

॥ ॐ अर्हं नमः ॥

વડોદરા રાજ્ય સન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ

—: અને :—

જૈન પ્રજામત દીપિકા.

: પ્રકાશક :

ઑલ ઈન્ડીઆ યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી સંમેલન.

સંમેલન કાર્યાલય : રતનપોળ, અમદાવાદ.

ધનતેરસ: ૧૯૮૮

॥ ॐ अर्हं नमः ॥

વડોદરા રાજ્ય સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિર્ણય

—: અને :—

જૈન પ્રજામત દીપિકા

: પ્રકાશક :

આલ ઈન્ડીઆ યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી સંમેલન.

સંમેલન કાર્યાલય : રતનપોળ, અમદાવાદ.

પ્રથમાવૃત્તિ.

મૂલ્ય : રૂ. ૨-૮-૦

79315

serving Jinshasan

079315

gyanmandir@kobatirth.org

: मुद्रक :

रतिलाव केशवलाव शाह :

श्री वीरशासन प्रीन्टींग प्रेस :

रतनपोषा : : : : अभदावाद.

॥ ૐ અર્હે નમઃ ॥

વાં ચ કો ને—

અર્થ સંસ્કૃતિનું તેજોમળ તે ત્યાગ. અનન્ત કાળથી આર્થ પ્રવન સાચા સુખની પ્રાપ્તિ માટેના એક અને અન્નેડ સાધન ત્યાગમાર્ગને પૂજતી આવી છે. ત્યાગી સંસ્થાની અભિવૃદ્ધિ અને સેવા-શુશ્રુષા પાછળ ખર્ચાતી પોતાની શક્તિ અને સંપત્તિને ભારતીય લોકો યુગ યુગ પહેલાંથી સાર્થક ગણતા આવ્યા છે અને ગણે છે. સંસારની આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિથી ત્રાસી રહેલાઓ માટે તો એ ત્યાગી સંસ્થા વિશ્રામ ધામ છે. અનન્તા આત્માઓએ એમાં જોડાઈ સંપૂર્ણ સ્થાયિ અને સર્વાંશ શુદ્ધ સુખ મેળવ્યું છે.

આર્થ જીવનના પ્રત્યેક જીવનતારમાં ત્યાગભાવના એટલી તો વણાઈ ગઈ હતી કે-દુબ્ધર ત્યાગ રહેલો અને સ્વાભાવિક બની ગયો હતો. આત્મિક ઉન્નતિ સાધવા ઇચ્છનારા તો જગતના સર્વ સંબંધોનો ત્યાગ કરતાજ, પરંતુ પોતાના એકાદ વચનના પાલન માટે, પોતાના સાંસારિક કર્તવ્યને અદા કરવા માટે કિંવા રાષ્ટ્ર માટે સ્વજનોનો, સંપત્તિનો, સંતાનો અને ઇન્દ્રિય સુખોનો રહેજે રહેજે ત્યાગ કરનારા પણ કેટલાય હતા. એક તરફ પરણીને ચાલ્યા આવતા હોય, હાથે મીઠળ બાંધેલ હોય અને પત્ની ભાવિ સંસારનાં હજુ કેવલ સ્વપ્નાંમાંજ રાચી રહી હોય, તેવા પ્રસંગે કોઈ મહાત્માના પુણ્યદર્શનનો યોગ પામીને સંસારત્યાગની દીક્ષા લેનારાનાં જેમ અનેક ઉદાહરણો મળે છે, તેમજ તેવા પ્રસંગે યુદ્ધની નોખતનો નાદ સુણતાં મોતના મુખમાં પ્રવેશ કરતા ક્ષાત્રવીરોનાં ઉદાહરણો પણ અનેક છે. આવા પ્રસંગે માતાપીતા, પુત્રપુત્રી કિંવા બીજા કોઈજ સ્વજનનાં બંધન એ ક્ષત્રીયને રોકી શકતાં નથી અને જગત એ શરવીરતાને વધાવે છે. યુગ યુગ સુધી એ શરવીર પૂજાય તે માટે તેનાં સ્મારક અને કીર્તિસ્થંભો પણ બનાવે છે. તેમજ એવા પ્રસંગે શરીર, સંપત્તિ, સંતા કે સ્વજનના મોહમાં તણાનારને કાપુરૂપ કહી જગત ધિક્કારે છે. વસ્તુ એકજ છે કે-જગત એને ઇષ્ટ માને છે માટે એના ત્યાગને વધાવે છે. એજ રીતિએ આત્મિક દ્રષ્ટિએ થતો એવોજ કે એથી પણ વધતો ત્યાગ આત્મકલ્યાણના ધ્યેયવાળી પ્રજાને ઇષ્ટજ હોય તે સ્પષ્ટ છે. દુબ્ધર ત્યાગ પણ આટલો રહેલો અને સ્વાભાવિક હોવાનું

એકજ કારણ હતું. આર્ય પ્રજા ધર્મ અને કર્તવ્ય કરતાં સ્ત્રી આદિ સ્વજનોના સંપર્કની ઋદ્ધિની, સત્તાની અને ઇન્દ્રિય સુખોની કિંમત ઓછીજ આંકતી. પ્રજાને મન ધર્મ અને કર્તવ્યથી કોઈ વધુ મહત્વની વસ્તુજ ન હતી.

જૈનદર્શન કેવલ ત્યાગમય છે. જૈનદર્શન માને છે કે-પ્રત્યેક આત્માના મૂળ સ્વભાવમાં પરમાત્મ તત્ત્વ રહેલું છે. એ આત્મા જ્યાં સુધી કર્મથી આવરિત હોય ત્યાં સુધી તેનું પરમાત્મ સ્વરૂપ ઢંકાએલું રહે છે. આપણને પ્રાપ્ત થતી ભોગસામગ્રી કર્મોદ્ધીન છે. શુભાશુભ કર્મોનુસાર આત્મા ભોગ-સામગ્રી મેળવે છે અને ભોગવે છે. અને એ કર્મજનિત સંયોગોમાં આત્મા લીન થતાં વધુને વધુ દૂષે છે. પરિણામે આત્મા પોતે જે ઇચ્છે છે તે તેને મળતું નથી અને વિપરીત સંયોગો આવ્યેજ જાય છે. સુખ માટેની જગતને તીવ્ર ઇચ્છા હોવા છતાં પણ તે કેવલ દુઃખી છે. રાજા-મહારાજા અને અમીર-ઉમરાવ પણ એક યા બીજી રીતે દુઃખી છે. આ દુઃખનું નિદાન જૈનદર્શન શોધ્યું છે અને તેથીજ ત્રિકાલજ્ઞ શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ ત્યાગધર્મ ઉપદેશ્યો છે.

જગતના દુઃખનું મૂળ પૌદ્ગલિક ઇચ્છાઓ છે. ન હોય એ પ્રાપ્ત કરવાની અને હોય એ સાચવવાની ઇચ્છા એજ દુઃખ છે. સાચા સુખના ઉપાય તરીકે જૈનદર્શન આ બન્ને પ્રકારની ઇચ્છાઓનો ત્યાગ કરવાનું ઉપદેશ છે. જૈનદર્શનનો સાધુ ધર્મ આજ છે. માટેજ એ રાંચ કે રાંક અને બાલ કે વૃદ્ધ સર્વને માટે પરમારાધ્ય છે.

અનાદિ કાળથી આ સાધુ ધર્મ ચાલુ છે. આઠ વર્ષની ઉંમરથી અતિ વૃદ્ધાવસ્થા દરમિયાન જ્યારે આત્માને વિરાગભાવ ઉત્પન્ન થાય, ત્યારે તે સાધુ ધર્મનો સ્વીકાર કરે છે. આવા સાધુઓ નિઃસ્પૃહપણે જગતમાં વિચરી જગતને સન્માર્ગનો ઉપદેશ આપે છે. યોગ્ય આત્માઓ એ ઉપદેશના પ્રતાપે સાધુ ધર્મ સ્વીકારે છે યા ગૃહસ્થ રહેવા છતાં પણ અમૂક અમૂક નિયમોથી પોતાના જીવનને નિયંત્રિત કરી શકે છે-કરે છે. રાજસત્તાને કાયદા, પોલીસ અને કોર્ટથી પ્રજાને વ્યવહાર નીતિમય રાખવા જે પ્રયત્ન કરવો પડે છે, તેવો પ્રયત્ન સાધુસંસ્થાને કરવો પડતો નથી, પરંતુ તે પોતાના ચારિત્ર પ્રભાવથી અને નિઃસ્પૃહ સદુપદેશથી તે કાર્ય કરે છે. સુરાજ્યને સુવ્યવસ્થા જાળવવા માટે આ સાધુસંસ્થા આશિર્વાદ સમ રહી છે. આથીજ પૂર્વકાળમાં રાજસત્તા હરહંમેશ ધર્મસત્તાને નમતી રહેતી, અને જે રાજસત્તાએ ધર્મસત્તા રહામે ધમંડી આક્રમણ કર્યું, તે આખરે નામશેષ પણ થઈ ગઈ.

ખાસ કરીને આ સાધુસંસ્થામાં જેઓ આઠ વર્ષની લઘુ વયે દીક્ષિત થએલા હોય છે, તેઓ જગત ઉપર મહાન ઉપકાર કરી શકે છે. એ અવસ્થામાં શાસ્ત્રાભ્યાસ સારામાં સારી રીતિએ થઈ શકે છે. શુદ્ધ વાતાવરણમાં અને સદ્ગુરુઓના સતત સહવાસમાં સંસ્કારો ઘડાય છે. યુવાન થતાં સુધીમાં તો એમનું ચારિત્ર એટલું નિર્મળ બની ગયું હોય છે કે—જેમ જેમ યુવાવસ્થા ખીલતી જાય છે, તેમ તેમ તે બાલબ્રહ્મચારીનું તેજ પલુ ખીલતું જાય છે. આવા બાલ વયે દીક્ષિત થએલા અનેક મહાત્માઓ ઇતિહાસને પાને સુવર્ણક્ષિરે અંકિત થયા છે. બાલ દીક્ષા, એ તો મહાપુરુષો પેદા કરનારી ખાણ છે. શુદ્ધ વાતાવરણમાં ચારિત્રની ખીલવણીનો અને અખંડ શાસ્ત્રાભ્યાસનો મુક્ત ભોગી કરતાં અભોગી બાળક વધારેમાં વધારે સારો લાભ મેળવે છે. આથીજ જૈનદર્શને માતાપિતાની સંમતિ પૂર્વકની બાળદીક્ષા ઉપદેશી છે.

અનન્તા કાળથી ચાલી આવતી આ પવિત્ર અને જગદુપકારી દીક્ષા પ્રથા છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષોથી ચર્ચાનો વિષય થઈ પડી છે. પશ્ચિમના જડવાદનો એ અસર છે. આત્મહિત કરતાં પલુ દૈહિક સુખની કિંમત વધારે આંકનાર કદિજ દીક્ષાની મહત્તાને સમજી ન શકે. અને દૈહિક સુખની વાંછના જ્યારે ઘેલછાના રૂપમાં ફેરવાઈ જાય, ત્યારે આત્મા અને આત્મહિત તરફ તે આત્માને રહેજે રહેજે દુર્બુદ્ધિ જતો. જૈનસમાજમાં કેટલાકોને એવી ઘેલછા વળગી છે. તેઓ પોતે જ્યાં સુધી જડવાદી બન્યા ત્યાં સુધી તો ચાલ્યું, પરંતુ જ્યારે તેમણે સમાજમાં એ સડો ધાલવાનો પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે તેઓ નાસીપાસ થયા. આથી તેમના ત્યાગમાર્ગ પ્રત્યેના અભાવે—દુર્ભાવે દ્વેષનું રૂપ પકડ્યું. જૈન અને જૈનેતર સમાજમાં ત્યાગમાર્ગ પ્રત્યે દુર્ભાવ ફેલાય તેવા પ્રયત્નો તેમણે કરવા માંડ્યા. જાહેર જાણની દેવડીએ ઉભી અસત્ય અને અર્ધસત્ય બાબતોથી ઉશ્કેરણી ફેલાવી. જૈનદર્શનના પવિત્રમાં પવિત્ર ત્યાગની ભયંકર નાલેશી કરી. પૂનિત ત્યાગી સંસ્થા સહામે થાય તેટલા જુદા આક્ષેપો કર્યા. ખોટા કેસો ઉભા કર્યા, છતાં ત્યાગમાર્ગની આરાધક સાધુસંસ્થાની પવિત્રતાથી અને સમાજમાં રહેલી ત્યાગમાર્ગ પ્રત્યેની ભક્તિથી એ જાણમાં મચાવેલો કોનાહલ જાણમાંજ રહ્યો. સમાજ પર તેની કાંઈજ અસર થઈ નહિ.

જૈન સંઘ સાધુઓથી, સાધુધર્મથી, વર્તમાનકાળમાં થતી દીક્ષાઓથી અને પેલા થોડા જડવાદીઓના દીક્ષાદ્વેષથી પરિચિત હોતો અને છે, એટલે જૈન સંઘમાં એ ઉગ્ર કોલાહલની પલુ અસર ન થઈ, પરંતુ જૈનેતરોમાં

એથી કદાચ ઘણીજ ગંભીર અસર થઇ. શક્ય છે કે-વડોદરા નરેશ તરફથી પ્રસિદ્ધ થએલ ‘સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ’ એના ફલસ્વરૂપ હોય, કારણકે-પ્રસ્તુત નિબંધનાં ઉદ્દેશમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે—

“અજ્ઞાન બાળકોને સંન્યાસ એટલે સંસાર ત્યાગ કરવાની દીક્ષા આપવામાં આવે છે અને તેનાથી અનેક અનર્થો થાય છે. તે અટકાવવા કાંઈક પ્રતિબંધ મુકવો જરૂરી છે એમ જણાયાથી, x x x xનીચે પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે.” ૧

પ્રસ્તુત નિબંધના ‘હેતુઓ અને કારણો’ દર્શાવતાં ‘હાલનો મુસદ્દો તૈયાર કરવાની જરૂરીયાત’ દર્શાવતાં તા. ૧૯-૧૨-૧૯૨૯ ની ધારાસભાની બેઠકમાં રા. લલ્લુભાઈ કિશોરભાઈએ જે ઠરાવ આપ્યો હતો તે આગળ ધરવામાં આવ્યો છે. તે ઠરાવમાં પણ જણાવ્યું છે કે:—

“નહાની ઉંમરમાં માણસોને દીક્ષા આપી ત્યાગી બનાવવામાં આવે છે, તેથી કુમળી વયના અને કાચી બુદ્ધિના માણસો સમજ વગર દીક્ષા લે છે અને ત્યાગી બને છે, તેથી ઘણા પ્રસંગે અનર્થ થાય છે.” ૨

વધુમાં એજ ‘હેતુઓ અને કારણો’ દર્શાવતાં ‘લગ્નરૂશ્રીની ધ્યાનમાં આવેલી હકીકત’ જણાવી છે, તે હકીકત:—

“વળી કેટલેક પ્રસંગે કુમળી વયનાં જૈન બાળકોને ત્યાગની દીક્ષા આપવામાં આવી સાધુ બનાવવામાં આવે છે, અને તેથી તે પદ્ધતિ શોચનીય હોઈ બંધ કરવા પાત્ર છે, એમ શ્રીમંત સરકારને પણ જણાયું છે.” ૩

આ બધામાંથી સ્વાભાવિક રીતે એકજ ધ્વનિ નીકળે છે કે-બાળવયે થતી જૈનદીક્ષાથી અનર્થ થાય છે. આમાં કયા અનર્થ થાય છે, એ દર્શાવાયું નથી. વધુમાં આ નિબંધના શબ્દો, રચના અને વસ્તુસંકલના જૈન કોમને ભારેમાં ભારે અન્યાય કરનારી છે. રા. લલ્લુભાઈ કિશોરદાસે ધારાસભાની તા. ૧૯ : ૧૨ : ૨૯ ની બેઠકમાં ઠરાવ રજૂ કર્યો, ત્યારે અધ્યક્ષશ્રીએ ‘આ બાબતમાં તપાસ કરી આવા કાયદેસર અંકુશની જરૂર છે કે કેમ તેનો વિચાર કરવામાં આવશે’-એમ ખુલાસો કર્યો હતો. અને આ ખુલાસાની નીચેજ જ્યારે એમ લખાય કે-‘તે પદ્ધતિ શોચનીય હોઈ બંધ કરવાને પાત્ર છે, એમ શ્રીમંત સરકારને પણ જણાયું છે.’-ત્યારે કોઈ પણ વિચારક એમજ માની લેવાને પ્રેરાય કે-‘આ નિબંધ પ્રસિદ્ધ કરતાં પૂર્વે વડોદરા રાજ્યે એ માટે પૂરતી તપાસ કરી છે, એ તપાસને પરિણામે બાળ વયની દીક્ષા પ્રતિબંધને પાત્ર લાગી છે, કારણકે-એવી દીક્ષાથી અનેક અનર્થો થઈ રહ્યા છે.’ જ્યારે સાચી વાત તો એ છે કે-‘આ નિબંધ પ્રસિદ્ધ થયા

૧. આ પુસ્તકને આઠમે પાને.

૨-૩. આ પુસ્તકને ૧૧ મે પાને.

પહેલાં બાળવયે થતી જૈન દીક્ષાથી અનર્થ થાય છે કે કેમ; કિંવા કાયદેસર અંકુશની જરૂર છે કે કેમ; એની થોડી કે ઘણી, જાહેર કે ખાનગી તપાસ થઈ જણાતી નથી.’ અને આ પુસ્તકમાં પ્રસિદ્ધ થતી દરેક બાબત ધ્યાન પૂર્વક વાંચનાર જોઈ શકશે કે-બાળ વયે થતી જૈન દીક્ષા કેઈ પણ રીતે અનર્થકારી તો સિદ્ધ નથીજ થઈ શકી, પરંતુ અરાબર અર્થસાધક સિદ્ધ થઈ છે. જરૂરાગતા યોગે દીક્ષાદ્રેષી બનેલાઓ જો કે નસાડવા-ભગાડવાનો જુદો આરોપ વારંવાર મૂકતા ગયા છે, પરંતુ તે સામાન્ય સ્વરૂપમાં પણ સિદ્ધ થઈ શકેલ નથી.

કાયદો અદાર વર્ષની અંદરની ઉંમરમાં થતી દીક્ષાઓ માટે અટકાયત મૂકનારો છે, તે વયની અંદર થએલી દીક્ષાઓનાજ અનર્થો વિષે કહેવાનું છે, તેમ છતાં પણ બંધ બેસતા નહિ એવા કેટલાક દાખલાઓ અને તે પણ વસ્તુસ્વરૂપને બીજાજ રૂપે રજુ કરે તે રીતે જુબાનીઓમાં રજૂ કરાયા છે. બાકી એકાદ-બે તદ્દન સામાન્ય સ્વરૂપના નજીવા દાખલા મળી આવે તેથી કેઈ પણ શાણો માણસ લાગ્યેજ અનન્યતા કાળથી ચાલી આવેલી ધર્મસિદ્ધ, નીતિસિદ્ધ અને કાયદાસિદ્ધ પ્રધાને અનર્થકારી કહી શકેજ નહિ. જુબાનીઓ સાથે અપાએલા ખુલાસાઓ વાંચક સ્વયં સત્ય તારવી શકે તે માટે આ પુસ્તકમાં નિબંધની તરફેણ કરનારાઓની જે જુબાનીઓ અમારા ખાસ પ્રતિનિધિ પાસે નોંધાવીને રજૂ કરી છે, તેમાં જ્યાં જ્યાં જરૂર જણાઈ ત્યાં ત્યાં ખુલાસા મૂક્યા છે, એનાં પરિશિષ્ટો મૂક્યાં છે અને આ ખુલાસા વડોદરા રાજ્યે નીમેલી તપાસ-સમિતિ સમક્ષ પણ રજુ થઈ ચૂક્યા છે.

આ નિબંધ પ્રગટ થયો તે સંબંધમાં, તેનો જૈન સમાજે ઉગ્ર વિરોધ કર્યો અને તેને તદ્દન ક્ષુદ્ર ટેકા મળ્યો તે સંબંધમાં, તે નિબંધનેજ અંગે વડોદરા રાજ્ય તરફથી નીમાયેલી તપાસ-સમિતિએ લીધેલી જુબાનીઓના ધોરણ સંબંધમાં તથા પદ્ધતિ સંબંધમાં, આ પ્રશ્નને અંગે જેઓને ખાસ લાગે-વળગે છે તે સાધુઓની જુબાનીઓ નથી લેવાઈ તે સંબંધમાં, નિબંધની તરફેણ કરનારાઓ તરફથી કહેવાએલી કેટલીક અસત્ય, અર્ધ-સત્ય કે ગેરરસ્તે દોરનારી બાબતો સંબંધમાં અને બીજી કેટલીક રીતિએ ઘણું ઘણું કહેવાતું જરૂરી છે અને કહી શકાય તેમ પણ છે, પરંતુ આ બધી વસ્તુઓનો વિચાર કરવાનું કામ વાંચકોનેજ માટે બાકી રાખવું એટલા ખાતર ઉચિત રાખ્યું છે કે-વાંચકો સ્વયં બધું વિચારીને ઘટતું તારણ કાઢી શકે એમ છે-જે ઉદ્દેશ અને હેતુઓથી આ નિબંધ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે, તેને અવકાશજ નથી. જ્યાં અનર્થ સિદ્ધ ન થાય ત્યાં નિબંધ સ્વતઃજ નિરર્થક હરે છે.’ આ બધી વસ્તુઓજ પૂરવાર કરે છે કે-જડવાદમાં

દોરાર્ધ દીક્ષાદ્રેષી અનેલાઓનો કોલાહલ ખોટો છે અને એની અસર જૈન સંઘમાં કાંઈજ થઈ નથી. લાખોની સંખ્યાવાળા સમાજમાં અત્યારે માત્ર ૬૦૦ લગભગ સાધુઓ વિદ્યમાન છે. એમાં છેલ્લાં ૫૦ વર્ષમાં સગીર વયે દીક્ષિત થનારા માત્ર ૮૨ સાધુઓ છે. આમાં આટલો ઘોંઘાટ થાય એનો અર્થ શો? જાપામાં એવી રીતે પ્રચાર થાય કે-જાણે રોજને રોજ બાળ વયની દીક્ષા, અને તે પણ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ રીતે થઈ રહી છે, તે પ્રચાર કેટલો ખોટો છે? અને એ ખોટો હોવાને કારણેજ જૈન સમાજમાંથી એતેનજીવો ટેકા મળ્યો છે.૪ જ્યારે એનો ઉગ્ર વિરોધ થયો છે.૫

આ બધી વસ્તુઓ આ પુસ્તકમાં યથાશક્ય એકત્રિત કરીને રજુ કરી છે. રજુ કરેલી સઘળી જુઝાનીઓ ખાસ હાજર રહીને અમારી તરફથી લેવાએલી છે. અમે આ પુસ્તકમાં આ નિબંધ વિષે જાણવાજ્ઞેગ બધુંજ એકત્રિત કરવાનો માત્ર પ્રયાસ કર્યો છે. આથીજ આનું નામ ‘જૈન પ્રજામત દીપિકા’ એ રાખ્યું છે. અમારું માનવું છે કે-આના સાંગોપાંગ અવલોકનથી વાંચક આ નિબંધ સંબંધીનું સત્ય તારવી શકશે અને નિબંધની નિરર્થકતા સ્વયં સમજી શકશે.

પ્રાન્તે-આ પુસ્તકનો સંચય તૈયાર કરવામાં જે જે વ્યક્તિ-ઓએ તપાસ સમિતિ ઉપર મોકલેલ ખૂલાસા નિવેદનો, શાસ્ત્રીય પાઠો, જજમેટો વિગેરેની નકલો અમારા ઉપર મોકલી. અમને સહાય આપી છે, તે સર્વનો અમે આભાર માનીએ છીએ. અમે દરેક હકીકત બહુજ કરીને પ્રસિદ્ધ કરી છે, છતાં જો કોઈ સ્થલે કોઈને ભૂલ રહેલી જણાય તો સૂચવવા કૃપા કરે, એજ વિનંતિ.

“વાંચકોને-” આટલું જણાવી આ પુસ્તકનું અવલોકન કરવા નરક દોરી વિરમીએ છીએ.

પ્રકાશક.

૪. આ પુસ્તકનું પાનું ૧૩-૧૪.

૫. આ પુસ્તકમાં પાને ૧૫ થી ૫૦.

શ્રી વીરપ્રભુનો ગૌતમ ગણધરને ઉપદેશ.

દુહાદે સ્વહ માણસે ભવે
ચિરકાલેણવિ સર્વ પાણિ જો
ગાઢાય વિવાગ કમ્મુજો
સમયં ગોચમ મા પમાયણ ॥
—શ્રી ઉત્તરાધ્યયન.

“લાંબા કાળે પણ પુનઃ પુનઃ મનુષ્યસ્થ મળવો દુર્લભ છે.
ધર્મકાર્યોમાં વિનકારક કર્મના વિપાક ગાઢ છે.
માટે હે ગૌતમ ! સમય માત્ર પણ પ્રમાદ ન કર.”

સાચું મનુષ્યત્વ.

જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર
રત્નત્રિતય ભાજને
મનુજત્વે પાપકર્મ
સ્વર્ણભાંડે સુરોપમમ્ ॥

“ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર—એ રત્નત્રયીના
ભાજન રૂપ મનુષ્યપણામાં પાપકર્મ કરવું, એ
સોનાના પાત્રમાં મદિરા ભરવા સમાન છે. ”

અનુક્રમણિકા

૧. સં. દીક્ષા પ્રતિબંધના પગરણુ પાનું ૧ થી ૬
શ્રીયુત રામચંદ્ર જી. અમીનનું નિવેદન ૨
ધારાસભામાં બીજી વાર નીકળી ગયો ! ૬
૨. સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ પાનું ૭ થી ૧૨
૩. નજીવો ટેકો પાનું ૧૩-૧૪
૪. ઉચ્ચ વિરોધ. પાનું ૧૫ થી ૫૦

સં. દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરાવવા અમદાવાદમાં નીમાયેલી	
જૈન ગૃહસ્થોની કમીટી... ..	૧૬
નામદાર દીવાન સાહેબને મળવા ગયેલ ઉપયુક્તશને આપેલી	
અરજી.	૧૭
તપાસ સમિતિની નીમણુક તથા વધેલી મુદત. ...	૨૧
અમદાવાદમાં નીમાયેલી કમીટીનું જૈન સમાજને નિવેદન. ...	૨૨
અમદાવાદના શ્રી સંઘનો ઠરાવ.	૨૭
નિબંધનો વિરોધ કરનાર ગાયકવાડ રાજ્યના જૈન સંઘોના નામ. ...	૨૮
બ્રીટિશ અને બીજાં રાજ્યોના ગામોના જૈન સંઘોના નામ. ...	૩૦
જૈન જૈનેતર સંસ્થાઓનો વિરોધ... ..	૩૪
બેરીસ્ટરો, વકીલો, ડોક્ટરો વિગેરેએ નિબંધ રદ કરવા	
શ્રીમંત સરકારને લખેલો પત્ર.	૩૭
નિબંધ રદ કરવા બાબતમાં પ્રગટ થયેલ સાહિત્યની યાદી. ...	૩૯
મહેસાણામાં મળેલ શ્રી. દે. વિ. ધ. આ. સમાજના ખાસ	
અધિવેશનની સફળતા ધ્વજીનારા આવેલા તારોની યાદી. ...	૪૧
અધિવેશનમાં પસાર થયેલા ઠરાવો.	૪૫
અધિવેશનમાં હાજર રહેલાઓની ગામવાર સંખ્યા. ...	૪૫
મુંગાધમાં મળેલી જૈન યુવકોની બહેર સભાના ઠરાવો. ...	૪૮
શ્રી ભોંયણીજીમાં મળેલ શ્રી શ્રમણસંઘના ઠરાવો ...	૪૯

૫. અગત્યનાં નિવેદનો.	પાનું ૫૧ થી ૧૦૭
શ્રીયુત સુરચંદલાઈ પુરષોત્તમદાસ બદામીનું નિવેદન...	૫૨
” ” ” ” વધારાનું સ્ટેટમેન્ટ. ...	૭૦
જૈન દીક્ષા અને સગીરો (રા. બાપાલાલ ચુનીલાલ ઝવેરી)	૭૪

૧૧

રા. અમીચંદ ગોવિંદજીએ વડોદરાના મે. ન્યાયમંત્રીને લખેલ પત્ર.	૮૧
જૈન ધર્મની બાળદીક્ષા અનર્થકારી નથી પણ અર્થસાધક છે ! (રા. અમીચંદ ગોવિંદજી શાહ)	૮૪
પ્રતિબંધનું કાંઈજ કારણ નથી ! (રા. અમીચંદ ગોવિંદજી શાહ)	૮૫
શ્રીયુત્તમીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆનું નિવેદન.	૮૯
” ” ” ” વધારાનું નિવેદન	૧૦૬

૬. જૈન ધર્મતાંબર મૂર્તિપૂજક સંપ્રદાયના વિદ્યમાન સાધુ-

ઓની સંખ્યા.	૧૦૮
--------------------	-----

૭. જૂઝાનીઓ. પાનું ૧૦૯ થી ૨૬૬

તપાસ સમિતિને ગાયકવાડી પ્રજાની અરજી... ..	૧૧૦
રા. મનસુખલાલ ડાહ્યાચંદ, ચાણુરમાવાળાની જૂઝાની.	૧૧૩
શા હીરાલાલ મોતીલાલ, ડભોઈવાળાની જૂઝાની.	૧૨૧
અમૃતલાલ મગનલાલ શાહ, અમદાવાદવાળાની જૂઝાની.	૧૨૬
રા. ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆની જૂઝાની.	૧૩૨
શેઠ કર્ણુભાઈ અમરચંદ, ખંભાતવાળાની જૂઝાની... ..	૧૫૩
રા. ગીરધરલાલ પુરષોત્તમદાસ, અમદાવાદવાળાની જૂઝાની.	૧૫૬
શ્રીયુત્તમ સુરચંદભાઈ પુરષોત્તમદાસ બદામીની જૂઝાની.	૧૬૧
” ” ” બદામીએ વડી દીક્ષા સંબંધી મોકલેલ ખૂલાસો.	૧૭૨
શા. ભોગીલાલ હાલાભાઈ, પાટણવાળાની જૂઝાની.	૧૭૫
મી. મહાસુખભાઈ સુનિલાલની જૂઝાની.	૧૭૯
વાડીલાલ મગનલાલ વૈદ્ય, વડોદરાવાળાની જૂઝાની.	૨૦૧
કેશવલાલ મંગળચંદ, પાટણવાળાની જૂઝાની.	૨૧૨
મોહનલાલ હીમચંદ, પાટણવાળાની જૂઝાની... ..	૨૨૫
મૂલચંદ આશારામ વૈરાટી, અમદાવાદવાળાની જૂઝાની.	૨૪૧
ચીમનલાલ જેઠાલાલ, ખંભાતવાળાની જૂઝાની.	૨૪૫
પતિત જીનવિજયની જૂઝાની	૨૪૭
સુખલાલની જૂઝાની	૨૫૨
ગુલાબચંદ રૂપચંદ, ડભોઈવાળાની જૂઝાની.	૨૫૫
શાંતિલાલ ગુલાબચંદ, ડભોઈવાળાની જૂઝાની.	૨૬૦
જવેરી સવાઈચંદ જગજીવન, વડોદરાવાળાની જૂઝાની.	૨૬૩
નાથાભાઈ પુંજભાઈની જૂઝાની	૨૬૫

૮. પરિશિષ્ટો.	પાનું ૨૬૭ થી ૩૫૫
પરિશિષ્ટ નં. ૧	ખંભાત હાઇકોર્ટનું જજમેન્ટ	૨૬૮
	ખંભાતના નામદાર મેજસ્ટ્રેટ સાહેબનો ચૂકાદો.	૨૭૧
„ નં. ૨	મહેસાણાના ભાઈ પત્રાલાલની દીક્ષા સંબંધમાં	૨૭૮
	ચુઆ સાહેબનો હુકમ...	૨૭૮
	પત્રાલાલના ભાઈ શેષમલજીનો ખૂલાસો.	૨૭૯
„ નં. ૩	પાટણના સંઘે કશોજ ઠરાવ કર્યો નથી, તે સંબંધી	૨૮૦
	પાટણના જૈન ગૃહસ્થોની સંખ્યાગંધ સહીઓ-વાળું લખાણ...	૨૮૦
„ નં. ૪	મુનિશ્રી કાંતિવિજયજીના એડવોકેટ મુંબાઈની	૨૮૧
	નામદાર હાઇકોર્ટમાં કરેલી અરજી...	૨૮૩
	અમદાવાદના સીટી મેજસ્ટ્રેટ સાહેબનો નિર્ણય.	૨૮૬
	મુંબાઈ હાઇકોર્ટનો ચૂકાદો	૨૮૬
પરિશિષ્ટ નં. ૫	ચતુરભાઈ તારાચંદની જૂથાની...	૨૮૭
„ નં. ૬	સાધ્વીજી સુનંદાશ્રીનો ખૂલાસો	૨૯૦
	સાધ્વીજી નિર્મળાશ્રીનો ખૂલાસો...	૨૯૧
„ નં. ૭	શેષમલજીની દીક્ષા	૨૯૨
„ નં. ૮	મુનિશ્રી મહોદયસાગરજી તથા મુનિ શ્રી અલય-સાગરજીની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના માતૃશ્રી બાઈ મણીનો ખૂલાસો	૨૯૩
„ નં. ૯	જૈન વસ્તિના આંકડા સંબંધી ખૂલાસો	૨૯૫
„ નં. ૧૦	સુરતમાં થયેલ ચારે જહેનોની દીક્ષાના સમાચાર	૨૯૬
„ નં. ૧૧	મુનિશ્રી મહેન્દ્રસાગરજીની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના સંસારી ભાઈ રીખવચંદ હેમચંદનો ખૂલાસો.	૨૯૭
„ નં. ૧૨	મુનિશ્રી કુસુમવિજયજીને કબજે સોંપવા બાબત તેમની પૂર્વાશ્રમની માતૃશ્રી બાઈ ગજબે માડેલી ફરીયાદનો અમદાવાદના ડી. જજ મી. જી. કેવીસે આપેલ ચૂકાદો	૨૯૮
„ નં. ૧૩	મુનિશ્રી વિષુધવિજયજીની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના પૂર્વાશ્રમના પિતાશ્રી સકરચંદ કેવળદાસનો ખૂલાસો તથા સમિતિ સમક્ષ થયેલી તેમની જૂથાની.	૩૦૨
„ નં. ૧૪	જહેન બુદ્ધિમતિ જહેનની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના માતાપિતા તથા દાદાનો ખૂલાસો.	૩૦૩

૧૩

- „ નં. ૧૫ મુનિ શ્રી રસિકવિજયજીની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના પૂર્વાશ્રમના પિતાશ્રી ડાહ્યાભાઈ હેમચંદનો ખૂલાસો તથા સમિતિ સમક્ષ થયેલી તેમની જૂયાની. ૩૦૪
- „ નં. ૧૬ મુનિ શ્રી જિનેન્દ્રવિજય (શા જીવણલાલ ના-થાલાલ ડાહ્યાવાળા) ને કબજે સોંપવા તેમના ભાઈએ કેસ કરેલો, તે વખતે વડોદરા કોર્ટમાં લેવાયેલી તેમની જૂયાની. ... ૩૦૬
- નામદાર મેજસ્ટ્રેટ સાહેબનો ચૂકદો. ... ૩૦૯
- „ નં. ૧૭ સરીઅદના ભાઈ અમૃતલાલ વીરચંદ (મુનિશ્રી અમૃતવિજયજીનું) જન્મ તારીખનું પત્રક. ૩૧૦
- ભાઈ અમૃતલાલ વીરચંદની ઉંમરનું ડોક્ટરી સર્ટીફિકેટ ... ૩૧૧
- વીરમગામ મેજસ્ટ્રેટ સાહેબનો ચૂકદો. ... ૩૧૨
- પાટણની કોર્ટનો છેવટનો ઠરાવ... ૩૧૩
- „ નં. ૧૮ ભાઈ ધીરજલાલ (મુનિ શ્રી ધૂરંધરવિજયજી) ની દીક્ષાનો અહેવાલ... ૩૧૫
- „ નં. ૧૯ જ્ઞેન કંચનજ્ઞેનની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના પિતાશ્રી ઝવેરી હીરાભાઈ મંજુભાઈની તપાસ સમિતિ સમક્ષ થયેલી જૂયાની. ... ૩૧૬
- „ નં. ૨૦ જાણીવાળા ભાઈ ચંદુલાલની દીક્ષા સંબંધી ખૂલાસો. ... ૩૧૮
- „ નં. ૨૧ જ્ઞેન કંચનજ્ઞેનની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના ભાઈ રા. ખીમચંદ ઉત્તમચંદ ઝવેરીની તપાસ સમિતિ સમક્ષ થયેલી જૂયાની ... ૩૧૮
- „ નં. ૨૨ વડોદરાના સાધુ સંમેલન બાબતમાં ઉપાધ્યાયશ્રી પ્રેમવિજયજી મહારાજશ્રીએ પાટણ કેસમાં જૂયાની આપતાં કરેલો ખૂલાસો ... ૩૧૯
- પાટણ કેસમાં રજૂ થયેલો, આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયકમળસૂરિજીએ અમદાવાદના જૈન ગૃહસ્થો ઉપર લખેલ પત્ર... ૩૨૧
- „ નં. ૨૩ આચાર્યશ્રી વિજયદેવસૂરીએ આવિકાને ૩૫ વર્ષે દીક્ષા આપવાનું શા માટે કહેલું, તે બાબતનો ખૂલાસો ... ૩૨૩

૧૪

- ” નં. ૨૪ પાટણમાં ચાલેલા કેસ સંબંધમાં મેંજસ્ટ્રેટ સાહેબનો ચૂકાદો ... ૩૨૪
- ” નં. ૨૫ ન્યાયવિજય જૈન સાધુ નથી. તેને અંગેના ઠરાવો. ૩૩૧
- ” નં. ૨૬ પાટણ કેસમાં પૂ. મુનિરાજને જૂખાની આપવા બોલાવવા માટે વૉરંટની માંગણી કરવા વિરોધી-ઓએ કરેલી અરજ અને તે બાબતમાં પાટણના નામદાર મેંજસ્ટ્રેટ સાહેબનો શેરો અને વડોદરાની વરિષ્ઠ કોર્ટનો ચૂકાદો ... ૩૩૫
- ” નં. ૨૭ શા. ગીરધરલાલ તલકચંદ પાટણવાળાનો તેમની દીક્ષા સંબંધમાં ખૂલાસો. ... ૩૩૬
- ” નં. ૨૮ પૂ. પં. શ્રી રામવિજયજી મહારાજની દીક્ષા સંબંધમાં તેમના સંસારી કાકાનો ખૂલાસો ... ૩૩૬
- ” નં. ૨૯ જાણીના બહેન હીરાંકારનો તેમની દીક્ષા સંબંધમાં ખૂલાસો ... ૩૩૯
- ” નં. ૩૦ શા. નરસિંહ પ્રેમચંદ માંડળવાળાનો તેમની દીક્ષા સંબંધમાં ખૂલાસો... ૩૪૦
- ” નં. ૩૧ ખંભાતના શા. રતિલાલ જેસીંગલાઈ તથા તેમના પિતાશ્રીએ ફરીયાદ પાછી ખેંચી લીધા બદલ કોર્ટમાં આપેલી અરજ ... ૩૪૧
- ” નં. ૩૨ ડભોઈવાળા શા. શાંતિલાલ ગુલાબચંદની દીક્ષા સંબંધમાં મુનિશ્રી કાર્તિકમુનિનો ખૂલાસો ... ૩૪૩
સાધ્વીશ્રી ચંપાશ્રીજીનો ખૂલાસો ... ૩૪૩
- ” નં. ૩૩ જાણીવાળા લીખાલાઈની દીક્ષા સંબંધમાં તેમનો પોતાનો ખૂલાસો... ૩૪૪
તેમના માતૃશ્રી બહેન મણીબહેનનો ખૂલાસો... ૩૪૫
તેમના પિતાશ્રી શા. શીવલાલ હીરાચંદનો ખૂલાસો. ૩૪૫
- ” નં. ૩૪ ૧૧ મીથી ૧૯ મી સદીમાં થયેલા બાળદીક્ષિત આચાર્યોની નામાવલિ ... ૩૪૭
- ” નં. ૩૫ ગાયકવાડી રાજ્યના છેલ્લાં પાંચ વર્ષમાં થયેલ સગીર દીક્ષિતાની નામાવલિ ... ૩૫૪

૧૫

૯ શાસ્ત્રિય પૂરાવા પાનું ૩૫૬ થી ૪૧૦	
શ્રી સમ્યક્ત્વ આરોપણ દીક્ષાની ક્રિયાનો પાઠ ૩૫૭	
શ્રી ગૌતમ સ્વામીએ ખેડુતને સંમતિ વગર આપેલી દીક્ષા ... ૩૫૮	
શ્રી સ્થુલભદ્રજીની સંમત વગર થયેલી દીક્ષાનો પાઠ ૩૫૮	
શ્રી સીન્જંભવસૂરીની સંમતિ વગરની દીક્ષાનો પાઠ ૩૬૦	
શ્રી કલ્પગુરુક્ષિતની સંમતિ વગરની દીક્ષાનો પાઠ ૩૬૧	
શિષ્યચોરી ક્યારે ગણાય ! તે આખતનો પાઠ ૩૬૨	
જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય કેને હોય ! ૩૬૨	
યતિધર્મના પ્રકાર ૩૬૩	
સાધુઓ મકાનમાં રહી શકે તે આખતનો આધાર ૩૬૪	
ઉપાશ્રયના માલિકને ત્યાંથી સાધુઓને કયી કયી વસ્તુઓ લેવી કલ્પે નહિ. ૩૬૪	
આઠ વર્ષથી સીત્તેર વર્ષની ઉંમરનાની દીક્ષા યોગ્ય છે. તે આખતના આધારો ૩૬૫	
સાધુ ચોમાસામાં ક્યારે વિહાર કરી શકે, તે આખતનો આધાર... ૩૬૬	
સિદ્ધાંતમાં ફેરફાર થઈ શકેજ નહિ ૩૬૬	
શ્રાવકોએ કયી પ્રવ્રત્તિ કરવા યોગ્ય છે અને કયી પ્રવ્રત્તિ અકરણીય છે. તે આખતના પાઠો ૩૬૭	
ત્યાગનો વિરોધ કરનાર મહા મોહનીય કર્મ બાંધે ૩૭૦	
શાસ્ત્રનો મહિમા અને ઉપયોગ ૩૭૧	
સંઘની વ્યાખ્યાઓ ૩૭૨	
સંસારની અસારતા ૩૭૩	
જૈન સાધુનો ઉપદેશ ૩૭૩	
ચાર પુરુષાર્થમાં ઉપાદેયતા કેટલી ? ૩૭૪	
સાધુ દીક્ષા ઝેટલે શું !... .. ૩૭૪	
દીક્ષાની વચનું વિધાન ૩૭૭	
અપવાદે આઠ વર્ષની અંદરની ઉંમરનાને પણ દીક્ષા આપી શકાય... ૩૭૮	
બાલદીક્ષા સર્વ પ્રકારે યોગ્યજ છે ૩૭૮	
બાલદીક્ષાની મહત્તા ૩૮૯	
કુટુંબ ત્યાગ કરવામાં પાપ નથીજ ! ૩૮૯	

૧૬

શિષ્ય નિષ્કેટિકા ક્યારે?... ..	૩૯૫
સોળ વર્ષની ઉંમરવાળાને યા તેથી વધુ ઉંમરવાળાને માતપિતાદિ વડીલ	
રજા ન આપે તો પણ દીક્ષા લેવાય	૩૯૬
પરીક્ષા શી રીતે થાય?... ..	૩૯૮
દીક્ષા લેનાર દેનારના ગુણોનું પ્રમાણ	૪૦૩
માતા પિતાના સંતાપનો દોષ દીક્ષિતને લાગે?	૪૦૫
શ્રાવક સૂત્ર ન વાંચે તે વિષેનો આધાર	૪૦૫
સાધુવેષની મહત્તા	૪૦૯
સાધુ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચ કરે?	૪૦૯
એકલ વિહારનો દોષ	૪૦૯
પરિશિષ્ટ નં. ૩૬: પોરબંદર કેસનો ચૂકાદો... ..	૪૧૧

—————(૦) —————

संन्यास दीक्षा प्रतिबंधनां पणरशु

સં. દીક્ષા પ્રતિબંધનાં પગરણ.

ઈ. સ. ૧૯૨૬ ની વડોદરા રાજ્યની ધારાસભામાં રા. લક્ષ્મીભાઈ કીશોરદાસે સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધ રાજ્ય તરફથી થાય, તેવો ઠરાવ રજૂ કર્યાનું જાહેર થયું હતું, પરંતુ પ્રમુખસ્થાનેથી તે રજૂ કરવાની રજા અપાઈ નહોતી. આ પ્રસંગે ઠરાવ રજૂ થાય તો તેનો વિરોધ કરવા માટે કાઉન્સીલર મી. રામચંદ્ર જે. અમીને પોતાનું એક ભાષણ અંગ્રેજીમાં તૈયાર રાખ્યું હતું અને તેની ટાઈપ કરેલી નકલો કાઉન્સીલરોને તે વખતે વહેંચી પણ હતી. અત્રે તેનો અનુવાદ અપાય છે.

શ્રીયુત રામચંદ્ર જે. અમીનનું નિવેદન.

૦૦

રા. લક્ષ્મીભાઈ કીશોરદાસે જે ઠરાવ મૂક્યો છે, તે સામે હું ધણું કારણોથી થાઉં છું.

પ્રથમ તો તે ઠરાવ નકામો છે. વાલીની સંમતિ સિવાય જે સગીરને સાધુજીવનની દીક્ષા આપવામાં આવે છે, તેને પહેંચી વળવા સાડ કાયદાના હાથ જોઈએ તેટલા લાંબા છે. દીક્ષા આપવા સાડ જે કોઈ સગીરનું હરણ કરી જાય, તો તેમને શિક્ષા કરવા સાડ ફોજદારી કાયદાના કાનુન પૂરતા છે. જે કોઈ શખ્સ સગીરની વાલીની સંમતિ સિવાય સગીરને લલચાવે અને ખસેડે, તો તે મનુષ્યહરણના ગુન્હાનો આરોપી થાય છે. તેમાં ગુન્હેગારનો આરોપ જોવાતો નથી અને કોઈપણ શખ્સ બળ વાપરીને અગર ઠગાઈના સાધનથી બીજા શખ્સને એક સ્થાનથી, બીજા સ્થાનમાં જવાને લલચાવે, તો તે મનુષ્ય હરણ કરે છે. જે વાલી આ દુનિયાદારીના કામમાં સગીરનો સારામાં સારો હિતચિંતક હોય, તો તેજ ભાવ સગીરના ધાર્મિક કાર્યમાં શા માટે તેની પાસેથી લઈ લેવો ? જે વાલી આધ્યાત્મિક હિત માટે સગીરનું અર્પણ કરવાની સંમતિ આપે છે, તે તેનું મોટામાં મોટું હિત સાધે છે- કારણ કે આવા આવા અર્પણથી તેના આત્માની મુક્તિ થાય છે, કે જે મુક્તિને માટે માનવજીવન સેંકડો યુગોથી

૩

તક્ષે છે. જે લોકો સગીર છે, તેમની બાબતમાં ધારાશાસ્ત્રીઓ એવું અનુમાન કરે છે કે—તેમના હિત મુજબ વર્તવાને તેઓ શક્તિવાન છે. અને જ્યારે સાંસારિક બાબતોમાં તેમના સામે કાંઈ પ્રતિરોધ કરવામાં આવતો નથી, તો નૈતિક અને ધાર્મિક કાર્યોમાં તેમના ઉપર શા માટે પ્રતિરોધ મૂકવો ? તેનું કાંઈ કારણ નથી. લાયક ઉંમરના માણસની ઇચ્છામાં આવે, તો સારામાં સારો ખજાનો અને મીઠકત આપી દે. સાંસારિક બાબતમાં સરકાર તરફથી કાંઈપણ દરમ્યાનગીરી અગર ડબલ સિવાય પણ તે તેની તમામ મીઠકત અને સર્વસ્વનો ભોગ આપી શકે, તો પછી તેના ધાર્મિક વર્તનમાં અટકાવ કરવાનું કાંઈ બ્યાજબી કારણ નથી. જો કોઈ શખ્સ માલમીઠકતનો ત્યાગ કરી પવિત્ર ત્યાગનું જીવન સ્વીકારે અને જનસમાજ અને પરમાત્માની સેવા ગ્રહણ કરે, તો પછી તેની વિવેકબુદ્ધિ ઉપર પ્રતિરોધ કરવાનું કાંઈપણ કારણ નથી. ફર્સ્ટ ક્લાસ માણસ્ટ્રેટ અગર સખ ડીવીઝનલ માણસ્ટ્રેટ ઘણા વિદ્વાન અને બહુશ્રુત હોય, પણ જો તેના પવિત્ર વર્ગમાં દીક્ષા લેવા ઇચ્છનાર શખ્સના દર્શિબિદુથી દીક્ષાના સવાલનો નિર્ણય કરવામાં તે કેવળ અસમર્થ પણ હોય. પાશ્ચાત્ય જુમિએ પૂર્વમાં ઘણી બાબતોમાં પ્રવેશ કરેલો છે, પરંતુ હિંદના આધ્યાત્મિક વિકાસક્રમમાં પાશ્ચાત્ય લાવોને કદિપણ પ્રધાનપદ આપવાનું નથી. આ ઠરાવમાં પ્રાંત ન્યાયાધીશની મંજૂરી મેળવવાનું લખ્યું છે, તેનાથી ધાર્મિક બાબતમાં જે સ્વતંત્રતાપણું છે અને જેની ભારે મોટી ગણના કરવામાં આવે છે, તેના ખ્વંશ થાય છે. અને હું આપને નમ્રતાપૂર્વક જણાવું છું કે—જે માણસ લાયક ઉંમરે પહોંચ્યો છે, તેના ઉપર આવા પ્રતિરોધની શરત નાંખવી તે ખીલકુલ અનુચિત છે.

હવે બીજી રીતે જોતાં, આ ઠરાવથી જોનાની ધાર્મિક સ્વતંત્રતા ઉપર મોટો હુમલો થાય છે. ત્યાગાશ્રમના પવિત્ર માર્ગમાં હિન્દુ, મુસલમાન, પારસી અને ખ્રીસ્તીઓની દીક્ષામાં કોઈપણ કાયદો અગર કાનુન હોય, તે મારી જાણમાં નથી. તો જ્યારે હિન્દુ કોમ પોતાની ધાર્મિક પ્રવૃત્તિમાં સ્વતંત્ર છે, તો તેમાંથી જોનાનો શા માટે ચુંટી પ્રતિરોધ કરવો જોઈએ ?

હવે ત્રીજી રીતે જોતાં, આ ઠરાવથી જે પ્રગતિશીલ સરકાર તરફથી ધાર્મિક કાર્યોમાં દરમ્યાનગીરી નહિ કરવાનો સિદ્ધાંત કર્યો છે, તેમાં મોટો ભંગ થાય છે. જોનાનું આધ્યાત્મિક કલ્યાણ શેમાં છે, તેનો વિચાર કરવાને જોનાજ સારામાં સારો વિચારક છે. અને જો કોઈની જોનાની ધાર્મિક બાબતમાં વચમાં પડે અને કાયદા કાનુન ધડે, તો તે જોનાની મર્યાદાનો ભંગ કરે છે. જે સેંકડો વર્ષથી ધાર્મિક કાર્યમાં તટસ્થતા અને દરમ્યાન-

૪

ગીરી નહિ કરવાની પ્રથા ચાલતી આવે છે, તેમાં જો લાંગ કરવામાં આવે તો, લોકોના મગજ ઉપર સરકાર સામે વૈમનસ્ય ઉત્પન્ન થાય અને તેમની લાગણી ઉચ્છેદાય. અને જો સરકાર એમ ધારતી હોય કે-ધાર્મિક બાબ-તોમાં આવા ઠરાવ કરવાથી અને લોકોની ધાર્મિક સ્વતંત્રતા ઉપર ત્રાપ મારવાથી તેને લાભ થશે, તો તેના ધારવા કરતાં તેને હાનિ વિશેષ છે, મનની અને વિચારની સ્વતંત્રતાને તોડી પાડવાને બદલે તેને વિશેષ છુટ આપવી જોઈએ.

હવે ચોથી રીતે જોતાં, મનુષ્યના જીવનનો અંતિમ હેતુ જડવસ્તુ પ્રાપ્ત કરવી, અગર ધન, દોલત, વિદ્યા, વિજ્ઞાન, પ્રાપ્ત કરવું તે નથી-પરંતુ આધ્યાત્મિક પ્રગતિમાં જે ખરું સુખ છે, તે તેનું પરમ કર્તવ્ય અને અંતિમ આદર્શ છે. તેથી કોઈપણ પ્રગતિશીલ સરકારે કોઈપણ શખ્સના આધ્યાત્મિક ઉન્નતિના કાર્યમાં પ્રતિરોધ કરવો નહિ, આત્મા ઉપર માયાએ ઘણું અને નહિ ઇચ્છવાયોઅ આરોહણ કર્યું છે. હવે તો તે માર્ગમાંથી અટકવાનો સમય છે. આધ્યાત્મિક નિર્વાણની પ્રાપ્તિ માટે ઐહિક સુખોનો ભોગ આપવાથી ઉત્પત્તિ સધાય છે. ઐહિક સુખો નાશવંત છે અને પારમાર્થિક સુખ ઔચકાળ દૈવે તેવું અને સ્થાયી છે. સાંસારિક સુખ આત્માની મુક્તિના સાધનમાં અંતરાયરૂપ છે, અને આધ્યાત્મિક જીવન તે ગતિમાં વિશેષ બળ આપી પરમગતિને પ્રાપ્ત કરાવે છે. તેથી પાશ્ચાત્ય ભાવોને મગજમાંથી કાઢી નાંખવા કાઉન્સિલને હું વિનંતિ કરું છું અને પૂર્વની સંસ્કૃતિના ભાવ ગ્રહણ કરી જે આર્યભૂમિએ અદ્યાપિ પર્યંત નામના કરી છે, તેને કર્તવ્યતાના માર્ગે અન્ય દેશોને અનુકરણીય અને, તેવી જ્યોતિર્રૂપ તેને બનાવો.

હવે પાંચમી રીતે જોતાં, આ ઠરાવ દુનિયાની પ્રગતિમાં પણ એક અંતરાયરૂપ છે, જે મહાપુરૂષો યર્ષ ગયા છે, તેઓ તેમના દુધિયા દાંતોમાંથી જ સાધુ થયા છે, પરંતુ મોટી ઉંમરે તેમણે સંસારત્યાગ કર્યો નથી. જે વખતે સાંસારિક જીવનની કલુષિતાથી મગજ મુક્ત હોય છે, તે વખતે નાનપણથીજ દીક્ષા લઈને ધાર્મિક ગુરુઓનો પ્રાદુર્ભાવ થયો છે. જીવનના કલેષથી જેમનું મન દગ્ધ થયું નથી અને નિર્દોષ છે, ત્યાંથી જ ધર્મભાવના નિશ્ચય થાય છે. આ કાઉન્સિલમાં જે ઠરાવ આવે છે, તે જો અમલમાં આવીને પ્રતિરોધ કરવામાં આવ્યો હોત, તો દુનિયાના મહાન ગુરુઓ જન્મતે મૃત્યા ન હોત.

હવે છઠી રીતે જોતાં, આ ઠરાવની હિંદમાં કોઈ જોડી અગર દાખલો નથી. બ્રિટિશ હિંદ અગર તેડીવ સ્ટેટમાં કોઈપણ ભાગમાં ધાર્મિક માન્યતા અને કાર્યની સ્વતંત્રતામાં અટકાવ કરનાર આવો કોઈપણ ઠરાવ

નથી. તો આવી ધાર્મિક સ્વતંત્રતાને બેડીથી જકડી લેવા વડોદરા સ્ટેટને પહેલ કરવાનું કાંઈ કારણ નથી. આ ઠરાવથી એક વડોદરા રાજ્યની નહિ પણ સમગ્ર હિંદની જૈન કોમમાં વૈમનસ્યની લાગણી ઉત્પન્ન થશે. તેના વડે વડોદરા રાજ્યની સુંદર કીર્તિને ધોઈ નાંખી, કલંકિત કરવાનું કાંઈ પણ કારણ નથી. આવા કૃત્રિમ ઠરાવથી મનુષ્યની સ્વતંત્રતા છીનવી લેવામાં આવે, તેનાથી સ્ટેટની કીર્તિને શા માટે બેખમમાં નાખવી અને કલંકિત કરવી ?

હવે સાતમી બાબતમાં જોતાં, એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં જતાં સ્ટેટે કોઈ જાતનો અટકાવ કરેલો નથી. હિંદુ ખ્રિસ્તી, અને ખ્રિસ્તી તે હિંદુ થઈ શકે છે, તેવી રીતે મુસલમાન પણ થાય. આવી રીતે થવાથી ધર્મનો સમૂલે ફેરફાર થાય છે, છતાં પણ કાંઈ અટકાવ થતો નથી. તો પછી એક શખ્સને તેના ધર્મમાં શા માટે પૂર્ણ છુટ ન આપવી ? જૈન સાધુ તરીકેની દીક્ષા, તે સાંસારિક ઉપાધિમાંથી મુક્તિ છે, અને તે ત્યાગ અને આત્મભોગનું જીવન છે અને તે મુક્તિપદને માટે છે. મનુષ્યજીવનને પાપવાસનામાંથી મુક્ત કરી, સેવાલાવના અને આત્મસમર્પણનું જીવન છે. પોતાની વાસનામાં રચ્યાપચ્યા રહેલા માણસો જોઈએ છીએ, કે પરમાત્માની અને જનસમાજની સેવાલાવનાવાળા પવિત્ર પુરૂષો જોઈએ છીએ ? આધ્યાત્મિક જીવનથીજ અને ઉત્તમ ઉપચારથી જ (એકલા વિચાર નહિ, પણ આચારથી) મનુષ્યનું ઉચ્ચ કલ્યાણ સંધાય છે. આપણી પાસે પોતાના એકલા જીવનું કલ્યાણ ઈચ્છનાર નહિ પણ જનસમાજનું કલ્યાણ ઈચ્છનાર આત્મત્યાગી, સર્વસ્વનો ભોગ આપનાર સાધુપુરૂષો હોય, તો આ દુનિયા ઘણી જ વિકાસ ક્રમમાં આગળ વધેલી, સુખી અને ફલપ્રદ હોત અને સેંકડો મનુષ્યો જીવનના કલહમાંથી ઉચ્ચ સુખની પ્રાપ્તિ કરત અને માયાની જાળમાંથી છુટી જાત.

છેવટે આ સભાને હું વિનંતિ કરું છું કે-કેટલાક ચળવળીયા અને અશાંતિકર પુરૂષોએ ધાંધલ મચાવી અને આપના મગજ ઉપર કાંઈપણ જૈન દીક્ષા વિરોધી લાગણી ઉત્પન્ન કરી હોય, તો તેને મગજમાંથી કાઢી નાંખી ધાર્મિક બાબતમાં તટસ્થતા સ્વીકારી, અને જનસમાજને આપ પૂરવાર કરી બતાવો કે-વડોદરાની કાઉન્સિલને હૈયે ઐહિક સુખો કરતાં પારમાર્થિક સુખોની ગણના વિશેષ છે. અને બીજી કોઈ પણ કાઉન્સિલ કરતાં આ કાઉન્સિલને મનુષ્યત્વનાં ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ સુખોની વિશેષ કાળજી છે, એમ બતાવો. તેથી ધાર્મિક હિતને માટે તથા જનસમાજ તથા સ્ટેટના

૬

હિતને માટે એટલું જ નહિં પણ હિંદના ભાવી હિતની ખાતર, સૌ કરતાં શ્રેષ્ઠ આધ્યાત્મિક ઉન્નતિને ખાતર પણ હું આ સલાને ખાસ વિનંતિ કરી તે ઠરાવ રદ કરવા જણાવું છું.

(અંગ્રેજી ઉપરથી)

(સહી) રામચંદ્ર જે. અમીન.

ધારાસભામાં બીજી વાર નીકળી ગયો !

આ પછી ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના મે માસમાં મળેલી વડોદરા રાજ્યની ધારાસભાની બેઠકમાં સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધનો વિસ્તૃત ખરડો મજબૂર ગૃહસ્થ તરફથી જ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ધાર્મિક પ્રશ્ન હોયને પ્રમુખ સાહેબે સરકારી અમલદારો સિવાયના કાઉન્સીલરોનો મત લીધો હતો, જેમાં પ્રમુખ સાહેબનો મત મળતાં ખરડાની વિરૂદ્ધ મત વધી જવાથી તેને રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ

પ્રગટ થયો : તા. ૩૦ મી જુલાઈ, ૧૯૩૧.

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ

સાધુ, સંન્યાસી, યતિ, યોગી, વેરાગી તથા ફકીર વિગેરે એવા લોકો
તરફથી અજ્ઞાન બાળકોને સંન્યાસ એટલે સંસાર
ઉદ્દેશ ત્યાગ કરવાની દીક્ષા આપવામાં આવે છે અને તેનાથી
અનેક અનર્થો થાય છે, તે અટકાવવા કાંઈક પ્રતિબંધ
મૂકવો જરૂરી છે એમ જણાયાથી, શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સયાજીરાવ
ગાયકવાડ સેનાખાસજેલ શમશેર બહાદૂર, જી. સી. એસ. આઇ. જી સી. આઇ.
ઇ. ફરજાંદે ખાસ-ઈ હૌલતે-ઈગ્લિશિયા એમણે નીચે પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે:—

પ્રકરણ ૧ હું.

પ્રાથમિક.

૧. આ નિબંધને “ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ ” કહેવો.

સંજ્ઞા

૨. પુર્વાપર સંબંધ ઉપરથી બાધ આવતો ન હોય તો

વ્યાખ્યા

(ક) “ સંન્યાસ દીક્ષા ” એ શબ્દમાં કેષપિણુ ધર્મના

સંન્યાસ દીક્ષા

(અ) (૧) સાધુ,

(૨) સંન્યાસી,

(૩) યતિ,

(૪) યોગી,

(૫) વેરાગી,

(૬) ફકીર,

વિગેરે એવા માણસો પોતાના

(આ) (૧) ધર્મમાં, અથવા

(૨) પંથમાં,

જીવન ગાળવાને કેષપિણુ માણસને

(ઈ) (૧) મંત્ર આપે,

(૨) મુંડે,

(૩) ચેલો કરે,

(૪) હુચિતકેશ કરે,

૯

(૫) કર્કની ઓરાટે,

(૬) નાથે અથવા

(૭) એવીજ ખીજ કાઢી રીતે ક્રિયા કરે

કે જેથી સંસારનો ત્યાગ કર્યો ગણાય તેનો સમાવેશ થાય છે.

(ખ) “દીક્ષા” એટલે “સંન્યાસ દીક્ષા” એમ સમજવું.

દીક્ષા

પ્રકરણ ૨ બું.

પ્રતિબંધ.

૩. (૧) “સજ્ઞાનપણાની ઉમ્મર તથા પાત્મપાલક સંબંધી નિબંધ”ની
કલમ ૪ માં જેને

સગીરને દીક્ષા નહીં આપવા બાબત

(અ) સગીર ગણવામાં આવ્યો છે તેને તેમજ

(આ) જે સજ્ઞાન થયો નથી એમ ગણવામાં આવ્યો છે તેને

કોઈપણ માણસથી સંન્યાસ દીક્ષા આપી શકાશે નહીં.

(૨) (અ) પેટા કલમ (૧) માં જણાવેલો.

રજનમંદી હોય તો પણ પેટાકલમ

(૧) ના ઠરાવને બાધ નહીં આવવા બાબત.

પ્રસંગ.

(૧) સગીર, અથવા

(૨) જે સજ્ઞાન થયો નથી તે, અગર

(આ) (૧) તેના માબાપ, અગર

(૨) વાલી

પરિણામ. સંન્યાસ દીક્ષા આપવા માટે રજનમંદી બાપે તેથી પેટાકલમ

(૧) ના ઠરાવને બાધ આવશે નહીં.

૪. કલમ ૩ માં કહેલા ઠરાવ વિરૂદ્ધ જે કોઈ તેવી

પ્રસંગ. દીક્ષા આપશે તો તે સર્વ કારણ માટે

કલમ ૩ ના ઠરાવ વિરૂદ્ધ અપાયલી

દીક્ષા નિરર્થક હોવા બાબત

પરિણામ. નિરર્થક ગણાશે એટલે કે, તેવી દીક્ષા અપાયલા સખસના

(અ) (૧) સંપ્રાપ્ત, અગર

(૨) ભવિષ્યમાં પ્રાપ્ત થનારા કોઈપણ

૨

૧૦

- (આ) (૧) વારસાધના,
 (૨) ભરણુપોષણના,
 (૩) વહેંચણીના, અગર
 (૪) બીજા કોઈપણ
 (ઇ) કાયદેસર
 (૧) હક્કને તથા
 (૨) જવાબદારીઓને
 તેવી દીક્ષાથી કોઈપણ જાતનો બાધ આવશે નહીં.

પ્રકરણ ૩ બું.

શિક્ષા.

૫. કલમ ૩ ના કસાવ વિરૂદ્ધ જો કોઈ સખસ,
 શિક્ષા

(અ) (૧) દીક્ષા આપશે, અગર
 પ્રસંગ. (૨) ફોજદારી નિબંધમાં “ મદદગારી કરવી ” એ શબ્દોની
 જે વ્યાખ્યા આપવામાં આવી છે તે પ્રમાણે દીક્ષા
 આપવામાં મદદગારી કરશે તો તે

(આ) (૧) એક વર્ષ સુધીની
 (અ) સખત, અગર

પરિણામ. (આ) આસાન કેદની, અથવા

(૨) રૂપિયા એક હજાર સુધીના દંડની, અથવા
 (૩) બન્ને શિક્ષાને પાત્ર થશે.

તારીખ ૨૪ માહે જુલાઈ સને ૧૯૩૧.

મં. સે. દવે.

વિષય કૃષ્ણરાવ ધુરંધર,
 ન્યાયમંત્રી.

૧૧

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ.

હેતુઓ અને કારણો.

હાલનો મુસદ્દો તૈયાર કરવાની તારીખ ૧૯-૧૨-૧૯૨૯ ની ધારાસભાની જરૂરીયાત. ધારાસભામાંના એકમાં રા. લલ્લુભાઈ કિશોરભાઈએ રા. લલ્લુભાઈનો ઠરાવ. નીચેનો ઠરાવ આવ્યો હતો.:-

“ નહાની ઉમરમાં માણસોને દીક્ષા આપી ત્યાગી બનાવવામાં આવે છે, તેથી કુમળી વયના અને કાચી બુદ્ધિના માણસો સમજ વગર દીક્ષા લે છે અને ત્યાગી બને છે, તેથી ઘણા પ્રસંગે અનર્થ થાય છે. માટે જેની ઉમરનાં ૨૧ વર્ષ પૂરાં થયાં ન હોય તેવા કોઈપણ માણસ સ્ત્રી અગર પુરૂષને સંસાર ત્યાગની દીક્ષા આપી શકાય નહીં તથા જેની ઉમરનાં ૨૧ વર્ષ પૂરાં થયાં હોય પણ ૩૦ વર્ષ પૂરાં થયાં ન હોય તેવા માણસને પ્રાંત ફોજદારી ન્યાયાધિશની પરવાનગી મેળવ્યા સિવાય સંસારત્યાગ કરવાની દીક્ષા આપી શકાય નહીં, એવું ધોરણ ઠરાવવા આ ધારાસભા શ્રીમંત સરકારને વિનંતિ કરે છે.”

આ ઠરાવના સંબંધમાં નેક નામદાર અધ્યક્ષ સાહેબે ખુલાસો કર્યો હતો કે આ બાબતમાં તપાસ કરી આવા કાયદેસર અંકુશની જરૂર છે કે કેમ તેનો વિચાર કરવામાં આવશે.

૨. વળી કેટલેક પ્રસંગે કુમળી વયના જૈન બાળકોને ત્યાગની દીક્ષા આપવામાં આવી સાધુ બનાવવામાં આવે છે, હજૂરશ્રીની ધ્યાનમાં અને તેથી તે પદ્ધતિ શોચનીય હોઈ બંધ કરવા આવેલી હકીકત. પાત્ર છે, જૈન શ્રીમંત સરકારને પણ જણાવું છે.

૩. આ ઉપરથી હાલનો મુસદ્દો તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. સગીર વયના બાળકોને દીક્ષા આપવામાં અનેક સાંસારીક અડચણો અને અનર્થો સમાવેલા હોય છે, તેથી તેવી દીક્ષા અપાતી મુસદ્દો સામાન્ય સ્વરૂપનો છે. હોય તેના ઉપર અંકુશ મૂકવા હાલનો મુસદ્દો કરવામાં આવ્યો છે. હાલનો મુસદ્દો માત્ર જૈન સાધુઓ દીક્ષા આપે છે તેનેજ લાગૂ થાય એવો કરવામાં આવ્યો નથી. તે સામાન્ય સ્વરૂપનો કરવામાં આવ્યો છે, એટલે કે કોઈ પણ ધર્મના સાધુ, સંન્યાસી, યતિ, યોગી, વેરાગી, ફકીર વિગેરે એવા માણસો પોતાના ધર્મ અથવા પંથમાં જીવન ગાળવાનો કોઈ પણ માણસને મંત્ર આપે, મુકે, ચેલો કરે વિગેરે

૧૨

એવી કોઈ ક્રિયા કે સંસ્કાર કરે કે જેથી સંસારનો ત્યાગ થયો ગણાય તેવી સર્વ પ્રકારની દીક્ષાને લાગૂ થાય એવી રીતનો તૈયાર કર્યો છે. (કલમ ૨).

૪. ત્યાગની દીક્ષા એક ધાર્મિક સંસ્કાર ગણાય છે, તેની વચ્ચે શ્રીમંત સરકારે પડવાનો આ મુસદ્દાનો હેતુ નથી, પરંતુ જો કોઈ સગીરને તેવી દીક્ષા આપવામાં આવે તો તે તેની સમજણ

મુસદ્દાની કલમ ૪. સિવાય અથવા રજમંદી સિવાય છે એમ ગણવું જોઈએ, અને તેથી તેવી દીક્ષાને અંગે કાયદાને લાઇને તેના હિતવિરુદ્ધ જે જે પરિણામ આવે તે તેને ભોગવવા ન પડે એવા ઇરાદાથી સગીરને દીક્ષા આપવામાં આવે તો તે કાયદાની દ્રષ્ટિએ સર્વ પ્રકારે નિરર્થક છે એમ ગણવા કલમ ૪ માં ઠરાવ્યું છે, એટલે કે તે કલમમાં જણાવ્યા પ્રમાણે તેવા કોઈ સગીરના કાયદેસર હક્ક કે જવાબદારીઓ હોય તેને તેવી દીક્ષાથી બાધ આવશે નહીં એવું સમજવા ઠરાવ્યું છે.

૫. આ ઉપરાંત એવા કોઈ સગીરને જો કોઈ પણ માણસ દીક્ષા **કલમ ૫.** આપશે, અગર આપવામાં મદદગારી કરશે તેને કલમ ૫ થી શિક્ષાપાત્ર ઠરાવ્યો છે.

૬. આટલાં ધોરણો હાલ પૂરતાં છે એમ જણાયું છે. સગીર ન સગીર ન હોય એવા માણસને હોય એવા માણસને કોઈ આવી આવી દીક્ષા આપે તો દીક્ષા આપે તો તેને માટે પ્રતિબંધ પ્રતિબંધ મૂક્યો નથી. મૂક્યો નથી.

૭. આશા છે કે જનસમાજના હિત માટે શ્રીમંત સરકાર તરફથી થએલા વખતોવખતના કાયદાઓની માફક આ **આશા.** કાયદાનો મુસદ્દો પણ પ્રજા રાજપ્રણેત્રીથી સ્વીકારશે, અને જે અનર્થો થતા હોય તે અટકાવવામાં સહાયભૂત થશે. તારીખ ૨૩ માહે જુલાઈ સને ૧૯૩૧.

મં. સે. દવે.

વિષ્ણુ કૃષ્ણરાવ ધુરંધર,
ન્યાયમંત્રી.

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ
નજીવો ટેકો

૧૪

ન જ વો ટેકો

યવિત્ર દીક્ષા સામે ખોટી રીતે જાહેર વર્તમાનપત્રો દ્વારા ખળભળાટ કરનારા ટોળાએ આ નિબંધ પ્રસિદ્ધ થતાંજ વર્તમાનપત્રો, પગારદાર ઉપદેશકો, ખાનગી પત્રો અને નિવેદનો દ્વારા નિબંધને ટેકો આપવા સમાજને દોરવવા પ્રયાસ કર્યો, પરંતુ જૈન સમાજે તેવાઓની કાંઈ કીમત ગણી નથી-એ આટલા આટલા પ્રયત્નો છતાં નિબંધને નીચે મુજબ મળેલા નજવા ટેકાથી આપણે સમજી સકીએ છીએ.

સંસ્થાઓ

૧. જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સ.	મુંબાઈ
૨. મુંબઈ જૈન યુવક સંઘ.	"
૩. જૈન યુવક સંઘ.	પાટણ
૪. જૈન યુવક સંઘ.	વડોદરા
૫. જૈન યુવક મંડળ.	કલકત્તા
૬. જૈન શુભેચ્છક મંડળ.	સાણુંદ
૭. જૈન યુવકોદય મંડળ.	રાધનપુર
૮. જૈન મિત્ર મંડળ.	ખોટાદ
૯. જૈન યુવક મંડળ.	ખંભાત
૧૦. જૈન યુથ લીગ.	અમદાવાદ
૧૧. જૈન ક્રાન્તિ સભા.	મુંબાઈ
૧૨. આત્માનંદ જૈન મહાસભા.	લાહોર
૧૩. જૈન યુવક સંઘ.	ભાવનગર
૧૪. જૈન યુવક મંડળ.	"
૧૫. વિજય ધર્મ પ્રકાશક સભા.	"
૧૬. સમાધોધા જૈન મિત્ર મંડળ.	મુંબાઈ
૧૭. કચ્છી દશા ઓશાવાળ જૈન યુવક મંડળ.	"
૧૮. કચ્છી વીસા ઓશવાળ યુવક સંઘ.	"

આ સિવાય કેટલેક સ્થળેથી વ્યક્તિગત કાગળો અને તારો નિબંધને ટેકો આપવા માટે ગયેલા છે, જેની સંખ્યા વધુમાં વધુ ૧૦૦ ઉપરાંતની નથી.

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ

ઉચ્ચ વિરોધ

૧૬

સં. દી. પ્ર. નિબંધ ૨૬ કરાવવા અમદાવાદમાં નીમાચેલી
જૈન ગૃહસ્થોની કમીટી.

(તા. ૧૦ ઓગસ્ટ ૧૯૩૧.)

નગરશેઠ કસ્તુરભાઈ મણીભાઈ,	રા. રા. હરીલાલ વાડીલાલ કાપડીયા
નગરશેઠ વિમળભાઈ મયાભાઈ	રા. રા. ભોગીલાલ છોટાલાલ સુતરીયા
શેઠ માણેકલાલ મનસુખભાઈ	„ શકરચંદ દલસુખરામ
શેઠ પ્રતાપસિંહ મોહોલાલભાઈ,	„ કેશવલાલ યુનીલાલ
શેઠ નરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ	„ અમૃતલાલ રતનચંદ
શેઠ પનાલાલ ઉમાભાઈ	„ સોમાભાઈ ભાઈલાલ વકીલ
શેઠ ભોળાભાઈ જ્ઞેશંગભાઈ	„ ચીમનલાલ ગોકળદાસ
શેઠ સારાભાઈ ડાહ્યાભાઈ	„ ચીમનલાલ મંગળદાસ
શેઠ મોહનલાલ મનસુખરામ	„ જમનાદાસ યુનીલાલ
શેઠ મયાભાઈ સાંકળચંદ	„ જ્ઞેશંગભાઈ કાળીદાસ
શેઠ મણીલાલ મુળચંદભાઈ	„ ત્રીકમલાલ હરીલાલ
શેઠ ભગુભાઈ યુનીલાલ	„ મોહનલાલ ખેમચંદ
શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ	„ વાડીલાલ છગનલાલ
શેઠ જીવતલાલ પરતાપશી	„ મોહનલાલ ગોકળદાસ ઝવેરી
શેઠ પોપટલાલ ધારશીભાઈ	„ આપાલાલ યુનીલાલ ઝવેરી
શેઠ મગનલાલ રણુછોડદાસ	„ છોટાલાલ જમનાદાસ
શેઠ બબાભાઈ વાડીલાલ	„ મોહનલાલ પોપટલાલ વકીલ
શેઠ મણીલાલ સુરચંદ	„ ગીરધરલાલ પુરશોતમદાસ
શેઠ ચમનભાઈ લાલભાઈ	„ છગનલાલ લખમીચંદ
શેઠ શીવાભાઈ હરીભાઈ સત્યવાદી	„ આપાલાલ ન્યાલચંદ ઝવેરી
રા. રા. ગીરધરલાલ છોટાલાલ	„ અમૃતલાલ મગનલાલ શાહ
„ સારાભાઈ હડીસિંગ	„ જમનાદાસ યુનીલાલ
„ શકરચંદ મગનલાલ	„ મગનલાલ હરજીવનદાસ
„ ચીમનલાલ કાળીદાસ	રા. રા. કેશવલાલ અમથાશા વકીલ
„ મોહનલાલ છોટાલાલ	„ મણીલાલ રતનચંદ વકીલ
„ જીવણલાલ છોટાલાલ	ઝવેરી કેશવલાલ મોહોલાલભાઈ સંઘવી
શેઠ બકુભાઈ મણીલાલ	„ સારાભાઈ જ્ઞેશંગભાઈ દલાલ
શેઠ પુંગભાઈ દીપચંદ	„ ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીયા.

વિગેરે ૧૫૧ ગૃહસ્થોની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી.

૧૭

શ્રી વડોદરા રાજ્ય સં દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરાવવા
નીમાયેલી કમીટી તરફથી નામદાર દીવાન સાહેબને
મળવા ગયેલ ડેપુટીશને ન્યાયમંત્રી સાહેબને
આપેલી અરજી.

(તા. ૧૭-૯-૩૧.)

શ્રીમંત સરકાર મહારાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ

સેના ખાસખેલ સમશેર બહાદુર

જી. સી. એસ. આઈ. જી સી. આઈ. ઇ.

ફરજંદે ખાસ-ઇ. દૌલતે-ઇન્દિશીયાની હજુરમાં.

વડોદરા.

નેક નામદાર સાહેબ,

જત અમે આપ નામદારના રાજ્યના વિવિધ ગામના તથા ખીજા રાજ્યના જૈન પ્રતિનિધિઓ આપને નિવેદન કરીએ છીએ કે-તા. ૩૦-૭-૧૯૩૧ ની શ્રીમંત સરકારની આજ્ઞાપત્રિકામાં સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે. આ અગત્યના નિબંધ ઉપર જાહેર જનતાને સુચનાઓ મોકલવા એ માસનો ટુંકો સમય આપવામાં આવ્યો છે. આ સંબંધમાં અમારે આપને વિનંતિ કરવાની કે:-

વર્તમાન જૈન સાધુસંસ્થા અમારા છેલ્લા તીર્થંકર પ્રભુશ્રી મહાવીર દેવના સમયથી, એટલે સાડીચોવીસો વરસથી અવિચ્છિન પરંપરાએ ચાલતી આવી છે. આજ લગીમાં હજારો સગીરોએ દીક્ષા લઇને આ પવિત્ર સંસ્થામાં પ્રવેશ કર્યો છે, અને તેમાંનો મોટો ભાગ મહારત્નો સમાન નીવડ્યો છે.

આ સંસ્થાએ પ્રાચીન કાળથી આજ સુધીમાં માનવજીવનના વિકાસમાં, જગતભરમાં સુલેહશાન્તિ સ્થાપવામાં, જગતને અનિતિના માર્ગે જતું બચાવી નીતિના માર્ગે વાળવામાં અદ્વિતિય કિંમતિ દ્રાજો આપ્યો છે. આપણા ભારત દેશમાં તો ભારતિય સંસ્કૃતિની સર્વોપયોગીતા, સર્વશ્રેષ્ઠતા, ભારતિય જીવનમાં ધર્મનાં ઉંચા સંસ્કારો, અને અદ્વિતિય સાહિત્ય સર્જન, આ ત્યાગી સંસ્થાને જ આભારી છે. પરદેશી હુમલાઓ, મુસલમાનોનું ધર્મઝનુન, અને છેલ્લા એક હજાર વરસથી પરદેશી રાજ અમલ હોવા છતાં, આર્ય સંસ્કૃતિનું અસ્તિત્વ, પ્રાચીન સાહિત્યનું રક્ષણ, અને આર્ય ધર્મોની સલામતી, આ સંસ્થાને જ આભારી છે. મહારાજ ચંદ્રગુપ્ત, પ્રિયદર્શી અશોક, મહારાજ સંપ્રતિ, મહારાજ કનિષ્ક, મહારાજ હર્ષવર્ધન, મહારાજ કુમારપાળ, અને જગતપતિ શીવાજી મહારાજના વ્યક્તિત્વને વિકસાવી, તેમને ઇતિહાસમાં

૧૮

અંગેડ અને અમર સ્થાન અપાવનાર આપણા પૂજ્ય ત્યાગીઓજ છે. અને તે કારણે જ તે સંસ્થા સમસ્ત ભારતવર્ષમાં હંમેશાં પૂજ્ય અને સર્વશ્રેષ્ઠ રહી છે. આજલગીમાં કોઈ પણ દુન્યવી સત્તા તેના પર અંકુશ મુકવાનો અગર તેમાં ડખલ કરવાનો વિચાર સરખો પણ કરી શકી નથી, બદલે તેના આશિર્વાદ મેળવવા હંમેશાં પ્રયત્નશીલ રહી છે. પરંતુ નામદાર ગાયકવાડ સરકાર જેવી શાણી અને દીલસોજ સરકાર, સુધારાના વ્યામોહમાં ફસેલા પત્રોમાં પ્રસિદ્ધ થતાં કેવળ ખોટા ઉદ્દાપોહને જ ધ્યાનમાં લઈ “ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ ” પ્રજ્ઞના લાલની અંતરદષ્ટિ રાખીને પ્રસિદ્ધ કરવા પ્રેરાઈ છે, એમ અમને આજ્ઞાપત્રિકા ઉપરથી લાગે છે.

અમારા નીચેના ટુંકા ખુલાસાથી પણ આપ નામદારને જાણીને આશ્ચર્ય થશે કે-જે પવિત્ર જૈન દીક્ષા સામે જાહેર પત્રો યથેચ્છ કલમો ચલાવ્યે ગયે છે, જે ભાગવતી દીક્ષાને આજે કેટલીક વ્યક્તિઓ તરફથી ખોટું સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે, જે સ્વપરકલ્યાણકારી માર્ગ બંધ કરાવવા માટે કેટલાક આપ નામદાર પાસે માંગણીઓ કરી રહ્યા છે, તે બધું કેટલું ગેરવ્યાજબી છે. અમે આપને ખાત્રીપૂર્વક જણાવીએ છીએ કે-છેલ્લા દસકામાં આખાંયે હિંદમાંથી અદાર વરસની ઉંમર સુધીમાં વધારેમાં વધારે ચાલીસેક સગીરોએ જ જૈન દીક્ષા અંગીકાર કરી છે. આમાંની દસેક દીક્ષાઓ નામદાર ગાયકવાડ સરકારની હદમાં થઈ હશે. ફક્ત ત્રણ ચાર દીક્ષાના પ્રસંગોએ દીક્ષાના વિરોધિઓએ સાધુઓ ઉપર કોર્ટમાં જુદી હકીકતો જણાવી ફરીયાદો કરી હતી, પરંતુ આખરે સત્યનો જય થયો, અને અમારા સાધુઓ માનભરે નિર્દોષ જાહેર થયા છે. જૈન દીક્ષા લેનારે દોષપણ જીવની કાંઈપણ પ્રકારે હિંસા ન કરવી, અસત્ય વચન ન બોલવું, માલીકની રજા વિના તણખલું સરખું પણ ન લેવું, સંપુર્ણ અભિચર્યનું પાલન કરવું, સ્થાવર કે જંગમ કાંઈપણ મીલકત ન રાખવી, રાત્રિભોજન ન કરવું, ગમે તેવી ગરમી કે ઠંડીમાં જોડા કે છત્રી ન રાખવી, ઇત્યાદી સંયમનના નિયમો પાલન કરવાના હોય છે. વળી અમારા ધર્મગુરુઓ ખૂબ વિચારપૂર્વક જ્ઞાનદષ્ટિનો ઉપયોગ કરીને દીક્ષા આપતા હોવાથી અમારા જૈનોની છ લાખ ઉપરાંતની વસ્તિ હોવા છતાં સાધુઓની સંખ્યા ઘણી નજીવીજ છે.

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની પવિત્ર નીતિમય જીવન શીખવવાની શાળામાં વાલી પોતાના દુન્યવી સ્વાર્થનો ભોગ આપી, કેવળ સગીરનું જીવન ઉચ્ચ બનાવવા અર્થે, સગીરની ઇચ્છા થતાં તેને ત્યાગ માર્ગ ગ્રહણ કરવામાં મદદ કરે ને જૈન સાધુ તેના વાલીની સંમતિ અને સગીરની ઇચ્છા જોતાં, તેને દીક્ષા આપે તો તેમાં રાજ્યનો કે સમાજનો શું ગૂન્હો કરે છે ! તે અમારી

૧૯

સમજમાં આવતું નથી, કે જેથી વાલીના ધાર્મિક મંતવ્ય અને વર્તનના સ્વતંત્ર હક્ક ઉપર નામદાર ગાયકવાડ સરકાર જેવી ન્યાયી અને ધર્મશીલ સરકારને ત્રાપ મારવાની ફરજ પડે છે. અને આવા નીતિમાર્ગમાં જોડનાર અને મદદ કરનારને ગૂંહેગાર ગણી, ફોજદારી ગૂંહાના કૃત્ય બદલ સજા ફાવવી પડે છે. આથી અમે આપ નામદારને વિનંતિ કરીએ છીએ કે—

૧. આજ્ઞાપત્રિકામાં સગીર દીક્ષા માટે જે આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે—તેના ટેકામાં આપના રાજ્યમાં સગીરોને દીક્ષા આપવાથી અનર્થો થયાના, અને સાંસારિક અડચણો ઉભી થયાના, જે દાખલાઓ રાજ્યના દરેક તરે નોંધાયા હોય તે, આપ તરફ લઈ તપાસી જોશો અને જાહેર જનતાની જાણ સાર પ્રસિદ્ધ કરવા મહેરબાની કરશો, તો તેમાં કેટલું વળુદ છે તે જાણી શકશો અને અમે પણ આપ નામદારને તે દાખલા દલીલ સહિત જણાવીશું. અને અમને ખાતરી છે કે જે અમારી આગાજખી માંગણી સ્વીકારવામાં આવશે, તો સગીર અન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધ કરવાના, આ નિબંધને યોગ્ય કારણોના અભાવે આપ નામદાર જરૂરથી પાછો ખેંચી લેવાના નિર્ણય ઉપર રહેલાઈથી આવી શકશો. આથી રાજ્યનો અને પ્રજાનો ધણો કિંમતિ સમય બચી જશે.

૨. આ નિબંધ અમારી ધાર્મિક ક્રિયામાં અટકાયત તેમજ અમારી ધાર્મિક લાગણીને સખ્ત આઘાત કરતો હોવાથી, અમારે તેની સામે ઘણી સત્ય હકીકતો રજુ કરી, ધર્મપ્રિય અને ધાર્મિક સ્વતંત્રતાનું અલય વચન આપનાર નામદાર ગાયકવાડ સરકાર પાસેથી ફક્ત ન્યાયજ મેળવવો છે. પરંતુ અમે જૈનો હિંદના જૂઠાં જૂઠાં ભાગોમાં વસતા હોવાથી ઘણી જગ્યાએ તો આ નિબંધ જાહેર થયાની ખબર પણ હજુ પડી નથી, તેમજ હાલમાં ચોમાસુ હોવાથી ધર્મની આજ્ઞા મુજબ અમારા પૂજ્ય આચાર્ય મહારાજો અને મુનિ મહારાજો જ્યાં નિવાસ કરીને રહ્યા હોય ત્યાંથી ખીજે ગામ જઈ શકે નહિં. એવા સંયોગોમાં અમારે જે કાંઈ મુદ્દા-પુરાવાઓ આ ખરડાની સામે રજુ કરવાના છે, તથા નિવેદન કરવાનું છે, તે તૈયાર કરવા માટે વધુ મુદતની અનિવાર્ય જરૂર છે. તો આજ્ઞાપત્રિકામાં જાહેર કરેલા સમય કરતાં ખીજ વધુ છ માસની મુદત સૂચનાઓ મોકલવા તથા જુગાનીઓ આપવા માટે જાહેર કરવા મહેરબાની કરશો અને આ નિબંધને અંગે જે ખાસ કમીટી આપ નામદાર તરફથી નીમવામાં આવ્યાનું સાંભળ્યું છે, તે કમીટીની તપાસણીને અંગે લવિષ્યમાં અમારે જે જે સગવડો જોઈએ તે આપવા આપ કૃપા કરશો, અને આપની ન્યાયપ્રિયતા વધારે દીપાવશે—એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

૨૦

લી. અમો છીએ આપ નામદારના આસ્તિકિત સેવકો.

૧	પ્રતાપસિંહ મોહોલાલભાઈ.	અમદાવાદ
૨	નગીનદાસ કરમચંદ	પાટણુ
૩	જીવતલાલ પરતાપસિંહ.	રાધનપુર.
૪	ભગુભાઈ ચુનીલાલ સુતરીયા.	અમદાવાદ.
૫	કેશવલાલ મોહોલાલભાઈ	”
૬	ચીમનલાલ લાલભાઈ	”
૭	રણછોડદાસ શેષકરણુ	પોરબંદર
૮	બકુભાઈ મણીલાલ	અમદાવાદ
૯	જેસીંગભાઈ કાલીદાસ	”
૧૦	અમૃતલાલ રતનચંદ	”
૧૧	મોતીચંદ ગુલાબચંદ ઝવેરી	સુરત
૧૨	કેશવલાલ અમથાલાલ વકીલ	અમદાવાદ.
બી. એ. એલ. એલ. બી.		
૧૩	મગનલાલ રણછોડદાસ.	સુરત.
૧૪	નેમચંદ નાથાભાઈ	”
૧૫	કુલચંદ ડાહ્યાભાઈ	મેસાણા
૧૬	અંબાલાલ લલ્લુભાઈ પટવા	”
૧૭	કાન્તિલાલ ચુનીલાલ	”
૧૮	લાલચંદ નંદલાલ	વડોદરા
૧૯	કરસનલાલ મોતીલાલ	વીસનગર
૨૦	ચંદુલાલ નગીનદાસ	લીંચ
૨૧	મણીલાલ લલ્લુભાઈ	પાદરા
૨૨	છગનલાલ મોહોલાલ	કઠોર
૨૩	પોપટલાલ અમીચંદ	અમદાવાદ
૨૪	નાનકચંદ કલ્યાણુદાસ	ફરકાખાદ
૨૫	સારાભાઈ જેસંગભાઈ	અમદાવાદ
૨૬	ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆ.	”
૨૭	પનાલાલ હીરાચંદ	વડોદરા
૨૮	સારાભાઈ હઠીસંગ	કડી
૨૯	રવચંદ આલમચંદ વકીલ	ચાણુરમા.

૨૧

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ.

—: વધેલી મુદત :—

વડોદરા રાજ્ય તરફથી તા. ૨૪-૯-૩૧ ની ‘આજ્ઞા પત્રિકા’માં ‘સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધના મુસદ્દા’ ઉપર સૂચનાઓ મોકલવાની મુદતમાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે, એમ જણાવતાં લખે છે કે:—

—: સમિતિની નીમણુંક :—

૨. સદરહુ મુસદ્દા સંબંધી આવેલી સૂચનાઓ તથા અરજીઓનો વિચાર કરવા શ્રીમંત સરકાર તરફથી નીચે મુજબ સમિતિ નીમવામાં આવી છે:

૧. મે. રા. બા. ગોવિંદભાઈ હાથોભાઈ દેસાઈ.

૨. મે. રા. રા. આબ્રાહીમ આરોન કેહીમકર.

૩. મે. રા. રા. વિષ્ણુ કૃષ્ણરાવ ધુરંધર.

૪. રા. પુષ્કરરાવ વામનરાવ મહેતા. તંત્રી.

—: મુદતમાં વધારો :—

૩. સદરહુ મુસદ્દા ઉપર સૂચનાઓ મોકલવાની મુદત તારીખ ૩૦ માહે સપ્ટેમ્બર સ ૧૯૩૧ ના રોજ પૂરી થાય છે. પરંતુ પ્રશ્ન મહત્વનો હોવાથી સદરહુ મુદતમાં શ્રીમંત સરકારે તારીખ ૧૫ માહે નવેમ્બર સ. ૧૯૩૧ સુધી વધારો કર્યો છે.

૪. માટે જે સખ્સોએ અગર સંસ્થાઓને સદરહુ મુદતમાં અરજી અગર સૂચનાઓ કરવી હોય તેણે પરિચ્છેદ ૩ માં જણાવેલી મુદતની અંદર તે અમારી કચેરીમાં તરફ મોકલી આપવી.

વિષ્ણુ કૃષ્ણરાવ ધુરંધર,
ન્યાયમંત્રી.

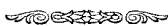
તા. ૧૮ માહે સપ્ટેમ્બર, સ. ૧૯૩૧

પુ. વા. મ.

૨૨

વડોદરા રાજ્ય સં. દી. પ્ર. નિબંધ ૨૬ કરાવવા નીમાએલી કમીટીનું જૈન સમાજને નિવેદન.

જૈન બંધુઓ,

નામદાર ગાયકવાડ સરકાર એવો કાયદો કરવા માંગે છે કે વડોદરા રાજ્યમાં કોઈ પણ સગીર (એટલે અદાર વર્ષ નીચેનો) ને કોઈ પણ ધર્મમાં દીક્ષા આપી શકાય નહિ, એટલે સંસાર છોડાવી શકાય નહિ. અને જે કોઈ સંન્યાસ અગર દીક્ષા આપે, અગર તેમાં મદદ કરે; તેને રાજ્ય એક વર્ષની કેદ અગર એક હજાર રૂપીઆ દંડ, અગર બંને સજાઓ કરશે. આ કાયદો વડોદરા રાજ્યની આત્માપત્રિકામાં તા. ૩૦ મી જુલાઈના રોજ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે. અને તેના ઉપર બે મહિના લગી લોકોના અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યા છે, બે મહિના સુધી તે કાયદાનો વિરોધ અગર તરફેણમાં લોકો જે કંઈ કહેશે તે બધું સાંભળીને કાયદાને અમલમાં મૂકવો કે નહિ તે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર નક્કી કરશે.

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના આ કાયદાએ જૈનોની ધર્મની લાગણી બહુ દુભાવી છે. કારણ કે દીક્ષા એ ધર્મક્રિયા છે, અને જે માણસો દીક્ષા ગ્રહણ કરી શકે છે, તેઓ મહા પુણ્યશાળી ગણાય છે. અને આવા પુણ્ય-શાળીને પવિત્ર માર્ગે જવામાં મદદ કરનાર પુણ્ય બાંધે છે.

આપણે બધા જાણીએ છીએ કે જન્મમરણના અનંત ફેરાઓ પછી પ્રાપ્ત થયેલો આ મનુષ્ય ભવ અને શ્રાવક કુળમાં જન્મીને કેવળ પૈસા એકઠા કરવા અગર સંસાર સુખમાં રચ્યાપચ્યા રહી મનુષ્ય ભવ હારી જવા આપણે ઈચ્છતા નથી. સાચું કહીએ તો સંસારમાં કોઈ જગ્યાએ આપણને સુખ પણ જણાતું નથી. અને તેથીજ પુણ્યશાલી આત્માઓ સંસાર છોડી દઈને પોતાનાં કર્મ ખપાવી દેવા માટે દીક્ષા ગ્રહણ કરે છે. અને તે ગ્રહણ કર્યા પછી આત્મધ્યાન કરીને પોતાનાં બધાં કર્મ ખપાવી મોક્ષે જાય છે. આ મહાત્માઓ આપણા પરમ ઉપકારી છે, કારણ કે તેઓ પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરે છે એટલુંજ નહિ, પણ આપણને પાપપ્રવૃત્તિઓ કરતાં અટકાવે છે, અને આપણા કલ્યાણની ચિંતા હંમેશાં કરે છે, આપણા કલ્યાણનો સાચો માર્ગ આપણને બતાવે છે અને તે માર્ગે જવાનું બળ મેળવવા મદદ કરે છે. તેઓને તગતમાં કોઈ પણ જાતનો સ્વાર્થ નથી, તેથીજ આપણે બધા તેમને પગે લાગીએ છીએ અને તેમની ભક્તિ કરવામાં આપણને આનંદ આવે છે, અને પુણ્ય માનીએ છીએ.

૨૩

આપણે જાણીએ છીએ કે પોતે કરેલાં પુણ્ય અગર પાપ પોતાને વહેલાં મોડાં ભોગવવાજ પડે છે. પુણ્યશાળી આત્માઓ પવિત્ર માર્ગ ગ્રહણ કરે છે અને ભારેકર્મી આત્માઓ પાપ માર્ગમાં સપડાય છે. પૂર્વ કર્મના ઉદયેજ એક રાજા અને બીજો રંક, એક ત્યાગી અને બીજો સ્વાર્થી, એક ઉદાર અને બીજો લોભી, એક જ્ઞાની અને બીજો મૂર્ખ, એક સંયમી અને બીજો સ્વચ્છંદી, એક બહાદુર અને બીજો બીકણુ, એમ જુદા જુદા સ્વભાવના માણસો આપણે જોઈએ છીએ. જે આત્માઓને બચપણથીજ તે માર્ગમાં વધારે રસ પડે છે તેઓ જ્યારે જ્યારે પ્રસંગ મળે છે ત્યારે પોતાની ત્યાગ-વૃત્તિ કેળવી સંસારનો ત્યાગ કરી ત્યાગી બને છે. પ્રભુ મહાવીરસ્નામીના નિર્વાણ પછી આજ લગીના સાડી ચોવીસો વર્ષમાં સંખ્યાબંધ માણસોએ સંસાર છોડી દઈ દીક્ષા લીધેલી છે, જેમાં ઘણા પુણ્યશાલી આત્માઓએ તો બચપણમાં દીક્ષા લીધી હતી. અને આ બાળવયમાં દીક્ષિત થયેલા મહા-ત્માઓનો મોટો ભાગ જગતઉપકારી મહારત્નો સહન નીવડ્યો છે. જે જે આત્માઓએ સગીર ઉંમરમાં દીક્ષા લીધી છે, તેઓમાંથી મહાન ધર્માચાર્યો પામ્યા છે. કુમારપાળ મહારાજને પ્રતિબોધ કરનાર કલિકાલ સર્વજ્ઞ ભગ-વાન શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજીએ પણ બાળપણમાંજ દીક્ષા લીધી હતી. ભગવાન વજ્રસ્વામીજીએ પણ બાલપણમાંજ દીક્ષા લીધી હતી. આ સિવાય શ્રી સોમ તિલકસૂરીજી, શ્રી સોમપ્રભસૂરીજી, શ્રી ચંદ્રશેખરસૂરીજી, શ્રી જ્યાનંદસૂરીજી, શ્રી દેવચંદ્રસૂરીજી વગેરે કેટલાંકે આચાર્યવર્યો અને ધર્મગુરુઓએ બાલ્યવયમાં દીક્ષા લીધી હતી. આજે વિદ્યમાન આચાર્ય મહારાજનો પૈકીના કેટલાંકાંએ બાલ્યકાળમાં દીક્ષા લીધેલી છે અને તેઓએ જૈન સમાજ ઉપર અનેક ઉપકારો કર્યા છે અને કરે છે.

વાસ્તવિક રીતે દીક્ષા લેવા માટે મોટી ઉંમર કરતાં બાલ્યવય વધારે અનુકૂળ છે. કારણ કે તે ઉંમરમાં કુમળા મગજ ઉપર જે જાતના સંસ્કારો નાખવા હોય તે જાતના સંસ્કારો વધારે સહેલાઈથી નાખી શકાય છે. વિશેષમાં બાળક ઉપર સંસારના જેરી વાતાવરણની ઓછી અસરને લીધે તેમનામાં નિર્દોષતા વધારે હોવાથી, તે ધર્મ માર્ગે જલ્દી વળે છે, અને મહાજ્ઞાની બની શકે છે. જ્યારે પાકી ઉંમરના દીક્ષિતો એક વખત સંસારચક્રમાં સપ-ડાઈ ગયેલા હોવાથી પ્રાપ્તે તેવા મહાજ્ઞાની કે પ્રભાવશાળી ઓછા નીવડે છે.

આ કારણથીજ મહાજ્ઞાનીઓએ દીક્ષા લેવા માટે બાળવય વધારે અનુકૂળ ગણેલી છે અને જે માયાપ અગર વાલી પોતાના બાળકને આત્મ-કલ્યાણ કરવામાં દીક્ષા અપાવી મદદ કરે છે, તેઓ તેના સાચા હિતસ્વી છે.

અને આ રીતે રાજ્ય જે ધર્મમાં હરકતકર્તા કાયદો કરે તો તેથી ભવિષ્યમાં આપણને ઘણુંજ નુકશાન થવા સંભવ છે.

૨૪

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારનો સગીર દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ ધર્મ અને આત્માની સ્વતંત્રતા ઉપર અંકુશરૂપ છે. આગદીક્ષા અટકાવવાનો કાયદો જો હયાતિમાં હોત તો આજ લગીમાં જગતે કેટલાએ મહાધુરંધર ધર્માચાર્યો અને મહાત્માઓ તરફથી થયેલો લાભ ગુમાવ્યો હોત. સંસારિક બાબતમાં સગીર માટેનો નિર્ણય કરવાની છેલ્લી સત્તા જેવાલીને છે તેજવાલીને ધાર્મિક બાબતમાં સંપૂર્ણ સત્તાહિન આ કાયદા મુજબ ગણવામાં આવે છે—એ કેટલું વિચિત્ર છે ! પોતાના છોકરાને દુર્ગતિમાં પાડવાની અગર સાંસારિક પ્રવૃત્તિઓ જે પાપમય હોવાથી આત્માનું પતન કરાવનારી છે તે ગમે તે પ્રવૃત્તિમાં વાલી સગીરને નાંખે તેમાં શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારને સગીરનું અહિત નથી જણાતું, જ્યારે ધર્મજીવન ગુળરી એક સગીર સમસ્ત માનવજાતિનું કલ્યાણ કરે, ઉત્તમ પ્રકારનું જીવન જીવે, જીવનના ઉમદા સિદ્ધાંતોને અક્ષરસહ અનુસરે અને જગતને વધારે સુખી, વધારે ઉદાર અને વધારે સમૃદ્ધ બનાવવામાં પોતાનો પુરેપુરો ફાળો આપે, જેમાં અંગ્રેજ સરકાર જેવી પરદેશી સરકાર અને બીજા કોઈ પણ રાજ્યને સગીરનું અહિત ન જણાય અને નામદાર ગાયકવાડ સરકાર તેને અનર્થ કહી, તેના ઉપર અંકુશ મૂકવા માટે કાયદો ઘડે એ કેટલું આશ્ચર્યજનક અને ખેદકારક છે !

આ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ એજ વડોદરા રાજ્યની ધારાસભામાં બે વખત રજુ થયેલો અને તે બંને વખત કાયદા રૂપે પસાર થયેલો નહિ. આજે ફરીથી એ ત્રીજી વખત કાયદા રૂપે કરવા રજુ થયો છે, ત્યારે સમસ્ત જૈન કેમે એકત્રિત થઈ તે ઉડાવી દેવાની જરૂર છે.

આ કાયદાના સમર્થનમાં કેટલાક તરફથી એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે આજક જ્યારે કંઈ પણ સમજતો નથી, ત્યારે તેને સંસાર છોડાવી દેવો—એ આજક ઉપર જીલમ કરવા સમાન છે. અને એવી આગદીક્ષાઓ અપાવીને કેટલાક વાલીઓ આજકને પ્રાપ્ત થયેલાં અગર થવાનાં સંસારીક સુખના હક્કો ઉડાવી દે છે. પહેલી દલીલના જવાબમાં જણાવવાનું કે—ધારો કે દીક્ષા લેતાં આજકને ત્યાગમાર્ગ વિષે અજ્ઞાન હોય છે તો તેટલું જ અજ્ઞાન તે આજકને જે કોઈ પણ સંસારીક પ્રવૃત્તિમાં નાંખવામાં આવે તે સંસારીક પ્રવૃત્તિમાં પણ હોય છે. આજકને નિશાળે બેસાડવામાં આવે છે ત્યારે જે શાળામાં તેને ભણાવવામાં આવે છે તે શાળામાં ઉપસા ધોરણો કે જ્યાં તેને અમૂક વખત પછી ભણવાનું છે તે ધોરણો વિષે તેને કેટલું જ્ઞાન હોય છે ? આજકનું સગપણ કરવામાં આવે ત્યાં તેજ સગપણને અંગે લગ્ન થયા પછી લગ્નજીવન અને તેની જવાબદારીઓનું આજકને કેટલું જ્ઞાન હોય છે ?

૨૫

બાળકને વેપારધંધા શીખવવામાં આવે ત્યાં તેને વેપારધંધાની આવશ્યકતા અને તે માટે જે કંઈ કરવું પડે તેનું કેટલું જ્ઞાન હોય છે? કારોગરીનો કક્કો ધુંટનાર બાળકને તે સંબંધી શું ખ્યાલ હોય છે? કશો જ નહિ. દરેક સંજોગોમાં બાળકના હિતનો વિચાર કરીને વાલી બાળકની શક્તિ અને જે રસ્તે બાળકને દોરવામાં આવે છે તેની યોગ્યતાનો વિચાર કરીને બાળક માટે છેલ્લો નિર્ણય બાંધે છે. (અને તે નિર્ણય મુજબ બાળક જેમ પ્રગતિ કરે છે તેમ તેમ તેને તે તે સંબંધી વિશેષ માહિતી મળતી જાય છે અને છેવટે ઇચ્છિત વસ્તુ પ્રાપ્ત કરે છે.)

આ બધા નિર્ણયોમાં છેલ્લા ચાર સંસારિક નિર્ણયોમાં સરકાર વચ્ચે નથી પડતી અને વાલી જે કંઈ કરે છે તે બાળકના હિતની દૃષ્ટિએ કરે છે એમ કબૂલ રાખે છે. તો પહેલાં ધર્મજીવનને લગતો નિર્ણય—જે સર્વનું હિત કરનારો નિર્ણય છે તેમાં સરકાર કેમ વચ્ચે પડી શકે? બીજા પ્રશ્નમાં આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે દરેક માતાપિતા અગર વાલીને પોતાના બાળક અગર પાલ્ય તરફ કુદરતી વાત્સલ્યભાવ હોય છે. બાળકના સુખેજ તે સુખી થાય છે અને બાળકના દુઃખે તે દુઃખી થાય છે. આપણે જોઈ શું બાળકને અવળા રસ્તે ચડાવવાનું કામ કદીએ કરીએ છીએ? નહીં જ. વિશેષમાં બાળકને દીક્ષા અપાવવામાં તો માતાપિતા અગર વાલી પોતાના સ્વાર્થનો ભારે ભોગ આપે છે. કારણકે પોતાના ઘેર જન્મેલો એ બાળક યુવાન અવસ્થા પ્રાપ્ત થતાં ઘરનો સઘળો ભાર ઉપાડી લેશે અને પોતાને વૃદ્ધ અવસ્થામાં નિવૃત્તિ મળશે—એ અભિલાષા દરેક માતાપિતા જરૂર હોય છે. જે માતાપિતા બાળકના હિતની દૃષ્ટિએ અગર તેને ધર્મમાર્ગે વાળવાની ખાતર દીક્ષા લેવામાં સંમતિ આપે છે, તેઓ પોતાની આ અભિલાષાનો ભોગ આપી પોતાનું જીવન પોતાના પુરુષાર્થ અને કર્મ ઉપર છોડી બાળકનું જ હિત સાધે છે.

આપણા જૈન સમાજમાં હાલમાં આરોરે પાંચસો જેટલા સાધુઓ છે અને આ નાનો આંકડો એમ સાબીત કરી આપે છે કે જૈન દીક્ષાઓ પુરેપુરા વિચારપૂર્વક અપાય છે.

આપણા મુનિમહારાજઓના ઉચ્ચ ચારિત્ર, જ્ઞાન અને સંયમે માત્ર જોતોજ નહિ પણ અન્ય ધર્મીઓ અને વિલાયત અને અમેરીકાના લોકોને પણ મુગ્ધ કર્યા છે, અને તેઓ પણ આપણા આચાર્ય મહારાજઓને જૂકે છે. આપણા સાધુ મહારાજઓની સંખ્યા એટલી થોડી છે કે તેમનો લાભ આપણા સમાજના મોટા ભાગને હજી લગી મળી શકતો નથી અને કેટલીક

૨૬

જગ્યાએ તો વર્ષોના વર્ષો વહી જવા છતાં મુનિના દર્શન દુર્લભ છે. પરિણામે પર્યુષણ જેવા મહાપર્વો પણ યથાર્થ રીતે ઉજવી શકાતા નથી, અને તે પર્વો દરમિયાન જે ધર્મધ્યાન થવું જોઈએ તે કેટલીક જગ્યાએ મુનિમહા-રંજની હાજરીના અભાવે થઈ શકતું નથી. તેથી મુનિમહારાજઓની સંખ્યામાં યત્કિચિત્ થતો વધારો અટકાવીને તેના ઉપર આવી જતનો અંકુશ મુકાઈ તેમાં દીનપ્રતિદીન ઘટારો થવા જેવું અને તે ઇચ્છવાયોગ્ય નથી. અને તેથી જ આપણે દરેકે આ કાયદાનો વિરોધ કરી તેને અમલમાં આવતો અટકાવવા આપણાથી જનતો દરેક પ્રયત્ન જરૂર કરવો જોઈએ.

વડોદરા રાજ્યની ‘આજ્ઞાપત્રિકામાં’ આ નિબંધ બહાર પડ્યા પછી અમદાવાદમાં લગભગ સોએક જૈન આગેવાનો મળ્યા હતા અને કોઈ પણ ભોગે દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને અમલમાં આવતો અટકાવવા માટે વિચારણાઓ થઈ હતી, અને જૈન આગેવાનોની એક વગવાળી કમીટી નીમીને તે કમીટી દ્વારા આ ઠરાવનો વિરોધ કરી તેને અમલમાં આવતો અટકાવવાનું નક્કી થયું હતું.

કમીટીના ત્રણ સેવકો તરીકે “સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ”ની ખીનજરૂરીયાત અમોએ જૈન સમાજને સમજાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. હવે જોનો પોતાની ધાર્મિક જરૂરનો વિચાર કરી પોતાનો અવાજ શ્રીમંત ગાયક-વાડ સરકારના મે. ન્યાયમંત્રી સાહેબ ઉપર વડોદરે મોકલાવી આપશે-એવી આશા છે.

દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને અટકાવવા માટે જો કંઈ પણ સુચના આપ કરી શકો તેમ હો તો તે જરૂર કરશો.

લી. શ્રી સંઘના સેવકો,

પત્રવ્યવહાર—

વડોદરા રાજ્ય સંન્યાસ દીક્ષા
પ્રતિબંધક નિબંધ રદ કરાવવા
નીમાયેલી કમીટી
કે. રતનપોળ, પાંજરાપોળ.
જૈન ઉપાશ્રય
અમદાવાદ.

કેશવલાલ અમથાશા વકીલ

ખી. એ. એલ. એલ. ખી.

કેશવલાલ મોહોલાલભાઈ ઝવેરી.

વકીલ મણીલાલ રતનચંદ દલાલ.

સારાભાઈ જેશીંગલાલ

ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆ.

કમીટીના સેક્રેટરીઓ.

૨૭

પ. પૂ. આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી અને પ. પૂ. આચાર્ય શ્રીમદ્ સાગરાનંદસૂરીશ્વરજીની રૂબરૂમાં સં. દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરાવવા નીમાએલી કમીટીએ નીચેનો જાહેર વિનંતિ પત્ર પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો.

વડોદરા રાજ્ય તરફથી પ્રગટ થયેલ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ ઉપર સૂચનાઓ મોકલી આપવાની મુદતમાં એક મહિનાનો વધારો કરવામાં આવ્યો છે અને દરેક જૈન સંઘ, સંસ્થા, કે વ્યક્તિ તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૩૧ સુધીમાં તે નિબંધનો વિરોધ કરનારી ઘટતી સૂચનાઓ વડોદરા રાજ્યના રા. રા. ન્યાયમંત્રીને મોકલી આપે તે જરૂરી છે.

આ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ ધર્મઘાતક હોવાથી અમદાવાદના સકળ જૈન સંઘે તા. ૧૩-૧૧-૧૯૩૧ ના રોજ નગરશેઠના વડે અસાધારણ મેદનીમાં એકત્રિત થઈને સર્વાનુમતે તે નિબંધનો વિરોધ કરનારો નીચે મુજબ ઠરાવ કર્યો છે.

ઠરાવ

વડોદરા રાજ્યે જાહેર કરેલો “ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ ” જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતો વિરુદ્ધ તેમજ જનસમૂહના ધાર્મિક હક્કો ઉપર ખીનજરૂરી દબલગીરી કરનારો અને તેમની ધાર્મિક લાગણી અત્યંત દુભાવનારો હોવાથી અમદાવાદનો જૈન સંઘ નેક નામદાર ગાયકવાડ સરકારને તે નિબંધ પાછો ખેંચી લેવા આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે.

આજ સુધીમાં અમદાવાદના શ્રી જૈન સંઘની માફક સેંકડો ગામોના શ્રી સંઘોએ, જૈન સંસ્થાઓએ અને આગેવાન વ્યક્તિઓએ આ નિબંધનો વિરોધ કર્યો છે અને આપે જો હજી સુધીમાં એવો ઠરાવ ના કર્યો હોય તો આ મજેલી વધારાની મુદતમાં વિરોધનો ઠરાવ કરીને વડોદરા રાજ્યના ન્યાયમંત્રી સાહેબ ઉપર મોકલી આપશો. આ બાબતમાં દુર્લક્ષ કરવાથી ધર્મ અને સમાજને મોટા નુકશાનનો ભય છે.

પાંજરાપોળ, જૈન ઉપાશ્રય,
અમદાવાદ
તા. ૨૨-૧૧-૧૯૩૧

લી. મંત્રીઓ,
વડોદરા રાજ્ય સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક
નિબંધ રદ કરાવવા નીમાએલી કમીટી.

૨૮

વડોદરા રાજ્યના સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધનો
વિરોધ કરનાર

—શ્રી જૈન સંઘોનાં નામ—

—(૦)—

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યના શ્રી સંઘ.

૧ પાટણ (શાસનરસિક શ્રી સંઘ)	૨૬ મેસાણા
૨ ચાણુસ્મા	૨૭ કડી
૩ ખાવડ	૨૮ મોટી આદરજ
૪ ટીટાડા	૨૯ ખોકરવાડા
૫ ડીંગુચા	૩૦ વડુ
૬ પાનસર	૩૧ સરહવ
૭ બાલવા	૩૨ પલીયડ
૮ નમંગા	૩૩ લીંચ
૯ સાંગલપુર	૩૪ સુરજ
૧૦ ખોરીઆવી	૩૫ મુદરડા
૧૧ જગુદન	૩૬ રાંતેજ
૧૨ ઇટોદા	૩૭ વડાવલી
૧૩ ગંગેટ	૩૮ મણીયારી
૧૪ ધીણોજ	૩૯ પાંચોટ
૧૫ છડીઆરડા	૪૦ ખડદલા
૧૬ કંથરાવી	૪૧ લણવા
૧૭ પીંડારપુર	૪૨ પીંપલ
૧૮ ચવેલી	૪૩ કંખોઈ
૧૯ શંખલપુર	૪૪ આસન્નેલ
૨૦ દેથલી	૪૫ ભેંસાણા
૨૧ ઘોલાસણ	૪૬ બાલીયાસણ
૨૨ અંબાસણ	૪૭ સામેત્રા
૨૩ ઝોરણુજ	૪૮ મેળી
૨૪ મેઠા	૪૯ લાંધણુજ
૨૫ મેવડ	૫૦ નંદ

૨૯

૫૧ ડાંગરવા	૮૪ વેડા
૫૨ સાલડી	૮૫ કરજીસણ
૫૩ માંકણજ	૮૬ રાજપુર
૫૪ વડરમા	૮૭ આખજ
૫૫ કીઝોલ	૮૮ લોદરા
૫૬ રીદ્રોલ	૮૯ સરીયદ
૫૭ ગોલીવાડા	૯૦ ઉંદરા
૫૮ વાયડ	૯૧ કંડ
૫૯ ઁંદરાડ	૯૨ મુલસણ
૬૦ આદરજમેડા	૯૩ કારોલી
૬૧ સેરીસા	૯૪ ધમીજ
૬૨ બહીયેલ	૯૫ કનીપુર
૬૩ ઉવારસદ	૯૬ મોટપ
૬૪ પુનાસણ	૯૭ વડાવી
૬૫ જાખાના	૯૮ વેણુપુર
૬૬ મહેલાવ	૯૯ પાડગોલ
૬૭ ચાંગા	૧૦૦ ભડકદ
૬૮ ડભોઉ	૧૦૧ કરોલી
૬૯ વટાદરા	૧૦૨ નાર
૭૦ સોજીત્રા	૧૦૩ બાંધણી
૭૧ ધરમજ	૧૦૪ વસો
૭૨ ભુવેલ	૧૦૫ છાણી
૭૩ કરાડી	૧૦૬ અચ્છારી
૭૪ નવાખલ	૧૦૭ બામણગામ
૭૫ ગંભીરા	૧૦૮ ડેમોલ
૭૬ સરાર	૧૦૯ ઉતરાજ
૭૭ કુરાલ	૧૧૦ ડભોઈ (સાગરસંભા સંઘ)
૭૮ કડોર-જૈનો તરફથી	૧૧૧ હારીજ-જૈનો તરફથી
૭૯ ખેરવા ”	૧૧૨ સાક ”
૮૦ શીનોર ”	૧૧૩ માંગરોળ ”
૮૧ ઁર ”	૧૧૪ વડોદરા ”
૮૨ આંટ ”	૧૧૫ ગણુદેવી ”
૮૩ આવડ-જૈન જૈનેતરો તરફથી	૧૧૬ કલોલ-જૈનજૈનેતરો તરફથી

૩૦

બ્રીટિશ અને બીજાં રાજ્યોના ગામોના શ્રી જૈન સંઘોનો વિરોધ.

૧ અમદાવાદ	૨૮ ચલોડા
૨ બારેજ	૨૯ ફેદરા
૩ કાસીદ્રા	૩૦ ઉતેલીયા
૪ ગાંગડ	૩૧ નાનોદરા
૫ સાવજડા	૩૨ વાસણા
૬ દેવધોલેરા	૩૩ કોયરીઆ
૭ બલદાણા	૩૪ દેગામડા
૮ બાવળા	૩૫ જુવારજ
૯ રૂપાવટી	૩૬ કોઠ
૧૦ ખરડ	૩૭ સરગવાલા
૧૧ રૂપગઢ	૩૮ વટામણ
૧૨ વેજલકા	૩૯ રાસમ
૧૩ ભાત	૪૦ ધોળકા
૧૪ સીમેજ	૪૧ બદરખા
૧૫ કાવીઠા	૪૨ સરખેજ
૧૬ પાટડી	૪૩ મુવાડુ (અમરાગુનુ)
૧૭ વહેલાલ	૪૪ કુખડથલ
૧૮ ખોરજ	૪૫ કણભા
૧૯ બાકરોલ	૪૬ નાયકા
૨૦ નવાગામ	૪૭ ઝોગણજ
૨૧ રણાસણ	૪૮ ગોધાવી-જૈનો તરફથી
૨૨ માંડળ (શેઠ કરશનભાઈ લખમીચંદ વિગેરે ૪૩ સહીઓ સાથે.)	૪૯ મગુના
૨૩ ટીટોઈ	૫૦ દધાલીયા
૨૪ સાનથલ	૫૧ પાલુન્દ્રા
૨૫ પ્રાંતિઆ	૫૨ જાવાલ
૨૬ સાદરા-જૈનો તરફથી	૫૩ પાલી
૨૭ સાણુંદ (૧૦૬ સહીઓ સાથે)	૫૪ બલુદ

૩૧

૫૫ વાવ	૮૮ દીયોદર
૫૬ લેખાઉ	૮૯ જેતડા
૫૭ જમડા	૯૦ ભાયર
૫૮ ઇટાદા	૯૧ લુણાલ
૫૯ ભોરોલ	૯૨ દુધવા
૬૦ ઢીમા	૯૩ તીથગામ
૬૧ રામપરા	૯૪ વાસરડા
૬૨ ભાભર	૯૫ કુવાળા
૬૩ હુચકવાડા	૯૬ વળપુર
૬૪ લોદરા	૯૭ નાનોતા
૬૫ ખોડા	૯૮ ખેમાણા
૬૬ શેખલા	૯૯ રણાવાડા
૬૭ ઉંખરી	૧૦૦ વાતમ
૬૮ સરદારપુરા	૧૦૧ ફોરણા
૬૯ આંગણવાડા	૧૦૨ દીયોદરા
૭૦ વાસણા	૧૦૩ ફુગરાસણ
૭૧ શ્રીરીયા	૧૦૪ સોની
૭૨ આકોલી	૧૦૫ કાકેર
૭૩ દુનાવાડા	૧૦૬ માંડલા
૭૪ કનીજ	૧૦૭ જુના ડીસા (ચતુર્વિધ સંધ)
૭૫ વારાહી-જૈનો તરફથી	૧૦૮ હડહડ-જૈનો તરફથી
૭૬ રાધનપુર (કોલીવાડાનો સંધ)	૧૦૯ રાંધું
૭૭ કુવર	૧૧૦ ઉણુ
૭૮ માંડવી	૧૧૧ મોરથાણુ
૭૯ ઇલાવ	૧૧૨ સુરત (ચતુર્વિધ સંધ)
૮૦ જલાલપુર-જૈનો તરફથી	૧૧૩ સુરત-નાનપુરાના જૈનો
૮૧ જુહારી "	૧૧૪ પ્રતાપનગર
૮૨ પાલેજ	૧૧૫ સમની-જૈનો તરફથી
૮૩ વાપી-જૈનો તરફથી	૧૧૬ અંકલેશ્વર "
૮૪ ખોરીગામ	૧૧૭ ધુળીયા
૮૫ દારબા	૧૧૮ પુના-જૈનો તરફથી
૮૬ ઝાલોર	૧૧૯ સાંગલી-જૈનો તરફથી
૮૭ પાડીવ	૧૨૦ મહુવા

૩૨

૧૨૧ હુબલી-કચ્છીદશા ઓશવાળ	૧૫૩ ઘોઘા
જૈન મહાજન	૧૫૪ સાવરકુંડલા
૧૨૨ જામનગર (ચતુર્વિંધ સંધ)	૧૫૫ પાલીતાણા
૧૨૩ ટીકર	૧૫૬ તળાજી
૧૨૪ વણા	૧૫૭ મડલા
૧૨૫ ખારવા	૧૫૮ બગદાણા
૧૨૬ કટુડા	૧૫૯ પેઢડા
૧૨૭ સુદામડા	૧૬૦ મેમકા
૧૨૮ દેદાદરા	૧૬૧ કેાંઢ
૧૨૯ ગોખરવાળા (તપાગચ્છ સંધ)	૧૬૨ ચુડા (તપાગચ્છ સંધ)
૧૩૦ ચોકડી (,)	૧૬૩ લાલીઆદ (,)
૧૩૧ ઘોઘેરા	૧૬૪ દેવચરાડી
૧૩૨ કારોલ (તપાગચ્છ સંધ)	૧૬૫ ધંધુકા
૧૩૩ જસપુરા	૧૬૬ લડકવા (તપાગચ્છ સંધ)
૧૩૪ પાડીવાડા	૧૬૭ ઝાડીયાણા
૧૩૫ આદરીયાણા	૧૬૮ ધામા
૧૩૬ નગવાડા	૧૬૯ જૈનાબાદ
૧૩૮ મીઠાગોદા	૧૭૦ વીસાવડી
૧૩૯ કૃતેપુર	૧૭૧ ઓડુ
૧૪૦ ઝીંઝુવાડા	૧૭૨ સુરેલ
૧૪૧ વળા	૧૭૩ વઢવાણુ શહેર-જૈનો તરફથી
૧૪૨ વઢવાણુ શહેર-જૈન મહિલાઓ	૧૭૪ ઘોઘેરા-જૈન મહિલાઓ
૧૪૩ ભાવનગર-જૈનો તરફથી	૧૭૫ પાલીતાણા-મોટી ટોળી
૧૪૪ ખંભાત (ચારિત્રસિક સંધ)	૧૭૬ તારાપુર
૧૪૫ માતર	૧૭૭ મહેમદાવાદ
૧૪૬ સુણાવ	૧૭૮ વતરા
૧૪૭ વડદલા	૧૭૯ વાસદ
૧૪૮ ખેડવા	૧૮૦ મોગર
૧૪૯ નાપાડ	૧૮૧ કપડવણુજ
૧૫૦ વડતાલ	૧૮૨ ખટૈણા
૧૫૧ કંઢમલ	૧૮૩ ઉદેલ
૧૫૨ મુરખાડ-જૈનો તરફથી	૧૮૪ વલોટવા
	૧૮૫ સીંઝવાડા

૩૩

૧૮૬ કાવી	૨૧૮ વાડોલા
૧૮૭ દહેડા	૨૧૯ આખોલ
૧૮૮ રાલજ	૨૨૦ જલસણુ
૧૮૯ આંકલાવ	૨૨૧ પોઈડા
૧૯૦ રામોલ	૨૨૨ સીરાવા
૧૯૧ ઝારોલા	૨૨૩ કીન્હવલા
૧૯૨ વાલવોડ	૨૨૪ વૈણુજ
૧૯૩ ખેડા-જૈનો તરફથી	૨૨૫ નાગદા
૧૯૪ મુલથાન	૨૨૬ રતલામ-જૈનો તરફથી
૧૯૫ ઉજ્જૈન	૨૨૭ કાનવન
૧૯૬ ધાર	૨૨૮ રાજોદ
૧૯૭ મહુ	૨૨૯ સાગનપુર
૧૯૮ વખતગઢ	૨૩૦ તરાના
૧૯૯ ખેરછામંડી	૨૩૧ તલગારા
૨૦૦ સૈલાણા	૨૩૨ સુગલપુર
૨૦૧ દોલાના	૨૩૩ બડનગર
૨૦૨ રાજગઢ	૨૩૪ મક્ષીજી
૨૦૩ બદનાવર	૨૩૫ દેવાસ
૨૦૪ દસાઈ	૨૩૬ સીતામહુ
૨૦૫ આકોદીઆ	૨૩૭ ઇદોર-જૈનો તરફથી
૨૦૬ મહીદપુર	૨૩૮ આપોઈ
૨૦૭ ગોધરા-જૈનો તરફથી	૨૩૯ વાંઢીયું
૨૦૮ આડેસર	૨૪૦ પ્લાંસવા
૨૦૯ વજપાસર	૨૪૧ લાકડીયા
૨૧૦ ભચાઉ	૨૪૨ ઝંગી
૨૧૧ કૃતેગઢ	૨૪૩ માંડવી બંદર-જૈનો તરફથી
૨૧૨ સામખીયાલી	૨૪૪ કલકતા
૨૧૩ લલીયાણા	૨૪૫ મુંબાઈ (ચતુર્વિધ સંઘ)
૨૧૪ ગુજરાનવાલા-જૈનો તરફથી	૨૪૬ મુંબાઈ-પુખરાજ નાથ મારફત સ્થાનકવાસી જૈનો તરફથી.
૨૧૫ ઇસરવાડા	૨૪૭ મદ્રાસ
૨૧૬ ખાખસર	૨૪૮ વઢવાણ કાંપ-જૈનો તરફથી
૨૧૭ ચુણેલ	૨૪૯ મુંબાઈ-જૈન મહિલાઓ

૩૪

જૈન-જૈનેતર સંસ્થાઓનો વિરોધ.

ગાયકવાડ રાજ્ય

૧ શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મંડળ	મહેસાણા
૨ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	પાટણ
૩ શ્રી જૈન શ્રે. મૂર્તિ. પૂ. લીંગ ઓફ નોર્ધન ગુજરાત	કલોલ
૪ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	ચાલુરમા
૫ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	રીદ્રોલ
૬ શ્રી જૈન પાઠશાળા	ચાલુરમા
૭ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	નાર
૮ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	રીદ્રોલ
૯ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	છાણી
૧૦ આચાર્ય શ્રી લલિધવિજયજી જૈન સંગિત મંડળ	ચાલુરમા
૧૧ શ્રી જૈન બાળ સેવા સમિતિ	”
૧૨ શ્રી જૈન યુવક મંડળ	ડભોધ

બ્રીટીશ અને બીજાં રાજ્યો.

૧૩ ઓ. ઇ. યં. મે. જૈ. સો. સંમેલન	અમદાવાદ
૧૪ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	”
૧૫ શ્રી દેશવિરતિ ધર્મારાધક સમાજ	”
૧૬ વડોદરા રાજ્ય સં. દી. પ્ર. નિર્બંધ રદ કરાવવા નીમાયેલી કમીટી.	”
૧૭ શ્રી જૈન તત્ત્વ વિવેચક સભા	”
૧૮ શ્રી વીર સમાજ	”
૧૯ શ્રી જૈન શ્રેતાંપર મૂર્તિ પૂ. સહકાર સમિતિ	”
૨૦ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	કાસીદ્રા
૨૧ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	સાણુંદ
૨૨ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	વાવ
૨૩ શ્રી જૈન શુભેચ્છક મંડળ	રાધનપુર
૨૪ શ્રી જૈન વોલન્ટીયર ડોર	”
૨૫ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	સુરત
૨૬ શ્રી જૈન યુવક મંડળ	”
૨૭ શ્રી જૈન આનંદવર્ધક સભા	”

૩૫

૨૮ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	ભરૂચ
૨૯	પાલેજ
૩૦	મીયાંમાતર
૩૧	મીયાં સરભાણુ
૩૨ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	વડવાણુ શહેર
૩૩ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	ભીમડી
૩૪ શ્રી આત્મલખ્ધિ સ્નાત્ર મંડળ	વડવાણુ શહેર
૩૫ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	ચુડા
૩૬ શ્રી જૈન સંગીત મોહન મંડળ	જામનગર
૩૭ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	આરંભડા
૩૮ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	જામનગર
૩૯ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	ખંભાત
૪૦ શ્રી મહાવીર જૈન સભા	”
૪૧ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	કપડવાણુજ
૪૨ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સભાસદો	ઈંદોર
૪૩ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	મુંબાઈ
૪૪ શ્રી નવપદ આરાધક સમાજ	”
૪૫ શ્રી મુંબાઈ જૈન યુવક મંડળ	”
૪૬ શ્રી વર્ધમાન જૈન સભા	”
૪૭ શ્રી વર્ધમાન જૈન પાડશાળા	”
૪૮ ધી યંગ મેન્સ જૈન વોલન્ટીયર કોર	”
૪૯ શ્રી ઘોઘારી વીસા શ્રીમાળી જૈન મિત્ર મંડળ	”
૫૦ શ્રી કચ્છી દશાઓશવાળ સામાયિક કમીટી	”
૫૧ શ્રી દોલતવિજય જૈન લાયબ્રેરી	નાણુ
૫૨ શ્રી વર્ધમાન જૈન યુવક મંડળ	પીંડવાડા
૫૩ હિંદુ મહાસભા	સુરત
૫૪ અખીલ વર્ણાશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘ	કાશી

અમોને મળેલા સત્તાવાર ખબરો મુજબ ઉપરના સેંકડો શ્રી સંઘો તથા સંસ્થાઓના વિરોધ દર્શક ઠરાવો ઉપરાંત આખાયે હિંદના જૂદા જૂદા ભાગોમાંથી ૧૦૮૩ વ્યક્તિગત પત્રો, ૩૮૩ તારો, સં. દી. પ્ર. નિબંધ તપાસ સમિતિ ઉપર મોકલવામાં આવ્યા છે અને ૭૬ મુનિમહારાજઓએ લખાણ વિરોધદર્શક નિવેદનો મોકલ્યાં છે.

આ સિવાય મારવાડ, પંજાબ, બંગાળમાંથી બીજા ઠરાવો, વ્યક્તિગત પત્રો, અરજીઓ આ નિબંધ રદ કરવા લખાયેલી છે, તેવા સમાચાર હાલમાં અમોને મળ્યા છે; પરંતુ અમોને તેની નકલો મળી નથી, જેથી તેની ગણતરી અમોએ લીધી નથી.

૧૦,

His Highness The Maharajah

Sir Sayajirao Gaekwar

G. C. S. I. G. C. I. E.

BARODA.

May it please your Highness,

1. We, the members of the Jain Community, beg to place the following appeal, before your Highness for careful consideration, and favourable disposal.

2. We, after deep deliberation, wish to register, with your Highness, our strong protest, against **સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિવંધક નિવંધ**, published in **આજ્ઞા પત્રિકા** dated, 30-7-31.

3. We assure your Highness that the views expressed herein, have the complete approval, and whole-hearted support of Jains of all classes, and sections, rich and poor, reformed and orthodox English educated and otherwise.

4. We feel it unnecessary and tiresome to repeat the galaxy of arguments, that have been already advanced by different bodies, in memorials to your Highness, praying that the bill may be disallowed.

5. We, nevertheless, beg to draw the enlightened consideration of your Highness, to a few aspects of this most important question of state policy

6. We like to recall to your Highness, the wholesome international convention of religious non-interference. This is also the avowed principle of British rule. The result of such a policy has been that the British Empire, has driven its roots deep and spread its ramifications into every corner of India.

7. We beg to remind your Highness of what all the enlightened rulers in the world are doing. Laws are made to check immorality and crime; whilst this proposed religious legislation appears to restrict the activities of missionaries (સાધુ) of Truth and Morality and appears like cutting the main arteries of moral life in the Country.

In conclusion, we pray once more that our appeal may not go in vain.

December 1931,	}	We have the honour to be Your Highness' Most Obedient Servants,
----------------	---	---

[જાણીતા સંઘપતિઓ, બેરીસ્ટરો, વકીલો, ડૉક્ટરો, વ્યાપારીઓ વિગેરેએ ઉપરનો વિનંતિપત્ર શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારને સં. દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરવા માટે મોકલી આપ્યો છે. પાશ્ચાત્ય સંસ્કૃતિના મોહમાં ફસાઈ આર્યસંસ્કૃતિ પ્રત્યે બેદરકાર બનેલા સુધારકો! માટે આ વિનંતિ પત્ર બોધ લેવા લાયક છે.]

૩૯

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ.

—તે રદ કરવા માટે—

પ્રસિદ્ધ થયેલું કેટલુંક સાહિત્ય.

દીક્ષાધર્મ—રાજનગરની ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી તરફથી લાગુ ધર્મની સર્વશ્રેષ્ઠતા સિદ્ધ કરી આપી, દીક્ષા ઉપરનાં આક્રમણોનો સચોટ પ્રતિકાર કરતી, એક પુસ્તિકા બહાર પાડવામાં આવી હતી. જેમાં અગીયારથી અઢારમી શતાબ્દી લગીના સગીર દીક્ષિત આચાર્ય લેખકોની નામાવલિ તથા સગીર દીક્ષાના શાસ્ત્રીય પુરાવા આપવામાં આવ્યા હતા.

બહાઈ લોટસ—(શ્વેતક્રમળ) આચાર્ય મહારાજ શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજયનેમિસૂરિશ્વરજીના વિદ્વાન શિષ્ય સ્વર્ગસ્થ મુનિ મહારાજશ્રી સુભદ્રવિજયજીએ ચાર દરમિયાનો લંબાણુ વિદ્વતાપૂર્ણ લેખ અંગ્રેજી ભાષામાં લખ્યો હતો અને શ્રી જૈન તત્ત્વ વિવેચક સભાએ તે પ્રગટ કર્યો હતો. આ પ્રકાશનના લેખક સંસારી અવસ્થામાં ‘જૈન એડવોકેટ’ પત્રના તંત્રી હોવાથી, તેમનો આખોએ લેખ દલીલપુરસ્સર ઘણીજ વિદ્વતાથી લખાયેલો છે અને પાછળ પરિશિષ્ટમાં જૈન-જૈનેતર વિદ્વાનોના જૈન ધર્મ, આગમો અને મુનિવર્યો સંબંધી અભિપ્રાયો પ્રસિદ્ધ કરી પ્રકાશનની ઉપયોગિતા વધારી છે.

મંમેરીયલ—રાજનગરના સાત જૈન આગેવાનોની સહીથી શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારને સં. દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરવાની વિનંતિ કરતું એક મંમેરીયલ જાપાવીને બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.

દીક્ષા મીમાંસા—આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયદાનસૂરિશ્વરજીના વિદ્વાન પ્રશિષ્ય મુનિરાજ શ્રી જંજુવિજયજી મહારાજ સાહેબે સં. દી. પ્ર. નિબંધનો વિરોધ કરતું એક લંબાણુ નિવેદન પ્રસિદ્ધ કર્યું હતું.

ઉપરોક્ત ચારે પ્રકાશનો ઘણીજ વિદ્વતાપૂર્ણ ભાષામાં કસાયેલી કલમથી લખાયેલાં છે, અને તે દરેક સાદિઅંત વાંચી જવા દરેક વાંચકને અમારી મજબૂત ભલામણ છે.

૪૦

ઉપરાંત પ. પૂ. પંચાસપ્રવર શ્રીમદ્ રામવિજયજી મહારાજશ્રીએ પણુ નિર્બંધ ઉપર ચાર વિદ્રતાપૂર્ણ વ્યાખ્યાનો પાટણમાં તા. ૪-૧૧-૩૧ થી તા. ૭-૧૧-૩૧ ના દિવસોમાં આપેલાં છે. તે બધાં શ્રી જૈન પ્રવચનના વર્ષ ત્રીજાના તા. ૨૨-૧૧-૩૧, તા. ૨૯-૧૧-૩૧, તા. ૬-૧૨-૩૧ તથા તા. ૧૩-૧૨-૩૧ ના ચંક ૨૭-૨૮-૨૯-૩૦ ના ચંકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં છે. તે બધાં વાંચી જવા અમારી ખાસ ભલામણ છે.

ખાસ અધિવેશન—શ્રી દેશવિરતિ ધર્મારાધક સમાજ તરફથી ધર્મ-વર્તનની સ્વતંત્રતાના રક્ષણ અર્થે યોજાએલા ખાસ અધિવેશનનો વિસ્તૃત અહેવાલ અધિવેશનના ચાર સુંદર બ્લોકો સાથે ઉપરોક્ત સમાજ તરફથી સં. ૧૯૮૭ ના આસો વદ ૧૩ ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે. તેમાં પણુ અહેવાલ ઉપરાંત રા. મોહનલાલ પી. શાહ, રા. અમીચંદ ગો. એડવોકેટ વિગેરેનાં નિવેદનો અને કેટલાક વક્તાઓનાં વિદ્રતા પૂર્ણ ભાષણો આપેલાં છે, તે વાંચવા અમારી ખાસ ભલામણ છે.

૪૧

ધર્મવર્તનની સ્વતંત્રતાના રક્ષણ અર્થે મળેલા,

શ્રી દેશવરતિ ધર્મારાધક સમાજના,

ખાસ અધિવેશનની સફળતા ઈચ્છનારા તથા સં. દી. પ્ર.

નિબંધનો વિરોધ કરનારા,

આવેલા સંખ્યાબંધ તારોની યાદી.

૧	આચાર્ય શ્રી વિજયદાનસુરિશ્વરજી	મુંબાઈ
૨	” વિજયલખિધસુરીશ્વરજી	કપડવણજી
૩	રાજસાહેબ શ્રીમાન્ વિજયસિંહજી દુધોરિયા	અભમગંજ
૪	બાબુસાહેબ શ્રીમાન્ સુરપતસિંહજી દુગડ	”
૫	નગરશેઠ વીમળભાઈ મયાભાઈ	અમદાવાદ
૬	શેઠ માણેકલાલ મનસુખભાઈ	”
૭	બાબુસાહેબ શ્રીમાન્ મીસરીલાલજી રૈદાની	મીરજાપુર
૮	શેઠ શીવાભાઈ હરિભાઈ સત્યવાદી	અમદાવાદ
૯	વડોદરા રાજ્ય સં. દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરાવવા નીમાયેલી કમીટી	”
૧૦	સુરચંદ પી. બદામી સાહેબ.	સુરત
૧૧	શ્રી જૈન સંઘ	કપડવણજી
૧૨	”	ચાણુરમા
૧૩	”	છાણી
૧૪	શેઠ મોહનલાલ ગોકળદાસ	અમદાવાદ
૧૫	” મોહનલાલ ભાયચંદ	”
૧૬	” રીખવચંદ કેશરીમલ	રતલામ
૧૭	રાવમાહેબ હરજીવનદાસ જેસીંગભાઈ	જળપુર
૧૮	શેઠ ભાયચંદ ઝુંઝાભાઈ	ગુજરાનવાલા
૧૯	રમણલાલ એ. ઝવેરી	કલકત્તા
૨૦	શેઠ ખાન્તિલાલ અમરચંદ	ભાવનગર
૨૧	” મણિલાલ દેવજીભાઈ	માંડવી બંદર
૨૨	શેઠ ચુનીલાલ પોપટલાલ	સાંગલી
૨૩	” ચંદુલાલ અનોપચંદ	રાધનપુર
૨૪	” નાથાભાઈ મોતીચંદ	શીનોર

૪૨

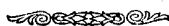
૨૫	„ રવચંદ્ર ત્રીભોવનદાસ તથા દેવીચંદ્ર હરખચંદ્ર	પુના
૨૬	ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	વાવ
૨૭	શેઠ મોતીચંદ્ર દીપચંદ્ર	મુંબાઈ
૨૮	„ શાંતિલાલ ગિજમશીભાઈ	„
૨૯	„ પ્રેમચંદ્ર મોહનલાલ	„
૩૦	„ હરગોવત્ર ચુનીલાલ ચાણુરમાવાળા	પુના
૩૧	„ મોહનલાલ હેમચંદ્ર	મુંબાઈ
૩૨	„ વીરચંદ્ર સૌભાગ્યચંદ્ર	„
૩૩	શ્રી નવપદ આરાધક સમાજ	„
૩૪	શેઠ અમરચંદ્ર કલ્યાણચંદ્ર ઝવેરી	„
૩૫	„ ખીમચંદ્ર કલ્યાણચંદ્ર ઝવેરી	સુરત
૩૬	„ અંબાલાલ	વઢવાણ કેમ્પ
૩૭	„ માણિકલાલ ધુળાભાઈ રાધેગ્નવાળા	મુંબાઈ
૩૮	„ દલપત કેશવજી	„
૩૯	„ ઉમેદચંદ્ર કુંવરજી ટાણાવાળા	„
૪૦	„ પુનમચંદ્ર ડાહ્યાભાઈ પાટણવાળા	„
૪૧	„ ડાહ્યાભાઈ દુલભચંદ્ર પાટણવાળા	„
૪૨	„ મોહનલાલ ચુનીલાલ વીસનગરવાળા	„
૪૩	„ કસ્તુરચંદ્ર લહેરચંદ્ર પાટણવાળા	„
૪૪	„ મોહનલાલ પદમશી	સાણુંદ
૪૫	„ નરોત્તમદાસ કેવળભાઈ	મુંબાઈ
૪૬	„ છોટાલાલ પાટણવાળા	„
૪૭	જૈન ગાંધી કંપની	જામનગર
૪૮	ઉત્તમભાઈ ઉગરચંદ્ર	રાધનપુર
૪૯	ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	જામનગર
૫૦	પ્રેસીડન્ટ-ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	સાણુંદ
૫૨	ખંભાત યંગ મેન્સ જૈન વૉલન્ટીયર કૌર	ખંભાત
૫૨	શેઠ ત્રીભોવનદાસ દેવચંદ્ર	વઢવાણ સીટી
૫૩	શેઠ નરોત્તમ જેઠાભાઈ શેઠ કેશવલાલ નેમચંદ્ર શેઠ પ્રાણજીવન જેઠાભાઈ	કલકત્તા
૫૪	શેઠ લક્ષ્મીચંદ્ર ભવાન	ખોટાદ
૫૫	„ કાન્તિલાલ પ્રતાપસિંહ	મુંબાઈ

૪૩

૫૬	મુનિશ્રી કૈવલ્યવિજયજી	વીરલેખારલે
૫૭	શેઠ જીવજીલાલ ચુનીલાલ જીનવાળા	ડભોઇ
૫૮	„ દેવચંદ નાગરદાસ	મુંબાઇ
૫૯	„ હીરાચંદ રતનચંદ	અમદાવાદ
૬૦	ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	નાર
૬૧	પાનાચંદ રૂપચંદ ઝવેરી, પ્રમુખ-શ્રી મુંબાઇ જૈન યુવક મંડળ, મુંબાઇ	
૬૨	શા. હિંમતલાલ લલ્લુભાઇ	પુના
૬૩	શેઠ ખીમચંદ ઉત્તમચંદ	સુરત
૬૪	„ માતીચંદ ગુલાબચંદ	„
૬૫	„ શાંતિલાલ જીવજીલાલ	મુંબાઇ
૬૬	„ દલસુખ પુનમચંદ	રાધનપુર
૬૭	શા. લાલચંદ પુરષોત્તમ „ જયંતિલાલ વાડીલાલ „ પોપટલાલ સુખલાલ „ હરજીવન તલકશી „ મોહનલાલ પુલચંદ	વઢવાણ શહેર
૬૮	શેઠ મનસુખલાલ સુખલાલ	મુંબાઇ
૬૯	પ્રેસીડન્ટ-વોલન્ટીયર કોર	રાધનપુર
૭૦	નાથાલાલ કસળચંદ લીંચવાળા	મુંબાઈ
૭૧	શેઠ સુખલાલ ઓઘડભાઇ	વઢવાણ સીટી
૭૨	„ જોદાલાલ ખીમજી વેરાવળવાળા	મુંબાઇ
૭૩	„ રંગીલદાસ છગનલાલ તથા ચંદુલાલ નગીનદાસ	સુરત
૭૪	શા. ગણપતલાલ અમથાલાલ લીંચવાળા	મુંબાઇ
૭૫	„ ગીરધરલાલ કાળીદાસ લીંચવાળા	„
૭૬	„ પોપટલાલ દેવળદાસ લીંચવાળા	„
૭૭	„ મનસુખલાલ હડીસીંગ કંડવાળા	„
૭૮	„ ગૌતમચંદ કરજીસણવાળા	„
૭૯	શેઠ શાંતિલાલ ત્રીકમલાલ	વઢવાણ શહેર
૮૦	શા. કેશવલાલ પ્રેમચંદ કંડવાળા	મુંબાઈ
૮૧	શેઠ ધારશીભાઈ ગણપત તથા શેઠ જગજીવદાસ ગીરધરલાલ	મુંબાઇ
૮૨	શેઠ શીવલાલ સુખલાલ	વઢવાણ શહેર
૮૩	„ મણીલાલ કાલીદાસ	„
૮૪	ઘાટકોપરના જૈનો	મુંબાઈ

૪૪

૮૫	વર્ધમાન જૈન સભા તથા વર્ધમાન જૈન પાઠશાળા	”
૮૬	શેઠ વીરચંદ દેવશી	} મુંબાઈ
”	આપુલાલ ભુજવાળા	
”	મનસુખલાલ રાધનપુરવાળા	
૮૭	” ઉત્તમલાલ માણેકલાલ	મુંબાઈ
૮૮	” મોતીલાલ ડાહ્યાભાઈ ઝવેરી	”
૮૯	” સાકેરભાઈ ખુશાલચંદ	”
૯૦	” મનસુખલાલ આપુલાલ	”
૯૧	” નેમચંદ અભેચંદ	”
૯૨	” ટોકરશીભાઈ	”
૯૩	ચંગ મેન્સ જૈન વૉલન્ટીયર કોર	”
૯૪	શા. નાનાલાલ અમૃતલાલ	”
૯૫	” કાન્તિલાલ અમૃતલાલ	”
૯૬	પ્રેસીડન્ટ-જૈન મોહન મંડળ	જામનગર
૯૭	ધી ચંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી	અમદાવાદ
૯૮	સેક્રેટરી શ્રી જૈન વિદ્યાર્થી ભુવન	જામનગર
૯૯	શેઠ નગીનદાસ જીવણજી	નવસારી
૧૦૦	” સુખલાલ ખૂચચંદ	ખંભાત
૧૦૧	” દલપત પોપટચંદ	રાધનપુર
૧૦૨	” નરપતલાલ ઝોટા	”
૧૦૩	શ્રી ઘોઘારી વીશા શ્રીમાળી જૈન મિત્ર મંડળ	મુંબાઈ
૧૦૪	શેઠ જમનાલાલ વમળશી	રાધનપુર
૧૦૫	પ્રેસીડન્ટ મહાવીર જૈન સભા	ખંભાત
૧૦૬	શા. છોટાલાલ વાડીલાલ	ચાણુરમા
૧૦૭	” શીવલાલ કુલચંદ	”
૧૦૮	” રતિલાલ કસ્તુરચંદ	મુંબાઈ
૧૦૯	શ્રી તારાપુર જૈન ચેતાંબર સંઘ	તારાપુર
૧૧૦	શેઠ કેશવલાલ ઝુંઝાભાઈ	તળાજી
૧૧૧	રા. આશુભાઈ	મુંબાઈ
૧૧૨	શા. કેશવલાલ વાડીલાલ	પુના
૧૧૩	રા. પોપટલાલ અમથાશા વકીલ	અમદાવાદ

૪૫

અધિવેશનમાં પસાર થયેલા ઠરાવો

૧ આ અધિવેશન ઠરાવ કરે છે કે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારે જાહેર પ્રબંધિત જાણવા માટે તા. ૩૦-૭-૩૧ ની આજ્ઞા પત્રિકામાં પ્રસિદ્ધ કરેલો છે, તે 'સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ' તેના કોષ/પણ ભાગ અંગર તેને ભળતો કોષ કાયદો અમારાં જૈન ધર્મશાસ્ત્રો વિરૂદ્ધ અને અમારાં ધર્મ વર્તનની સ્વતંત્રતા ઉપર અંકુશ મુકનારો છે, તેથી તે નિબંધને શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તાત્કાલિક રદ કરે અને અમારી સ્વતંત્રતા અરખલિત રાખે.

અમારાં ધર્મશાસ્ત્રોમાં આઠ વર્ષની ઉંમરથી સીતેર વર્ષ લગીની ઉંમરમાં કહેલી અને તેમાં પણ આઠથી સોળ વર્ષ લગીની માતાપિતા અંગર વાલીની સંમતિવાળી દીક્ષા વિષેના જે નિયમો છે તેમાં અમોને સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા છે અને તેથી વિરૂદ્ધની વિચારણા અંગર ઠરાવ શાસ્ત્રોના વિરૂદ્ધ હોવાથી અમોને માન્ય નથી.

૨ શાસ્ત્ર અને ધર્મને નહિ માનનારા કેટલાકો પૂજ્ય સાધુસંસ્થા નાશક વૃત્તિને પોષવા જૈન સમાજના અહિંસકારથી મૃતપ્રાય: બનેલો જૈન કોન્ફરન્સના નામે સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને સ્વીકારવાદિક જણાવે છે તે તરફ આ અધિવેશન ધિક્કારની લાગણીથી જૂએ છે.

૩ જે જૈન અંગર જૈનેતર પત્રો જાણતાં અજાણતાં જૈન શાસ્ત્રોના વિરૂદ્ધ, શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલા 'સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ'ની તરફેણમાં જે કોઈ લખાણો પ્રગટ કરી રહ્યા છે તે ખીનપાયાદાર અને અનર્થકારી હોવાનું આ અધિવેશન જાહેર કરે છે અને તેવાં લખાણોમાં કોઈ પણ જાતનો વિશ્વાસ ન રાખવા સર્વ કોષને લલામણુ કરે છે.

અધિવેશનમાં હાજર રહેલા

પુરૂષ પ્રતિનિધિઓ ૧૬૩૭ તથા બહેનો ૩૧૧

મળી કુલ ૧૯૪૮ પૈકી

પુરૂષ પ્રતિનિધિઓની ગામ પ્રમાણે સંખ્યા.

(૦)

અમદાવાદ	૪૪૩	ડભોઈ	૨
અચ્છારી	૧	દાઉ	૧
આદરજ	૧	દાસણ	૨

૪૬

અમરૈલી	૧	દેવડા	૩
ઓખાબંદર	૨	દેહગામ	૧
અંબાસણ	૮	દેહગામ	૨
આહજેલ	૯	દેકાવાડા	૯
ધોલાસણ	૧૧	દેથલી	૨
ઉંઝા	૧૭	ધીણોજ	૨૭
કપડવંજ	૯	નદાસા	૧
કલોલ	૧૧	નવસારી	૨
કડી	૫	નાર	૩૨
કલકતા	૧	નુંગોર	૫
કચ્છ	૮	પાટણ	૧૩૯
કરજીસણ	૧	પાલનપુર	૫
કાસીદ્રા	૧	પાલીતાણા	૧
કીઓલ	૨	પાલોદર	૪
કુંડલા	૧	પીલુદરા	૨
કરવા	૨	પેટલાદ	૬
કંથરાવી	૮	પેથાપુર	૬
ખરોડ	૧	પુનાસણ	૨
ખડદા	૧૦	પુના	૧
ખેરવા	૧૧	પોરબંદર	૨
ખેરાલુ	૭	પીંપર	૨
ખેડા	૫	બલોલ	૧
ખંભાત	૧૫	બાલીયાસણ	૨
ખોટાદ	૩	બીલીમોરા	૧
ગોરાદ	૩	બોરીયાવો	૫
ગુંજા	૧	બોરસદ	૧
જુહારી	૩	લાગલપુર	૧
ચાણુરમા	૮૨	લરચ	૨
ચુડા	૨	લાવનગર	૩
છાણી	૫	લાંડુ	૧
છઠીયારડા	૮	મચુના	૧
જગુદન	૫	માણુસા	૧
જામનગર	૩૫	મોટપ	૨

૪૭

નેરણુગ	૨	મુંદડા	૧
જાંત્રાવ	૧	મોટી દેઉ	૧
ઝીંઝુવાડા	૧	માંકણુજ	૨
ઝોટાણા	૩	માંડલ	૨
મહેસાણાના જૈનો અને સ્વાગત સમિતિ	૨૭૬	મુંબઇ	૭૨
મહુવા	૧	સીનોર	૧
મેઉ	૧	સુરત	૪૭
સીંધપુર	૧	હળવદ	૨
રાજપુર	૧	હારીજ	૧
રાણપુર	૧	રાધનપુર	૩૮
રામપુરા લાંકાડા	૩	રાજુર	૧
રાધિજી	૧	રાંદેર	૨
રીદ્રોલ	૫	લખતર	૬
લાંધણુજ	૨	લીંબડી	૧
લીંચ	૬૯	લોદ્રા	૩
વણા	૧	વડાવલી	૩
વડનગર	૬	વટવાણુ સીટી	૧૮
વાવ	૧	” કેમ્પ	૫
વાલમ	૧	વાસદ	૧
વીરમગામ	૧૭	વીસનગર	૩૧
વેડા	૨	વીળપુર	૧
શીયાળકોટ (પંજાબ)	૨	સાયલા	૨
સાવલા	૧	સાલડી	૪
સામેત્રા	૨	સાંચલ	૨
સાતમ	૧	સાંગલપુર	૨
સાણુંદ	૮	સાવરકુંડલા	૩
રણુજ	૧	ઉપધાનવાળા ભાઇઓ	૪૬
વડોદરા	૨	ઉપધાનવાળાં અને	
વડાલી	૮	બીજાં બહેનો	૩૧૧

૪૮

મુંબઈમાં જૈન યુવકોની જાહેર સભા.

ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી, શ્રી મુંબઈ જૈન યુવક મંડળ, શ્રી વર્ધમાન જૈન સભા, શ્રી ઘોઘારી વીશા શ્રીમાળી જૈન મિત્ર મંડળ, શ્રી કચ્છી જૈન સામાયિક મંડળ, તથા ધી યંગ મેન્સ જૈન વોલન્ટીયર ફોર-ના આશ્રય નીચે રા. અમીચંદ ગોવિંદજી શાહ એડવોકેટના પ્રમુખપણા નીચે તા. ૩૧ : ૧૨ : '૩૧ અને તા ૧ : ૧ : '૩૨ને દિને મુંબઈ-હીરાબાગમાં મળેલી જૈન યુવકોની જાહેર સભાએ સર્વાનુમતે પસાર કરેલા કેટલાક પ્રાસંગિક ઠરાવો.

ઠરાવ ૨ જે.

તાજેતરમાં મુંબઈમાં મળેલી કોન્ફરન્સની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીમાં જાહેર થયું છે કે જૈન કોમમાં પ્રસારી રહેલ કુસંપનું સમાધાન કરવા ધર્મપક્ષ તૈયાર નથી, પરંતુ અત્યાર મુંબઈમાં જ્યાં જ્યાં સમાધાનીના માર્ગો દેખાયા ત્યાં ત્યાં આપણે તત્પરતા દેખાડી છે અને તેથી કરવામાં આવેલ આક્ષેપ નિરર્થક છે. હજી પણ તેઓ કોમના સંગઠન ખાતર સમાધાન કરવા ધ્વજીતા હોય તો આપણી કોમનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી શ્રી દેશવિરતિ ધર્મરાધક સમાજ, ઓલ ઇન્ડિઆ યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી સંમેલન અથવા બંને તરફના આગેવાનો સાથે સમાધાનીના સદેશા ચલાવવાની મુંબઈમાં હીરાબાગમાં મળેલી જૈન યુવકોની આ જાહેર સભા ભલામણ કરે છે.

ઠરાવ ૩ જે.

વડોદરા રાજ્યે વળુદ વૃગરના ઉદ્દેશ અને હેતુના આધારે પ્રસિદ્ધ કરેલ સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ, અહિંસા અને સત્યની પ્રચારક મુનિ સંસ્થાની પ્રગતિને અટકાવનારો, ધર્મવર્તનની સ્વતંત્રતા ઉપર ત્રાપ મૂકનારો, સંસારત્યાગના આદર્શવાળી જૈન કોમની ધાર્મિક લાગણીને અત્યંત દુભવનારો છે, એમ મુંબઈમાં મળેલી જૈન યુવકોની આ સભા જાહેર કરી શ્રીમંત ગામકવાડ સરકારને તે ખીતજરૂરી નિબંધ સાંગોપાંગ રદ કરી પાછો ખેંચી લેવા વિનંતિ કરે છે.

૪૯

શ્રી ભોયણીજી તીર્થમાં એકત્રિત થયેલ શ્રી શ્રમણસંઘના પ્રાસંગિક ઠરાવો.

ઠરાવ ૧ લો.

“વડોદરા રાજ્યના ન્યાયમંત્રી તરફથી સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિર્બંધનો જે ખરડો જાહેરમાં આવ્યો છે તેનો અનેક સંઘોએ અને અમૂક વિરોધીને છોડી પ્રાયઃ સઘળા જૈનોએ ધોર વિરોધ જાહેર કર્યો છે. આપણે સાધુઓએ પણ જુદા જુદા સ્થળેથી વિરોધ જણાવ્યો છે. અત્રે એકત્રિત થયેલ આ શ્રમણસંઘ એક વાર ફરીને વડોદરા રાજ્યને જણાવે છે કે—એ નિર્બંધ જૈનશાસનના મૂળમાં ધા કરનારો છે. તેને પહેલામાં પહેલી તકે મૂળમાંથી નાબૂદ કરવામાં આવે એમ અત્રેનો શ્રમણસંઘ ઇચ્છે છે. કારણ કે—એમાંજ નીતિમાન રાજ્ય અને કલ્યાણસાધક પ્રજાની ઉત્પત્તિ સમાએલી છે.”

ઠરાવ ૨ જો.

“શ્રી જિનશાસનમાં આઠથી સોળ વર્ષની વય સુધી માતાપિતાદિ વાલીની રમ્મથી અને ત્યારબાદ અનતિવૃદ્ધાવસ્થા સુધી માતાપિતાદિ વાલીની રમ્મ ન મળી શકે તેમ હોય તો તે વિના પણ ઉત્સર્ગ માર્ગે દીક્ષા વિહિત છે. વળી શ્રી જિનાત્તા માટે તો આજે પણ દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ અનુકૂળ છે અને પાંચમા આરાના છેડા સુધી રહેશે. આથી આ શ્રમણસંઘ જાહેર કરે છે કે—પાટણમાં દીક્ષા માટે સંઘની રમ્મ વિષે કરવામાં આવેલો ઠરાવ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે. અને તેવો જિનાત્તા વિરુદ્ધ ઠરાવ શ્રી સંઘનો નહિ પણ કેટલાક ધર્મવિરોધી અજ્ઞાન યુવાનોનોજ છે. આવો કોઈપણ ઠરાવ શ્રી જૈન સંઘ કરી શકે નહિ અને કરે તો તે જૈન સંઘ કહેવાય નહિ. એટલે એ ઠરાવ અને તે પછી તેને અંગે તે ઠરાવ કરનારાઓએ જે જે કાર્યવાહી કરી છે, તે સર્વ કોઈ પણ જૈન સંઘને માટે તિરસ્કારવા યોગ્ય છે.”

ઠરાવ ૬ ઠો.

“ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ કહે છે કે—‘આલદીક્ષાનું’ વિધાન કરનાર શાસ્ત્રકારોએ જૈનશાસનને અવિચ્છિન્ન બનાવ્યું છે અને અત્રે મળેલો આ શ્રમણસંઘ જાહેર કરે છે કે—આજે કેટલાક ધર્મશત્રુઓ કહે છે કે—‘આલદીક્ષા એ ભયંકર વસ્તુ છે, પણ એ ખોટું છે. આલદીક્ષામાંજ શાસનનો ઉદ્ધાર છે. ઇતિર દર્શનકારો પણ આલબ્રહ્મચારીઓને માનપૂર્વક સ્વીકારે છે. આલદીક્ષાની પુષ્ટિ જૈનશાસનમાં જોરશોરથી કરેલી છે. એથી જૈનસમાજમાં કોઈપણ એવો હોવો જોઈએ નહિ, કે જે આલદીક્ષાનો વિરોધી હોય.”

આ ઠરાવો શ્રી ભોયણીજી તીર્થમાં સ્વાભાવિક એકત્રિત થએલ પૂ. શ્રી શ્રમણસંઘે કરેલા છ ઠરાવોમાંના છે. ઉક્ત છ ઠરાવો વિ. સં. ૧૯૮૮ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ત્રયોદશીને દિવસે પૂ. શ્રી શ્રમણસંઘે પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયલલિધસૂરીશ્વરજીની અધ્યક્ષતામાં સર્વાનુમતે કર્યા હતા અને તેઓશ્રીની જ અધ્યક્ષતામાં વિ. સં. ૧૯૮૮ ની ચૈત્રી પૂર્ણિમાને દિવસે સાધુ-સાધ્વી-આવક-આવિકા રૂપ ચતુર્વિધ શ્રીમંધની ૭ થી ૮ હજારની માનવમેદની સમક્ષ શ્રી ભોયણીજી તીર્થમાંજ મહેર કર્યા હતા.

આ ઠરાવો થયા તે વખતે પૂજ્યપાદ જ્ઞેનરત્ન, વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ, આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયલલિધસૂરીશ્વરજી મહારાજ આદિ ઠાણાં ૨૩, પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયદાનસૂરીશ્વરજી મહારાજના પરમ વિનેય પૂ. સિદ્ધાન્તમહોદધિ ઉપાધ્યાય શ્રીમત્ પ્રેમવિજયજી ગણિવર પોતાના પરમ વિનેય બાલબ્રહ્મચારી વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ પંન્યાસપ્રવર શ્રીમદ્ રામવિજયજી ગણિવર આદિ ઠાણાં ૨૯, પૂ. પંન્યાસ શ્રી ભક્તિવિજયજી આદિ ઠાણાં ૧૫, પૂ. પંન્યાસ શ્રી કુમુદવિજયજી આદિ ઠાણાં ૪, પ. પૂ. આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્યરત્ન પૂ. પંન્યાસ શ્રી વિજયસાગરજી આદિ ઠાણાં ૪, પૂ. પંન્યાસ શ્રી કીર્તિસાગરજી આદિ ઠાણાં ૩, પૂ. પંન્યાસ શ્રી રવિવિભજી આદિ ઠાણાં ૨, પૂ. પંન્યાસ શ્રી પુણ્યવિજયજી આદિ ઠાણાં ૩, પૂ. મુનિશ્રી કીર્તિવિજયજી આદિ ઠાણાં ૩, પૂ. મુનિ શ્રી બુદ્ધિવિજયજી આદિ ઠાણાં ૧૦, પૂ. મુનિશ્રી સૌભાગ્યવિજયજી આદિ ઠાણાં ૪, પૂ. મુનિ શ્રી સુજ્ઞાવિજયજી આદિ ઠાણાં ૨, પૂ. મુનિશ્રી ચંદ્રવિજયજી, પૂ. મુનિશ્રી કીર્તિમુનિ આદિ ઠાણાં ૨, તથા પૂ. મુનિ શ્રી કીર્તિવિજયજી હાજર હતા.

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ

અગત્યનાં નિવેદનો

૫૨

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધના મુસદ્દા સંબંધમાં નમ્ર નિવેદન.

લેખક : સૂરત નિવાસી સ્મૌલ કૉલ કૉર્ટના રીટાયર્ડ જજ સાહેબ
શ્રીચુત સુરચંદલાઇ પુરૂષોત્તમદાસ બદામી.

વડોદરા રાજ્ય તરફથી પ્રગટ થયેલા સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધના મુસદ્દા સંબંધમાં જૈન લાઘ્યામાં ઘણો ઉદાપોહ થવા માંડ્યો છે. તે સંબંધમાં જુદા જુદા અભિપ્રાયો પ્રગટ થતા જાય છે, અને હાલમાં એ નિબંધ ઉપર જે સૂચના મોકલવાની હોય તેને માટે અસલ ઠરાવેલી બે માસની મુદતમાં વધારો કરી આપવામાં આવ્યો છે. એટલે તે વધારેલી મુદત સુધીમાં અનેક સજ્જનો તરફથી પોતાના અભિપ્રાયો વિના સંકાયે દર્શાવવામાં આવશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે. તે અભિપ્રાય દર્શાવવામાં કેટલેક અંશે મદદગાર થઇ પડે તેટલા માટે એ સંબંધમાં કાંઈક નિવેદન વાંચકોની જાણ માટે કરવું જરૂરનું છે.

મુસદ્દાનું સામાન્ય નિરીક્ષણ

૧. આ નિબંધના આરંભમાં જેમ દરેક કાયદામાં આપવામાં આવે છે તેમ એ નિબંધનો ઉદ્દેશ જણાવવામાં આવેલો છે. તે ઉદ્દેશ કેટલે દરજ્જે ટકી શકે તેવો છે તે આપણે પ્રથમ જોવું જોઈએ. તેમાં એમ જણાવ્યું છે કે “અજ્ઞાન બાળકોને અપાતી દીક્ષાથી અનેક અનર્થો થાય છે, તે અટકાવવા કાંઈક પ્રતિબંધ મુકવો જરૂરી છે એમ જણાયાથી...નીચે પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે.” આ સિવાય “ઉદ્દેશ” માં બીજા કોઈ પ્રકારનું સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં આવ્યું નથી. છેવટના ભાગમાં “હેતુઓ અને કારણો” બતાવવામાં આવ્યા છે. તેમાં શરૂઆતમાં રા. રા. લલ્લુભાઈ કાશીરભાઈએ તા. ૧૯-૧૨-૨૯ ની ધારાસભાની બેઠકમાં જે ઠરાવ આપ્યો હતો, પરંતુ જે મંજૂર રાખવામાં આવેલો નહી, તે ઠરાવ ટાંકીને જણાવ્યું છે કે “આ ઠરાવના સંબંધમાં નેક નામદાર અધ્યક્ષ સાહેબે ખુલાસો કર્યો હતો કે આ બાબતમાં તપાસ કરી આવા કાયદેસર અંકુશની જરૂર છે કે કેમ તેનો વિચાર કરવામાં આવશે.” પરંતુ આ બાબતમાં કોઈ પ્રકારની તપાસ કરવામાં આવી હતી કે કેમ ? તે બાબત કિંચિત્ પણ ઉલ્લેખ નથી, તેમજ આવી તપાસ થયાનું પણ આપણા જણ્યામાં નથી. જો આ નિબંધ પ્રગટ કરી, તેના ઉપર અભિપ્રાયો માંગી, તે અભિપ્રાયો પરથી છેવટ નિ-

૫૩

ર્ણ્ય પર આવવાનો વિચાર રાખ્યો હોય તો તેવી તપાસ મારા નમ્ર અભિપ્રાય પ્રમાણે વાસ્તવિક ન ગણાય. આવી મહત્ત્વની આગતમાં નિર્બંધનો મુસદ્દો પ્રગટ કરતા પહેલાં યોગ્ય ગૃહસ્થો અને સાધુઓ પાસે તપાસ કરવી જરૂરની હતી. અને તે તપાસને અંતે જો એવા અભિપ્રાય પર આવવાનું થાય કે મુસદ્દો પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ જરૂરનો છે તોજ તે પ્રગટ કરી તેના પર જાહેર જનતાની સૂચનાઓ માંગવી જોઈએ. “હેતુઓ અને કારણો” ના ખીજા પેરેબ્રાહ્મમાં આ મુસદ્દો રચવાનું કારણ જણાવ્યું છે. તેમાં ફક્ત એટલુંજ કહેવામાં આવ્યું છે કે “વળી કેટલેક પ્રસંગે કુમળી વયના જૈન બાળકોને ત્યાગની દીક્ષા આપવામાં આવી સાધુ બનાવવામાં આવે છે અને તેથી તે પદ્ધતિ શોચનીય હોઈ બંધ કરવા પાત્ર છે એમ શ્રીમંત સરકારને પણ જણાયું છે.” નિર્બંધનો મુસદ્દો ઘડવા માટે ફક્ત એટલુંજ કારણ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું છે. ત્યારપછી તો મુસદ્દાની જુદી જુદી કલમો આગતમાં સમજણ આપેલી છે.

૨. આટલા ઉપરથી આપણને સ્પષ્ટ સમજાય છે કે આ મુસદ્દો ઘડવા માટે જે કારણો ઉપસ્થિત થયેલા કહેવામાં આવે છે તે એ છે. (૧) “અજ્ઞાન બાળકોને દીક્ષા આપવામાં આવે છે તેથી અનેક અનર્થો થાય છે, તે અટકાવવા કાંઈક પ્રતિબંધ મુકવાની જરૂર છે, અને (૨) કુમળી વયના જૈન બાળકોને ત્યાગની દીક્ષા આપવામાં આવી સાધુ બનાવવામાં આવે છે તે પદ્ધતિ શોચનીય છે.” આ કારણો વાસ્તવિક છે કે કેમ? અને તેને લીધે સગીર દીક્ષાનો સંહતર નાશ કરવાનું યોગ્ય ગણાય કે કેમ? તે આગત વિચાર કરવો જરૂરનું છે.

૩. એ આગત પર વિચાર કરતાં પહેલાં મારે એટલું પ્રથમ જણાવી દેવું જોઈએ કે સગીરની દીક્ષા કે લાયકની દીક્ષા એ કેવળ અમિશ્રિત ધાર્મિક બાબત છે. અનાદિ કાળથી એ પ્રચલિત છે. એ બાબતમાં ધર્મશાસ્ત્રોના જે ફરમાનો હોય તેને અનુસરવાનું છે. તે ફરમાનોને અનુસરવાની દરેક ધર્મપ્રિય ગૃહસ્થ કે સાધુની ફરજ છે. જો કોઈ સાધુ પાસે ધર્મશાસ્ત્રમાં બતાવેલી મર્યાદામાં રહીને કોઈપણ સંસારી દીક્ષા ગ્રહણ કરવા આવે તો તે સાધુથી તેને દીક્ષા આપવાની ના પાડી શકાય નહિ, અને જો તે ના પાડે તો તે પોતાના સાધુ ધર્મના માર્ગથી થોડે ઘણે અંશે વ્યુત થાય છે. ધર્મશાસ્ત્રોમાં દર્શાવેલા વિધિ અને નિષેધ પ્રમાણે વર્તન રાખવું એ દરેક સાધુનો સાધુ થતી વખતે ગ્રહણ કરેલી પ્રતિજ્ઞાને અનુસરતો અવિચ્છિન્ન આચાર હોવો જોઈએ. જો રાજસત્તા ધર્મશાસ્ત્રના ફરમાનની વિરુદ્ધ ફરમાન કાઢે તો ધર્મસત્તાને આધીન રહેવું કે રાજસત્તાને આધીન

૫૪

રહેવું-એ ભયંકર પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય અને જ્યાં ધર્મશાસ્ત્રના ફરમાનોની વિરૂદ્ધ આચરણ કરવાની ફરજ પાડવામાં આવે ત્યાં પરિણામ છેવટ કેવું આવે તે ખાખત અનુમાન કરવું મુશ્કેલ નથી. અને વિશેષ કરીને જેઓએ સંસારનો ત્યાગ કરી ફક્ત પોતાની અને પરની આત્મોત્તતિને માર્ગે ચઢાવનાર સંન્યાસ કે દીક્ષા લીધેલી છે તેવા દ્રઢ ધર્મત્રક્ષાવાન સાધુ કે સંન્યાસીના સંબંધમાં તો આ ખાખતમાં એકજ અનુમાન થઈ શકે. તેઓ તો પ્રાણાંતે પણ પોતાના ધર્મશાસ્ત્રોના ફરમાનોનું ઉલ્લંઘન કરશે નહિ. આ અને આવા પ્રકારના બીજા અનેક કારણોને લઈને દરેક સુધરેલા રાજ્યમાં રાજ્ય સત્તા ધાર્મિક સ્વતંત્રતાને આડે આવતી નથી અને ધાર્મિક ખાખતમાં લેશમાત્ર હસ્તક્ષેપ કરતી નથી.

૪. એમ કહેવામાં આવે છે કે “ વડોદરાના નામદાર ગાયકવાડ સરકાર સુધારક છે અને તેજ કારણે ‘ અઘ્ટ વર્ષે ભવેદ્ગૌરી ’ કહેનારા બાળલગ્નને પુણી આપતા પૌરાણિકોની સામે જઈ ‘ બાળલગ્ન પ્રતિબંધક ’ કાયદો ઘડ્યો હતો અને હજુ તે પ્રચલિત છે. આવાજ આશયથી આ પ્રસ્તુત નિબંધ કાયદો કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો છે. ” આ કથન બી-લકુલ અવળે રસ્તે દોરનાર છે. “ બાળલગ્ન પ્રતિબંધક ” કાયદો સામાજિક કે અર્થ સામાજિક અને અર્થ ધાર્મિક ખાખતને લગતો છે. લગ્નને ધર્મશાસ્ત્રોના ફરમાન કરતાં સાંસારિક વ્યવહારિક ખાખતો સાથે વધુ સંબંધ છે, જ્યારે દીક્ષા એ કેવળ ધાર્મિક ખાખત છે: એટલુંજ નહિ પણ એ કાયદો દીક્ષા આપનાર સાધુ કે સંન્યાસીઓને લાગુ કરવામાં તો મોટી ભૂલજ છે. કારણ તેઓ તો સંસારથી વિરક્ત થએલા હોઈ સાંસારિક સંબંધોની કોઈપણ પ્રકારની દરકાર નહીં કરતાં ફક્ત આત્મહિતમાં મગ્યા રહે છે. તેવા સંતોને પોતાના દેવાધિદેવે કરેલા ફરમાનને અનુસરવા માટે ગુન્હેગાર ઠરાવવા અને સજાપાત્ર ગણવા એ તો અત્યંત દુઃસહ અને જીલ-ભગાર ગણાય. જૈનશાસ્ત્રોમાં ત્યાગદીક્ષા લેવી, લેવાડવી, અને તેનું અનુમોદન કરવું એ ખાખતને કેટલી મહત્ત્વની ગણી છે અને તેમાં અંતરાય નાંખનારને કેટલા હલકા દરજ્જાના અને ભવોભવ પોતાની જાતને દુઃખમાં નાંખનારા ગણ્યા છે, તે ખાખત હું લંબાણથી જણાવવાની જરૂર જોતો નથી. આ તો બહુ જાણીતી વાત છે કે જૈનધર્મ દીક્ષાપ્રધાન છે અને પરમ-પવિત્ર દીક્ષા માર્ગ એ જૈનધર્મની વિશિષ્ટતા અને ઉત્તમતા છે, અને તેથીજ જૈન સાધુઓ ધર્મશાસ્ત્રના ફરમાનોને અનુસરીને કોઈપણ યોગ્ય જીવ દીક્ષા લેવા તત્પર હોય, પછી તે સગીર હોય કે લાયક હોય, તો તેને શાસ્ત્ર મર્યાદામાં રહીને દીક્ષા આપવાની ના પાડી શકે નહીં. આ ધર્મચરણનો

૫૫

વિરોધ કરી સગીરને દીક્ષા આપનારને સજા ફરમાવનારો કાયદો આર્યદેશમાં અને આર્યધર્મના અનુયાયી રાજ્યમાં થાય એ કોઈ રીતે ઇષ્ટ કે શોભારૂપદ નથી. જ્યાં કેવળ ધર્મની આગત પર વિચારણા કરવાની હોય છે ત્યાં “સુધારકો” એ પણ સુધારાના આ વેગમય આવેશને દબાવી સમતોલતા રાખી ગંભીર પ્રકારે ખીજી બાજુના વિચારોને માન આપવું જરૂરનું છે. સગીર સંન્યાસ કે દીક્ષા કેવળ ધાર્મિક આગત હોવાથી અને તે અનાદિ કાળથી ચાલતી આવેલી હોવાથી તેમાં રાજ્યસત્તાએ જરાપણ હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. રાજ્યની સુવ્યવસ્થાને ખાતર પણ આવી આગતોમાં રાજ્યે વચ્ચે પડવું ધાર્મિક પ્રકારે ઇષ્ટ ગણાય નહિ.

મુસદ્દો ઘડવાના હેતુઓનું નિરીક્ષણ

૫ આટલું પ્રાથમિક નિવેદન કરીને મુસદ્દામાં જણાવેલા કારણો આગત આપણે વિચાર કરીએ. ઉપર જણાવ્યા મુજબ સગીર દીક્ષાનો પ્રતિબંધ કરવા માટે એ હેતુઓ જણાવ્યા છે. એક તો એ છે કે સગીર દીક્ષાથી અનર્થો થાય છે, અને બીજો એ છે કે સગીરને દીક્ષા આપવાની પદ્ધતિ શોચનીય છે. આ બંન્ન હેતુઓ ખુબ મોઘમ રીતે જણાવ્યા છે. શું અનર્થો થાય છે અને કયે પ્રકારે શોચનીય છે, તે જો વિગતવાર જણાવવામાં આવ્યું હોતે, તો તે આગતમાં વિચાર કરી આપણો અભિપ્રાય જણાવવાનું વધારે ઠીક પડત, પણ હાલ તો આપણે આ મોઘમ રીતે જણાવેલા હેતુઓ પર જ વિચાર કરવાનો રહ્યો.

સગીરની દીક્ષાથી અનર્થ થાય છે ?

૬. સગીર દીક્ષાથી અનર્થ થાય છે એ ખીલકુલ સમજી શકાતું નથી. સગીરને સંસાર ત્યાગને માર્ગે કેળવવામાં આવે અને તેને આત્માનું શ્રેય કરવાને રસ્તે ચઢાવવામાં આવે તો તેમાં અનર્થ શું હોઈ શકે તે ધ્યાનમાં આવવું મુશ્કેલ છે. ભૂતકાળનો જૈન દીક્ષાનો તેમજ જૈનેતર દીક્ષાનો ઇતિહાસ આપણે જોઈએ છીએ ત્યારે આગવ્યમાં દીક્ષા પ્રાપ્ત કરનારાઓમાંથી અનેક મહાપુરુષો અને જગતનું કલ્યાણ કરનારાઓ નીકળી આવેલા આપણે જોઈ શકીએ છીએ, એવી મહાન વિભૂતિઓની નામાવળી અનેક જગાએ મળી આવે છે, એટલે તે અત્રે આપવાની હું જરૂર જોતો નથી. જો આગ-દીક્ષાજ અનેક અનર્થો કરનારી નીવડતી હોય તો તેનું પરિણામ આ પ્રકારનું આવી શકેજ નહીં, માટે આગદીક્ષા અનેક અનર્થ કરનારી છે એમ કહેવું ઘડીભર ટકી શકે તેવું નથી. એથી ઉલટું આગદીક્ષા જે પરાપૂર્વથી ચાલી આવે છે તેનોજ મૂળમાંથી નાશ કરવાથી પારાવાર નુકશાન થવાનો સંભવ છે. આગદીક્ષા પ્રતિબંધથી અદાર કે એકવીસ વર્ષ સુધી કોઈ દીક્ષા લઈ

૫૬

શકશે નહીં. એટલી વયે ધણે ભાગે માણસ વિવાહિત થએલો હોય છે અને તેથી તેના દીક્ષા લેવાના પરિણામ ભાગ્યેજ હોય છે અને જો કેામ ભાગ્ય-શાળીને તેવા પરિણામ થાય તો તેને અમલમાં મુકવામાં અનેક વિક્ષો આવે છે. દીક્ષાને સંપૂર્ણ ટેકા આપનાર પણ આવા વિવાહિત માણસને પોતાની સ્ત્રીને ત્યાગ કરતો સાંભળે છે ત્યારે તેને એક પ્રકારની વિવાહિત સ્ત્રીને માટે લાગણી થઈ આવે છે. અને તે પણ દીક્ષા લેનાર આપનાર અને ઉપર અનેક પ્રકારના દબાણ કરે છે. પોતાના અનાદિ કાળના અંસાર-વાસનાના મોહને લીધે, અથવા દીક્ષા લેનારાની સ્ત્રીની કફેડી સ્થિતિ થાય તે ઠીક નહિં, એવા વિચારથી તે આવી દીક્ષાની વિરુદ્ધ પડે છે. આ પ્રકારના જનસમૂહના વર્તનથી દીક્ષા લેનારમાં વૈરાગ્ય ગમે તેટલો જન્મેલો હોય છતાં તેને અનેક વખત દીક્ષા લેતા અટકવું પડે છે. પરિણામ એ આવે છે કે અઢાર વર્ષની ઉપરના વિવાહિત યુવાનોની દીક્ષાનું પ્રમાણ ઘણું ઓછું હોય છે. ધણે ભાગે તેવાઓ પોતાની સ્ત્રીની સાથે અથવા તેની રજમંદી હોય તોજ દીક્ષા ગ્રહણ કરે છે. કેટલીક વખતે સ્ત્રીની મરજી વિરુદ્ધ થઈને પણ દીક્ષા લેવામાં આવે છે, પણ તેવા પ્રસંગે અનેક પ્રકારના કલેશ અને ટંટા થાય છે. ખરૂં પૂછો તો હાલમાં દીક્ષા આપતથી જૈન સમુદાયમાં જે કફેશો થાય છે, તે આવી દીક્ષાને કારણે થાય છે, નહીં કે સગીરાની દીક્ષાને લીધે. સગીર દીક્ષા પ્રતિબંધ કાયદો થાય અને વિવાહિત યુવાનોની દીક્ષાની સ્થિતિ ઉપર જણાવ્યા મુજબની છે એટલે પરિણામ એ આવે કે પાકટ વયના માણસોજ ધણે ભાગે દીક્ષા લઈ શકે. આમ થાય તો તો જૈન સાધુ વર્ગ જે પ્રાચીન કાળમાં અને હાલમાં પોતાની વિદ્વતાની છાપ પાડી અનેક જીવને મહાન ઉપકાર કરવાની સ્થિતિમાં હતો અને છે-તેનું અસ્તિત્વજ ન રહે. પાકટ વયે દીક્ષા લેનાર શું વિદ્યાભ્યાસ કરી શકે! આથી જૈન ધર્મની શ્રેષ્ઠતા સમજનાર અને સમજવનાર, અને તેને પરિણામમાં ઉતારી પ્રવૃત્તિમાં મુકનાર અને મુકાવનાર વિદ્વાન સાધુઓ ક્યાંથી નીકળે? આનું પરિણામ તો એજ આવે કે જૈનધર્મના પ્રચારના અને ટકાવના મુળમાં ઉંડો ત્રા થાય.

૭. “અધ્યાત્મ કલ્પદ્રુમ” ગ્રંથના ઉપોદ્ધાતમાં “મુનિસુંદરસૂરિ અને તેમનો સમય” એ મથાળા નીચે ત્રીજા પેરેગ્રાફમાં આજદીક્ષિત આપત શ્રીયુત મોતીચંદ ગીરધર કાપડીઆ ઠીક ચર્ચા કરે છે, અને તેમાં છેવટે જણાવે છે કે “અભ્યાસકાળ આગવયમાંજ પ્રાપ્તવ્ય છે. અને હાલ બી. એ, એમ. એ. થતાં લગભગ તેર વરસ તો ઇંગ્લીશ અભ્યાસમાં થાય છે-તેમ ધાર્મિક જ્ઞાનમાં એમ. એ. થતાં ધણાં વરસો લાગવાં જોઈએ, તે સહજ સમજી શકાય તેવું છે. આથી દુનિયા પર ઉપકાર કરવાનો સંયોગ તો

૫૭

આત્મવચમાં દીક્ષા લેનારનેજ પ્રાપ્ત થવાનો સંભવ છે.” એ શબ્દો તેમાં રહેલા “જ” કાર સાથે નોંધી રાખવા જેવા છે. હું કદાચ એટલા જોરથી આ મુજબ ન કહું, તથાપિ એતો ઉચાડું છે અને દરેક અનુભવી પુરૂષે કબુલ કરવું પડશે કે દુનિયામાં મોટા વિદ્વાન આચાર્યો—જૈન કે જૈનેતરં થઈ ગયા છે તેમાં બાળદીક્ષિતનું પ્રમાણ લાયક વયના દીક્ષિત કરતાં જરૂર વધારે છે.

૮. જૈનશાસ્ત્રમાં આ પંચમ કાળમાં ધર્મના વિકાસ માટે અનેક ઉદયો થશે. તેમાંના થોડાક ઉદયો થઈ ગયા છે. તે ઉદયોનો ઇતિહાસ જોતાં તેમાં અનેક વિદ્વાન આચાર્યો જેઓ યુગપ્રધાનના નામથી ઓળખાય છે, તેઓ થયેલા માલમ પડે છે. આ યુગ પ્રધાનમાં મોટે ભાગે બાળદીક્ષિત સાધુઓ છે.

૯. ઉપરના વિવેચન ઉપરથી સ્પષ્ટ રીતે માલમ પડી આવે છે કે બાળદીક્ષા સ્વતઃ અનર્થનું કારણ હોઈ શકે તેમ નથી, પણ એથી બિલકુલ, બાળદીક્ષા ગ્રહણ કરનારને અત્યંત લાભદાયક નીવડે છે અને તેથી તે સ્વપરનું કલ્યાણ કરવા માટે સમર્થ થાય છે. ધર્મના પ્રચારનો અને ટકાવનો મુખ્ય આધાર તેવાઓ ઉપરજ છે, અને તેથી દુનિયાભરનું અનહદ હિત અને આત્મોન્નતિ થાય છે.

૧૦. કદાચ કોઈ કોઈ દાખલામાં બાળદીક્ષિતની અજ્ઞાનતાનો લાભ લઈ કોઈ તેને જોડે રસ્તે ચઢાવતા હોય તો તેથી અનર્થ થવાનો સંભવ ખરો. પણ તેને માટે બાળ દીક્ષાનેજ મૂળમાંથી ઉખેડી નાંખવાનો ઉપાય ન હોય. એક ઉત્તમ વસ્તુ ફેટલાક સંજોગોમાં બગડતા હોય તો તેથી તે ઉત્તમ વસ્તુનો નાશ ન થાય, પણ જે સંજોગો કે કારણોને લઈને તેમાં બગાડ ધુસતો હોય, તે સંજોગો કે કારણોનો નાશ થાય માટે બાળ દીક્ષાથી કે લાયકની દીક્ષાથી જો કોઈ સંજોગોમાં અનર્થો થાય છે એમ લાગતું હોય તો તે બાબતમાં તપાસ કરી, તે સંજોગો દૂર કરવાને પ્રયત્ન થવો જોઈએ.

દીક્ષા આપવાની બાબત શોચનીય છે ?

૧૧. બાળ દીક્ષા પ્રતિબંધ માટે બીજી દલીલ એ બતાવવામાં આવી છે કે સગીરને દીક્ષા આપવાની બાબત શોચનીય છે. અમુક વસ્તુ એકને શોચનીય લાગે અને એકને આનંદ આપનારી લાગે. એનો આધાર તે વસ્તુ તરફ જોનારાના દૃષ્ટિબિંદુ ઉપર રહે છે. જો તે વસ્તુ સ્વતઃ અનર્થકારી હોય, તો તો જરૂર સર્વ જગતને તે અનર્થકારી લાગે. પણ તે સ્વતઃ અનર્થકારી ન હોય તો એ કોઈને શોચનીય લાગે અને કોઈને આનંદ આપનારી લાગે. મોહનીય કર્મના ઘાટ બંધનમાં બંધાઈ ગયેલા આત્માઓને બાળ તો શું પણ

કોઈપણ પ્રકારની દીક્ષા શોચનીયજ લાગવાની. સંસારના સુખથી કોઈપણ માણસ દૂર રહે અને તપ, જપ, ધ્યાન આદિ આત્મોત્તતિના કાર્યમાં પોતાનો તમામ વખત ગાળે તે તેઓને કદી નહીં ગમવાનું. તેઓને તો આથી શોક અને સંતાપજ થવાનો, તેઓ તો મહા તપસ્વી સાધુપુરૂષો પણ દુનિયાના બીજા મહેનત કરીને કમાઈ ખાનારા પુરૂષોપર ખોટી રીતે ભારભૂત છે —એમ માનવાના, અને દુનિયામાં જડવાદના ફેલાવામાં જે જે પુરૂષો અંતરાયભૂત થતા હોય તેવાઓને તિરસ્કારી કાઢવાના. આજે આર્યાવર્તની સંસ્કૃતિમાં નહીં કેળવાયલા અને પશ્ચિમની જડવાદની વિદ્યામાં નિષ્ણાત થયેલા આપણા કેટલાક યંધુઓને શાસ્ત્રોને હાંબી કહેનાર આપણે સાંભળીએ છીએ. આમાં મુખ્ય કારણ તે વસ્તુઓ તરફ તેવી નજર કરવાનું તેઓનું દ્રષ્ટિબિંદુ છે. બીજા અનેક યંધુઓ શાસ્ત્રોને બહુમાનથી પ્રણામ કરે છે અને મહાતપસ્વી સાધુ પુરૂષો તેને પોતાના તારણહાર માની તેમની સેવાની અહોનિશ ઇચ્છા રાખે છે. એકનું દ્રષ્ટિબિંદુ આ લોક સિવાય બીજું હોતું નથી અને તેથી તેઓ ઐહિક સુખ સંપત્તિમાં કાપ મુકનારા જે જે કારણો હોય તે સર્વને શોચનીય માને છે, જ્યારે બીજાઓ આ લોક તથા પરલોકમાં માનનારા હોઈ આત્મોત્તતિના માર્ગમાં શ્રદ્ધા રાખનારા હોય છે, અને તેથી આત્મોત્તતિના કાર્યમાં જે જે કારણો મદદગાર હોઈ શકે તે સર્વના તરફ બહુમાનની દ્રષ્ટિએ જોઈ પોતાની શક્તિ મુજબ તેનો આદર કરે છે. અમુક વસ્તુ શોચનીય છે કે આદરણીય છે એ બાબત જે દ્રષ્ટિબિંદુથી આપણાથી તે તરફ જોવામાં આવે તેનાપર અવલંબે છે. સગીર-સંન્યાસ-દીક્ષાની પદ્ધતિ શોચનીય છે કે આદરણીય છે, તે પણ તેના તરફ જોનારાના દ્રષ્ટિબિંદુ પર અવલંબે છે. રાખ્યે તો આ બાબત પર જૈન દ્રષ્ટિએ જોવું જોઈએ અને તેમ જોવામાં આવે તો સગીરની દીક્ષા કોઈ પ્રકારે શોચનીય નહીં દેખાતાં આદરણીય જ દેખાશે.

૧૨. આ મુજબ સગીર દીક્ષા પ્રતિબંધક નિયંધના જે બે મુખ્ય હેતુઓ જણાવવામાં આવ્યા છે, તે લેશ માત્ર ટકી શકતા નથી—એમ ખુલ્લી રીતે જણાઈ આવે છે,

ધાર્મિક બાબતમાં રાજ્ય ક્યારે હસ્તક્ષેપ કરે ?

૧૩. આ સ્થળે હું એટલું વિશેષ જણાવીશ કે જો કોઈ ધર્મ કે પંથના નિયમ કે ક્રિયા સામાન્ય જનસમુદાયે અંગીકાર કરેલા નીતિના નિયમોની સીધી રીતે વિરુદ્ધ જતા હોય તો તેવા નીતિના નિયમોનું પાલન કરવા માટે, તે ધાર્મિક ક્રિયા કે નિયમોના ઉપર પ્રતિબંધ મુકાય તો તેમાં ખોટું થાય છે, એમ ન કહેવાય, દાખલા તરીકે આપણા સાંભળવામાં આવે

૫૯

છે કે કાઠીયાવાડના કોઇ ભાગમાં “ કાંચળી પંથ ” નામનો પંથ છે અને તેની માન્યતા એવી છે કે સ્ત્રી પુરુષો એક સ્થાનમાં એકત્ર થાય, સ્ત્રીઓની કાંચળીઓનો એક ઢગ કરવામાં આવે, તેમાંથી દરેક પુરુષ એક એક કાંચળી ઉપાડે, અને જે સ્ત્રીની કાંચળી જે પુરુષના હાથમાં આવે તે સ્ત્રી અને પુરુષ સાથે ભોગવિલાસ કરે. આવો પંથ છે કે નહીં તે હું ખાત્રીથી કહી શકતો નથી, ફક્ત લોકવાયકાથી સાંભળેલું છે. પણ તેવો જે કોઈ પ્રચલિત પંથ હોય તો તે પંથનો આવો નિયમ બંધ કરવા માટે યોગ્ય તજવીજ થાય તો તે સામાન્ય જનસમુદાયે અંગીકાર કરેલા નીતિના નિયમનું પાલન કરવા માટે હોઇ તે તરફ કોઇ સુચ પુરુષ વિરુદ્ધતા ન બતાવે. બીજો દાખલો ધણી પાછળ જીવતા બળી મરી સતી થવાના આગલા રીવાજનો આપી શકાય, એ પ્રકારના બીજા દાખલાઓ પણ વિચાર કરતાં મલી આવે. પરંતુ બાળકોને ત્યાગ માર્ગ તરફ દોરવી જનારી દીક્ષાને સર્વથા પ્રતિબંધ કરવામાં કોઇ પ્રકારના સામાન્ય જનસમુદાયે અંગીકાર કરેલા નીતિ નિયમોનું પાલન થતું હોય એમ નથી, એટલે તેને માટે પ્રતિબંધ હોઈ ન શકે.

માઆપ અગર વાલીની રજમંદી નિરર્થક ગણી શકાય ?

૧૪. આ દીક્ષા પ્રતિબંધક કાયદામાં સગીરના માઆપ અગર વાલીની રજમંદી કશા કામની ગણવામાં આતી નથી, એ પણ તદ્દન અયોગ્ય છે. પોતાની સંતતિનું કયે માર્ગે કલ્યાણ થાય તે નક્કી કરવાનો અને તે માર્ગે તેને વાળવાનો કુદરતી હક્ક તેના માઆપનો છે, અને તે તેમની ફરજ પણ છે. તેના કલ્યાણને માટે તેઓને જેટલી લાગણી અને કાળજી હોય તેવી બીજા કોઈને ભાગ્યેજ હોય. આ કુદરતી હક્ક અને ફરજમાં વિશ્લેષ નાંખવો એ સગીરના હિતની વિરુદ્ધ લેખાય. અત્રે એટલું કબુલ કરવું જોઈએ કે જે માઆપ તેવો હક્ક ભોગવવામાં કે તેવી ફરજ અદા કરવામાં કોઈ પ્રકારના અંગત પૌદ્ગલિક સ્વાર્થથી દોરવાતા હોય, અથવા તેઓના ઉપર કોઈ પ્રકારનો દગો કે અયોગ્ય દબાણ કે જીલમ થતો હોય અને તેને વશ થઈ તેઓ દોરવાતા હોય અથવા તેઓના મનની સ્થિતિ એવી નબળી હોય કે તેમને કાયદામાં જેઓને સ્વસ્થ મનવાળા ગણાય છે તેવા ગણી શકાય નહીં, તો તેવા માઆપે આપેલી રજમંદી સામાન્ય કાયદા પ્રમાણે પણ નિરર્થક ગણાય, અને તેવી રજમંદીથી થયેલું કાર્ય પણ નિરર્થક ગણાય. પણ ગમે તેવા વ્યવહારકુશળ અને જાણકાર માઆપોને આ બાબતમાં પોતાની સંતતિ પરનો હક્ક ભોગવતા અને તેમના તરફની ફરજ બજાવતાં દૂર કરવા એવો ખરેખર અસહ્ય છે.

૬૦

સગીરની ઇચ્છા નિરર્થક ગણી શકાય ?

૧૫. આ નિબંધમાં સગીરના વાલીની રજમંદીને નિરૂપયોગી ગણી છે તેમ સગીરની ઇચ્છાને નિરૂપયોગી ગણ્યા માટે કેટલાક તરફથી એવું કહેવામાં આવે છે કે પોતાનું હિત અને અહિત ક્યાં છે તે તે સમજી શકવાની સ્થિતિમાં નથી, અને પોતે શું કરે છે તેનું તેને ભાન હોતું નથી. તેથી સગીરની ઇચ્છાને વજન આપવું જોઈએ નહીં. પરંતુ આ બાબત આપણે શાંતિથી વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને જણાય છે કે ધર્મ-શાસ્ત્રોમાં આ વિષે યોગ્ય લક્ષ્ય અપાયલું જ છે. દરેક સીવીલ (દીવાની) બાબતમાં સગીરના તરફથી સગીરના વાલીને તેનું હિત સચવાય તે મુજબ કાર્ય કરવાને સત્તા છે, અને તે કાર્ય તેને બંધનકારક ગણાય છે. સામાન્ય રીતે અઢાર વર્ષ પુરા થતાં સુધી દરેક જણ સગીર ગણાય છે. ક્રીમીનલ (ફેજદારી ગુન્હા સંબંધી) બાબતમાં સગીરને માટે જુદા પ્રકારનું કાયદાનું બંધારણ છે તે આપણે હમણાં જોઈશું. દીવાની બાબતોમાં તેના વાલી કોર્ટથી નીમાયલા હોય છે ત્યારે તેને એકવીસ વર્ષ પુરા થતાં સુધી સગીર ગણવામાં આવે છે પણ તેના વાલી નીમવામાં આવે છે ત્યારે ન્યાયની અદાલતમાં તેની પોતાની ઇચ્છા પણ પુછવામાં આવે છે અને તેના ઉપર સારું વજન અપાય છે.

૧૬. જૈન શાસ્ત્ર પ્રમાણે આઠ વરસની અંદરનાને સામાન્ય રીતે દીક્ષા આપવાનો રીવાજ નથી, અને આઠથી સોળ વર્ષ સુધીનાને તેની પોતાની ઇચ્છા અને તેના માબાપની રજમંદી હોય તો સામાન્ય રીતે દીક્ષા આપી શકાય છે. સોળ વર્ષ પછીનાને માટે તેની પોતાની ઇચ્છા પુરતી ગણાય છે. આ પ્રમાણે હોવાથી તેમાં રાજ્ય તરફથી હાથ નાખી તે કાર્યને એક ફેજદારી ગુન્હા તરીકે જાહેર કરવાનું પગલું યોગ્ય ન ગણાય.

સગીર દીક્ષાની સંખ્યા જોતાં આ કાયદાની જરૂર છે ?

૧૭. આ ઉપરથી આવા કાયદા માટે કોઈપણ કેસણે જરૂર હોય એમ જણાતું નથી; એટલું જ નહીં પણ વડોદરા રાજ્યને માટે તો એ બાબતમાં હસ્તક્ષેપ કરવાના કાંઈપણ સબળ કારણ ઉપસ્થિત થયાં હોય, એમ મુદ્દલ જણાતું નથી. હકીકત અને આંકડાથી વિચાર કરતાં જણાશે કે વડોદરા રાજ્યની રૈયતમાંથી છેલ્લાં દશ વર્ષમાં લાયક અને સગીરની દીક્ષા બહુ જુગ પ્રમાણમાં થયેલી છે. અને તેનું પરિણામ પણ ભાગ્યેજ કોઈ પ્રસંગમાં અનર્થકિવાજોગ આવ્યું હોય. મારી પાસે આ બાબતને લગતી હકીકત અને આંકડા મોજુદ નથી, તેથી આ બાબત મારા ખ્યાલ પરથી હું જણાવું છું, અને સાથે સાથે પૂજ્ય આચાર્યો અને ધાર્મિક સંસ્થાઓને

૬૧

સુચના કરું છું કે તેઓએ લાયક અને સગીર દીક્ષિતોનું એક લીસ્ટ તૈયાર કરાવવું અને તેમાં તેની ઉંમર, અભ્યાસ, રહેવાનું ઠેકાણું વીગેરે દાખલ કરવાં. કાંઈ નહીં તો છેલ્લાં દશ કે પાંચ વર્ષની અંદરના દીક્ષિતોનું લીસ્ટ જરૂર બહાર પાડવું, એટલુંજ નહીં પણ હવેથી તાકીદે લીસ્ટ હંમેશાને માટે રહે તેવો પ્રયત્ન કરવો એ જરૂરનું છે.

દીવાની કાયદા પ્રમાણે સગીર તરફ કેવી રીતે વર્તાય છે?

૧૮ દીવાની કાયદાની રૂએ ઉપર મુજબ સગીરની પોતાની ઈચ્છાથી અને તેના માઆપની રજમંદીથી આપવામાં આવતી દીક્ષાને કોઈપણ પ્રકારે અયોગ્ય ગણવામાં આવી નથી, અને તે અયોગ્ય હવે પછી ગણવા માટે કાંઈ પણ સમગ્ર કારણ દાખવવામાં આવ્યું નથી.

ફોજદારી કાયદા પ્રમાણે સગીર તરફ કેવી રીતે વર્તાય છે ?

૧૯. હવે આપણે ફોજદારી કાયદો જોઈએ અને વિચારીએ કે સગીર પોતાની ઈચ્છા મુજબ પોતાનું વર્તન કેટલે દરજ્જે પોતાની જોખમદારીથી કરી શકે છે, એટલે કે સગીરને આત્મનિર્ણય કરવાને સમર્થ કાયદામાં ગણ્યો છે કે કેમ અને તે નિર્ણય માટે તેને પોતાને જવાબદાર ગણવામાં આવે છે કે કેમ ? આ બાબત પર વિચાર કરતાં આપણું લક્ષ્ય ઈ. પી. કો. ની કલમ ૮૨ અને ૮૩ ઉપર પડે છે. કલમો નીચે મુજબ છે:—

૮૨ Nothing is an offence which is done by a child under seven years of age.

સાત વર્ષની અંદરના કોઈ બાળકનું કૃત્ય ગુન્હો ગણાય નહીં.

૮૩ Nothing is an offence which is done by a child above seven years of age and under twelve, who has not attained sufficient maturity of understanding to judge of the nature and consequences of his conduct on that occasion.

સાત વર્ષની ઉપરના અને બાર વર્ષની અંદરના બાળક, જેણે પોતાના વર્તનનો પ્રકાર અને તેનાથી નોપજતા પરિણામ સમજવા માટે તે વર્તન કરતી વખતે પૂરતી પરિપક્વ સમજશક્તિ પ્રાપ્ત કરી નથી, તેના બાળકે કરેલું કૃત્ય ગુન્હો ગણાય નહીં.

૨૦ ઇંગ્લીશ લૉ પ્રમાણે બારને બદલે ચૌદ વર્ષની વય ઠરાવવામાં આવેલી છે; પરંતુ આપણા હિંદુસ્તાનના ફોજદારી કાયદા પ્રમાણે તો તે

૬૨

ઉપર મુજબ આર વર્ષનીજ રાખેલી છે. આ મુજબ હિંદુસ્તાનનો બાળક પોતાનું વર્તન અને તેનું પરિણામ સમજવા માટે આર વર્ષની વયે સંપૂર્ણ સમજશક્તિ ધરાવે છે, એવું અંગીકાર કરેલું છે. અને સાત વર્ષથી આર વર્ષની વયવાળા બાળકને માટે પણ અંગીકરણ તો એ મુજબનું કરવાનું છે, પણ તેને એમ સાબીત કરવાની છુટ રાખેલી છે કે તેણે તે પ્રકારની સમજશક્તિ ગુનહાવાળું કૃત્ય કર્યું ત્યારે સંપાદન કરેલી નહોતી અને જો તે પ્રમાણે તે સંતોષકારક રીતે સાબીત કરી શકે તોજ તેણે કરેલું કૃત્ય ગુનહા તરીકે ગણી શકાય નહીં.

દીવાની અને ફાજદારી કાયદા પરથી થતું અનુમાન.

૨૧. આ મુજબ બાળકોની સમજશક્તિને માટે કાયદો હોવાથી આઠ વર્ષની વય થયા પછી દીક્ષા લેવાનું વર્તન બેસમજનું માની લેવાનું કોઈ પ્રકારે યોગ્ય ગણાય નહીં, અને વિશેષે કરીને જ્યારે તે વર્તનને તેના માબાપ અથવા વાલીનો સંપૂર્ણ ટેકો હોય ત્યારે તેને નિરર્થક ઠરાવવું, એ જરાપણ બુદ્ધિગમ્ય લાગતું નથી.

૨૨. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મુસદ્દાના પ્રકરણ ૨ ની કલમ ૩ ની પેટા કલમો ૧ તથા ૨ જેમાં સગીરને તેના માબાપ કે વાલીની રજમંદીથી પણ દીક્ષા આપવાનો પ્રતિબંધ કરવામાં આવ્યો છે, તે ખીલકુલ અયોગ્ય છે અને કલમ ૪ માં તેવી દીક્ષાને નિરર્થક ગણવાનું ઠરાવ્યું છે, તે પણ યોગ્ય નથી.

સગીરના હક્ક તથા જવાબદારીનું સંરક્ષણ.

૨૩. કોઈકે વખતે એવું બનવાનો સંભવ છે કે સગીરપણામાં પોતાના માબાપ કે વાલીની રજમંદી અને સંમતિથી દીક્ષા લીધા પછી તે સગીર લાયક ઉંમરનો થાય ત્યારે તેને દીક્ષિત અવસ્થામાં કાયમ ન રહેતાં સંસારમાં પાછા આવવાનો વિચાર થાય, પરંતુ તેણે દીક્ષા લીધેલી હોવાથી તેના સાંસારિક હક્કો અને જવાબદારીઓ જે પ્રકરણ ૨ ની કલમ ૪ માં બતાવવામાં આવ્યા છે તે નષ્ટ થઈ ગયેલા ગણાય. તો તેથી તેની સ્થિતિ ઘણી કફેાડી થઈ પડે. આ બાબત જરૂર વિચાર કરવા લાયક છે, તેવા વિચારવાળા દીક્ષિતને આવી કફેાડી સ્થિતિમાંથી બચાવવો અયોગ્ય ન ગણાય. પરંતુ તેટલા ખાતર સગીર દીક્ષાનોજ પ્રતિબંધ કરી દેવો વાસ્તવિક ન ગણાય. તે માટે સરળ ઉપાય તો એજ છે કે આવા સંજોગોમાં સગીરના હક્કો નષ્ટ ન થાય તેટલા માટે પ્રચલિત કાયદામાં જોગવાઈ ન હોય તો જોગવાઈ કરવી. અને સગીર લાયક ઉંમરનો થાય ત્યારપછી અમુક મુદ્દતમાં સંસારમાં પાછો આવે, તો તેના જે જે હક્કો હતા તે તે હક્કો ભોગવી શકે,

૬૩

એવી તેને છુટ આપવી. સગીરના માટે આવા પ્રકારની સરળતા કાયદામાં અનેક બાબતોમાં હોય છે, અને તેવી સરળતા આ બાબતમાં પણ જરૂર જણાય તો રાખવામાં આવે તો સગીરને તેના સાંસારિક હક્કોમાં નુકશાન થવાનો કાંઈ પણ સંભવ રહેશે નહીં અને તેની સાથે જે સગીરો દીક્ષા લીધા પછી લાયક થઈને પણ દીક્ષા પાલનની જ ઈચ્છાવાળા હોય તેવાઓને દીક્ષા પાલનમાં કોઈ પ્રકારનો બાધ આવશે નહીં.

મુસદ્દામાં ફરમાવેલી સળ

૨૪. પ્રકરણ ૩ બની કલમ પાંચમીમાં દીક્ષા આપનારને તેમજ તેમાં મદદગારી કરનારને એક વર્ષ સુધીની સખત અગર આસન કેદની, અથવા એક હજાર રૂપીઆ સુધીના દંડની અથવા બન્ને પ્રકારની શિક્ષા ફરમાવવામાં આવી છે. આ કલમે તો હદ વાળી છે. સગીરને ત્યાગ માર્ગે દોરવનાર તેના માબાપને, અને તેની આત્મોત્તતિ કરવાના આશયથી તેની ઇચ્છા અનુસાર અને તેના માબાપની રજમંદીથી તેને દીક્ષા આપનાર તેના ગુરૂને દંડ કે કેદની કે બન્નેની તેઓ જાણે સમાજમાં મહા અનીતિનું કાર્ય કરતા હોય તેમ ગણી શિક્ષા કરવી એ કયો ધર્મપ્રિય મનુષ્ય વ્યાજબી છે એમ કહે? આ તો કેવળ જડવાદમાં માનતા હોય અને દુનિયાભરમાં જડવાદની પુષ્ટિ કરવા બહાર પડેલા હોય, તેઓજ આત્મવાદમાં માનનારાઓનું દુનિયામાંથી નિકંદન કાઢવાની ઇચ્છાથીજ માન્ય રાખે. એ સંબંધમાં વિશેષ લખવું જરૂરનું નથી. પણ એટલુંજ કહીશ કે તમે ભલે તમારા સિદ્ધાંતને વળગી રહો, પરંતુ બીજાઓના ઉપર તેઓનો સિદ્ધાંત છોડાવવા જીલમ ન કરો.

૨૫. અત્રે પ્રસ્તુત નિબંધ બાબતમાં મારી વિચારણા પૂરી થાય છે. હવે એ વિચારણા પરથી નીકળતો ફક્ષિતાર્થ દુકમાં કહી દઉં.

(૧) સગીરની દીક્ષા જેવી કેવળ અમિશ્રિત ધાર્મિક બાબતમાં રાજ્ય સત્તાએ હસ્તક્ષેપ કરવો બીલકુલ અયોગ્ય છે, અને તેથી અનેક અનિષ્ટ પરિણામ નીપજવાનો પૂરેપૂરો સંભવ છે. (જુઓ પેરા ૩, ૪, ૧૩,)

(૨) સગીરની દીક્ષાથી અનર્થ થાય છે અને તે શાસ્ત્રનીય છે, એમ માની શકાય નહીં. (જુઓ પેરા ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૧)

(૩ અ) માબાપ કે વાલીની કાયદેસર રજમંદીથી અને સાત વર્ષની ઉપરની વયના સગીરની પોતાની ઇચ્છાથી અપાયેલી દીક્ષા નિર્રર્થક ગણવી જોઈએ નહીં, અને તે કૃત્ય ગુન્હાહિત કૃત્ય ગણાવવું જોઈએ નહીં.

(૩ બ) કાયદામાં જેને સગીર વયનો ગણેલો છે તેવાને તેના માબાપ કે વાલીના સંમતિ સિવાય દીક્ષા આપવામાં આવે તો તેવી દીક્ષા

૬૪

દીવાની કાયદાની રૂએ નિર્ધારિત ગણાય છે, અને સગીરનો કબજો તેના માઆપ કે વાલીને લેવાનો હક્ક છે. પણ એ આખત કાયદામાં સ્પષ્ટ નથી એમ લાગતું હોય તો તે સ્પષ્ટ કરવા માટે યોગ્ય કાયદો થાય તો તેમાં હરકત જેવું નથી. આવો કાયદો સગીરના માઆપ કે વાલીના સંસારિક હક્કનું રક્ષણ કરનારો ગણાય અને તે ધાર્મિક આખતમાં હસ્તક્ષેપ કરનાર ન મનાય.

(૪) જો કોઈ સગીર દીક્ષિત લાયક ઉંમરનો થયા બાદ અમુક મુદત સુધીમાં (ત્રણ વર્ષની મુદત સામાન્ય રીતે યોગ્ય ગણાશે) દીક્ષા છોડી સંસારમાં પાછો આવે તો તેના દીક્ષા લેતી વખતે જે જે સંસારી હક્કો હતા તે સઘળા જીવતા રહી શકે અને સંસારમાં આવ્યા બાદ તેનાથી ભોગવી શકાય-એવી સરળતા આપનારો કાયદો કરવામાં આવે તો તે પણ ધાર્મિક આખતમાં હસ્તક્ષેપ કરનારો ન મનાય. (જુઓ પેરા ૨૩)

(૫) જો કોઈ વ્યક્તિ આજદીક્ષિતની અજ્ઞાનતાનો લાભ લઈ, તેને ખોટું રસ્તે ચઢાવતી હોય તો તેવી વ્યક્તિને તેમ કરતા અટકાવવા અને તેના દુષ્કૃત્ય માટે યોગ્ય નસીયત કરવા ચાલુ કાયદા પૂરતા છે. એટલે તેને માટે વિશેષ કાયદો કરવાની જરૂર રહેતી નથી. (જુઓ પેરા ૧૦)

ઉપર જણાવેલી હકીકતથી પ્રસ્તુત સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ કોઈ રીતે અનુમોદન કરવા યોગ્ય જણાશે નહીં. આ નિબંધ જેઓને માટે ધડવામાં આવ્યો છે, તે સર્વેને અને તેઓ પ્રતિ હિંમત ધરાવતા અન્ય સજ્જનોને નમ્ર વિનંતિ છે કે આ આખત તેઓ શાંતિથી ગંભીરપણે વિચાર કરશે, અને તે મુજબ વિચાર કરીને પોતે જે નિર્ણય પર આવે તે યોગ્ય સ્થળે જાહેર કરવા પોતાની પવિત્ર ફરજ સમજશે.

૨૬. આ આખત સમેટી લેતાં પહેલાં નમ્ર ભાવે એ વધુ શબ્દો કહેવાનું ઉચિત ધારું છું. આ પ્રશ્ન જૈન સમાજને માટે ઘણો મહત્વનો છે. દીક્ષા જેવી પવિત્ર વસ્તુના નિમિત્તે સમાજમાં ઘણો ખજલજાટ ઉભો થઈ રહ્યો છે તેનું કારણ શું છે, તે સમાજે સવેળા શોધી કાઢવું જોઈએ. મારા વિચાર પ્રમાણે ઉપર જણાવ્યું તેમ સમાજમાં જે કલેશો દીક્ષા સંબંધમાં ઉત્પન્ન થાય છે તે માટે ભાગે સગીરની દીક્ષાને લઈને નહીં, પણ વિવાહિતની દીક્ષાને લઈને થાય છે. તેને માટે ખાસ નિયમો કરવાની જરૂર કેટલાક વિચારકોને જણાય છે. પણ તે નિયમો કરવામાં આવ્યા નહીં એટલે કેટલાક સુધારકોએ શ્રીમતી કાન્દર-સમાં તમામ દીક્ષાને માટે સૂચના રૂપે દર્શાવ કરાવ્યો કે “ દીક્ષા લેનારને તેના માતાપિતાદિ અંગત

૬૫

સગાંઓ તથા જે સ્થળે દીક્ષા આપવાની હોય ત્યાંના શ્રી સંઘની સંમતિથી યોગ્ય જાહેરાત પછી દીક્ષા આપવી. ” આવો સર્વસામાન્ય ઠરાવ અયોગ્ય ગણાયો અને તેનો અમલ થયો નહીં. દરેક દીક્ષા લેનારને માટે માતા પિતાદિ અંગત સગાંઓની સંમતિ જરૂરી ગણાવી—તે વારતવિક નથી. રત-લામવાલા શ્રીયુત્ મિશ્રિલમજી કે જેઓ આસરે સાઠ વર્ષની પાકટ વયના હતા, સંસારિપણામાં શ્રાવક ધર્મ ઉત્તમ પ્રકારે પાળતા હતા અને ધાર્મિક જ્ઞાન પણ સુંદર પ્રકારનું ધરાવતા હતા, તેઓને મોહવશથી અંગત સગાં દીક્ષા માટે સંમતિ ન આપતા હોવાથી, જ્યારે પોતાના ગામથી નાસી જઈ જનમનગરમાં દીક્ષા લેવાનો પ્રસંગ આવ્યો, એમ મારા જાણવામાં આવ્યું ત્યારે કૌન્દર-સનો આ ઠરાવ કેટલો અયોગ્ય હતો—તે મને રહેજે જણાયું. આ સિવાય બીજા દાખલાઓ પણ આપી શકાય. પરંતુ કૌન્દર-સે આવો ઠરાવ કરેલો હોવાથી અને તેને જુદી જુદી જગાના મંદિરો તરફથી ટેકો ન મળ્યો, ત્યારે આ ઠરાવને અમલમાં મૂકવાની ઇચ્છા રાખનારાઓએ બીજા રસ્તા એટલે સ્ટેટની દરમ્યાન-ગીરીનો માર્ગ લીધો એમ સમજાય છે. ભાદરવા માસના જૈન ધર્મ પ્રકાશના અંકમાં શ્રીયુત્ મૌકિતક જણાવે છે કે “ આવી બાબતમાં રાજ્ય વચ્ચે પડે તે ઇચ્છવા યોગ્ય નજ ગણાય, પણ જ્યારે દીક્ષા સંબંધમાં તદ્દન અતેડું કરવામાં આવે ત્યારે આ સ્થિતિ અનિવાર્ય છે. શ્રીમતી કૌન્દર-સે આ સ્થિતિ સમજી લીધી હતી. તેણે બહુ સાદો ઠરાવ કર્યો હતો પણ તેટલા સાદા ઠરાવની અવગણના કરવામાં આવી, એને તોડી પાડવા જંગો જમાવવામાં આવ્યા. સંઘોએ જે અનુરૂપ ઠરાવો કર્યા હોત તો આ વખત ન આવત. ” એટલે શ્રીયુત્ મૌકિતકના વિચાર પ્રમાણે પણ શ્રીમતી કૌન્દર-સના ઠરાવને અનુરૂપ ઠરાવો સંઘોએ ન કર્યા તેથી આ નિબંધની ઉત્પત્તિ થઈ. વડોદરા રાજ્યના અધિકારીઓ ઉપર આ બાબતમાં દયાણુ કરનાર સદરહુ ઠરાવને સંઘમાન્ય કરવામાં નિષ્ફળ જનાર સુધારો છે, એમ આથી અનુમાન થઈ શકે. શ્રીમતી કૌન્દર-સના મંત્રાલોકોને નમ્ર પણે કહી શકીએ કે તેઓ તરફથી થયેલા ઠરાવને અનુરૂપ ઠરાવો સંઘો કરે તે બાબતમાં લોકમત કેળવવા કાંઈ પ્રયત્નો થયા હતા કે ? થયેલો સર્વ સામાન્ય ઠરાવ ઉપર જણાવ્યા મુજબ અયોગ્ય હોવાને લીધે તે મુજબ થવું મારા આધીન મત પ્રમાણે સંભવિતજ ન હતું અને તેથી તેમ કરવા કાંઈ પ્રયત્નો થયેલા નહીં હોય, એ બનવાજોગ છે. શ્રીમતી કૌન્દર-સની વ્યવસ્થાપક કમીટીએ આ મુસદ્દા ઉપર જે અભિપ્રાય શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ કર્યો છે, તેમાં આગળ કરેલા ઠરાવથી ઉત્પન્ન થયેલા મમત્વભાવનું મને તો કાંઈક સૂચન થાય છે. હું સવિનય જણાવીશ કે શ્રીમતી કૌન્દર-સની વ્યવસ્થાપક કમીટીએ

૬૬

કરેલો ઠરાવ અયોગ્ય છે એટલુંજ નહીં પણ તે બહુ ઉતાવળીયો અને જૈન સમાજમાં રોપાયેલા કુસંપના ખીજોને બહુ ઉંડાણમાં મુકી આપનારો છે. આ બાબતમાં મુંબઈ સમાચારના તા. ૨૬-૯-૩૧ ના અંકમાં બારમે પાને “જૈનચર્યા” ના મથાળા નીચે “એ બિદાડી અને એક વાંદરાની વાત” એવા પેટા મથાળા નીચે એક સુંદર દલીલપુરઃસર લેખ લખાયેલો છે તે ધ્યાનપૂર્વક વાંચી જવાની હું દરેક વાંચકને વિનંતિ કરું છું. મને તે આખો લેખ અત્રે ઉતારી લેવાનું મન થાય છે પણ લંબાણ હોવાથી તેમ થઈ શકતું નથી. શ્રીમતી કેન્દ્રન્સતી વ્યવસ્થાપક કમીટીને બાળદીક્ષા બીલકુલ અંધ થઈ જાય તે બાબત ખટકતી હોય એમ પણ મને જણાય છે. તેટલા માટે પોતાના ઠરાવમાં પ્રસ્તુત કાયદામાં એક અપવાદ મુકવાની સૂચના કરી છે. તે અપવાદમાં એમ સૂચવ્યું છે કે “જો કોઈપણ જૈન સગીરને (૧) તે જ્યાંનો વતની હોય ત્યાંના શ્રાવક સંઘને તથા (૨) જે સ્થળે તેને દીક્ષા અપાતી હોય ત્યાંના શ્રાવક સંઘને તથા (૩) તેના માતા, પિતા, સ્ત્રી, આદિ અંગત સગાઓ તેમજ (૪) તેના ૫૨ આધાર રાખતા કુટુંબીજનોની તેની દીક્ષામાં રીતસર લેખિત સંમતિ મળી છે તથા (૫) દીક્ષાની યોગ્ય જાહેરાત થઈ છે એવું (૬) પ્રમાણપત્ર સ્થાનિક ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ અથવા આ સંબંધે નીમાએલ ન્યાયાધિકારી તરફથી મળ્યા પછી દીક્ષા અપાઈ હશે તો તેવી દીક્ષાને ગુન્હો ગણવામાં આવશે નહીં, પરંતુ તે સિવાય આ કાયદાની બીજી કલમો તેને લાગુ પડશે, અને જો સગીર ૨૧ વરસનો થાય પછી દીક્ષિત તરીકેજ આજીવન ચાલુ રહેવા ઇચ્છે છે, એવું ડેકલેરેશન વડોદરા રાજ્યમાં જ્યાંનો વતની હોય તે સ્થળના ડીસ્ટ્રીક્ટ સુબા સાહેબ અથવા આ માટે નિયત થએલ ન્યાયાધિકારી પાસે ફાઈલ કરશે તો ત્યારથી તેણે સજાનપણે દીક્ષા લીધી છે એમ ગણવામાં આવશે.” આ બાબતનો અપવાદ દાખલ કરવા સૂચના કરી જણાવવામાં આવ્યું છે કે “આ અપવાદ દાખલ કરવાથી કોઈપણ સંસ્કારી સગીરની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિને આ કાયદો અટકાવી શકશે નહિ.....” કાયદાની ચુંગાળમાંથી સંસ્કારી સગીરને આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ સાધતા બચાવી લેવાનો આશય તો સારો કહેવાય, પણ તેને માટે જે જે શરતો મુકી છે, તેનું આપણે સ્થિર ચિત્તે મનન કરીએ ત્યારે તરત જણાઈ આવશે કે એ શરતો મુજબ ભાગ્યેજ કોઈ વર્તી શકે. એ શરતો એકંદરે ૬ છે :—

(૧) સગીર જ્યાંનો વતની હોય ત્યાંના શ્રાવક સંઘની લેખિત સંમતિ મેળવવી.

(૨) જે સ્થળે તેને દીક્ષા અપાતી હોય ત્યાંના શ્રાવક સંઘની લેખિત સંમતિ મેળવવી.

૬૭

(૩) સગીરના માતા, પિતા, સ્ત્રી આદિ અંગત સગાઓની લેખિત સંમતિ મેળવવી.

(૪) સગીરના ઉપર આધાર રાખતાં કુટુંબીજનોની લેખિત સંમતિ મેળવવી.

(આ બધું થયું હોય તે છતાં પણ દીક્ષાની યોગ્ય જાહેરાત જાણે થતી ન હોય તેથી પાંચમી શરત રાખવામાં આવી છે.)

૫ દીક્ષાની યોગ્ય જાહેરાત કરવી. અને

૬ ઉપલી પાંચે સરતો પગાઇ છે એ પ્રકારનું રાજ્યના નીમાયેલા અધિકારી પાસે પ્રમાણપત્ર મેળવવું.

આ છ એ સરતો પાળીને જો સગીરની દીક્ષા થાય તો પણ તેને દીક્ષિત તરીકે તો ગણવામાં આવેજ નહીં, પરંતુ તેવી દીક્ષા આપનાર વગેરેને કેદમાં મોકલવા લાયક કે દંડ કરવા લાયક ગુન્હો કરનાર તરીકે ગણવાની જે કલમ નિયંધમાં રાખવામાં આવી છે તે લાગુ પાડવામાં ન આવે. સગીરને દીક્ષિત તરીકે ગણાવવાનો હક્ક જ્યારે તે એકવીસ વર્ષનો થાય અને તે વખતે પાછો પોતાને વતન આવી યોગ્ય અધિકારી રૂબરૂ આજીવન દીક્ષિત તરીકેજ ચાલુ રહેવાનું ડેકલેરેશન કરે ત્યારેજ પ્રાપ્ત થાય.

જુદા જુદા શહેરો અને ગામોના શ્રાવક સંઘની પરિસ્થિતિથી વાકેફગાર કહી શકશે કે ઘણે ઠેકાણે તે એટલી અવ્યવસ્થિત છે કે તેની રીતસરની સંમતિ મેળવવી તે બનવું અત્યંત મુશ્કેલ છે. તેમજ સગીરના અંગત સગાંની તથા તેનાપર આધાર રાખતા દરેક કુટુંબીજનોની સંમતિ મેળવવી એ પણ દેખીતી રીતે અસંભવનીય છે, બધા એક વિચારનાજ થઈ જાય તો આશ્ચર્યજ ગણાય. આ પ્રમાણેની હકીકત હોવાથી અને તેની સાથે ૨૧ વરસની વય સુધી કાયદામાં તો તે દીક્ષિત તરીકે ગણાતો નહીં હોવાથી અને તેથી તેના ઉપર દીવાની કાયદાનો અમલ થઈ શકે તેમ હોવાથી, આ અપવાદનો લાભ કોઈ લઈ શકે-એ મને તો ફક્ત એક દેખાવ કરવા જેવુંજ જણાય છે.

શ્રીમતી કૌન્કર-સની વ્યવસ્થાપક કમિટિના સભ્યોને હું નમ્રભાવે વિનંતિ કરીશ કે તેઓ પોતાનો ઠરાવ શાંતિથી ફરી તપાસે અને તે બાબતમાં યોગ્ય વિચારણા કરે. જો શાંતિ, ધીરજ અને કુતેહથી આ અવસરે કામ લેવામાં આવે તો જૈન સમાજમાં દીક્ષાના અંગે જે મતભેદ પડ્યા છે તે દૂર થાય અને આગળની માફક સમાજની એકસંધી થાય એવો સંભવ મને તો ઘણો લાગે છે. સર્વ પક્ષકારોએ તે હેતુ માટે પોતાનો મમત્વ ભાવ કમી કરીને સમાજનું અને શાસનનું હિત ક્યાં રહેલું છે તે વિશે નિખાલસ દિલથી વિચારણા ચલાવવી જરૂરની છે. વડોદરા સ્ટેટને વિશિષ્ટિ કરવાને બદલે

૬૮

સંઘના વિચક્ષણ દીર્ઘદ્રષ્ટાઓ મળે અને વર્તમાનકાળને અનુરૂપ ઠરાવો કરે તો સ્થિતિ હાથમાં રહી શકે તેમ છે. ” શ્રીયુત મૌકિતિકના આ કથનને હું તદ્દન મળતો થાઉં છું. વિચક્ષણ દીર્ઘદ્રષ્ટાઓ, ગૃહસ્થીઓ અને પૂજ્ય સાધુઓએ એકત્ર થઈને આ આગત પરસ્પર વિચાર કરવાની ખાસ જરૂર છે. શરૂઆતમાં થોડા જાણીતા ગૃહસ્થો અને સાધુઓ મંદિરમંત્ર રીતે મળે અને ચાલુ પરિસ્થિતિ વિષે આગલી પાછલી ભૂલી જઈ ખુલ્લા દીલથી વિચાર કરે તો કયે રસ્તે આપણે આપણું કાર્ય સરજ રીતે કરી શકીએ તેની રૂપરખા દોરી શકાય, અને પછી રીતસર કામ આગળ વધારવાના પગલાં ભરી શકાય. જો આવા પ્રકારનું પગલું ન ભરાય તો બંને પક્ષો તરફથી નિર્બંધ સંબંધી પરસ્પર વિરૂદ્ધ અભિપ્રાયો અપાશે અને આખર નિર્ણય રાજ્ય તરફથી થશે. ક્યાં તો નિર્બંધનો મુસદ્દો તેવોને તેવો અથવા કાંઈ ફેરફારવાળો મંજૂર થાય, ક્યાં તો તે વાસ્તવિક નથી એમ ઠરાવી રદ કરવામાં આવે. ગમે તે પરિણામ આવે. પણ તેથી સમાજમાં વૈમનસ્ય વધતું જવાનું અને પરિણામ અનિષ્ટ આવવાનું. રાજ્યને એ મુસદ્દો યોગ્ય લાગે તો તો જૈન ધર્મના પ્રચાર અને ટકાવના મૂળમાં જ ઘા થાય. આજે સગીર દીક્ષા સંબંધીમાં કાયદો થાય, તો આવતી કાલે ઉંમરના વિવાહિત પુરૂષ માટે કાયદો કેમ ન થાય? કારણકે ખરા કલેશનું કારણ તો ત્યાં છે. પછી થોડે દિવસે દીક્ષા લેનારની સંતતિ સગીર હોય ત્યાં સુધી દીક્ષા ન લઈ શકાય એવું પણ નિયમન કેમ ન રચાય! અને આગળ જતાં ગમે તેટલી વયવાળો હોય તેને પોતાના અંગત સગાં તરફથી રજા ના મળે ત્યાં સુધી દીક્ષા લેનાથી લઈ શકાય નહીં એવો ધારો પણ કેમ ન થાય? ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે શ્રીમતી કેન્દ્રસ્ને કરેલા ઠરાવમાં એ પણ એક શરત છે. આમ લાંબો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે તમામ સાધુ સંસ્થાનોજ નાશ થઈ જાય, એવો ભય રહે છે અને તેની સાથે ધર્મની પ્રચારણા પણ નહિવત્ થાય. જો આ મુસદ્દો નામંજૂર થાય તો એના પ્રેરક અને હિમાયત કરનારા આપણા યંધુઓ પોતાનો વિચાર અમલમાં આવી શકે તેટલા માટે બીજી દીશાઓમાં સતત પ્રયત્ન કરવા તૈયાર રહેશે, અને તેમ થએથી કુસપ વધતો જઈ સમાજ સ્વસ્થતા બની રહેશે નહીં. તાત્પર્ય એ છે કે અમુક પક્ષ હાર્યો કે જીત્યો તેથી રાજ થવાનું કે સંતોષ માનવાનું નથી.

અંતિમ નમ્ર વિજ્ઞાપ્તિ

૨૭. છેવટમાં મારા ધુરંધર પૂજ્ય સૂરિવરોને તથા સમસ્ત શ્રી સાધુ અને સાધ્વી સંઘને તેમજ સમાજના અગ્રગણ્ય નેતાઓને તથા મારા સમસ્ત

૬૯

જૈન બંધુઓ અને બહેનોને અતિ બહુમાનપૂર્વક નમ્ર ભાવે આજીજી કરી સવિનય પ્રાર્થના કરું છું કે હાલમાં જે પ્રસંગનો હાલ લઈ આપણી સમાજમાં હાલ કેટલાક વખતથી જે કલેશ અને કુસંપ ચાલી રહેલ છે તે દૂર કરી શાંતિ અને સંપન્ન સામ્રાજ્ય સ્થાપવા પ્રયાસ કરે. એને માટે મારા નમ્ર વિચાર પ્રમાણે સાધુ સંમેલન અથવા તો ચતુર્વિધ સંઘનું સંમેલન થવાની ખાસ જરૂર છે. જે સંમેલન થાય તો પરસ્પરના ખુલાસાથી કેટલીક ગેરસમજૂતીને અંગે ઉત્પન્ન થયેલું વૈમનસ્ય જરૂર દૂર થશે. પૂજ્ય સાધુ મહારાજનાઓ એક સ્થળે એકત્ર થયાથી તે સર્વેનું તપોયજ્ઞ આ શુભ કાર્યમાં સહાય કરશે. અને આપણા પવિત્ર ધર્મના તત્ત્વોને કોઈ પ્રકારે બાધ ન આવે, અને વીર સંતાનોનું પરસ્પરનું વાતસલ્ય અખંડ બન્યું રહે એવો માર્ગ જરૂર દેખાશે. આ કાર્યને પ્રગતિમાં મુકવા માટે કોઈ સંસ્થાએ સત્વર આગળ પડવું જોઈએ. દીક્ષા પ્રતિબંધક કાયદાના અંગે અમદાવાદમાં નીમાયલી કમીટી જે આ કાર્ય ઉપાડી લે અથવા તો આ કાર્ય માટે કોઈ કેન્દ્રસ્થળના સંઘ તરફથી ખાસ કમીટી નીમવામાં આવે અને આ શુભ કાર્ય ઉપાડી લેવામાં આવે તો તે યોગ્ય ગણાશે.

ઉપર મુજબની સૂચનાનો અમલ થતાં સ્વાભાવિક રીતે કેટલોક વિલંબ થાય, તેથી ફરીથી વિશેષ વિનંતિ કરવાની કે પ્રસ્તુત નિબંધ વિષે તમામ હકીકતનો વિચાર કરી પોતાના વિચારો અને સૂચના યોગ્ય સ્થળે વેળાસર મોકલી આપવાની ખાસ આવશ્યકતા છે અને તેમ કરવામાં ચતુર્વિધ સંઘના દરેક સુઝ વિલંબ કરશે નહિ, એવી મારી ખાસ પ્રાર્થના છે.

શ્રી ચતુર્વિધ સંઘ આ મારી નમ્ર વિનંતિ જરૂર ધ્યાનમાં લેશે-એવી આશા રાખું છું. શાસનદેવ સર્વને સદ્બુદ્ધિ આપો અને સમાજમાં એકદિલી કરવામાં સહાય થાઓ, એવી પ્રાર્થના કરું છું.

સુરચંદ્ર પુરુષોત્તમદાસ બદામી.

૭૦

રા. સુરચંદ પી. બદામીનું વધારાનું સ્ટેટમેન્ટ.

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધના મુસદ્દાના કામે નીમાયલી સમિતિના માનવંતા મે. પ્રમુખ સાહેબ તથા અન્ય મેમ્બર સાહેબોની હજુરમાં,

૧. હું સુરચંદ પુરષોત્તમદાસ બદામી સવિનય જણાવું છું કે આપ સાહેબોએ મારી જુબાની ઉપરાંત લેખી હકીકત રજુ કરવા ઈચ્છા હોય તો તે રજુ કરવા પરવાનગી આપી છે, તે માટે આપ સાહેબોને આભાર માનું છું, અને આપ સાહેબોને નીચે મુજબની લેખી હકીકત રજુ કરું છું.

૨. મેં પ્રથમ આપ સાહેબને સદરહુ મુસદ્દા સંબંધમાં મારો લેખી વિરોધ મેં લખેલા એક “નમ્ર નિવેદન” નામની પુસ્તિકા સાથે ટપાલ મારફત મોકલી આપેલો છે, તેમાં લખેલી હકીકતોને હું વળગી રહું છું, અને તેમાં જણાવેલી બાબતોને આ હકીકતમાં ફરીથી દાખલ કરવાની જરૂર જોતો નથી. તેમાં જણાવ્યા ઉપરાંત નીચેની બાબતો આપની પરવાનગીથી આપના સમક્ષ અતિ નમ્ર ભાવે રજુ કરું છું.

૩. આ કામમાં મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે માઆપ કે વાલીની પરવાનગી સાથે સગીરને દીક્ષા આપવામાં પ્રતિબંધ કરવો કે કેમ? હું માનું છું કે સોળ વર્ષની અંદરનાને માઆપ કે વાલીની પરવાનગી સિવાય દીક્ષા નહિ આપવા બાબતમાં કોઈ પક્ષ તરફનો આગ્રહ નથી. એ નિયમ તો સર્વ સંમત છે. માટે આ કામમાં સગીરને માઆપની પરવાનગી વગર દીક્ષા આપવા માટે નસાડવા ભગાડવામાં આવે છે, અને તેથી બહુ અનર્થ અને ઉત્પાત થાય છે—એમ જો કોઈ તરફથી કહેવામાં આવતું હોય, જો કે મારી જાણ પ્રમાણે આ પ્રમાણે થયાની હકીકત બનતી નથી, છતાં પણ એ પ્રમાણે કદાચ થયું હોય, તો તેવા બનાવને મુખ્ય મુદ્દા સાથે ભેગી નાંખી તે બનાવથી ઉત્પન્ન થતા વિચારની અસર આ મુદ્દા ઉપર થવા દેવી જોઈએ નહિ, એવી મારી નમ્ર વિનંતિ છે. સોળ વર્ષની અંદરનાને માઆપની રજામંદી સિવાય દીક્ષા કોઈ આપતું હોય તો તેને માટે ચાલુ ફોજદારી અને દીવાની કાયદા મેં મારા “નમ્ર નિવેદન”માં જણાવ્યા મુજબ પુરતી રીતે સમર્થ છે.

૭૧

૪. તેમજ લાયક વયના થયા પછી માઆપની કે સ્ત્રીની કે બીજાં સગાંઓની પરવાનગી સિવાય અથવા તો તેઓના પ્રયત્ન વિરોધ સાથે અપાતી દીક્ષાની આગતને પણ આ કામના મુદ્દા સાથે બીજકુલ ભેગવવી જોઈએ નહિ. મોટી વયવાળાની દીક્ષા આગતમાં ખરેખર **લિન્ર લિન્ર વિચારો હસ્તિમાં છે.** કેટલાકોનો વિચાર એમ છે કે લાયક ઉંમરે પહોંચ્યા પછી દરેક વ્યક્તિ સ્વતંત્ર છે અને પોતાને ઈચ્છિત માર્ગે જઈ શકે છે અને તેમાં સગાંવહાલાં, સ્ત્રી કે માતા પિતા કે કોઈનો પણ અટકાવ તે માન્ય રાખવા અંધાયેલો નથી. ત્યારે કેટલાકો એમ કહે છે કે તેણે બનતા સુધી એ સગાંઓને સમજાવી પટાવી તેઓની સંમતિ મેળવવા પ્રયાસ કરવો અને જો પ્રયાસ કરતાં નિષ્ફળતા મળે તો આખરે તેઓની સંમતિની દરકાર કરવી નહીં, ત્યારે વળી ત્રીજાઓ એમ પણ વિચાર બતાવે છે કે પ્રયાસ કર્યા છતાં પણ જો સંમતિ મળી શકે નહિ તો તેણે દીક્ષા લેવી નહિ અને ગૃહસ્થાશ્રમમાંજ કાયમ રહેવું અને પોતે નહાણું ભાગવું નહિ, તેમ તેને નહાસવા ભાગવામાં કોઈ ગૃહસ્થો કે સાધુઓએ સહાય આપવી નહિ. આ પ્રમાણે જુદા જુદા વિચારો માટે ઘણું ઘણું કહેવાનું હોઈ શકે. પરંતુ આપ સાહેબોની સમક્ષ લાયક વયનાની દીક્ષા સંબંધી વિચાર કરવાનો હાલના મુસદ્દામાં છેજ નહિ, એટલે આ આગત પણ મુદ્દા સાથે ભેગસેગ કરવા દેવી જોઈએ નહિ.

૫. મને ભય લાગે છે કે સમિતિના માનવંતા મેખ્ખર સાહેબોના ઉપર આડકતરી રીતે અસર કરવાના હેતુથી લાયક ઉંમરનાની દીક્ષા સંબંધ-માં બનેલા કે કલ્પિત દાખલાઓ અને તે સંબંધમાં કોઈ કોઈ પ્રસંગોમાં કરવામાં આવેલી નહાસભાગને આગળ કરવામાં આવી છે.

૬. આ હકીકતમાં મારી અત્યંત આદરપૂર્વક વિનંતિ છે કે આ કામમાં મુખ્ય મુદ્દા માઆપ કે વાક્ત્રીની પરવાનગી સાથે સગીરને દીક્ષા આપવામાં પ્રતિબંધ કરવો કે કેમ?—એ આગતમાંજ વિચારલિન્રતા છે, તેથી ઉપર જણાવેલી બે આગતોના ઉપર લક્ષ ન આપતાં તે બે આગત સંબંધના દાખલા અને હકીકતના પુરાવા અગ્રાણ અથવા બીજાઉપયોગી ગણવા મહેરબાની કરશો. આ મુખ્ય મુદ્દા ઉપર મેં મારા “નમ્ર નિવેદન” માં ચર્ચા કરેલી છે અને હું એવો પ્રતિબંધ કરવાનું યોગ્ય નથી એવા વિચાર પર આવેલો છું—તે આપ સાહેબોને જાહેર કરું છું. તે “નમ્ર નિવેદન” ની એક નકલ આગળ આપ સાહેબને મારા લેખી વિરોધ સાથે મોકલી હતી અને આ સાથે વિશેષ નકલો રજુ કરું છું.

૭૨

૭. વિશેષ જણાવવાની રજા લઉં છું કે દીક્ષા જેવી ધાર્મિક આગતમાં દીક્ષા લેનારનો પર્સનલ લૉ (Personal law) લાગુ પડી શકે અને તેથી સોળ વર્ષ સુધીજ તે સગીર ગણાય અને ત્યાર પછી લાયક ઉંમરનો ગણાય.

૮. એમ કહેવામાં આવે છે કે સોળ કે અઠાર વર્ષે ગૃહસ્થાશ્રમની ઇચ્છા થાય તેથી તેવી જગૃતિ થયા પછી વૃત્તિ નળ્યા સિવાય દીક્ષા આપવી યોગ્ય નથી. આ દલીલ કાંઈક વિચાર કરવા લાયક છે. પરંતુ આપણા અનુભવ પરથી આપણે જાણી શકીએ છીએ કે પ્રાણી માત્રની વાસનાઓનો ઉદ્ભવ ઘણે ભાગે તેના પોતાના આચાર, વિચાર, ખાનપાન, સહવાસ વગેરે ઉપર અવલંબે છે. જૈન સાધુઓને માટે મુકરર કરેલા આચાર, વિચાર, ખાનપાન, સહવાસ વિગેરે એવી રીતે યોગ્યથેલા છે કે તેનું પાલન કરવામાં આવે તો તેનામાં આ વાસના ઉદ્ભવ થતી અટકે અને કદાચ ઉદ્ભવી હોય તો તે શમી જાય છે. ખાસ કરીને બ્રહ્મચર્યના પાલનને માટે બીજી આગતો ઉપરાંત નવ આગતો પર વિશેષ લક્ષ આપવામાં આવે છે. એ નવ આગતોને બ્રહ્મચર્યની નવ પ્રકારની ગુપ્તિ કહેવામાં આવે છે. બ્રહ્મચર્ય રૂપ ખેતરના રક્ષણને માટે એને નવ વાડ પણ કહે છે. ગૃહસ્થાશ્રમની બીજી ઇચ્છાઓ માટે પણ જો સાધુ અવસ્થામાં કોઈ વ્યક્તિ આગપણથી મુકાઈ હોય અને તેના આચાર, વિચાર, સહવાસ વગેરેનું આગપણથી તે પાલન કરતી હોય તો તેને ગૃહસ્થાશ્રમની ઇચ્છા થવાનો સંભવ ઘણે ભાગે થઈ શકતો નથી. આ કારણથી મારી માહિતિ પ્રમાણે આગવયે દીક્ષા અંગીકાર કરેલાઓ પૈકીમાંથી પ્રાયે કોઈ પતિત થયેલાના દાખલા જાણવામાં આવતા નથી. પતિત થયેલાના દાખલાઓ હોય છે, તે લાયક ઉંમરે પુણ્યા પછી દીક્ષિત થયેલામાંથી વખતે વખતે જોવામાં આવે છે. આ મુજબની હકીકત હોવાથી જે મહાપુરુષોને દીક્ષાનો પુરેપુરો અનુભવ થયેલો છે, તેઓ પણ શાસ્ત્રમાં “આગદીક્ષા” મંજુર કરી ગયા છે. એવા આગદીક્ષિતોમાંથીજ મોટા આચાર્યો અને વિદ્વાનો ઘણે ભાગે થયેલા છે. નાની ઉંમરથી જોને દીક્ષાના કઠીન આચારોનો અભ્યાસ થયેલો હોય છે, તેઓને તે દીક્ષા પાલન કરવાનું સુગમ પડે છે. પણ મોટી ઉંમરે પહોંચ્યા પછી દીક્ષા લે તો તેને આગળની ગૃહસ્થાશ્રમની ટેવો અને વાસનાઓને લીધે મુશ્કેલી પડે છે.

૯. દીક્ષા માટે જે વિરોધ છે તે નહાસી ભાગીને લેવાતી દીક્ષાને લીધે છે, પણ સગીરના માઆપની સંમતિથી અપાતી દીક્ષા આગતમાં મુખ્યતાએ નથી. તે આગતમાં બહુ અલ્પ વિરોધીઓ નીકળે. હું ખાતરીથી કહું છું કે-આ આગત જો તમામ જૈનોના રેફરેન્ડમ(Referendum) પર

૭૩

લઈ જવામાં આવે તો માયાપની પરવાનગીથી સગીરને આપવામાં આવતી દીક્ષાની વિરૂદ્ધ ભાગ્યે જણ્યાગાંઠ્યા પોતાનો મત આપે.

૧૦. એમ પણ કહેવામાં આવે છે કે લાયક ઉંમરનો થતા સુધી દીક્ષા ન લેતાં સાધુઓના સમાગમમાં રહી શાસ્ત્રાભ્યાસ કરે અને પછી લાયક ઉંમરનો થાય ત્યારે દીક્ષા લે, તો તેમાં કાંઈ વાંધો આવે નહીં. આ બાબત વિચાર કરતાં વાસ્તવિક જણાતી નથી. એ બાબતને પણ ઉપર જણાવેલી દલીલો લાગુ પડે છે. વૈરાગ્યની ભાવના ઉત્પન્ન થઈ હોય તેને ટકાવી રાખવા માટે, તે ભાવનાને પુષ્ટિ આપનારા મન, વચન અને કાયાના યોગો યાને વ્યાપારો ચાલુ રાખવા જોઈએ. તે ગૃહસ્થાશ્રમમાં ચાલુ રહેવાથી માટે ભાગે રહી શકે નહિ. સાધુઓના સંપૂર્ણ સમાગમમાં સાધુપણું લીધું ન હોય ત્યાં સુધી રહેવાનું બની શકે નહિ. ખાવાપીવામાં, શરીરની સંસ્કૃતિમાં, પરસ્પરના સંબંધમાં, અન્ય મનુષ્યોના પોતાના તરફના વર્તનમાં અને પોતાના અન્ય તરફના વર્તનમાં જ્યાં સુધી મહાવ્રતોની પ્રતિજ્ઞા લીધી નથી, અને ગુરૂકુળ વાસમાં અહોનિશ રહે નહિ, ત્યાં સુધી ઉદ્ધવલેલો વૈરાગ્ય લાંબો વખત ટકી શકવો મુશ્કેલ છે. જે મહાવ્રતો લેવામાં આવે તો તે બધી રીતે સાધુના સંપૂર્ણ સહવાસમાંજ રહે અને તેથી ખીખ દીક્ષામાં આગળ વધેલા સાધુઓની તેના પર છાપ પડે અને જે કોઈ સંજોગોમાં વૈરાગ્યના પરિણામ શિથિલ થવા જાય, તો તરતજ તેમ થતાં અટકે એટલા માટે જૈન શાસ્ત્રોમાં ઠામ ઠામ સાધુઓને ગુરૂકુળ વાસમાં રહેવાનું ફરમાન કરવામાં આવેલું છે. અને હંમેશાં સાધુએ એકલવિહારી ન થવું, એટલે કે ઓછામાં ઓછા બે સાધુઓ તો સાથેજ રહે અને સાધ્વીઓ ઓછામાં ઓછા ત્રણ સાથે રહેવા જોઈએ-એવી શાસ્ત્રની આજ્ઞા છે. જે સાધુને માટે આ મુજબનો નિયમ પોતાના સંયમના રક્ષણને માટે જરૂરનો ગણવામાં આવેલો છે, તો નાની ઉંમરના વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયેલા બાળકને ગૃહસ્થાશ્રમમાં લાંબો વખત રહેવાથી તેનો વૈરાગ્ય ટકી શકવો મુશ્કેલ છે, એ રહેજો સમજાય તેમ છે. અને જે તેનો વૈરાગ્ય ટકે નહિ અને પોતાના બાળપણનાં વર્ષો લાયક ઉંમરના થતા સુધી શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવામાં કાઢે તો તેની સ્થિતિ બહુજ કંડેડી થાય. ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવવા માટે જરૂરનું શિક્ષણ તેણે ન લીધેલું હોવાથી, તે જીંદગી તેનાથી સુખમાં ગાળી શકાય નહિ, અને વૈરાગ્ય ટકેલો ન હોવાથી, સાધુપણું લઈ શકાય નહિ. આથી તેની અતોબ્રષ્ટ તતોબ્રષ્ટ જેવી સ્થિતિ થઈ પડે.

૧૧. ઉપર જણાવેલી તમામ હકીકતોનો યોગ્ય વિચાર કરી માયાપની રજમંદીથી પણ સગીરને દીક્ષા અપાય કે લેવાય નહિ-એવો પ્રતિબંધ અયોગ્ય અને અનિચ્છનિય છે, એમ ઠરાવ કરવા કૃપા કરશો.

૭૪

જૈન દીક્ષા અને સગીરો.

.....

[રા. આપાલાલ ચુનીલાલ ઝવેરી, અમદાવાદ.]

આપની તા. ૩૦-૭-૩૧ ની આજ્ઞાપત્રિકામાં ‘સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિ બંધક નિબંધ’ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, તે નિબંધનું મથાળું સામાન્ય સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધકનું છે, તો પણ તેમાં જણાવેલી હકીકતથી માલુમ પડે છે કે આપે સગીરની દીક્ષા રોકવા માટેજ આ નિબંધ બહાર કરી સૂચનાઓ માંગી છે. આ ઉપરથી સૌ કોઈ માની શકે કે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર સંન્યાસ દીક્ષાને તો રોકવા ઈચ્છતા નથીજ, અને તેજ વાત મુદ્દા-ઓના વિવેચનની શરૂઆતમાંજ સંન્યાસ દીક્ષાને ધાર્મિક સંસ્કાર ગણીને તેમાં સરકાર વચ્ચે આવવા માંગતી નથી, એમ સ્પષ્ટપણે સ્વીકારેલી છે, તેથી જણાય છે, એટલે સંન્યાસ દીક્ષાની ધાર્મિકતા અને ઉત્તમતા જણાવવાની ખાસ જરૂર રહેતી નથી. પરંતુ સંન્યાસ દીક્ષાની ધાર્મિકતા અને ઉત્તમતા માનવા છતાં, તેનો પ્રતિબંધ કરવા માટે સગીરપણાને આગળ કરી સગીરની દીક્ષાની અટકાયત કરવા નિબંધ ઘડાયેલો હોય, દરેક એમ માનવા લલચાય કે-દીક્ષાની ધાર્મિકતા અને ઉત્તમતા સ્વીકાર્ય છતાં પણ સગીરની દીક્ષામાં આપને અહિંત જણાયું છે, તો તે બાબતમાં મૂખ્યત્વે નિબંધના નીચેના શબ્દો ઉપર વિચાર કરવાની જરૂર છે.

૧. કુમળી વયના બાળકોને દીક્ષા આપવાની પદ્ધતિ શોચનીય છે.
૨. સગીર દીક્ષામાં સંસારિક અનેક અડચણો અને અનર્થો સમાયેલાં છે.

ઉપર જણાવેલી બે બાબતમાં પ્રથમ જણાવેલ શોચનીયપણું, બીજી બાબતમાં જણાવેલ સંસારિક અડચણો અને અનર્થોનેજ આભારી હોય એમ માની શકાય છે. અને સંસારિક અડચણો અને અનર્થો-જે માનવામાં આવ્યા છે, તે ધાર્મિક સંસ્કારોથી જૂદી દ્રષ્ટિએ વિચારતાં, લાગેલાં જણાય છે, કેમકે દીક્ષાને ધાર્મિક કૃત્ય તો નિબંધમાંજ સ્વીકારવામાં આવ્યું છે, અને સંપૂર્ણ નિતિમય જીવન જીવવાની વાંછીની સંમતિથી સગીર પ્રતિજ્ઞા લે તેમાં સંસારિક અડચણો અને અનર્થોની કલ્પના પણ શી રીતે થઈ શકે ! છતાંયે કલ્પનાની ખાતર માનીયે કે તેવી અડચણ થાય છે તો પણ સગીરના સંબંધીઓ સંસારી ગણાય, અને તેઓની અડચણ અને અનર્થની ખાતર સગીરનું થતું હિંત રોકવું-તે કોઈપણ પ્રકારે યોગ્ય નથી. ચોરના ભૂખે મરવાના અનર્થથી શાહુકારને સ્વધનની રક્ષા કરતો રોકી શકાય નહિ, તો

૭૫

ધાર્મિક સંસ્કાર લેતા સગીરને લીધે સંસારમાં રહેતા તેના સંબંધીઓને સંસારિક અડચણ અને અનર્થ કદાચીત થતાં હોય તો તેથી સગીરના એકાંતે હિતકારી ધાર્મિક સંસ્કારોને કાયદો કરી રોકવામાં ન્યાયનું તત્ત્વ રહેતું હોય- એમ કોઈપણ કહી શકે નહિ. પણ કદાચ સગીરમાં સમજણને અભાવ સમજી ભવિષ્યમાં તેને સંસારિક અડચણ કે અનર્થ થશે-એવી કલ્પના કરી, સગીરના અચાવ અર્થે આ નિબંધ ઘડવામાં આવ્યો હોય તો તે પણ વાસ્તવિક નથી, કારણ કે સરકાર તરફથી નીમાયેલા વાલીના કબજામાં મનુષ્યને ૨૧ વર્ષની ઉંમર સુધી અને સ્વાભાવિક વાલીના કબજામાં રહેલા મનુષ્યને ૧૮ વર્ષની ઉંમર સુધી કાયદો સગીર ગણે છે, તો ૨૧ વર્ષ અને ૧૮ વર્ષ સુધીની ઉંમરવાળાને સમજ હોયજ નહિ-એમ માનતાં ઘણો વિચાર કરવો પડશે. જગતમાં આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે-૧૮ અને ૨૧ વર્ષની ઉંમરવાળા કેટલાએ પુરૂષો પ્રાથમિક શિક્ષણ, હાઈસ્કૂલનું શિક્ષણ અને કોલેજનું શિક્ષણ પૂરું કરી શકે છે. તો આટલી વ્યવહારની ઉંચક ફેળવણી મેળવવાની લાયકાતવાળા મનુષ્યને પણ જો સમજ વગરનો માનીએ તો આ બધી ફેળવણી સમજ મેળવવાને માટે નથી યા સમજ લાવનારી નથી-એમ સ્વતઃ સિદ્ધ થાય, પરંતુ કોઈપણ સમજી મનુષ્ય આ સ્વીકારી શકે નહિ. તેથી ૨૧ કે ૧૮ વર્ષની ઉંમર સુધી સમજશક્તિનો અભાવજ છે-એમ માનવું એ બેહુદુ છે. દીવાની કાયદામાં જે અઢાર વર્ષે સત્તાનપણું ગણાય છે, તે વડિલોપાર્ણત મીલકત કે જેની વ્યવસ્થા તેના વડિલો બરાબર કરી રહ્યા છે, તેમાં ડબલગીરી કરવાની યા તેઓનો કબજો છોડાવી પોતાનો કબજો કરવાની સ્થિતિ માટેજ છે. પણ ૧૮ વર્ષની અંદરની ઉંમરનો મનુષ્ય પણ પોતાનો ચઢેલો પગાર જો તેનો શેઠ ના આપતો હોય તો તેને માટે, પોતાની રકમ કે ઘરાણું કોઈ ચોરી ગયો હોય તેને માટે, અગર તેને કોઈએ શારિરિક ઈજા પહોંચાડી હોય યા તેના ઉપર કોઈપણ જાતનો જીલમ ગુજાર્યો હોય વિગેરે બાબતોમાં તેજ અઢાર વર્ષની અંદરની ઉંમરનો સગીર પણ ફરીયાદ કરી શકે છે, એટલુંજ નહિ પણ ફોજદારી ગૂંહાઓમાં તો તેવા સગીરોની સાક્ષીઓ લેવાય છે, તેની ઉલટ તપાસ પણ થાય છે. આ બધું જો અઢાર વર્ષની અંદરની ઉંમરવાળામાં સમજનો સર્વથા અભાવ માનવામાં આવે તો બની શકેજ નહિ.

આ નિબંધમાં સગીર તરીકે સ્વીકારાયેલો ૧૬ વર્ષની ઉંમરનો કોઈ પણ મનુષ્ય પોતાના કુળમાં ચાલતા આવેલા ધર્મને, પોતાના વાલીની મરજી વિરૂદ્ધ છોડી દઈને અન્ય ધર્મને અંગીકાર કરવા માંગે, તે એટલે સુધી કે હિંદુપણામાંથી બધાં સગાંઓને. સંબંધ, વડિલોપાર્ણત મીલકત,

૭૬

સ્ત્રી, પુત્ર, માયાપ અને ધર્મ સદંતર છોડીને મુસલમાનપણું કે જેમાં કુટુંબ, મીલકત, સંબંધ, વ્યાપાર વિગેરે બધાનો આધાર કેવળ ભવિષ્ય ઉપર અનિશ્ચિતજ છે—તેને લેવા માંગે, તે પ્રસંગે સરકાર તેવા સગીરના કૃત્યને પણ વ્યાજખી ગણી રક્ષણ આપે છે. તો તે ઉંમરને સમજ વગરની કેમ માની શકાય ?

આખી જીંદગીની ફરજમાં બાંધનાર લક્ષના વિષયમાં પણ એજ ૧૬ વર્ષની ઉંમરની વ્યક્તિને માયાપની મરજી વિરુદ્ધ વર્તી લક્ષ કરવામાં સરકાર રક્ષણ આપે છે, તો તેથી પણ સગીરમાં સમજણનો અભાવ કહેવો વ્યાજખી નથી.

૧૪ વર્ષની ઉંમરનો છોકરો તેના માયાપ યા વાલીની રજા વિના કોઈની પણ સાથે રાજપુશીથી ચાલ્યો જાય અને તેનો વાલી, જેની જોડે તે ગયો હોય તે મનુષ્ય ઉપર ફરીયાદ કરે તો કોર્ટ પહેલાં છોકરાની મરજી તપાસે છે, અને જો કોર્ટને એમ લાગે કે છોકરો રાજપુશીથી સાથે ગયેલો છે તો તેવા કેસમાં સગીરને સમજણવાળો ગણી, તેની મરજીને માન્ય રાખીને જેનો જોડે ગયો છે તેના ઉપર મનુષ્યહરણની કલમ લાગુ પાડતી નથી. ફક્ત કબજે લેવાનો દીવાની દાવો સાંભળે છે. આ ઉપરથી ૧૪ વર્ષની ઉંમરવાળાને પણ સમજવાળો ગણ્યો છે. જો તેનામાં સર્વથા સમજનો અભાવજ ગણત, તો તેની મરજીની કાંઈપણ કિંમત ગણત નહિ અને ૧૪ વર્ષથી ઓછી ઉંમરવાળાની મરજીની માફક તેની મરજીને પણ અપ્રમાણિક ગણી મનુષ્યહરણનો ગૂંઠો લાગુ કરત. તેવી રીતે સગીરના વાલી નીમવાના પ્રસંગે પણ ૧૪ વર્ષની ઉંમરના સગીરની મરજીને મોટા ભાગે પ્રમાણિક ગણી છે, તે પણ જો ૧૪ વર્ષની ઉંમરે સમજનો સર્વથા અભાવ સરકાર માને તો બની શકે નહિ.

વળી ૧૪ વર્ષની ઉંમરવાળાએ કરેલા ફોજદારી ગૂંઠામાં તો કાયદો સમજણની શંકા લાવવાનું પણ કહેતો નથી અને તેને અંગે સમજણ જોવાની જરૂર નહિ જણાવતાં, ગૂંઠો સાખીત થયે સજા કરવાનું જ જણાવે છે. એટલે કે ૧૪ વર્ષની ઉંમરે વ્યવહારની બાબતમાં તે સંપૂર્ણ સમજવાળો છે—એમ મનાય છે.

સાત વર્ષથી ૧૪ વર્ષની ઉંમરમાં પણ કરેલા ગૂંઠાના કેસ વખતે મેજસ્ટ્રેટને આરોપીની સમજ તપાસવાનું કહેવામાં આવે છે, અને તેમાં પણ તેનું કૃત્ય સમજણપૂર્વકનું જણાય તો તેને સજા કરવાનું વિધાન કાયદાએ કરેલું છે. એટલે સાત વર્ષની ઉંમરે પણ સમજનો સર્વથા અભાવ કાયદાએ માન્યો નથી.

૭૭

આ પ્રસંગે એક વાત ખાસ જણાવવી જરૂરી છે કે કાયદાએ કોઈપણ ઉંમરે કરેલી સગા, કોઈપણ વખતના ગૂંહામાં સગાનો વધારો કરનાર હોવાથી ઓછી નુકશાનકારક નથી. તો જે રાજ્યસત્તાના કાયદાઓએ સાત વર્ષની ઉંમરથી ગૂંહો થયે ઓછીવત્તી સગા કરી જીંદગી સુધીનો ડાઘ લગાડવા માટેની સમજણ માની છે, તો તેજ રાજ્યસત્તા કલ્યાણના માર્ગે વાલીની સંમતિથી સગીર પ્રયાણ કરે, તેમાં સમજનો સર્વથા અભાવ માની અટકાયત કયા રીતે કરી શકે ?

ઉપરની હકીકતથી સગીરો સમજે શું ?—એ શંકાને સ્થાન રહેતું નથી, છતાં આ જમાનામાં કુળાચાર પ્રધાન ધર્મ હોવાથી બોલવા-ચાલવાને શીખતો છોકરો પણ પોતાના ધર્મ અને ગુરુઓની સ્થિતિને જાણી શકે છે. જેમકે જોતોતે ત્યાં જન્મેલો ત્રણ ચાર વર્ષની ઉંમરનો છોકરો હોય, તો પણ પોતાને ઘેર ભિક્ષાર્થે આવતી સાધ્વીઓને અડકી શકાય નહિં—એવા સંસ્કાર માત્રથી દૂર રહી નમસ્કાર કરે છે. દૂર રહી ભિક્ષા આપે છે. જે સાધુઓ ભિક્ષાર્થે આવ્યા હોય તો તેજ છોકરો અડીને નમસ્કાર કરે છે અને ભિક્ષા પણ આપે છે. પાંચ સાત વર્ષની ઉંમરના છોકરાઓ તો ધાર્મિક ક્રિયાઓના સૂત્રો શીખે છે અને તેની ક્રિયાઓ પણ કરે છે, અને સાત આઠ વર્ષની ઉંમરે આવતાં તો બાળકો એકાસણું, આયંબિલ, ઉપવાસ આદિ તપસ્યાઓ કરે છે અને જીંદગી સુધી સત્ત વ્યસનમાં નહિં પડવાના સોગંદ પણ લે છે. સાત આઠ વર્ષની ઉંમરના જૈન બાળકો તો મોટે ભાગે ધર્મગુરુઓને લેવાં પડતાં મહાવ્રતો, કોઈપણ જીવને મારવો નહિં, જીવું બોલવું નહિં, ચોરી કરવી નહિં, સ્ત્રીને અડકવું નહિં અને માલમીલકત રાખવી નહિં, રાત્રિભોજન કરવું નહિં વિગેરે તથા શ્રી જિનેશ્વરદેવની પૂજા, ગુરુવંદન વિગેરે સારી રીતે જાણતાં હોય છે અને કેટલાક તો તેમાંના અમૂક વ્રતો આચરણમાં પણ મૂકે છે. આ બધા ઉપરથી સ્વકુળમાં જે ધર્મ ચાલતો હોય, તેને માટે લખી-વાંચી જાણતો કોઈપણ સગીર અણસમજવાળો હોય—એમ કહી શકાય નહિં. બીજી રીતે જોતાં કોઈ મનુષ્યને દારૂ, ચોરી, યા એવું કોઈપણ વ્યસન લાગુ પડ્યું હોય અને તે મનુષ્યને કોઈ તેના ગેરફાયદા સમજાવે, તો પણ તે વ્યસની તે બદીથી જલ્દી દૂર થઈ શકતો નથી, પરંતુ જે મનુષ્યને બદી લાગુ પડેલી હોતીજ નથી તેઓ તે બદીથી જીંદગી સુધી દૂર રહેવાની પ્રતિજ્ઞા સ્હેજે કરી શકે છે. તેવીજ રીતે સંસારના ઝેરી પવનના ઝપાટે નહિં ચડેલાં જૈન કુળમાં જન્મેલાં બાળકો પણ તેનાં નુકશાનો જાણવાથી યા સમજવાથી સ્હેજે દૂર રહી શકે, એ સ્વાભાવિક છે. દરેક હિંદુ ધર્મમાં સામાન્ય રીતે હિંસા નહિં કરવાની આજ્ઞા છે.

૭૮

શહેરો અને ગામોમાં જૂઠા જૂઠા હિંદુ ધર્મ પાળવાવાળા એકજ મહોદ્ધા-માં રહે છે, પરંતુ જૈન ધર્મમાં સંસારની અસારતા અને હિંસાના ત્યાગ માટે એટલો અધો ભાર મૂકેલો છે કે એકજ શરીરમાં રહેતાં અને સાથે રમીને ઉછરેલાં અન્ય હિંદુ આળોક કરતાં જૈન આળોક તે આત્મના વર્તનમાં ઘણું આગળ વધેલું હોય છે, એટલે ધરનું વાતાવરણ આળોક ઉપર એટલી મોટી અસર કરે છે કે જે કેટલીક વખત તો જીંદગીના અટપટા સંયોગોમાં પણ બદલાતી નથી અને ટકી રહે છે. આથી અન્ય હિંદુ ધર્મીઓ જૈન કુળમાં જન્મેલા સગીરની ત્યાગભાવના કેવા ઉચ્ચ પ્રકારની હોય છે, તે ન સમજી શકે તે સ્વાભાવિક છે. જેમ એક ૧૦-૧૨ વર્ષની ઉંમરના જૈન આળોકને રાત્રિભોજન શા માટે ન થાય? પાણી, લીલી વનસ્પતિ વિગેરે શા માટે ખપ પૂરતીજ વાપરવી? કંદમૂળ બટાટા ઈત્યાદિ શા માટે ન ખવાય? વિગેરે પ્રશ્નો પૂછતાં મોટી ઉંમરના અન્ય હિંદુ ધર્મીને વિચાર કરવાને રોકે એવા પ્રશ્નોના જવાબો તે રહેલાઈથી આપી શકશે. આથી સ્વતઃ એ સિદ્ધ થાય છે કે બીજા અન્ય ધર્મના આળોક કરતાં જૈન આળોક ત્યાગધર્મના વર્તન તરફ રહેજે દોરાયેલા હોય છે. તેથી દીક્ષાની આત્મમાં તેઓ કાંઈ સમજતા નથી, એમ કહેવું એ જૈન આળોકના માનસ અને વર્તનને જાણ્યા કે તપાસ્યા સિવાયનુંજ છે-એમ માની શકાય.

આટલું છતાંયે માની લઈએ કે દુનિયાદારીના વિકટ પ્રસંગો, જવાબ-દારીઓ, વિગેરેનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન સગીરને પોતાને ન હોય, તેથી તેના વાલીઓ તેવા જ્ઞાનને નથીજ ધરાવતા એમ કહી શકાયજ નહિં. તેથી જ્યારે પાલકો તે આળોકને વિકટ પ્રસંગોને વટાવવા લાયક દેખે અને તેને તેઓ દીક્ષાના માર્ગે જવામાં અનુમતિ આપે, તો પછી સગીરની અણુસમજની વાત આગળ ધરવી તે સગીરનું અહિત કરનારી છે. વળી કેટલાકો જણાવે છે કે-સગીર પોતાના લવિષ્યનું હિત ક્યા રસ્તે જવામાં છે-તે સમજતો નથી, તેથી તેનાથી દીક્ષા લઈ શકાય નહિં અને વાલીથી સંમતિ આપી શકાય નહિં. તો જે વાલીની ઇચ્છાને દીક્ષા પ્રસંગે નકામી ગણવામાં આવે છે તેજ વાલી પોતાના આળોકને દત્તક આપી શકે છે, પોતે યોગ્ય માનેલી વ્યવહારિક કેળવણી આપી શકે છે, અભ્યાસ માટે દૂર દેશાવર મોકલી શકે છે, લગ્નમાં જોડી શકે છે વિગેરે અનેક દુન્યવિ કાર્યોમાં પાલ્યને વાળી શકે છે અને શ્રીમંત સરકારના કાયદાઓ તેને સગીરના હિતમાં માની અટકાયત કરતા નથી. તો પાલક પોતાના પાલ્યનું હિત, તેનું વર્તન, માનસ વિગેરે ઉપરથી જોઈ વિચારી તેને દીક્ષાના સંસ્કાર અપાવે-એટલે ત્યાગ માર્ગે જવામાં

૭૯

મદદ કરે, તો તેને તેમ કરતાં શાણી સરકારે વચમાં આવવું, તે કોઈ પ્રકારે યોગ્ય નથી.

કદાચ વાલી કે પાલકના સગીરની જવાબદારીના જ્ઞાનને બાબુએ રાખીએ અને સગીરે અણુસમજથી દીક્ષાનો સંસ્કાર અંગીકાર કર્યો-એમ માની પણ લઈએ તો તે દીક્ષા ગ્રહણથી સગીરના જીવનને કે તેના શરીરને કયું નુકશાન થાય છે ? કારણ કે જૈન દીક્ષા સંસ્કારમાં હિંસા, જૂઠું, ચોરી, સ્ત્રીસંગ, અને પરિગ્રહથી માત્ર દૂર રહેવાનુંજ હોય છે અને કોઈપણ જાતનું વ્યસન કરવાનું હોતું નથી. હિંસા, જૂઠું અને ચોરીના ત્યાગ માટે તો અણુસમજ અને સમજની જેમતાણુ કોઈપણ મનુષ્ય કરી શકે તેમ નથી. કારણ કે આખી દુનિયાએ તેના ત્યાગને નીતિના નિયમ તરીકે સ્વીકારેલો છે. પરંતુ સગીર દીક્ષામાં સ્ત્રીસંગ ત્યાગ અને પરિગ્રહનો ત્યાગ એ એ પ્રતિજ્ઞાઓ કેટલાક દુનિયાદારીના વ્યવહારમાં રાચેલા વિક્ષેપોને પણ મુંઝાવી રહી છે. પરિગ્રહ-સૂવર્ણ, ધન, રૂપીયા, પૈસા, હીરા, માણેક વિગેરેને ગણવામાં આવે છે, પરંતુ તે પરિગ્રહની સાથે દુનિયાદારીના સુખનો સીધો સંબંધ નથી. અને તેથીજ માત્ર સુખભોગના સાધનો મેળવવામાં તેને ઉપયોગી ગણી ઇષ્ટ ગણવામાં આવે છે. એટલે જે આત્મા એ ભોગત્યાગની પ્રતિજ્ઞા કરી તેનાથી અસંગ રહે છે તેને ઉપર જણાવેલા પરિગ્રહની કાંઈજ જરૂર કે આકાંક્ષા રહેતીજ નથી.

હવે ભોગત્યાગની પ્રાતઃજ્ઞા સંબંધમાં જૈન દીક્ષિતોને સ્ત્રીસંગ ત્યાગ કરવાનો હોય છે. બાકી બીજા બાવા-પીવા વિગેરે સાધનો તો સાધુ ધર્મને બાધ ન આવે તેવી રીતે ગૃહસ્થો પાસેથી જૈન મુનિ અંગીકાર કરે છે. માત્ર સ્ત્રીસંગ ત્યાગને અંગે તેઓ યાવતજીવન બ્રહ્મચર્ય પાળે છે. આ પાલન જો કે આપણને દુષ્કર લાગે, પરંતુ જૈન સાધુઓને સ્ત્રી સાથે વાતો કરવાનું, સ્ત્રીવાળા મકાનમાં રાત્રિ રહેવાનું, સ્ત્રી પ્રત્યે એક દ્રષ્ટિએ જોવાનો તેમજ સંસારિની જોડેના મકાનમાં રહેવાનું પણ હોતુંજ નથી. આ પ્રકારના સંયમના આચારોનું પાલન કરનાર આત્માઓને સ્ત્રી સંગનો ત્યાગ-એ મુશ્કેલ નથી. આ પ્રસંગે એક વાત ખાસ વિચારવા જેવી છે. સ્ત્રી સમાગમની ઈચ્છા આત્માને સ્વાભાવિક થતી નથી, પણ સંયોગજન્ય છે. અને જેઓ તેવા સંયોગથી દૂર રહી આત્મકલ્યાણના માર્ગે સદાચારમાં મન, વચન અને કાયાથી તત્પર રહે છે, તેઓને સ્ત્રીસંગ રૂપી કૃત્રિમ ભોગ-સુખની ઈચ્છા ઉદ્ભવવાનો અવકાશજ હોતો નથી. તેમાં પણ જે બાળકો જન્મથી નિર્વિકારજ છે, તેવા નિર્દોષ બાળકો દીક્ષા સંસ્કાર લે, તેઓને

તો સ્વપ્ને પણ તેવી વિકૃતિ થવાનો સંભવ નજરે રહે, તેથી સગીર દીક્ષિતોને તો હંદગી સુધીનું નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યનું પાલન અત્યંત સુસાધ્ય અને નૈસર્ગિક થાય છે. આ વાત આજ સુધીના સગીર દીક્ષિતોની અવ્યાહત સ્થિતિથી સાબીત થાય છે, કારણ કે સગીર દીક્ષિતોમાંથી પતન થયાના દાખલા મળતા નથી. વળી કોઈ માણસ દીક્ષા લે અને અમુક સમય પછી જો તેનાથી તે પાળી શકાય નહિં અને તેને તે આશ્રમ છોડીને સંસારમાં પાછા જવું હોય તો તેમ કરતાં તેને કોઈ રોકતું નથી.

ઉપર જણાવેલી બધી હકીકત વિચારવાથી માત્રમ પડશે કે સગીરને વાલીની સંમતિથી લેવાતા અને અપાતા દીક્ષાના સંસ્કારો કોઈપણ પ્રકારે વાલીને, સગીરને કે સમાજને અડચણ કરનારા કે અનર્થ કરનારા નથી, એટલુંજ નહિં પરંતુ સગીરના જીવનમાં સદાચાર, જ્ઞાનવૃદ્ધિ, અને શાંતિ આદિ સદ્ગુણોને પોષનારાજ છે. આવા સગીરને અપાતા દીક્ષાના સંસ્કારોને રોકવાથી તેઓનું આ ભવ અને પરભવ સંબંધી કેટલું બધું અહિત થાય, તે શ્રીમંત સરકારે વિચારવું ઘટે છે.

છેવટે આ નિબંધ સગીરની ખોટી દયાના નામે જો કાયદો થઈ અમલમાં આવશે તો તેથી સગીરનું મોટું અહિત કરનારો નીવડશે, માટે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારને આ અયોગ્ય સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ તાત્કાલિક પાછો ખેંચી લેવા મારી નમ્ર પણ આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ છે.

૮૧

વડોદરા રાજ્યના મે. ન્યાયમંત્રીને મોકલેલ પત્ર.

: મોકલનાર :

અમીચંદ ગોવિંદજી શાહ, B. A. LL. B. ઍડવોકેટ.

નવાપુરા-સુરત.

સુરત તા. ૭ : ૯ : '૩૧.

મહેરબાન ન્યાયમંત્રી સાહેબ-વડોદરા રાજ્ય,

મુ. વડોદરા.

નામદાર શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી તા. ૩૦ જુલાઈ સને ૧૯૩૧ ના રોજ 'આજ્ઞાપત્રિકા'માં 'સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ' પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે. મજકુર નિબંધથી જૈન સમાજમાં મોટે ભાગે અગા-ભગાટ પેદા થયો છે અને જૈનોની ધાર્મિક લાગણીને ઘણેજ આઘાત પહોંચ્યો છે, અને તે રદ કરવાનાં સંખ્યાબંધ કારણો પૈકી નીચે મુજબનાં કારણો આપની સમક્ષ હાલમાં રજુ કરવા રજા લઉં છું.

૧. બાળદીક્ષાથી અનર્થો થાય છે એ વાતમાં વલ્લુદ નથી. બાળ-દીક્ષિત ઉત્તમ, નિષ્પાપ અને ધાર્મિક જીવન જીવી પોતાનું અને બીજાનું કલ્યાણ સાધે છે. અનર્થ થયો હોય તેવો કોઈપણ દાખલો અન્યો નથી. સાધુસંસ્થાનો નાશ ઇચ્છનારાઓના ખોટા પ્રચારકાર્યથી એવી માન્યતા થવા પામી છે.

૨. બાળકોને નસાડવા, લલચાવવા, ફેસલાવવાની વાત તદ્દન અસં-ભવિત છે. જૈનશાસ્ત્રોમાં સગીરની દીક્ષા વડીલોની રજા સિવાય થઈ શકતી નથી અને તેવી દીક્ષા આપવી એ જૈનશાસનમાં ગુન્હો ગણ્યો છે અને સગીરો બાળત મનુષ્યદરણુ વિગેરે ફોજદારી કાયદાઓ પૂરતા છે. જૈનદી-ક્ષામાં લલચાવવા-ફેસલાવવા જેવું કોઈ છેજ નહિ. દીક્ષિત જીવનની ક્રિયાઓ જાણવામાં આવે તો આમ બનવું અશક્ય સાબીત થઈ શકે છે.

૩. બાળ દીક્ષિતોની સંખ્યા અતિ અદ્ય છે અને કવચિત્જ એવા પુણ્યાત્મો નીકળી શકે છે, અને તેવાઓમાં કોઈપણ જાતનો અનર્થ થયલો જણાયો નથી.

૪. દુનિયામાં મહાન ગણાતા પુરૂષોમાંથી મોટે ભાગે બાલપણથી સુસંસ્કારિત થયેલા જણાય છે. જૈનોના મહાન પુરૂષોમાં પણ તેમજ છે,

૧૧

૮૨

તો આ કાયદાથી મહાન્ પુરુષોની ઉત્પત્તિની આશા હંમેશાં નષ્ટપ્રાય થઈ જાય છે.

૫. જૈન દીક્ષિત પાછો સંસારમાં આવવા ઇચ્છે તો તેને કોઈ રોકી શકતું નથી. દીક્ષામાં ધર્મક્રિયા અને અભ્યાસ સિવાય બીજું બંધન નથી. દીક્ષા લેનાર હંમેશાં બહારના માણસોના પરિચય અને સમાગમમાં આવી શકે છે અને કોઈપણ પ્રકારનું દુઃખ હોય તો તેને જાહેર કરી શકે છે અગર દીક્ષા છોડી શકે છે.

૬. જૈન દીક્ષા એટલે અહિંસા, સત્ય, અચ્યૌર્ય, બ્રહ્મચર્ય અને અપ-શ્રિયહનું સર્વ પ્રકારે પાલન. આવા ઉત્તમ અને પવિત્ર જીવન માટે પ્રતિબંધ મૂકવો એ તદ્દન અયોગ્ય છે.

૭. દીક્ષિત સંસારમાં પાછો આવે ત્યારે તેનાં માલ-મિલકત ઉપરના હક્કો રહેતા નથી એવું કહેવામાં વળુદ નથી. છતાં તેવા હક્કો સંસારમાં પાછા ફરતાં પ્રાપ્ત થાય એવો કાયદો કરવામાં કદાચ ઓછી હરકત આવી શકે.

૮. બાળદીક્ષાથી કોઈના કોઈપણ પ્રકારના હિત અગર હક્કને વાંધો આવતો નથી, તેમજ નીતિ અગર કાયદાના નિયમને બાધ આવતો નથી. તો પછી બાળકની અને તેના વડીલની સ્વતંત્રતા ઉપર અંકુશ મૂકવા પ્રયોજન નથી.

૯. જૈનોના અસલથી ચાલી આવતા શાસ્ત્રોથી સિદ્ધ થતા આવા તદ્દન નિર્દોષ અને પરમપવિત્ર માર્ગ ઉપર પ્રતિબંધ મૂકવો, એ જૈનોને ગંભીર અન્યાયરૂપ છે.

૧૦. ધાર્મિક માન્યતાઓ અને સંસ્કારોમાં દબલગીરી નહિ કરવાના સર્વ રાજ્યસત્તાઓને માન્ય ઉત્તમ સિદ્ધાંતને ‘સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ’ બાધ પહોંચાડે છે અને જૈન ધર્મનાં ફરમાનોને નાણુદ કરે છે.

૧૧. આ નિબંધ આખી આર્યસંસ્કૃતિના મૂળમાં ઘા કરે છે.

૧૨. બાળદીક્ષિત પોતાનું હિત સમજી શકતો નથી, એ દલીલ વ્યા-જ્યની નથી. એમ કહેવાથી કર્મ, પુનર્જન્મ અને આત્માની માન્યતાને વાંધો આવે છે. એમ હોય તો ઘણા બાળકો દીક્ષા કેમ લઈ શકતા નથી! કારણ કે બધાજ બાળકોમાં અણુસમજ સરખીજ માની લેવાય તો બાળદીક્ષાનું પ્રમાણ હાલમાં જે તદ્દન અલ્પ અને જવલ્લેજ બનવાવાળું છે તે હોયનહિ.

૮૩

૧૩. આઠ વર્ષથી સોલ વર્ષ સુધીનો બાળક અમુક સંજ્ઞાઓમાં ગુન્હે-
ગાર થઈ શકે છે. ત્યાં જો બાળક સમજાપૂર્વક કાર્ય કરતો હોઈ શકે, તો
જૈન દીક્ષા જેવા પરમપવિત્ર અને નિર્દોષ માર્ગમાં બાળકની સમજણ હો-
વામાં શું બાધ આવી શકે ?

૧૪. વગર સમજો બાળક દીક્ષા લે તો ક્યાં સુધી ટકી શકે ? કારણ
કે દીક્ષિત જીવનમાં તો દરેક પ્રકારનું સંયમ અને ઇન્દ્રિયોના તમામ વિપ-
યોથી અલગ રહેવાનું છે અને દુનિઆની દ્રષ્ટિએ શુદ્ધ દેખાતું તેવું જીવન
આનંદથી પસાર કરનાર બાળકને અણસમજી કયી રીતે કહેવાય ?

૧૫. હરકોઈ દ્રષ્ટિએ જૈન દીક્ષા જેવા પવિત્ર અને નિર્દોષ જીવનમાં
કોઈપણ પ્રકારના નુકશાન કે હાનિની સંભાવના પણ નથી.

તે સિવાય આ નિવેદન સાથે મારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થવા મોકલી આ-
પેલાં બે લેખો મોકલ્યા છે. જણાવેલી હકીકતો પર પણ આપેલા બે લેખો
મોકલ્યા છે. તે લેખોમાં જણાવેલી હકીકતો પર પણ આપ સાહેબનું ખાસ
ધ્યાન ખેંચું છું. આશા છે કે—આપ તમામ હકીકતોને લક્ષમાં લઈ ‘દીક્ષા
પ્રતિબંધક નિબંધ’ ને રદ કરી, જૈન જેવી શાંત અને ધર્મપ્રિય સમાજના
હૃદયનો ફફડાટ દૂર કરી તેમની ધાર્મિક સ્વતંત્રતામાં આવતો અંતરાય
દૂર કરશો.

૮૪

જૈનધર્મની આગદીક્ષા અનર્થકારી નથી, પણ અર્થસાધક છે !

: લેખક :

અમીચંદ ગાવિંદજી શાહ, B.A., LL.B. ઍડવોકેટ.

નવાપુરા-મુરત.

(૧)

ના. ગાયકવાડ સરકારનો 'દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ' આગદીક્ષાથી થતા માનેલા અનર્થોને કારણમાં જણાવી બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે આગદીક્ષામાં અનર્થો છે કે કેમ તે તપાસવાની ખાસ જરૂર છે. પહેલીજ તકે આપણે જણાવી દેવું જોઈએ કે-જે અનર્થોની હયાતિ માની લેવામાં આવી છે તેમાં ગંભીર ભૂલ અને ગેરસમજ છે. આગદીક્ષાથી કોઈપણ અનર્થ કે નુકશાન થયુંજ નથી. એવો એક પણ દાખલો મોજુદ નથી. પ્રથમ તો આગદીક્ષિતોની અંખ્યાજ એટલી બધી અલ્પ છે કે આંગળીને ટેરવે ગણી શકાય, અને બાલ્યવયમાં દીક્ષા લેનારા પણ કોઈકજ મહા પુણ્યશાલી અને ઉત્તમ સંસ્કારવાળા આત્મા હોય તોજ નીકળી શકે છે. જૈન દીક્ષા કોઈ સહેલી વસ્તુ નથી અગર જે ફેસલાવવા-લલચાવવાનું કહેવામાં આવે છે તેવું કોઈપણ નથી. જૈન દીક્ષા સમજનાર અગર તેની કાર્યવાહીથી માહિતગાર આ બાબત સહેલાઈથી સમજી શકે તેમ છે. તો પછી આટલો બધો ઘોંઘાટ કેમ ? ઉત્તમ ધર્મકરણીમાં, શુદ્ધ વાતાવરણમાં અને ઉંચા પ્રકારની આત્મિક ઉન્નતિની કેળવણીમાં એક બાળક મરજી-પૂર્વક પોતાના વડીલની રજાપૂર્વક ક્વચિત્જ પ્રવેશ કરે, તેમાં રાજ્યનો પ્રતિબંધ કેમ સંભવે ? આવા સુસંસ્કારિત અને પવિત્ર જીવન જીવવામાં અનર્થ શું તે સમજવું મુશ્કેલ છે. કોઈને એવું સમજાવવામાં આવતું હોય કે-બાળકનું જીવન બંધનયુક્ત થઈ જાય છે અને તેમાંથી તેની નીકળવાની ઇચ્છા છતાં નીકળી શકાતું નથી તો તે પણ તદ્દન ખોટું છે. અને એવી ખોટી હકીકતો જનસમાજ સમક્ષ ધરાવવાપૂર્વક રજુ કરી વ્યવસ્થિત રીતે ગેરસમજ ઉત્પન્ન કરવાની કાર્યવાહીઓ ચાલી રહી છે. કોઈપણ દીક્ષિત દીક્ષા લીધા પછી પાછો સંસારમાં ચાલી જવા માગતો હોય તો તેને કોઈપણ રોકી શકતું નથી. વળી જે ઉપાશ્રયોમાં સાધુઓ રહે છે ત્યાં હર કોઈ ટાઇમસર આવકો ખુશીથી જ આવ કરી શકે છે, દીક્ષિતો સાથે વાતચીત કરી પરિચયમાં આવી શકે છે, માટે જો કોઈ દીક્ષિત પર કદખી લીધેલું કોઈપણ પ્રકારનું બંધન હોય તેમ તો જણાયું નથી. તો પછી આવા ઉત્તમ જીવનમાં વાંધો શો ?

૮૫

એવું પણ કોઈક કેકાણે ઠસાવવામાં આવે છે કે-બાળદીક્ષિત સંસારમાં પાછો આવે તો તેની છાંદગી રહ થઈ જાય છે અને તેના સાંસારિક હક્કો નષ્ટ થઈ જાય છે. આ હકીકત પણ ઉંઘે રસ્તે દોરવનારી છે, કારણ કે-એવું બન્યાનો એક પણ દાખલો નથી. છતાં એમ માની લઈએ તો તેને માટે તો કાયદો એમ હોઈ શકે કે-કોઈપણ દીક્ષિત સંસારમાં પાછો આવે તો તેના મિલકત સંબંધીના કોઈપણ સાંસારિક હક્કોને વાંધો આવશે નહિ. આવો કાયદો જે બહાર પાડવામાં આવે, તો અમુક દ્રષ્ટિએ કાંઈક તેને માટે કહી શકાય. પરંતુ તે મુજબ નહિ કરતાં બાળદીક્ષા સામે જે પ્રતિબંધ મૂકવા નિબંધ મૂકાયો છે તે તો તદ્દન અયોગ્ય અને ધાર્મિક માન્યતાઓના મૂળ પર વગર કારણનો એક ફટકો છે. ના. ગાયકવાડ સરકાર આનો નિબંધ અમલમાં મૂકી જૈનોની લાગણીઓને આઘાત પહોંચાડી તેઓની શાસ્ત્રીય માન્યતામાં દબલગીરી નહીં કરે, એ આશા વધુ પડતી નહીં ગણાય.

કહેવાની જરૂર ભાગ્યેજ હોય કે-દુનિયાના મહાન પુરૂષો ઘણે ભાગે બાળપણના ઉત્તમ સંસ્કારોને લઈને જ થયા છે. અત્યારના જૈન સમર્થ આચાર્યો પૈકીમાંથી પણ ઘણા બાળદીક્ષિતો છે અને ભવિષ્યમાં પણ જૈન સંસ્કૃતિ ના રક્ષક અને પોષકો પણ તેવાઓમાંથી જ થશે, એમ માનવાને ઘણાં કારણો છે. તો પછી આર્યસંસ્કૃતિને પોષનાર અને ઉત્તેજક ના. ગાયકવાડ સરકાર જેવા મહાન રાજ્યને આવી ઉત્તમ અને પરમ પવિત્ર વસ્તુમાં આડ ઉભી કરવાનો વિચાર થાય એ બહુ જ ખેદજનક બીના છે. અને એકતરફી સાંભળીને તેવા વિચાર પર આવવાનું બન્યું હોય તો વગર વિલંબે ખરી હકીકતથી માહેતગાર થઈ ‘દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ’ જેવા કાયદાને ધારાપોથીમાંથી દૂર કરી જૈનસમાજની અંતરઆશિષ મેળવવાની આવશ્યકતા છે.

(૨)

પ્રતિબંધનું કાંઈજ કારણ નથી !

ચાલુ સમયમાં જ્યારે દરેક કોમ પોતાના ધાર્મિક સંસ્કારો અને માન્યતાઓના રક્ષણ અને બચાવ માટે આકાશ-પાતાળ એક કરી રહી છે, ત્યારે કમનસીબ જૈનસમાજમાં, જૈનજાતિમાં જન્મવા માત્રથી જૈન કહેવાતાઓ જૈન ધર્મના ઉત્તમ અને પરમ પવિત્ર સિદ્ધાંતોનો નાશ કરવા-કરાવવા પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય વાપરી રહ્યા છે અને એવાઓ જૈન તરીકે જગતમાં ઓળખાતા હોવાથી મુશ્કેલીમાં ઘણો વધારો થાય છે.

૮૬

દુનિયાની નજરે દીક્ષાનો વિષય હાલમાં મૂખ્ય રીતિએ ચર્ચાય છે અને તેમાં વળી વડોદરા રાજ્ય તરફથી બાળ દીક્ષા સામે પ્રતિબંધ કરનારો નિબંધ ન્યારથી બહાર પડ્યો છે, ત્યારથી એ ચર્ચાએ ઘણુંજ તીવ્ર સ્વરૂપ લીધું છે. અને ન્યારે આવી આગળ પડતી રાજસત્તા ધર્મ બાબત માં વચ્ચે આવવાના પગલાં લેવા વિચાર રાખે છે, ત્યારે તે પ્રશ્ન એટલો બધો ગંભીર થઈ જાય છે કે-તેનો શાંત ચિત્તે દરેક રીતિએ સમજી માણુ-સોએ વિચાર કરવો જોઈએ અને તપાસવું જોઈએ કે આવો કાયદો કરવાને કોઈ તેવા વ્યાજખી કારણો છે કે નહિ । કેવા સંજોગોમાં તેવો કાયદો થઈ શકે ? એ કાયદો કરવાની જરૂર ઉભી થઈ છે કે કેમ ?

પ્રથમ તો એ નિબંધ શું કારણોને લઈને કયા રીતિએ બહાર આવી શક્યો, તે તપાસવાની ખાસ જરૂર છે. જૈન કહેવાતાઓમાં એક એવો વર્ગ હસ્તી ધરાવે છે કે જે સાધુસંસ્થાને, દીક્ષાને તદ્દન નાબુદ કરી નાંખવા માંગે છે. એનાં કારણો જૈનેતર સમાજ કદાચ નહીં સમજતી હોય પણ તે ઘણાં ઉંડા છે અને તેમાં ઉતરવાનો આ પ્રસંગ નથી. છતાં એટ-લુંજ કહેવું હાલ બસ છે કે-સ્વાર્થીઓના મનઃકલ્પિત મતોરથ પાર પાડવામાં મૂખ્ય અંતરાયરૂપ કોઈપણ હોય તો તે પવિત્ર જૈન સાધુસંસ્થા છે અને તે સંસ્થાનો નાશ કેમ જલદી કરવો, એ તેવા વર્ગનું ધ્યેય છે. આ ધ્યેયને સામે રાખીને પ્રથમ કાર્ય તો એ આરંભ્યું કે-જૈન દીક્ષાને જગતની સમક્ષ એક ‘હાઉ’ તરીકે અગર એક ખરાબ વસ્તુ તરીકે ચિતરી, જનજનતા લેખો લખી, મનઃકલ્પતી વાતો ગોઠવી-ઉભી કરી, જુદાં અને ગલીય તરફટો ઉભાં કરી, ખોટા ઝગડાઓ ઉભા કરી, સ્વયં પોતે ઉપજાવી કાઢેલી વસ્તુ-ઓ આગળ ધરી, દીક્ષા વિરૂદ્ધ જેટલું બની શકે તેટલું પ્રચારકાર્ય કર્યું અને સ્થિતિ એવી બનાવી મૂકી કે જેથી શું છે તેની તપાસ કરો. દીક્ષા શું છે, ત્યાં કેવા આચાર છે તેની જાતે તપાસ કરી માહિતી મેળવો. દીક્ષામાં નસાડવાનું, ભગાડવાનું કે ફેસલાવવાનું કોઈ છેજ નહિ, પરંતુ જડવાદના રંગથી રંગાયેલા અને જૈન કુળમાં જન્મવા માવથી પોતાને જૈન કહેવડાવતા કેટલાકોએ ન્યારે એવી વાતો છાપાઓમાં ફેલાવવા માંડી ત્યારે સ્વાભાવિક રીતિએ જૈનેતર સમાજનું પણ ધ્યાન ખેંચાયું, અને એવા ઉભા કરેલા પ્રચારથી એક તરફ દોરવાઈ જઈ ખરી વસ્તુસ્થિતિની તપાસ પણ કર્યા વગર સામાન્ય જનતાએ માની લીધું કે કોઈક હશે. આવાં કારણોથી વડોદરા રાજ્યનો નિબંધ બહાર આવ્યો હોય તો ના નહીં.

હવે જૈન દીક્ષા શું ચીજ છે તે ટુંકમાંજ સમજાવવું હોય તો કહી શકાય કે-જીંદગીભર મનથી, વચનથી, કાયાથી હિંસા કરવી નહીં, જુદું

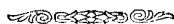
૮૭

ખોલવું નહીં, ચોરી કરવી નહીં, બ્રહ્મચર્ય પાળવું અને દુનિયાની કોઈપણ ચીજ પર માલીકી રાખવી નહીં—એવી દેવગુરુ સમક્ષ લીધેલી દ્રઢ પ્રતિજ્ઞાનું પાલન એ દીક્ષા. અને તે પ્રતિજ્ઞામાં નહિ કરવાની વસ્તુ ખીન્ન પાસે નહિ કરાવવાનો અને કરનારને સારો નહિ માનવાનો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે. આથી આપણે જોઈ શકીશું કે—કોઈપણ સમજી માણસ આ દીક્ષાથી વિરૂદ્ધ મંલવી શકતો પણ નથી, કારણકે અહિંસા, સત્ય, અચ્યુત, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ સ્વરૂપ જે દીક્ષા તેનાથી વિરૂદ્ધ હોય પણ કોણ ? આ પ્રસંગે એક બાબતની નોંધ લેવી આવશ્યક છે. અમુક પ્રતિષ્ઠિત ગણાતા અજ્ઞેન પત્રકારો દીક્ષા જેવી જૈનોની મહાન અને પરમ પવિત્ર સંસ્થા માટે કાંઈ તેમ લખ્યે જાય છે. જો કે તેમાં મૂખ્ય દોરવણી અમુક જૈન કહેવડાવનારાઓની છે, કે જેઓ જૈન ધર્મમાં આવા અજ્ઞાનતાભર્યા લખાણોથી ખુશ થઈ પોતાની કુનેહભરી સફળતા માટે પોતાની જાતને અભિનંદન આપી ગૌરવ લે છે. છતાં પણ તેવા પત્રકારોને આપણે બેશક કહી શકીએ છીએ કે તમો બેશક ચર્ચા કરી શકો છો, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે ફેસલાવવાનું બની શકે તેમ છે નહીં, તેની તજવીજ કરો. કેવળ સ્વાર્થીઓ અને વિરોધીઓનાં જીઠાં અને તરકટી લખાણોથી દોરવાઈ નહીં જાઓ. સાધુઓને કેવી રીતે કેવા ખોટા અને ન-જવા કારણે કોર્ટ દરબારે ઘસડવામાં આવ્યા છે, તેની જો તપાસ કરો તો સમજશે કે—સગીરોને નસાડવા કે ભગાડવા કે ફેસલાવવાનું કોઈપણ વખત બન્યું જ હોય તો સાધુઓને તેઓ છોડે એવા નથી, કારણ કે મનુષ્યહરણ વિગેરેના ફોજદારી ગુન્હાઓ દરેક ઠેકાણે અમલમાં છે. એવી દલીલો કરનારને તમે પૂછી શકો છો કે એક પણ દાખલો બતાવો કે જેમાં કોઈપણ જૈન સાધુને આવા ગુન્હા માટે સજા થઈ હોય અગર તકસીરવાર કર્યા હોય, પણ ક્યાંથી બને ? એવું બન્યું હોય ત્યારે ? બીજી વાત એ છે કે—જૈન ધર્મમાં આઠ વર્ષથી સોળ સુધીના માટે માખાપ અગર વાલીની રત્ન સિવાય દીક્ષા આપવી એ ગુન્હો છે. એટલે પણ નસાડવા-ભગાડવાની મનઃકલ્પિત વાતમાં વજીહ નથી; અને જો આપણે ફેસલાવવા કે લલચાવવા જેવું કહીએ છીએ, એવું જૈન દીક્ષામાં છે શું ? દીક્ષા પછી નથી ફરવાહરવાનું, નથી મોજશોખ કરવાનું, નથી કોઈપણ જાતના વાહનમાં બેસવાનું, ફક્ત સંયમ પાળીને દરેક ઇન્દ્રિયોના વિપયને હરેક પ્રકારે રોકવાનું, અને ધર્મક્રિયામાં રક્ત રહી અબ્યાસ કરી આત્મકલ્યાણ સાધવાનું.

હવે બાળ દીક્ષાનો સવાલ વિચારીશું તો રહેજે સવાલ થશે કે—વડોદરા રાજ્યને તેના પર પ્રતિબંધ મૂકવાનું કોઈપણ પ્રયોજન છે કે નહીં ?

અને તેવો કાયદો કરવા યોગ્ય છે કે નહીં ? કોઈપણ રાજસત્તાને ધાર્મિક સંસ્કાર અગર માન્યતાઓમાં અને શાસ્ત્રોનાં ફરમાનોમાં આડે આવવાનો ત્યારેજ હક્ક હોઈ શકે કે-સમાજને અગર સમાજના કોઈપણ અંગને તેથી હાનિ અગર નુકશાન પહોંચતું હોય, અથવા ખીજા કોઈના સ્થાપિત હક્કોમાં દખલગીરી થતી હોય, અથવા સ્ત્રીકારાએલા કોઈપણ કાયદા અગર નીતિના બંધારણમાં વાંધો આવતો હોય. જૈન દીક્ષા જેવી નિર્દોષ અને પવિત્ર વસ્તુમાં તેવી કોઈપણ જાતની સંભાવના પણ નથી. દીક્ષિત પોતાનું કલ્યાણ સાધી બને તો ખીજાને તેમ કરવામાં મદદગાર થાય છે. એમાં કોઈના હક્કને નુકશાન થાય છે તેવું કયાંય પણ નથી. તો પછી જૈનોની ધાર્મિક લાગણી એને આઘાત પહોંચાડી ધાર્મિક માન્યતાઓમાં પ્રતિબંધ શું કામ ? નામદાર મહારાણી વિક્ટોરીઆના ઢંઢેરાનો સિદ્ધાંત દરેક રાજ્યને માન્ય છે, તો પછી વડોદરા રાજ્યનો ‘દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ’ કેમ હોઈ શકે ? અને જૈન કોમ આવો નિબંધ કેવી રીતે સહન કરી શકે ? અહીંયાં કોઈ કહેશે કે-કેટલાક ‘જૈનો’ પણ આ કાયદાની તરફેણમાં છે, તો તેનો જવાબ એ છે કે-એ કાયદાનું મૂળભૂત કારણજ એ કહેવાતા જૈનો છે. જૈનસમાજમાં નહીં કાયવાથી આવી રીતે રાજ્યના કાયદાનું શરણ લેવાય છે પરંતુ પ્રથમ સવાલ એ છે કે-જૈન કોણ ? જૈન ધર્મ છે અને તે ધર્મને નહિં માને તે જૈનજાતિમાં જન્મવા છતાં, જૈન તરીકે દુનિયા એને ઓળખે છતાં, વાસ્તવિક જૈન નથીજ. અને વડોદરા રાજ્યનો ‘દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ’ જૈનશાસ્ત્રોથી તદ્દન વિરુદ્ધ છે એમ ચોક્કસ રીતે સાબીત કરતાં જરાપણ વાંધો આવે તેમ નથી. તો પછી જૈન ધર્મમાં, શ્રદ્ધાળુ વર્ગની ધાર્મિક માન્યતાઓમાં તથા તેઓના ધાર્મિક સંસ્કારોમાં આડે આવવાની કોઈપણ રાજ્યની સત્તા હોઈ શકે નહીં, સિવાય કે તેનાથી ખીજા નીતિ અગર કાયદાના નિયમને બાધ આવતો હોય. પણ તેવું તો કાંઈ છે નહીં. અને તેવો પ્રસંગ કદાપી લઈએ તો રાજ્યના કાયદાઓમાં તેને માટે પૂરતો બંદોબસ્ત છે.

ઉપરનાં કારણોથી વડોદરા રાજ્યના સત્તાધિકારીઓને વિનવી શકાય છે કે-‘દીક્ષા પ્રતિબંધક કાયદો’ તદ્દન ખીનજરૂરી અને જૈન જેવી શાંત અને ધાર્મિક કોમની હૃદયની લાગણીઓને અત્યંત દુભાવનાર છે, પ્રજાના સ્ત્રીકારાએલા હક્કોમાં વિના કારણે દખલગીરી કરનાર છે, જૈન ધાર્મિક સિદ્ધાંતોને બાધ પહોંચાડે છે અને ખીલકુલ ખીનજરૂરી છે; માટે જોલામાં જોઈતી તકે તે નિબંધને પાછો ખેંચી લેવો જોઈએ.

૮૯

। ॐ અહં નમઃ ।

શ્રીયુત ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆનું

નિવેદન.

બાળદીક્ષા, દીક્ષાધર્મ અને વિરૂદ્ધ દલીલોના જોટાપણા
ઉપર ફેંકેલો પ્રકાશ.

. - - - .

નામ—ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆ, મંત્રી, જોલ ઇન્ડીઆ યંગમેન્સ
જૈન સોસાયટી સંમેલન.

રહેવાસી—અમદાવાદ.

ધર્મ—જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક.

ઉંમર—૩૩.

ધંધો—શેર બ્રોકર અને કાપડનો.

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ સંસ્થાસ દીક્ષા
પ્રતિબંધક ખરડાની તપાસ અર્થે નીમાએલી સમિતિના માનવંતા સભ્યો
જોગ— મુ. વડોદરા.આપની સરકાર તરફથી તા. ૩૦ જુલાઈ ૧૯૩૧ ની ‘આરા પત્રિકા’માં
પ્રસિદ્ધ થયેલ ‘સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક’ ખરડા સંબંધમાં હું નીચે મુજબ
મારું નિવેદન રજુ કરું છું:—મજકુર ખરડાની જરૂરીયાત દર્શાવવામાં જે કારણો જણાવવામાં
આવ્યાં છે તે સત્યથી વેગળાં છે અને અમારી ધર્મવર્તનની સ્વતંત્રતામાં
બીનજરૂરી ડખલ કરનાર હોવાથી હું મજકુર ખરડાનો વિરોધ કરું છું.૧. મજકુર ખરડો જૈન દર્શનના ત્યાગ માર્ગ ઉપર આક્રમણરૂપ
હોવાથી, જૈન દર્શન એ શું છે અને સંસાર ત્યાગ સાથે એનો કેવો સંબંધ
છે, એ વિચારવું અગત્યનું છે. જૈન દર્શનના પ્રશ્નકો જિન હોય છે. જિન
એટલે રાગદ્વેષને છૂતનાર. જગત્ પોતાનાં કર્મોના યોગે પીડાઈ રહ્યું છે.
અને તે કર્મોનો નાશ થાય તોજ જગત્ સુખી થઈ શકે, એમ જ્ઞાનચક્ષુથી
નિહાળીને શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ શાસનની સ્થાપના કરી છે.૨. જગતના કલ્યાણનીજ એક ભાવનાથી શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ જૈન
ધર્મની સ્થાપના કરી છે. આ અનાદિ દુઃખી સંસારની કોઈ પણ જડ હોય
તો તે રાગ છે, અને જ્યાં રાગ છે ત્યાં દ્વેષ તો નિયમા હોયજ. સંસારની
જડ રૂપી રાગ અને દ્વેષને જેઓએ છૂતીને શુદ્ધ અને સન્નિવાનંદ સ્વરૂપ

૧૨

પ્રાપ્ત કર્યું-તે અમારા શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ સ્વયં અનુભવેલો સંસારદુઃખના નિવારણનો માર્ગ કર્મરોગથી પીડાતા જગતને દર્શાવ્યો, અને તે જૈન ધર્મ. આવા ધર્મમાં ત્યાગ એટલેટલો હોય એ સ્વભાવિકજ છે. એથીજ જૈન ધર્મને ત્યાગધર્મ પણ કહે છે. ત્યાગ સાથે જૈન ધર્મનો અરિથમજનનો સંબંધ છે. જો જૈન ધર્મ રૂપી વિરાટ શરીરમાંથી ત્યાગરૂપી આત્મતત્ત્વ ખસેડી લેવામાં આવે તો તો જૈન ધર્મ એ માત્ર શાબ્દિક ખોખુંજ રહે.

૩. જૈન ધર્મ અને ત્યાગ આમ એકમેક હોવાથી તેના અનુયાયીઓમાં પણ ત્યાગની વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિ જીવનધ્યેય રૂપે હોયજ. આ પ્રમાણે જ્યાં આવી ઉચ્ચત્તમ ત્યાગની ભાવના હૃદય સાથે જડાએલી હોય અને કુટુંબી જનોના વર્તન પણ જ્યાં ત્યાગ સંસ્કારથી વાસિત હોય, તે ઘરોમાં ત્યાગ ધર્મનાં બીજ રહેલાઈથી વચાય. એટલે વીતરાગ પરમાત્માની પૂજા, ત્યાગી ગુરુઓની સેવા અને રાગને કાપનાર ત્યાગધર્મની ક્રિયાઓ સામાયિક-પૌષ્ઠાદિ જ્યાં બાળપણથીજ નજરે જોવાતાં હોય, વધુમાં રાત્રિ-ભોજનનો ત્યાગ, અભદ્ય વસ્તુઓ પરત્વેનો અનાદર, અને તપધ્યાન તરફની પ્રવૃત્તિ જ્યાં ચાલુ હોય, અને પૂર્વભવોની ત્યાગધર્મની આરાધના હોય, તો બાળક પણ સર્વ ત્યાગ તરફ દોરાય-એ નિઃશંક છે. પરંતુ સર્વ જીવો સરખા સંસ્કારવાળા કે સરખી આરાધનાવાળા હોતા નથી, હોય પણ નહિ. તેથી શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ જેઓ સર્વ ત્યાગ કરી શકે તેઓ માટે પ્રથમ આદરણીય સર્વવિરતિ ધર્મ (દીક્ષા) કહ્યો, અને જેઓ સર્વ ત્યાગના ધ્યેયવાળા હોય, પરંતુ પૂર્વભવોની તેવી ઉત્તમ પ્રકારની આરાધના ન હોય અને વર્તમાનમાં નવી આરાધના કરવા માટે જોઈએ તેવી સામગ્રી ન સાંપડી હોય, તેવાઓ માટે બીજા નંબરે દેશવિરતિ ધર્મ (આવક ધર્મ) કહ્યો, અને તે દેશવિરતિ ધર્મ પણ આરાધવા જેઓ શક્તિમાન ન હોય તેમને માટે સમ્યક્ત્વ ધર્મ કહ્યો અને તેટલી પણ શક્તિ જેનામાં ન હોય તેવા આત્માઓ માટે માર્ગાનુસારીપણાનો માર્ગ દર્શાવ્યો. આ રીતે રચના કરીને સકળ જીવ માત્રના હિતચિંતક શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ સર્વને ધર્મમાર્ગમાં આવવાની અને રહેવાની સગવડ કરી આપી છે.

કેટલાકેને થયેલો ભ્રમ.

૪. ઉપકારીઓએ કરી આપેલી ઉપર જણાવેલી આત્મહિતસાધક સગવડનો પણ કેટલાક સંસારરસિક આત્માઓએ ઉલ્ટો અર્થ કર્યો. તેઓએ આખોયે ક્રમ ફેરવવા પ્રયત્ન કરવા માંડ્યો અને જે પ્રથમ આદરણીય સર્વવિરતિ ધર્મ, તેને છેવટના માર્ગ તરિકે ગણાવવા લાગ્યા. આના

૯૧

સમર્થનમાં તેઓએ વેદાન્ત મતવાળાઓના ચાર આશ્રમની રચનાનો આધાર લીધો, પણ વેદોમાં કહેલી.....વાતને ભૂલ્યા. આટલુંજ જો સંસારરસિકો માનીને એસી રહ્યા હોત તો તો સમાજમાં આજે જે ઝઘડા દેખાય છે તે ઉપસ્થિત થાત નહિં. ફક્ત જૈનની વાસ્તવિક માન્યતા વગરના પણ જૈન તરિકે ઓળખાત અને એટલા પૂરતુંજ સમાજને નુકશાન રહેત. પરંતુ તેઓએ તો સૌથી વિશેષ વિશિષ્ટના ગૃહસ્થધર્મને આપવા માંડી, તે માટેની શાસ્ત્રાગ્રાઓ બોળવા માંડી, મલી નહિં એટલે સર્વવિરતિ ધર્મ અંગીકાર કરવાની અશક્તિવાળા માટે ઉપર જણાવ્યું તેમ જ્યાં ગૃહસ્થોને ધર્મ માટે ઉદ્યુક્ત થવા માટેના વિધાનો છે-તે એકાંત આજ્ઞા તરિકે દેખાડી સમાજને ઉલ્ટે માર્ગે ચડાવવાનો પ્રયત્ન આરંભ્યો અને સમાજનેદ્વારે નામે ધર્મ વિરૂદ્ધ આચરણ, દેવદ્રવ્યનું ભક્ષણ, વિધવા પુનર્લગ્નની હિમાયત, પાશ્વત્ય કેળવણીનો પ્રચાર, ધાર્મિક અનુષ્ઠાનોની વિરૂદ્ધતા વિગેરે કાર્યોનું સમર્થન કરવા માંડ્યું અને કેટલોક અજ્ઞાન વર્ગ અર્થકામની લાલચોથી તે તરફ દબ્યો પણ ખરો.

ધર્મરક્ષણ માટે ત્યાગી સંસ્થાના પ્રયત્નો.

૫. આ સ્થિતિ ધર્મપ્રેમી જૈન સમાજને અસહ્ય લાગવા માંડી અને આ વાતો ચર્ચાવા લાગી. સમાજના ઉદ્ધારને નામે ફેલાતો ધર્મ વિરોધનો આ રોગ નાખૂદ કરવો જોઈએ, એ જરૂરી લાગ્યું. સર્વ ધર્મમાં ધર્મનું રક્ષણ કરનાર તે તે ધર્મના ત્યાગીઓજ ગણાય છે, એટલુંજ નહિ પણ ધર્મશાસ્ત્રોમાં તેવા પ્રસંગોએ છતી શક્તિએ ચૂપ એસી રહેનાર ધર્મગુરુઓને દોષીત ગણ્યા છે અને તેથીજ કળિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવાન શ્રી હેમચંદ્રસૂરી-શ્વરજી મહારાજ ગણાવે છે કે:—

“ જૈનધર્મદ્વિષો દુષ્ટાન્, સંચારિષ્ટવિધાયિનઃ ।

જિનાજ્ઞારાધકઃ સાધુઃ, સ્વશક્ત્યા વારયેદિહ ॥ ૧ ॥”

“ ઉપેક્ષતે સ્વસામર્થ્યે, સતિ યસ્તાન્ પુનર્નરઃ ।

વમ્ભ્રમીતિ ભવે ઘોરે, સ જિનાજ્ઞાવિરાધકઃ ॥ ૨ ॥”

આ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાના આરાધક સાધુએ શ્રી જૈનધર્મના દુશ્મન અને શ્રી ગંધનું અશુભ કરનાર દુષ્ટોને પોતાની શક્તિથી વારવા જોઈએ.

એટલુંજ નહિ—

પણ જે નર પોતાનું સામર્થ્ય હોવા છતાં તેવા દુષ્ટોની ઉપેક્ષા કરે,

૯૨

તે શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાનો વિરાધક થઇને ભયંકર એવા સંસારમાં ઘણું ઘણું ભટકે છે.”

૬. આ ધર્માજ્ઞાને અનુસરીને અમારી ત્યાગી સંસ્થાએ ચોમેરથી એ ધર્મવિરોધી પ્રચારનો પ્રતિકાર કરવા માંડ્યો. આ વખતે મુંબાઈમાં ખીરાજી પં. શ્રી. ખંતિવિજયજીએ (હાલ કાલધર્મ પામ્યા છે) જૈનસમાજની સંસ્થા તરિકે પોપાતા ‘શ્રી મહાવીર વિદ્યાલય’માં ડોક્ટરી અભ્યાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓને હાથે થતી ત્રસજીવોની હિંસાનો પ્રશ્ન ઉપાડ્યો અને વિદ્યાલયના સંચાલકોને બોલાવી પેટને ખાતર થતી તે હિંસા બંધ કરવા સૂચવ્યું. પણ જેઓને ગમે તે પ્રકારે ગૃહસ્થાશ્રમને પુષ્ટ કરવો છે, તેઓ સાંભળે પણ શાના? વિદ્યાલયના સંચાલકોએ તેની દરકાર કરી નહિં તેથી આ પ્રશ્ન ચારે બાજુએથી ઉપડ્યો. આથી પરમોપકારી સાધુઓ વિરૂદ્ધ લોકલાગણી ઉશ્કેરવા ન ઇચ્છવાયોગ્ય ઘણા પ્રયત્નો એ સુધારકો તરફથી થયા, પણ તેમનું કાંઈ વળ્યું નહિં અને સમાજનો મોટો ભાગ તેના જ દ્રવ્યથી પોપાતી સંસ્થા દ્વારા આજીવિકાને ખાતર થતી ત્રસ જીવોની હિંસાથી કમકમી ગયો. આ વખતે એ સુધારકોને જણાયું કે જ્યાં સુધી જૈનસમાજના હૃદયમાં આ સાધુ સંસ્થા પ્રત્યે પૂજ્યભાવ છે ત્યાંસુધી આપણા મનસ્વી સુધારાઓ થઈ શકવાના નથી. આથી તે વખતથી તેઓએ પોતાની સર્વશક્તિઓ-લખવાની, બોલવાની-નો ઉપયોગ એ પૂજ્ય સંસ્થાને હલકી ચીતરવા માટે કરવા માંડ્યો. અગ્રગણ્ય વિદ્વાન સુવિહિત સાધુઓની કેટલાક પેટભરા પત્રોના કોલમોમાં અનેક તર્કટાથી નિંદા કરવા માંડી. દેશની સ્વતંત્રતાની લડતના સાધુઓ વિરોધી છે, જૈનસમાજનો ઉત્કર્ષ તેમને ગમતો નથી વિગેરે અનેક આક્ષેપો કર્યા. મુંબાઈ, વઢવાણ, પાટણ, ખંભાત, જામનગર, વાસદ—વિગેરે સ્થળોએ તો તેમના પવિત્ર શરીર ઉપર પણ આક્રમણો કર્યાં. અમદાવાદ, ખંભાત, મુંબાઈ, વીરમગામ વિગેરે સ્થળોએ ખોટા કેસો કરી અમારા પૂજ્ય સાધુઓને અદાલતમાં જવાની ફરજ પાડી. આ બધું કરવામાં એ લોકોને કાંઈ પણ પ્રકારે કાયદાનો ભય હતો જ નહિં, કારણ કે—જૈન સાધુઓ પોતાના પર થતાં આક્રમણોના આક્ષેપોને પૂર્વકર્મના પરિણામરૂપ માને છે. અને તેથી અશુભ કર્મની નિર્જરા થતી ગણી રાજ્યની અદાલતોનો આશ્રમ લેતા નથી.

૭ આ વખતે સમાજનો શાસનસેવક યુવાન વર્ગ પણ જાગૃત થયો અને તેણે પોતાનું સંગઠન કરવા ધી યં. મે. જૈ. સોસાયટીની અમદાવાદમાં સ્થાપના કરી. શરૂઆતમાં તો ધર્મવિરોધીઓના પુષ્કળ પ્રચારમાં તેનો મધુરો પણ ધીમે અવાજ ઇંધાયો. પણ મક્કમ અને સત્ય પ્રચારથી આજે

૯૩

તેના ૧૮ શાખા કાર્યાલયો છે અને હિંદના ચારે ખુણાના તેમાં સભાસદો છે. સુધારકોનું મુખ્ય ક્ષેત્ર ગુજરાત છે, અને ગુજરાતના યુવકોનો મોટો ભાગ આ શાસનસેવક સંસ્થામાં જોડાયો છે—એ જ એની મોટી સફળતા સિદ્ધ કરે છે. આટલા નમ્ર પ્રયત્નો હોવા છતાંયે જૈન સાધુના આચારવિચારથી અજ્ઞાન જૈનેતર પ્રજા ‘એ હાથ સિવાય તાળી પડે નહિ,’ એ લોકાક્રિતિએ ધર્મવિરોધીઓના પ્રચારમાંનું કેટલુંક સાચું માનવા લાગી અને મારે દીલ-ગીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે—કેટલાક વર્તમાનપત્રકારો પોતાની પવિત્ર ફરજ ભૂલી લોક વાહવાહમાં દોરાયા. જાણ્યે અજાણ્યે પણ એ ધર્મવિરોધી ટોળીને અગ્રલેખો, નોંધો, તેમના લેખો અને દીક્ષાઓમાં ખોટા બનાવો અને છે તેવી નવલકથા વગર તપાસ્યે પ્રગટ કરી મદદ કરી, અમારા તે સામેના સેંકડો સત્ય ખુલાસાઓ પણ દબાવ્યા. આટલા પ્રતિકુળ સંયોગોમાં પણ ધર્મરક્ષા માટે કટિબદ્ધ થયેલ પૂ. સાધુઓ અને શાસનસેવક યુવકો દબાયા નહિ, એટલે ધર્મવિરોધી ટોળીએ જ્યાં સુધી આ ત્યાગી સંસ્થા આપાદ છે અને બાળદીક્ષિતોથી તે ભરપુર અને છે, ત્યાંસુધી કાંઈ વળવાનું નથી; એમ વિચારી તે પૂ. સંસ્થાને વધતી અટકાવવા ભાગવતી દીક્ષા સ્હામે પ્રચાર શરૂ કર્યો.

સં. દી. પ્ર. નિબંધની પ્રસિદ્ધિ

૮ આ રીતે ધર્મવિરોધીઓના સતત જુદા પ્રચારના પરિણામે કાષ્ઠક દ્રાષ્ઠક રાજ્ય દીક્ષાના પ્રસંગોમાં ડખલગીરી કરવા લાગ્યું, પરંતુ સત્ય જાણ થતાં જ તે ડખલગીરી દૂર થતી. એકજ તરફ પોકારો તદ્દન ખોટા હોય તો પણ સમાજ ઉપર કેટલેક અંશે તેની અસર થાય છે. કારણ કે સાધારણ માન્યતા જ એવી છે કે છાપામાં આવ્યું માટે સાચું અને પ્રત્યેક વ્યક્તિને તેની ઉંડાણમાં તપાસ કરવાની કાંઈ દરકાર હોતી નથી. આથી સુધારામાં આગેવાની લેનાર શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર તરફથી સં. દી. પ્ર. નિબંધ જાહેર પ્રજા સમક્ષ અભિપ્રાયાર્થે રજુ થયો હોય એમ હું માનું છું.

નિબંધના કારણો અને હેતુ.

૧. સગીર બાળકોને સાધુ બનાવવામાં આવે છે તે પદ્ધતિ શોચનીય.
૨. સગીર બાળકોને દીક્ષા આપવામાં અનેક સાંસારિક અડચણો અને અનર્થો.

—: અને તેથી :—

વાલીની સંમતિ સાથેની પણ સગીર દીક્ષા નિરર્થક ગણવી. સગીરને

૯૪

જે કોઈ દીક્ષા આપશે અથવા તે કાર્યમાં મદદ કરશે તે બધા સન્નતે પાત્ર થશે.

૯ આ ખરડો તા. ૩૦-૭-૩૧ની આત્માપત્રિકામાં પ્રસિદ્ધ થયો કે પુરા જ દીક્ષાવિરોધીઓએ તેને આખી સમાજના નામે વધારી લેવાના પ્રયત્નો કરવા માંડ્યા. જૈન કેન્દ્રન્સ ઓ જૈન યુવક સંઘ કે જે સંસ્થાઓ તેમના સખળ હથીઆરો છે તેના નામે મીટીંગો કરી ટેકો આપ્યો અને ગામેગામ પત્રો લખી, માણસો મોકલી શ્રી સંઘને આ નિયંધને ટેકો આપવા પ્રયત્નો કર્યા. આ નિયંધ ઉપર ધર્મપ્રેમી જૈનસમાજનું પણ લક્ષ ખેંચાયું હતું. અને તેમણે પણ જૈનસમાજનો અંતર અવાજ આ ખરડા સામે મોકલી આપવા પ્રયત્નો આરંભ્યા. પરિણામ આપની કમીટી પાસે છે. દીક્ષાના વિરોધીઓના અથાગ પ્રયત્નો, વર્તમાનપત્રકારોનો ટેકો, આરા પત્રિકામાં જ શ્રીમંત સંકારને પણ આ ખરડો જરૂરી લાગ્યો છે, તેવી જાતનો નિર્દેષ હોવા છતાંયે ફક્ત તે બે સંસ્થાઓની અમૂક વ્યક્તિઓ અને કોઈ એક બે ગામનો આ ખરડાને ટેકો મર્યો, જે બધાની કુલ સંખ્યા મારી જાણ મુજબ ૧૦૦-૧૨૫થી વધારે નથી. જ્યારે આ ખરડાની વિરૂદ્ધમાં ૩૨૫-૩૫૦ શ્રી સંઘના ઠરાવો, અનેક શાસનસેવક યુવક સંસ્થાઓના ઠરાવો, ૮૦૦ થી ૧૦૦૦ વ્યક્તિગત નિવેદનો અને પત્રો અને મોટી સંખ્યામાં તારો આપની સમિતિ સમક્ષ આવેલા છે. જેની કુલ સંખ્યા ૨૦૦૦ની છે. જેમાં આપના રાજ્યના જ ૧૦૦ થી ૧૨૫ ગામના આખા સંઘોએ વાંધા મોકલેલા છે.

દીક્ષા વિરોધીઓનો ટેકો અને તેમની દલીલો.

૧૦. વાલીની સંમતિ પૈસા આપીને ખરીદાય છે-આ જાણતો એક પણ વજુદવાળો કે દર્શનિક પૂરાવો તેમણે રજૂ કર્યો નથી. ફક્ત મહેસાણાના પન્નાલાલ નામના એક સગીરની દીક્ષા પ્રસંગે તેમની માતૃશ્રીએ દીક્ષા આપવાની સંમતિનું લખાણ ત્યાંના શ્રી સંઘને કરી આપ્યું હતું, જેમાં એક પણ પૈસો આપ્યાની વાત છે જ નહિ, છતાં તે પૈસા આપવાના બનાવ તરીકે તેઓએ આગળ ધર્યો છે. શ્રી સંઘને દસ્તાવેજથી સોંપવાનું કારણ ફક્ત એટલું જ હતું કે દીક્ષાના વિરોધીઓના તોફાનનો ભય હતો અને જે તેનું કાંઈ અને તો આખોયે સંઘ મળી તેનો બચાવ કરે તથા મહોત્સવ કરે. આટલી સાવચેતી રાખવા છતાંયે દીક્ષાના આગલા દિવસે ખખર મલી કે વિરોધીઓ દીક્ષાના વરઘોડા વખતે કાંઈ પણ ખોટી જાણત ઉભી કરીને પણ તોફાન જરૂર કરશે. એટલે પન્નાલાલની માતૃશ્રી તથા તેમના મોટા ભાઈને તેમને લઈને દુબી હાથે અમદાવાદ જવું પડ્યું અને દીક્ષાનું મુદ્દત

૯૫

સાચવ્યું. અહીં પણ ધારણા મુજબ દીક્ષાવિરોધીઓએ કેટલાં જુદી અરજ કરી મનાઈ હુકમ મેળવેલો. પરંતુ બળવણી થયેલી નહિ. અને તે પહેલાં જ પત્તાલાલ અને તેમનું કુટુંબ અમદાવાદ ગયેલું એટલે તેઓ નિરાશ થયા. પરંતુ અરજની ખોટી વાતને પુષ્ટી આપવા પત્તાલાલને ઘેર જમિ કરાવી, પંચની રૂબરૂમાં ઘરમાંથી ફક્ત ૫૦-૬૦ રૂપિયાનો માલ નીકળ્યો, ઝંખવાણા પડ્યા. આ બાબતની બાઈની જુવાની અને પંચક્યાસના દાખલા આપની સમજ રજુ થયેલા છે. જે ઉપરથી જણાશે કે દીક્ષા વિરોધીઓની વાત ખોટી છે. એટલુંજ નહિ, પરંતુ આવો પુરાવો ઉભો કરવા માટે પાટણ જીલ્લાના સરીયાદ ગામના એક ૧૮ વર્ષની ઉંમર ઉપરાંતના છોકરાએ પોતાના સ્વતંત્ર હક્કથી દીક્ષા લીધેલી, તેના બાપને પાટણના જૈન યુવક સંઘવાળાઓએ ખોટી સલાહ આપી તે છોકરાની ઉંમર ૧૩ વર્ષની જણાવી મનુષ્ય હરણની ફરીયાદ સાધુ ઉપર કરાવેલી, જેમાં ન્યાયની કેટલે તપાસ કરી કરાવ્યું કે તે છોકરો ખોટી ઉંમરનો છે, તેણે રાજખુશીથી દીક્ષા લીધી છે અને તે દીક્ષા લેવાને સ્વતંત્ર હક્કદાર છે—એમ જણાવી ફરીયાદ કાઢી નાંખી છે. ડભોઈના છોકરાના સંબંધમાં પણ તે છોકરાએ જાતે વેષ પહેરી લીધેલો હોવાથી, તેના વાલીએ તે સાધુ ઉપર નસાડયા ભગાડયાની ફરીયાદ કરી નથી. ફક્ત છોકરો નાની ઉંમરનો હોવાથી કબજે લેવાની અરજ કરેલી, જેમાં કેટલે તેને ઘેર જવાની ફરજ પાડેલી. ન્યારે માગ્યો પૈસા લઈને પોતાના સંતાનની દીક્ષામાં સંમતિ આપે છે—એમ નિબંધને ટેકા આપનારા વારંવાર કહે છે અને તેના ટેકામાં ઉપર જે દાખલો તેઓ રજુ કરે છે તેમાં પણ તેવું કાંઈ છે નહિ એમ ચોકખું દેખાય છે, એટલે દીક્ષાની વિરૂદ્ધ પ્રચાર કરવાના હેતુથીજ માત્ર દીક્ષા લેનાર, દીક્ષા અપાવનાર અને દીક્ષા આપનારની ધર્મ લાગણીને વગોવવા માટેજ આવા આક્ષેપો કરે છે તે ખોટા છે—એ આપ સમજી શકશો.

સગીરોને અને તેમના વાલીને પ્રલોભન આપવામાં આવે છે.

૧૨. નિબંધને ટેકા આપનારા કહે છે કે દીક્ષિત થયા પછી સારું ખાવાનું મળશે, લોકો પગે લાગશે, વિગેરે પ્રલોભન સગીરોને આપી દીક્ષા તરફ આકર્ષવામાં આવે છે. આ બાબતમાં એક પણ સગીર દીક્ષિતને લાવીને તેવું કહેવરાવવામાં આવ્યું નથી. આ સંબંધમાં જણાવવાનું કે જૈન અને જૈનેતર સમાજ સારી રીતે જાણે છે કે જૈન સાધુઓને ગમે તેવા સખત તાપમાં પણ ઉઘાડા માથે અને ઉઘાડા પગે વિહાર કરવાનો હોય છે, ગમે તેટલી તૃપ્તિ લાગી હોય તો પણ ઉકાળેલું પાણી કાંઈ આપે તોજ પી

૯૬

શકાય, શક્તિ હોય તો માથાના, દાઢીના અને મુછના વાળ પણ હાથે ચુંટવા પડે, રાત્રિભોજન થાય નહિ, ગમે તેવી ક્ષુધા લાગી હોય તો પણ ગૃહસ્થોએ પોતાનાજ ઉપયોગ માટે કરેલી રસોઈમાંથી યોગ્ય હોય તેટલુંજ લઈને વપરાય, મન ધ્વંચિત ખોરાક મેળવવા જૈન સાધુઓ માટે કોઈપણ જાતની સગવડ છે જ નહીં, કારણકે “ગૌચરી” સંબંધી તેમનો આચાર ભિક્ષા માત્રથીજ ઉદર નિર્વાહ કરવાનો છે અને તે પણ ગૃહસ્થોએ પોતાનાજ ઉપયોગ માટે જે અન્નપાણી તૈયાર કર્યાં હોય અને જે કાંઈ ભક્તિપૂર્વક આપે તે, સાધુને પોતાના આચારથી યોગ્ય હોય તોજ લઈ શકાય છે. એટલે સાંઝે સાંઝે ખાવાની લાલચથી સગીરોને દીક્ષા માર્ગ તરફ આકર્ષવામાં આવે છે તે આક્ષેપ ખીલકુલ ટકતો નથી. લોકો પગે લાગશે, એ લાઙ્ગ્ય પણ ખીલકુલ વળુદ વગરની છે, કારણકે સુવિધિત જૈન મુનિઓએ તો તેમને કોઈ નમસ્કાર કરે ત્યારે તેને વિદ્વંસ માની આત્મ સ્થિરતા જાળવવી જોઈએ, અને તે સંબંધી શાસ્ત્રકારો પણ ફરમાવે છે.

આ રીતે જેતાં નિબંધને ટેકો આપનારાઓનો ખીજો આક્ષેપ પ્રલોભનનો પણ ખીલકુલ ખોટો છે.

સગીરોને નસાડી, ભગાડી ને ઉપાડી જાય છે.

૧૩ સગીરોના રક્ષણ સંબંધમાં રાજ્યસત્તાઓએ મનુષ્ય હરણુ, મનુષ્ય નયન, ગેરબ્યાજબી અટકાયત વિગેરે કાયદાઓ કરેલા છે. એટલે જો કોઈપણ સાધુએ કોઈપણ સગીરને નસાડ્યો કે ભગાડ્યો હોત તો તેની સામે ન્યાયની અદાલતોમાં કેસો થયાજ હોત. અને જ્યારે કેવળ સુસાધુઓને હેરાન કરવાની અને દીક્ષાને વગોવવાની ખાતરજ ઉપરના ખોટા કેસો ઉભા કરવામાં આવતા હોય, તેવા પ્રસંગે જો આવે બનાવ પણ બન્યો હોય તો આ નિબંધને ટેકો આપનારા કે જેઓ સાધુઓને આપની સમક્ષ જેલમાં મોકલવામાં પણ સંમતિ આપતાં અચકાયા નથી, તેમણે જરૂર તેવા સાધુઓને જેલના સળીયાઓની પાછળ પણ ધકેલીજ દીધા હોત. પરંતુ તેવો એક પણ બનાવ બન્યો નથી એટલે તેમનો આ આક્ષેપ પણ સદંતર જુદો અને બનાવટી છે. આ પ્રસંગે એક વાત ખાસ જણાવવી જરૂરી છે કે મોટી ઉંમરના એવા કેટલાએ મનુષ્યોએ પોતાની દીક્ષાની ભાવના કુટુંબીઓ આગળ વર્ષો પહેલાં રજુ કરી હોય, ઉત્તમ ચારિત્ર કેળવ્યું હોય, મુનિધર્મને યોગ્ય ધણાં ખર્ચ આચારો ગૃહસ્થ જીવનમાં ઉતાર્યાં હોય, છતાંયે રજા ન મળવાથી, વધારામાં દીક્ષા વિરોધીઓની ઉસ્કેરણીથી સંબંધીઓ તરફના અમાનુષી ત્રાસના પરિણામે ખીજે સ્થળે જઈને દીક્ષાઓ અંગીકાર કરવી પડી છે. આવા ત્રાસના દાખલા આ સાથે રજુ કર્યા છે.

૯૭

સગીર સમજે શું ? કારણ કે તે અજ્ઞાન છે.

૧૪. જગતના વ્યવહારમાં દીવાની કાયદાએ ૧૮ વર્ષની વયે પૈસાની લેવડદેવડ માટે યોગ્ય સમજણવાળો માન્યો છે, પરંતુ તેનો અર્થ કાંઈ એવો નથી કે ત્યાં સુધી મનુષ્યમાં બીજી પણ સમજણોનો અભાવ હોય છે. કારણ કે તેર ને ચૌદ વર્ષની ઉંમરના છોકરાઓ તો ગુજરાતીનો અભ્યાસ કરી અંગ્રેજી પાંચમું છડું ધોરણ ભણતા હોય છે. આટલું ભણવા છતાંય તેનામાં સાઈ ખોટું સમજવવાની મુદ્દલે સમજણ નથી, એ કલ્પના કબૂલ કરવા જેવી નથી. વળી ફોજદારી કાયદાની રૂએ તો સાત વર્ષ પછીની ઉંમરવાળાને સમજવાની લાયકાતવાળો ગણ્યો છે અને તેથી તેને ગુન્હાથી દૂર રહેવાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકતું હોવાનું મનાય છે અને તે માન્યતા મુજબ સજાઓ પણ થયેલી છે અને થાય છે અને જૈન દીક્ષામાં તો ૮ થી ૧૬ વર્ષ સુધીની ઉંમર સુધીમાં દીક્ષા લેનાર માટે તેના વાલીની સંમતિ આવશ્યક ગણી છે એટલે બંને રીતે ૮ વર્ષ ઉપરની ઉંમરવાળો સત્તાનજ ગણાય. દીક્ષા અયોગ્ય છે એમ તો કોઈપણ કહી શકે તેમ નથી અને સગીરની અજ્ઞાનતાનો આક્ષેપ પણ કોઈ રીતે ટકી શકતો નથી. સગીરનો મિલ્કત ઉપરથી હક્ક ઉડી જાય તેવો કરાર તેનો વાલી કેમ કરી શકે ? આ સંબંધમાં જણાવવાનું કે સગીરના વાલી પાસે મિલ્કત હોય છતાં તેને બીજે ઠેકાણે દત્તક આપવાથી હક્ક ઉઠાવી શકે છે અને તે કાયદો મંજૂર રાખે છે છતાંયે આવી આવી દલીલ કરનારા જૈન દીક્ષાનું સ્વરૂપ સમજ્યા હોય તેમ લાગતું નથી. કારણ કે જૈન દીક્ષા એ ફરજિયાત કરારરૂપ છેજ નહિ. તે લેવાય છે પણ મરજિયાત અને પળાય છે પણ મરજિયાત. કારણ કે ભાગવતી જૈન દીક્ષા એ એક પવિત્ર આચરણ છે અને કોઈપણ માણસ પવિત્ર આચરણ જેટલો વખત રાખે તેટલા વખતના તેના સદાચરણનો લાભ તેના આત્માને તો અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છેજ અને આવા સદાચરણમાં પ્રવેશ કરવું તેને કરાર કહીજ શકાય નહિ. વળી જે લૌકિક દ્રષ્ટિએ દીક્ષામાંથી પાછા આવેલાના વારસા વિગેરેના હક્ક માટે વિચારવામાં આવે છે તે સંબંધમાં હજુ સુધી મારી જાણ મુજબ કોઈ પણ સગીર દીક્ષા મૂકાને પાછો આવ્યો નથી અને તેના માટે કે કોઈપણ માટે તેવો વાંધો ઉભો થયો નથી. એટલે તે દલીલ પણ અસ્થાને છે.

૧૮ વર્ષ સુધી ભણાવી પછી દીક્ષા આપવામાં આવે તો શું વાંધો !

૧૬. ભણાવવાની વાત કરવામાં આવે છે તે વાસ્તવિક નથી, કારણકે અમારી શાસ્ત્રાત્મા મુજબ સાધુ જીવન અંગીકાર કર્યા પછી પણ વિહિત કરેલી તપશ્ચર્યાદિ ક્રિયાઓ કર્યા પછી જ અમૂક અમૂક શાસ્ત્રો વાંચી

૯૮

શકાય છે એટલે સગીર લણે તો ફક્ત ભાષાગ્ન મેળવે પણ ધર્મનું તત્ત્વ-જ્ઞાન તેને મળી શકે નહિં. વળી આત્માને મોક્ષ મેળવવામાં એકલું જ્ઞાન જ કારણભૂત નથી. શ્રી ઉમાસ્વાતિજી મહારાજ તત્ત્વાર્થાધિગમ સૂત્રમાં ફરમાવે છે કે જ્ઞાન ક્રિયાભ્યાં મોક્ષઃ ॥ જ્ઞાન અને ક્રિયાની એકતાથી જ મોક્ષની સાધના છે. એટલે જો દીક્ષા આપવામાં ન આવે અને વગર સંસ્કારે રાખવામાં આવે તો સાધુઓ માટેની જે ક્રિયાઓ છે તે ગૃહસ્થ તો કરી શકે જ નહિં. એટલે વાસ્તવિક જ્ઞાન મળતું નથી અને ક્રિયા પણ બની શકતી નથી. ઉભયથી તે વંચિત રહે છે. આ ઉપરાંત દીક્ષિત ન હોવાના કારણે સુગુરુઓના સંપૂર્ણ સહવાસનો કિંમતી લાભ તે ગુમાવે છે. આથી કોઈ પણ સગીરને જે સમયે તેની દીક્ષા લેવાની ઈચ્છા થાય, તેના વાલી તેની ભાવના જોઈ સંમતિ આપતા હોય અને ગુરુ પણ યોગ્ય જોતા હોય તો આવા ત્રણે અનુકુળ સંયોગો વચ્ચે દીક્ષા લેતાં સગીર હોવા ખાતર જ અટકાયત કરવી તે સગીરના આત્મકલ્યાણનો ઘાત કરનાર છે.

મહાવ્રતો પાલનમાં સખત છે તો તે સગીરને ત્રાસરૂપ છે કે નહિં ?

૧૭. જૈન સાધુને પાળવાના આચારો જેને સંસારનો મોહ છે તેને જ ત્રાસરૂપ લાગે છે. પણ જે આત્મા સંસારનો મોહ છોડી, કુટુંબીજનોતો સંબંધ સ્વેચ્છાએ ત્યાગી, શરીર ઉપરની આશક્તિ ઉતારી દીક્ષા લે છે, તેને તે મહાવ્રતોનું પાલન ત્રાસરૂપ નહિં પણ ખૂબ આનંદદાયક અને નૈઋર્ગિક બને છે. જગતના લોકોએ અર્થક્રમને સાધ્ય માન્યા છે તો તે માટે ગમે તેટલો ત્રાસ વેઠવા છતાંયે કોઈ કદીએ ખૂમ મારે છે? અને કોઈક વખત ખૂમ સંભળાય છે તે ત્રાસની નહિં પણ ત્રાસ વેઠવા છતાંયે પરિણામ ન મળે તેની જ હોય છે. જેનું નિશ્ચિત પરિણામ પણ નથી એવી આજની દેશની ચળવળમાં જેણે સ્વતંત્રતાનું સાધ્ય માન્યું છે, તેઓ હોંશ-પૂર્વક જેલની સજાઓ ભોગવે છે, લાડીના માર ખાય છે, છતાંયે ફરી ફરી તેમાં જ જોડાય છે અને તે બધામાં આનંદ માની રહ્યા છે—જે આપણે પ્રત્યક્ષ અનુભવીએ છીએ. અને દીક્ષિતને તો પરિણામ અનંતરાનીઓએ દર્શાવેલું નિશ્ચિત છે જ, એટલે તેને ત્રાસરૂપ લાગતું જ નથી. વળી જૈન બાળકો બચપણથી જ ઘરનાં સુસંસ્કારમાં ઉછરેલા હોવાથી અને તપશ્ચર્યાદિ ક્રિયાઓ કરતા હોવાથી તેમને માટે તો ત્રાસરૂપ લાગવાની દલીલ જ અસ્થાને છે.

શિષ્યો વધારવા માટે દીક્ષા અપાય છે, તે શું યોગ્ય છે !

જૈન શાસ્ત્રમાં સાધુ થવાનું કેવળ આત્મકલ્યાણને માટે જ છે. અને શિષ્યો વધારે હોય કે થોડા હોય તો પણ જેવી સાધના થાય તેજ પ્રમાણેનું

૯૯

ફળ તેને મલે છે એટલે એ સમગ્ર શકાય એવી સ્પષ્ટ ખીના છે કે આત્મ કલ્યાણના અભિલાષી સાધુઓ આવા તુચ્છ મોહને આધીન થાય જ નહિં. શિષ્ય મોહની દલીલથી નિબંધને ટેકા આપનારા જણાવે છે કે વધારે શિષ્યો હોય તેમ નામના વધે છે, તેથી જે આવે તેને મૂંડી નાંખે છે. આ ખીલકુલ માનવા જેવું નથી. કારણકે દલીલની ખાતર માનીએ કે લોક વાહવાહની ખાતર જે આવે તેને દીક્ષા આપી દે, તે બનવું અહીં સંભવિત નથી, કારણકે નવ દીક્ષિતની વર્તણૂકની આખી જાંદગી સુધીની જવાબદારી ગુરૂને શીરે છે, અને જગત પણ એમ માને છે. જો પાત્ર જોયા સિવાયજ કેવળ મોહ કે વાહવાહની ખાતર દીક્ષા આપે અને પછી તે કોઈ પણ દુષ્કૃત્ય કરે તો તેથી વગેરેથી પણ એજ ગુરૂની થાય, એટલે જેની ખાતર સાધુ આજે દીક્ષા આપે તેજ હુંટાવાનો ભય ભવિષ્યમાં માથે ઝડપતો હોય અને તે જાણનાં છતાંયે દીક્ષા આપે, એ ખીલકુલ ન માની શકાય તેવી દલીલ છે. એ ખીના તો સૌ કોઈ સ્વીકારે કે જે સાધુઓ વિદ્વાન અને ઉત્તમ ચારિત્રવાન હોય, તેમની પાસે દીક્ષાના અર્થોએ દીક્ષા લેવા વધારે જાય.

તીર્થકરોએ કયાં સગીરાવસ્થામાં દીક્ષાએ લીધી છે.

૧૯. તીર્થકરોનું જીવન એ લેક્ષિતર જીવન છે. તીર્થકરના ભવમાં તેમને સર્વ કર્મોનો નાશ કરવાનો હોવાથી, જેટલાં ભોગાવળી કર્મો બાકી હોય તેટલાં બધાંયે તેઓ ભોગવી લે છે. તેથી તે તે પ્રકારનાં કર્મો પૂર્ણ થતાં કેટલાક તીર્થકરોએ માતાપિતાની હયાતિમાં પણ દીક્ષા લીધી છે અને કેટલાકોએ પછી પણ લીધી છે, અને કેટલાકોએ ગૃહવાસ ભોગવીને લીધી છે અને કેટલાકોએ પ્રભુચારી અવસ્થામાંજ ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું છે. તેમના અનુયાયી જૈનો તેમના જેવું જીવન જીવવાની, તેમના જેવી પૂર્વ ભવોની આરાધના કર્યા સિવાય ઈચ્છા કે વાતો કરે તે જોડું છે. તેમને માટે તો તેમની “આરા” એજ ધર્મ છે અને તેથી જ જૈન દર્શનકારોએ કહ્યું છે કે—“**આણા ધમ્મો**” વળી શ્રી તીર્થકરદેવનો આત્મા નિયમા મતિ શ્રુત અને અવધિજ્ઞાન સાથેજ માતાના ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થાય છે. અને જે વખતે દીક્ષા લે તેજ વખતે એથી મનઃપર્યાવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, અને જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, ચારિત્રાવરણીય અને મોહનીય એ ચાર ધાતિ કર્મોનો નાશ થાય, એટલે પાંચમું કૈવલ્યજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારબાદ જ્યારે બાકીના ચાર અધાતી-આયુષ્ય, નામ, ગોત્ર અને અંતરાય કર્મોનો નાશ થાય છે, ત્યારે મોક્ષ એટલે પરમપદ પ્રાપ્ત થાય

૧૦૦

છે. આવા પ્રકારની ઉત્તમ સ્થિતિ પામવાનું જે જીવનમાં જે ઉત્તમ આત્માઓ માટે નિયમાજ છે તેમના જીવનની સરખામણી કરવાનો પામર મનુષ્યોએ વિચાર કરવો, એ અસ્થાને છે. માટે તીર્થંકરના જીવનનો આધાર લેવો એ દરેક પ્રકારે અયોગ્ય છે, કાંઈ શકાયજ નહિ તેવી શાસ્ત્રની પણ આજ્ઞા છે. વંશારામાં શ્રી તીર્થંકરદેવોએ પોતેજ અનેક સગીરોને અને કુટુંબી જનોની રજા વગર સંખ્યાબંધ આત્માઓને પ્રવચના (દીક્ષા) આપેલી છે. આથી આજ્ઞા એજ ધર્મનું રહસ્ય સમજાય છે.

બાળ લગ્ન અને દેવદાસીની પ્રથામાં સુધારો રાખ્યે કર્યો, તો દીક્ષામાં કેમ ન કરી શકે ?

૨૦. બાળ લગ્ન કે દેવદાસીની પ્રથામાં હિતકર યા અહિતકર બન્ને તત્ત્વો સમાયેલાં છે. જ્યારે જૈન દીક્ષા એકાંતે હિતકર હોવાથી, ઉપરના દાખલા સાથે તેને સરખાવી શકાય નહિ. જૈન દીક્ષા અહિતકર છે તેવું કોઈપણ પ્રમાણ જગતમાંયે શોધ્યું જડે તેમ નથી, તેમ આ નિબંધને ટેકો આપનાર કોઈએ પણ તેવું તત્ત્વ હોવાનું સાબીત કર્યું નથી. એટલે બીજા સામાજિક સુધારાઓ રાખ્ય કરે તેથી એકાંત ધાર્મિક બાબતમાં પણ મનસ્વી સુધારો કરવાનો હક્ક તે પ્રાપ્ત કરી શકતું નથી.

શ્રી વિજયદેવસૂરિજીએ સ્ત્રીઓની દીક્ષા અટકાવી તેનું શું ?

૨૧. દીક્ષાઓ અટકાવી નથી, પરંતુ ચારિત્ર ધર્મની સલામતીના સંજોગોની અપેક્ષાએ ધર્મચાર્ય તરિકે સમજીત આપેલી છે. જે અટકાયત હોય તો તેના ભંગ માટે કોઈ પણ સજ્જનું વિધાન હોય. જ્યારે આના ભંગ માટે સમજીત આપવા સિવાય કાંઈ જ કહ્યું નથી, એટલે આ સમજીતમાં પણ જે કારણોનો નિર્દેશ કર્યો છે, તેનાથી જે પોતે પર રહીને બચાવ કરી શકે તેમ હોય, તેમને માટે પ્રતિબંધક નથી.

૨૨. ઉપર મુજબ નિબંધને ટેકો આપનારાઓની દલીલોની અયોગ્યતા બતાવ્યા પછી એ પણ જણાવવું જરૂરી છે કે જે આ નિબંધ કાયદા રૂપે અમલમાં આવે તો અમો જૈનોને અને સમસ્ત જગતને મહાન નુકસાન થાય તેમ છે.

૧. નૈષ્ઠિક પ્રહયચર્યનો આદર્શજ ૨૬ થાય છે.

જગતમાં વિવિધ પ્રકારના મનુષ્યોને આત્મશ્રેયાર્થે વિવિધ આદર્શો હોય છે, જેમાં મનસા, વાચા, કર્મણુ-પ્રહયચર્ય પાળનારા, અને બીજાઓને પાળવાનો આદર્શ પુરો પાડનારા નૈષ્ઠિક પ્રહયચારીઓની પણ જરૂર છે. બાળ ત્યાગીઓજ નૈષ્ઠિક પ્રહયચારી થઈ શકે છે અને આજ સુધીમાં

૧૦૧

તેમણે જગત ઉપર પોતાના ચારિત્ર, તપ અને જ્ઞાનના પ્રભાવે અનેક ઉપકારો કર્યા છે અને વર્તમાનમાં કરે છે. જગતના દરેક ધર્મના ત્યાગી વર્ગમાં સામાન્ય અપેક્ષાએ મહત્તમ સ્થાન ભોગવતાં ત્યાગીઓનો મોટો ભાગ નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીઓનોજ હોય છે. આ નિબંધ નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચર્યનું પાલન અટકાવે છે.

૨. ૧૮ વર્ષની ઉંમર સુધીમાં થતા પાપકર્મથી બચવા માટેના ખાસ આલંબનનો ફરજિયાત મનાઈ થાય છે.

શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ ફરમાવ્યું છે કે સંસારની દરેક પ્રવૃત્તિમાં આરંભ સમારંભ હોવાથી તે પાપરૂપ છે અને પાપના કારણભૂત કપાય આદિ શત્રુઓને વશ મનુષ્ય બચપણથીજ હોય છે. ઉંમરની વૃદ્ધિની સાથે પુદ્ગલની શક્તિઓ જેમ જેમ વધતી જાય છે તેમ તેમ વિશેષે પાપક્રિયાઓ વધતી જાય છે. આ વધતી પાપક્રિયાઓના અટકાવનો એકજ માર્ગ સંસારથી અલગ થઈ ત્યાગમાર્ગની ઉપાસના કરવાનો છે. પાપ માર્ગથી એકાંતે બચવાના પવિત્ર ત્યાગ માર્ગ ઉપર આ નિબંધથી અંકુશ મુકાય છે.

૩. અભ્યાસ અને ઉત્તમ સંસ્કાર પ્રાપ્તિ માટેની સર્વોત્તમ આલ્યવયમાં સર્વોત્તમ સાધનની સાધનાથી દુર રાખે છે.

પાંચ વર્ષથી અઢાર વર્ષની ઉંમર સુધીનો કાળ ભાવી જીવનની તૈયારીનો સર્વોત્તમ સમય છે. શ્રીમંત સરકારે પણ તે વસ્તુને ફરજિયાત કેળવણીનો કાયદો કરી સ્વીકારેલી છે. ભાવી ગૃહસ્થ જીવન ઉત્તમ પ્રકારે જીવવાનો પૂર્ણ તૈયારીઓમાં મદદ કરવા જે રાજ્ય ફરજિયાત કેળવણીનો કાયદો કરે, તેજ રાજ્ય ઉત્તમ પ્રકારનું આખુંયે ત્યાગી જીવન જીવનના પૂર્ણ અભિલાષી આત્માઓના પુણ્ય માર્ગમાં મદદ કરવાને બદલે અટકાયત તો કેમજ કરી શકે? અને બાળ દીક્ષા એ સર્વોત્તમ સંસ્કાર અને તેને ખીલવવા માટે મેળવવાના જ્ઞાન માટેની સર્વોત્તમ શાળા છે અને આ નિબંધ તે શાળામાં દાખલ થતા આત્માઓને અટકાયત કરે છે.

૪. પોતાના પાલ્યને સ્વપર હિતના માર્ગે વાળવાના પાલકના સ્વાભાવિક હક્કને છીનવી લે છે.

પોતાના આશ્રિત બાળકોનું હિત શામાં છે તે તેના વાલીઓ આશ્રિતનો સ્વભાવ, વર્તન અને બુદ્ધિ ઉપરથી જાણી શકે તેટલું જાણવાનું બીજાઓને માટે અશક્ય છે. આજે પણ વાલીઓ બાળકોના સ્વભાવની પરિક્ષા કરી, તેનું મગજ જેમાં વધારે રસ લે છે તેવાજ ધંધાઓમાં જોડવાને સ્વતંત્ર છે. આ સ્વતંત્રતાનો ઉપયોગ તો વાલી પોતાનાજ કુટુંબના લાભાર્થે

૧૦૨

કરે છે. તો જે વાલીઓને પોતાના બાળકના સર્વ સંયોગો ઉપરથી જણાય અને બાળકની પણ તેજ માર્ગે જવા ની ઈચ્છા હોય તો સ્વપર કલ્યાણકારી ત્યાગ માર્ગે દોરે અને પોતાનાં દુન્યવી કુદ્ર સ્વાર્થનો ભોગ આપે, તે વાલીઓની સ્વતંત્રતા છીનવી લેવી-એ શું ન્યાય યુક્ત છે? આજે આ નિબંધ બીજા પ્રકારની સ્વતંત્રતા છીનવી લે છે.

૫ આધ્યાત્મિક સાહિત્યના કુશળ અભ્યાસીઓ અને ઉત્તમ સાહિત્ય સર્જકો ઉત્પન્ન થતા અટકાયે છે.

આર્યાવર્તના દરેક ધર્મો પાસે તેની કક્ષા પૂરતું આધ્યાત્મિક સાહિત્ય છે અને તે બધાંમાંયે જૈન ધર્મ પાસે તો તે વારસો અખૂટ છે અને સાંઈ એ જગત સ્વીકારે છે કે સાહિત્યની દરેક શાખાનું જે સાહિત્ય આજે જૈનો પાસે છે, તે કોઈનીયે પાસે નથી. વળી જૈન ધર્મના સ્થાપકોએ જીવ-અજીવ, પુણ્ય-પાપ, આશ્રવ-પંચર, નિર્જરા, યાંધ અને મોક્ષ એ નવતત્ત્વોના નિરૂપણમાં જે અગાધ સાહિત્ય રચ્યું છે, તેના અભ્યાસી માટે આત્મકાળ એ ઉત્તમોત્તમ કાળ છે. અને આજ દિન સુધીનો ઇતિહાસ એ વાતની સાક્ષી પૂરે છે કે બાળદીક્ષિતોજ એ જ્ઞાન સાગરનું કાંઈક અંશે પાન કરી શક્યા છે એટલુંજ નહીં પણ એ પાન કરીને તે સાહિત્યમાં વધારો પણ તેમણે જ કર્યો છે. આ નિબંધથી આધ્યાત્મિક સાહિત્યના અભ્યાસીઓ ઉપર અને સર્જકો ઉપર પ્રતિબંધ થાય છે.

૬ જગતના દરેક રાજ્યે સ્વીકારેલા ધાર્મિક સ્વાતંત્ર્યના હક્કને છીનવી લે છે.

ધર્મ માટે અત્યાર સુધી થયેલી લડાઈઓમાં પરોક્ષ અને અપરોક્ષ ભાગ લેવાથી જે તુકશાનો રાજ્યસત્તાઓને વેડવાં પડ્યાં હતાં, તેના અનુભવો ઉપરથી આજની દરેક રાજ્યસત્તાઓએ કોઈની પણ ધાર્મિક સ્વતંત્રતામાં હાથ ન ધાલવાના કાયદાઓ કરેલા છે અને શ્રીમંત સરકારે પણ તેવાજ કાયદો કરેલો છે. શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારે પણ આજાપત્રિકામાં જાહેર કર્યું છે કે દીક્ષાનો સંસ્કાર એ ધાર્મિક સંસ્કાર છે. તો પછી એ ધાર્મિક સંસ્કારની અટકાયત કરનારો આ નિબંધ કાયદારૂપે કેમજ થઈ શકે? સૌ કોઈ કમૂલ કરે છે કે જૈન શાસ્ત્રાચાર્ય મુજબ આઠ વર્ષની ઉંમરથી કોઈપણ વ્યક્તિ દીક્ષા લઈ શકે છે અને જૈનો તેમની ધર્મશાસ્ત્રોની આજ્ઞા મુજબ વર્તવાને સ્વતંત્ર છે. આ નિબંધ સ્વતંત્રતા છીનવી લેતો હોવાથી, રાજ્યે જાહેર કરેલા સૂચન પ્રમાણે પણ તેને રદ કરવો ખાસ જરૂરી છે.

૭ જડવાદને પુષ્ટ કરી બોદશેવીઝમને નોતરે છે.

જગત ઉપરની સમગ્રીયે પ્રજાઓ આજે અરસપરસ લક્ષ્મી અને સત્તાની હરિક્ષાઈમાં ઉતરી છે અને એ રીતે જડ સાધનોને એકત્રિત કરી

૧૦૩

મોટાઈ મેળવવામાં મશગુલ બની છે. કેટલીક જગાએ રોજની એ ધમાલથી પણ પ્રાત્ન કંટાળી ગઈ અને તે પ્રજાએ “ સર્વસમાન ” નો માર્ગ સ્વીકાર્યો, તેમાંથી શાંતિ મળતી નથી. ત્યાંએ હજુ માંહોમાંહે કાપાકાપી અને બીજાનું પચાવી પાડવાની વૃત્તિઓ ઉદ્ભવ્યા કરે છે, કારણ કે તે પ્રજાનો જડ સાધનો ઉપરનો મોહ કાંઈ ઘટ્યો નથી, એટલે એમજ બને એમાં નવાઈ પણ શું? આ બધા અનર્થોથી આર્યાવર્ત અત્યાર સુધી બચેલું છે. અને તે બધાંયે પ્રભાવ આર્યાવર્તની પ્રજાના લોહીમાં દાખલ થયેલા એ જડ ચીજોની નશ્વરતા અને તેથી તેના ત્યાગની ભાવનાનો છે. આ નિબંધ એ ત્યાગને સમ્પાત્ર કરાવે છે. અને મારે જણાવવું જોઈએ કે જો આ રીતે રાજ્યસત્તાઓ પોતાના બળથી પ્રજાજનનમાં પ્રરેપેલી ત્યાગની ભાવનાને દબાવતી જશે તો પાશ્ચાત્ય જગતના વિષમ વાયરને હાથે કરીને જલ્દી નોતરશે. અને આ નિબંધ જડવાદની ભાવનાને પુષ્ટ કરનાર હોવાથી સ્વપર હિતના ખાતર પણ તે રદ કરવો જોઈએ.

૮ જિનાજ્ઞાનેજ ધર્મ માનનાર શ્રે. મૂ. જૈનોને પોતાના ધર્મની આજ્ઞાઓનો ભંગ કરવા કાયદાથી રાજ્ય ફરજ પાડે છે.

અમો શ્રે. મૂ. જૈનોના ધર્મશાસ્ત્રોમાં આજ્ઞા છે કે “ જો આવક બાળપણમાં ત્યાગ (દીક્ષા) ન લઈ શકે તો “ દુઝાયો માને. ” આ આજ્ઞાનું સાર્થક જેમ બને તેમ જલ્દી ત્યાગ અંગીકાર કરવામાંજ છે. પરંતુ સર્વત્યાગના ધ્યેયવાળા હોવા છતાં પણ લાખો જૈનો અશક્તિએ આજે સંસારમાં રહી એ સર્વ ત્યાગની શક્તિ કેળવી રહ્યા છે અને કેટલાક આત્માઓ પૂર્વભવોમાં એ તૈયારી કરીને આવેલા હોવાથી, શાસ્ત્રાજ્ઞા મુજબ ઉંમરે આવતાંજ તે માર્ગે વળે છે. આ ત્યાગ માર્ગ પ્રતિનું વલણુ તે જિનાજ્ઞાનેજ આભારી છે અને આ નિબંધ તે જિનાજ્ઞા મુજબના વર્તનનો ભંગ કરવા ફરજ પાડે છે. વળી શ્રીમંત સરકારે એક બીજી વાત પણ વિચારવી ઘટે છે કે દરેક આર્ય મનુષ્યના હૃદયમાં તેના ધર્મની આજ્ઞાઓ, જો કે તે પાલન પણ ન કરી શકતો હોય તો પણ તેના ધર્મની આજ્ઞાઓ માટે તેને અતિશય માન અને પૂજ્યભાવ હોય છે. એક વખત આ અદ્રષ્ટ પણ હૃદયથી સ્વીકારાયેલી ધર્મ સત્તાની આજ્ઞા પ્રત્યે કાયદાથી પણ એવડા બનવાનું તત્ત્વ રાજ્યે મનુષ્યના મગજમાં દાખલ કર્યું તે દિવસે દિવસે વધતાં વધતાં બધેજ એ સ્થિતિ લાવશે. ભાવિ શાંતિને ખાતર પણ આ તત્ત્વ દાખલ થતું અટકાવવાની શ્રીમંત સરકારને હું વિનંતિ કરું છું.

(૨૩) ૧. સગીર દીક્ષાથી કોઈપણ પ્રકારનો અનર્થ થયાનો સાંભળ્યો નથી અને આ નિબંધને ટેકા આપનારમાંના કોઈએ તેવો પુરાવો

૧૦૪

પણ રજુ કર્યો નથી. અને ૨૫૦૦ વર્ષથી ચાલતી આવેલી પરમપવિત્ર સંસ્થાના કોઇ સભ્યથી વખતે કોઇ અપવાદિક દાખલો અને, તો તેથી તમામ સગીરોના આત્મકલ્યાણના માર્ગના દ્વાર બંધ કરવા બાજબી તો નજ ગણાય. કેટલાયે વ્યાપારીઓ વ્યાપાર કરતાં દેવાળાં કાઢે છે તેથી આખી વ્યાપારી આલમ એવી છે એમ ન કહેવાય અને તે બંધ પણ ન થાય. આ સિવાય દુન્યવી ધણી ખરી શુદ્ધ પ્રવૃત્તિમાં તો અયોગ્ય તત્ત્વો દાખલ થઈ ગયાં છે, પણ તેથી સમાજ તે આખીયે પ્રવૃત્તિનો નાશ ન કરી શકે.

૨. વળી આ નિબંધ સ્ત્રીઓને માટે પણ અનર્થ રૂપ છે, કારણ કે અમારી કોમમાં પુનર્લેસ થતાં નથી અને કર્મના યોગે કાષ્ઠપણ સ્ત્રીને વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થાય તો ખીજી કોમોમાં તેનું આબુય જીવન નિરસ અને અપમાનિત બની જાય છે. અમારામાં સ્ત્રીઓ માટે પણ સાધ્વી સંસ્થાની સગવડ હોવાથી, તેવી સ્ત્રીઓ પોતાનું જીવન આત્મકલ્યાણના પવિત્ર માર્ગે માન લરી રીતે ગાળી શકે છે. આ નિબંધ જો કાયદાનું રૂપ લે તો સ્ત્રી સમાજને માટે ભયંકર નુકશાન કર્તા છે.

૩. વળી આ નિબંધ ખીન જરૂરી અને અમારા ધર્મ શાસ્ત્રોથી વિરુદ્ધ હોવા છતાંયે જૈન કુળમાં જન્મવા માત્રથી જૈન તરીકે ઓળખાતા પોતાના સ્વાર્થની ખાતર પોતે કોન્ફરન્સ કે યુવક સંઘમાં દીક્ષા માટે ઠરાવ કર્યો, પણ ધર્મી સમાજે તે સ્વીકાર્યો નહિં. એથી મમત્વની ખાતર અલ્પ સંખ્યામાં હોવા છતાંયે તેને ટેકો આપ્યો છે. આ સ્થળે મારે જણાવવું જોઈએ કે જો તેઓનો ઠરાવ બાજબીજી જરૂરી અને ધર્મશાસ્ત્રો મુજબનો હોત, તો આખોયે સમાજ જરૂર સ્વીકારત. પણ તેઓ તો અર્થકામની લાલસા ખાતર ધર્મના સિદ્ધાંતોથી વિરુદ્ધ વર્તન કરવાનું સમાજને માથે ઠોકી બેસાડે, તે ધર્મપ્રેમી જૈન સમાજ માને પણ શી રીતે? એટલે હવે તેઓ આ નિબંધનું સ્વરૂપ જાણવા છતાંયે, મેં ઉપર જણાવ્યું તે કારણોથી આખીયે સમાજ પાસે ધર્મ વિરુદ્ધની આચરણા ફરજિયાત રાજ્યસત્તા દ્વારા કરાવવાને તૈયાર થયા છે, પરંતુ ધર્મવર્તનમાં દરેક સ્વતંત્ર છે. ધર્મપ્રેમી સમાજ તે દીક્ષાવિરોધીઓને તેમની ઇચ્છા વિરુદ્ધ બળાતકારે વર્તાવવા માંગતો નથી. અને તે યોગ્ય છે તો જો જૈન શાસ્ત્રાશા મુજબ વર્તવા તૈયાર છે અને જો આશાઓને કબુલ કરે છે તેવા ધર્મપ્રેમી જૈન સમાજથી જો તે કહેવાતા જૈનો જુદા પડી દીગંબર, સ્થાનકવાસી માફક વર્તે, તેમાં અમોને કાષ્ઠપણ પ્રકારનો વાંધો નથી અને જો તેઓ આ પ્રમાણે વર્તે તો સમાજમાં તેઓએ ઉત્પન્ન કરેલો કલેશ તુરંતજ શમી જાય અને શાંતિ પથરાય.

૧૦૫

૪. આ નિબંધને ટેકા આપનાર જેઓ પોતાને સુધારક તરિકે ઓળખાવે છે, તેઓના અંબંધમાં ખંભાત રાજ્યની હાઇકોર્ટ તે સુધારકોને જાહેર નીતિના અને શાસ્ત્ર આધારે થતી દીક્ષામાં વાંધા લેનારા ઠરાવ્યા છે. તે ઉપરથી પણ આપને જણાશે કે તેઓ ધર્મના વિરોધી છે.

૫. સગીરના સંબંધમાં તેની ઇચ્છાને તથા તેના વાલીની ઇચ્છાને માન આપવા સરકાર અંબાચેલી છે તથા જૈન સાધુઓનો આશ્રમ એ ઉંચામાં ઉંચો આશ્રમ છે એમ અમદાવાદના ડીસ્ટ્રીક્ટ જજ સાહેબે ઠરાવેલું છે. વળી તેમાં વિશેષે ઠરાવ્યું છે કે બાપે સગીરને દીક્ષા અપાવી તેથી સગીરને કયજે લેવાનો માને કાંઈ હકક રહ્યો નથી. અને કદાપી જો તેનો કાંઈ પણ હકક હોય તો પણ સગીરને દીક્ષાના આશ્રમમાંથી પાછો લાવવો, તે તેને માટે હિતાવહ નથી. તે ઉપરથી ખાત્રી થશે કે વાલીની સંમતિ સાથેની દીક્ષાઓ અટકાવવાનો ખીજાઓને કાંઈ હકક નથી. અને તેવી દીક્ષાઓ અટકાવવાનું કાર્ય સગીરના હિતનું ન જણાય. (આ બંને જજમેન્ટો આપની પાસે રજુ થયેલાં છે.)

આ સિવાય ખીજાં પણ અનર્થો આ નિબંધથી દર્શાવી શકાય તેમ છે. પણ મારું નિવેદન તૈયાર કરવા માટેનો સમય મને ઓછો મળેલો છે, જેથી વધુ તૈયાર કરી શક્યો નથી. છેલ્લે નમ્ર ભાવે સમિતિના માનવંતા સભ્યોને અને નામદાર શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારને નિવેદન કરું છું કે ત્યાગનો પવિત્ર માર્ગ ઇંધવાથી ફટલાં અનિષ્ટો થાય તે સંપૂર્ણ રીતે જે પુણ્યાત્માઓએ જીવનમાં ઉતાર્યા છે, જે સંસારથી અલિપ્ત થઈ ત્યાગી જીવન જીવી રહ્યા છે, તેજ અમારા પરમ પવિત્ર ત્યાગી ગુરૂદેવોજ આપને વર્ણવી શકે. મેં તો મારી સામાન્ય બુદ્ધિ અનુસાર આપની સમક્ષ મારી વાતો રજુ કરી છે અને હૃદયપૂર્વક આશા રાખું છું કે અમારા ધર્મ શાસ્ત્રો ત્રિહૃદો અને ધર્મવર્તનની સ્વતંત્રતામાં ડબલગીરી કરનારો સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ સદંતર રદ કરી લાજો. ધર્મપ્રેમી જૈનોની ધર્મ લાગણીને શાંત કરશે. એજ મહેચ્છા.

૧૦૬

શ્રીયુત ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીયાનું વધારાનું નિવેદન.

- - - - -

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધની તપાસ અર્થે નીમાચેલી
સમિતિના માનવંતા સહયો જોગ—

૧. હું ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીયા આપ સાહેબોને નિવેદન કરવાની રજા લઉં છું કે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારની તારીખ તા. ૩૦-૭-૩૧ ની આજ્ઞાપત્રિકામાં પ્રસિદ્ધ થયેલ સં. દી. પ્ર. નિબંધ રદ કરવા આજ્ઞત તા. ૧૧-૭-૩૨ ના રોજ મેં એક લેખીત નિવેદન મારી જુથાની વખતે આપ સાહેબો સમક્ષ રજુ કર્યું છે, તેના વિશેષ પુરાવામાં આજ લગીમાં નિબંધની તરફેણમાં આપ સાહેબોની રૂબરૂ જે જે સાક્ષીઓ આવી ગયા છે, તેમની દલીલોનું હુંક જવાબ અને તેમણે રજુ કરેલા દાખલાઓ સંબંધીની સત્ય હકીકત તથા સગીર દીક્ષા માટેના શાસ્ત્રીય પુરાવા મારી અદ્ય જાણ મુજબના દર્શાવતું એક નવ્ર નિવેદન આ સાથે રજુ કરું છું.

૨. સં. દી. પ્ર. નિબંધની પ્રસિદ્ધિથી આજ લગીમાં સમસ્ત ધર્મપ્રેમી જૈન સમાજે તેનો લેખીત તેમજ મૌખિક સખ્ત વિરોધ જાહેર કર્યો છે. સેંકડો સંઘોએ આ નિબંધ રદ કરવા આપ સાહેબોને વિનંતિ કરી છે. હજારો માયાપોએ પોતાના વાલી તરીકેના ધર્મવર્તનની સ્વતંત્રતાના હક્ક ઉપર અંકુશ ન મૂકવા આપને અરજ ગુજારી છે. આ બધું આપ સાહેબો નિબંધનો વિરોધ કરનારા આપની કચેરીમાં આવેલા ૩૫૦ જેટલા સંઘોના ઠરાવો, લગભગ ૧૦૦૦ નિવેદનો તથા વિરોધપત્રો અને સંખ્યાબંધ તારો ઉપરથી જાણી શક્યા છે.

૩. આપના રાજ્યની પ્રજાનો આ નિબંધ પ્રત્યે કેટલો તીવ્ર વિરોધ છે, તે બતાવવા મહેસાણા પ્રાંતના પાટનગર શ્રી મહેસાણામાં વ્રતધારી જૈનોની મહાસભા શ્રી દેશવિરતિ ધર્મારાધક સમાજે શેઠ પોપટલાલ ધારસી-ભાઈના પ્રમુખપણા નીચે ખાસ અધિવેશન સંવત ૧૯૮૭ ના આસો વદ ૬ ના રોજ યોજાયું હતું. જેની આમંત્રણ પત્રિકાઓ રાજ્યના મુખ્ય મુખ્ય અધિકારી સાહેબોને પણ મોકલવામાં આવી હતી. આ અધિવેશનમાં લગભગ બે હજાર જેટલા પ્રતિષ્ઠિત જૈન આગેવાનો અને શ્રી સંઘોના પ્રતિનિધિઓએ એકત્રિત થઈને, આ નિબંધનો સર્વાનુમતે વિરોધ કર્યો છે અને

૧૦૭

તે રદ કરવા શ્રીમંત સરકારને વિનંતિ કરી છે. આ ઉપરાંત જાણીતા જૈનાચાર્યો અને વિદ્વાન સાધુઓના આ નિયંધના વિરોધસૂચક સંખ્યાનિધિ પત્રો આપ સાહેબોને મળ્યા છે.

૪. આપ સાહેબોએ શરૂ કરેલી સાક્ષીઓની જાહેર તપાસમાં પણ નિયંધની વિરૂદ્ધ અને તરફેણમાં કેટલીક સાક્ષીઓ પડી છે. આ બધા સાક્ષીઓએ એટલું તો સ્પષ્ટ કબુલ કર્યું છે કે આઠ વર્ષથી સોળ વર્ષ લગીની વાલીની સંમતિથી થતી દીક્ષા શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જૈનોના શાસ્ત્રમાન્ય છે, અને તેવી દ્વન્દ્વરે દીક્ષાઓ આજ દિન સુધીમાં થયેલી છે. અપવાદે તેથી પણ નાની ઉંમરનાને શાસ્ત્ર મુજબ દીક્ષા અપાય છે.

૫. અત્યાર સુધીમાં આપ સાહેબો પાસે રજુ થયેલા પુરાવાઓ આ નિયંધ રદ કરવા માટે પુરતાં જણાય તો અમારે કાંઈ વિશેષ કહેવાનું નથી. નહિંતર આ વિષયમાં વિશેષ ખુલાસા મેળવવા સગીર દીક્ષિતોને તેમજ ૫૦૦ સાધુઓ પૈકીના સમર્થ વિદ્વાન જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયતેમિ-સૂરીશ્વરજી, શ્રીમદ્ સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી તથા પંન્યાસપ્રવર શ્રીમદ્ રામવિજ-યજી મહારાજ અને મારા તારીખ ૧૩-૭-૩૨ ના પત્રમાં જણાવેલ જૈન આગેવાનો આદિને તપાસવા વિનંતિ છે.

૬. મારા નમ્ર અભિપ્રાય મુજબ આ નિયંધને ટેકા આપનારાઓએ જે કાંઈ દાખલા દલીલો આપ સમક્ષ રજુ કર્યા છે અને તે પૈકી જેના ખુલાસા પૂછવામાં આવ્યા છે, તે સર્વનો યથાશક્તિ સંપૂર્ણ ખુલાસો નિયંધનો વિરોધ કરનારાઓએ કર્યો છે. છતાંએ કોઈ દાખલા કે દલીલનો ખુલાસો થવો બાકી રહ્યો હોય, તો તે સંબંધમાં આપ સાહેબો જે મને પૂછવા મહેરબાની કરશો તો તેનો ખુલાસો મારી જાણ મુજબ અથવા બીજેથી પણ મેળવીને આપ સાહેબોને પૂરો પાડવા જરૂર પ્રયત્ન કરીશ.

છેલ્લે આ નિયંધ રદ કરવા વિનંતિ કરી વિરમું છું.
તારીખ ૧૬ માહે જુલાઈ સને ૧૯૩૨.

સિંઝો

આપ સાહેબોનો વિશ્વાસુ,
ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીયા.

જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક સંગ્રહાયના વિદ્યમાન સાધુઓ આશરે

૬૦૦

એમાં છેલ્લાં ૫૦ વર્ષમાં સગીર વયે થયેલા દીક્ષિતો

૮૨

છેલ્લાં દશ વર્ષમાં સગીર વયે થયેલા દીક્ષિતો

૪૩

એમાં શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યના

૧૨

[આ આંકડા પુરૂષ સંખ્યા દર્શક છે અને તે માટે અમોએ પૂરતી
મહેનત લઈને બનતી રીતિએ સાચા મેળવવાનો પ્રયત્ન કરેલ છે.]

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ

જીવ્યાનીચો

૧૧૦

વડોદરા રાજ્યની દીક્ષા તપાસ સમિતિને ગાયકવાડી પ્રજાની અરજ.

—:૦:—

[વડોદરામાં થતી જીવ્યાનીઓના પ્રસંગે આવેલા વડોદરા રાજ્યના જાણીતા જૈન ગૃહસ્થોએ તા. ૭ : ૭ : ૩૨ ને દિને નીચેની અરજ તપાસ સમિતિને આપી હતી.]

સં. દી. પ્ર. નિબંધના કામમાં તપાસ અર્થે નીમાયેલી સમિતિના મહેરબાન અધ્યક્ષશ્રી અને માનવંતા સભ્યો જોગ—

અમો નામદાર શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના જૂદા જૂદા ગામના જૈનો નમ્રતાપૂર્વક અરજ કરીએ છીએ કે—

આપણા રાજ્યની તા. ૩૦-૭-૩૧ ની આજ્ઞાપત્રિકામાં જાહેર પ્રજા-મત જાણવા માટે સં. દી. પ્ર. ખરડો પ્રસિદ્ધ થયો અને તેથી લગભગ ૨૦૦૦ જેટલી મોટી સંખ્યામાં વિરોધદર્શક ઠરાવો, પત્રો, તારો આવેલા છે, જેમાં ૩૫૦ લગભગ આખા શહેરો અને ગામોના શ્રી સંઘોના ઠરાવો આવેલા છે, જેમાં સૌ ઉપરાંત ગામોના શ્રી સંઘોના ઠરાવો તો શ્રીમંત સરકારનાજ રાજ્યમાં વસનારા ગામના જૈનોએ પોતાને ગામ સામુદાયિક મળી શ્રી સંઘ તરીકે આ ખરડો જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતોથી વિરુદ્ધ અને ધર્મવર્તનની સ્વતંત્રતામાં ખીનજરૂરી ડખલ કરનાર હોવાથી તેનો વિરોધ કર્યો છે. આ ઉપરાંત શ્રીમંત સરકારના અનેક ગામોના જૈનોએ મહેસાણામાં એકત્રિત મળી, અધિવેશન ભરીને પણ આ ખરડાનો વિરોધ કર્યો, અને અમારા ગામના શ્રી સંઘોએ પણ આ ખરડાનો વિરોધ કરેલો છે, જ્યારે અમારી જાણ મુજબ આપણા રાજ્યના કોઈપણ ગામના આખાએ શ્રી સંઘે મળી આ ખરડાને ટેકા આપ્યો નથી. અને જે ફક્ત ૧૦૦ ની સંખ્યામાં ટેકા મળ્યો છે, તે પણ જીજ્ઞાસુ માણસોની સંસ્થાઓ કે વ્યક્તિઓએ આપેલો છે. આટલા ઉપરથીજ આપ સાહેબો સમજી શક્યા છો કે—જૈન પ્રજા આ ખરડાનો સખ વિરોધ કરે છે, છતાંયે આપ સાહેબોએ રૂબરૂ જીવ્યાની લેવાનું ઠરાવી કેટલાક માણસોને જીવ્યાની આપવા આવવા માટે પત્રો લખ્યા. આ જીવ્યાની આપનારનાં નામો કયા ધોરણે કાઢવામાં આવ્યાં છે, તે અમો સમજી શકતા નથી. કારણ કે નિબંધને ટેકા આપનાર અલ્પ સંખ્યામાં દેખીતી રીતેજ હોવા છતાંયે અમારી જાણ મુજબ ખરડાનો વિરોધ કરનારમાંથી જીવ્યાની લેવા જેટલા માણસોને

૧૧૧

ખોલાવ્યા છે, તેટલાજ ખરડાને ટેકા આપનારમાંથી ખોલાવ્યા છે. અને પ્રથમ ખરડાને ટેકા આપનારની જુગ્યાનીઓ આપ સાહેબોએ તા. ૫-૭-૩૨ થી લેવા માંડી છે. આ ખરડો જૈનો માટે ધણોજ મહત્વનો હોવાથી અને આપ સાહેબોએ જુગ્યાની સાંભળવાની જાહેરને તક આપેલી હોવાથી, અમો બધા જુગ્યાની સાંભળવા ગઇ કાલે તા. ૬-૭-૩૨ ના રોજ અત્રે આવેલ છીએ. અમોએ આવ્યા પછી મી. મહાસુખભાઈ ચુનીલાલ અને ભાઈશ્રી વાડીલાલ મગનલાલ વૈદની જુગ્યાની સાંભળી છે, તે ઉપરથી અને જુગ્યાની લેવાની રીત ઉપરથી અમોને લાગ્યું છે કે મી. મહાસુખભાઈ અત્યારસુધી અમારી પૂજ્ય સાધુસંસ્થાને જૈન-જૈનેતરોમાં હલકી પાડવા માટે વર્તમાનપત્રો દ્વારા જે ચળવળ કરી રહ્યા છે, તેજ રીતે અત્રે તેમણે વજૂહ વગરના, કોઈપણ જાતમાહિતિ વગરના કે મુદ્દા-પૂરાવા વગરના દાખલા રજુ કર્યા છે, અને આપ સાહેબોને તો તે સંબંધી અંગત માહિતિ ન હોય, એ સંભવિત છે, અને તેમણે જણાવેલી હકીકતો જુદી હોવા છતાં, કોઈ જાણકાર તેમને પૂછનાર નહિ, એટલે અમને ભય રહે છે કે-આપ સાહેબની સમિતિને સત્ય તારવવું થાણું મુશ્કેલ છે, અને તેથી અમને અન્યાય થવાનો ધણો સંભવ છે. માટે અમારી તરફના બે ભાઈઓને તેઓએ જણાવેલી હકીકતના તાત્કાલિક ખુલાસા પૂછવાની રજા આપશો, કે જેથી સત્ય હકીકત તરી આવે.

(૨) વળી મી. મહાસુખભાઈ અને ભાઈ વાડીલાલ મગનલાલ વૈદે શાસ્ત્રના પણ કેટલાક પાઠો રજુ કર્યા છે, તે અધુરા છે અને તે પણ અમારા ધર્મશાસ્ત્રોના જાણકાર હાજર નહિં કે સામા પૂછનાર નહિ, એટલે તે સંબંધના પણ સત્ય ખુલાસા અંધારામાંજ રહ્યા છે. આથી અમો આપ સાહેબોને વિનંતિ કરીએ છીએ કે-ખરડાને ટેકા આપનારાઓએ જે જુગ્યાની આપી છે અને હવે પછી આપવાના હોય તે સંબંધી તાત્કાલિક સવાલો પૂછવાની અમોને સગવડ આપવી જરૂરી છે, અને ધર્મશાસ્ત્રોના પાઠો સંબંધી પણ જે શ્લોકો તેમણે રજુ કર્યા હોય, તેના આખા અર્થો રજુ થવા જોઈએ. કારણ કે ધર્મશાસ્ત્રોમાં પૂર્વપક્ષ અને ઉત્તરપક્ષનું લખાણ પણ હોય, જેમાંથી તેઓ અમૂક ભાગ રજુ કરે તેટલાથી ખરો અર્થ સમજી શકાય નહિ, માટે જે અંથમાંથી તેઓ ગાથાઓ રજુ કરતા હોય, તે આખા અર્થો મૂકાવા જોઈએ અને રજુ થયેલી ગાથાઓની અમને નકલો મળવી જોઈએ. તેમ કરવાથી સમિતિ સત્ય વસ્તુ જાણી શકશે, અને એમ અને તોજ વ્યાજબી અને જાહેર તપાસ થયેલી ગણાય. વળી ખરડાને ટેકા આપનારના અને તેનો વિરોધ કરનારના જે પ્રમાણમાં અત્રે ટેકા કે વિરોધ

૧૧૨

નોંધાયા હોય, તે પ્રમાણમાં જુઓનીઓ આપવાનો અધિકાર મળવો જોઈએ, એવી અમારી નમ્ર માંગણી છે.

(૩) વળી પરંપરાથી સગીર દીક્ષા લેતા આવ્યા છે. જે અનર્થના જ્ઞાને બંધ કરાવવા આ નિબંધની યોજના થઈ છે અને તેની પુષ્ટિમાં કેટલાક માણસોએ ટેકા મોકલ્યા છે. તો તે બાબતમાં અમે વિનંતિ કરીએ છીએ કે—સગીર દીક્ષામાં જે જે અનર્થો થતા કહેતા હોય, તેમનો પૂરાવો પ્રથમ લેવો જોઈએ, કે જેથી તે પૂરાવો ખોટો છે એવો પૂરાવો અમે આપ સાહેબ સમક્ષ રજુ કરી શકીએ. અનર્થનો પૂરાવો જોણ્યા પહેલાં ખરડાને ટેકા આપનાર જે જાતનો અનર્થ કહે, તેની વિરુદ્ધનો પૂરાવો અમારાથી લાવી શકાય નહિ, તે ધોરણે આપે તેમનો પૂરાવો લેવાનું શરૂ કર્યું છે, અને સમન્સ પણ તેવી રીતેજ કાઢેલા છે. પરંતુ તેમાંની બે જુઓનીઓ આપનાર ગઈ કાલની મુદત હોવા છતાંય હાજર થયા નથી અને આજ-રોજની મુદતના અમારી તરફના બે સાક્ષીઓને જુઓની આપવા આપ સાહેબોએ બોલાવેલા છે. તો અમે વિનંતિ કરીએ છીએ કે—ખરડાને ટેકા આપનારની જુઓનીઓ પ્રથમ થઈ ગયા પછીજ ખરડાનો વિરોધ કરનારાઓની જુઓની લેવાનું ધોરણ ચાલુ રાખશો.

લિ.

શ્રીમંત સરકારના રાજ્યના વફાદાર જૈન પ્રજાજનો—

શા. કુલચંદ ડાહ્યાભાઈ, મહેસાણા.	શા. ચંદુલાલ નગીનદાસ, લીંચ.
પટવા કેશવલાલ લલ્લુભાઈ, મહેસાણા.	મહેતા મોહનલાલ મગનલાલ, લીંચ.
પટવા અંબાલાલ લલ્લુભાઈ, મહેસાણા.	શા. ઉમેદચંદ અમથાલાલ, લીંચ.
શા. બાપુલાલ મગનલાલ, ડભોઈ.	અંધવી ચંદુલાલ પુંગભાઈ, કડી.
શા. હીરાલાલ મોતીલાલ, ડભોઈ.	શા. વાડીલાલ ત્રીભોવનદાસ, ધીણોજ.
શા. છોટાલાલ જગનલાલ કાળ, ડભોઈ.	શા. હરગોવિન નથુચંદ, ધીણોજ.
શા. મણીલાલ જગનલાલ, પેટલાદ.	શા. જેશંગલાલ પ્રેમચંદ, પાટણ.
શા. અંબાલાલ ખીમચંદ, પેટલાદ.	શા. મણીલાલ નગીનદાસ, પાટણ.
શા. મનસુખલાલ ડાહ્યાચંદ, ચાણુરમા.	શા. લહેરચંદ ભોગીલાલ, પાટણ.
પા. નારણભાઈ મનોરભાઈ, નાર.	શા. લાલચંદ નંદલાલ, વડોદરા.
પટેલ રણછોડભાઈ ખોડાભાઈ, નાર.	શેઠ ગોરધનદાસ અમુલખ, કલોલ.
પા. શીવાભાઈ શંકરભાઈ, નાર.	શા. નગીનદાસ ગરગદાસ, છાણી.
પા. મંગળભાઈ જુલાભાઈ, નાર.	શા. લાલભાઈ મોહનલાલ, છાણી.
પા. રણછોડભાઈ મથુરભાઈ, નાર.	શા. સાકરચંદ દલપત, છાણી.
પા. દેશાઈભાઈ ગણેશજી, નાર.	શા. સાકરચંદ લખમીચંદ, છાણી.
શા. નાથાલાલ પિતાંજીદાસ, લીંચ.	

૧૧૩

મનસુખલાલ ડાહ્યાચંદ-ચાણુરમાવાળાની જુબાની.

તા. ૭-૭-૩૨.

ઉ. વ. ૨૬.

ચાણુરમા-ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટીના સેક્રેટરી.

સ૦ મહાસુખભાઈ અને વાડીલાલ વૈદ્યની જુબાની તમે સાંભળી છે ?

જ૦ હા. વાડીલાલ અને મહાસુખભાઈએ કહ્યું તે સાંભળ્યું છે, તેને હું મળતો નથી.

સ૦ કાયદા સંબંધી શું કહ્યો છો ?

જ૦ કાયદો ન જ થયો જોઈએ.

સ૦ નસાડી-ભગાડીને દીક્ષા આપવામાં આવે છે તે સાચું છે ?

જ૦ ના.

સ૦ માળાપની સંમતિ વગર દીક્ષા થાય છે તે સાચું છે ?

જ૦ માળાપની સંમતિની અમૂક ટાઇમેજ જરૂર હોય છે. ૮ થી ૧૬ વર્ષની દીક્ષા શાસ્ત્ર પ્રમાણે સંમતિથી અપાય છે, તેથી વધારે ઉંમરનાને સંમતિની જરૂર નથી.

સ૦ દીક્ષા લેનારના દીક્ષા લેવાના ગુણ અને સંમતિ ન હોય, તો તેને દીક્ષા અપાય

જ૦ ન અપાય.

સ૦ મહાસુખભાઈએ રજુ કરેલ દાખલાઓ સંબંધી શું કહ્યો છો ?

જ૦ ચાણુરમા, મહેસાણા, અમદાવાદની દીક્ષાની મારી જાતમાહિતિ છે. બાઈ નારંગીની દીક્ષા જાતે તેની માએ ચાણુરમામાં અપાવેલી.

સ૦ સંમતિથી અપાવેલી ?

જ૦ હા, સંમતિથી અપાવેલી છે. ગુરૂણીજી મહારાજ ચાણુરમા હતા, તેથી ત્યાં જઈ અપાવેલી. માએ પણ દીક્ષા લીધી છે.

સ૦ ટ્રસ્ટડીઝ કયું છે ને ?

જ૦ પોતે બન્નેને દીક્ષા લેવાની હોવાથી પોતાની મિલકતનું ધર્મકાર્યોમાં વાપરવા માટે ટ્રસ્ટડીઝ કયું છે.

ઉનાવાના શા. મોતીલાલ મૂળચંદની દીક્ષા અમદાવાદમાં થયેલી. જામનગરમાં સાગરાનંદસુરિશ્વરજી પાસે દીક્ષા અપાવવા ગયેલ, પરંતુ વિરોધીઓએ ધાંધલ કરી કોર્ટ પાસેથી મનાઈ હુકમ મેળવ્યો અને એથી જ દીક્ષા અમદાવાદમાં અપાવી.

સ૦ વિરોધીઓને ધાંધલ કરવાનું કારણ શું ?

૧૫

૧૧૪

- જા૦ દીક્ષાજ ગમતી નથી. સાધુસંસ્થાને આગળ વધતી અટકાવવી છે, એટલે જ છાપામાં હડહડતા જુદા આક્ષેપો કરી સમાજની આગળ સાધુસંસ્થાને ઉતારી પાડવાના પ્રયત્નો કરે છે.
- સ૦ દીક્ષાને વિરોધ કરવાવાળા અયોગ્ય દીક્ષાને જ વિરોધ કરે છે ને?
- જા૦ દીક્ષા ન જ આપવી એવું કહી શકે એમ નથી અને તેથી જ દીક્ષાને અયોગ્ય કહી તેનો વિરોધ કરે છે.
- સ૦ સુનંદાશ્રીએ મિલકતનું ટ્રસ્ટડીડ કર્યું તેનું શું ?
- જા૦ સંસારીપણામાં ટ્રસ્ટડીડ કરી શકે. સંસાર છોડવાનો હતો, એટલે મિલકતની વ્યવસ્થા કરવા ટ્રસ્ટડીડ કર્યું.
- સ૦ છોડીને દીક્ષા લેવાનો ભાવ ખરો ?
- જા૦ હા. ધાર્મિક સંસ્કારોથી છોડીની પણ એવી બુદ્ધિ થાય.
- સ૦ સગીર ઉંમરના દીક્ષામાં સમજે શું ?
- જા૦ અમારા ધાર્મિક વર્તનથી અમારા બાળકો માહિતગાર થાય જ. અત્રે સાક્ષીએ મહેસાણાના છોકરા પત્તાના સંબંધમાં મી. મહાસુખભાઈએ વેચાણનું કહેલું છે, તે વાત ખોટી છે એમ જણાવ્યું હતું. વેચ્યાનો દસ્તાવેજ થયોજ નથી. બાઈએ તો સંઘને વિનંતિ કરેલી કે બીજા લોકો વિરોધિઓ ત્યાં આવે ને કાંઈ ધાંધલ ન કરે, તેમ છતાં બન્યું પણ એમજ. તે લોકોએ અરજ કરી અને મનાઈ હુકમ મેળવ્યો.
- સ૦ સાધુસંમેલન ૧૯૬૮ માં થયેલ તે બાણો છો ?
- જા૦ હા.
- સ૦ તેમાં એવો ઠરાવ થયેલો કે—સંમતિ વગર દીક્ષા ન આપવી ?
- જા૦ એ ઠરાવનો અમલ થયો જ નથી.
- સ૦ પણ સંઘની સંમતિ લેવી જોઈએ કે નહીં ?
- જા૦ સંઘને જોવાનું નથી. લાયક-નાલાયકની ખાત્રી ગુરૂએ કરવાની છે.
- સ૦ ઠરાવનો અમલ થયેલો નહીં, પણ ઠરાવ તો થયેલો ને ?
- જા૦ હા.
- સ૦ ત્યારે આવો ઠરાવ કેમ કરવો પડ્યો ?
- જા૦ એની મને માહિતિ નથી.
- સ૦ કોન્ફરન્સે ઠરાવ કરેલો ?
- જા૦ હા.
- સ૦ વડોદરાના ઠરાવનો અમલ શાથી ન થયો ?
- જા૦ કોઈ કારણ પ્રસંગે ઠરાવ થયો હોય અને અમલ ન થઈ શકે—એમ બને. અત્રે સાક્ષીએ એક હેન્ડબીલ રજુ કર્યું હતું અને વાંચી બતાવ્યું હતું.

૧૧૫

- સ૦** ભોગીલાલ પાટણવાળાના છોકરાની દીક્ષા સંબંધમાં કાંઈ જાણો છો ?
- જ૦** હા. તે વખતે હું હાજર હતો. માઆપે સંમતિથી દીક્ષા આપેલી છે. તેનો ફોટો હું રજુ કરું છું.
- ફોટોમાં છોકરો, છોકરાની મા, છોકરાનો આપ તથા પોતે દીક્ષા લેતી વખતે હાજર હતા, તે સાક્ષીએ સમિતિના સભ્યોને બતાવ્યું હતું.
- સ૦** ત્યારે મા વિરૂદ્ધ પડી તેનું શું કારણ ?
- જ૦** બાઈના આપે બાઈને ઉશ્કેરી, તેથી કેસ મંડાયો.
- અત્રે સાક્ષીએ તે કેસનું જજમેન્ટ રજુ કર્યું હતું, તેમજ વલ્લભવિજયજી કે જે સુધારાવાળો જૈન યુવક સંઘ ઉભો થયો છે તેમની તરફના છે, તેમણે પણ સાધુ સંમેલનના ઠરાવનો અમલ કર્યો નથી, એમ જાણાવી તે વખતનું આચાર્ય શ્રી કમળસુરિજીની સહીનું એક હેન્ડબીલ રજુ કર્યું હતું. આ હેન્ડબીલ વાડીલાલ વૈદ્યને પ્રમુખશ્રીએ જોવા આપ્યું અને તે સંબંધી જે કાંઈ જાણતા હોય તેનો ખુલાસો કરવા સૂચવ્યું.
- સ૦** છોકરાને વેચાણ લઈ દીક્ષા અપાય છે ને ?
- જ૦** લગ્નના કાર્યમાં વેચે છે, પણ દીક્ષાના કાર્યમાં એવો એક પણ દાખલો બન્યો જ નથી, એટલે એ વાત તદ્દન ખોટી છે. આ તો દીક્ષાઓ વધારે થાય છે એટલે સાધુસંસ્થા આગળ વધતી જાય છે, તે તેમને દુઃખ થાય છે. દેવદ્રવ્ય કે જેનો સાધારણમાં ઉપયોગ થાય નહિ અને સાધુસંસ્થા હોય ત્યાં સુધી ઉપયોગ કરવા દે નહિ, એટલે સાધુ-સંસ્થાને ઉતારી પાડવા ખોટી રીતે હેરાન કરે છે.
- સ૦** સંઘ કાતે કહેવાય ?
- જ૦** ચાર પ્રકારનો સંઘ કહેવાય. તેમાં સાધુનું અગ્રપદ છે.
- સ૦** સાધુ સૌથી મોટા કહેવાય અને કાંઈ જેરવ્યાજળી વર્તન કરે તો સંઘ કાંઈ કરી શકે ?
- જ૦** સાધુ પોતાના આચાર વિરૂદ્ધ ચાલે તો સંઘ અટકાવી શકે.
- સ૦** સંઘ બહિષ્કાર કરી શકે ?
- જ૦** સાધુને જોડે લઈને જ બહિષ્કાર કરી શકાય. ચતુર્વિધ સંઘ મળી કરી શકે. શ્રાવક સંઘ એ તો સંઘનું એક અંગ છે.
- સ૦** દીક્ષા લેવી એટલે શું ?
- જ૦** આત્માની ઉન્નતિ સાધવી તે.
- સ૦** આત્માની ઉન્નતિ શું ? એ બાળક શી રીતે સમજે ?
- જ૦** પૂર્વના સંસ્કારોથી એ સમજી શકે છે. બાળક પાસે પૈસો અને રૂપિયો

૧૧૬

ખે મૂકીએ, તો આજક તરત રૂપીઓ ઉઠાવી લેશે, પણ પૈસાને અડકશે નહિ, એટલે એ પૂર્વના સંસ્કારોથી બધું સમજી શકે છે.

સ૦ એટલે પોતાની ઇચ્છાથી તે દીક્ષા લે છે ?

જ૦ એની પોતાની ઇચ્છા ન હોય તો કશું ન બની શકે. ૧૫ વર્ષના છોકરાઓ ઇચ્છેછે ૫-૬ ધો.નું ભણે છે. અમારાં આગ્રહો અમારી પદ્ધતિ જોઈ તે અનુસાર વર્તે છે.

સ૦ પરણેલો હોય અને પરણ્યા પછી તરત જ દીક્ષા લે તે કીક કહેવાય ?

જ૦ એવો દાખલો નથી, હોય તો ખુલાસો કરું.

સ૦ સ્ત્રીના ભરણપોષણની વ્યવસ્થાનું શું ?

જ૦ લગ્ન વખતે પક્ષામાં ખે-ત્રણ હજાર રૂપીઆ અપાય છે અને તેના માલીક તે દંપતિ હોય છે. એટલે એક જણ ન હોય, તો બીજને તેના માલીક છે જ. લીલાવતીના સંબંધમાં જણાવ્યું કે-જ્યારે કાંતિવિજયજી મહારાજે દીક્ષા લીધી, ત્યારે ૬૫૦૦ ના દાગીના હતા. સાત આઠ ઘરના ઓરડા હતા, છતાં પણ વિરોધી પક્ષની ઉશ્કેરણીથી કેસ કર્યો. આ બધું ધાંધલ દીક્ષામાંથી પતિત કરવાના હિસાબે કર્યું, પણ મક્કમતાથી તે પાછા ન આવ્યા.

સ૦ આ કાયદો તો દીક્ષામાં અનર્થો થતા હોય તો તે અટકાવવાનો છે ને! તો પસાર કરવામાં આવે તો શું વાંધો ?

જ૦ ધર્મના સિદ્ધાંતો સામે સરકારે નજર અવાય. અનર્થો કાંઈ થતાંજ નથી. મહેસાણાના પત્રાની દીક્ષા આખતમાં તેના ઘેર જમ્મિ કરાવી છે, જ્યારે જમ્મિમાં ફક્ત ૫૫-૬૦ રૂપીયાની મિલકત નીકળી છે. આ બધા પ્રયત્નો એમનાજ છે, કે જેમને સાધુસંસ્થાજ નથી જોઈતી. છોકરાની માનું સ્ટેટમેન્ટ રજુ કર્યું.

સ૦ સાધુસંસ્થા તો જોઈએ છે, પણ શુદ્ધ જોઈએ છે !

જ૦ સાધુસંસ્થા અટકાવવાના જ આ બધા પ્રયત્નો છે. પ્રથમ ખૂચ નિંદા, તેમાં ફાવ્યા નહિ પછી દીક્ષા સામે ઉહાપોહ શરૂ કર્યો, તેમાં પણ ફાવતા નથી.

સ૦ સાધુસંસ્થા બંધ થાય તો ધર્મ રહેજ ક્યાંથી ?

જ૦ ધર્મને પણ નથી જોઈતો. એમને તો સમયધર્મ પ્રમાણે ચાલવું છે, એટલે એમને વાંધો નથી. અમે પાંચ-પચીસ હઠશું તો પણ પૂરતા છીએ. ધર્મ સૌ કોઈ પાળી શકે છે.

સ૦ મોટો ભાગ કયો ?

જ૦ એ આપનાજ રેકર્ડમાંથી જણાઈ આવે તેમ છે. નિબંધ સંબંધી

૧૧૭

આવેલ વિરોધ અને તરફેણની અરજીઓ ઉપરથી પ્રમાણ નીકળી શકે તેમ છે. જૈન કુળમાં જન્મેલો સાધુસંસ્થાને સજ્જ કરાવવા તૈયાર હોય એ અનવાજ્ઞેય છે? એ નામધારી જૈનો, કે જેઓને સાધુસંસ્થાન ગમતી નથી, તેઓનાજ આ બધા પ્રયત્નો છે. બાકી જેઓ સાધુને પૂજ્ય માનતા હોય, તેઓ તો આ નિર્બંધ રદ કરાવવાજ પ્રયત્ન કરે.

સ૦ નાની ઉંમરે દીક્ષા ન લે અને સાધુ પાસે રહી શિક્ષણ લે અને ૧૮ વર્ષે દીક્ષા આપે તો શું વાંધો ?

જ૦ શાસ્ત્રનો નિયમ છે કે—ત્રાવકથી સિદ્ધાંતો વાંચી શકતાજ નથી. સાધુ થાય અને તે પછી અમૂક નિયમ કરે—તપ કરે, ત્યાર પછીજ વંચાય. ક્રમે ક્રમે ૧૪ વર્ષે વાંચી શકાય.

સ૦ આવું કદ જ છે, તો પછી સગીરને દીક્ષા ન આપે ને મોટાને આપે, તો શું વાંધો છે ?

જ૦ એ દુઃખજ ન કહેવાય.

સ૦ દીક્ષા છોડીને નાસી જાય છે ને ?

જ૦ ૨૫-૫૦ વર્ષમાં સગીરે દીક્ષા છોડ્યાનો દાખલો અન્યો નથી.

સ૦ સગીરને દીક્ષા લેવાના ભાવ થાય ખરા ?

જ૦ પૂર્વના સંસ્કારો હોય અને તેથી જેમ જેમ આગળ વધે, તેમ તેમ સંસ્કારો તાજ થાય, એટલે છોકરો માઆપને વિનંતિ કરે છે અને માઆપ મોહ છોડી શકે તો દીક્ષા આપે છે.

સ૦ દલપત ચતુરના સંબંધમાં શું કહો છો ?

જ૦ પ્રથમ તો તેની ૮ વર્ષની ઉંમર જ ખોટી છે.

સ૦ શા ઉપરથી કહો છો ?

જ૦ મારો જાતિ અનુભવ છે.

સ૦ મહાસુખભાઈ તો આપ પાસેથી મેળવેલી હકીકત કહે છે ને ?

જ૦ લખનાર ખોટો છે.

એ છોકરો અભ્યાસ કરતો હતો. ધાર્મિક કેળવણીનો અભ્યાસ વિશેષ હતો. આપ પાસે તેને દીક્ષા લેવાની માંગણી કરી, એટલે આપને લાગ્યું કે આ દીક્ષા લેશે, એટલે આપે એકદમ પરણાવી દેવાની તૈયારી કરી. છોકરે જાણ્યું કે માં લગ્ન થઈ જશે તો દીક્ષા અટકશે, તેથી તે નાસી ગયો અને દીક્ષા લીધી છે. પછી આપને જણાવ્યું છે. બીજા નાના છોકરાને પણ તેમનીજ પાસે લણાવ્યો છે અને આપે જાતે જઈને તેને દીક્ષા આપી છે.

૧૧૮

સ૦ એ સાચી વાત છે, એમ શા ઉપરથી કહો છો ?

જ૦ આપ કહો તો એના આપનું લેખીત સ્ટેટમેન્ટ રજુ કરાવું, અગર પરવાનગી આપો તો આપને રૂબરૂ હાજર કરું.

સ૦ મુનિ શ્રી રામવિજયજીના હસ્તપત્રમાં બાળ દીક્ષા પૂર્વે થઈ છે તે અપવાદ છે, બાળ હંમેશાં અજ્ઞાન હોય છે. ૧૦૦ ને બદલે ૨૦ વર્ષના આયુષ્યવાળા માણસ થશે, વિગેરે શબ્દોના સંબંધમાં શું કહો છો ?

જ૦ એમના એ શબ્દો હોયજ નહિ. એ તો સામો પક્ષ કહે છે.

અત્રે મે. પ્રમુખ સાહેબે બરાબર વાંચતા સુધારકોને સંબોધીને તે શબ્દો લખાયેલા હતા.

સ૦ નસાડી-લગાડીને દીક્ષા અપાય છે ?

જ૦ ના.

સ૦ સંમતિ વગર દીક્ષા અપાય છે ?

જ૦ ના.

સ૦ પૈસા લઈ દીક્ષા અપાય છે ?

જ૦ ના.

સ૦ ત્યારે મહાસુખભાઈએ આપેલા બધા દાખલા ખોટા છે ?

જ૦ આક્ષેપો સહિતના દાખલા ખોટા છે. પાછળના દાખલાઓ છે તે દીક્ષાઓ તો ધામધૂમથી થયેલી છે, એટલે તેમાં કરેલા આક્ષેપો ખોટા છે.

અત્રે વાડીલાલ વૈદ્યે, સાક્ષીએ સાધુ સંમેલન સંબંધી રજુ કરેલા હેન્ડબીલ બાબત જણાવ્યું હતું કે-આ હેન્ડબીલથી ઠરાવો રદ થાય છે એમ સાક્ષી કહે છે, પણ તે રદ ક્યાં હોય એમ મને લાગતું નથી. આ હેન્ડબીલ ઉપરથી તો હિંદીમાં જપાયેલી ચોપડી રદ થાય છે, પણ મુનિ સંમેલનના ઠરાવો રદ થયા છે એવું તો આમાં ક્યાંયે નથી.

સ૦ કાયદો વાંચ્યો છે ?

જ૦ હા.

સ૦ કદાપી સરકારની મરજી થાય અને કાયદો કરે તો શું ?

જ૦ અનર્થ ન થતો હોય તો કાયદાની જરૂરતજ ક્યાં છે ? આ કાયદાથી સગીરની દીક્ષા અટકે છે અને તેથી સગીર ઉંમરમાં અભ્યાસ થાય તે ટાઈમિ અરબાદ જાય, તો તેની ભાવના કદાચ ફરી જાય.

૧૧૯

સ૦ કાયદામાં સુધારાની જરૂર છે ?

જ૦ કાયદોજ થવો ન જોઈએ.

અત્રે સાક્ષીએ ખંભાતમાં એક બાઈની દીક્ષા સંબંધી મનાઈ હુકમ કાઢેલો તેનું હાઈકોર્ટ કરેલ જજમેન્ટ રજુ કર્યું. જેમાં સરકાર દીક્ષાની આડે આવવા માંગતીજ નથી-એમ જણાવેલું હતું. મહેસાણાના છોકરાના વેચાણ સંબંધમાં એના મોટાભાઈએ ખુલાસો બહાર પાડ્યો હતો, તે મુંબઈ સમાચાર રજુ કર્યું.

સ૦ લાયક છે કે નહીં તેની તપાસ ગુરૂએ કરવાની ને ?

જ૦ હા. ગુરૂએ તપાસ કરવાની. ખીનલાયક લાગે તો દીક્ષા ન આપે. અત્રે વિજયધર્મસૂરિએ બનાવેલું ધર્મદેશનાના ઉતારાનું છાપેલું હેન્ડબીલ રજુ કર્યું. દીક્ષામાં વિલંબ ન થવો જોઈએ તે બાબતનું.

સ૦ આ હેન્ડબીલમાં તો માબાપ ઘેર પાછા લઈ જવા તૈયાર હોય, રહે, કકળે, તો પણ દીક્ષા લેવી એમ છે ને ?

જ૦ આ સગીરને માટે નથી અને જે માબાપ મોહવશ થઈનેજ સંમતિ આપતા નથી, એટલે સંમતિ માંગવા છતાં પણ ન મળે, તોપણ દીક્ષા લેતાં અટકવું નહિ. મોતીલાલ મૂળચંદની દીક્ષા સંબંધી મનાઈ હુકમ નીકળેલો, તે રદ કર્યાનું મુંબઈ સમાચાર રજુ કર્યું.

સ૦ મનાઈ હુકમ શા ઉપરથી રદ થયો ?

જ૦ છોકરાના આ માબાપ નથી એવી ખોટી અરજી વિરોધીઓએ કરી મનાઈ હુકમ મેળવેલો અને તે સંબંધમાં સંધ સમક્ષ તેના માબાપની જુબાનીઓ થયેલી છે, એટલે તે રદ થયો. સુરતની દીક્ષાઓ ધામધૂમથી થયેલી છે તે સંબંધી 'સાંજવર્તમાન' રજુ કર્યું.

સ૦ સગીરને દીક્ષા આપવી એ સારું છે ?

જ૦ હા.

સ૦ તમારે છોકરો છે ?

જ૦ હા, મારે એક છોકરો છે. એ લેતો હોય તો હું ખુશીથી અપાવું. મારે પણ દીક્ષા લેવાની પ્રતિજ્ઞા છે.

સ૦ પ્રતિજ્ઞા ક્યારે પૂરી થશે ?

જ૦ તે ચોક્કસ કહી શકાય નહિ.

૧૨૦

સ૦ ઉતાવાથી જામનગર ને ત્યાંથી અમદાવાદ આવે છે અને દીક્ષા દે છે, પણ પોતાના ગામમાં કેમ નથી આપતા ?

જ૦ જેમની પાસે દીક્ષા લેવી હોય તે ગુરૂ મહારાજ જ્યાં બિરાજતા હોય, ત્યાં જઈનેજ દીક્ષા અપાય છે. કેટલાકમાં એકજ કુટુંબનાએ દીક્ષા લીધી હોય અને તેમની પાસે લેવી હોય, તો પણ જન્ય છે. નસાડે છે એવું કારણ જ નથી.

સ૦ દરેક સાધુઓને દીક્ષા આપવાનો અધિકાર હોય છે ?

જ૦ વડીદીક્ષા થઈ હોય, યોગ કરેલા હોય, તેઓ દીક્ષા આપી શકે.

સ૦ એવા સાધુઓ કેટલા છે ?

જ૦ લગભગ ચારસો.

સ૦ તે બધાય દીક્ષા આપી શકે ?

જ૦ હા.

૧૨૧

શા. હીરાલાલ મોતીલાલ, ડભોઈવાળાની જુઝાની.

ઉં. ૧. ૩૯.

તા. ૭-૭-૩૨.

સ૦ સાગર સંભા એટલે શું ?

જ૦ એક ગરુડ.

સ૦ તેમાં કેટલા મેમ્બરો છે ?

જ૦ ૫૦-૭૫ મેમ્બરો છે અને તે ડભોઈનાજ છે.

સ૦ તેનો ઉદ્દેશ શો છે ?

જ૦ શાસનસેવા કરવી અને સાધુઓ ઉપર થતાં આક્રમણોની રક્ષા કરવી, તેમજ ધર્મપ્રચાર કરવો.

સ૦ ઉદ્દેશો છાપેલા છે ?

જ૦ ના, ધર્મના, પુસ્તકો ઉપરથી કામ કરીએ છીએ.

સ૦ દીક્ષા સંબંધમાં શું કહો છો ? આઠ વર્ષનાં દીક્ષા આપી શકાય ?

જ૦ હા. તે સમજી શકે. ઘરમાં ધર્મનું વાતાવરણ હોય, ક્રિયાઓ થતી હોય, તે જોઈ તેના સંસ્કાર તે તરફ વળે.

સ૦ દીક્ષા લેતી વખતે ક્યા વ્રત લે છે ?

જ૦ પાંચ મહાવ્રત ધારણ કરે છે.

૧. પ્રાણાતિપાત-હિંસા કરવી નહિં.

૨. મૃત્યુવાદ-જીવું બોલવું નહિં.

૩. અદત્તાદાન-ચોરી કરવી નહિં.

૪. મૈથુન-બ્રતચર્ય પાળવું.

૫. પરિગ્રહ-વસ્તુની લાલસા ન રાખવી.

સ૦ નાના બાળકો આવા કઠિન વ્રતો પાળી શકે ખરા ?

જ૦ તેવા સંસ્કારવાળા બાળકને ખાવા-પીવા કે પહેરવાની ઇચ્છા થતીજ નથી, તે હું પ્રત્યક્ષ જોઉં છું અને તેથી તેવાઓને ધન્યવાદ આપું છું. સગીર જ કરી શકે છે તે મોટા પણ નહીં કરી શકે.

સ૦ છોકરાને વેચે છે તે સાચું છે ?

જ૦ ના. તેવું બીજકુલ બનતુંજ નથી.

સ૦ શ્રીમંતના છોકરાઓ દીક્ષા લે છે ?

જ૦ મધ્યમ, ગરીબ વિગેરે બધાનાં છોકરા દીક્ષા લે છે.

સ૦ શ્રીમંતના લે છે ?

જ૦ હા. શ્રીમંતના પણ લે છે.

સ૦ દાખલો આપો.

જ૦ મારા પોતાના બે દીકરાઓને મેં દીક્ષા અપાવી છે. મારી રાજબુશીથી દીક્ષા અપાવી છે.

૧૨૨

- સ૦ કેટલા છોકરા છે ?
- જ૦ હવે એક છોકરો છે.
- સ૦ સંઘને પૂછો છો કે ?
- જ૦ માખાપ ખુશી હોય, છોકરો પોતાનું આત્મકલ્યાણ કરવા માંગતો હોય, તો સંઘની આગળ જવાની જરૂર નથી.
- સ૦ તમારી સંસ્થા દીક્ષા અપાવવામાં મદદ કરે છે કે ?
- જ૦ અમારી સંસ્થામાં ધર્મનું જ્ઞાન અપાય છે અને તેથી તે સંસ્કારથી દોષ અમૂક નિયમો પાળે છે અને દોષ આગળ વધી દીક્ષા લે છે અને તેણે દીક્ષા લેવાની ભાવનાવાળાને દીક્ષા અપાવીએ છીએ.
- સ૦ સાધુ તપાસ કરે છે કે નહિ ?
- જ૦ સાધુ તપાસ કરે છે અને ઉત્તમ જીવ છે, સંસ્કારી છે, તે જોઈને પછીજ દીક્ષા દે છે. દેવાતર હોય પણ શાસનને ઉન્નવળ કરનાર લાગે તો પણ દીક્ષા આપે.
- સ૦ દીક્ષા વખતે કાંઈ ધામધુમ કરો છો કે ?
- જ૦ હા. મેં મારા ૧૩ અને ૧૬ વર્ષના બે છોકરાઓને દીક્ષા આપેલી તેની આમંત્રણપત્રિકા કાઢેલી, મોટા વરઘોડો કાઢેલો, પૂજનઓ ભણાવવામાં આવેલી, ૧૦૦૦૦ માણસની મેદની વચ્ચે દીક્ષા આપેલી.
- સ૦ છોકરાની ઇચ્છાથી આપેલી ?
- જ૦ હા. છોકરાની તર્તીયુંક દેખી અને તેની પૂરેપૂરી ઇચ્છા દેખી, તેથી મેં મારી રાજપુત્રીથી દીક્ષા અપાવી છે.
- સ૦ દીક્ષા આપ્યા કેટલા વર્ષ થયાં ?
- જ૦ ચાર વર્ષ દીક્ષા આપ્યાને થયાં.
- સ૦ હાલ તે છોકરાઓ ક્યાં છે ?
- જ૦ એક વઢવાણમાં છે અને એક વીરમગામમાં છે. બન્ને છોકરાને જુદે જુદે ટેકાણે જુદા જુદા ગુરૂઓ પાસે દીક્ષા અપાવી છે. તેમનું વર્તન જોઈને મેં તેમના વિવાહ તોડ્યા. કારણ મને લાગ્યું કે એ માર્ગે વિચરે તો સાફ છે.
- સ૦ તે ત્યાં આનંદમાં છે ને ?
- જ૦ હા. હમણાં જ હું ત્યાં જઈને આવ્યો. તેઓ ન્યાયનો અભ્યાસ કરે છે અને આનંદમાં છે. એ એક દિવસમાં જો અભ્યાસ કરે છે એવો અભ્યાસ મોટી ઉંમરના અમે પણ નથી કરી શકતા! એમના ગુરૂ જુદા છે પણ એકજ સંઘાડાના છે.
- સ૦ છોકરાની મા છે કે ?

૧૨૩

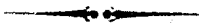
- જા. અમારા બંનેની પૂર્ણ ખુશીથી દીક્ષા આપી છે. વરઘોડો કાઢ્યો, પૈસાથી દાન દીધું અને ખૂબ ધામધૂમથી દીક્ષા આપી.
- અત્રે સાક્ષીએ તે વખતનો ફોટો તથા આમંત્રણ પત્રિકા રજુ કરી.
- સ. ફોટો જોઈને, તમારો છોકરો સાધુ છે ને ચરમા પહેર્યો છે ને ?
- જા. હા. તે સાધુ પહેરે, બધાને તેની જરૂર પડે.
- સ. એવી દીક્ષાઓનો વાંધો જ નથી. ચોરી છુપીથી દીક્ષા થાય છે તેનો વાંધો છે. તમારા જેવા બધા નથી હોતા.
- જા. બધા હોય છે. સૌ સૌની સ્થિતિ મુજબ પૈસા વાપરી દીક્ષા અપાવે છે. આ બધી વિરોધિઓની જ ધાંધલ છે. તેમનાં છોકરાઓ વ્યસન, વ્યભિચાર, આંક ફરક અને ચોરી કરે તેના કરતાં અમારાં છોકરાં દીક્ષા લે તે સારું છે.
- સ. તમારી સંસ્થામાંથી બીજા કોઈએ દીક્ષા આપી છે કે ?
- જા. હા. મારા સાળા બાપુલાલ મગનલાલે આપી છે. બીજા ઇચ્છાવાળા ખરા, પણ દીક્ષા આપી નથી.
- સ. કાયદા માટે તમે ખુશી નથી ?
- જા. બીલકુલ ન થવો જોઈએ. કાયદાની જરૂર નથી. કોના માટે આવો કાયદો ? આત્માનું કત્યાણ કરે તેને માટે ? અમારી સંસ્થામાં અનાચાર થતાં જ નથી, પછી કાયદો શા માટે ?
- સ. સગીર ઉંમરે દીક્ષા લીધેલા પાછા આવેલા છે ?
- જા. સગીર કોઈ સાધુપણામાંથી પાછો આવ્યાનો દાખલો નથી.
- સ. પૈસા લીધાનું કહે છે તેનું શું ?
- જા. પૈસા લઈ વેચાયાનો દાખલો નથી.
- સ. નસાડવા ભગાડવાનું શું ?
- જા. નસાડવા ભગાડવા હોય એવું પણ નથી.
- સ. ડભોઈના ગુલાબચંદનો છોકરો પાટણ નાસી ગયેલો. તેને દીક્ષા આપેલી અને પાછો આવ્યો છે તે જાણો છો ?
- જા. ના. તે મને ખબર નથી.
- સ. જાણીમાં ડભોઈના છોકરાને છુપી દીક્ષા આપેલી તે જાણો છો ?
- જા. જાણીમાં ડભોઈના છોકરાએ દીક્ષા લીધેલી તે હું જાણું છું.
- સ. તેની ફરીયાદ થયેલી અને છોકરો પાછો સોંપાયેલો ?
- જા. હા. પાછો સોંપાયેલો. પણ છોકરો ઘેર રહ્યો તો પણ વ્રત-પચ્ચખખાણ કરતો.
- સ. પણ માઆપની ખુશી નહોતી ને ?

૧૨૪

- જા. માળાપની પુરતી ખુશી હતી પણ મોહથી તેમ અને.
- સ. ફરીયાદ કેણે કરી ?
- જા. વાલીએ ફરીયાદ કરી, પણ તેમાં બીજાઓનો હાથ હતો.
- સ. સંમતિ નહીં હોય તેથી ને ?
- જા. ના. છોકરાએ એની મેળેજ કપડાં પહેરેલાં, છતાં ફરીયાદ કરેલી. છોકરો સોંપાયા પછી ઘેર પણ સાધુ જેવુંજ વર્તન રાખતો. તેને ખૂબ સમજાવ્યો, છતાં ફરી તે ગયો અને દીક્ષા લીધી છે. હાલ તે મોહનસુરિ પાસે કાઠીયાવાડમાં છે અને સારો અભ્યાસ કરે છે. નાની ઉંમરના સાધુઓથી જ શાસન ટક્યું છે. પૂર્વાચાર્યો અને હાલના આચાર્યોમાં પણ કેટલાક સગીરો જ થયા છે.
- સ. બાળકને સાથે રાખે-લણાવે અને ૧૮ વર્ષ દીક્ષા આપે તો શું ખોટું છે ?
- જા. શ્રાવકને સાધુ જોડે રખાય જ નહીં. સાધુ ન થાય ત્યાં સુધી અમુક ધાર્મિક ક્રિયાઓ પણ ન કરાવાય.
- સ. સાધુપણે પાસે રાખે છે ને ? તો શ્રાવકપણે રાખે તો શું વાંધો ?
- જા. શ્રાવકપણે રાખી સાધુપણે જે શિક્ષણ અપાય, તે શિક્ષણ આપી શકાય જ નહિં.
- સ. ગ્રંથમાં લખ્યું છે કે એક મહિનો પાસે રાખી દીક્ષા આપવી, તે વાત સાચી છે ?
- જા. આજે એવા કેટલાક સાધુઓ છે કે જે શ્રાવકોને પોપે છે. એ ગ્રંથ કદાચ કલ્પિત હશે. અગર આવા કેઈએ બનાવ્યો હશે. ધર્માચાર્યને બદલે રોટલાચાર્ય થયા છે તે તેવી વાતો કરતા હશે.
- સ. વડોદરા સંમેલનના ઠરાવની ખબર છે ?
- જા. વડોદરા સંમેલનના ઠરાવને જાણતો નથી. જુનેર ડૉન્ડરન્સને જાણું છું. તે જૈનાગમને માનનારી સંસ્થા નથી. જે જૈન ધર્મ ને જૈનાગમને માનનારી કેઈ પણ સંસ્થા હોય તો તે ઓ. ઇ. યં. મેં. જૈ. સો. સંમેલન અને શ્રી દેશવિરતિ ધર્મારાધક સમાજ જ છે.
- અત્રે ચાલુસ્માવાળા મનસુખલાલે જણાવ્યું કે :—
- હાલના વિદ્વાન સાધુઓ પણ બાલવયમાં દીક્ષિત થયેલા છે. ગૂનહો કરે તેના માટે ફોજદારી કાયદો છે, એટલે આવા કાયદાની જરૂર નથી.
- સ. માળાપની સંમતિ ન હોય, નસાડ્યો હોય, વેચ્યો હોય, તેને માટે આ કાયદો છે. તમારા જેવા માટે નથી.

૧૨૫

- જા૦ એવો દાખલો બન્યો જ નથી. મારો પણ દીક્ષા લેવાનો જ વિચાર છે, હું બ્રહ્મચર્ય પાળું છું, તેમ બીજા નિયમો પણ કડક છે. મારો છોકરો પણ વૈરાગ્યમાં પ્રવેશ્યો છે.
- સ૦ તેની હમણાં ખબર ન પડે. યુવાન થયા પછી સગીરના વિચારો પણ ફેરે જાય.
- જા૦ કંઈ ન થાય. તેના દાખલા બન્યા નથી.
- અત્રે સાક્ષીએ ધી યં. મે. જૈ. સોસાયટી તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ સાહિત્ય અંક રજુ કર્યો, અને તેમાંથી વર્ધમાનવિજયનો ફોટો બતાવ્યો.
- સ૦ ત્યારે પાછો આવેલાને ફરી દીક્ષા ન આપવી એવો ઠરાવ શા માટે ?
- જા૦ એ મોટી ઉંમરના માટે છે. સગીર કોઈ પાછો આવ્યો નથી. એ બધી વિરોધિઓની ધાંધલ છે. એવા માણસોના વર્તનથી આવી સ્થિતિ ઉત્પન્ન થઈ છે. પણ તેથી કાયદાની જરૂર નથી.

૧૨૬

અમૃતલાલ મગનલાલ શાહ-અમદાવાદવાળાની જીખાની.

તા. ૧૧-૭-૩૨.

- સ૦ ક્યાંથી આવો છો ?
- જ૦ પાટણથી.
- સ૦ ક્યાંના રહીશ છો ?
- જ૦ અમદાવાદનો રહીશ છું.
- સ૦ મેસાણામાં કેની સભા મળેલી ?
- જ૦ શ્રી દેશવિરતિ ધર્મોપદેશક સમાજનું ખાસ અધિવેશન મળેલું.
- સ૦ ક્યારે મળેલું ?
- જ૦ સંવત ૧૯૮૭ ના આસો વદ ૬ ના રોજ મળેલું.
- સ૦ પ્રમુખ કોણ હતા ?
- જ૦ જામનગર નિવાસી શેઠ પોપટલાલ ધારશીલાલ.
- સ૦ શા ઉદ્દેશથી મળેલું ?
- જ૦ તા. ૩૦-૭-૩૧ ની આ રાજ્યની આઝાપત્રિકામાં સં. દી. પ્ર. નિ-
બંધનો મુસદ્દો બહાર પડેલો, તે અમારા જૈન શાસ્ત્રો વિરૂદ્ધ છે-એમ
જૈન સમાજનો મોટો ભાગ માનતો હતો. તે દરમ્યાન ઘણા સંઘોનો
તે સામે વિરોધ થયો હતો અને સાર્વજનિક વિરોધ દર્શાવવા માટે
અમારી સભા મળેલી. પણ જૈન કોન્ફરન્સ જે પ્રથમ આખા હિંદની
કોમન પ્રતિનિધિત્વધરાવતી સંસ્થા હતી, તેણે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં તેની
ધર્મ વિરૂદ્ધની કાર્યવાહીથી પ્રતિનિધિત્વ ગુમાવેલું, તેમાંના
કેટલાકોએ મળી આ ધર્મ વિરૂદ્ધ નિબંધને અમલમાં મૂકવા
સૂચના કરી, તેથી આખી સમાજ શું કહે છે તે માટે સમગ્ર કોમનો
અભિપ્રાય જણાવવાના હેતુથી આ અધિવેશન ભર્યું.
- સ૦ તેમાં કેને બોલાવેલા ?
- જ૦ હિંદના દરેક ભાગના સંઘોને બોલાવેલા.
- સ૦ પ્રચાર કયો હતો ?
- જ૦ હા. ૫૦૦૦ આમંત્રણો મોકલેલાં. ૩૦ હજાર પુલેટોનો કાઢેલા. અને
દેશવિરતિ પત્રિકાની ૧૦ હજાર નકલો કાઢી ગામેગામે મોકલી ખૂબ
પ્રચાર કર્યો હતો.
- સ૦ કેટલા હાજર હતા ?

૧૨૭

- જા૦ લગભગ ૨૦૦૦ માણસો હાજર હતા.
- સ૦ તેમાં વડોદરા રાજ્યના કેટલા ?
- જા૦ લગભગ ૭૦૦-૮૦૦ માણસ હશે.
- સ૦ રીપોર્ટ છપાવીને બહાર પાડ્યો છે ?
- જા૦ હા. રીપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે.
- સ૦ શું ઠરાવો કરેલા ?
- જા૦ તેમાં ઠરાવ કરેલો કે સં. દી. પ્ર. નિબંધ અને તેનો ભાગ જૈન ધર્મ શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ અને અમારી ધર્મસ્વતંત્રતાના હક્ક ઉપર કાપ મૂકનારો હોય તે અમોને માન્ય નથી, માટે રદ કરવો જોઈએ.
- સ૦ આ નિબંધ શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ થતી દીક્ષાઓનો વિરોધ કરે છે ને ?
- જા૦ આ નિબંધથી ૮ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરવાળાની દીક્ષાનો સદંતર નિબંધ થાય છે, તેથી તે અમારા શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ છે.
- સ૦ આઠ વર્ષની ઉંમરનો બાળક તો અજ્ઞાન હોય ને ?
- જા૦ આઠ વર્ષની ઉંમરનાની અજ્ઞાન વય આપણે કહી શકીએજ નહિં. તેથી તો શ્રીમંત સરકારે ૭ વર્ષની ઉંમરથી ફરજિયાત કેળવણી લેવાનો કાયદો કરેલો છે.
- સ૦ બાળક દીક્ષા લેવા લાયક ગણાય ?
- જા૦ કેમ નહિં ? ફેબ્રુઆરી કાયદામાં ૭ વર્ષની ઉંમરે ગુનહો કરે તેને સજ્ઞાન ગણી ફાંસીએ ચઢાવવામાં આવે છે.
- સ૦ ૮ વર્ષના બાળકને સ્ત્રી સંભોગની ઇચ્છા હોય ?
- જા૦ હા. ચાર વર્ષની ઉંમરે પણ થાય છે.
- સ૦ સ્ત્રી સંભોગમાં તે સમજી શકે ?
- જા૦ જેટલા પુરતો તેની બુદ્ધિનો વિકાસ તેટલા પુરતો તે જાણી શકે. લગ્નનો આદર્શ કેટલો ઉંચો છે ? માનવજાતિને ટકાવી રાખવાનો ઉદ્દેશ છે. એવાં બધાં લગ્નો થાય તો સાફ, પણ પ્રભુની ઇચ્છાજ સ્ત્રી પુરૂષના એવા સંબંધની હોત તો માણસને જેમ એક શરીરમાં બે હાથ આપ્યા છે તેમ સ્ત્રી અને પુરૂષને પણ સાથે જન્માવત. વિષયવાસના જ ધણી વધારે છે.
- સ૦ ૧૮ વર્ષની ઉંમરેજ સ્ત્રી સંભોગની પ્રબળ ઇચ્છા થાય, તેના ઉપર ભાગ્યેજ અંકુશ મૂકી શકાય. તો ૮ વર્ષે દીક્ષા લીધી હોય અને તેમ થાય તો શું કરે ?
- જા૦ વાસનાને દબાવવાનો પ્રયત્ન કરે, ન રહી શકે તો દીક્ષા છોડી શકે.

૧૨૮

- સ૦ પ્રથમ એ સંબંધી વિચાર કર્યા વગર દીક્ષા લે અને પછી સંસારન ઇચ્છા જન્યુત થાય અને છોડી ચાલ્યો જાય એ હીક છે ?
- જ૦ એવું બન્યું હોય એ મારી જાણમાં જ નથી.
- સ૦ તમે કહો છો કે કોઈની એવી ઇચ્છા થતી જ નથી ?
- જ૦ કોઈને થાય, માણસ સંજોગોનો ગુલામ છે. પૂર્વકર્મો બાંધ્યા હોય અને આત્મશક્તિ હોય તો જરૂર પાલન કરી શકે.
- સ૦ જન્મથી જ સ્ત્રી સંભોગ માટે જ જન્મ્યો હોય તો ?
- જ૦ તેનું માપક ચંત્ર નથી.
- સ૦ પહેલાં જન્મપત્રિકાથી જોવામાં આવતું કે સંન્યાસી થશે તો સારો નીકળશે, એમ હાલ બને છે ?
- જ૦ પૂર્વે કેવી રીતે આપતા તે હું કહી શકું નહિ. હાલ કેમ આપે છે તે હું જાણતો નથી. હું તો ગુરૂ પોતે જાનીઓ છે અને તેઓ લાયકાત જોઈને આપે છે, એમ કહું છું.
- સ૦ ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદરના પોતાની મિલકતનું સંરક્ષણ કે વ્યવસ્થા કરી શકે ?
- જ૦ તેનો સંબંધ શારિરીક વિકાસને અંગે છે. માણસ અશક્ત હોય તો લાત મારી બીજો પડવી શકે છે. તેને દીક્ષા જોડે કોઈ સંબંધ નથી.
- સ૦ અજ્ઞાન બાળક દીક્ષા લઈ મિલકતનો હક્ક ઉઠાવી શકે છે ?
- જ૦ હા. દીક્ષા લે ત્યારે તે મિલકતને ત્યાજ્ય ગણે છે.
- સ૦ એવી રીતે તેની અજ્ઞાનતામાં મિલકતનો અધો હક્ક દીક્ષા લઈ ઉઠાવી લે તે ઇષ્ટ છે ?
- જ૦ હક્ક ઉડી જાય છે—તે હું કબૂલ કરતો નથી.
- સ૦ તેવો કાયદો છે તેનું શું ?
- જ૦ કાયદો હોય તો સુધારો કરવો જોઈએ.
- સ૦ દીક્ષા લઈ ૧૫ વર્ષ પાછો આવે, મિલકત વહેંચાઈ ગઈ હોય, તો ભાગ મળે ?
- જ૦ પાછો આવે ત્યારે વર્તમાન સ્થિતિમાં જે મિલકત હોય તે ભોગવે.
- સ૦ ૮ વર્ષની અંદરનાને દીક્ષા ન અપાય એવું શાસ્ત્રમાં છે ને ?
- જ૦ ૮ એટલે ૭ પુરાં થયાં હોય ને આગળ એસે તે અને ગર્ભાશ્ત્રમ એટલે ૬ વર્ષનાને દીક્ષા અપાય.
- સ૦ સવા છ વર્ષનાને અપાય ?
- જ૦ શાસ્ત્રોએ નિયત કર્યું તે માન્ય છે.

૧૨૯

- સ૦ એવા આળકને દીક્ષા આપવી એ તમને યોગ્ય લાગે છે ?
- જ૦ મને તો લાગે છે કે દીક્ષા માટે સારામાં સારો વખતજ એ છે. તે અધુ સમજે છે. માઆપ પણ સમજાવે છે અને તે રસ્તે વાળે છે. છતાં વૈરાગી હોય તોજ દીક્ષા આપે છે. ધંધે પણ પોતાની બુદ્ધિથીજ લાગે છે અને આગળ વધે છે.
- સ૦ તો પછી ધંધો કરવામાં સમજે તેમ ભણી, સમજી દીક્ષા લે તો શું ?
- જ૦ દુનિયામાં જન્મેસો દરેક માણસ ધંધો કરવા જ સરજાયેલો છે-એ કેમ મનાય ? દીક્ષા લેવી એટલે અધા પાપનું પ્રાયશ્ચિત કરવું. એમાં એવા કયા અનિષ્ટો છે કે આળકને તેમ કરતાં અટકાવેલો નોંધાવે ! આ તો ધર્મ ઉપર આક્રમણ કરવા જેવું થાય છે.
- સ૦ અધિવેશન વિરૂદ્ધ કાંઈ દુરાવો થયેલા કે ?
- જ૦ અધિવેશન વિરૂદ્ધ કોઈ બોલ્યું જ નથી.
- સ૦ અયોગ્ય દીક્ષા થાય છે ખરી કે ?
- જ૦ થાય. મોટો સમુદાય તેથી કોઈ વખતે અને, પણ તે દીક્ષા જ ન કહેવાય. મરજી વિના-લાયકાત વિના-પાળી શકે તેમ ન હોય, તેવાને આપે તો વ્યાજખી કહેવાય નહિં.
- સ૦ દીક્ષા સંબંધમાં અઘડા ચાલે છે ?
- જ૦ અઘડા છે, પણ તે દીક્ષાને લીધે જ છે તેમ ન કહી શકાય. કારણ ઘણાં હોય. જ્યાં બંધારણ હોય ત્યાં અઘડા પણ થાય. એક અયોગ્ય માણસ હોય તો પણ અઘડો ઉભો કરી શકે છે.
- સ૦ આળકને ગુરૂ પોતાની પાસે રાખે, ભણાવે, વૃત્તિ જુએ અને પછી ૧૮ વર્ષે દીક્ષા આપે તો શું ?
- જ૦ ન બની શકે. કારણકે ગુરૂ પાદવિહારી હોય, એક ગામથી બીજે ગામ ફરતા રહે, જેથી જેને દીક્ષા લેવી હોય તેને જોડે ન રાખી શકે. એટલે સાધુ થાય તો જ સાથે રહી અભ્યાસ કરી શકે. ગુરૂએ કર્મની નિર્જરા ખાતર દીક્ષા લીધી છે, એટલે તેની ખાતર તે મોહ રાખે તેટલું પાપ તેમને થાય છે. સંસ્કારમાં અમૂક દિવ્ય શક્તિ છે અને તે સ્વીકારાયેલી છે. એ કલામાં દાખલ થયા પછી ઉત્તરોત્તર તે વિકાસ પામે છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં તેમ બની શકતું નથી.
- સ૦ લાયકાત જેવા માટે પાસે રાખે ને ?
- જ૦ લાયકાત જેવા માટે આવકને પાસે રાખી શકે જ નહિં. પરિચયે કલાક બે કલાક પોતાની પાસે આવે જાય-ઉપદેશ કરે તે ભલે. પણ કોઈના ખાવા-પીવાની જોખમદારી તે ન રાખી શકે. એટલે કે સંપૂર્ણ પાસે તો ન જ રાખી શકે.

૧૩૦

- સ૦ ત્યારે વડોદરામાં સાધુ સંમેલન મળ્યું તેમાં એવો ઠરાવ કેમ કર્યો ?
- જ૦ ઠરાવો થયા તે પ્રસિદ્ધ થયા, તે અમલમાં આવ્યા જ નથી.
- સ૦ ત્યારે ઠરાવ થયો જ નથી ! ખોટો છે ?
- જ૦ તે ઠરાવ જ વાસ્તવિક સાચા છે કે નહિ-તેનો ખીખ સાક્ષીઓ ખુલાસો કરશે. હું તે વિષયમાં ઉંડો ઉતરેલ નથી.
- સ૦ મહાસુખલાઇના દાખલાઓ આપી પૂછવામાં આવ્યું કે આવી દીક્ષાઓ અપાય છે ? અને તે સંબંધી સંમેલનમાં કાંઈ વિચાર કર્યો હતો ?
- જ૦ મૌખિક ચર્ચા થયેલી. એ વિષયમાં બહુ ધ્યાન અપાયેલું નહિ.
- સ૦ જે આક્ષેપોથી તમારા દીક્ષને આઘાત થાય, તે સંબંધી વિચાર ન કરો, તેમ રીપોર્ટમાં ઉલ્લેખ પણ ન કરો ?
- જ૦ દાખલાઓ દાખલા સ્વરૂપે માનીએ તો આઘાત થાય ને ! બાકી પથરો ફેંક્યો હોય તેના ઉપર શું ધ્યાન આપીએ ?
(વાડીલાલ વૈદ્યની ચીઢિથી નીચેનો એક સવાલ પૂછ્યો હતો.)
- સ૦ રીપોર્ટમાં વડોદરાના સંઘની સંમતિ જણાવી છે અને વડોદરાના સંઘે વિરોધ કર્યો છે તે તમે જાણો છો ?
- જ૦ અમારી ઉપર કાંઈ લખી જણાવ્યું નથી, તેથી તે હું જાણુ તો જ નથી.
- સ૦ વડોદરા સંમેલનમાં ઠરાવ થયેલા તેની ખબર છે કે નહીં ?
- જ૦ ઠરાવ થયાની ખબર છે, પણ છ મહિનામાં તેનો ભંગ થયેલો.
- સ૦ ભંગ થયેલો ત્યારે જ ઝઘડા થયા ને !
- જ૦ તે મને માહિતિ નથી.
- સ૦ શાસ્ત્રની માહિતિ છે ?
- જ૦ શાસ્ત્રની ઉંડી માહિતિ નથી.
- સ૦ અધિવેશન મેસાણામાં અને સેક્રેટરી અમદાવાદના ક્યાંથી ?
- જ૦ દેશવિરતિ ધર્મોપદેશક સમાજની ઓફીસ અમદાવાદમાં છે.
- સ૦ કયી સાલમાં સ્થપાઈ ?
- જ૦ સં. ૧૯૮૦માં સ્થાપના થઈ.
- સ૦ તેનો ઉદ્દેશ શું છે ?
- જ૦ ક્રિયા-ધર્મનો પ્રચાર કરવો અને તેની આચરણ કરવી.
- સ૦ ક્રિયા-ધર્મ એટલે ?
- જ૦ શાસ્ત્રમાં જણાવ્યા મુજબ શ્રાવકોએ નિયમો પાળવા અને દેશવિરતિ ધર્મમાં જોડાવા પ્રેરણા કરવી.
- સ૦ દીક્ષિતો વધારવા તેવો ઉદ્દેશ ખરો ને ?

૧૩૧

- જા૦ દીક્ષાઓ વધારવી એ ઉદ્દેશ ખરો. એ વસ્તુથી જ આત્મસાધન થવાનું છે. બાકી અધું નાશવંત છે.
- સ૦ તેના સભાસદો કેટલા છે ?
- જા૦ લગભગ ૧૨૦૦ સભાસદો છે.
- સ૦ તેમાંથી કેટલાએ દીક્ષા લીધી છે ?
- જા૦ ૫૦-૬૦ માણસોએ દીક્ષા લીધી હશે.
- સ૦ બધા ૧૮ વર્ષ ઉપરાંતના ને ?
- જા૦ હા.
- સ૦ દીક્ષા આપવામાં તમે મદદ કરો છો ?
- જા૦ હા. દીક્ષા લેવાના કામમાં જરૂર મદદ કરીએ.
- સ૦ માબાપને સમગ્રવી પૈસા આપો છો ?
- જા૦ ના. પંડિત માટે તથા પુસ્તકો માટે પૈસા ખર્ચીએ.
- સ૦ તમારી સભા શું કરે છે ?
- જા૦ દીક્ષા માટે યોગ્ય થવાને માટે પોતાની વૃત્તિ કેળવે.
- સ૦ તેની કોઈ શાળા છે ?
- જા૦ ગૃહ એ શાળા અને શાસ્ત્રના નિયમો એ પાઠ.
- સ૦ અમદાવાદમાં ઓ. ઇ. યં. મે. જૈ. સો. સંમેલનની ઓશીસ છે ?
- જા૦ હા.
- સ૦ તેની સાથે તમારે સંબંધ ખરો ?
- જા૦ સંબંધ છે. સંસ્થાઓ જુદી છે.
- સ૦ તેના કેટલા સભાસદો છે ?
- જા૦ તેના સભાસદો લગભગ ૩૦૦૦ છે.
- સ૦ બંનેના સભાસદો એકબીજામાં ખરાં કે ?
- જા૦ હા. આમાં પણ ખરા અને તેમાં પણ ખરા.
- સ૦ તેમાં કેટલા ગામના સભાસદો છે ?
- જા૦ ગુજરાત, મારવાડ વિગેરે સ્થળના તેમાં સભાસદો છે.
- સ૦ આ કાયદાનો દીગંબરો કે સ્થાનકવાસી કેમ વાંધો લેતા નથી ?
- જા૦ તેમની મરજીની વાત છે. ગુજરાતમાં દીગંબરોની વસ્તી થોડી છે, અને તેના સાધુઓ મર્યાદિત છે. સ્થાનકવાસી સંબંધી મને ખબર નથી.
- સ૦ તેમના ધર્મ ઉપર આઘાત નહિ થતો હોય ?
- જા૦ થાય. પણ પ્રતિકાર કરવો ન કરવો તે તેમની મરજીની વાત છે.
- સ૦ છાણીના છોકરાને આપની મરજી વિરૂદ્ધ અંધેરીમાં દીક્ષા આપી તે જાણો છો ?
- જા૦ ના. તે હું જાણતો નથી.

૧૩૨

ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆની જુબાની.

તા. ૧૧-૭-૩૨.

રહીશ-અમદાવાદ ઉં. વ. ૩૩

- સ૦ કાયદા સંબંધી શું કહો છો ? અને જે આજ્ઞા થાય છે તે સંબંધમાં સમાધાન કરવા ખુશી છો કે કેમ ?
- જ૦ જ્યાં સુધી મારો અને આપનો દ્રષ્ટિભેદ છે અને જ્યાં સુધી જૈન દ્રષ્ટિએ આપ નહિં તપાસો, ત્યાં સુધી શ્રીમંત સરકાર અને અમે એકમત થવાનાજ નથી. દ્રષ્ટિભેદ હોય અને બીજાના ઉપર પોતાનો મત પરાણે ઠોકી બેસાડવાનું હોય ત્યાં ઝઘડાઓ રહેલાજ છે. આવી ધર્મની બાબતમાં ધર્મે જૈન હોય તેજ વધુ મર્મ સમજી શકે.
- સ૦ શ્રી સરકાર જૈન નથી, પણ અમારું ધ્યેય એવું છે કે હાલ તેમાં જે મલીનતા પેડી હોય તે તે દૂર કરવી, કારણ કે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે દીક્ષા અપાતી હોય તે આવા ગુલાબચંદના એકજ દાખલાથી અમે કાયદો કરીએ. જૈન ધર્મે કહેલું છે તે કબૂલ મંજુર છે, પણ બાળકની તપાસ કર્યા વગર જે દીક્ષા અપાતી હોય તે તેથી જૈન ધર્મની મોટી હાનિ છે.
- જ૦ સગીર છોકરા ઉપાડી જવામાં આવે છે કે કેમ ? તે જૈન સિવાય બીજા વધારે ન જાણી શકે. આ બધી બાંધેલ દીક્ષાના વિરોધિઓની છે. કોઈને એવી રીતે ઉપાડી જવામાં આવતાજ નથી.
- સ૦ માયાપત્ની સંમતિથી દીક્ષા થઈ હોય તો વાંધો નથી, પણ માયાપત્ને રડાવે વિગેરે દીક ન કહેવાય. પ્રભુ મહાવીરે માયાપત્ને સંતોષીને દીક્ષા લીધી હતી ને ?
- જ૦ શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈનોમાં કોઈ એલેન્જ કરી કહી શકે છે કે હું મહાવીરનું જીવન જીવવાને તૈયાર છું ! અગર શાસ્ત્રમાં એવું કોઈ પણ જગ્યાએ કહેલું છે ! શાસ્ત્રો આગમ પંચાંગી સહિત માનતો હોય અને તે કોઈ પણ જૈન હોય તો આ ખરડાનો વિરોધ કર્યા સિવાય રહેજ નહિં. પ્રભુનું જીવન આદર્શ તરિકે રજુ ન કરાય. પાંચ વર્ષ પહેલાં હું પોતે આ સાધુસંસ્થાનો કટ્ટર વિરોધી હતો. મારી પોળમાં બનેલો બાઈ રતનનો દાખલો મેં નજરોનજર જોયો અને તે ઉપરથી મને લાગ્યું કે હું ખોટી રીતે દોરવાયો છું. ત્યાર પછી તેની મેં તપાસ કરેલી, અને છેવટે ધંધો છોડી સાડા ત્રણ વરસથી પૂ. સાધુઓની સેવાનું કામ કરું છું.
- સ૦ આ સ્થિતિ થવાનું કારણ શું ?

૧૩૩

૪૦ વર્તમાનપત્રકારો પોતાની ફરજ ભૂલ્યા છે. કારણ કે અમોએ મોકલેલા લગભગ બસો જેટલા સત્ય ખુલાસાઓ તેઓએ એકતરફી દોરવામાં જઈ પ્રસિદ્ધ કર્યા નથી અને કચરાની ટોપલીને સ્વાધીન કર્યા છે. જે તેમ ન થયું હોત તો ભાગવતી દીક્ષાની જે સ્થિતિ થઈ અને કોર્ટમાં લડાઈઓ થઈ તેમ ન થાત. વર્તમાનપત્રો ઉપરથી હું પણ એમ માનવાવાળો થયેલો કે સાધુઓ પહાણો છે. સમાધાનના દરેકે દરેક પ્રસંગે હું તૈયારજ રહ્યો છું. મુંબઈમાં જૈન યુવક સંઘ તરફથી મળનારી જૈન યુવક પરિપક્વતા પ્રમુખ તરિકે શ્રીયુત્ત મણિલાલ કેહારીનું નામ બ્યારે બહાર આવ્યું કે તરતજ હું તેમને જેરાવરનગર તેમને ઘેર મળ્યો, વાતચીત કરી અને કંઈ કે રાઉન્ડ ટેબલ મેળવો અને તેમાં નકકી કરો કે આટલી આટલી બાબતોમાં આપણે એકમત છીએ, અને જે બાબતોમાં મતફેર હોય તે બાબતોનો પાંચ આચાર્યો પાસે ન્યાય મેળવો અને તેઓ કહે તે કબૂલ રાખો. તે બાબતમાં વિનવણી કરી, છેવટે અંતરથી રડ્યો. શ્રી મણિભાઈએ દીલસોજી દર્શાવી અને અમદાવાદ હું આવવાનો છું એટલે ત્યાં મને મળજો એમ કહ્યું. ત્યારપછી તેઓ અમદાવાદ આવ્યા. તેમને હું મળ્યો. ડાઠ કલાક વાતચીત થઈ અને છેવટે મને મુંબઈ ગયા પછી યોગ્ય કરવા કહ્યું અને અમોને પણ મુંબઈ આવવા જણાવ્યું. અમે પણ મુંબઈ ગયા અને પ્રમુખશ્રીએ તે માટે મહેનત કરી છતાં પણ કોઈ નહિ બની શકવાથી છેવટે શેઠ નર્મનદાસ કરમચંદને ત્યાં ટેલીફોનથી મને ખબર આપી કે દીલગીર છું કે કોઈ બની શકે તેમ નથી, અને મને પરિપક્વતા ભાગ લેવા આમંત્રણ આપ્યું. મને સંખ્યાનો મોહ નથી. શરવીર એક હોય છે, સિંહણ એકજ જણે છે. જેમના જડ હૃદયો હોય, તેમની સાથે વાટાઘાટ કરવા હું માંગતોજ નથી. જૈન શ્વે. મૂર્તિપૂજક તરિકે તેઓ કહી દે કે આગમ ગ્રંથો અમને પ્રમાણ છે, તો સમાધાન તરતજ થાય. જ્ઞાનીઓએ સર્વ સમયનો વિચાર કરીનેજ આ આજ્ઞાઓ અને સિદ્ધાંતો કર્યા છે, તેમાં કદી કારફેર થઈ શકેજ નહિ. એક દીવાસળીથી સો જગાએ આગ લગાડી શકાય. પણ તે ઓલવવા માટે તો ગંધા જેઈએ અને ત્યારેજ શાંતિ થાય. જે કાયદો થશે તો ઈન્ડિયામાં વહેલું વહેલું બેદરશાવિઝમ આવશે.

સ૦ તમે કઈ સંસ્થાના સેક્રેટરી છો ?

જ૦ ઓ. ઈ. યં. મે. જૈ. સો. સંમેલનનો સેક્રેટરી છું.

સ૦ તેનો ઉદ્દેશ શું છે ?

૧૩૪

- જા૦ ધર્મ ઉપર થતાં આક્ષેપોનો પ્રતિકાર કરવો અને શાસનની ઉન્નતિ થાય તેવાં કાર્યો કરવાં.
- સ૦ ક્યારે સ્થાપના થઈ?
- જા૦ પાંચ વર્ષ થયાં.
- સ૦ આક્ષેપો ક્યારથી થવા લાગ્યા.
- જા૦ આક્ષેપો છેલ્લાં આઠ વર્ષથી થવા લાગ્યા ?
- સ૦ કેવા આક્ષેપો થયા ?
- જા૦ આગમે કૃતવા શાસ્ત્ર છે, તેને બાળી ભસ્મમૂત કરવા જોઈએ, એવું કહેનારા કુલાંગારો હાથ નીકળ્યા છે. મૂર્તિની પૂજા કરવાને બદલે તેને રમવાના રમકડા કહેનારા પણ અમારી જૈન કામમાં પાક્યા છે. જે લાઈએએ આ ખરડાને ટેકા આપ્યો છે તેઓ માટે ખુશીથી કાયદો કરો તો અમને જરાએ વાંધા નથી. પણ અમને ધર્મ વિરુદ્ધ વર્તવાની ફરજ મહેરબાની કરી ન પાડો.
- સ૦ કાયદો કેને લાગુ પાડવો તે શી રીતે નક્કી થાય ?
- જા૦ કાયદાના હિમાયતીઓની સહીઓ આપની પાસે છે.
- સ૦ દીક્ષાનો હેતુ શો ?
- જા૦ આત્મકલ્યાણની સાધના. એટલે જન્મ મરણથી આત્માનું નિવૃત્ત થઈ-મુક્ત થઈ સત્સ્વરૂપમાં સ્થાપન થવું તે માટેની ક્રિયા-તે દીક્ષા.
- સ૦ મારા આત્માનું કલ્યાણ દીક્ષા લીધાથી થશે, એ સગીર સમજી શકે ?
- જા૦ હા ખુશીથી.
- સ૦ એવા સોમાથી કેટલા ?
- જા૦ જેને પૂર્વભવનું જ્ઞાન હોય અને ઉંચા સંસ્કાર હોય તેઓ સમજી શકે.
- સ૦ બાળક એટલે આઠ વર્ષનો, એટલે આઠથી ૭૦ વર્ષની ઉંમરવાળામાં કેાણ સમજી શકે ?
- જા૦ પૂર્વભવમાં જ્ઞાનક્રિયાની ખૂબ આરાધના કરેલી હોય તે જલ્દી સમજી શકે. આત્મગુણ સાથે વયને કોઈ જાતનો સંબંધ નથી. આઠ વર્ષની વય એટલા માટેજ યોગ્ય ગણી છે. તે નીચેની વય માટે પણ વિધાન છે. માત્રાપ સાથે દીક્ષા લેતા હોય તેવાઓ લઘુ શકે છે.
- સ૦ આરા ફરે છે તેમ આરા ફરે ને ?
- જા૦ શાસ્ત્રની આજ્ઞા એકજ છે. આરા ફરે પણ આજ્ઞા ન ફરે. પાર્શ્વનાથ

૧૩૫

પ્રભુના વખતમાં ચાર મહાવ્રતો હતા અને અત્યારે પાંચ મહાવ્રતો છે. તેનું કારણ ૨૪ મા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર પ્રભુએ વક્ર અને જડ હૃદયોની સમજણ માટે ચોથા તથા પાંચમા વ્રતને જુદું પાડી સમજવું. માયાપ દીક્ષા લેતા હોય, આ વક્રને સાચવનાર ક્રોધ ન હોય, તો આઠ વર્ષની નીચેનાને પણ સાથે દીક્ષા આપી શકાય. શાસ્ત્રોમાં આ સંબંધી સ્પષ્ટ ખુદાસો છે. ગોરાળા ઉત્પન્ન થવાનું કારણ બુદ્ધિના વિપર્યાસનું છે.

સ૦ દીક્ષા આપવા સંબંધમાં શાસ્ત્રાજ્ઞાની અવગણના થાય છે કે નહિ?

જ૦ મારી જાણમાં આવ્યું નથી.

સ૦ માયાપની સંમતિ વિના દીક્ષા અપાય છે ખરી?

જ૦ ૧૬ વર્ષના સગીરને તેના વાલીની સંમતિ લેવી જોઈએ. સંમતિ વગર દીક્ષા આપે તો અદત્તાદાનનો દોષ લાગે છે. રાજ્ય જેને સગીરનો વાલી ગણવું હોય તેની રજા લેવી જોઈએ, એવી શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા છે. તદિ તો શિષ્ય ચોરી ગણાય.

સ૦ તેવી દીક્ષાઓ થાય છે કે નહિ?

જ૦ મારી જાણમાં નથી. કદાચ એકાદ એ પાંચ થઈ હોય તો તે કબૂલ કરવામાં મને વાંધો નથી. પણ મારી જાણમાં નથી અને હોય તો તે કહેવામાં મને વાંધો નથી.

સ૦ યોગ્યતા જોવાય છે ને ?

જ૦ યોગ્યતા જે રીતે જોવાય તે રીતે જુએ છે. ગુરૂ પોતાની બુદ્ધિ મુજબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે પરિક્ષા કરે છે. શિષ્ય મોહની ખાતર તપાસ નથી કરતા એવું જાણતો નથી, કારણ શિષ્યની સારી-નરસી તમામ જોખમવારી ગુરૂને માથે હોય છે, કારણ કે તરતજ કહેવાય કે ફલાણાનો શિષ્ય નાસી ગયો. એવા એવા શિષ્યો કરીને હાથે કરીને અપકીર્તિ થાય તેનો વિમો ક્રોધ ઉતારે ખરો! તેથી ખાત્રી કરીનેજ દીક્ષા આપે. એવા માનાકાંક્ષી ગુરૂ હોવાજ ન જોઈએ અને જે હોય તો તેને સમાજે ગુરૂ તરીકે માનવાજ ન જોઈએ.

અત્રે સાક્ષીએ અગાઉ લખ્યા મોકલેલ કેટલાકોની દીક્ષાઓની વિગતવાર હકીકત સંબંધી પૂછવામાં આવ્યું હતું.

સ૦ જીવણલાલ નાથભાઈવાલા દાખલા સંબંધી શું કહો છો?

જ૦ સાંભળેલો તેમજ ડભોઈમાં તપાસ કરેલી તેથી કહું છું.

સ૦ બાઈ નારંગી સંબંધી.

જ૦ મારી પોતાની જાત માહિતિ છે.

સ૦ બાલુભાઈ છોટાલાલ

૧૩૬

જા૦ તે પ્રસંગે હાજર ન હતો એટલે જાતમાહિતિ નહિ, સાંભળેલું.

સ૦ ધીરજલાલ ત્રીભોવન

જા૦ હાજર નહોતો. સાંભળેલું.

સ૦ જેન તારા ભાઈલાલ.

જા૦ જાત માહિતિ.

સ૦ મારવાડી પન્નાલાલ.

જા૦ જાત માહિતિ.

સ૦ બાઈરતનનો અમદાવાદમાં કેસ.

જા૦ જાત માહિતિ.

સ૦ ખંભાત લીલાવતી કેસ.

જા૦ જાત માહિતિ.

સ૦ વાસદ બાઈ મેનાનો કેસ.

જા૦ જાત માહિતિ.

સ૦ અમદાવાદ કુસુમવિજયજીનો કેસ.

જા૦ જાત માહિતિ.

સ૦ જામનગરમાં ઉનાવાવાળા મોતીલાલનો કેસ.

જા૦ જાત માહિતિ.

આ બધી દીક્ષાઓ શાસ્ત્રાન્તા મુજબ અપાયેલી છે, એટલે કરવામાં આવેલા આક્ષેપો તદ્દન ખોટા છે.

સ૦ આ બાબતમાં તમે ખૂબ રસ લો છો ?

જા૦ હા, આમંત્રણ હોય તો પણ જાઉં અને જ્યાં દીક્ષાના વિરોધિઓ ઘણા હોય અને તોફાન કરશે એમ લાગે તો પણ જાઉં. તેવા ધર્મના વિરોધિઓજ કહે છે કે “દીક્ષા બંધ કરો.”

સ૦ એટો બંધ કરવાનું નથી કહેતા પણ તેમાં બગાડ થયો છે તે કાઢી નાંખવાનું કહે છે.

જા૦ તે તેમના લખાણો જુઓ તો ખાતરી થશે કે શાસન અને દીક્ષા વિરુદ્ધ કેવા હુમલા કરે છે. બધો દંભ છે.

સ૦ વિરોધિઓ શાથી છે ?

જા૦ સાધુ સંસ્થાજ ખટકે છે.

સ૦ દીક્ષા અયોગ્ય અપાય છે ત્યારે ને ?

જા૦ દીક્ષા અયોગ્ય કહેવાયજ નહિ.

સ૦ અયોગ્ય દીક્ષા કેને કહેવાય ?

જા૦ શાસ્ત્રકારોએ કહ્યા મુજબથી વિરુદ્ધ જતી હોય તે.

૧૩૭

સ૦ તમે કહી શકો છો કે ગુરૂઓ શિષ્ય મોહથી દીક્ષા નથી આપતા ?

જ૦ મારી પાસે એવું જ્ઞાન નથી કે જેથી હું તેઓના હૃદય પારખી શકું.

સ૦ કોઈ અયોગ્ય કરતું હોય તો તેને ઉધાડા પાડવા માટે તમારે તો દરેક ખર્ચ કહેવું જોઈએ.

જ૦ હું એજ કહું છું કે આપ અમારી ખરેખરી દરેક હકીકત સાંભળો. અને તેના ઉપર ખૂબ વિચાર કરો.

સ૦ સાધુ સંમેલન વડોદરામાં મળેલું તે સંબંધી જાણો છો ?

જ૦ તેમાં હું નહોતો, પણ ચોપડી વાંચેલી છે.

સ૦ એક મહિનો પાસે રાખી, પરિક્ષા કરી દીક્ષા આપવી એવો ઠરાવ થયેલો છે ?

જ૦ શબ્દો આપવામાં આવે તો કહું.

આ સંબંધી જે કહું તે એ સંઘાડના સાધુઓને કે કોઈપણ સાધુને બંધનકારક ગણવું નહિ. કારણ મારી જાતમાહિતિ નથી. એ ઠરાવોનો અમલ થયો નથી. ઠરાવો કર્યા હોય તો પણ આત્મારામજી મહારાજના એકજ સંઘાડાએ કરેલ છે, એટલે તે ખીજને બંધનકર્તા નથી. દ્રષ્ટિ એક થયા વગર આ ઝઘડો ઉકેલે એમ મને લાગતું નથી.

સ૦ ત્યારે તો સરકારે વચ્ચે પડવું જોઈએ ?

જ૦ કલહ કરનારને રોકવા જોઈએ કે ખીજને ? જે ન્યાય યુક્ત હોય, એવો અભિપ્રાય આપ ભલે કરો. ન્યાયસર કરો તે મંજૂર છે. આસા પત્રિકામાં શરૂઆતમાંજ આમ થયું છે વિગેરે સૂચક અભિપ્રાય આપ્યો છે તેથી મને ખુદ નવાઈ લાગે છે. ગામડાઓમાં પ્રચાર મેં કરેલો અને હું ગયેલો ત્યારે મને અનુભવ થયેલો. લોકો કહેતા કે અમારા મહારાજ સાહેબનો એવો હેતુ છે ત્યાં અમે શું કરીએ !

ગોવિંદભાઈ-તેવું નથી. ધર્મ સારો છે એમ શ્રી સરકાર માનેજ છે. માત્ર તેમાં મલીનતા પેસી ગયાની ફરિયાદ છે, તેની તપાસ કરી દુર કરવાનોજ ઈરાદો છે, અને તે તો તમે પણ કબૂલ કરશો કે “ જોડું નથી.” એમ કહી સાક્ષીને સાધુસંમેલનના ઠરાવની ચોપડી આપવામાં આવી.

જ૦ આ ચોપડી અસલ નથી.

અત્રે રા. વાડીલાલ વૈદ્ય જણાવ્યું કે તે ખીજ આવૃત્તિ છે અને મૂળ ચોપડી બરાબર છે.

ગોવિંદભાઈ-વાડીલાલને કહ્યું કે “ આપ તે સંબંધી માહિતગાર છો ? ”

વાડીલાઈ-હા. તે વખતે અયોગ્ય દીક્ષાની પ્રવૃત્તિ શરૂ થયેલી અને તેથી રાજદરબારે જવું ન પડે અને તેથી ધર્મની અવહેલના ન થાય તેથી

૧૩૮

- આમારામજી મહારાજના સંઘાડાના બધા સાધુઓને સમય વિચારી
લેશા કર્યા. શ્રી દાનસુરિ, શ્રી પ્રેમવિજયજી અને તેમના શિષ્ય શ્રી રામ-
વિજયજી પણ હાજર હતા. તેનું અનુકરણ મૂળચંદ્રજી મહારાજના સંઘા-
ડાએ કર્યું હતું. વીરપુત્ર આનંદસાગરજીએ પણ સંમતિ દર્શાવી હતી.
વિરક્ષતા ડોકઠીએ કરી નથી. અમુક મુદત પછી વિરોધ જન્મેલો.
સ૦ એવા બનાવો બનતા હતા તેથી સંમેલને આવો ઠરાવ કરેલો ને ?
જ૦ આ ઠરાવ થયોજ નથી અથવા ખોટો છે એવું કહેવા માટે હું તૈયાર નથી.
સ૦ આ ઠરાવ વડોદરા તળામાં જૈન સાધુઓએ કર્યો તેનો અમલ ન થતો
હોય તો શું કરવું ?
જ૦ જેને ગુલો કર્યો હોય તેને જવાબદાર ગણો. આ ઠરાવ મરજીયાત છે,
ફરજીયાત નથી. આ સંમેલન સાધુઓના એક સમુદાયનું હતું.
સ૦ આ ઠરાવ વર્તમાનપત્રોમાં પ્રસિદ્ધ થયો છે કે ?
જ૦ તે થયો હશે.
સ૦ આ ઠરાવ બધા સાધુઓ માન્ય કરે કે નહિ ?
જ૦ આ ઠરાવ બધા સાધુઓ માન્ય કરે કે નહિ તે કહી શકાય નહિ. કારણ
કે આ સંમેલન એક સંઘાડાનું હતું.
સ૦ સંઘાડો એટલે માન્યતા તો એકજ ને ?
વાડીલાઈ-સંઘાડો એટલે સમુહ એટલે કુળ.
સ૦ સિદ્ધાંતમાં ફેર ખરો ?
વાડીલાઈ-સિદ્ધાંત તો એકજ, તેમાં ફેર નહિ.
સ૦ આ ઠરાવનો અમલ ન થયાનો દાખલો છે ?
જ૦ આ ઠરાવ થયા પછી હુંક સમયમાંજ સંમેલનના પ્રમુખે પોતે દીક્ષા
આપી છે. માની મરજી વિરક્ષ દીક્ષા આપ્યાનો એક દાખલો મારી
બાણમાં છે.
સ૦ કમલસુરિને માનો છો ?
જ૦ હા, કમલસુરિને માનું છું.
સ૦ દીક્ષા કેણે આપી ?
જ૦ એમના સમુદાયના ઉપાધ્યાય શ્રી વીરવિજયજીએ આપી.
સ૦ ક્યારે અને ક્યાં આપેલી ?
જ૦ સંમેલન પછી ૬, ૮ મહિના પછી ખંભાત પાસે વતરામાં આપેલી.
સ૦ આ દીક્ષા શાસ્ત્ર વિરક્ષ ગણાય ને ?
જ૦ મોટી ઉંમરનાને સંમતિની જરૂર નથી. આ દીક્ષા સગીરની નથી.

૧૩૯

હરાવ સર્વ સામાન્ય છે. છોકરાનું નામ ખખર નથી પણ હાલમાં મુનિ શ્રી રામવિજયજી છે તે.

સ૦ તેમની ઉંમર કેટલી હતી ?

જ૦ ૧૭ વરસની ઉંમરે દીક્ષા લીધી.

સ૦ આ હરાવનો અમલ થયો નથી ને ?

જ૦ હરાવ જે રીતે લખવામાં આવ્યો છે તે રીતે તેનો અમલ થયો નથી. ધારો કે આપ દીકરો સાથે દીક્ષા લેવા આવે તો કેને પૂછવાનું રહે ? એટલે તેવી દીક્ષા સાધુ આપેજ. એટલે તે હરાવ મરજીયાત છે.

સ૦ સંઘની સંમતિ જોઈએ ને ?

જ૦ સંઘની પરવાનગીની જરૂરજ નથી, કેટલાકોએ મતભેદને પરિણામે તેમ હરાવ્યું છે.

સ૦ દાખલો જાણો છો ?

જ૦ ભાવનગરના સંઘે હરાવ કર્યાની વાત સાંભળી હતી. પટણી સાહેબની લક્ષમણથી આ હરાવ કર્યાનું જાહેર કર્યું હતું. અમેએ તે સંબંધમાં પટણી સાહેબને પ્રથમ પત્ર લખ્યો. તેનો જવાબ ન આવ્યો એટલે બીજો પત્ર લખ્યો, ત્યારે પહેલું આવ્યું. છેવટે ત્રીજો પત્ર લખ્યો એટલે ગોળગોળ જવાબ મળ્યો. ખુલાસો ન મળ્યો.

સ૦ હરાવ વાંચ્યો છે ?

જ૦ અત્રે ભાવનગરના હરાવનું હેન્ડબીલ રજુ કર્યું અને વાંચ્યું. આ હરાવ પટણી સાહેબની શેઠમાં દખાલને કર્યો, અને તેનો આ પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે.

સ૦ ત્યારે વડોદરામાં શું થશે ?

જ૦ આપ જે કાંઈ કરો તે વડોદરા રાજ્ય માટે છે. માફ કરજો કે મારે કહેવું જોઈશે કે આજ્ઞાપત્રિકામાં સમજાવ્યા છતાં પ્રજા દોરવાઈ નથી, તે તેની ધર્મભાવનાનું કારણ છે. સમજાવવા છતાં પણ આપની પ્રજાના ૧૦૭ ગામના શ્રી સંઘોએ આ ખરડાનો વિરોધ કર્યો છે, જ્યારે એકાદ એ ગામોએ તરફેણ કરી હોય તો આજ્ઞાપત્રિકા ભાગ્યશાળી ગણાય. બાકી ભાવનગરનો સંઘ તો સંઘ તરીકેની પોતાની ફરજ ભૂલ્યો છે, અને પટણી સાહેબની શેઠમાં દખાલો છે. સંસાર વ્યવહારના હિત માટે કાયદા કરો તો અમને વાંધો નથી. જેને જૈન ધર્મ ન જોઈતો હોય, ન ગમતો હોય—તે ભલે દીગંબરોની માફક છુટા પડે, પણ અમે તો શાસ્ત્રની પવિત્ર આજ્ઞાઓ પાળવા સર્વસ્વ હોમવા તૈયાર છીએ. તો પછી અમારા ધર્મસ્વાતંત્ર્ય ઉપર અંકુશ શા માટે મૂકવો જોઈએ ?

સ૦ આ નિબંધથી તમને શી હરકત છે ?

૧૪૦

જ૦ સગીરની દીક્ષા બીલકુલ બંધ થાય છે.

સ૦ સગીર સમજે શું ?

જ૦ અચ્યું દુધ પીએ છે, તે શું સમજે છે ? કશુંજ નહીં. પણ તે કયા હેતુથી અપાય છે તે જાણવું જોઈએ. એવા જીજ્ઞાસુ દાખલાઓ બને છે. પૂર્વના સંસ્કાર સારા હોય તો જલ્દી તે આગળ ચાલ્યો જાય. છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં વડોદરા રાજ્યમાંથી આપ કેટલા સગીરોએ દીક્ષા લીધી માનો છો ?

ગોવિંદભાઈ-એ આખત તપાસ કરાવેલી પણ પૂરતી માહિતિ મળી નથી.

અત્રે સાક્ષીએ ૧૨ નામોનું સગીર દીક્ષિતોનું લીસ્ટ રજુ કર્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં માત્ર ૧૨ સગીર છોકરાઓની દીક્ષાઓ થઈ છે. વધુમાં આપની પાસે આવેલા અનર્થના પુરાવા જો મને આપવામાં આવશે તો હું ખુલાસા કરીશ તેમ જણાવ્યું હતું.

સ૦ ગુલાબચંદના છોકરાનો દાખલો સાંભળ્યો ?

જ૦ હા, સાંભળ્યો.

સ૦ એવી રીતે બને તે સાંઝે કહેવાય ?

જ૦ ના, તે હું સાંઝે માનતો નથી. છતાં આજે પક્ષાપક્ષીમાં સાધુઓને બેડી પહેરાવવાના, ૧૮૧૧ વર્ષની ઉંમર હોવા છતાં ૧૩ વર્ષની ઉંમર સખી ખોટા કેસો કરવાના પ્રયત્નો થાય છે. એટલે આજ શું ન થાય તે કહી શકાય નહિં.

સ૦ સંમતિ વગર દીક્ષા અપાય છે, તેથી ઝઘડા થાય છે ને ?

જ૦ આજનો ઝઘડો એનો નથી. સાબીત કરી આપું કે આ ઝઘડો ઈર્ષા ભાવે અને સાધુસંસ્થાને નષ્ટ કરવાના ઇરાદાથીજ થાય છે. તે માટે ખોટા કેસો કર્યા, આક્રમણો કર્યા. હું જો કહું છું તે મારી પૂર્ણ જવાબદારી સમજીનેજ કહું છું. તે બધાના પુરાવા મારી પાસે મોજુદ છે.

સ૦ શાસ્ત્ર પ્રમાણે વર્ત્યા નહીં તેથી આ પરિણામ આવ્યું ને ?

જ૦ તેવા જો કોઈ હોય તો તેમનો બચાવ કરવા હું તૈયાર નથી.

સ૦ પરણીને તરત દીક્ષા લે તે સાંઝે ?

જ૦ વટલીને બીજા ધર્મમાં જાય તો શું ? એક માત્ર દીક્ષાજ ખટકે છે. આ તો બ્રાહ્મણના ખભે બકરાના જેવા ખેલ થઈ રહ્યો છે.

સ૦ ડભોઈના ગુલાબચંદનો કિસ્સો ખોટો છે ?

જ૦ તે કહી ગયા તેમાં હદ વગરનું મીઠું મરચું ભભરાવેલું છે. આપ પણ એ નથી સમજી શક્યા કે તેમાં માણસલટની માફક રાગ રેડાયો છે !

૧૪૧

સ૦ એમનું દુઃખ બહાર પડતું હતું.

જ૦ છોકરો ઉપાડી જવામાં આવ્યો હોય તો જરૂર દુઃખ લાગે—એ હું કબૂલ કરું છું.

સ૦ આ વાત બહાર આવી છે, એટલે તેની કાંઈ તમે તમારી જવાબ-દારી ઉપર તપાસ કરશો કે? સંસ્થાના સેક્રેટરી તરીકે તમારી જાણવાની ઇચ્છા હોવીજ નોંધાયે.

જ૦ તપાસ કરીશ. જવાબદારી નહિં, પણ પરિણામ જરૂર જણાવીશ. ગોવિંદભાઈ-પરિણામ જણાવજો.

[રા. ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆની બાકી રહેલી જુઆની તા. ૧૬-૭-૩૨ ને દિને થઈ હતી, તે અહીં જોડી દેવામાં આવી છે.]

સ૦ દીક્ષા લેવાનું કામ ઘણું કઠણ છે કે નહિં ?

જ૦ કઠણ તો છેજ. તલવારની ધાર પર ચાલવા જેવું, મેરૂપર્વત જેટલો ભાર વહન કરવા જેવું છે.

સ૦ આટલું બધું કઠણ કામ બાળક કરી શકે ?

જ૦ હા, જો આસક્તિ છુટે તો બાળક પણ કરી શકે.

સ૦ બાળક અજ્ઞાન હોય, છતાં આ વસ્તુ બરાબર સમજી શકે અને કરી શકે ?

જ૦ હા. અજ્ઞાન હોય, છતાં પણ જો જડ વસ્તુ પરત્વે રાગ ન રહે તો જરૂર કરી શકે. જૈનોને મન આ કાર્ય દુષ્કર નથી. સાધુ અવસ્થામાં જાય એટલે કે દીક્ષા લે અને રાગ રહ્યો હોય, તો તે નજ કરી શકે, એટલે છોડીને પાછો પણ આવે.

સ૦ છોડનારને અટકાવવામાં આવે છે ખરા કે ?

જ૦ છોડનાના દાખલા અને પણ ખરા, તેમાં નવાઈ જેવું કાંઈ નથી. છોડીને આવનારને અટકાવવાનો એક પણ દાખલો અહીં રજુ થયો નથી.

સ૦ બાળક એટલે પહેલી ચોપડીના કલાસ પ્રમાણે ગણાય, પણ આ તો કોલેજના સવાલ જેવું અઘરું છે ને ?

જ૦ જે દ્રષ્ટાંત સાથે સરખાવવામાં આવે છે, તે ખીલકુલ બંધબેસતું નથી. વેપારી વેપાર કરી જાણે પણ શઢ ઉપર ચઢવાનું તેને મુશ્કેલ પડે અને વહાણવટીના નાના નાના છોકરાઓ પણ સહેલાઈથી શઢ ઉપર ચઢી શકે.

સ૦ ત્યારે આ તો તમે ન કરી શકો, એ તમારાં છોકરાં કરી શકે એમને ?

જ૦ વ્યવહારમાં પણ એમ અને છે. બાપ બેરીસ્ટર ન બન્યો હોય અને છોકરો બેરીસ્ટર અને !

૧૪૨

સ૦ ભણ્યો હોય ત્યારેને ?

જ૦ હા. ઉઘમ કરે તો. અને એવીજ રીતે બાળક દીક્ષા લે એટલે દીક્ષામાં પ્રવેશ કર્યો—એજ એના ઉઘમની શરૂઆત.

સ૦ એ તો પહેલી ચોપડી ભણુવા જેવું થયુંને ?

જ૦ હા. તેના બે રસ્તા છે. એક વ્યવહારિક અને બીજો ધાર્મિક. જેમ વ્યવહારિક જ્ઞાન માટે પહેલી ચોપડીનો કક્ષાસ છે, તેમ આત્મિક ઉન્નતિ સાધવાવાળા માટે દીક્ષા ગ્રહણ કરવી એ પહેલી ચોપડીનોજ કક્ષાસ છે. તેમાં જેમ જેમ આગળ વધે, તેમ તેમ પંન્યાસ, આચાર્ય વિગેરે થાય. બન્નેની દિશાજ ભિન્ન છે.

સ૦ ઝવેરીનું નામ પણ ન જાણતો હોય અને ઝવેરાતને ઓળખી શકતો પણ ન હોય, તેવાને ઝવેરીની દુકાને બેસાડે તો શું પરિણામ આવે ?

જ૦ તેથીજ શીખવા માટે ટાઇમ પણ લાગે.

સ૦ તો પછી દીક્ષા લેવા માટે પ્રથમ શીખવું જોઈએને ?

જ૦ જે જાતનું શિક્ષણ લેવું હોય, તે જાતની દુકાને બેસવું જોઈએ. શાળામાં ગયા વગર જેમ વ્યવહારિક જ્ઞાન મળે નહિ, તેમ ધાર્મિક જ્ઞાન પણ અહીંજ મળે. ધાર્મિક જ્ઞાન મેળવવાની આ પ્રાથમિક નિશાળ છે.

સ૦ દીક્ષા લેનારે માઆપની સંમતિ લેવી જોઈએ કે નહિ ?

જ૦ ૧૬ વર્ષની ઉંમર સુધીનાને સંમતિ અવશ્ય લેવીજ જોઈએ. સંમતિ વગરનાને દીક્ષા આપી શકાય નહિ અને જો કોઈ દીક્ષા આપે તો તે સાધુ ચોર ગણાય. ૧૬ વર્ષથી મોટી ઉંમરનાને માટે સંમતિ ન મળે તો પણ ચાલે. માઆપ પાસે રહીને દીક્ષા ન અપાવે, એવી કોઈની પણ ઇચ્છા હોય નહિ. મોહથી છુટો ન કરે, તો શુભ કાર્યમાં પ્રયાણ કરતાં રોકાવું નહિ—એવી શાસ્ત્રની આજ્ઞા છે.

સ૦ કયા શાસ્ત્રમાં છે ?

જ૦ પંચકલ્પભાષ્ય પાનું ૧૭—સગીર દીક્ષા સંબંધીના દરેક આધારો રજુ કરવા માટે મેં તૈયાર કરેલા છે.

સ૦ નિષ્કેટિકા કેને કહેવાય ?

જ૦ અપ્રતિપૂર્ણ એવો બાળક—૧૬ વર્ષની અંદરનાને વાલીની સંમતિ વગર દીક્ષા આપે, તો તે માટે નિષ્કેટિકા દોષ લાગે.

સ૦ સાધુ ધર્મમાં ૧૮ પ્રકારે દીક્ષા ન અપાય એવું ધર્મબિંદુમાં છે તે કાદો. તેમાં નિષ્કેટિકા સંબંધી છે ?

જ૦ ધર્મબિંદુમાંથી—

નિષ્કેટિકા—માતાપિતા કે વડિલે રજા ન આપી હોય, તેવાને અપહરણ

૧૪૩

કરી દીક્ષા આપે તેને નિષ્કેટિકા દોષ કહેવાય છે.

- સ૦ માલ્લીકત્તી રત્ન વગર દીક્ષા આપે તો ચોરી કહેવાય એવું લખ્યું છે, તો તેની દીક્ષા આપવાથી પાપ લાગેને ?
- જ૦ ઉમરલાયક હોય તેને દીક્ષા આપે ત્યાં સાધુને પાપ લાગતું નથી. કારણ કે-દીક્ષા લેનારની ભાવના તેમને રખડાવવાની હોતી નથી, પણ પોતાના આત્માનું હિત સાધવાનીજ હોય છે.
- સ૦ લગ્ન કરતી વખતે વચન આપવામાં આવે છે, અને પછી દીક્ષા લે તો વચનનો લાંબ થાય અને તેથી પાપ લાગેને ?
- જ૦ તે મુજબના વચન લાંબથી દોષ લાગતો નથી, કારણ કે-જૈનકુળમાં જન્મેલા છોકરા યા છોકરીની જન્મથીજ એવી ભાવના હોવી જોઈએ કે-જ્યાંસુધી આ સંસારનો ત્યાગ ન કરું, ત્યાંસુધી ઠગાયો છું એમ માને.
- સ૦ અવતાર લેવામાંજ ઠગાયો છું એમ ન માને ?
- જ૦ ના. ઉપર મુજબ કહ્યું તેમજ માને.
- સ૦ શાસ્ત્રનો આધાર બતાવો.
- જ૦ તે સંબંધી શ્રાદ્ધવિધિ પાને ૧૮૧ માં લખેલું છે.
- સ૦ શ્રાદ્ધ એટલે ?
- જ૦ આવક.
- સ૦ તેના કર્તા કોણ છે ?
- જ૦ શ્રી ધનેશ્વરસુરિજી.
- સ૦ એનો અર્થ એમ નથી થતો કે-દરેકે દીક્ષા લેવી !
- જ૦ ના. આ તો મૂળ ધ્યેય છે અને તે સર્વ કાર્ષણે રાખવું જોઈએ.
- સ૦ એવું ધ્યેય ન હોય તો જીવવું નકામું ને ?
- જ૦ હા. તે પોતાનો ઠગાયો માને, એટલે કે-વિષયવાસનામાં ફસાઈ પડ્યો છું, તેમાંથી ક્યારે છુટું, એવી ભાવના અવશ્ય હોવી જોઈએ.
- સ૦ એવી રીતે ઠગાવું શા માટે પડે ? બધાએ સાધુ બની જાય. આત્મ-સાધન કરે, જેથી મોક્ષ મળે.
- જ૦ એ કહેવાની યોગ્યતા સાધુઓનેજ હોય છે, તેથી તેઓ ઉપદેશ આપે છે કે-આ સંસાર વિષયવાસનાથી ભરેલો છે માટે છોડવો જોઈએ. અને એવો ઉપદેશ આપવો એ એમનું કર્તવ્ય છે. જો એવો બોધ ન આપે તો સાધુ સાધુજ ન કહેવાય.
- સ૦ બધાંજ જો દીક્ષા લે અને પાળે, તો તો જૈનો પણ ન રહે અને સાધુઓ પણ ન રહે.
- જ૦ દીક્ષા લે તે બધાંજ મોક્ષમાં પહોંચી જાય એમ નથી બનતું. કદાચ

૧૪૪

અધાં મોક્ષમાં પહોંચી જાય તો પણ શું ? પોલીસ રાખો તો પણ ચોર-ગુન્હેગારો તો રહેવાનાજ.

સ૦ કયા દાખલાઓ તમે તૈયાર કર્યા છે ?

શાસ્ત્રોના આધારોના દાખલાઓ વાંચ્યા અને રજુ કર્યા.

સ૦ આ અધા શાસ્ત્રો કરતાં ધર્મગ્રંથો અધાનો સારજ છે ને ?

જ૦ આખાએ જૈન શાસ્ત્રનું દોહન એક ધર્મગ્રંથમાંજ ન આવે. જો કે એ ગ્રંથ સર્વસામાન્ય છે ખરો, તો પણ તેમાં કેટલુંક સ્પષ્ટ ન હોય તો તે બીજામાંથી જોવું જોઈએ.

સ૦ અદામી સાહેબે કહ્યું તે તમે સાંભળ્યું છે ને ?

જ૦ હા.

સ૦ તેઓએ કહ્યું છે કે-શાસ્ત્રો શ્રાવકોથી વાંચાય નહિ તેમાં તમે સંમત છો ?

જ૦ હા. વેદ બ્રાહ્મણો વાંચી શકે છે, તેનું કારણ તેમાં કૃત્રની મહત્તા છે અને અહીંયા જૈનધર્મમાં આચારની મહત્તા છે, તેથી સાધુઓજ તે વાંચી શકે.

સ૦ શ્રાવકો વાંચી શકેજ નહિ ?

જ૦ શ્રાવકોને વાંચવાની મનાઈજ છે. અમૂક ગ્રંથ એવા છે, કે જે શ્રાવકોને વાંચવાને ભલામણ છે, પણ તે કયા છે તે મને ખબર નથી.

સ૦ શાથી ન વાંચી શકે ?

જ૦ અમારા શાસ્ત્રમાં દરેક પ્રશ્નો બહુજ ઉંડાણથી ચર્ચામાં આવ્યા છે, એટલે શ્રાવકો વાંચીને તેનો અવગો અર્થ કરી ખેસે, તો મહાન નુકશાન થાય.

સ૦ તેનો કાંઈ આધાર બતાવો છો ?

જ૦ વાંચ્યું છે અને સાંભળ્યું છે તે ઉપરથી કહું છું.

સ૦ દીક્ષા આપતાં સંઘની સંમતિ લેવી જોઈએ કે નહિ ?

જ૦ સંઘને પૂછવાની જરૂરજ નથી.

સ૦ સાધુ તો શાસ્ત્રો જાણે, પણ દીક્ષા લેનાર માણસ કયો જાતનો છે, કેવી કેરેક્ટરનો છે, તે અધું જો સંઘને પૂછે નહિ, તો કેવી રીતે માલમ પડે ! કદાચ અયોગ્ય પણ આવી જાયને !

જ૦ રજા માટે પૂછવાની આવશ્યકતા નથી. સાધુ પોતે પોતાની મરજીથી આવી બાબતો જાણવા માટે પૂછે તો તે શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ નથી, પણ સંઘને પૂછવુંજ જોઈએ એમ છેજ નહિ.

૧૪૫

- સ૦ દુનિયાદારીનો અનુભવ તો સાધુને નથી હોતો ને ?
- જ૦ દુનિયાદારીનો અનુભવ નથી હોતો, પણ જ્ઞાનદ્વારા દુનિયાદારીના અનુભવો સમજી શકે છે. જ્ઞાનદ્વારા અમારા વ્યવહારિક વર્તન તેઓ પારખી શકે છે.
- સ૦ પણ યોગ્ય અયોગ્યની ખાત્રી શી રીતે થાય ?
- જ૦ તેવી ખાત્રી કરવા માટે શાસ્ત્રને બાધ ન આવે તેમ હાલ પણ પૂછે છે. જોવા માત્રથી કંઈપી શકે તેવી બુદ્ધિ પણ કેટલાકોમાં હોઈ શકે. મને તેનો કંઈક અનુભવ થયો છે.
- સ૦ ચાણુસ્માના ચતુરદાસની જીજ્ઞાસી તમે સાંભળી છે ને ?
- જ૦ હા.
- સ૦ તેમાં સાધુએ પૂછ્યા વગર ૧૬ વર્ષની ઉંમરનાને દીક્ષા આપી છે ને ?
- જ૦ ૧૬ વર્ષની ઉંમરનાને દીક્ષા અપાઈજ નથી. તે તો ૧૮ વર્ષની ઉંમરનો છોકરો હતો.
- સ૦ સગીર ઉંમરે લઈ ગયાનું બાપે લખાવ્યું છે ને ?
- જ૦ લઈ ગયાનું બાપે કહ્યું નથી.
- સ૦ સાધુ ગયા ત્યારે લઈ ગયા ને ?
- જ૦ સાધુ ગયા ત્યારે લઈ ગયા એમ કહ્યું નથી.
- સ૦ ફરીયાદ કરી હતી ને ?
- જ૦ હા. પોલીસમાં ફરીયાદ કરી હતી, પણ તે લઈ ગયાની ફરીયાદ નહોતી.
- સ૦ તે બાબતના કાગળો અમે મંગાવી શકીશું, પણ ૧૬ વર્ષ પહેલાંની ઉંમરનાની સંમતિ વગર દીક્ષાઓ થયેલાના દાખલા તમે સાંભળ્યા તો છે ને ?
- જ૦ હા. અહીં નિબંધને ટેકા આપનારની જીજ્ઞાસીઓમાં મેં સાંભળ્યા છે.
- સ૦ બહાર સાંભળ્યા છે કે નહિ ?
- જ૦ એકલવિહારીનો દાખલો સાંભળેલો, પણ એકલવિહારીને અમે સાધુ માનતા જ નથી, તેથી ઉહાપોહ કરેલો નહિ.
- સ૦ દીક્ષા લીધેલાઓની બૈરીઓએ ખોરાકીની ફરીયાદ કરી હોય એવા દાખલા સાંભળ્યા છે ?
- જ૦ હાજી.
- સ૦ ત્યારે બંદોબસ્ત કર્યો વગર પણ ચાલ્યા ગયા છે અને તેથી કોર્ટ કેસ થયા છે ને ?

૧૪૬

જા. અત્યાર સુધીમાં બે દાખલા બન્યા છે, પણ તેમાં ઘણું બાકી રહેલું છે.

સ. ખાનગી સમાધાન થતું હોય કે પંચમાં સમાધાન થાય—તે બહાર ન આવે ને ?

જા. એવી રીતે ખાનગી તો કોઈ વખત થયું નહિ હોય.

સ. એવા દાખલા અમારી પાસે આવ્યા છે.

જા. દીક્ષા લીધાં પહેલાં અંદોબસ્ત કર્યાનું હું બાણું છું. દીક્ષા લીધા પછીના તેવા દાખલા હું બાણુંતો નથી.

સ. ફોજદારી કેસો થયાના દાખલા બાણું છે ?

જા. હા. ચાલુસ્મા, વાસદ, અમદાવાદ તથા પાટણમાં કેસો થયાનું હું બાણું છું.

સ. આવા ઝઘડાઓ થાય છે ને ?

જા. આવા ઝઘડાઓ ઉભા કરવામાં આવે છે.

સ. તેવા ઝઘડાઓ ન થાય તેના માટે શું કરવું ?

જા. જેઓને શાસ્ત્રોક્ત રીતે અપાતી પણ દીક્ષા ન ગમતી હોય, તેઓ ખુશીથી અલગ થઈ જાય, તો ઝઘડા થાય જ નહિ.

સ. ભ્રમિત કરી દીક્ષા આપવામાં આવે છે ?

જા. ના. ભ્રમિત કરી દીક્ષા આપવામાં આવતી નથી.

સ. એવું કહેવામાં આવ્યું છે ને ?

જા. કહેતા હોય તો તે વાસ્તવિક નથી.

અત્યાર સુધીમાં નિબંધની તરફેણ કરનારાઓએ જીખાનીઓ આપી છે, તેમાંથી કેટલાક મુદ્દાઓ છણાયા વગરના છે. તેવા કેટલાક મુદ્દાઓ વાતમાં નીકળી ન જાય તેના બદલે તે દરેક મુદ્દાઓ ઉપર એક લેખીત સ્ટેટમેન્ટ મેં તૈયાર કર્યું છે, જે રજુ કરું છું અને તેની સાથે એક દુંક નિવેદન લખેલ છે તે વાંચી સંભળાવું છું.

સ. ખુશીથી વાંચો.

જા. નિવેદન વાંચી સંભળાવ્યું.

સ. નિવેદનમાં લખ્યું છે કે વિરોધના ઠરાવો આટલા અને તરફેણના આટલા, તે તમે શાથી બાણું ?

જા. આપ સાહેબ પર જે વિરોધ આવેલા તેની કેટલીક કોપીઓ અમારા ઉપર પણ આવેલી.

સ. આ સાક્ષી તમે તમારી જાત તરફથી આપો છો ?

૧૪૭

- જા૦ ના. ઑ. ઇ. યં. મેં. જૈ. સો. સંમેલનના મંત્રી તરીકે મને ખોલાવેલ છે.
- સ૦ તમે જાતે તો વિરોધ અરજીઓ લખી જુદે જુદે ઠેકાણેથી અત્રે મોકલાવી નથી ને ?
- જા૦ ના કેટલીક જગ્યાએ મેં તે સંબંધી પ્રચાર કર્યો છે.
- સ૦ શું પ્રચાર કર્યો છે ?
- જા૦ આ નિબંધ આપણા ધર્મ વિરુદ્ધનો છે, માટે તે રદ થવો જોઈએ. તો આપનો તે સામે વિરોધપત્ર વડોદરા મોકલાવી આપશો.
- સ૦ મારી પાસે એક જ મતલબના લગભગ ૨૦૦ ક્યાડ્ જુદે જુદે ઠેકાણેથી આવેલા, તે મેં ફાઇલ કર્યા છે. તે સંબંધી તમે કાંઈ જાણો છો ?
- જા૦ ના. તે ક્યાડ્ સંબંધી હું કાંઈ કહી શકતો નથી. તેની સાથે મારો સંબંધ નથી.
- સ૦ પ્રચાર કરેલો તેથી આ વિરોધ અરજીઓ આવેલી ?
- જા૦ પ્રચાર પણ કરેલો અને કેટલેક ઠેકાણે જાતે જઈને તેમજ ખીજા ગામોમાંથી માણસો મોકલીને વસ્તુસ્થિતિ સમજાવેલી અને વિરોધ કરાવેલો.
- સ૦ તારો તમે કરાવેલા ?
- જા૦ તારો કરવા સૂચના કરેલી.
- સ૦ પૈસા આપેલા ?
- જા૦ ના. પૈસા આપેલા નહિ.
- સ૦ તેમ કરવાનું શું કારણ ?
- જા૦ લોકોને જાણ થાય અને ચોગ્ય લાગે તે મુજબ ખોતાનો વિરોધ લખી મોકલે.
- સ૦ અમૂક જ લખાણ કરો એમ જાણાવેલું ?
- જા૦ ના, અમૂક જ લખાણ કરો એમ જાણાવેલું નથી. આજ મુજબ નિબંધને ટેકા આપનારાઓએ પણ પ્રચાર કર્યો છે, છતાં તેઓને વધુ પ્રમાણમાં ટેકા મળ્યો નથી. આ બાબતના મારી પાસે પૂરાવા છે.
- મી. મહાસુખલાઈ તરફથી સગીર દીક્ષિતોના દાખલાની એક યાદી આપવામાં આવેલી. તે સંબંધમાં કેટલું ખોટું છે, તે કેટલાકના વાલીઓએ તેમ જ કેટલાક મારી જાતમાહિતિથી મેં દર્શાવ્યું છે. વડોદરા રાજ્યના ૩૨ સગીરોએ છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં દીક્ષાઓ લીધેલી, તેની યાદી અગાઉ મેં રજુ કરી છે, તેમજ તે સંબંધી વધુ હકીકત ઉતારી છે તે રજુ કરું છું.
- સ૦ ખીજાં જે કાંઈ સ્ટેટમેન્ટ રજુ કરવાં હોય તે કરો.
- જા૦ સ્ટેટમેન્ટ તરીકે વસ્તુ રહેતી નથી.

૧૪૮

આચારક્ષિતસૂરિનો દાખલો પ્રથમ શિષ્ય નિષ્કેટિકા તરીકે આપેલ છે તે સંબંધમાં મારે કેટલુંક કહેવાનું છે.

સ૦ ક્યારે થયા ?

જ૦ તે મને ખરોખર ખબર નથી.

વાડીલાત્ર વૈદ્ય-મહાવીર નિર્વાણ પછી ૬૦૦ વર્ષ પછી થયા.

સાક્ષી-આચારક્ષિતસૂરિની દીક્ષા થઈ તે વખતે તેઓ ૧૧ વર્ષની ઉંમરના હોવાથી પ્રથમ શિષ્યચોરી થઈ, પરંતુ અહીં ૨૨ વર્ષની ઉંમર ગણાવીને શિષ્યચોરી કહેવામાં આવેલ છે. તે સંબંધમાં ૧૧ વર્ષની ઉંમરની સાખીતી રૂપે 'યુગપ્રધાન ગંડિકા' માં લખેલું છે. તેનો ફોટો અમોએ લીધેલો છે. એમ કહી તે ફોટામાંથી એક પાનું રજુ કર્યું.

સ૦ પાછળ ગમે તે બન્યું હોય, તેને અમે વિશેષ મહત્ત્વ આપ્યું નથી.

જ૦ આ પુસ્તકમાં પાછળ થયેલા યુગપ્રધાનો અને આગળ થવાના યુગપ્રધાનો વિગેરેની નોંધ છે.

સ૦ અમે ભવિષ્યને માનતાજ નથી.

જ૦ માન્યતા રાખવામાં સૌ સ્વતંત્ર છે.

સ૦ બીજા દાખલા રજુ કરવા હોય તે કરો.

જ૦ મી. મહાસુખલાદ્યે વીરમગામમાં થયેલી શેષમલ્લ પ્રતાપ મેસાણા-વાળાની દીક્ષાનો દાખલો આપ્યો છે. તે દીક્ષા મહોત્સવપૂર્વક થયેલી તે સંબંધી-તા. ૧૨-૨-૧૯૪૨ નું વીરશાસન રજુ કર્યું.

સ૦ આ રીપોર્ટ તમારા તરફથી છે.

જ૦ હાથ.

પછી સાક્ષીએ બીજા દાખલાઓ રજુ કરતાં-શીરોહી પ્રકરણ સંબંધી કેસ આવ્યો હતો અને તે કાઢી નાંખવામાં આવ્યો છે. તે સંબંધી ત્યાંના વકીલનો મારી પાસે પત્ર છે-એમ જણાવ્યું હતું.

મુનિ શ્રી રામવિજયજીની દીક્ષા સંબંધી અહીં કેટલુંક વર્ણન થઈ ગયું છે. તે સંબંધી તેમને પૂછીને કેટલીક હકીકત હું લાવ્યો છું.

સ૦ મુનિને શા માટે વચ્ચે નાંખ્યા છો ?

જ૦ કેટલાક મુનિઓ સંબંધી કહી બાપ અને મુનિઓને આપ ન પૂછાડે ન પૂછાવો તો ખરી ખબર શી રીતે પડે ?

સ૦ એ લખે તો ઠીક.

જ૦ સાધુઓના ધ્યાન પર આપ લાવો. તેમને યોગ્ય લાગશે તો લખશે.

૧૪૯

જેથી કહી જનારનું કેટલું સાચું છે અને કેટલું ખોટું છે તે જણાઈ આવશે.

સાક્ષી-આપ સાહેબ તરફથી તે પ્રશ્ન થશે કે નહિ ?

ગોવિંદભાઈ-નહિં થાય.

સ૦ તમે પક્ષકાર બનીને હકીકત ન કહો, ઉલ્ટા અમને મદદગાર બનો.

જ૦ પક્ષકાર નથી, પણ આમાં તો મારી જાતમાહિતિ છે, તેથી મદદગાર થઈશ.

સ૦ શેમાં જાતમાહિતિ છે.

જ૦ વીરમગામના કેસની જાતમાહિતિ છે.

સ૦ તેમાં શું આક્ષેપ કર્યો હતો ?

જ૦ ૧૩ વર્ષની ઉંમરનાં નસાડી ગયાનો આક્ષેપ કરેલો અને મનુષ્ય-હરણની ફરીયાદ કરેલી. આ બાબતની મને અમદાવાદ ખજાર મળતાં હું ત્યાં ગયો. તપાસ કરતાં મેંસાણા સુબા સાહેબ તરફથી ઓર્ડર નીકળ્યો છે, તેમ સાંભળતાં મેંસાણા ગયો. સુબા સાહેબને મળ્યો, મહાસુબ-ભાઈએ ૧૩ વર્ષ કહેલાં તેથી મનાઈ હુકમ કાઢ્યો તેમ સુબા સાહેબે મને કહેલું.

સ૦ દીક્ષા કેવી રીતે થઈ તેની જાતમાહિતિ નહીં ને ! આ તો કેસની વિગત કહો છો.

જ૦ જાતમાહિતી એજ કે-આખા કેસમાં દરેક અધિકારીઓને હું જાતે મળેલો. તે કેસનો નિકાલ થયો ત્યાં સુધી હું જાતે હાજર રહેલો.

સ૦ આ તો જાતમાહિતી ન કહેવાય-તે બાબતમાં રજુ કરવું હોય તે કરો.

જ૦ ગીરધરભાઈ પરસોતમદાસના સ્ટેટમેન્ટ જોડે તે કાગળો છે.

ચાલુ સાલના ચૈત્ર માસમાં શ્રી ભોંયણીજી તીર્થમાં જુદા જુદા સંઘાડના ૧૦૭ સાધુઓ ભેગા મળેલા તેમને ઠરાવો કરેલા.

સ૦ દીક્ષા સંબંધી ઠરાવો હોય તે વાંચો.

સાક્ષી-દીક્ષા નિર્બંધ રદ કરવાનો ઠરાવ પહેલો તથા દીક્ષા સંબંધીનો ઠરાવ બીજો વાંચી સંભળાવ્યો.

સ૦ સાધુથી તિરસ્કાર શબ્દ બોલાય કે ?

જ૦ સાધુઓ તે શબ્દ બોલે અને તેથી પણ જૈન કહેવરાવવા છતાં જો અધર્મ પ્રવૃત્તિ આદરતા હોય, તો તે માટે કહેવા યોગ્ય વસ્તુ બરાબર જાહેર કરે.

સ૦ એવા શબ્દો સાધુથી બોલાયજ શી રીતે ?

જ૦ હૃદયમાં કોઈપણ જાતના દ્રોષ વગર તે શબ્દો કહી શકે. માતા તેના

૧૫૦

બચ્ચાને કડવા શબ્દો પણ કહે તેમાં દ્રેષ નથી હોતો, પણ બચ્ચાના હિતને માટે હોય છે.

સ૦ સંમેલનમાં કયા કયા સાધુઓ હતા ?

જ૦ દરેકની સહીઓ છાપેલી છે. વડોદરાના સાધુસંમેલનમાંના પણ કેટલાક સાધુઓ હતા.

સ૦ આ સંમેલન મળવાનું કારણ નિબંધના વિરોધ માટેજ ને ?

જ૦ નિબંધનો વિરોધ કરવા નિમિત્તેજ મળ્યા હતા એમ નથી, પરંતુ શ્રી નવપદ્મ આરાધનના મહોત્સવ પ્રસંગે ભેગા થયા હતા. મુનિઓને ઠરાવ કરવાની જરૂરીયાત જણાઈ તેથી ઠરાવ કર્યા.

સ૦ મુનિઓને આ ઠરાવ જાણવામાં સાથી આવ્યો ?

જ૦ વર્તમાનપત્રોથી.

સ૦ વર્તમાનપત્રો મુનિ વાંચે ?

જ૦ હા. કેટલીકવાર વાંચે પણ ખરા.

સ૦ દેશની ખબરો બંધી જાણતા હશે ને ?

જ૦ દેશની ખબરોમાં જાણુવા જેવું હોય તો જાણે પણ ખરા.

સ૦ છાપું તેમને કોણ લાવી આપે ?

જ૦ શ્રાવક લાવી આપે. કેટલીકવાર એમ પણ બને કે-મેં છાપામાં વાંચ્યું હોય અને હું કહું કે આ હકીકત જાણુવા જેવી છે તેથી પણ જાણે.

સ૦ ત્યારે શ્રાવકો દુનિયાદારીની બાબતો સાધુને કહે ખરા ?

જ૦ ના. જે વાત કહેવાની હોય તેજ કહે.

સ૦ આ કાયદો વડોદરા રાજ્યમાં નીકળ્યો છે, એવું સાધુઓએ સાથી જાણ્યું ?

જ૦ શ્રાવકોએજ તે વાત કરેલી હોવી જોઈએ.

સ૦ ઠરાવો કર્યા તે વખતે તમે ત્યાં હતા ?

જ૦ શ્રમણોની મીટીંગમાં હું નહોતો.

સ૦ આ કાયદો આવ્યો છે, એવું ભોંયણીમાં કોણ વાત લાવ્યું ?

જ૦ ભોંયણીમાં કોણ વાત લાવ્યું તે મને ખબર નથી.

સ૦ વર્તમાનપત્રોમાં આ ઠરાવો કોણ મોકલેલા ?

જ૦ સાધુઓજ મોકલી આપે. ન્યુસપેપરમાં સાધુઓ લખે છે.

વાહીલાલ વૈદ્ય-વર્તમાનપત્રોમાં સાધુઓ લખી શકે.

સ૦ તકરારી બાબતો પણ લખે ખરા ને ?

જ૦ એમ હું કહી શકું નહિ. લખવાની જરૂર જણાય તે બાબત લખે. ધર્મને માટે જરૂર જણાય તો લખે છે. તેને માટે શાસ્ત્રકારોની મના નથી. એમની કક્ષામાં રહીને તે કરે. શ્રી શ્રમણ સંઘે કરેલા ઠરાવો તા. ૨૨-૪-૩૨ ના વીરશાસનમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા તે વીરશાસન રજુ કર્યું.

૧૫૨

સમાધાનીની સૂચના આપ કેટલીક વખત કરો છો, તેમ થાય તો દીક. એ સંબંધમાં મુખ્યમાં તા. ૩૧-૧૨-૩૧ અને તા. ૧-૧-૩૨ ના રોજ હીરાબાગમાં મળેલી જૈન યુવકોની જાહેર સભાએ ઠરાવ કર્યો છે.

સ૦ શું ઠરાવ કર્યો છે ?

જ૦ ઠરાવ ૨ જે સમાધાની આપતનો વાંચી સંભળાવ્યો.

સ૦ ઠરાવમાં ધર્મપક્ષ સમાધાન કરવા તૈયાર નથી, એમ લખ્યું છે તે ધર્મ-પક્ષ કયો ?

જ૦ કૉન્ફરન્સની સ્ટેન્ડિંગ કમીટી તે અગાઉ મળેલી તેમાં એમ કહ્યું છે કે-ધર્મપક્ષ સમાધાન કરવા તૈયાર નથી. તેથી તેજ શબ્દો આમાં લખ્યા છે.

સ૦ ધર્મપક્ષ કયો ?

જ૦ ધર્મની આગળે અખંડિતપણે વળગી રહેનારાઓ. આ ખરડાને અનુ-મોદન આપનાર ધર્મ હોય એમ હું કહી શકતો નથી.

સ૦ આ ઠરાવમાં ધર્મપક્ષજ સમાધાન કરવા તૈયાર નથી-એમ છેને ?

જ૦ ના, એમ નથી. આ તો કૉન્ફરન્સવાળા કહે છે.

સ૦ તે તમારા પક્ષ માટેજ છે ને ?

જ૦ માટેજ અમે જાહેર કરીએ છીએ કે-અમે સમાધાન કરવા તૈયાર છીએ.

સ૦ આ કાયદો જૈન કોમ અને બીજી કોમો માટે જૂદો જૂદો કરવો જોઈએ ?

જ૦ અમારા માટે નજ કરવો જોઈએ એમ હું કહું છું.

સ૦ ૮ વર્ષની અંદરનાને બીલકુલ દીક્ષા ન આપવી ને ?

જ૦ ના, અપવાદે અપાય.

સ૦ ૮ થી ૧૬ વર્ષની ઉંમર સુધી માઆપની સંમતિ લેવી જોઈએ ને ?

જ૦ હા. અવશ્ય સંમતિ લેવી.

સ૦ લગ્ન થયું હોય અને દીક્ષા લેવી હોય, તો જૈરી સંબંધી શું કરવું ?

જ૦ જૈરી સંબંધી યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી.

સ૦ ૧૬ થી વધારે ઉંમરવાળાને સંમતિ લેવી જોઈએ કે નહિ ?

જ૦ ૧૬ થી વધારે ઉંમરનાને માટે સંમતિ મળે તો. લેવી. ન મળે તો પણ દીક્ષા લઈ શકાય.

સ૦ જૈરી-છોકરાં વિગેરે આશ્રીતાનું દીક્ષા લે તો શું થાય ?

જ૦ પોતાની સ્થિતિ મુજબ વ્યવસ્થા કરે. પણ એટલા ખાતર રોકાઈ ન જાય.

૧૫૨

- સ૦ ૧૮ વર્ષની ઉંમરનો હોય, વૃદ્ધ માઆપ હોય, બૈરી હોય, છોકરાં હોય,
તો તેને દીક્ષા આપવી કે નહિ ?
- જ૦ આપવી કે નહિ તે હું કહી ન શકું, પણ ઘટતી વ્યવસ્થા કરે.
- સ૦ નાતરાં કરવાની છુટ રાખો, તો પછી કાયદાની જરૂર નથી.
- જ૦ એ માટે હું તૈયાર નથી.
- સ૦ લાયકાત જોયા વગર દીક્ષા અપાય ?
- જ૦ નજ આપી શકાય.
- સ૦ સંઘની સંમતિ લેવી જોઈએ કે નહિ ?
- જ૦ આવશ્યક નથી.
- સ૦ ૧૮ વર્ષની ઉંમર સુધી ગુરૂ પોતાની પાસે રાખે, સંસ્કૃત ભાગધિ
વિગેરે ભણાવે અને પછી લાયકાત જોઈ દીક્ષા આપે તો હરકત છે ?
- જ૦ દીક્ષા લેવાની ઈચ્છાવાળો હોય અને ગુરૂ આ ખાતર રોકે તો હરકત.
- સ૦ ત્યારે તરતજ દીક્ષા આપે ?
- જ૦ તરતજ દીક્ષા અપાતી નથી, પણ લાયકાત જોઈને આપે છે.
- સ૦ છાણીના છોકરાને અધેરીમાં સાગરાનંદસુરિએ દીક્ષા આપી-તે બાળ-
તમાં તમે જાણો છો ?
- જ૦ હા, સાંભળ્યું છે.
- સ૦ તે દીક્ષા માઆપની સંમતિ વગર આપી છે, તે સંબંધી જાણો છો ?
- જ૦ મને તે સંબંધી પૂરેપૂરી માહિતિ નથી.
- સ૦ તપાસ કરજો.
- જ૦ જરૂર કરીશ.

૧૫૩

શેઠ કરતુરભાઈ અમરચંદ-ખંભાતવાળાની જીવ્યાની

ઉંમર ૧૪, ૭૬. રહીશ ખંભાત. તા. ૧૩-૭-૩૨.

સ૦ ખંભાતમાં દીક્ષા સંબંધી કેસ થયો હતો ?

જ૦ દીક્ષા સંબંધીનો કેસ થયો હતો, પણ હકીકત એવી છે કે કચ્છ મુંદરાથી બે બાઈઓ ખંભાત દીક્ષા લેવા માટે આવેલી. બન્ને મા દીકરી હતા, છોકરીના ઉંમર ૧૬ વર્ષની હતી અને કુંવારી હતી. માની ઉંમર ૫૦-૫૫ વરસની હતી. જે સાધ્વીએ બોધ કર્યો હોય, તે સાધ્વી જ્યાં હોય ત્યાં દીક્ષા લેવા માટે જાય, એટલે ખંભાત આવેલ. ખંભાત આવ્યા પછી બાઈ પાસે તેનાં સગાંઓને તાર કરાવ્યો, કે અમારે દીક્ષા લેવી છે માટે તમે આવો.

સ૦ સંઘને પૂછવાની જરૂર ખરી કે નહિં ?

જ૦ સંઘને પૂછવાની કાંઈ જરૂર નહિં. સાધ્વીજીએ મને ખબર આપેલી તેથી મેં બાઈ પાસે મુંદરા તાર કરાવ્યો. મુંદરામાં છોકરીનો મામો તથા છોકરીના બાપના કાકાનો છોકરો બે જણ છે. તાર કર્યા છતાં તેઓ કાંઈ આવ્યા નહિં અને તાર આવ્યો કે “માને દીક્ષા લેવી હોય તો ભલે લે, પણ છોકરીને અમને સોંપજો.” છોકરીને સોંપવા લખવાનું કારણ એ હતું કે એમને ત્યાં કન્યાવિક્રયનો રિવાજ હોય છોકરીના લગ્ન કરે તો ૫-૬ હજાર રૂપિયા ખાવા મળે. છોકરીએ કહ્યું કે મારે તો દીક્ષા લેવી છે. અમારે ત્યાં બે પક્ષ છે. એટલે વિરોધિઓએ દીવાન સાહેબ, ન્યાયાધીશ સાહેબ, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ સાહેબ તેમજ મારા ઉપર પણ તાર કરાવ્યા, તે ઉપરથી મનાઈ હુકમ નીકળ્યો. તેની અપીલ કરી, અને દીવાન સાહેબે હુકમ કર્યો કે તપાસ કરો. છેવટે ગઈ કાલે દીક્ષા આપવાનો હુકમ થઈ ગયો છે.

સ૦ તેની નકલ છે ?

જ૦ દરાવની નકલ છે, પણ જનમેન્ટ આજે મળશે.

સ૦ વાસદના બનાવમાં શું બનેલું ?

જ૦ છોકરો ૧૯ વર્ષની ઉંમરનો હતો. અમદાવાદ દીક્ષા લેવા ગયેલો. જન્મોની સાથે લગ્ન ગયેલો. પ્રેમવિજયજી મહારાજ પાસે પોતાની મેળે દીક્ષા લીધી. હું ત્યાં ગયેલો. છોકરાને સમજાવેલો પણ છોકરો મક્કમ હતો. બે ચાર માસ પછી વિહાર કરતાં કરતાં સાધુઓ વાસદ આવેલા. અપાસરામાં

૨૦

૧૫૪

સાધુઓ આહારપાણી કરવા બેઠેલા, તે વખતે બારણા તોડી નાંખી, માર મારી, છોકરાને ઉપાડી મોટરમાં નાંખી લઈ ગયા. હું વાસદ નહોતો. વાસદની પોલીસે નુકશાન કર્યા બાબતમાં ફરીયાદ કરેલી. છોકરો તેના બાપના કબજામાં રહેવાથી તેના વિચાર બદલાઈ ગયા છે. હાલ તો મોટર હાંકી આવે છે. પારકા ઉપર પોતાની હકુમત ચલાવવા જવી તે શી રીતે બને? ખંભાતની સરકારે પણ દીક્ષાની વચમાં નહિં આવવાનો ઠરાવ કર્યો છે. વેશ્યા ને સતિ બે એક થઈ શકે? વેશ્યા વેશ્યાપણું ન મૂકે અને સતિ સતિપણું ન મૂકે. એટલે બે કદી એક થાયજ નહિં. મારા પોતાના ત્રણ છોકરાઓની વિધવા વહુઓ અને બે કુંવારી છોકરીઓને મેં દીક્ષા અપાવી છે. એકેક જણની દીક્ષા પાછળ બબ્બે હજાર રૂપિયાનો ખર્ચ કરી દીક્ષા અપાવી છે. છોકરો લાયક હોય અને તે માર્ગે જોડે તેમાં બીજાઓ તકરાર કરે તે ખોટું છે. મારી બે છોકરીઓ માટે બીજાઓએ ફરીયાદ કરેલી કે છોકરીઓ અણસમજી છે, તપાસ કરવી જોઈએ. પણ તેમાં બીજાઓને શું! પાલણપોપણ હું કરું છું. દીક્ષા લેનાર તો માબાપને થકવે છે, ત્યારે તે કંટાળીને રજા આપે છે.

સ૦ સંધને પૂછવાનું કે નહિં ?

જ૦ સંધને લેવા દેવા નહિં. માબાપ રજા આપે અને પોતાના પૈસા ખર્ચે તેમાં સંધને શું પૂછવાનું? દીક્ષાના વરઘોડામાં સંધ આવેજ. એટલે સંમતિ થઈ ચૂકે છે.

સ૦ સગીરને રજા લેવી જોઈએ ને ?

જ૦ હા. રજા ન હોય તો દીક્ષા ન થાય. મોટાને માટે છુટ છે.

સ૦ નસાડીને દીક્ષા અપાય ?

જ૦ એવા કાઠી ગયેલા મારા ધ્યાનમાં નથી. એવું થતું હોય તો કાયદાઓ છે. કેસ કરે.

સ૦ ચીમનલાલ જેઠાલાલને ઓળખો છો ?

જ૦ હા, એ વડોદરામાં તોફારી કરે છે, એમ સાંભળ્યું છે.

સ૦ રતિલાલનો દાખલો તેમને આપેલો તે સંગ્રામી જણો છો ?

જ૦ હા, તે તેના બાપને દીક્ષા આપવા કહેતો હતો, પણ બાપે ન માન્યું. છોકરો ૧૮ વર્ષની ઉંમરનો હતો. પછી જત્રા કરવાને બદલે તે ઉપડી ગયો.

૧૫૫

આપને શક પડ્યો, એટલે કેસ કર્યો. તે પછી છોકરો પાછો આવ્યો, ને કહ્યું કે હું તો જત્રાએ ગયો હતો એટલે ફરીયાદી માંડી વળાણી.

સ૦ છોકરાનું નામ જાણો છો ?

જ૦ હા, રતિલામ જેસીંગભાઈ.

સ૦ તેને દીક્ષા લીધેલી કે નહિં ? રતલામમાં દીક્ષા લીધી હતી એમ કહેવું છે ને ?

જ૦ રતલામમાં દીક્ષા લીધાની વાત ખોટી છે. ત્યાં સાધુ હતાજ નહિં. આ બધી બનાવટ છે. એને ઈચ્છા હોય તો એ જીબાની આપવા આવે. જત્રાના હિસાબે એ રતલામ ગયેલો.

સ૦ તમારી દીકરીઓ કેટલા વર્ષની હતી ?

જ૦ એક ૧૩ વર્ષની અને એક ૧૬ વર્ષની. વિધવા વહુઓની ઉંમર આશરે ૧૪-૧૫ વર્ષની હશે. નોંધ નથી આશરે કહું છું.

સ૦ તમારે કેટલા દીકરા હતા ?

જ૦ ચાર દીકરા હતા. તે બધા ગુજરી ગયા છે. હાલ દીકરાના દીકરા ત્રણ છે. એક દીકરાને પોતાને છોકરો ને છોકરો છે. દીક્ષા લીધી તે બધા હયાત છે.

સ૦ ખીજું કંઈ કહેવું છે ?

જ૦ મારે વધારે કંઈ કહેવું નથી. પણ આ માર્ગ પરંપરાથી ચાલ્યો આવે છે. સંસારમાં રહીને શિયળનું રક્ષણ કરવું ઘણુંજ કઠણ છે. જાના ભગાડે તેને માટે રાજ્યનો કાયદો છેજ.

૧૫૬

શા. ગીરધરલાલ પુરૂષોત્તમદાસની જીજ્ઞાની.

ઉ. વ. ૫૪ રહીશ-અમદાવાદ,

તા. ૧૩-૭-૩૨

જીજ્ઞાની આપતાં જણાવ્યું કે-આવા કાયદા સામે મારો મોટો વાંધો છે. મેં મારું એક સ્ટેટમેન્ટ આપ્યું છે અને આજે બીજું વિશેષ સ્ટેટમેન્ટ આપવા માગું છું, કહી વાંચવાની શરૂઆત કરતાં મેં ધુરંધર સાહેબે જણાવ્યું કે-ભલે આપો, પણ વાંચવાનું નથી.

સાક્ષી—બીજા પક્ષને બોલવાની છુટ આપો છો, તેના પુરાવા લો છો, અને અમને વાંચવાની ના પાડો છો, તો તેવી નોટ કરી લો. મારો સખત વાંધો છે. હું કહું છું કે મને સાંભળો.

સ૦—કોઈ ગમે તેટલું લાંબુ બોલ્યા કરે તો સાંભળ્યા કરવું?

સાક્ષી—સાંભળવું પડશે. ન્યાયાધીશે જેટલું કહે તેટલું સાંભળવું જોઈએ.

મેં ધુરંધર—એ હીક છે, પણ જુઓ, દરેક માણસ આવાં ૫૦ પાનાં લાવે અને અહીં વાંચ્યા કરે તો આપણું કામ કેમ ચાલી શકે? તે તમારે જોવું જોઈએ. તમે લખ્યું હોય તે પુશીથી આપો, પણ વાંચો નહીં.

સાક્ષી—આપ અમારા ધર્મથી અગ્નિ છો તેથી લંબાણ સમજાવવું પડે. અમારી પુરેપુરી હકીકત શા માટે નહીં સાંભળો?

મેં ધુરં—તમે નાહક ગુસ્સે થાઓ છો.

સાક્ષી—ગુસ્સે નથી થતો. મારી ભાષા તેવી છે. આપ વાંચવા ન દો, સામાવાળા ગમે તેવું કહી જાય તેનો કોસ કરવા ન દો, પછી સત્ય શી રીતે શોધી કાઢશે?

મેં ધુરં—તમે બધું કહી શકો છો. તેમાંથી સત્ય અમે શોધી લેશું.

સાક્ષી—જેટલું કહીએ તેટલું સાંભળવું પડશે.

મેં ગોવિંદભાઈ—હકીકત કહેવી હોય તેટલી કહો, નાહક વખત નહીં ગુમાવો. નહીંતર બંધ કરશું.

સાક્ષી—કહેવા દેશો તો ૪ દિવસ સુધી કહીશ.

મેં ગો—અમે સાંભળીશું.

સગીરોજ સારા નીકળે છે.

પછી સાક્ષીએ જણાવ્યું કે સગીર દીક્ષા લે તેજ વધારે સારા વિદ્વાન નીકળે છે. મોટી ઉંમરે પાકે ઘડે કાંઠા ન ચડે. કાયદો ગમે તે કરો, પણ તેવી દીક્ષા બંધ કરો તો જીલમજ થાય. આજ કોઈ ઉપર તો કાલ કોઈ

૧૫૭

ખીજી ઉપર તેવુંજ થશે. ૨૫ ગુન્હા થાય તે માટે ૧૦૦ ને સજા થાય તેવું તો મુસલમાની રાજ્યમાં પણ નહોતું થતું.

અંગ્રેજી ભણવાથી વંડી જાય.

એમ કોઈ કહે, પણ તે બંધ કરાવતું યોગ્ય થશે ? નીસરણીથી કોઈ પડી જાય તો તેને ભાંગીજ નાખવી ?

મેં ગાં૦—સુધારવી તો જોઈએ ને ?

જાં૦—સુધારો, પણ આ તો તોડવાની વાત છે.

મેં ગાં૦—દીક્ષામાં દુષણ પેકું કહે છે તે આયતમાં તમે શું કહો છો ?

જાં૦—કોઈ એકલવિહારી હોય ને ગમે તેમ કરે, તો તે માટે સાધુ સંસ્થા જવાબદાર ? તે માટે દીક્ષાજ બંધ કરવી ? એ તો ‘પાડાને વાંકે પખાલીને ડહામ’ એવું થયું. એચાર જણે કર્યું હોય તેમ માનો, તો પણ તે માટે બધાને સજા કરો એ ન્યાય ન કહેવાય.

૧૬ વર્ષની અંદર માટે સંમતિ.

૧૬ વર્ષની અંદરના બાળકને કોઈ વાલીની રજા સિવાય દીક્ષા આપે તો તે ‘શિષ્ય ચોર’ કહેવાય. તેથી મોટી વયના માટે તો હિંદુ લોકોએ પણ ધાર્મિક કાર્ય માટે સ્વતંત્રતા આપી છે. આત્મકલ્યાણ કરવા દરેક મનુષ્ય સ્વતંત્ર છે. તેને હક છે.

મેં ધુરં૦—કહો છો તેના આધારો આપજો. અમે જોઈશું. અહીં લંબાણની જરૂર નથી.

જાં૦—ધણા આધારો છે. કંટાળશો તો નહીં કહી શકાય.

પછી સાક્ષીએ પંચમહાવ્રત સિદ્ધાંતોની ધર્મદ્રષ્ટિએ લંબાણ સમજ આપ્યા પછી જણાવ્યું કે સાધુઓ વ્રત પાળે છે અને શાસ્ત્ર આજ્ઞા પ્રમાણેજ કરે છે, છતાં વિરોધીઓએ બંડ ઉડાવ્યું છે. માત્ર સાધુઓને લોકદ્રષ્ટિએ ઉતારી પાડવા માટે બધી ધાંધલ છે.

સંમતિ ફરજિયાત ક્યાં સુધી ?

મે. ધુરંધરના પ્રશ્નમાં સાક્ષીએ ખુલાસો કર્યો કે ૧૬ વર્ષ સુધી સંમતિ ફરજિયાત છે અને પછી સ્વતંત્ર થાય છે એટલે જરૂર નથી. પછી સાક્ષીએ મોટેથી અને ઝડપથી ધર્મ વિષે બોલતાં કહ્યું કે આપ અમારા ધર્મનું ઉંડું ન જાણો તેથી કહીએ તેટલું સાંભળવું જોઈએ. નહીં સાંભળો તો અમને ન્યાય શી રીતે મળશે ?

૧૫૮

મેં ધુરંધર— આપ જરા ઠંડા થાઓ.

જો—મારો સ્વભાવ ઉતાવળો છે. બાકી ઠંડોજ છું. કહો તો સાત વાર પગે લાગું.

સં—સંઘની સંમતિની જરૂર નથી ?

જો—હોય તો આપ બતાવો.

સં—તે મારું કામ ?

જો—ત્યારે હું તો કહું છું કે નથી.

આપને ઉઠાં લણાવે છે.

સં—રડોદરામાં સાધુઓએ જ ઠરાવ કર્યો છે ને ?

જો—એવું કહેનારાઓ આપના રાજ્યમાં ઉઠાં લણાવે છે, એ નવાઈ છે ! ઠરાવોની અસલ ચોપડીજ ક્યાં છે ? તે કહેશો ? આ તો આવૃત્તિ છે.

આવૃત્તિ અસલનીજ છે, છતાં અસલની જેવી હશે તો રજુ કરશું એવું સુધારાના હિમાયતી પક્ષ તરફથી કહેવામાં આવતાં સાક્ષીએ પ્રમુખની સુચનાથી ૨૦ મેા ઠરાવ વાંચી તે સંબંધમાં અભિપ્રાય આપ્યો કે—આ ઠરાવ ખરો હોય તો પણ માઆપને ખબર આપવી મરજીયાત છે—કરજીયાત નથી. તે ડાહ્યા માણસોએ ઘડેલો છે.

મેં ધું—શા ઉપરથી એમ કહો છો ?

જો—માઆપ હાજર હોય પછી લખવાની ફરજ શી ?

સં—હાજર ન હોય તેનો સવાલ છે.

જો—હાજર ન હોય, અગાધ્યો હોય તો ખબર આપે છે. હું એ સંઘાડવાળાની વાત કરું છું, બીજાની નહીં.

મેં ગોં—ઑલ ઈન્ડીયા યંગ મેન્સના તમે મેમ્બર છો ?

જો—ના. તેની સાથે મારે સંબંધ નથી. હું તો મુક્તિવિમળ પાઠશાળાનો માનદ મંત્રી છું.

ન ફાવે તે લલે જુદા પડે.

પછી સાક્ષીએ દીક્ષાના મતભેદ સંબંધમાં વિરોધિઓના ધાંધલ સંબંધમાં જોસદાર વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે—દીક્ષાની પ્રથા જેને પસંદ ન હોય તે લલે જુદા પડે. જુદો વાડો બાંધે તો અમને હરકત નથી. કોઈ ઉપર જુલમ કરીને ધર્મ કરવો તે ધર્મ નથી.

મેં ધું—તમારે છોકરા છે ?

જો—હા, એક છે.

સં—તેને દીક્ષા આપી છે ?

૧૫૯

જા૦—આપ સમજાવો. હા પાડે તો હું ખુશી છું. કહો તો લખી આપું.

સ૦—દીક્ષા સારી છતાં આપનું કેમ મન થતું નથી ?

જા૦—અપાસરે મોકલું છું. ઈચ્છા કરે તો તુરત ખુશીથી હા પાડું, પણ ફરજ ન પડાય. મરજી વિરૂદ્ધ કરાવું તો પાછો ભાગી આવે તો ?

પછી સાક્ષીએ ‘ અધ્યાત્મ કલ્પદ્રુમ ’ નામના મુનિમુંદરસરિના ગ્રંથ ઉપર મોતીચંદ્ર કાપડીયા સોલીસીટરે લખેલી પ્રસ્તાવના વાંચી કહ્યું કે— મોતીચંદ્રભાઈ વીલાયત ગયા તે પહેલાં તેમના આવા વિચાર હતા, હવે બદલાયા હોય તો તે જાણે. તે પછી ડૉ. પીટરસન વગેરેના અભિપ્રાયો ટાંકી જણાવ્યું કે—અમુક અમુક કારણોથી બાળદીક્ષા આવશ્યક છે. વળી એજ ભુકમાં લખ્યું છે કે—બાળકોને ધર્મમાં જોડે તેજ ખરાં મા આપ. જે અંતરાય કરી સંસાર સમુદ્રમાં ફેંકે તે—

બાપ નહીં પણ દુશ્મન !

મે૦ ધુ૦—ધર્મશાસ્ત્ર ઉપર વ્યાખ્યાન કરીને શું કામ વખત લ્યો છો ? તેની અમને જરૂર નથી. પુછીએ તેનો ખુલાસો કરો તો સાહે. ૧૮ વર્ષની નીચેનાને અયોગ્ય દીક્ષા અપાય છે એવા દાખલા આવ્યા છે. તમે શું કહો છો ?

જા૦—૨૦ વર્ષનો હોય ને ગલ્લો મારે કે ૧૫ વર્ષ ! તો માની લેવું ?

મે૦ જા૦—પુછીએ તેના જવાબ ન આપો ને બીજી વાતો કરો તે ઠીક નહીં. ના પાડો તો ન પુછીએ.

એફીડેવીટ લો.

સાક્ષીએ કહ્યું કે—આક્ષેપ કરનારાઓ ગમે તેવું જોઈ જણાવી નાની ઉંમર લખાવે છે, તેથી પાપડી સાથે ઈચ્છા અદાઈ જાય તેવું થાય છે. ૪૩ વર્ષની બાઈને ૧૭ ની કહીને દાખલા આપ્યા છે, તેમાં ખંચકાતા નથી તેના ઉપર આપ ભરોસો રાખો ? જેથી આપની ઈચ્છા ! હું તો કહું છું કે જો અમને ન્યાય કરવો હોય, તો જે લોકો આવા બનાવો કહી ગયા તેની એફીડેવીટ લો, તોજ ન્યાય મળશે. તે કહે કે નસાડી ગયા ને અમને કહો કે સાખીત કરો—એ શી રીતે કરીએ ? હું કહું છું કે—જે સાધુઓ ઉપર આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે તેમને સાંભળો, તેમના પૂરાવા લો અને બાળ દીક્ષિતોને પણ સાંભળો.

મે૦ ધુરંધર—એ વાત ચાર વખત તમે કહી.

૧૬૦

જા૦—ધર્મનો વિષય છે. ગંભીર બાબત છે. હજાર વખત કહું તે સાંભળવું પડશે. ફરીથી કહું છું કે—એપ્રીડેવીટ માગો નહીં તો અમને ન્યાય નહીં મળે. કહે છે કે—સરકાર ધર્મમાં હાથ ધાલતા નથી, પણ આ તો કેવું થાય છે ?

મે૦ ગો૦—તમે આવી ટીકાઓ કરો છો ?

જા૦—ના, સુચનાઓ કરું છું.

મે. ધુરંધર સાહેબે સાક્ષીને લંબાણ ભાષણોને બદલે સગીરની દીક્ષાના આધાર આપવા સૂચના કરતાં સાક્ષીએ કહ્યું કે—બીજાઓના પુરાવા લીધા અને અમને બચાવતો પણ પુરો હક્ક નહીં ? મેં કહ્યું કે—હું બે દિવસ લઈશ. ધર્મના સવાલોમાં ઉતાવળો નિર્ણય ન થાય.

નકામો વખત ગુમાવ્યો.

મે૦ ગો૦—સાડા પાંચ થયા. તમે કંઈ કહ્યું નહીં, છતાં વખત નકામો ગુમાવ્યો. હજુ મુદ્દાસર કહો તો સાહે.

જા૦—તમે અધિકારી છો, તમે કહો તે ખરું. બીજું શું ? પણ સાહેબ, આપને મન તો મગતરું, પણ દેડકાનો જીવ બચ તેવું છે.

મે૦ ધુ૦—હીક છે. સ્ટેટમેન્ટ આપો.

સાક્ષી—હવે જુબાની લેવાની જરૂર નથી ?

મે૦ ગો૦ ના. તમે પુછીએ તેનો જવાબ નહીં તે મોટાં ભાષણો કરો છો, અને પક્ષપાત કરો છો એવા આક્ષેપ મુકો છો ?

સાક્ષી—સાહેબ, તે માટે મારી માગું છું. છતાં એટલું તો કહીશ કે થવું ન્તેષએ તેટલું થતું નથી. હું જે થયું તે સુધારવા કહું છું.

મે૦ ગો૦—તમે કેાણ ?

જા૦—ત્યારે બહુ સાહે. એકતરફી વિચાર કરો તો જેવી મરજી !

મે૦ ગો૦—આધાર હોય તે લખીને આપજો.

સાક્ષી—ત્યારે મને સાંભળવાની તક નથી આપવી ?

મે૦ ગો૦—ના. મી૦ કડીયા, તમારે આવું કહેવું હોય તો અમે સાંભળવા માગતા નથી.

સાક્ષી—તમારાથી સાચી માહિતિ નહિ મળે.

અત્રે પ્રેક્ષક વર્ગમાંથી તાળીનો અવાજ થતાં સાક્ષીએ ટીકા કરી કે—જુઓ, આ ‘વ-સમોર થયો !’

૧૬૧

શ્રીયુત સુરચંદભાઈ પુરષોત્તમદાસની જીખાની.

તા. ૧૫-૭-૩૨.

સુરતના રહેવાસી. ઉં. વ. ૫૮

મેં ફરધર સ્ટેટમેન્ટ મોકલ્યું છે. પરમ દિવસે ટપાલથી મોકલ્યું છે, જેમાં પ્રથમ મોકલેલ નિવેદનથી જીદાજ પોઈન્ટો છે. આ પુરવણીથી મારા પ્રથમ નિવેદનમાંના અભિપ્રાયોમાં કાંઈ ફેરફાર થયો નથી.

સ૦ તમારામાં કેટલા પંથ છે ?

જ૦ એતાંબર અને સ્થાનકવાસી તથા દીગંબર ત્રણ પંથ છે.

સ૦ વસ્તી કેટલી છે ?

જ૦ તે હું ન કહી શકું, પણ મોટો ભાગ મૂર્તિપૂજકોનો છે.

સ૦ હાલ તમારામાં દીક્ષા સંબંધી કાંઈ વિખવાદ ચાલે છે ?

જ૦ હા, બે પક્ષ છે. એક પક્ષ ચાલી આવતી પ્રણાલિકામાં માનનારો છે અને બીજો પક્ષ દીક્ષાની વિરૂદ્ધ છે.

સ૦ દીક્ષાની વિરૂદ્ધમાં કાણ છે ?

જ૦ પાશ્વિમાત્ય કેળવણીવાળાનો ભાગ વિશેષ છે.

સ૦ તે તો એમ કહે છે કે અયોગ્ય દીક્ષા ન થવી જોઈએ.

જ૦ એમજ કહે ને ? જો દીક્ષાજ ન આપવી એમ કહે, તો તો તેમને કાંઈ સાંભળે નહિ, એટલે અયોગ્ય દીક્ષાજ કહે. કેટલાકનો સાધુસંસ્થાનો નાશ કરવાનો વિચાર પણ ખરો.

સ૦ સાધુસંસ્થાનો નાશ થવાથી એમને શું ફાયદો ?

જ૦ પૌદ્ગલિક સુખ માટે-જડવાદને પોષવા માટે.

સ૦ શાસ્ત્રથી વિરૂદ્ધ દીક્ષા થાય છે ખરી ?

જ૦ શાસ્ત્રમાં બતાવ્યાથી વિરૂદ્ધ દીક્ષા ઘણેભાગે થતીજ નથી. તેના ત્રણ વિભાગ છે. એક તો ૮ વર્ષની અંદરનાને દીક્ષા અપાયજ નહિ. બીજું ૮ થી ૧૬ વર્ષની ઉંમરવાળાને દીક્ષા લેવી હોય તો વાલીની સંમતિ લેવી જોઈએ અને ત્રીજું ૧૬ વર્ષની ઉપરની ઉંમરવાળાને માટે કોઈપણ જાતનો પ્રતિબંધ નથી.

સ૦ દાખલો બતાવો.

જ૦ વિજયધર્મસૂરિની બનાવેલી ધર્મદેશનામાં પાને ૧૩૯ થી ૧૪૬ માં તે બાબત જણાવેલી છે. દીક્ષા લીધેલી હોય અને અનુકુળ-પ્રતિકુળ ઉપસર્ગ થાય છતાં દ્રઢ રહેવું, તે બાબત સમજવી છે.

૨૧

૧૬૨

સ૦ સંમતિ લેવી જોઈએ એવું કહેલું છે કે નહિ ?

જ૦ ઉપરના પાઠ ઉપરથી ઇન્ડાયરેક્ટલી એજ અનુમાન નીકળી આવે છે કે-સંમતિ ન પણ હોય અને તેથીજ કહ્યું છે કે અનુકુળ-પ્રતિકુળ ઉપસર્ગ થાય છતાં દ્રઢ રહેવું અને એજ બતાવી આપે છે કે જો સંમતિ લીધી હોય, તો ઉપસર્ગ થવાનું રહેતુંજ નથી. ધર્મગ્રંથોમાં પણ કહ્યું છે કે સંમતિ ન મળે તોપણ તે ચાલ્યો જાય.

સ૦ એટલે માઆપને મરતાં મૂકી ચાલ્યો જાય ?

જ૦ ગ્લાન ઔપધના દ્રષ્ટાંત મુજબ સંમતિ મેળવવા માટે પ્રયત્ન કરે અને ન મળે તો દીક્ષા ન લઈ શકાય એવું નથી, એટલે સંમતિ વગર દીક્ષા લઈ શકાય. તેનો આધાર ધર્મગ્રંથો-ચોથું અધ્યયન, ૩૩ મું સૂત્ર.

સ૦ બ્યવહારિક દરેક કાર્યોમાં માઆપની સંમતિ લેવી અને આમાં ઉલ્લંઘન કરીએ તો પાપ થાય, તો પછી દીક્ષા લેતાં પુન્ય શી રીતે થાય ?

જ૦ એટલે સંમતિ લેવી અને ન મળે તો ગૃહસ્થાવાસમાં રહેવું-એ હું કબૂલ કરતો નથી. માઆપ અને સગાંજાલાંઓ વિગેરે આપણામાં અજ્ઞાન છે, ત્યાં સુધી માનીએ છીએ કે-આ મા અને આ બાપ. પણ જો અજ્ઞાનનો પડદો દૂર થઈ જાય તો કાણુ મા ! અને કાણુ બાપ ! એટલે આ બધો મોહમાયાનો સ્નેહ છે, જે અશાશ્વત છે.

સ૦ સગીરને વૈરાગ્ય આવે શી રીતે ?

જ૦ વૈરાગ્ય તો તેનેજ આવે, કે જેના પૂર્વ જન્મના સંસ્કારો ઉદયમાં આવ્યા હોય.

સ૦ સગીર વયનાઓ બ્યવહારમાં કરાર ન કરી શકે, તો એવા અજ્ઞાનને વૈરાગ્ય થાય એ મનાયજ શી રીતે ?

જ૦ મોટા ભાગમાં ન હોય-એ હું કબૂલ કરી શકું, પણ બધાનેજ ન હોય, એમ હું કબૂલ ન કરું.

સ૦ સગીર દીક્ષા છેલ્લા ૧૦ વર્ષમાં કેટલી થઈ હશે ?

જ૦ દીક્ષા લેનારા બહુ થોડાજ હોય છે. છેલ્લા દશ વર્ષમાં ૪૧ સગીર દીક્ષાઓ થઈ છે, જેનું લીસ્ટ કર્યું છે. હાલ તો કેટલાક મોટી ઉંમરનાને પણ સગીર જણાવી જોટી હકીકત ફેલાવે છે. સુરતથી ખીમચંદ ઉત્તમચંદ અડી જીબાની આપી ગયા છે. તેમની બહેનની દીક્ષા સંબંધી છાપામાં વાંચ્યું, તો તેમની ઉંમર સગીર લખેલી, ન્યારે તેમની ઉંમર ૩૩ વર્ષની છે. તો આવી રીતે એક હોય ત્યાં દશ બતાવે, ગમે તે સ્ટેટમેન્ટ કરી જાય, તેની તપાસ કરવી તે તમારી

૧૬૩

- જોખમદારી છે. જે જે સગીરોના દાખલા આપ્યા છે તેઓ હયાત છે, તો જે તેમની ઇન્કવાયરી કરવામાં આવે તો સત્ય વસ્તુ તરત સમજાઈ જાય.
- સ૦ સગીર સમજી શક્યો છે, એ શી રીતે ખાત્રી થાય ?
- જ૦ લાયક ઉંમરે લીધેલી દીક્ષામાંથીજ પતિત થતા દેખાય છે. સગીરમાંથી પતિત થયેલા પ્રાયઃ મારે કાને આવ્યા નથી, એટલે સગીરની લાયકાત આપોઆપ પૂરવાર થઈ જાય છે.
- સ૦ સગીર દીક્ષા છેલ્લાં દસ વર્ષમાં કેટલી થઈ હશે ?
- જ૦ બંધી મળીને ૪૧ દીક્ષા થઈ છે.
- સ૦ દીક્ષાઓ તો ઘણી થઈ કહેવાય છે અને તમે તો ૪૧ કહી.
- જ૦ ૪૧ સગીર પુરૂષોની દીક્ષા. પુરૂષનીજ દીક્ષાની યાદી મેળવી છે અને તે આ લોકોના આધારથીજ મેળવી શક્યો છું.
- (ગેવિંદલાઈ—તમે તમારો પોતાનો મત આપો.કોઈના ઉપર આધાર ન રાખતાં, આપ બુદ્ધિશાળી છો અને ન્યાય ખાતાના છો, તેથી આપનો જ અભિપ્રાય આપો.)
- સ૦ બાળદીક્ષામાં કોઈપણ જાતનો અનર્થ થતો જણાય, તો તે દૂર કરવો પડે કે નહિ ?
- જ૦ જે કારણોને લઈને અનર્થ થતો જણાય, તે કારણોને દૂર કરવા જોઈએ, પણ તેથી બાળદીક્ષાજ બંધ કરવી, તે બ્યાજથી ગણાય નહિ.
- સ૦ બાળદીક્ષામાં, માઆપની સંમતિથી ખરીદવામાં આવે છે, છૂપી રીતે દીક્ષા આપવામાં આવે છે, એ વાત જો સિદ્ધ થાય તો શું કરવું ?
- જ૦ જે ચોરીછૂપીથી લઈ જતા હોય, તેના સામે મનુષ્યહરણનો ગૂંહો થઈ શકે. રાત્રી કાયદેસર પગલાં લઈ શકે. પોલીસને સત્તા છે, તે આમાં પણ અપાય.
- સ૦ એવી રીતે સાધુને પકડે તે યોગ્ય થશે ?
- જ૦ જો મનુષ્ય હરણનો ગૂંહો થતો હોય અને તેમાં સાધુ હોય, તો તેમને પણ છોડવા હું યોગ્ય ધારતો નથી. એમ થશે તો ફરી તેવું થતું બંધ થશે.
- સ૦ આવું ન થાય તે માટે શું કરવું ?
- જ૦ મેં કહ્યું તેમ જો કાયદો ફોર્સમાં આવે, તો તે આપોઆપ બંધ થઈ જાય.
- સ૦ પણ તેને માટે આ ખરડો પસાર કરીએ તો શું ?
- જ૦ આ ખરડાની જરૂર જ નથી. કીડનેપીંગમાં તે ગૂંહો આવી શકશે.
- સ૦ છોકરાઓ ખરીદાય છે તેનું શું ?
- જ૦ માણસ છોકરાને વેચી શકે નહિ, અને વેચે તો તે પણ ગૂંહો છે.
- સ૦ જો કાયદો ન કરીએ અને સગીરોની દીક્ષા થાય, તેમાં ઝગડો થાય, તોફાન થાય, તે બધું અટકે શી રીતે ?

૧૬૪

- જા૦ તે આખતમાં મેં મારા સ્ટેટમેન્ટમાં મારા વિચારો દર્શાવ્યા છે. સગીર ઉંમરનો માણસ દીક્ષા લેવા તૈયાર થાય, તો માઆપની રજા છે કે નહિ તે આખતમાં તકરાર ઉપરિથત ન થાય તે માટે તેમની લેખીત સંમતિ હોવી જોઈએ અને તેમાં બે સાક્ષીઓની સહી જોઈએ. તેવો નિયમ માઆપ કે વાલીના સંરક્ષણના હેતુ માટે યોગ્ય ગણાય.
- સ૦ દીક્ષા માટે તૈયાર થાય તે પરજીલો હોય તો ?
- જા૦ આ તો સગીર દીક્ષાનો સવાલ છે, તેથી મોટી ઉંમરના માટે તેમાં વિચાર કરવાની જરૂર નથી.
- સ૦ ૧૬ વર્ષ ઉપરની ઉંમરનો હોય અને દીક્ષા લેવી હોય, પરજીલો હોય, તો સ્ત્રીની સંમતિ લેવી જોઈએ કે નહિ ? અગર તેના ભરણપોષણની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ કે નહિ ?
- જા૦ સ્ત્રીને રખડતી મૂકીને નજીક જવું જોઈએ. તેના ભરણપોષણની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. છોકરાં હોય તો તેને માટે પણ બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ.
- સ૦ સગીર ઉંમરે લગ્ન થયું હોય અને દીક્ષા લે તો શું થાય ?
- જા૦ હવે તો ૧૮ વર્ષની ઉંમરે લગ્ન કરવાનો કાયદો થયો છે ને ?
- સ૦ સગીર દીક્ષા લે એટલે તેનો મિલકત સંબંધી હક્ક ઉડી જાય છે ને ?
- જા૦ તેને સીવીલડેડ ગણાય, એટલે હક્ક રહે નહિ. કેટલાક સીવીલડેડ નથી પણ ગણતા.
- સ૦ પરજીલો હોય અને સ્ત્રીના ભરણપોષણ ઇત્યાદિનો બંદોબસ્ત કર્યા વગર દીક્ષા લીધી હોય, તો તે અયોગ્ય કહેવાય કે નહિ ?
- જા૦ ઘેરીની સંમતિથી હોય તો વાંધો નહિ, પણ ભરણપોષણની વ્યવસ્થા કર્યા વગરની દીક્ષા હું બહુ ઇચ્છવાજોગ ગણતો નથી.
- સ૦ બાળલગ્નનો કાયદો તેમજ બીજા કાયદાઓ સ્ટેટ કર્યા છે, તેમ આ કાયદો કરી શકે કે નહિ ?
- જા૦ બાળલગ્ન વિગેરે કાયદા એ કેવળ ધાર્મિક બાબતો જ નથી. એટલે કેવળ ધાર્મિક બાબતોમાં સ્ટેટ વચ્ચે પડવું તે મને ઇષ્ટ લાગતું નથી. કોઈ કામ વ્યવહારિક અને ધાર્મિક બંને મિશ્રિત હોય, તો ધાર્મિકને બાબુ રાખી વ્યવહારિકમાં વચ્ચે પડે તેમાં વાંધો નહિ, પણ દીક્ષા એ તો કેવળ ધાર્મિક બાબત છે.
- સ૦ શાસ્ત્ર એટલે શું ?
- જા૦ ૪૫ આગમો.

૧૬૫

- સ૦ આગમ એટલે શું ?
- જ૦ ૧૧ અંગ-૧૨ ઉપાંગ-૬ છેદ વિગેરે.
- સ૦ તે પ્રમાણુભૂત માનો છો ને ?
- જ૦ હા. તેના ઉપરથી બીજા આચાર્યોએ કરેલી ભાષ્ય, ચૂલ્લિ, નિર્ચુક્તિ, દીકા-
તે પંચાંગી અને તે પણ પ્રમાણુભૂત મનાય છે.
- સ૦ એ શાસ્ત્રના લખનાર કોણ ?
- જ૦ પ્રભુ મહાવીરસ્વામીએ ઓરલી કહેલા અને ગણુધરોએ તેને સૂત્રબદ્ધ કીધાં.
તે પછી મહાન આચાર્યોએ લખાવેલાં છે.
- સ૦ હાલ જે સ્થાનકવાસી-દીગંબર પંથો છે, તે બધાં મૂળથી તો નહિ
ને ? મૂળ જૈન ધર્મ એકજને ?
- જ૦ મૂળ શાસ્ત્રમાં એકજ શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક પંથ હતો. સ્થાનકવાસી-
દીગંબર વિગેરે પછી નીકળ્યા.
- સ૦ શ્વેતાંબર એટલે શ્વેત અંબર પહેરવાં અને દીગંબરોમાં ન પહેરવાં
એમ માને છે, તો તે શાસ્ત્રમાં ફેરફાર થયો કે નહિ ?
- જ૦ દીગંબર એ શાસ્ત્રને માનતાજ નથી.
- સ૦ સ્થાનકવાસી શાથી જુદા પડ્યા ?
- જ૦ તેઓ મૂર્તિપૂજા અને મૂર્તિને નહિ માનવાથી જુદા પડ્યા.
- સ૦ આટલો ફેરફાર શાસ્ત્રમાં થઈ શક્યો તો દીક્ષામાં શા માટે ફેરફાર
ન કરવો ? દીક્ષા સંબંધી પણ તે મુજબ એ પક્ષ છે. એક કહે છે કે-
સગીર દીક્ષા બંધ કરવી, અને એક કહે છે કે-ચાલુ રાખવી.
- જ૦ સ્થાનકવાસી કહે કે-મૂર્તિને ન માનો અને હું કહું કે-માનો, તેમાં
અયોગ્ય શું ? જેની ખુશી ન હોય તે ભલે દીક્ષા ન લે, ન અપાવે, પણ
તેથી બીજાને પોતાના વિચારે ચલાવવા ફરજ તો નજ પાડવી જોઈએ.
- સ૦ પણ આ તકરારમાં તો ધર્મને નુકશાન થાય છે ને ?
- જ૦ અમારા જૈન છાપાંઓથી નુકશાન થાય છે. મહાસુખભાઈએ મને
ઓપન લેટર લખ્યો, તેનો મેં જવાબ લખ્યો કે હું એ પક્ષમાં વચ્ચે પડવા
માંગતો નથી. હું કોઈ પાર્ટીમાં નથી. આ બાબત મને સીધી કોપી
મોકલવામાં આવી, ત્યારેજ માફ ધ્યાન ખેંચાયું, અને મેં પછી તે
પેપર મંગાવી વાંચ્યું અને મેં તેનો જવાબ લખ્યો કે જેથી ગેરસમજ
ન થાય. છતાં તટસ્થ છું અને સાચું લાગે તે કહું છું.
- સ૦ સગીર દીક્ષા લે, એટલે મિલકત ઉપરથી હક્ક ઉઠાવી લે છે અને
કદાચ મોટી ઉંમરે પાછો આવે ત્યાં સુધી તેનો મિલકત ઉપરનો હક્ક
રાખવો કે નહિ ?
- જ૦ વ્યવહારમાં સ્વતંત્ર ઉંમર થયા પછી પણ ત્રણ વર્ષનો કાયદો છે તે
મુજબ થાય તો વાંધો નથી.

૧૬૬

- સ૦ ૧૨ વર્ષના છોકરાએ દીક્ષા લીધી હોય, અને એ વર્ષ પછીજ તેના પીજી ભાઈઓએ તેનો બાપ મરી જવાથી મિલકત વહેંચી લીધી હોય અને કદાચ તે પછી તે પાછો આવે તો શું કરવું ?
- જ૦ સગીર દીક્ષા લે, તો પણ સીવીલીડેડ ન ગણવો, જેથી તેનો ભાગ જતો નહિ રહે.
- સ૦ શાસ્ત્રમાં સગીરને મરી ગયેલો ગણાય છે, એટલે તેનો મિલકત ઉપર હક્ક રહેતો નથી, તો તેમાં કાંઈ વાંધો નહિ આવેને ?
- જ૦ દીક્ષા લીધી હોય અને પાછો આવે ત્યારની વાત છે. દીક્ષા છોડીને આવે અને આપદા ન પડે તે માટે છે. દીક્ષાનો પ્રતિબંધ કરવા માટે નથી, એટલે તેમાં વાંધો નથી.
- સ૦ દીક્ષા લીધા પછી તેના કાકા તેની મિલકતની વ્યવસ્થા કરી લે, તો દાવો કેાણુ કરે ?
- જ૦ દીક્ષા ન લીધી હોય, અને કાકાઓ વહેંચી નાંખે તો શું થાય ? એ તો લાયક ઉંમરનો થાય ત્યારેજ દાવો કરે.
- સ૦ દીક્ષા લેતી વખતે સ્થાનિક સંઘની સંમતિની જરૂર ખરી કે નહિ ?
- જ૦ સંમતિ આવશ્યક નથી. દીક્ષા અપાય છે તે સંઘ સમસ્ત અપાય છે. સંમતિ તો લેવાતીજ નથી. દીક્ષા આપતી વખતે સંઘના લોકો હાજર રહે છે. સંમતિ લેવાનું શાસ્ત્રમાંથી નીકળેજ નહિ. દીક્ષા એ પુન્યનું કામ છે. પબ્લીક તેની અનુમોદના કરવી, એ તેમની ફરજ સમજી, તેમજ તેમાં તેમનું પણ આત્મકલ્યાણ હોવાથી હાજર રહે છે.
- સ૦ વડોદરામાં ૧૯૬૮ માં સાધુસંમેલન મળેલું તે જાણો છો ?
- જ૦ મેં સાંભળ્યું છે.
- સ૦ તેમાં ઠરાવ કરેલો છે કે-દીક્ષા લેનાર આવે, ત્યારે તેના માઆપને રજીષ્ટર નોટીસથી ખબર આપવી અને એક મહિનો પાસે રાખી દીક્ષા આપવી તે જાણો છો ?
- જ૦ મારા સાંભળવામાં છે.
- સ૦ એવો ઠરાવ શા માટે કરવો પડ્યો ?
- જ૦ પાછળથી તોફાન તકરાર ન થાય અને પોતાના ચારિત્રપાલનમાં સ્ખલના ન થાય તે માટે.
- સ૦ ભાવનગરના સંઘે બાળ દીક્ષા નહિ આપવાનો ઠરાવ કર્યો છે તે જાણો છો ?
- જ૦ ઠરાવ થયો છે તે જાણું છું. કયા શબ્દોમાં છે, તેની ખબર નથી.
- સ૦ ધર્મચિંદુમાં વડીદીક્ષા માટે જ માસની મુદત છે તે સંબંધી શું કહ્યો છે ?

૧૬૭

- જા૦ અમારામાં બે દીક્ષા હોય છે. પ્રાથમિક દીક્ષા અને વડીદીક્ષા. પ્રાથમિક દીક્ષામાં વ્રતોચ્ચારણ કરાવે છે અને વડીદીક્ષામાં તે આચરણમાં મૂકે છે. મુંડન પ્રથમજ થાય. પ્રાથમિક દીક્ષાથીજ સાધુ ગણાય. અને પ્રાથમિક દીક્ષા આપ્યા પછી દશવૈકાલિક સૂત્ર જાણાવવામાં આવે છે, તેમજ અધ્યયન કરાવવામાં આવે છે, કે જેથી સાધુપણમાં પાળવાના નિયમોની સમજણ પડે, અને તે પછી વડીદીક્ષા અપાય.
- સ૦ તે વડીદીક્ષાજ આવશ્યક ને? પ્રાથમિક દીક્ષાથી સાધુ ન ગણાયને?
- જા૦ પ્રાથમિક દીક્ષા, દીક્ષા ન ગણાય તેમ હું માનતો નથી. વડીદીક્ષા પહેલાં કોઈ ગુજરી જાય તો દીક્ષિત ન ગણાય?
- સ૦ વડીદીક્ષા ક્યારે અપાય?
- જા૦ વડી દીક્ષાને માટે જ મહિનાનો કાળ છે અને તેથી ઓછો પણ કાળ કહ્યો છે.

અત્રે વાડીલાલ વૈદ્યે જણાવ્યું કે-આ પ્રશ્ન અવજો પૂછાય છે. અને તે બાબતમાં સાક્ષીએ ધર્મબિંદુમાંથી ગુજરાતી વાંચી બતાવ્યું હતું, પણ તે અસલ સંસ્કૃતમાં નથી.

મી. બદામીએ જણાવ્યું કે-છેલ્લા ૫૦ વર્ષમાં તેવું મેં સાંભળ્યું નથી, અને તે બોલું છે એમ કહી દેવું, ભાષાંતરકારની ભૂલ કહેવી-એ યોગ્ય નથી.

સ૦ સંમેલને તો એક મહિનાનો ઠરાવ કર્યો છે ને?

જા૦ ખાસ કારણને માટે-સાધુના આચારપાલનનું સંરક્ષણ થઈ શકે તે માટે ઠરાવ છે.

સ૦ દીક્ષા લેનારની યોગ્યતા જ્ઞેવાનીને?

જા૦ દીક્ષા લેવા આવનારની યોગ્યતા અવશ્ય જ્ઞેવાનીજ.

અત્રે રા. બદામી સાહેબે કોર્ટને અરજ કરી હતી કે-આ બાબતમાં અમારા જેવા ગૃહસ્થોની જીબાની લો, તેના કરતાં કોઈ મુનિરાજને પૂછી ખાત્રી કરો તો વધારે ખાત્રી થાય.

હું ધારું છું ત્યાં સુધી શ્રી રામવિજયજીએ એવા દીક્ષા લેવા આવેલા કેટલાયને પાંજા મોકલ્યા છે. એલો કર્યો એટલે કાંઈ કમાયા નથી. તે માટે તે ખરાબ રસ્તે ન જાય, કે જેથી ગુરૂનું નામ બદનામ થાય, તે બાબતની દરેક જવાબદારી દીક્ષા આપનારને માથેજ રહે છે. એટલે દીક્ષા લેનારની લાયકાત તપાસ્યા વગર દીક્ષા આપેજ નહિ.

અત્રે કોર્ટે વડીદીક્ષા અને પ્રાથમિક દીક્ષાની સમજણ માટે

૧૬૮

વાડીલાલ વૈદ્ય તેમજ મી. બદામીને જે કાંઈ કહેવું હોય તે પછી મોકલાવી આપવા સૂચના કરી હતી.

સ૦ દીક્ષા આપતાં પહેલાં સાધુ પાસે રાખીને ભણાવે અને પછી લાયક જણાય ત્યારે દીક્ષા આપે તો શું વાંધો ?

જ૦ આ બાબતમાં પોતાના વધારાના નિવેદનમાં જણાવેલી હકીકત વાંચી સંભળાવી હતી, અને જણાવ્યું હતું કે સગીર ઉંમરે જૈન સાધુના આચારવિચારનું પાલન કરવામાં આવે, તો વાસના ન ઉદ્ભવે અને ઉદ્ભવે તો પણ શમી જાય, તેથી ગૃહસ્થાશ્રમની ઈચ્છા થતી નથી. આ કારણથી સગીર ઉંમરે દીક્ષા લીધેલાના પતનના દાખલા જોવામાં આવતા નથી. મહાપુરૂષો બાલદીક્ષા મંજુર કરી ગયા છે અને એવા બાળદીક્ષિતો મોટા આચાર્યો થયા છે. ઉત્તમ ભાવના થઈ હોય, તે ગૃહસ્થાશ્રમમાં ટકી શકેજ નહિ. જ્યાં સુધી મહાવ્રતોની પ્રતિજ્ઞા લીધી નથી, ત્યાં સુધી ઉદ્ભવેલો વૈરાગ્ય ટકી શકેલો મુશ્કેલ છે. એકલવિહારી ન થવું, એટલે બે સાધુઓને અને ત્રણ સાધ્વીઓને સાથે વિચરવાની શાસ્ત્રે આજ્ઞા કરી છે. બાળવયમાં તેને વૈરાગ્ય થયો હોય, તો પણ ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેવાથી તે વૈરાગ્ય ટકેલો બહુ મુશ્કેલ છે.

સ૦ સાધુ પાસે રહે, ભણે અને સાધુની પેઠે લાવીને ખાય અને પછી યોગ્ય ઉંમરે દીક્ષા લે તો ?

જ૦ ગૃહસ્થથી ભિક્ષા મંગાવજ નહિ, અને ગૃહસ્થ હોય ત્યાં સુધી ચેલો કહેવાયજ નહિ. સાધુથી ગૃહસ્થની સંભાળ રખાય નહિ. સાધુ ખાવાનું લાવેલ હોય, તેમાંથી ગૃહસ્થને જરાયે અપાય નહિ. વિદ્યાર્થીની એવી કોઈ સંસ્થા નથી. માનો કે કદાચ સાધુ પાસે રહે તો પણ ખાવા-પીવામાં સંસારીઓનો સમાગમ થાય-એટલે આવેલો વૈરાગ્ય ટકેલો મુશ્કેલ છે.

સ૦ ભણીને તૈયાર થાય ત્યારેજ દીક્ષા લે, તો પાછો આવવાનો સંભવ ન રહે ને ?

જ૦ દીક્ષા લીધા સિવાય અમારા આગમગ્રંથો ભણાયજ નહિ. ગૃહસ્થથી તે વાંચાયજ નહિ. રેકરન્સને માટે જોઈએ તે જુદી વાત છે. અભ્યાસ તો કરાયજ નહિ.

સ૦ તમે કોઈ દહાડો નથી વાંચ્યા ?

જ૦ મેં કોઈ દહાડો આગમગ્રંથો વાંચ્યાજ નથી.

૧૬૯

- સ૦ બીજા ધર્મમાં છોકરાને જનોઇ આપ્યા પછી બાર વર્ષ સુધી ગુરને ત્યાં રહે અને ભણે, અને પછીજ સંન્યારી થાય. તેમ તમારામાં પણ ગુર પાસે રહે અને સંસ્કૃત, માગધી વિગેરે ભણે અને સાધુ જેવું વર્તન પાળે, પછી દીક્ષા લે તો શું ?
- જ૦ દીક્ષા લીધા સિવાય એલો હોયજ નહિ, કહી શકાયજ નહિ, એટલે સાધુના સંપૂર્ણ સમાગમમાં રહી શકેજ નહીં.
- સ૦ તમારામાં પાંચ મહાવ્રતો બહુ કઠિન છે, તો તે પાળવા માટે બાળક લાયક છે કે નહીં, તે શી રીતે સમજાય ?
- જ૦ બાળક તો કોરા ઘડા જેવો હોય, તે બધું તો તેના વર્તન ઉપરથી અને વાતચીત ઉપરથી સમજાય.
- સ૦ પહેલાં તો જન્મપત્રિકા જોતાં અને તે ઉપરથી યોગ્ય લાગે, તો દીક્ષા આપતાને ?
- જ૦ અત્યારે પણ ગુર પોતે પૂરેપૂરી તપાસ કરીનેજ દીક્ષા આપે છે.
- સ૦ પતિત થાય છે તેનું શું ?
- જ૦ પતિતના દાખલા મોટી ઉંમરે દીક્ષિત થયેલામાંથીજ બને છે. સગીરામાં બહુજ જુજ બને છે. એજ બતાવે છે કે-યોગ્યતાની પૂરેપૂરી પરીક્ષા કરવામાં આવે છે.
- સ૦ આગમો કયી ભાષામાં લખેલાં છે ?
- જ૦ અર્ધમાગધીમાં લખેલાં છે.
- સ૦ બાળક તે શી રીતે વાંચી શકે ?
- જ૦ બાળક સંસ્કૃત વિગેરે શીખે, ત્યારપછી તે વાંચી શકે.

આવકોથી આગમો ન વંચાય, તે બાબતમાં પૂરાવો આપતાં-
આત્મારામજી મહારાજના બનાવેલા ‘સમ્યક્ત્વ શાસ્ત્રોદ્ધાર’ નામના ગ્રંથમાં તે બાબતનો ઉલ્લેખ હોવાનું સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું, અને તેના હવાલામાં તા. ૧૭-૧-૩૨ નું જૈનપ્રવચન પાને ૪૦૧ માં આવેલી હકીકત વાંચી બતાવી હતી અને રજુ કરી હતી.

- સ૦ આગમગ્રંથ વાંચવાની લાયકાત માટે કેટલા વર્ષ લાગે ?
- જ૦ એ બાબતમાં મી. મોતીચંદ કાપડીયાએ લખેલી અધ્યાત્મ કલ્પદ્રુમના ઉપોદ્ધાતના પાના ૬૦ માંથી, સગીર વયમાં દીક્ષા આપવી કે કેમ, તે બાબતનો ઉલ્લેખ તથા અભ્યાસ કાળ બાલ્યવયમાંજ પ્રાપ્તવ્ય છે, તે બાબત વાંચી સંભળાવી હતી અને તે લખાણુ રજુ કર્યું હતું.

૧૭૦

- સ૦ આગક માગધી ભાષાના ગ્રંથો શી રીતે વાંચી શકે?
- જ૦ પ્રથમ સંસ્કૃત શીખે અને માગધી ભાષા ટીકા ઉપરથી ચાલે છે.
- સ૦ જૈન મુનિઓને ભણાવવા માટે જૈનેતર પંડિતો રાખવામાં આવે છે કે?
- જ૦ હા. તે સંસ્કૃત અને ન્યાય શીખવવા માટે રાખવામાં આવે છે.
- સ૦ પગાર કેના તરફથી અપાય છે?
- જ૦ પગાર શ્રાવકો તરફથી આપવામાં આવે છે.
- સ૦ કેને ભણાવવા માટે રાખવામાં આવે છે?
- જ૦ સાધુઓને ભણાવવા માટે.
- સ૦ ઘેર પંડિતો રાખી ભણે અને પછી દીક્ષા લે તો શું વાંધો?
- જ૦ ન્યાયનો વિષય કેટલાકનો હોય અને કેટલાકનો ન હોય.
અને વાડીલાલ વૈદ્યે જણાવ્યું હતું કે—અમારું સાહિત્ય એટલું બધું છે, કે જે ભણવાને માટે ઘણા ટાઈમ જોઈએ છે.
- સ૦ આપના નિવેદનમાં ૨૭ મી કલમ છાપી છે, તે મુજબ થઈ શકે તેમ છે?
- જ૦ મી. બદામીએ તે કલમ વાંચી સંભળાવી, અને જણાવ્યું કે—આપ જેવા ઉત્સાહ લઈ પ્રયત્ન કરે, અને કેટલાકને તે સંબંધી કહેવામાં આવે, તો થઈ શકે પણ ખરું.
- સ૦ આ નિવેદન બીજા પેપરોમાં છપાયું છે?
- જ૦ હા. મુખર્ષ સમાચાર અને સાંજવર્તમાનમાં છપાયું છે.
- સ૦ અમારો ઈરિદો દીક્ષા અટકાવવાનો નથી, પણ તેમાં કાંઈ અનર્થ થતો હોય તે અટકાવાય તો કેમ?
- જ૦ અનર્થ થતો હોય, તો તે દૂર કરવા માટે ઘટતું કરવું જોઈએ. જે ખરડો બહાર પડ્યો છે, તેમાં ફક્ત અનર્થ અને શોચનીય બે વસ્તુ જણાવી છે, પણ તેમાં વિવેચન નથી.

સમાધાન થાય તો ઘણું સારું. મૂળ પ્રીન્સીપલને બાધ ન આવતો હોય અને છુટ મૂકવી પડતી હોય, તો હું તેમ કરવા પરસનલ સલાહ આપું. આ નિવેદન લખતાં પહેલાં મેં ખૂબ વિચાર કરેલો અને પછી તમને એમ લાગેલું કે—આવા મહત્વના વિષયમાં ચૂપ રહેવાથી આપણી ફરજ અદા કરી શકતા નથી. પછી નામથી બહાર પાડવું કે નહિ તે બાબત વિચાર કર્યો. છેવટે નામથી બહાર પાડવું અને સારા નસીબે મને દ્રબલ થયો નથી.

૧૭૧

અત્રે સાક્ષીએ આવકના નિત્યકૃત્ય સંબંધી ‘મન્હજિણાણુઆણુ’ની સન્નિધિ’ ની કડીઓ સમજાવી હતી.

દહેરાસરમાં પણ એજ ભાવના જ્યવિયરાયમાં આવકો ભાવે છે કે સંસારથી નિવૃત્ત ક્યારે થઈએ ?

ગુરૂતત્ત્વ વિનિશ્ચયમાં પણ લખેલું છે કે ‘બાળ દીક્ષાથીજ ધર્મ પ્રવર્તે છે.’

સ૦ સગીર હોય, બાપ મરી ગયો હોય અને કાકા સગીરની મિલકત પચાવવાના ધીરાદાથી દીક્ષા અપાવી દે અને લાયક ઉંમરે કદાચ પાછો આવે ત્યારે તેની મિલકત ન હોય, એવું થતું હોય તો રાજ્યે શું કરવું ?

જ૦ બાળરક્ષણ માટે સજ્ઞાન થયા પછી ત્રણ વરસનો કાયદો છે, એટલે ત્રણ વરસ સુધીમાં મિલકત માટે દાવો કરે તો તે મિલકત પાછી મળી શકે છે.

સ૦ સગીર દીક્ષા વેચાણથી સંમતિ વગર અપાતી હોય, એવા સંજ્ઞેગોમાં સરકારે વચ્ચે પડવું જોઈએ ને ?

જ૦ સંજ્ઞેગો દબાવવા માટે તે પુરતો કાયદો કરે, જેથી ડર લાગશે અને તેમ થતું હશે તો અટકી જશે.

સ૦ શાસ્ત્ર પ્રમાણે બધું રાખો, માત્ર એટલો ફેરફાર કરો કે—બાળકને સાથે રાખી તૈયાર કરે ને પછી ૧૮ વર્ષે લાયકાત જોઈને દીક્ષા આપે.

જ૦ તેમાં સિદ્ધાંતનો સવાલ છે. બાળકની સ્થિતિ વધારે કંફોડી થાય, વૈરાગ્ય કાયમ ન થાય અને સંસારમાં પાછો આવે ત્યારે નિષ્ફળ થાય, તેથી એ ફેરફાર ન થઈ શકે. કાલમાન પ્રમાણે પણ શાસ્ત્રના મૂખ્ય સિદ્ધાંત કે આચરણમાં ફેરફાર કરવો ઇષ્ટ નથી.

.....

૧૭૨

વડી દીક્ષા સંબંધી રા. સૂર્યચંદભાઈ પુરુષોત્તમદાસ
બદામીએ તપાસ-સમિતિને મોકલેલો ખુલાસો.

સુરત, પંડોળની પોળ, તા. ૨૮-૭-૩૨.

મે. નાયબ ન્યાયમંત્રી અને સમિતિના તંત્રી સાહેબ,

વડોદરા.

હું સૂર્યચંદ પુરુષોત્તમદાસ બદામી સવિનય જણાવું છું કે-સમિતિ સમક્ષ મારી જીબાની થઈ તે દરમ્યાન મને પ્રમુખ સાહેબ રા. બ. ગોવિંદભાઈ સાહેબે પ્રાથમિક દીક્ષા અને વડી દીક્ષા આપતમાં પાછળથી લખી મોકલવા જણાવ્યું હતું. તે અનુસાર એ સંબંધમાં નીચેની કકીકત નિવેદન કરું છું.

૧ બન્ને દીક્ષા વખતે આપવામાં આવતા પ્રત્યાખ્યાનમાં રહેલી તરતમતા અને તેનું કારણ.

પ્રાથમિક દીક્ષા વખતે જે પ્રત્યાખ્યાન આપવામાં આવે છે, તેમાં સામાન્ય રીતે સર્વ સાવધના પ્રત્યાખ્યાન રૂપ છાંદગી સુધીનું સામાયિક ઉચ્ચરાવવામાં આવે છે. કારણકે દીક્ષિત થનાર તે વખતે જૈન શાસ્ત્રમાં “પટ્ટવનિકાય” દર્શાવેલો છે, તેના જ્ઞાનથી યથાર્થ રીતે પરિચિત હોતો નથી.

આ મુજબ પ્રાથમિક દીક્ષા લીધા બાદ દીક્ષિતને પટ્ટવનિકાય અને મહાવ્રતોનું શાસ્ત્રોક્ત વિધિ પ્રમાણે વિશેષ જ્ઞાન કરાવવામાં આવે છે. એ જ્ઞાન શ્રી આચારાંગ સૂત્રનું પ્રથમ અધ્યયન ભણાવવાથી અથવા તો શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્રના પહેલા ચાર અધ્યયનો ભણાવવાથી કરાવાય છે. એ અધ્યયન કરતાં પહેલાં તેને માટે ખાસ લાયકાત મેળવવાની જરૂર છે. અને તે માટે જૈન શાસ્ત્રમાં “યોગોદ્ધન” નામથી ઓળખાતી ક્રિયા અવશ્ય કરવાનું હોય છે. આ યોગોદ્ધનની ક્રિયા વિના તે જ્ઞાન આપી શકાય નહિ અને લઈ શકાય નહિ, તેથી દરેક પ્રાથમિક દીક્ષાવાળાને યોગોદ્ધનની ક્રિયા જરૂર કરવાની હોય છે. આ યોગોદ્ધનની ક્રિયામાં દરરોજ અમુક અમુક તપસ્યાઓ અને બીજી ક્રિયાઓ કરવાની હોય છે. આ મુજબ ક્રિયાપૂર્વક જ્ઞાન મેળવ્યા બાદ તે અભ્યાસ બરાબર થયો કે નહિ અને તે યથાર્થ અંતરંગથી પરિણમ્યો કે નહિ, તે આગતની ગુરૂ પરિક્ષા કરે છે અને તે પરિક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયા પછી વડી દીક્ષા માટે શિષ્ય અધિકારી થાય છે અને તે તેને આપવામાં આવે છે.

૧૭૩

આ વડી દીક્ષા આપવામાં આવે છે ત્યારે શિષ્યને જુદા જુદા દરેક મહાવ્રતોના છુટા છુટા ઉચ્ચારણ પૂર્વક પ્રત્યાખ્યાન અપાય છે. કારણકે હવે તે શિષ્યને પટ્ટવનિકાય અને મહાવ્રતોનું વિશેષ જ્ઞાન થયલું હોય છે.

૨. પ્રાથમિક દીક્ષાવાળા ને વડી દીક્ષાવાળાની લાયકાતમાં ફેરફાર.

પ્રાથમિક દીક્ષાવાળાને પટ્ટવનિકાયનું યથાર્થ જ્ઞાન શાસ્ત્રોક્ત વિધિપૂર્વક નહિ થયેલું હોવાથી, તેને સંયમમાં દોષ લાગે તે સ્વાભાવિક છે, તેથી અન્ય મુનિઓ તેણે લાવેલા પિંડ (આહારભોજન) વસ્ત્ર, પાત્ર, વસતી વિગેરે ગ્રહણ કરી શકે નહિ, તેમજ પ્રતિક્રમણ આદિ ક્રિયાઓ જે બધા મુનિઓને કરવાની હોય છે તે તે કરાવે તો ખીજા મુનિઓને ખપે નહિ. ખીજા મુનિઓએ લાવેલી વસ્તુઓ તેને ખપી શકે, તેમજ ખીજા મુનિઓ ક્રિયા કરાવે તે પણ તેને ખપી શકે. પ્રાથમિક દીક્ષાવાળાની લાયકાત આવી આવી બાળ-તોમાં ઓછી હોય છે. તે લાયકાત વડી દીક્ષા લીધા પછી તેને મળે છે. દીક્ષા પાળવામાં જે જે જવાબદારીઓ રહેલી છે અને જે જે નિયમો પાળવાના છે, તે તો બંનેને માટે સરખાંજ છે. ફરક માત્ર એટલોજ કે વડી દીક્ષા થાય, એટલે લાયકાત વધારે આવે છે. પ્રાથમિક દીક્ષાને સામાયિક ચારિત્ર કહેવામાં આવે છે અને વડી દીક્ષાને છેદોપરથાપનિય ચારિત્ર કહે છે.

૩ બં દીક્ષા વચ્ચે કેટલો કાળ હોવો જોઈએ.

બંને દીક્ષા વચ્ચે એઞામાં એઞા કાળ સાત દિવસનો છે. એક વાર દીક્ષા લઈ પતિત થયો હોય અને ફરી દીક્ષા લીધી હોય તેવાઓને માટે મધ્યમ કાળ ચાર માસનો છે, અને ઉત્કૃષ્ટ કાળ છ માસનો છે અને કેટલાક સંજોગોમાં તેથી પણ વધારે હોય છે.

૪ વડી દીક્ષા આપતાં પહેલાં પરિક્ષાની ખાસ જરૂર.

વડી દીક્ષા માટે શિષ્ય લાયક થયો છે કે નહિ, તે બાબતની બરાબર રીતે પરિક્ષા કરવાનું વિધાન છે અને ગુરુ પરિક્ષા ન કરે અને વડી દીક્ષા આપે તો તે દોષિત થાય છે.

આ ઉપરથી આપને જણાશે કે જૈન શાસ્ત્ર પ્રમાણે બંને પ્રકારની દીક્ષાની આવશ્યકતા છે. ગૃહસ્થી તરીકે રહીને વડી દીક્ષા માટે જે અભ્યાસ કરવાની જરૂર છે, તે થઈ શકે નહિ. 'તે અભ્યાસ માટે પ્રથમનું' સામાયિક-ચારિત્ર અને યોગોદ્ધનની ક્રિયા ખાસ જરૂરના છે. તે અભ્યાસ કરવા માટેની એ લાયકાતો છે. આ મુજબની જૈન શાસ્ત્રની માન્યતા છે.

૧૭૪

આ સબંધમાં વધુ હકીકત વિસ્તારથી આગમ શાસ્ત્રોમાં અને બીજા ગ્રંથોમાં છે. પણ હું તેનો અભ્યાસી નથી, તેથી આપને આટલું જણાવી સવિનય વિશેષ જણાવવાની રજા લઉં છું કે આ બાબતમાં તેમજ દીક્ષાઓ આપવામાં આવે છે તે સબંધમાં ખરી રીતે પ્રથમ દર્શનિક હકીકત અમારા વિદ્વાન આચાર્યો બોટાદ, વઢવાણ, મુંબઈ, વિગેરે સ્થળે આ ચાતુર્માસ માટે સ્થિર રહેલા છે, તેઓને સાંભળવાથી કે પૂછવાથી મળી શકે, તેમજ જે સગીર દીક્ષિતો હાલમાં દીક્ષા પાળી રહેલા છે, તેઓને દીક્ષાથી કોઈ પણ પ્રકારનો અનર્થ થયેલો છે કે ઉલટી તેઓની સ્થિતિ હું માનું છું તેમ વધારે સારી અને અનુમોદન કરવા જેવી થયેલી છે, તે બાબત તેઓને પ્રત્યક્ષ જોવાથી અને પૂછવાથી સંતોષકારક રીતે ખાતરી થઈ શકે.

મારા નિવેદનમાં અને પૂરવણી લેખી કેરીયતમાં તેમજ મારી જુગાનીમાં જે હકીકતો જણાવેલી છે, તેનું પિષ્ટપેપણ ન કરતાં સવિનય માત્ર એટલું જ આપની રજાથી જણાવીશ કે તે આપે કાળજીપૂર્વક વાંચી હશે અને છેવટના નિર્ણય પર આવતાં પહેલાં ફરીથી વાંચશે અને અમારા જૈન ધર્મના પ્રચાર અને ટકાવ માટેના મારા નમ્ર વિચાર પ્રમાણે આ જીવન-મરણના પ્રશ્નમાં સંપૂર્ણ પ્રકારે વિચાર કરશે અને હાલનો મુસદ્દો ફક્ત સગીરોની દીક્ષા માટેનો હોઈ, તે બાબતનો વિચાર કરતાં લાયક ઉંમરવાળાની દીક્ષા અયોગ્ય રીતે કોઈ કોઈ થતું હોવાનું આપના સાંભળવામાં કે જાણવામાં આવ્યું હોય, તો તે કારણથી આપના ઉપર અસર થવા દેશે નહિ. જેમજ સગીરોને દીક્ષા આપવાથી જે કોઈ વ્યક્તિ પરત્વે કોઈ સંજોગોમાં કોઈ અનર્થ થતો આપની ખ્યાલમાં આવતો હોય, તો તે અનર્થ કરનારા સંજોગો દૂર કરવા આપ વિચાર કરશે, પરંતુ માથાપની રજામંદીથી અપાતી બાળદીક્ષાની સંસ્થા મૂળથીજ ઉખડી જાય તેમ કરવું બીલકુલ અનુચિત ઠરાવશે. આટલું અત્યંત નમ્ર ભાવે જણાવી આપે મારી જુગાની વખતે મારા તરફ જે અત્યંત માયાળુ ભરેલી રીતભાત શરૂથી આખર સુધી દર્શાવેલી છે, તે માટે આપ સાહેબોનો ખરા અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માની બંધ કરું છું.

૧૭૫

શા. ભોગીલાલ હાલાભાઈ-પાટણવાળાની જીજ્ઞાસા.

ઉં. વ. ૪૩, તા. ૧૬-૭-૩૨.

લેખીત સ્ટેટમેન્ટ રજુ કર્યું.

સં. વડેદરાના સાધુ સંમેલન સંબંધી તમારું કહેવું શું છે?

જં. હરાવ થયેલો તે મંજુર છે. પણ વસ્તુસ્થિતિ એવી છે કે ૨૦ મો અને ૨૩ મો હરાવ 'ઉપયોગ રાખવો' એવા શબ્દોમાં છે, એટલે કે સંઘાડાના સાધુઓને કોર્ટમાં જતું ન પડે અગર ઝઘડામાં ઉતરવું ન પડે તે માટે ઉપયોગ રાખવો અને તેને માટે સખ્ત વિચાર, એટલે તેવી સખ્ત.

આચાર્ય મહારાજના આદેશથી ખખર આખા સિવાય ત્રીભોવનદાસને કાવીમાં દીક્ષા આપી. માતા હયાત હતા. તેમને ખખર ન આપી તે સાચું છે. તે સંઘાડામાં બે ભાગ છે. આચાર્ય મહારાજની હયાતિમાં વડોદરામાં જાતી શેરીમાં રામવિજયજી મહારાજને વડી દીક્ષા આપી છે. યોગોદ્ધત્ત કર્યા સિવાય વડી દીક્ષા અપાય નહિં. પં. સંપતવિજયજી, શ્રી વક્ષભવિજયજી તથા મુનિશ્રી હંસવિજયજીની હાજરીમાં વડી દીક્ષા અપાઈ છે. તો આ રીતે તે હરાવ ટકી શકતો નથી. પદ્મથ સાધુ સિવાય વડી દીક્ષા અપાયજ નહિં અને પંન્યાસ સંપત વિજયજીએજ તેમને વડી દીક્ષા આપી છે, એટલે આ હરાવ અમલમાં રહ્યો નથી.

સં. વડી દીક્ષા ક્યારે અને છોટી દીક્ષા ક્યારે?

જં. પ્રાથમિક દીક્ષા એટલે કે દીક્ષા લેવા આવ્યો હોય, ખાત્રી કરવી હોય તેટલી કરે અને પછી દીક્ષા આપે. આ દીક્ષા થયા પછી તે માંડળી બહાર રહે છે. બીજા સાધુઓને એનું લાવેલું ખપે નહિં. અમૂક જાતના યોગોદ્ધત્ત કરે તો તેમાં અવાય. વડી દીક્ષા લેતા પહેલાં દશવૈકાલિક સૂત્રનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ કે જેથી સાધુના આચારવિચાર બરાબર સમજી શકે. આ સૂત્ર જ્યાં સુધી ભણી શકે નહિં ત્યાં સુધી વડી દીક્ષા અપાય નહિં. આ સૂત્ર ભણતાં બાર મહિના થાય અગર એક મહિનો થાય તો પણ તે પછીજ વડી દીક્ષા અપાય.

સં. તેમાં કાંઈ વિધિ થાય છે?

જં. હા. નાણુ મંડાય છે, તેમાં ચાર બાજુ ચાર પ્રતિમાજી પધરાવાય છે, ચારે બાજુ ઘીના દીવા કરવામાં આવે છે, શ્રાવકો ભોગા થાય અને ઉચ્ચારણપૂર્વક અર્પણ કરે.

સં. પ્રાથમિક દીક્ષા આપનાર સાધુજ વડી દીક્ષા આપે ને?

૧૭૬

- જા૦ ના. પદવીધરજ આપી શકે; પ્રાથમિક દીક્ષા તો મુનિ પણ આપી શકે. વડી દીક્ષા આપતી વખતે પ્રાથમિક દીક્ષા આપનાર મુનિ હાજર હોય તો પણ આપે અને હાજર ન હોય તો પણ આપે.
- સ૦ કાંઈ મુદત જોઈએ કે ?
- જા૦ અભ્યાસ થઈ જાય તો ૧૭ દિવસનો કાળ, પછી જેવો શિષ્ય; છ મહિનાથી વધારે વખત પણ થાય, બાર મહિના પણ થાય. મારા પોતાના કાકીએ ૧૯૫૧ ની સાલમાં દીક્ષા લીધી અને ૧૯૫૨ ના કારતક માસમાં વડી દીક્ષા થઈ.
- સ૦ ભોંયણીમાં સાધુઓનું સંમેલન થયું ત્યારે તમે ત્યાં હતા ?
- જા૦ હા, ભોંયણીમાં હું હતો.
- સ૦ એટલા બધા સાધુઓ શા માટે ભેગા થયેલા ?
- જા૦ જુદા જુદા સંઘાડાના સાધુઓ મહોત્સવ નીમીત્તે ભેગા થયા હતા.
- સ૦ આ ઠરાવો કરવા નીમીત્તે તો ભેગા થયા નહોતાને ?
- જા૦ તેવો સંકેત કરવામાં આવ્યોજ નથી.
- સ૦ શા માટે ભેગા થયેલા ?
- જા૦ ચૈત્ર માસમાં અને આસો માસમાં નવપદતી આરાધના થાય છે. નવ-પદ આરાધક સમાજ-મુંબાઈ તરફથી આ વિધિ કરે છે. કંકાત્રીઓ શ્રાવકોને ગામેગામ મોકલે છે. અને કોઈ તીર્થસ્થાન હોય અને ત્યાં આવેા મહોત્સવ હોય ત્યારેજ મોટા પ્રમાણમાં સાધુઓ ભેગા મળે છે.
- સ૦ નિબંધનો વિરોધ કરવા મળેલાને ?
- જા૦ ના, પણ જરૂરીઆત જોઈ નિબંધના વિરોધનો ઠરાવ કર્યો છે.
- સ૦ વડોદરા રાજ્યમાં આવેા નિબંધ આવ્યો છે, તે તેઓ સાથી જાણી શક્યા ?
- જા૦ તે બધા સાધુઓ જાણે છે. તેનો વિરોધ પણ ઘણા સાધુઓએ લખી મોકલ્યો છે.
- સ૦ બીજા ઠરાવો કરેલા ?
- જા૦ હા. બીજા પણ ઠરાવો કરેલા.
- સ૦ તેમાં શ્રાવકોને યંબોધીને તીરસ્કાર કર્યો હતો કે ?
- જા૦ તેવાઓની કાર્યવાહી તીરસ્કાર પાત્ર છે, ધર્મ વિરુદ્ધ છે, એમ જણાવ્યું હતું.
- સ૦ ૧૮ વર્ષ સુધી ઘેર રહે અને અભ્યાસ કરે, ત્યાર પછી દીક્ષા લે તો શું થાય ?
- જા૦ કોઈ આત્માને અને તેના માળાપને ઈચ્છા થઈ હોય કે મારે સાંસારિક જ્ઞાન વધારવું નથી અને આ અભ્યાસ મુક્તિ મેળવવા માટે છે. સંજમ

૧૭૭

લીધા સિવાય સૂત્ર સિદ્ધાંત લણાવી શકાતા નથી. અમારા સૂત્ર સિદ્ધાંતો એવા ગહન છે અને એમાં એવી વાતો છે કે જેથી વ્યવહારમાં તેનો પ્રયોગ કરે નહિ, તેથી કરીને ત્યાગીઓને માટેજ તે લણવાનું કહ્યું છે. કેટલાક વિદ્વાન થયા છે પણ ચારિત્રવાન થયા નથી. માટેજ આત્મકાળ દીક્ષા માટે ઉત્તમ છે.

સ૦ મહાવીર પ્રભુએ ૩૦ મે વર્ષે દીક્ષા લીધી હતી ને ?

જ૦ તીર્થંકરનો દાખલો અહિં ન લેવાય. તેઓ જન્મ્યા ત્યારથી તેમને મતિ, શ્રુત અને અવધિ ત્રણ જ્ઞાન હતા. દીક્ષા લે ત્યારપછી મનઃપર્યવસાન થાય એટલે કે દરેકના મનની વસ્તુ જાણી શકે. અતુલ બળ કહેવાય એટલે-એ પ્રમાણે કોઈ વર્તી શકેજ નહિ.

સ૦ બાઈ જશી સંબંધી શું કહો છો ?

જ૦ મી. મહાસુખભાઈ કહી ગયા છે કે બાઈ જશીને નસાડી લગાડીને પાટણ લાવેલ, તે વાત ખોટી છે. તે બાઈ મારે ઘેર પાટણ આવી હતી. એટલે મારે જાત અનુભવ છે.

પાટણની એક બાઈ પાલીતાણા જત્રાએ ગયેલ હતી. બાઈ જશી તેમને સ્ટેશન પર મળેલી. જત્રા કરવાની ઈચ્છાથી તે બાઈની સાથે પાટણ આવી. સાંજ સુધી બાઈના ઘેર રહી. રાતના માંડે ઘર પૂછતી મારે ઘેર આવી. મારે અને એને ઝોળખાણુ એ રીતે થયેલી કે ફાગણ સુદ પૂર્ણિમાને દિવસે શત્રુંજયની જત્રા કરવા અમો ગયેલાં. હુંગર ઉપર અમે ચડતાં હતાં ત્યારે અમારી પાછળજ તે બન્ને બહેનો હતી. દીક્ષા સંબંધી કાંઈક વાતચીત કરતા હતા, આગળ વીસામે જતાં અમે ઉભા રહ્યા. એ અરસામાં મુંબાઈની એક બાઈ આ બહેનોની સાથે હતી, તે બાઈ, મારા ભાઈ કે જેમણે દીક્ષા લીધી છે, તેમના સહવાસથી મને ઝોળખે. તેમણે કહ્યું કે આ બહેનને દીક્ષા લેવાના ભાવ છે અને છ વિગત ત્યાગી છે. બાપ પરણાવવા ઈચ્છે છે. મેં તે બાઈને બાણુની ધર્મશાળામાં મને મળવા આવવા જણાવ્યું. બાઈ જશી બાણુની ધર્મશાળામાં આવી, મને વાત કરી અને મુશ્કેલીઓ જણાવી. મેં કહ્યું કે ધીમે ધીમે બધું થઈ રહેશે. તમારા બાપને સમજાવજો. બાઈ જશી તેના ઘેર ગઈ. હું ત્યાંના બે ચાર આગેવાનોને મળ્યો અને બાઈના દીક્ષા લેવાના ભાવ છતાં તેને કેમ મદદ કરતા નથી ! તે બાપત જણાવી. છેવટે વ્રત ખંડન ન થાય તે માટેની પુરેપુરી કાળજી રાખવા ભલામણ કરી. ત્યારપછી હું બીજે ત્રીજે દિવસે પાટણ આવ્યો. તે પછી

૧૭૮

જેઠ સુદ ૩ના રોજ બાઈ પાટણ આવી, સાંજના મારે ઘેર આવી. મેં કહ્યું કે તારા બાપને કહીને આવી છું કે કલ્યાવગર, તેણે કહ્યું કે બેનને કહીને આવી છું. ત્યારે મેં કહ્યું કે તુરતજ ઘેર કાગળ લખ. કાગળ લખ્યો અને બેનના સરનામે મોકલ્યો. કાગળ ઘેર પહોંચ્યા પહેલાં ત્યાંથી તેના બાપ અને બીજા બે જણ અમદાવાદ તેમજ ખંભાત તપાસ કરી આવેલા ને તોમે પાલીતાણેથી તેની બેનનો કાગળ આવ્યો કે બાપા આવી ગયા છે. તે પછી પરમાણુંદદાસ પાટણ આવ્યા. બાઈ જશી ઝાડે કરી આવતી હતી. બાઈએ કહ્યું કે મને પરણાવવાનું કહે છે તેથી આવી છું. હું સામાયિક કરી નીચે આવ્યો. પરમાણુંદદાસને આ પાણી પાયાં. કેટલીક વાતચીત કર્યા બાદ બાઈને લઈ જવા કહ્યું. મેં કહ્યું કે સુખેથી લઈ જાવ. બાઈએ કહ્યું કે મને માગશર મહિને દીક્ષા અપાવવાનું વચન આપે તો જાઉં. મેં તે મુજબ માગશર મહિનામાં દીક્ષા અપાવવાનું વચન અપાવ્યું અને તેરસના રોજ તેમને વિદાય કર્યા. બાઈની ઉંમર વર્ષ ૧૮ ની હતી.

સ૦ આવી રીતે બાપને પૂછ્યા વગર છોકરીઓ ચાલી જાય, તે અયોગ્ય ખરુંને ?

જ૦ ચીંતા થાય, તે ખરું છે. વાલીઓએ પણ પોતાનો ધર્મ સમજવો જોઈએ ને !

૧૭૯

મી. મહાસુખભાઈ ચુનીલાલની જુખાની.

તા. ૫-૭-૩૨.

ઉંમર વર્ષ ૫૫. જૈનધર્મ. વીસનગર મ્યુનીસીપાલીટી પ્રમુખ.

કડી પ્રાંત પંચાયત સભાસદ. એક વખત ધારાસભાના સભાસદ.

સ૦ તમે જૈન ધર્મના અભ્યાસી છો કે ?

જ૦ જૈન ધર્મના અભ્યાસી તરીકે અભ્યાસ કર્યો નથી.

સ૦ દીક્ષા શી રીતે અપાય છે ?

જ૦ દીક્ષા શાસ્ત્ર પ્રમાણે અપાતી નથી, અમૂક અમૂકને પાત્ર ગણી શકાય છે અને અમૂક અમૂકને ગણી શકાતા નથી.

સ૦ શાસ્ત્રનો આધાર કાંઈ છે ?

જ૦ અમૃતસરિતા ભાગ ૨ જે પાને ૩૮૦-૩૮૧ ધર્મગ્રંથ શાસ્ત્રના પાઠો મુજબ આર્ય દેશમાં જન્મેલો હોય, ઉચ્ચ જાતિનો હોય, ઉચ્ચ કુળમાં જન્મેલો હોય, શુદ્ધ બુદ્ધિ અને નીતિવાળો હોય, સંસારની લાલસાઓથી વિરક્ત હોય, એવો માણસ દીક્ષા લેવા યોગ્ય અને બાળ, વૃદ્ધ, નપુંસક, રોગી, ચોર, રાજ્યનો અપરાધી, ઉન્મત્ત, ખોડવાળો, દાસ-દુષ્ટ-મુઠ-કરજદાર-નીચ જાતિનો, પરાધિન, નોકર હોય અને તે ઉપરાંત સ્ત્રીઓ માટે બાળકવાળી કે ગર્ભણી હોય, તેને દીક્ષા ન આપી શકાય. ચોરી ચુપકીથી કે સંતાડી લગાડીને દીક્ષા ન અપાય. આપે તો તે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ કહેવાય.

સ૦ બાલ એટલે ?

જ૦ શાસ્ત્ર પ્રમાણે આઠ વર્ષની અંદરના.

સ૦ ત્યારે તે ઉંમરની ઉપરનાને દીક્ષા આપી શકાયને !

જ૦ હા. પણ ઉપર કહ્યો તેવો અપવાદ ન હોય તો.

મ૦ શાસ્ત્ર ક્યારે થયાં ?

જ૦ કયી સાલમાં થયાં તે મને ખ્યાલ નથી, તેમજ ખબર નથી. પણ અમલમાં આવ્યાને ૪૦૦-૫૦૦ વર્ષ તો થયાંજ હશે.

સ૦ જૈન ધર્મ ક્યારથી ?

જ૦ અનંતા વર્ષોથી છે, પણ મહાવીર સ્વામીના નિર્વાણ પછી ૬૮૦ વર્ષ પુસ્તકો લખાયા. આ વખતે નાની ઉંમરનાને દીક્ષા નહિ આપતા સાથે રાખી ૫-૧૦ વરસ અભ્યાસ કરાવતા, શ્રાવકોને ઘેર જમાડતાં, અને લાયક જણાયા પછી દીક્ષા આપતા. દીક્ષા બે પ્રકારની. પ્રથમ અને વડી દીક્ષા. વડી દીક્ષા પછી તે ખરો સાધુ ગણાય.

૧૮૦

- સ૦ દીક્ષા આપવાનું નક્કી થાય કરે ?
- જ૦ માઆપની આજ્ઞા હોય તો દીક્ષા લેનારની ગુરૂ પરિક્ષા કરે અને અધ્યયન પણ તેઓ કરાવે.
- સ૦ માઆપની ઈચ્છા હોય તો ગુરૂ દીક્ષા આપે કે કેમ ?
- જ૦ ગુરૂ અભ્યાસ કરાવે. પરંતુ તે લાયક છે કે કેમ, તેની યોગ્યતા જણાયે આપે.
- સ૦ માઆપ અને ગુરૂ બંને સંમત હોય તો ?
- જ૦ તો પણ ગુરૂ પોતાની પાસે રાખે. અભ્યાસ કર્યા બાદ પોતે પાળવાના પાંચ મહાવ્રતો બરાબર પાળી શકશે કે કેમ, તેની ખાતરી થયા બાદ દીક્ષા આપતા.
- સ૦ પાંચ મહાવ્રત એટલે શું ?
- જ૦ ૧. પ્રાણુતિપાત. ૨. મૃત્યુવાદ. ૩. અદત્તાદાન ૪. મૈથુન. ૫. પરિગ્રહ. અમૃતસરિતા લાગ બીજામાંથી વાંચી સંલગ્નાવ્યું.

આ વ્રતોમાંના ત્રીજા વ્રતની વ્યાખ્યા કરતાં, જે કોઈ છોકરા સંતાડે તેને શાસ્ત્રે ચોર કહ્યો છે. માઆપની પરવાનગી મળ્યા પછી ગુરૂ પાસે સંસારી વેષમાં રાખે, સાથે ફરે, જમ્મે શ્રાવકને ઘેર અને યોગ્ય જણાયે દીક્ષા આપે. જે વખતે દીક્ષા આપવાની હોય તે વખતે સંઘ એકઠો થઈ આપે, સંઘ ભેગો થયા સિવાય દીક્ષા આપી શકાય જ નહિ. સ્ત્રી અગર પુરૂષ બંને દીક્ષા લઈ શકે. સંઘની સત્તા સાધુ ઉપર છે.

ચોથા વ્રત સંબંધી-મન, વચન, કાયાથી અલ્પચર્ય પાળે. સાધુઓને સાધુ જીવન ગાળવું છે તેથી અલ્પચર્ય દેહદ્વારા પાળી શકે અને મુક્તિ સાધે.

પાંચમા વ્રત સંબંધી-રહેવાને માટે આરંભ ન કરવો પડે તે માટે ઉપાશ્રયો બંધાવેલ છે.

સાધુઓ વીસ વસા દયા પાળે છે અને શ્રાવકો સવા વસા દયા પાળે છે. એમણે પરિગ્રહનો ત્યાગ કર્યો છે, તેથી કપડાં અમારે પૂરાં પાડવાના, જોયરી અમારે ઘેર પધારો કહીએ ત્યારે લેવા માટે આવે અને જોયરી માફક લે. તેમના માટે સ્પેશીયલ રંધાય નહિ.

સ૦ હાલ પ્રથા એ છે કે કેમ ?

જ૦ સાધુ સંસ્થા ઉત્કૃષ્ટ એ ખરૂં છે, પણ છેલ્લાં પચીસ વરસથી બગાડો થયો છે-એટલે મર્યાદા બહાર જાય છે.

સ૦ શું બગાડો થયો ?

૧૮૧

જ૦ એ સંબંધમાં વડોદરામાં સં.૧૯૬૮ જેઠ વદી ૩ ને ગુરુવારના રોજ મળેલા સાધુ સંમેલને ૨૪ ઠરાવો કરેલા, તેમાંના એ દીક્ષા સંબંધના ઠરાવો અમૃતસરિતાના ઉપેદ્ધાતમાંથી વાંચી સંભળાવ્યા અને કમળ વિજયજી મહારાજનું વિવેચન પણ વાંચી સંભળાવ્યું. આ સંમેલનમાં હાજર રહેનાર ગુરુઓના ચેલાઓ તે ઠરાવની વિરૂદ્ધ વર્તે છે.

સ૦ આ સંમેલન કોનું ?

જ૦ સાધુઓનું.

સ૦ સંમેલન મેળવવાનું કારણ શું ?

જ૦ શિષ્ય વધારવાના મોહથી આવા બનાવો થાય અને તેથી સાધુઓની નિંદા અને ધર્મની અવહેલના થાય તે અટકાવવા અને આવો ચેપ સાધુઓને ન લાગે તે માટે પ્રયત્ન કરવા સંમેલન મળ્યું હતું. સાધુ સંમેલનના ઠરાવના હવાલામાં સંદેશ તા. ૨ જુલાઈ ૧૯૨૭ માં બહાર પડેલ ખંભાત સરકારનું જાહેરનામું જે ૮-૧૦ મહિનામાં પાછું ખેંચી લેવાયું હતું તે વાંચી સંભળાવ્યું. આ ચોમાસામાં આચાર્ય શ્રી લગ્નિધિવિજયજી ત્યાં ગયા અને એક સગીર બાળને દીક્ષા આપવાના હોઈ, ફરી તે જાહેરનામું તા. ૨૦ મીના સંદેશના વધારામાં નીકળ્યું છે. બાઈ અમૃત સંબંધી ઇ. પી. કો. ક. ૧૪૪ અનુસાર એ મહિના સુધી અમલમાં રાખવા ફરમાવ્યું છે.

સ૦ તેનો નિકાલ થયો કે કેમ ?

જ૦ ગઈ કાલે દીવાન સાહેબ પાસે અપીલ ચાલવાની મુદત હતી. શું થયું તે મને ખબર નથી.

એ માસ સુધી ખંભાત સંસ્થાનની હદમાં કોઈએ દીક્ષા આપવી નહિ, એવું જાહેરનામું સ્ટેટ તરફથી નીકળતાં, તે બાબત અપીલ કરવામાં આવી, જેનો નામદાર દીવાન સાહેબે ચૂકાદો આપતાં જણાવ્યું છે કે 'જૈન કોમમાં એ પક્ષ છે. એક જુના વિચારના અને ખીજે ધર્મમાં સુધારક. છેલ્લો વર્ગ જાહેર નીતિના આધારે દીક્ષા આપવામાં વાધો લે છે. બંને પક્ષના વિરૂદ્ધ સંયોગોને લઈને જાહેર સુલેહના માટે અસાધારણ સંજોગો ઉભા થાય છે. સાધુપણું એ ધણોજ ઉચ્ચ આદર્શ છે અને દરેક ધર્મ તેના વિષે ધણોજ મગર છે. આથી બહાર પડેલ હુકમમાં ઉપરના મુદ્દાના નિકાલ માટે ન્યાં ન્યાં જરૂર લાગે ત્યાં તેમના હુકમમાં સુધારો વધારો કરવા માટે ફર્ટ કલાસ મેજસ્ટ્રેટ તરફ મોકલી આપું છું.'

૧૮૨

નામદાર મેજસ્ટ્રેટ સાહેબે જજમેન્ટ આપતાં જણાવ્યું છે કે “ આ કોર્ટ દરેક ધર્મના ધાર્મિક ક્રિયાકાંડોના રક્ષણ માટે છે. જ્યારે જાહેર સુલેહની ભીતિ ઉપસ્થિત થાય ત્યારેજ માત્ર રાજ્યને જાહેર શાંતિ અને વ્યવસ્થા જાળવવા સારૂ દરમ્યાનગીરી કરવી પડે છે. આ કોર્ટનો જૈન કોમના ધાર્મિક ક્રિયાકાંડોમાં આડે આવવાનો ખીલકુલ ઇરિદો નથી. જૈન કોમ કાયદા પ્રત્યે વફાદાર, શાંત અને સુલેહપ્રિય તરીકે ખ્યાતિ-વાળી છે. જૈન સાધુ-સાધ્વીનો ધાર્મિક આશ્રમ એ ઘણોજ ઉચ્ચ કોર્ટનો આશ્રમ છે, જેમાં પ્રતિષ્ઠિત, વિદ્વાન અને સુસંસ્કારિત સદ્ગુહસ્થો અને યાનુઓ છે, જેઓએ માત્ર જનસમાજના ઉદ્ધારના પ્રચારકાર્ય માટેજ આ કાની દુનિયાના પ્રલોભનોનો ત્યાગ કર્યો છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ આ કોર્ટનો મૂળ હેતુ જાહેર સુલેહનો ભંગ અટકાવવાનો હોવાથી, જૈનોને દસ દિવસ અગાઉ ખબર આપવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે. આ સંબંધી બંને જજમેન્ટો તથા ઓર્ડર માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧.

સ૦ બગાડો શું થયો ?

જ૦ (૧) માઆપની સંમતિ વગર છુપી રીતે દીક્ષા. (૨) દીક્ષા માટે માઆપને પૈસા આપીને છોકરાઓ લે છે.

સ૦ એવા માઆપ છે ?

જ૦ પૈસો ખરાબમાં ખરાબ ચીજ છે. મહાન પુરુષો પણ પૈસાથી લલચાય છે.

સ૦ સંમતિ ખરીદીલી ?

જ૦ હૃદયની સંમતિ વિના. દેવાદારોને તેમનાં દેવાં ચૂકાવીને પણ દીક્ષા આપે છે. બદમાસો જેઓ પૈસા લઈ પાછા પલાયન થઈ જાય, તેવાઓને પણ આપે છે. અને એવા દેવાદારો દેવામાંથી મુક્ત થવા આવું બધું કરે છે. પરણેલાઓ આજે પરણ્યા અને છ બાર મહિને દીક્ષા લેવા નીકળે અને બૈરાં છોકરાંઓ છાત્રયાં લે. આવી અયોગ્ય દીક્ષાથી ઘણાં માઠાં પરિણામ આવે છે.

સ૦ બૈરીને નુકશાન કરવાની બુદ્ધિથી લે છે ?

જ૦ સાધુઓ તેનું મન ભ્રમિત કરી નાંખે છે અને તેથી પરિણામ વિપરિત આવે છે. અને આજે એવા પ્રકારની દીક્ષાઓ બહુ અપાય છે.

સ૦ આ કાયદો સગીરને માટે થનાર હોય તેવા જાત માહિતિના દાખલા આપો.

૧૮૩

જૃ૦ મહેસાણાના પન્ના નામના સગીર છોકરાને દીક્ષા આપવા માટે માઆપે
પૈસા લઈને વેચેલો છે, જેનો મેં કેસ પાસે રહીને કરાવેલો. તા.
૫-૭-૩૧ ના રોજ કરાવેલો. પૈસા રૂબરૂમાં અપાયા નથી. વાત
સાંભળેલી કે રૂ. ૧૦૦૦) નો સોદ્દો થયો છે.

સ૦ કોની પાસેથી સાંભળેલી?

જૃ૦ આ બાબતમાં ભાંગડ કરનારાઓએ મને કહેલું. બીબા શેઠ ઉર્ફે
'રોટલી'ના નામનો દસ્તાવેજ થયેલો. હું મેસાણે ગયેલો અને સુબા
સાહેબને અરજી કરી, એટલે એ લોકોને ખબર પડતાં મનાઈ હુકમ
નીકળવાના ડરથી રાતોરાત ૧ ની ગાડીમાં અમદાવાદ લઈ ગયેલા
અને ત્યાં દીક્ષા આપેલ. એ બાઈ ગરીબ છે અને એવી ગરીબ
બાઈ તેના છોકરાને જે તેના જીવનનો આધાર છે, તેને વગર પૈસે
દીક્ષા આપે જ શી રીતે?

સ૦ વેચાણની ખાત્રી માટે નામો આપી શકો છો ?

જૃ૦ નામો મેળવવા એ ગવર્નમેન્ટની ફરજ છે અને તેમણે ઉંડા ઉતરી
આવા કીસ્સાઓ શી રીતે બને છે તે તપાસવું જોઈએ. અને માટેજ
આવો કાયદો અમો માંગીએ છીએ અને સરકારને લાચારીથી
કહીએ છીએ કે જરૂર કાયદો કરે.

આ બાબતમાં પાટણ જૈન યુવક સંઘના મંત્રી શા. કેશવલાલ
મંગળચંદ્રે શ્રીમંત મેસાણા પ્રાંત નાયબ સુબા સાહેબને દીક્ષા અટકાવવા
સારૂ અરજી કરેલી અને તેમાં છોકરાનું વેચાણ કરવામાં આવેલ છે
વિગેરે હકીકત જણાવેલી, તેથી ખાત્રી કરવા બાઈને ત્યાં જમ્તિ કરવા-
માં આવેલ. તપાસમાં માત્ર રૂ. ૫૦-૬૦ ની મિલકત નીકળેલી. આથી
વેચાણ કરવામાં આવ્યાની વાત બીલકુલ ખોટી છે અને બાઈએ તો
માત્ર પોતાના છોકરાની દીક્ષામાં દીક્ષાના વિરોધિઓ ધાંધલ કરે તો
સંઘ મદદ કરે તે માટે સંઘને લખાણ કરી આપ્યું હતું. બાઈની જીબાની
તથા સુબા સાહેબના હુકમ માટે જીઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨.

સ૦ તમે આ સંબંધી સમાજમાં કાંઈ પ્રયત્ન કર્યો છે ?

જૃ૦ હા. જૈન કોન્ફરન્સે દરાવ કર્યો અને સોસાયટીએ તેનો બહિષ્કાર
કર્યો. સોસાયટી અમારા સમાજ સુધારાના દરેક કાર્યમાં આડે આવે
છે. સુધારા કરવા એ અમારું કામ છે, પરંતુ અમારી નબળાઈઓ
ઘણી છે તેથી સરકારને વચ્ચે નાંખવા પડે છે. અમે પાટણમાં એક
માસ પહેલાં જાહેરાત કરવાનો દરાવ કર્યો અને નગીનદાસે આગેવાન

૧૮૪

થઈ દોઢસો માણસોને પોતાના પક્ષમાં લઈ અમારો વિરોધ કર્યો અમે સંસાર સુધારો માગીએ છીએ, પરંતુ સોસાયટીવાળા કરવા દેતા નથી. અને અમે વિરોધ કરીએ છીએ, એટલે મારામારીઓ થાય છે. એટલે મારામારી ન થાય તે પહેલાં સરકારની કાયદો કરવાની ફરજ છે. છેવટે અમે થાક્યા, એથોડોકસોએ અમોને મચક ન આપી, એટલે સરકાર પાસે અમારે માંગણી કરવી પડી છે. કૉન્ફરન્સે પણ ના છુટકે ઠરાવ કરી દાદ માંગી છે.

પાટણ સમસ્ત સંઘે આ ઠરાવ કર્યાની વાતજ ખીલકુલ ખોટી છે. તે આખતમાં પાટણના ગૃહસ્થોએ સેંકડો સહીઓ સહિત બહાર પાડેલ ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩.

સ૦ સરકાર વચ્ચે પડે તે યોગ્ય માનો છો ?

જ૦ હા સાહેબ. કારણ તે સિવાય કાંઈ થઈ શકે તેમ લાગતું નથી. કાંઈ પણ જાહેર સામાજિક બદી દુર કરવા સરકાર પગલાં લે છે. અજ્ઞાનનું અનિષ્ટ દુર કરવા સરકારે ફરજિયાત કેળવણીનો કાયદો કરેલો છે. બાળલગ્ન અટકાવવા પણ કાયદો કરેલો છે. એટલે સરકારે જરૂરી દરેક આખતમાં વચ્ચે પડવું જ જોઈએ.

સ૦ તે દાખલા આમાં શી રીતે લાગુ થાય ?

જ૦ કેમ નહિ! જૈન સાધુઓ એ બદી છે તે કબૂલ રાખીને જ તે દુર કરવા કૉન્ફરન્સે ઠરાવો કર્યા છે, છતાં બદી ચાલુ છે, તેથી સરકારે વચ્ચે આવવું જોઈએ.

સ૦ કૉન્ફરન્સ કોણ ?

જ૦ કૉન્ફરન્સ ત્રીસ વર્ષની જુની સંસ્થા છે અને સને ૧૯૩૦ માં જુનેરમાં કૉન્ફરન્સે સામાન્ય ઠરાવ કર્યો. માઆપની સંમતિથી દીક્ષા આપવી એવો ઠરાવ કર્યો છે. અમારે ઉંમરનો વાંધો નથી, પરંતુ અમારે ક્લેશ થાય તેવી દીક્ષા યોગ્ય હોય તો પણ ન આપવી જોઈએ, કારણ કે અમને ક્લેશ ઝઘડા પસંદ નથી. જેની પાછળ ભૈરી, માતા, પિતા વિગેરે રડારોળ કરે, છાજ્યા લે, પાછળ ભરણપોષણના દાવાઓ થાય, રૂ. ૨૫ નું હુકમનામું થાય; તેની અપીલ હાઇકોર્ટ જાય, પૈસાની ખર્ચાદી થાય અને બીજો કેસ એક પદ્મસાગરનો થયો છે, તે હાલ મુલતવી છે. એટલે એવા સાધુ શા માટે કરવા જોઈએ ? અને એવા સાધુઓની અમારે કાંઈ પણ જરૂર નથી.

૧૮૫

આ કેસમાં અમદાવાદના સીટી મેજસ્ટ્રેટ મી. એમ. પી. દેશાઈ-એ માસિક રૂ. ૨૫) નું હુકમનામું કરેલ, પરંતુ તે સંબંધી હાઇકોર્ટને અપીલ કરવામાં આવતાં નામદાર જજ સાહેબોએ અરજદાર સાધુ થવાથી તેમના વ્રત અગર બીજી રીતે તેમની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવાને તે અશક્ત હતા કે કેમ, તે બાબત પુરાવો લેવાને કેસ નીચલી કોર્ટને પાછો મોકલ્યો હતો.

નીચલી કોર્ટે વિશેષ પુરાવો લઈ સીટી મેજસ્ટ્રેટ સાહેબ મી. ધીરજલાલભાઈએ હાઇકોર્ટને પોતાના અભિપ્રાય સાથે કેસ પાછો મોકલતાં જણાવ્યું છે કે 'જૈન સાધુ જે પ્રતિજ્ઞા કરે છે તેનાથી એટલે ખાસ કરીને પહેલા અને પાંચમા વ્રતથી કોઈપણ મિલકત રાખી શકવાને કે પોતાની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવાને માટે અશક્ત છે.

આ ઉપરથી હાઇકોર્ટે બન્ને પક્ષના પુરાવા તપાસી હુકમનામું ૨૬ કર્યું છે. વિશેષ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૪.

સં સગીરોની દીક્ષાના ઉપાડી ગયાના દાખલા બતાવો.

દલપત ચતુર નામનો ચાલુસ્માનો એકઠોકરો નિશાળમાંથી ગુમ થયો. બાપ સાધુ પાસે વધારે ખેસવાવાળો હતો. બાપ મારી પાસે આવ્યો. મને વાત કરી ત્યારે મેં કહ્યું કે કુદરતનો નિયમ છે અને તમારું પાપ તમે ભોગવો. બાપે કહ્યું કે મારું પાછલું જવાદો અને મને મદદ કરો. એવામાં મનુભાઈ દીવાન અજમેર જતા હતા. તેમને મેં વાતચીત કરી કે શરમાવા જેવી બીના છે કે આપના રાજ્યમાંથી સગીર છોકરાઓ આવી રીતે ઉપડે છે ? તે ઉપરથી આ કેસ પોલીસને સોંપાયો. નેમવિજય મહારાજનું સ્ટેટમેન્ટ લેવાયું. તપાસમાં છોકરો સંતાડેલો. છોકરો મારવાડમાં છે એમ સમાચાર મળેલા. ખૂબ તપાસ કરાવી પણ પત્તો લાગ્યો નહિ, ગઈ સાડમાં તેનો બાપ મને હારીજ મળેલો અને તે સંબંધી મને વાતચીત કરેલી ત્યારે મેં કહ્યું કે તારું મન અસ્થિર છે, તેથી હું કાંઈ પણ સલાહ આપી શકતો નથી. ત્યાર પછી હું કેસરીયાજી ગયેલો. ત્યાં ઉદેપુરમાં લાવણ્યવિજયજીને મળેલો. છોકરા સંબંધી વાતચીત થયેલી. તેમણે કહ્યું કે આ વાતચીત ખોટી છે. અને તમે મારા ઉપર ખોટા શક લાવો છો, મેં સંતાડેલો નથી વિગેરે વિગેરે. ત્યાર પછી નેમવિજય મહારાજે મને કહ્યું કે તેની દીક્ષા થઈ ગઈ.

૧૮૬

આ બાબતમાં દલપતનો બાપ જાતે વડોદરા રાજ્ય સં. દી. પ્ર. નિબંધ તપાસ સમિતિ સમક્ષ જુબાની આપી ગયેલ છે, તે ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે કે છોકરાના લગ્ન કરવા તેના બાપે ઘણું દબાણ કર્યું અને તેને લગ્ન કરવાની ઈચ્છા નહિ હોવાથી તે નાસી ગયેલો, એટલે બીબ્બાએ તેને નસાડ્યા-ભગાડ્યાની વાત તદ્દન જુઠી છે. વધુ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૫.

ચાર વરસ ઉપર પ્રતાપ નામનો ભાવનગરનો છોકરો ગુમ થયેલો. તેના બાપનું નામ માણેકલાલ હતું. છોકરો વીસનગર આવેલો. મને કાંઈ વાતની ખબર નહિ, પણ મેં સવારે સાંભળ્યું કે છોકરો મહેસાણે રાત રહ્યો હતો અને સવારે અહિં આવ્યો છે અને એમને એમ આવ્યો છે. ત્યાર પછી તેના બાપનો મારા ઉપર પત્ર આવ્યો. મેં તપાસ કરી પણ પત્તો લાગ્યો નહિ. છોકરાને નેમવિજયજીના ચેલા દર્શનવિજયજી લઈ ગયા છે એમ લખેલું. એ છોકરાને માટે પટણી સાહેબે ભાવનગરના સંઘને લખવાથી સં. ૧૯૮૭ ના જેઠ સુદ ૨ ના રોજ જાણીતા જૈન આગેવાન કુંવરજીભાઈએ સંઘ ભેગો કર્યો અને સગીર વયના છોકરા છોકરીઓને સંઘની સંમતિ વગર દીક્ષા આપવી નહિ-એવો ઠરાવ કર્યો. ભાવનગરના સંઘે આ ઠરાવ કરેલો હોવાથી સવાલ ચર્ચાઓ અને શ્રાવકો ભેગા મળ્યાં. ફરીયાદો પાછી ખેંચાઈ અને છોકરો પાછો આવ્યો.

સં. ભાવનગર સંઘે ઠરાવ કર્યા મુજબ તમે ઠરાવ કરો અને તેથી કાર્ય પતતું હોય, તો સરકારને વચ્ચે પડવાની શી જરૂર છે ?

જં. અમે સામાજિક સુધારા માટે પ્રયત્નો કરીએ છીએ અને સંઘ સત્તા અજમાવવા જઈએ છીએ, એટલે કેસ થાય છે અને તે મુજબ પાટણમાં કેસ થયેલ, તેમાં શ. પાંચસો, પાંચસો ના દંડ થયા. પૈસાના પાણી થયાં, અપીલ કરવી પડી છે. (પાટણનો ઠરાવ વાંચી સંભળાવ્યો) આ રીતે સુધારો કરવા જતાં બને બાબતથી અમે ડંડાયા છીએ. એટલે સરકારની ફરજ છે કે વચ્ચે પડવું જોઈએ.

સં. તમે કોર્ટમાં કેમ પુરવાર ન કરી શક્યા ?

જં. શું કરીએ, અમારાથી બનતું કર્યું, પણ મેંજસ્ટ્રેટ લુકમ કરે ત્યાં શું થાય ?

સં. અપીલ કરો.

જં. કરી છે.

સં. સુધારકો ને પ્રચારકો બંનેને આત્મભોગ આપવો પડે.

૧૮૭

૪૦ અમે પણ ક્યાં નથી સહન કરતા ! બને તેટલું કરીએ છીએ.

૫૦ આમ તમે સુધારા કરો તો સરકારને વચ્ચે પડવાની શી જરૂર !

૪૦ અરે સાહેબ ! એજ વાત છે. અમારાથી થતું હોય તો આ માગણી શા માટે કરીએ ? માટેજ કહું છું કે આ કાયદો જરૂર કરવો જોઈએ.

સુનંદાશ્રી સાધ્વી, ઉ. વર્ષ ૩૫. સં. ૧૯૮૭ ના અષાઠ સુદ ૮ ના દિવસે પોતાની ૯ વર્ષની છોકરી નારંગીને ચાણુસ્થામાં દીક્ષા આપી, અને ત્યાર પછી પોતે પણ દીક્ષા લીધી અને પોતાની ૨૦૦૦૦ ની મિલકતનું ટ્રસ્ટડીડ કર્યું અને પોતે સાધ્વી થવા છતાં પણ મિલકત ઉપર પોતાનો મમત્વ રાખ્યો, તે બાબતમાં પોતાના લેખનો સાર વાંચી સંભળાવો અને કહું કે જ્યારે મા પોતે આવી રીતે સગીરને દીક્ષા આપે, ત્યારે તેના વાલી માટે સરકારની જરૂર છે. સરકાર દેશ કાળ ઉપર ધ્યાન રાખીને જરૂર આ કાયદો કરશે. કારણ કે આ બધી દીક્ષાઓ એકાદરે આવરી છે. ગરોબોના છોકરાઓ ઉપડે છે. તો શ્રીમંત સરકારે જેમ પુનર્લક્ષનો કાયદો તથા છુટાછેડાનો કાયદો કર્યો છે તે પ્રમાણે જરૂર શ્રીમંત સરકારે આ કાયદા માટે પહેલ કરવી જોઈએ. શિરોહી અને બીકાનેર રાજ્ય પણ આવા કાયદાની રાહ જોઈ રહ્યું છે. શાસ્ત્રના કાયદાથી સગીર દીક્ષા લઈ શકે છે, પરંતુ હાલમાં દીક્ષાની બાબતમાં સપડાતા યુવાનોને જોતાં, હાલના યુવાનો તે સહન કરી શકે-એ હું ધારતો નથી. આથી વિશેષ હું આગળ વધીને કહું છું કે ઉંમર લાયકતાની દીક્ષા પણ મેંજસ્ટ્રેટની પરવાનગી વગર ન થવી જોઈએ.

આ બાબતમાં બાઈ સુરજે (હાલ સાધ્વી શ્રી સુનંદાશ્રી) દીક્ષા લેતાં પહેલાં, પોતાની છોકરી બેન નારંગી (હાલ સાધ્વી શ્રી નિર્મળાશ્રી)ને પણ દીક્ષા લેવાના ભાવ હોવાથી, પોતાની લગભગ ૨૦૦૦૦ રૂાની મિલકતનું જાહેરના હિતાર્થે ટ્રસ્ટડીડ કર્યું હતું, એટલે દીક્ષા લીધા પછી તે મિલકતની સાથે તેઓનો કાંઈ પણ સંબંધ નહિં હોવાથી, મિલકત ઉપર મમત્વ રાખ્યાની વાત ખોટી છે. અને એકાદરે દીક્ષા લે છે એ બાઈ સુરજની દીક્ષાથીજ ખોટું કરે છે. વધુ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૬

મહેસાણાના છોકરા પન્નાના બીજા બાઈ ઉ. વ. ૧૮-૧૯ નાને વીરમગામમાં દીક્ષા આપી. તેની મને જાતમાહિતિ નથી.

આ દીક્ષા સગીરની નથી, તેમજ તે દીક્ષા ધામધૂમપૂર્વક અપાયેલી છે. તે માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૭.

૧૮૮

સ૦ બાળ એટલે ક્યાં સુધી ?

જ૦ કાયદા પ્રમાણે ૧૮ અને અમારા શાસ્ત્ર પ્રમાણે આઠ વર્ષ બાળક માટે છે.

સ૦ આ બધા દાખલાઓ સંબંધી આપની જાતમાહિતિ છે કે કેમ ? ન હોય તો વળુદ શી રીતે અપાય ?

જ૦ તે સંબંધી મારા ઉપર કાગળો આવેલા છે, મારી જાત માહિતિ નથી.

અભયસાગરના કેસમાં મારી અડધી માહિતિ છે. સંખેશ્વરમાં સાગરાનંદસૂરિજીએ સાડા છ વર્ષના છોકરાને દીક્ષા આપેલી. આ બાબતમાં મેં વીસનગરમાં દીક્ષા આપનાર સાગરાનંદસૂરિજીને પૂછેલું કે સાડા છ વર્ષની ઉંમર એ શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ ખરી કે નહિ ? સાગરજીએ શાસ્ત્રનો અર્થ અવજો કરીને મને બતાવેલો. સાગરજીએ મને પૂછ્યું કે આઠ એટલે શું ? મેં કહ્યું કે આઠ પુરાં. આચાર્ય મહારાજે કહ્યું કે આઠ એટલે આઠમું વર્ષ એસે તે અને ગર્ભાશ્રમ એટલે સવા છ. આ છોકરો ઉનાવાનો હતો. એનો કાંઈ મારી પાસે આવ્યો. આખું કુટુંબ પાયમાલ થઈ ગયું છે. આ છોકરાના મોટા ભાઈને પણ જામનગરમાં દીક્ષા આપવાની હતી, પણ જામનગર સ્ટેટે દીક્ષા આપવાનો મનાઈ હુકમ બહાર પાડ્યો, તેથી તે છોકરાને અમદાવાદ લાવી દીક્ષા આપેલી.

આ બાબતમાં ભાઈ અમૃતલાલના દીક્ષા લેવાના પૂરેપૂરા ભાવ જણાયાથી તેમના માતૃશ્રી, આચાર્ય મહારાજશ્રી તે વખતે શંખેશ્વરહોવાથી અને તેમની પાસે દીક્ષા લેવાની હોવાથી ભાઈ અમૃતલાલને લઈને ત્યાં ગયા અને તેમની તથા ભાઈ અમૃતલાલની સંપૂર્ણ રાજપુત્રીથી દીક્ષા અપાવી હતી. મોટા છોકરાને પણ તેની સંપૂર્ણ ઈચ્છાથી આચાર્ય મહારાજશ્રી જામનગર ખીરાજતા હોવાથી, દીક્ષા અપાવવા માટે તેઓ ત્યાં ગયેલા, પરંતુ ત્યાંના યુવક સંઘવાળાઓએ ખોટી અરજી કરી મનાઈ હુકમ મેળવેલો તેમજ તેઓને પણ ખોટી રીતે હેરાન કરેલા. આથી તેઓએ અમદાવાદમાં આવી ભાઈ મોતીચંદને દીક્ષા અપાવેલ. વધુ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં ૮.

સ૦ બધાં તમારી પાસે કેમ આવે છે ?

જ૦ બધાં એમ માને છે કે મને મદદ કરશે. હું કલમથી પ્રોપેગેન્ડા કરું છું. હું દોડી શકતો નથી, પણ કલમથી જાહેર કરું છું કે પાપ બહુ થાય છે, નિરાધાર માણસો આપણા રાજ્યમાં બહુ રહે છે, માટે મદદ કરો. સરકારને મારી વિનંતિ છે કે આપ જરૂર કાયદો કરો.

૧૮૯

મારે સાધુ પ્રત્યે દ્રેષ નથી. રામવિજયજીને હું મળ્યો નથી. વલ્લભ-વિજયજી મારા સંબંધી નથી. પરંતુ મને પોતાને લાગ્યું છે કે આ બાબત ખોટી છે માટે હું પ્રયત્ન કરું છું, ઠરાવો કરાવું છું અને હંમેશાં મારો પ્રોપેગેન્ડા ચાલુ છે. કુંવરજી જેવા પવિત્ર માણસની સામે આ અધર્મિ છે, નાસ્તિક છે, સાહે બુદ્ધિ નાહી છે—એવા શબ્દો લખી, તેમને હલકા ચીતરાય છે અને છેવટે ભોંયણીમાં ઠરાવ કરી કુંવરજીભાઈને, મોતીચંદને, તેમના દીકરાને બધાને એમની વાતમાં વિશ્વાસ લાવવો નહિ—એવું બહુર કરાય છે.

- સ૦ સાધુઓમાં અનાચાર પેદા છે તેમાં સંઘ કાંઈ કરી શકે કે નહિ ?
જ૦ સંઘ કાંઈ કરી શકતો નથી તેથી જ સરકારને વચ્ચે આવવાની જરૂર છે.
સ૦ જૈનોની વસ્તી કેટલી ?
જ૦ આખા હિંદુસ્તાનમાં ૧૨-૧૨૧ લાખ. ૬ લાખ દીગંબર, ૬ લાખ શ્વેતાંબર. ગાયકવાડમાં ૪૫૦૦૦. મુંબઈ હાલાકામાં એ લાખ. જૈનોમાં એ પંથ; શ્વેતાંબર અને દીગંબર. શ્વેતાંબરમાં એ પંથ; સ્થાનકવાસી અને દેરાવાસી. બન્નેની વસ્તી સરખી. હું દેરાવાસી છું અને હું જે કહું છું, તે શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક પૂરતું જ છે.

આ આંકડા ખરાબર નથી તે બાબત વિગતવાર યાદી માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં ૯.

- સ૦ વડોદરા સ્ટેટ કાયદો કરે તો બધે અટકી શકે ?
જ૦ જરૂર, બીજા રાજ્યોમાં પણ આ વિષય ચર્ચાય.
મ૦ આ રાજ્યનો માણસ બહાર દીક્ષા લે તો તે ગૂંહો ગણાય કે કેમ ?
જ૦ હા. આપનાર, અપાવનાર અને લેનાર દરેક શિક્ષાને પાત્ર છે. જૂઓ સુખા સાહેબની નોટીસ નીકળવાની વાત સાંભળતાં જ અમદાવાદ ચાલી ગયા.
સ૦ અમદાવાદના સંઘમાં વિરોધ છે કે કેમ ?
ચીમનલાલ કડીઆ—અમદાવાદના સંઘે તો આ ખરડાનો વિરોધ કર્યો છે.
સ૦ સ્થાનકવાસી સાધુ સંમેલન એટલે શું ?
જ૦ સ્થાનકવાસી સાધુઓનું સંમેલન રાજકોટમાં થયેલું ત્યાર પહેલાં પાલી-માં થયેલું અને તાજેતરમાં લીંબડીમાં થયેલું, તેમાં દીક્ષા સંબંધી અને બીજા પણ ઠરાવો થયા છે.
સ૦ સાધુ ઉપર ફરીયાદ થઈ શકે કે નહિ ?
જ૦ પોલીસ કેસ કરી શકે.

૧૯૦

સ૦ પોલીસ સાધુને પકડી શકે ?

જ૦ સાધુ ગૂંહો કરે તો પોલીસ પકડી શકે. ગૂંહો કરે તે સાધુ ગળાય જ નહિ. છોકરાં ઉપાડનાર સાધુને સાધુ તરીકે માની શકાયજ નહિ. તે સંઘમાં કોઈપણ ફરીયાદ કરી શકે અને છેવટે પોલીસ પણ કેસ કરી શકે. મારો એવો ધરદો નથી કે કોઈ પણ માણસને શિક્ષા કરવી. ખાત્રી પુરી કરવી કે જેથી નિર્દોષ માર્યો જાય નહિ.

સ૦ કોઈ પણ સાધુ ધર્મ વિરુદ્ધ ચાલે તો સંઘ બહાર કેમ નથી મૂકતા ?

જ૦ આમાં એકજ વાંધો છે કે તમે સંઘ અમને પૂછનાર કોણ ! એવો જવાબ મળે છે. માટેજ સરકારે વચ્ચે આવવાની ખાસ જરૂર છે.

સ૦ સુધારક કેટલા અને ઓર્થોડોક્સ કેટલા ?

જ૦ ૮૦ ટકા સુધારક અને ૨૦ ટકા ઓર્થોડોક્સ. પરંતુ તેઓ અમારાથી નૈતિક બળમાં વધારે છે. ૫૦ ટકા વર્ગ બીલકુલ તટસ્થ છે. સામા પક્ષ શાસનપ્રેમી સંઘ કહેવાય છે જ્યારે અમે અધર્મ અને નાસ્તિક કહેવાઈએ છીએ. એમની પાસે લાખોના ફંડ છે, એટલે અમારા પ્રયત્નો નિષ્ફળ જાય છે.

સ૦ ઠરાવ તોડે તેનો બહિષ્કાર કેમ કરતા નથી ?

જ૦ પાટણમાં કર્યો પણ પરિણામે કેસ થયો અને સજા તથા ફંડ થયાં. તેમને તો ફંડોની મદદ છે એટલે તે પહોંચી શકે.

સ૦ ઉઘાડા કેમ પાડતા નથી ?

જ૦ શી રીતે પાડે ? ભગતા નામો આપે તે શી રીતે પકડાય ?

સ૦ તમારામાં કરસનદાસ મુળજી જેવા હિંમતવાન સુધારકો છે ને ?

જ૦ વિચારમાં ઘણા છે પણ કાર્ય કરનારમાં થોડા છે.

સ૦ સામા પક્ષની સંસ્થા કઈ ?

જ૦ ધી યંગ મેન્સ જૈન સોસાયટી. દીક્ષા આપવામાં તે માને છે. વીર-શાસનમાં લખે છે કે શાસનનો નાશ કરશે એમ લાગે તો પણ દીક્ષા આપી શકાય, પતિત થશે એમ લાગે તો પણ દીક્ષા આપી શકાય. આવી આવી બાબતોમાં જ્યારે સંઘ કાંઈ કરી શકે તેમ ન હોય ત્યારે સરકારે વચ્ચે આવવુંજ જોઈએ અને એવા પ્રહારોમાંથી બચવા માટે સરકારના રક્ષણની જરૂર છે.

સ૦ રતલામ અને જોધપુરમાં દીક્ષાનો કાયદો છે ?

જ૦ ચોક્કસ કહી શકું નહિ.

સ૦ હવે બીજા કોઈ સગીરોના દાખલા છે ?

જ૦ હા. ખંભાતના રતિલાલ નામના છોકરાને અમદાવાદમાં દીક્ષા આપેલી.

૧૯૧

ઉં. વ. ૧૭. અને અમદાવાદના ક્રાંતિલાલ હાલ ક્રાંતિવિજય, જેમનો ભરણુપોષણનો કેસ ચાલે છે તેમને ખંભાતમાં દીક્ષા આપેલી. ખંભાતથી રતિલાલને લાલચ આપી નસાડેલો. અમદાવાદથી વિહાર કરી આણંદ બાબુ આવવાના છે તેમ ખબર પડતાં રતિલાલના સગાં વહાલાં મોટરો લઈ વાસદ ગયા. સાધુઓ ત્યાં આવ્યા. રાત્રે મારા-મારી થઈ. મોટરમાં રતિલાલને ખંભાત ઉપાડી લાવ્યા. ખંભાતમાં સ્ટેટમેન્ટ થયેલું તે મારી બંધુમાં છે, તેથી કહું છું.

આ સંબંધમાં ખંભાતના શેઠ કસ્તુરભાઈ અમરચંદે સં.દીક્ષા પ્ર. નિબંધ તપાસ સમિતિ સમક્ષ જુબાની આપતાં ખુલાસો કરેલ છે કે રતિલાલની દીક્ષા લેવાની ભાવના થવાથી પોતાની મેળે તે અમદાવાદ ગયેલો અને દીક્ષા લીધેલી. લાલચ આપ્યાની વાત ખોટી છે. તે માટે જુઓ શેઠ કસ્તુરભાઈ અમરચંદની જુબાની પાછળ પાને ૧૫૩.

આ સિવાય સુરતમાં ચાર બહેનોની દીક્ષા થઈ. કંચનબહેન, લીલાલતી, નેમીબહેન તથા કંચન બહેન, વૈ. સુ. ૩ અને સુદ ૬ની થઈ.

આ ચારે બહેનોની દીક્ષાઓ વાલીની સંમતિપૂર્વક તેમજ મહોત્સવ-પૂર્વક ખૂબ ધામધૂમથી થયેલી. તે આખતમાં જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧૦.

સ૦ દીક્ષા જોડવાના દાખલા છે ?

જ૦ દીક્ષા લઈ ગૃહસ્થાવાસમાં પાછો આવી શકે છે, તોપણ વારસા હકને કેઈપણ જાતનો વાધો આવતો નથી, ધણીધણીઆણી તરીકે જોડાય છે.

સ૦ દીક્ષા લીધેલી હોય, બાપ મરી ગયો હોય અને વારસાની વહેંચણી થઈ ગઈ હોય અને પાછો આવે તો શું થાય ?

જ૦ એ સંબંધમાં દાખલો આપી શકું નહિ.

સ૦ સાધુઓને ચેલાની આગુરતા કેમ ? મેં સાંભળ્યું છે કે સેવા કરાવવા માટે ચેલા કરે છે.

જ૦ આચાર્ય જ્યાં બીરાજમાન હોય ત્યાં તેમની સેવા વૈયાવચ્ચ કરવા. જોકે બધાનો એ ઈરાદો હોતો નથી. કેટલાકને ચેલા વધારવાનો મોહ હોય છે. અમારા રોટલા ખાઈ નોકરી એમની કરે, એ કેને નાપસંદ હોય ?

સ૦ આ બધાનું સમાધાન થઈ શકે કે નહિ ?

જ૦ મને સમાધાની ગમે છે. આપને લાગ્યું છે કે શ્રાવકો કાંઈ કરી શકતા નથી. અમો જાનતું કરી ચૂક્યા છીએ. લવાદમાં માણસો જોઈશો ? એવા લવાડીઓને અધર્મિ, નાસ્તિક કહી ઉતારી પાડવામાં આવે, બહિષ્કાર કરવામાં આવે-એટલે અમારા પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળ નિવડીએ છીએ.

૧૯૨

સ૦ હાલમાં સાધુ-સાધ્વીઓ કેટલા ?

જ૦ ૪૦૦-૫૦૦ સાધુ, ૧૫૦૦ સાધ્વીઓ.

સ૦ તીર્થકરો કેટલા ?

જ૦ તીર્થકરો ૨૪ થયા.

સ૦ તેમાંથી સગીર વયે કેટલા દીક્ષિત થયેલા ?

જ૦ કોઈ નહિં. અમારા ૨૪ તીર્થકરો પૈકી કોઈએ સગીર વયમાં દીક્ષા લીધી નથી. મહાવીરસ્વામિ કે જેઓ ત્રીકાળ જ્ઞાની હતા, તેઓએ ગર્ભમાં હલનચલન બંધ કર્યું, તેથી તેમના માતા કલ્પાંત કરવા લાગ્યા તેથી તેમણે સંકલ્પ કર્યો કે હજી માતાએ મારું મોઢું પણ જોયું નથી, છતાં કલ્પાંત કરે છે. તો મારા જન્મ પછી જ્યાં સુધી માતા પિતા જીવતાં હોય ત્યાંસુધી મારે દીક્ષા ન લેવી. ખૂદ મહાવીર ભગવાને પણ આવો સંકલ્પ કર્યો અને ત્રીસ વરસે દીક્ષા લીધી. ત્યારે આજના આચાર્યો તો તેમની પણ બૂલો કાઢવા તૈયાર થયા છે અને માટેજ કાયદાની જરૂર છે. જૈન ધર્મ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે અને તેથીજ જ્યારે તેના ઉપદેશક સાધુઓ તેનો નાશ થાય એવાં કાર્યો કરે ત્યારે તેની સામે બનતું દરેક કરવું એ શ્રાવકોની ફરજ છે, પરંતુ નબળાઈના પરિણામે સરકાર પાસે આવવું પડ્યું છે, તો સરકારે આ કાયદો જરૂર કરવો જોઈએ.

સ૦ તમારો ભાગ મોટો છતાં કેમ ક્ષાવતા નથી ?

જ૦ વધારે ભાગ-એટલે ખીજ અમો જે કરીએ છીએ તે સાઈ માને છે, પણ ખૂલ્લો ભાગ લઈ શકતા નથી.

અત્રે લાઇશ્રી ચીમનલાલ કડીઆએ અમૃત સરિતા રજી કરી, તેના પાત્રો સંબંધી સાક્ષીને પૂછવાની વિનંતિ કરતાં મે. પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું કે એ પુસ્તક સમિતિ પાસે કર્તાએ રજી કર્યું છે, પણ તે નવલકથા છે.

સ૦ અમદાવાદનો સંઘ મોટો ગણાય છે કે ?

જ૦ ગામેગામના સંઘો ગણાય છે, પરંતુ અમદાવાદમાં વસ્તી વધારે એટલે તે મોટો સંઘ ગણાય. જે ગામનો સંઘ હોય, તેનો હુકમ તેજ ગામ ઉપર આવે. ખીજ ગામવાળા તેને ન માને.

સ૦ અમદાવાદના સંઘપતિ આખા હિંદુસ્તાનના સંઘપતિ ગણાય કે નહિં ?

જ૦ નહિં. કોઈપણ બંધન કર્તા થઈ શકે તો તે આલ ઇન્ડીઆ જૈન કોન્ફરન્સ છે. પણ તેના ઠરાવો સંઘો ન માને તેનું શું કરવું ? એજ મુશ્કેલ છે અને તેથીજ અમને આવા કાયદાની જરૂર છે.

તા. ૬-૭-૩૨ ના રોજ થયેલી બાકીની જીબાની.

શરૂઆતમાં સગીર દીક્ષાના બનાવોનું માહિતિ પત્રક રજી કરી વાંચી સંભળાવ્યું હતું. જે નીચે મુજબ છે.

૧૯૩

૧. ઉઝાવાના સગીર મોતીલાલ મૂલચંદને જામનગરથી નસાડી અમદાવાદમાં દીક્ષા આપી. (છોકરાના કાકા પાસેથી મેળવેલી હકીકત)
 (આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૮ માં ખુલાસો થઈ ગયો છે.)
૨. ચાણુસ્માના દલપત ચતુરને નસાડી છુપો રાખેલો ને તેની દીક્ષા મારવાડમાં થઈ. (આપ પાસેથી મેળવેલી હકીકત)
 (આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૫ માં ખુલાસો આવી ગયેલ છે.)
૩. મેસાણામાં ઉદર નિર્વાહ માટે રહેલી મારવાડી બાઈના પત્તા નામના છોકરાને નસાડી અમદાવાદમાં દીક્ષા આપી. (ગતમાહિતિ)
 (આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૨ માં હકીકત આવી ગઈ છે.)
૪. મેસાણાની વીશીમાં રસોઈ કરતી બાઈના છોકરાને ચોમાસામાં દીક્ષા આપી શકાય નહીં, છતાં આસો સુદ ૧૧ ના રોજ અમદાવાદમાં દીક્ષા આપી. (ખૂદ આચાર્ય મહારાજ પાસેથી મેળવેલી હકીકત)

આ બાબતમાં છોકરાની સંપૂર્ણ ઈચ્છા અને તેની માતા તથા બાઈની સંપૂર્ણ રાજખુશીથી દીક્ષા અર્પાઈ હતી. તે બાબતમાં તેના મોટા ભાઈએ કરેલ ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧૧.

૫. પાટણના શા. ભોગીલાલ ચુનીલાલના છોકરા કાન્તિલાલને અમદાવાદમાં દીક્ષા આપી, 'કેસ કોર્ટ' ચડેલો. (છોકરાની મા પાસેથી મેળવેલી હકીકત)

ભાઈ કાન્તિલાલની દીક્ષા તેમની રાજખુશીથી તથા તેમના માબાપની સંમતિથી થયેલી, પરંતુ તેમની મા પાછળથી તેણીના બાપની શીખવણીથી ફરી ગઈ અને કુસુમવિજયજીને કબજે લેવાનો કેસ કરેલો. આ કેસમાં ડીસ્ટ્રીક્ટ જજ મી. ડેવીસ સાહેબે લંબાણ તપાસ કર્યા બાદ ચુકાદો આપ્યો છે કે 'અરજદારણની અરજ મંજૂર કરવી તે સગીરને હિતાવહ નથી, કારણકે જે જીવન માટે તે છોકરાને અર્પવામાં આવ્યો છે અને જ્યાં આગળ સુખ અને શાંતિ નિર્ભય છે, તે જીવનમાંથી પાછું લાવવાનું મને કાંઈ પણ કારણ જણાતું નથી. તેથી આ અરજ રદ કરવામાં આવે છે.

આ સિવાય શા. મનસુખલાલ ડાહ્યાચંદે તેમની જુબાનીમાં ભાઈ કાન્તિલાલની દીક્ષા વખતનો ફોટો રજુ કર્યો છે. તેમાં તેમના માતા-પિતા વિગેરેની હાજરી છે અને તેમની ફરીયાદ કરનારી માએ જ છાંય લીધેલી છે એટલે તેમની સંપૂર્ણ સંમતિ હતી-એ નિર્વિવાદ છે. વધુ હકીકત માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં ૧૨.

૧૯૪

૬. ઉનાવાના શા. મુળચંદ નહાલચંદના ૬૫ વર્ષના છોકરાને શંખેશ્વરમાં દીક્ષા મધ્યરાત્રિએ આપી. (આચાર્ય મહારાજ પાસેથી મેળવેલી હકીકત)
(આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૮ માં ખુલાસો થઈ ગયેલ છે.)
૭. મહેસાણાની રતન નામની મારવાડી બાઈના છોકરા શેખમલ પ્રતાપને વીરમગામ નસાડી દીક્ષા આપી. (વર્તમાનપત્રો ઉપરથી મળેલી)
(આ બાબત પરિશિષ્ટ નં. ૭ માં કહેવાઈ ગઈ છે.)
૮. મહેસાણાના ઇજલાલ શકરચંદને અમદાવાદમાં દીક્ષા આપી.

આ બાબતમાં છોકરાના બાપે જાતે દીક્ષા નિબંધ તપાસ સમિતિ સમક્ષ જુગાની આપી છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે તેની સંપૂર્ણ ઇચ્છા અને મારી સંમતિથી તેણે દીક્ષા લીધી છે. જુગાની માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં ૧૩.

૯. ભાવનગરના ૧૪ વર્ષના છોકરા પ્રતાપને ત્રણ વર્ષ ઉપર નસાડેલો, તે વીસનગર આવેલો. તેના બાપને તારથી ખબર આપતાં તે લઈ ગયેલ. ફરી તે છોકરાને ડાઘ સાધુએ નસાડેલ. પાછો ઘેર આવ્યો છે. (આપ પાસેથી મેળવેલી હકીકત)

આ બાબતમાં છોકરાના બાપે શક ઉપરથી ફરીઆદ કરેલી, પરંતુ છેવટે છોકરો પાછો ઘેર આવી જવાથી, ફરીઆદ પાછી ખેંચી લીધી છે.

૧૦. પાલીતાણાની જશી નામની છોકરીને નસાડી પાટણ લાવેલા, પણ પાછળથી સગાંવહાલાં આવી લઈ ગયા. (વર્તમાનપત્રો તથા પાટણના ગૃહસ્થો પાસેથી મેળવેલી હકીકત)

આ સંબંધી પાટણવાળા રા. ભોગીલાલ હાલાભાઈએ તેમની જુગાનીમાં ખુલાસો કર્યો છે કે બાઈ જાતે પાટણ આવેલી, તેની દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા હતી, પરંતુ તેના બાપ તેનાં લગ્ન કરવાનું કહેતા તેથી પાટણ આવેલી. ત્યારબાદ તેનાં સગાંવહાલાં આવીને તેને લઈ ગયા. વધુ માટે જુઓ તેમની જુગાની પાછળ પાને ૧૭૫.

૧૧. કચ્છની અમૃત નામની સગીર છોકરીને ખંભાત લાવેલ, પણ હકીકત જાહેર થતાં સરકારે મનાઈ હુકમ કાઢ્યો.

(આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૧ માં હકીકત આવી ગઈ છે.)

૧૨. વડોદરામાં દસ વર્ષની બાળાને દીક્ષા નહીં આપી શકાયાથી, છાણી લઈ જઈ દીક્ષા આપી. બાપ મરી ગયો છે. (વડોદરાના વર્તમાનપત્ર ઉપરથી)

૧૯૫

આ સંબંધમાં છોકરીની સંપૂર્ણ ઇચ્છા અને તેના માબાપની સં-
મતિથી તેણે દીક્ષા લીધી છે. આપ મરી ગયાની વાત ખોટી છે. તે બાળ-
તમાં તેણીના માતાપિતા તથા દાદાના ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં ૧૪.

૧૩. દમણના રહીશ ડાહ્યાભાઈના છોકરાને કપડવણજમાં દીક્ષા આપી.
(વર્તમાનપત્રો ઉપરથી)

આ સંબંધી છોકરાના બાપે જાતે દીક્ષા નિયંધ તપાસ સમિતિ
સમક્ષ જુબાની આપતાં જણાવ્યું છે કે છોકરો ઘણાં વખતથી દીક્ષા
લેવાની ભાવનાવાળો હતો અને તેથી મેં મારી સંપૂર્ણ રાજખુશીથી
તેમજ તેની ઇચ્છાથી દીક્ષા અપાવી છે. વધુ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ
નં. ૧૫.

૧૪. ડભોઈના સગીરને જાણીમાં હુપી દીક્ષા આપી. વડોદરા સ્ટેટમાં કેસ
ચાલ્યો અને છોકરો પાછો સોંપાયો.

આ બાળતમાં છોકરાએ જાતે દીક્ષા લીધી હતી. તેમના મોટા
ભાઈએ કબજે લેવા ફરીયાદ કરેલી અને ઉંમર નાની હોવાથી કોર્ટ
પાછો સોંપેલો, પરંતુ છોકરાની સંપૂર્ણ ઇચ્છા અને ખૂબ ભાવના
હોવાથી, છેવટે દીક્ષા લેવાની તેમના ભાઈને રજા આપવી પડી છે અને
હાલ તે દીક્ષિત છે. વધુ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧૬.

૧૫. અમદાવાદની ૧૦ વર્ષની છોકરી નારંગીને ચાલુરમામાં દીક્ષા આપી.
(વર્તમાનપત્રો ઉપરથી તથા ઉઝામાં તપાસ કરવાથી)

આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૬ માં દીક્ષિતનો પોતાનો તથા તેમની
સંસારી માતાજીનો ખુલાસો આવી ગયેલ છે.

સ૦ આ બંધી બાળતો શી રીતે કહો છો ?

જ૦ મેં સુધારક તરીકે તપાસ કરેલી.

૧૬. સરીયદના રહીશ વીરચંદ મગનલાલના છોકરાને પાટણમાં દીક્ષા આપી
અને વીરમગામ લાવેલા, તેનો કેસ ચાલેલો.

આ સંબંધમાં દીક્ષાના વિરોધિઓએ છોકરાની ઉંમર આશરે ૧૮
વર્ષની હોવા છતાં ખોટી રીતે ૧૩ વર્ષની લખાવી, પૂ. સાધુઓને
હેરાન કરવાની યદ્દાનતથીજ તેના બાપ પાસે કેસ મંડાવેલો, પરંતુ તે
બાળતમાં વીરમગામની કોર્ટમાં મેડીકલ ઓફીસરની તપાસમાં તથા છોકરાનું
જન્મ સર્ટીફિકેટ, તથા પાઠશાળાનું સર્ટીફિકેટ વિગેરે દસ્તાવેજ પુરાવા ઉપ-
રથી તેની ઉંમર ૧૮ વર્ષ કે તે કરતાં અધિક હોવાનું સાબીત થવાથી કેસ
કાઠી નાંખવામાં આવ્યો હતો. વધુ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧૭.

૧૯૬

૧૭. શીરોહીમાં સગીર છોકરાને અમૃતવિજયે દીક્ષા આપેલી, તેના કેસ ચાલે છે. (આફના નામના વકીલના પત્રથી કહું છું.)

આ બાબતમાં વિરોધિઓની બોટી ઉશ્કેરણીથી છોકરાના મામાએ કેસ કેરેલો, પરંતુ બાપ દીકરાએ બંનેએ સાથે દીક્ષા લીધેલી હોવાથી તેમજ છોકરાની સંપૂર્ણ ઇચ્છાથી દીક્ષા આપેલી હોવાથી, કેસ માંડી વાળવામાં આવ્યો હતો. જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧૮.

૧૮. હીરાભાઈ મંછુભાઈની છોકરી કંચન બહેન ઉં. વર્ષ ૧૭ ને દીક્ષા આપી. (વર્તમાનપત્રો ઉપરથી)

બહેન કંચન બહેનની ઉંમર ૧૯ વર્ષની છે, એટલે મી. મહાસુ-બભાઈએ આપેલો દાખલો બોટો છે. તેમજ આ બાબતમાં દીક્ષિતના બાપ બંને જુબાની આપી ગયા છે અને તે માટે જુઓ તેમની જુબાની પરિશિષ્ટ નં. ૧૯.

૧૯. મુળચંદ અદાલતવાળાની છોકરી લીલાવતી ઉં. વર્ષ ૧૫ ને દીક્ષા આપી. (વર્તમાનપત્રો ઉપરથી)

(આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૧૧ માં જુલાસો થઈ ગયો છે.)

૨૦. ઉત્તમચંદ કાપડીયાની છોકરી કંચન બહેનને દીક્ષા આપી. તેના ઘણીએ લીધેલી તેથી લીધી. (વર્તમાનપત્રો ઉપરથી)

આ બાબતમાં રા. ખીમચંદ ઉત્તમચંદ ઝવેરી બંને જુબાની આપી ગયા છે. તેમાં પોતે બાઈની ઉંમર ૪૩ જણાવી છે, એટલે સગીરોના દાખલામાં આ દાખલો બોટી રીતે અપાયો છે. આમ છતાંય તેમની દીક્ષા તો મહોત્સવપૂર્વક અપાયેલી છે, એટલે કાઠપણ સંજોગોમાં તે દીક્ષાને અયોગ્ય કહી શકાયજ નહિં. તે માટે જુઓ રા. ખીમચંદ-ભાઈની જુબાની પરિશિષ્ટ નં. ૨૧.

૨૧. યુનીલાલ વખારીયાની વિધવા છોડી નેમી બહેન ઉં. વર્ષ ૧૬ ને દીક્ષા આપી. (વર્તમાનપત્રો ઉપરથી)

(આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૧૧ માં હકીકત આવી ગઈ છે.)

સં દીક્ષા લેવાથી વાળ ખેંચી કાઢવા પડે વિગેરે દુઃખ છોકરા છોકરીઓ માટે વિશેષ પ્રકારનું કહેવાય ને ?

જાં વાળ કાપવા વિગેરેનું દુઃખ નહિં. આતો સામાન્ય વાત છે. નારંગીની

૧૮૭

દીક્ષા સંબંધમાં જૈરાંઓ કહે છે કે પહેરવાનું મન થાય, ખાવાનું મન થાય અને તેને અટકાવવામાં આવે તેથી રડે અને છેવટે માર સહન કરવો પડે અને તેથી દીક્ષા છોડે, અને પછી તેમના એકરારો અમે પ્રસિદ્ધ કરીએ. એવું ન અને તે માટેજ આવા દાખલાઓથી શ્રીમંત સરકાર જરૂર આ કાયદો કરે.

(આ વાત ખોટી છે. તે માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૬)

સ૦ સંઘથી આ સુધારો થાય તો કેમ ?

જ૦ સંઘ શબ્દ કહો છો એટલે કહું છું. ગઈ કાલે કહ્યું છે કે સંઘના પ્રયત્નો નિષ્ફળ જવાથીજ કાયદો માંગીએ છીએ. કૉન્ફરન્સે જુનેરમાં ઠરાવ કર્યો અને યંગ મેન્સ સોસાયટી સુરતમાં મળી અને તેનો વિરોધ કર્યો. તેના પ્રમુખ બકુભાઈ મણિલાલ પણ તેમના ભાષણમાં ખોલી ગયા છે કે સાધુ સંસ્થામાં સડો પેડો છે અને જ્યાં એવા સડેલા સાધુ હોય તેમને કાઢી નાંખવા જોઈએ. અમે ઠરાવ કરીએ એટલે બહિષ્કાર કરે છે. ભોંયણીમાં સાધુઓનું સંમેલન મળ્યું અને તેમાં ઠરાવ થયો કે બાળદીક્ષાથીજ શાસનનો ઉદ્ધાર છે, જે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે.

અંત્ર ભાઈશ્રી કડીયાએ વાંધો લીધો કે આ દલીલનો પ્રશ્ન છે અને જો એકેક વાતનો કોસ કરવામાં આવે તો બધી દલીલો તુટી જાય.

સાક્ષીએ જણાવ્યું કે ત્રીજો માણસ વચ્ચે કેમ ખોલી શકે ?

પ્રમુખ સાહેબે બન્ને પક્ષને શાંત રહેવાનું કહેતાં શાંતિ થઈ હતી.

સ૦ દીક્ષા લેવાથી ઘણું દુઃખ ભોગવવું પડે છે અને તેથી સગીર તે માટે લાયક નથી એમ તમારું કહેવું છે ?

જ૦ પ્રથમ તો નાના બાળકોની સમજ શક્તિ કાચી હોય છે અને તેમને મોક્ષ મળશે, સારું સારું ખાવાનું મળશે-એવું એવું સમજાવવામાં આવે છે, તેથી બાળકો પોપટની માફક તે પઢે છે અને જ્યારે એમને લાગે છે કે કપ્પળમાં આવી ગયો, એટલે દીક્ષા આપે છે; પરંતુ દીક્ષા આપ્યા પછી માર મારે છે અને તેથી તે ત્રાસીને ભાગી જાય છે. પરણેલાને ભલુતિ નાંખી ભ્રમિત કરવામાં આવે છે, જો કે હું તે બાળકમાં માનતો નથી. કેટલાકને દેવું ચૂકવીને દીક્ષા અપાય છે અને પછી તે પલાયન થઈ જાય છે. કેટલાક આત્માનો ઉદ્ધાર સમજી દીક્ષા લે છે, પરંતુ અંદર ગયા પછી તેને લાગે છે કે આથી સંસા-

૧૯૮

રમાં રહ્યો હોત તો સાઈ હતું. બેકારીને લીધે કેટલાક દીક્ષા લે છે, પણ ગુરૂ કડક મળે અને ઉપવાસ કરવા પડે તેથી છોડે છે. નસાડી ભગાડીને દીક્ષા અપાય છે, વેચાતા લઈને દીક્ષા અપાય છે અને ધર્મધેલાઓ હળરો રૂપીયા આપે છે.

સ૦ સંન્યાસ દીક્ષા આખ્યા સિવાય પાસે રાખી ધર્મનું શિક્ષણ આપે તો શું વાંધો?

જ૦ હા. પ્રથમ એવીજ પ્રથા હતી. ચેલાને પાસે રાખે, ભણાવે, ચારિત્ર પાળી શકે તેમ હોય, વ્યાખ્યાન વાંચી શકશે એમ લાગે—ત્યારેજ દીક્ષા અપાય.

સ૦ આ કાયદો દરેક કોમને માટે છે ને?

જ૦ હું ધારતો નથી કે બીજી કોમોએ વાંધો ઉઠાવ્યો હોય. બીજી કોમમાં દીક્ષા બહુ ઓછી અપાય છે. અમારામાં વધારે દીક્ષા અપાતી હોવાથી આટલો ઉહાપોહ થયો છે. અને એથીજ નૈન કોમમાં ભાગલા પડી ગયા છે અને એટલાજ માટે હું આપને વિનંતિ કરું છું કે આપ વચ્ચે પડી અમારા ઝઘડાનો અંત આણો તો આભાર.

સ૦ ક્રિશ્ચિયનમાં દીક્ષા અપાય છે તેની માહિતિ છે?

જ૦ નથી.

સ૦ દીગંબર તથા સ્થાનકવાસીઓનો પણ વિરોધ નથી.

જ૦ હા. તેઓની પણ તકરાર નથી.

સ૦ મૂર્તિપૂજકનીજ તકરાર છે ને?

જ૦ હા. અમારામાં બે મત છે.

સ૦ વસ્તી કેટલી?

જ૦ બાર લાખ.

સ૦ ગાયકવાડ રાજ્યમાં કેટલી?

જ૦ પીસ્તાલીસ હજાર.

સ૦ દીગંબર અને સ્થાનકવાસીની વસ્તી કેટલી?

જ૦ દીગંબર અને સ્થાનકવાસી બન્ને મળી અડધા. તેઓ બન્નેની કાંઈ તકરાર નથી.

સ૦ સગોરને સંન્યાસ દીક્ષા આપે તો યોગ્ય કે કેમ?

૧૯૯

- જૃ૦ મારા ઉપર નનામા ઢાગળો આવે છે કે અયોગ્ય દીક્ષા અપાય છે. ઘણા મોટા ભાગ એવો છે કે જે નબળો છે અને સાધુ વિરૂધ્ધ બોલવું તે પાપ માને છે. પણ મનમાં સમજે છે કે સુધારો થાય તો સારું.
- સ૦ દીક્ષા છોડી પાછો આવનારને તેની મિલકતનો વારસો મળે કે નહિ? વહેંચાઈ ગઈ હોય તો શું થાય?
- જૃ૦ અત્યારે તો પાછા આવીને ભેગાં રહે છે. પરંતુ મિલકત ડીવાઈડેડ થઈ ગઈ હોય-એવો દાખલો બન્યો નથી.
- બાઈ લીલાવતીએ તેના દીક્ષિત ઘણી ઉપર ભરણપોષણનો દાવો કરેલો અને કોર્ટ રૂ. ૨૫ નું હુકમનામું કરેલું. કેસ હાઈકોર્ટ ગયો અને હાઈકોર્ટ રૂલીંગ કર્યું ને વધુ તપાસ માટે પાછો કેસ અમદાવાદ મોકલ્યો. કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે આવા કેસો અત્યારે ઉભા થાય છે. માટેજ સરકારે વચ્ચે આવવાની જરૂર છે.
- સ૦ લગ્ન કરતી વખતે પ્રતિજ્ઞા કરે છે તે પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ થાય છે ને?
- જૃ૦ લગ્નમાં પતિ, પત્નિને પાળવા માટે બંધાય છે. દીક્ષા લેનાર તે પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કરે છે.
- સ૦ તો પછી તેવી દીક્ષા ન થવી જોઈએ ને?
- જૃ૦ નજ થવી જોઈએ.
- સ૦ શાસ્ત્રમાં શું છે?
- જૃ૦ શાસ્ત્રમાં ગમે તે લખ્યું હોય, પણ આવા કેસો થાય તેના કારણો શોધી, તેવા કેસો થતા ગવર્નમેન્ટે અટકાવવા જોઈએ.
- સ૦ કાયદામાં સુધારો કરવાની જરૂર છે?
- જૃ૦ મેં મારા સ્ટેટમેન્ટમાં સુધારો સૂચવ્યો છે. ૩૦ વર્ષની ઉંમરનાને ડી-સ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટની પરવાનગી લેવી જોઈએ. તેના કારણો મેં સ્ટેટમેન્ટમાં બતાવ્યા છે.
- સ૦ માણસ ઉંમરલાયક હોય અને દીક્ષા લે તો?
- જૃ૦ ઉંમર લાયક હોય તો પણ મા-બેરી છોકરાને રખડતા મૂક્યા હોય, અને સુબાને લાગે તો ના પણ પાડે.
- સ૦ સ્વતંત્રતા ઉપર કાપ મૂક્યો ગણાય ને?
- જૃ૦ પણ તેથી લીલાવતી કેસ જેમ બન્યો તેમ ન બને ને?
- સ૦ કાયદામાં જ જો આ બાબત રાખી હોય તો કેમ?

૨૦૦

જા૦ તો પણ વાંધો નહિં. જૈરી છોકરાં રખડતાં મૂકી દીક્ષા લે તો આપનાર અને અપાવનાર બંનેને ગૂન્હેગાર ગણવા જોઈએ. સગીર હોય અને પરણેલો હોય, તે દીક્ષા લે તો પણ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ગૂન્હેગાર ગણાય.

સ૦ શિક્ષા સંબંધમાં શું કહ્યો છો ?

જા૦ શિક્ષા સંબંધમાં ઘટાડો તો પણ મને વાંધો નથી. મારું તો માનવું છે કે ગૂન્હેગારને શિક્ષા થવી જોઈએ. જે શિક્ષા રાખે તે ઠીક છે.

અત્રે ગીરધરલાલ પરશોતમદાસે અનવર કાવ્ય રજુ કર્યું. અને તેમાં નોંધકરો વાંચી, જણાવ્યું કે તીર્થકરો કલમો પઢીને મોક્ષે ગયા છે—એમ લખેલું છે અને તે સાક્ષીએ છપાવેલું છે.

રા. ગોવિંદભાઈ—પણ તે જૈન છે ને ? એટલે એ દલીલની જરૂર નથી. અત્રે વાડીલાલ વૈદ્યે જણાવ્યું કે વચ્ચે ખીજા દબલગીરી કરશે તો કામ શી રીતે ચાલશે ?

સાક્ષીએ તે સંબંધમાં ખુલાસો કર્યો કે તે પુસ્તક મેં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે અને તે અનવર કાજીએ લખેલું છે, તેમાં ફેરફાર કરવાનો મને અધિકાર નથી. જેમ હિંદુને ગાયત્રી, ખ્રિસ્તિઓને આયબલ, ને મુસલમાનને કલમો, એમ કાજી સાહેબ બધા ધર્મને સમાન માનનારા હતા, તેથી પોતાના મંત્ર મુજબ લાવનાથી તે લખી ગયા છે. તેનો અર્થ એ છે કે કલમાની ‘કળ’ મુજબ વર્તવાથી મોક્ષ મેળવે છે. મને દીલગીરી થાય છે કે કલમાની કળનો અર્થ તેઓ સમજતા નથી.

૨૦૧

વાડીલાલ મગનલાલ વૈદ્યની જીખાની.

તા. ૬-૭-૩૨

ઉ. વ. ૩૬, રહીશ-વડોદરા.

શરૂઆતમાં સાક્ષીએ વાંધો લીધો કે બીજા પક્ષના માણસો વચ્ચે દખલ કરશે તો હું જીખાની આપવા ખુશી નથી. તેમને કાંઈ જાણવું હોય તો લેખીત આપને આપે અને આપ મને પૂછો. તેમ નહિં થાય તો વાતાવરણ ગરમ થશે.

સ૦ એ ભાઈઓ પણ જૈન છે ને ?

જ૦ હા. પણ અહિં પ્રેક્ષક તરીકે છે, સમિતિના સભ્ય નથી.

સ૦ કાયદો કરવો કે નહિં ? અગર તે બાબતમાં સંઘ કાંઈ કરી શકશે ?

જ૦ સંઘ પોતે આંતર વ્યવસ્થા કરે તો તે ઉત્તમ છે. સને ૧૯૧૨ માં સાધુ સંમેલન વખતે પ્રથમ પ્રયાસ કરેલો.

સ૦ સાધુ સંમેલનની તમને માહિતિ છે ?

જ૦ હા. ત્રણસો સાધુઓ પૈકી આત્મારામજી મહારાજના સંઘાડાના ૧૦૦ સાધુઓ મળેલા. તેમને લાગેલું કે રીતિથી વિપરિત કામ થાય છે અને તેમાં સુધારો નહિં થાય તો મોટો વિષેષ થશે, તે માટે મળેલા. આચાર્ય કમળસૂરિના પ્રમુખપણા નીચે વડોદરામાં એકઠા થયેલા. તે વખતે કેટલાક ઠરાવો થયેલા, તેમાં દીક્ષા સંબંધી પણ ઠરાવ થયેલા અને તે સંબંધી પ્રમુખશ્રીએ વિવેચનમાં પણ નસાડી-ભગાડી દીક્ષા આપવી, એ સાફ નથી-એમ જણાવ્યું હતું. ઠરાવ એવો કરેલો કે દીક્ષા માટે આવે તેને એક મહિના પાસે રાખવો, તેની દીનચર્યા જોવી, ચારિત્ર પાળી શકે તેમ છે કે કેમ વિગેરે તપાસ કરી પછી દીક્ષા આપવી.

આ સંમેલનના પ્રમુખશ્રીની સહી સાથેના અસલ ઠરાવો રજુ કરવામાં આવ્યા નથી. વધુ ખુલાસા માટે જીઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૨.

સ૦ શાસ્ત્રમાં પણ આવી આજ્ઞા છે ને ?

જ૦ હા. પણ તેથી વિરૂદ્ધ વર્તન થવાના હિસાબે આ ઠરાવો કરવા પડ્યા. તે વખતના દરેક જાપાઓએ આ ઠરાવો વખાણ્યા છે અને આ ઠરાવો શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ છે એમ કોઈએ પોકાર કર્યો નથી. જો કોઈ તેમ કહે તો તેનો રહીઓ આપવા હું તૈયાર છું. મુળચંદ્રજી મહારાજના સંઘાડાવાળાઓએ પણ સંમેલન ભરી તેવા ઠરાવો કર્યા. બુદ્ધિસાગર-સૂરિ, વિજયધર્મસૂરિ વિગેરે વિદ્વાન મુનિરાજોના પણ તેને મળતાજ રહ્યા.

૨૦૨

મત છે. પણ ખીજા જેઓ પરિણામ શું આવશે તે જોયા વગર દીક્ષા આપતા, તેથી એ સંઘાડા વચ્ચે વૈમનસ્ય થયું અને તેમાં ફાટકુટ થઈ અને ઝઘડા થયા. ગુજરાતમાં તપાગચ્છના સાધુઓ વધારે હોવાથી ગુજરાતમાં ઉહાપોહ વધારે છે. પાયચંદ ગચ્છ, અંચળ ગચ્છ વિગેરેમાં ઉહાપોહ નથી. ખીજે કેસો થતા હોય તો પણ બહુ ઓછા. જનસમુદાય તો ગાડરીયા પ્રવાહે ચાલે તેવો હોય છે, એટલે વધારે જાણકારની પાછળ દોરાય એ સ્વાભાવિક છે. અને પક્ષના લખાણો જુઓ, તો એક પણ સારો ધાર્મિક વિદ્વાન લેખક અમારા શ્રાવકોમાં નહિં જડે. બલકે અમારામાં બહુ ઓછા છે, એટલે સંઘ દ્વારા કંઈ થઈ શકતું નથી.

મૂલચંદ્રજી મહારાજના સંઘાડાએ સંમેલન ભરીને ફરાવો કર્યાની વાત ખોટી છે તેમજ શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી કે શ્રી વિજયધર્મસૂરિ વિગેરે મુનિરાજોના મત સંમેલનને મળતા છે, તેનો કોઈ પુરાવો રજુ કર્યો નથી, એટલે તે વાત માનવા લાયક નથી.

સ૦ નાના બાળકને દીક્ષા આપે તો તે વિદ્વાન થાય-એમ કેટલાક કહે છે, તે સંબંધમાં તમે શું કહો છો?

જ૦ જેમ હિંદુ ધર્મમાં બ્રહ્મચર્યાશ્રમ-ગૃહસ્થાશ્રમ-વાનપ્રસ્થાશ્રમ અને સંન્યસ્થાશ્રમ એમ ચાર આશ્રમો છે, એમાં છેલ્લે સંન્યસ્થ છે, તેમ અમારામાં પ્રથમ વિદ્યાભ્યાસ કરે, મનુષ્યત્વ પ્રાપ્ત કરે, બાર વ્રત અંગીકાર કરી સમકિતધારી અને, શ્રાવકની ૧૧ પડિમાઓ વહન કરે, એટલે સાધુના આચાર વિચાર બરાબર સમજે ત્યાર પછી દીક્ષા અંગીકાર કરી શકે. અમો પૂર્વ જન્મને માનીએ છીએ અને તેથી તે વખતના પુણ્યકર્મ ઉદયમાં આવે અને બાળ છતાં બુદ્ધિમાં અબાળ હોય, તેવી શક્તિ ધરાવતો હોય અને આચાર્ય જોઈ શકે કે આને દીક્ષા આપ્યાથી શ્રેય થશે તોજ દીક્ષા આપે અને તે લઈ શકે. પણ સાધારણ માટે તો ઉપર કહ્યો તેજ રાજમાર્ગ છે. તે માટે ઓછામાં ઓછા ૮ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૬૦ વર્ષની મર્યાદા શાસ્ત્રમાં છે. જ આરા કહેવાય છે. હાલ પાંચમો આરો છે. ચોથા આરામાં શ્રી રૂપલદેવ અને શ્રી મહાવીર સ્વામી થઈ ગયા, તે અરસામાં અતિમુક્તિ મુનિનો ૮ વર્ષની દીક્ષાનો એકજ દાખલો મળી આવે છે. તીર્થકરો ૨૪ છે, તે પૈકી ૨૨ તીર્થકરોએ બાળપણમાં દીક્ષા લીધી નથી અને શ્રી નેમિનાથ અને શ્રી મલ્લિનાથે બ્રહ્મચારીપણે દીક્ષા

૨૦૩

લીધી છે. જેમના ગણધરો પદ્મ શિષ્યોએ પણ આગપણમાં દીક્ષા લીધી નથી.

સ૦ આગક એટલે ?

જ૦ આઠ વર્ષ સુધી આગ. સગીર શબ્દ શાસ્ત્રમાં નથી. શાસ્ત્રમાં વ્યક્ત અને અવ્યક્ત બે વર્ગ છે. ૧૬ વર્ષ સુધી મૂછનો દોરો ડુટતો નથી, એટલે અવ્યક્ત અને તે પછી વ્યક્ત કહી શકાય.

સ૦ તીર્થંકરોએ વ્યક્તપણે દીક્ષા લીધેલી કે અવ્યક્તપણે ?

જ૦ તીર્થંકરોએ વ્યક્ત દશામાં દીક્ષા લીધી.

સ૦ કાયદામાં સગીરની ઉંમર છે તે બરાબર છે ?

જ૦ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ૧૬ વર્ષ, પણ લેઝિક્તિ પ્રમાણે સોળે સાન અને વીસે વાન કહે છે, એટલે મોટી ઉંમર રાખી હોય તો પણ વાંધો નથી. શાસ્ત્રમાં દીક્ષા લેનાર પ્રથમ ગુરૂ પાસે રહે; છ મહિનાનો પરિક્ષા કાળ બતાવ્યો છે. યોગ્ય હોય તો વહેલો તૈયાર થાય અને કદાચ મોડો પણ તૈયાર થાય, તો પણ લાયક છે એમ ખાત્રી થયા પછીજ દીક્ષા આપે.

સ૦ વડોદરામાં દીક્ષા કેમ અપાય છે ?

જ૦ ગુરૂ પાસે રહે, ચાર છ મહિના રહે અને પોતાના વર્તનથી સાબીત કરી આપે કે સાધુપણું પાળી શકાશે તોજ દીક્ષા અપાય, પણ આજ આવે તે આજેજ નહિં. અમારે પોતાને ત્યાંથી પણ દીક્ષાઓ અપાવેલી છે. અમારે ત્યાં જમે, ચાંલો કરીએ, રૂપીયો આપીએ, વરઘોડો કાઢીએ, પાલખીમાં બેસાડીએ, પૈસા આપીએ તે રસ્તામાં ઉછાળે અને ગુરૂ પાસે જાય. સમવસરણમાં તીર્થંકરની પ્રતિમા ચારે બાજુ રાખીએ છીએ અને એ રીતે દીક્ષા લે.

શ્રી હરિભદ્રસૂરિ પંચાસકમાં લખે છે કે સમવસરણ પાસે ઉભો રાખી આંખે પાટો બાંધવો અને હાથમાં ડુલ આપવું. ડુલ નાખે અને અંદર પડે તો દીક્ષા આપવી. ન પડે તો બીજી વખત નાંખવું, ત્રીજી વખત નાંખવું. એમ કરતાં જો ડુલ નજ પડે તો દીક્ષા ન આપવી, એમ હરિભદ્રસૂરિ લખે છે. ધીરજવાળો પુરૂષ સમકિતને પ્રાપ્ત કરી પછી દીક્ષા લે તો તે ઉત્તમ છે. ધર્મબિંદુમાં પણ મોબુદ છે.

(ખૂલાસા માટે જીવ્યો શાસ્ત્રીય પુરાવા)

સ૦ દીક્ષા કયા ઉંમરે આપવી ?

૨૦૪

જા૦ એ કંઈ કહી શકાય નહિં. કોઈ સગીરપણે દીક્ષા લઈ શકે અને કોઈ વૃદ્ધ થાય તો પણ ન લઈ શકે. હું તો કહું છું કે સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધને બદલે 'સંન્યાસ દીક્ષા સંરક્ષક નિબંધ' કરવો જોઈએ.

સ૦ વડોદરા સંમેલનમાં શ્રાવકો હતા ?

જા૦ સંમેલન વખતે સ્થાનિક મળીને લગભગ ૨૦૦૦ શ્રાવકો એકઠા થયા હતા. એટલે આટલા બધા શ્રાવકોની હાજરીમાં દરાવ થયેલા, તે પ્રમાણે ૧૯૬૮ થી અમારા વડોદરામાં સંઘની સંમતિથીજ દીક્ષા આપીએ છીએ. મને બીજી દીક્ષાઓની માહિતિ નથી. સંઘ એટલે વહીવટદાર, સોંપેલ હોય તે કામ કર્યા કરે. મુસદ્દો બહાર પડ્યા પછી અહીં રા. ડાહ્યાભાઈ મગનલાલ હરિભક્તિના પ્રમુખપણા નીચે વડોદરાના શહેરીઓની સલા મળી હતી, ત્યારે મેંજ કહ્યું હતું કે બધી વ્યવસ્થા કરો તો હુંજ જઈને શ્રી મહારાજ સાહેબને કહું કે કાયદાની જરૂર નથી. પણ એવી સ્થિતિ નથી માટેજ કાયદો માંગીએ છીએ. આપણા શ્રીમંત મહારાજ સાહેબે નિબંધમાં ખુલાસો કર્યો છે કે ધર્મમાં દરમ્યાનગીરી કરવા માંગતા નથી, તે શુભ હિદેશ બરાબર છે, એ સમજીને અંકુશ મુકાશે તો પણ ઝંઘડા થતા અટકશે અને અંદર અંદર લડતા બંધ થઈશું. પ્રથમ સંઘની સત્તા હતી. અમદાવાદનો સંઘ ગુજરાતમાં મોટો ગણાય તે બંદે. સકળ સંઘે એકઠા મળી દરાવ કર્યો છે તે ભલે, પણ ૫૦૦૦ માણસ તો આ કાયદો થવો જોઈએ એમ ઈચ્છતા હશે. ૧૦૦૦૦ એવા હશે કે જેઓ ધર્મના ઈચ્છતા નથી. ડૉ. બાલાભાઈના પુત્ર કેશુભાઈ વિગેરે ૧૦-૧૫ ગૃહસ્થોની સહીથી એક નિવંદન પણ આ કાયદો થવા માટેનું બહાર પડ્યું હતું. એટલે અમદાવાદમાં પણ બે પક્ષ છે, એટલે એક પણ સંઘની સત્તા રહી નથી. જૈનો માટે આખા હિંદની પ્રતિનિધિ સંસ્થા બે છે. એક આણંદજી કલ્યાણજીની પેઠી અને બીજી કૉન્ફરન્સ, પણ કૉન્ફરન્સ હાલ પ્રતિનિધિ છે તેમ કહી શકાય નહિં. પાંચ લાખમાંથી ૫૦ હજાર વિરૂદ્ધ તેથી એકમત નથી. એટલે હવે કોઈની એવી શક્તિ નથી કે દરાવ કરાવી અમલ કરાવી શકે. કૉન્ફરન્સે દરાવ કર્યા છતાં તેનો અમલ થયો નહિં. તેમ છતાં અંદર અંદર સમજુત થાય અને સુધારો થાય તો તેમ કરવા અમે ખુશી છીએ. તેમ થાય તો કૉન્ફરન્સ તરફથી બાલાભાઈ ડૉક્ટરને કુલ મુખત્યાર નીમીએ છીએ. આપ પ્રમુખશ્રીને માટે પણ અમને ખૂણું વિશ્વાસ હોઈ આપને

૨૦૫

મધ્યસ્થ તરિકે નીમીએ અને સામો પક્ષ તેના તરફથી એક પ્રતિનિધિ આપે, તે મળી આપ જે નિકાલ કરે તે અમને કબૂલ છે.

અમદાવાદના શ્રી સંઘે નગરશેઠ કસ્તુરભાઈ મણિભાઈના અધ્યક્ષપણા નીચે એકત્રિત મળીને સં. દી. પ્ર. નિબંધના વિરોધનો ઠરાવ કર્યો તે વખતે દોષએ પણ તેનો વિરોધ કર્યો નથી, એટલે સાક્ષીનું કહેવું કેટલું સત્ય છે તે વાંચકો વિચારશે. અમદાવાદના સમસ્ત સંઘનો ઠરાવ આ પુસ્તકના ૨૭ મા પાને પ્રસિદ્ધ થયો છે.

શ્રી બાપાલાલ યુનીલાલ ઝવેરીએ બીજા પક્ષ તરફથી જણાવ્યું કે અમારે કબૂલ છે.

૨૧. ગોવિંદભાઈએ જણાવ્યું કે તે સારી વાત છે પણ તમે અંદર અંદર સમજી પ્રયત્ન કરો તો સારું. પરિણામ આવશે. મારી જરૂર નથી.

સાક્ષી-રાજ્યનો મુસદ્દો બધા માટે છે અને બીજામાં પણ સંન્યાસ દીક્ષા અપાય છે તેથી કાયદો બધાને માટે થાય તો સારું છે.
સ૦ કાયદાનો અમલ થઈ શકે ?

જ૦ હા. થઈ શકે, પણ હાલનો મુસદ્દો અપૂર્ણ છે, તેમાં સુધારાની જરૂર છે. આ રાજ્યનો વતની બહાર જાય અને દીક્ષા લે તો તે ચાલી શકે નહિ-એમ છે, તેના બદલે કોઈ બાળકને નસાડવામાં આવે અને બીજે દીક્ષા આપે કે અપાવે તેમને ગૂંહેગાર ગણવા જોઈએ. કાયદો થાય તો એક લાલ અમને થાય કે પાટણ, ચાણુરમા વિગેરેમાં ઝઘડા થાય છે તે ન થાય.

સ૦ બીજે ઝઘડા થાય છે ?

જ૦ ઓખાવત્તા ગુજરાતમાં બધે થાય છે. અમદાવાદ, ખંભાત, જામનગરના એક બે દાખલા સાંભળ્યા છે. પણ જ્યાં વધારે ખાતર પડે ત્યાં પહેલાં જાગે, તેમ આપણે પહેલાં જાગ્યા. ગઈ કાલેજ જાણીમાંથી એક છોકરો ભગાડવામાં આવ્યો છે. ૨૫ દિવસ પહેલાં પણ એક છોકરો ગયો હતો, તે પાટણ વિગેરે ઠેકાણે રખડીને પાછો આવ્યો છે.

સ૦ છોકરાં વેચનારાં આ રાજ્યમાં છે ?

જ૦ દીક્ષા લેનારની અગવડતાઓ દુર કરે અને અનુમોદના કરે અને દીક્ષા આપે તો પુન્ય મળે છે એવી માન્યતા છે. સ્વાર્થ યા

૨૦૬

લાલચથી કેટલાક કરે છે. જેવી દ્રષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ. છોકરો સગીર પણ માઆપની સંમતિ સાથે લઇએ છીએ એમ કહે છે. એમાં દીક્ષા વિક્રય પણ થાય. અડચણ દુર કરીએ તો પુન્ય, એટલે અમૂક રકમ પણ આપે.

સ૦ વધારે ચેલાવાળાને વધારે માન મળે છે ?

જ૦ જનસમુહ કદાચ કહે તેથી શું ? પણ જીવન સુધરે તેના યોગ્ય હોય તો દીક્ષા આપવી. સંખ્યા વધારવી નહિં. હરિભદ્રસૂરિજી કહે છે કે જૈન દીક્ષા રસાયણ છે, એટલે તે ત્રહણ કર્યા પછી બરાબર પરહેજ રાખશે એટલે પાળશે તે તરી જશે, નહિંતર ગળડશે. માટે કમે કમે ચડવું એ બહેતર છે. દીક્ષા એટલે ત્યાગ. વેપ તો સાધન છે. ચારિત્ર લીધા વિના ગૃહસ્થપણે પણ કેવળજ્ઞાન પામ્યાના દાખલા શાસ્ત્રમાં છે. લાવણ્યવિજયનો છંદ દરરોજ સવારે શ્રાવકો બોલે છે, તેમાં લખ્યું છે કે યતિલોક જે ચેલા વેચાતા લઇને દીક્ષા આપે છે, તે પોતાનું શું સાર્થક કરવાના હતા ? યૌવન વયે પણ માઆપને પૂછીને દીક્ષા લીધેલાના દાખલા મળશે. શીવકુમારને માઆપ રમ્મ આપતા નથી, તેથી નિયમ લે છે કે જ્યાં સુધી રમ્મ ન આપે ત્યાં સુધી આહારપાણી ત્યાગ છે. તેમને ભાઈબંધ છે, તે આવીને તેમને નમે છે. ત્યારે તેને કહે છે કે આ શું ? ભાઈબંધ કહે છે કે તમે સાધુ છો. ત્યારે કહે છે કે શી રીતે ? ત્યારે તે બધી હકીકત સમજાવે છે. એ રીતે બે ઉપવાસ અને ત્રીજે દિવસે અંગેલ કરી એટલે લુપ્ત અનાજ ખાઈ આયુષ્ય પુરું કરે છે. પછી બીજા ભવમાં સુધર્માસ્વામીની દેશનાથી વૈરાગ્ય થાય છે. પોતાના લગ્ન કરેલાં છે. ૩૨ કન્યાઓ પરણેલા છે. રાત્રે પ્રભવો ચોર ચોરી કરવા આવે છે ત્યાં પણ ધર્મની જ ચર્યા સાંભળી પ્રભવો ચોર અને બધી સ્ત્રીઓ પ્રતિબોધ પામે છે અને દીક્ષા લે છે.

પોતાની સાસુની દીક્ષાનો દાખલો આપતાં જણાવ્યું કે મારા મામાજીનો વિરોધ હતો તો પણ તેઓ અડગ રહ્યા. ૪૦ વર્ષની ઉંમર હતી. ત્રણ છોકરા હતા. ત્રણ વખત તેમને મારા મામાજી પાછા લાવેલા. મારી સાસુ જીવે છે. છેવટે થાકીને રમ્મ આપી અને રતલામમાં દીક્ષા થઈ.

સ૦ રતલામમાં પ્રતિબંધ છે ને ?

જ૦ પ્રતિબંધ છે પણ તપાસીને અપાય છે. પણ જેને ખરો વૈરાગ્ય થયો હોય તેને કોઈ રોકનાર નથી.

૨૦૭

અત્રેના વૈદ્ય આપુલાલની છોકરીનો વિવાહ કરેલો, તેને દીક્ષા લેવી હતી, એટલે ગૃહસ્થાશ્રમ ન માંડયો. છેવટે ત્રીજે વરસે વરઘોડો કાઢી દીક્ષા આપી. એટલે ખરા વૈરાગીને નાસભાગ કરવાની કશી જરૂર નથી.

આર્યરક્ષિતસૂરિ ૨૨ મે વર્ષે કાશીધી ભણીને આવ્યા. વધારે ભણેલ હોવાથી રાજ્યએ સામૈયું કર્યું. મા જૈન હતી અને આપ બ્રાહ્મણ હતો. માને પગે લાગ્યો છતાં માએ આશિર્વાદ ન આપ્યો અને કહ્યું કે બધું ભણ્યો પણ દ્રષ્ટિવાદ ભણ્યો નથી, માટે તે ભણીને આવ. આથી તે ભણવા માટે તેઓ ગયા. રસ્તામાં મુનિને સમાધિમાં ઉભેલા જોયા, એટલે તેમને કહ્યું કે મને દ્રષ્ટિવાદ શીખવો. મુનિએ કહ્યું કે દીક્ષા લીધી હોય તો શિખાય. ત્યારે તેમણે કહ્યું કે મને દીક્ષા આપો. મુનિએ પૂછ્યું કે રજા લઈને આવ્યો છું? તેમણે કહ્યું કે માતાજીની ગર્ભિત રજા છે, પણ આપની નથી. આમ છતાં જીજ્ઞે ગામ જઈ દીક્ષા આપી. એટલે તેમની દીક્ષા નિષ્કેટિકા વાળી થઈ. શાસ્ત્રમાં પરવાનગી વગર દીક્ષા આપે તો તેવા સાધુઓને ચોર કહ્યા છે, પરિશિષ્ટ પર્વમાં કહ્યું છે કે વીરના શાસનમાં શિષ્ય ચોરીનો આ પ્રથમ દાખલો છે.

આર્યરક્ષિતસૂરિએ ૧૧ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા લીધી હતી. તેમની દીક્ષામાં તેમના પિતાની સંમતિ ગુરૂએ લીધેલી નહિ, જેથી દીક્ષા આપનાર ગુરૂને શિષ્યચોરીનો દોષ લાગ્યો અને જૈન દર્શનકારોએ સાદ્ શબ્દોમાં શિષ્યચોરી જણાવી, પરંતુ આર્યરક્ષિતસૂરિની દીક્ષાને અયોગ્ય ગણી નથી કે તેમને સાધુ માનવા નહિ તેવું કોઈ પણ સ્થળે જણાવ્યું નથી. ઉદ્ધૃત્ તેઓ તો મહાન સમર્થ પૂર્વાચાર્યોમાં ગણાયા છે. જૈનશાસ્ત્રોમાં ૧૬ વર્ષની ઉંમર સુધીજ વાલીની સંમતિ આવશ્યક જણાવી છે, એટલે આર્યરક્ષિતસૂરિની ઉંમર દીક્ષિત થતી વખતે જો ૨૨ વર્ષની હોય તો શિષ્યચોરી કહેવાય નહિ. આથી શ્રી 'યુગપ્રધાન ગંડિકા'માં દર્શાવેલ આર્યરક્ષિતસૂરિની દીક્ષિત થતી વખતની ૧૧ વર્ષની ઉંમર યોગ્ય દરે છે. વધુ ખુલાસા માટે જુઓ શાસ્ત્રીય પુરાવા—

સ૦ ત્યારે સાંઝે શું ?

જ૦ સાંઝે એ કે સંન્યાસ સંરક્ષક નિબંધ કરવો, ને જેને દીક્ષા લેવી હોય તેની પાત્રતા-યોગ્યતા વિગેરે જોઈ જ માસ પરિક્ષા કરી ગુરૂ સંમતિ આપે. પ્રથમ માઆપની સંમતિ, પછી સંઘની સંમતિ. જ મહિના સુધીમાં યોગ્ય ન દેખાય તો બાર મહિના રાખે, પછી દીક્ષા આપે.

૨૦૮

મંઘે જોવું જોઈએ કે સગીર હોય અને પરણેલો હોય તો તેના સ્ત્રી-બાળકોને માટે વ્યવસ્થા કરી છે કે કેમ ! કાયદો તો સંસાર છોડ્યો એટલે તેને મૃત માને છે. પણ જો તે ૧૮-૨૦ કે ૨૧ વર્ષની ઉંમરનો થાય અને પાછો આવે તો તેની મિલકત વિગેરેનો હક્ક કાયમ રહેવો જોઈએ.

સ૦ સંમતિ વગર સગીરને નસાડ્યાના દાખલા છે ?

જ૦ જાત માહિતિ નહિ. પેપરમાં એવા ૨૫ દાખલા બતાવું. સારા વિશ્વાસપાત્ર માણસે કહેલા ઘણા દાખલા જાણું છું. પાદરામાં મોહનલાલ વકીલ છે તેમની પાસે ઘણા પુરાવો છે.

રા. ન્યાયમંત્રી-સગીરની મિલકત એટલો વખત ક્યાં જાળવવી ?

રા. ગોવિંદભાઈ-આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીમાં રાખે તોજ અને આણંદ કાણુ માથે લે !

સ૦ દીર્ઘંબરમાં સગીર સાધુઓ થાય છે ?

જ૦ દીર્ઘંબરમાં નગ્ન રહેવાનું હોય છે, તેથી સાધુઓ અસ્પ થાય છે. દીક્ષિતો થાય તે ૨૪-૨૫-૩૦ એવી મોટી ઉંમરના હોય, એટલે સગીર ઉંમરના થતા નથી.

સ૦ સ્થાનકવાસીમાં થાય છે ?

જ૦ ૧૬ વર્ષના મળી આવે. હમણાં રાજકોટમાં તેમનું સંમેલન મળ્યું. તેમાં નાની ઉંમરના ભાઈ કે બાઈને દીક્ષા ન આપવી એવો ઠરાવ કર્યો છે.

સ૦ પાલીતાણામાં અને ભાવનગરમાં અટકાયત છે તે જાણો છો ?

જ૦ પાલીતાણાની ખબર નથી. ભાવનગરમાં પટણી સાહેબે સંઘને લખેલું, તેથી સંઘે ઠરાવ કરેલો.

સ૦ રતલામ અને જોધપુરમાં પ્રતિબંધ છે તે જાણો છો ?

જ૦ મેં સાંભળ્યું છે.

સ૦ કાયદો પ્રમાણે સગીર ૧૮ વર્ષની ઉંમર પછી મિલકતનો વહીવટ કરી શકે છે પણ ત્યાંસુધી કરી શકે નહિ. તો તે પહેલાં સગીરપણે દીક્ષા લે, ને તેથી મિલકતનો બધો હક્ક ઉઠાવી લે છે તે લાયક ગણો છો કે નાહ ?

જ૦ ના.

સ૦ આઠ વર્ષ પછી શિક્ષણ આપી ૧૮ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા આપવામાં આવે તો ધર્મ વિરુદ્ધ કહેવાય ?

જ૦ ૮ પછીના અને ૧૮ પહેલાંના માટે સંમતિ જોઈએ અને સંમતિ

૨૦૯

- હોય, તેમને માટે એક એવું ખાતું જોડવું જોઈએ કે જ્યાં અભ્યાસ કરવામાં આવે અને તે પછી તેને જ્યાં જવું હોય ત્યાં જાય.
- સ૦ નિષ્ઠિતિ અને પ્રવૃત્તિ માર્ગ જાણ્યા સિવાય દીક્ષા આપવી તે યોગ્ય છે ?
- જ૦ ના.
- સ૦ માણસને ૧૬ કે ૧૮ મે વર્ષે ગૃહસ્થાશ્રમની ઇચ્છા થાય. તેવી જગૃતિ થયા પછી વૃત્તિ જાણ્યા સિવાય દીક્ષા આપવી યોગ્ય છે ?
- જ૦ ના. પછી અપાય તે સારું, છતાં મને પોતાને વીસ વર્ષની વય સંપૂર્ણ રીતે યોગ્ય લાગે છે. એ વર્ષ જો વધારે રહે તો શાસ્ત્ર કુખી જતું નથી. ધર્મ રસાતાળ જતો નથી.
- સ૦ દીક્ષા લઈ પાછા આવવું તે ઇષ્ટ છે ?
- જ૦ ના. તે ઇષ્ટ નથી.
- સ૦ નાની વયમાં દીક્ષા લેનાર વિદ્વાન થાય-એમ કાયદો ન કરવાનું કહેનારા કહે છે, તેમાં તમે શું માનો છો ?
- જ૦ ચારિત્રને વય કે વિદ્વતા સાથે સંબંધ નથી. વિદ્વાન હોય પણ ચારિત્ર ન હોય તો નકામું. અભ્યાસ કરવાવાળો સંસારમાં રહી પણ અભ્યાસ કરી શકે છે.
- સ૦ મોટી ઉંમરે દીક્ષા લે તો હરકત આવે ?
- જ૦ તેનો આધાર બુદ્ધિ ઉપર છે. ઉંમર ઉપર નહિ.
- સ૦ બુદ્ધિસાગરે ક્યારે દીક્ષા લીધેલી ?
- જ૦ ૧૫-૧૬ વર્ષની વયે દીક્ષા લીધેલી.
- અત્રે સાક્ષીએ સૂચના કરી કે જુઝાનીઓ લો છો તે ઠીક છે. અને બાળુના માણસો જુદા જુદા મુદ્દાઓ રજુ કરશે, પણ શાસ્ત્રોનો નિઃચોડ જાણવો હોય તો તટસ્થ મત જાણવો જોઈએ. તે માટે આપણા ઓરીએન્ટલ રીસર્ચ ખાતામાં જૈન પંડિત છે તેમને તથા શ્રી ભટ્ટાચાર્યને પૂછાવી નિર્ણય કરશે તો વધારે યોગ્ય થશે.
- સ૦ કેટલાક બુદ્ધિને ગમ્ય ન હોય તે શાસ્ત્ર કહે તો પણ ન કરવું એમ કહે છે, તેમાં તમે શું માનો છો ?
- જ૦ એવું કહેનારા પણ મળે. અમે શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ નથી, છતાં દેશકાળને અનુસરીને સુધારા યા ઠરાવો થઈ શકે. ૧૬૭૭ માં શ્રી હિરવિજયસૂરિના પટ્ટશિષ્ય આચાર્ય શ્રી વિજયદેવસૂરિએ ‘સાધુ મર્યાદાપટ્ટક’ની ૩૩ મી કલમમાં લખ્યું છે કે શ્રાવિકાને દીક્ષા ન દેવી. ખાસ જરૂર લાગે તો પણ ૩૫ વર્ષની અંદરની શ્રાવિકાને ન દેવી.

આચાર્ય શ્રી વિજયદેવસૂરીએ ૩૫ વર્ષની અંદરની ઉંમરની શ્રાવિકાને દીક્ષા ન દેવી એવું જે જણાવ્યું છે, તે ચારિત્રધર્મના રક્ષણ અર્થે અને એવો કાળ જે આજે હોય તો શાસનના ધર્માચાર્યો તે મુજબ કરી પણ શકે છે. પરંતુ જે લોકો પૂર્વાચાર્યો કે ખૂદ ધર્મશાસ્ત્રો ફરમાવે છે તે કબૂલ કરતા નથી તેવા કેવળ મનસ્વી કલ્પનાઓ ઘડનારાઓ ગીતાર્થોનાં ધર્મરક્ષણાર્થે થયેલાં વર્તનને પોતાના ટેકામાં રજુ કરે છે એ ઘણુંજ દયાજનક છે. વધુ ખૂલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૩.

અત્રે રા. ગોવિંદલાઇએ અંદર અંદર નિકાલ કરવા જણાવતાં બીજા પક્ષ તરફથી નગરશેઠ શ્રી કસ્તુરભાઈનું નામ સૂચવવામાં આવ્યું હતું.

લાઇશ્રી કડીઆએ જણાવ્યું કે વાડીલાઇએ પતાવટ માટે જે દરખાસ્ત રજુ કરી છે તે સ્વીકારી લઉં છું. વિશેષમાં તેઓ કૉન્ડ્રન્સના પ્રાંતિક સેક્રેટરી છે, તેથી તેઓ કૉન્ડ્રન્સને પૂછાવે અને તે સ્વીકારે તો અમારે કબૂલ છે, પણ ન સ્વીકારે તો પ્રમુખ સાહેબને જણાવવું.

અત્રે વડોદરાના લાઈ કલ્યાણચંદ કેશરીયદે લાઈ શ્રી કડીઆને જણાવ્યું કે તમે કહો છો તે તમારા પક્ષના બધા માનશે કે કેમ ?

લાઇ શ્રી કડીઆએ કહ્યું કે હું કબૂલ કરાવીશ, નહિં કરે તો કામમાં સાથે ઉભો નહિં રહું.

રા. કલ્યાણચંદ—સાધુઓ માટે કબૂલ કરાવવાનું તમે માથે લો છો ?

રા. કડીઆ—તે મારી સત્તા નથી. હું પોતે વિનંતિ કરીશ.

અત્રે મી. મહાસુખલાઇએ જણાવ્યું કે આવા પ્રયત્ન ઘણા થાય છે, માત્ર લાંબે પલ્લે નાંખવાની વાત છે.

રા. ગોવિંદલાઇએ લાઈશ્રી કડીઆને જણાવ્યું કે આ આક્ષેપો ખરા છે—એમ જે તમે કબૂલ કરતા હો તો તમારી ફરજ છે કે તે દુર કરવા સરકાર કરતાં તમે પોતે પ્રયત્ન કરો તો સાઈ. આથી કહેવાનું એ છે કે સાચું લાગે તો મિથ્યાભિમાન મૂકી ધર્મની ઉત્તતિ માટે સાથે મળીને બંદોબસ્ત કરો.

રા. ન્યાયમંત્રી—મી. કડીઆ આ આક્ષેપો ખરા છે એમ તમે માનો છો ?

રા. કડીઆએ જણાવ્યું કે મહાસુખલાઇએ જે દાખલાઓ આપ્યા છે તે ખોટા અને પાયા વગરના છે. હું મારી જુબાનીમાં જણાવીશ

૨૧૧

કે ઘણા દાખલાઓમાં હું જાતે હાજર હતો અને તે કેટલા ખોટા છે તે પુરવાર કરીશ.

અત્રે મી. મહાસુખભાઈએ બોલવા માટે અરધી મીનીટની માંગણી કરી.
રા. ગોવિંદભાઈએ જણાવ્યું કે જ્યારે તેમની જીખાની થાય ત્યારે આવજો, તે વખતે તક આપીશ.

મી. મહાસુખભાઈ—સામે પક્ષ દરેક વખતે આવી કઠંગી સ્થિતિ ઉભી કરે છે. આવી સ્થિતિમાં સમાધાન થઈ શકે નહિ.

૨૧૨

શા. કેશવલાલ મંગળચંદ-પાટણવાળાની જીવનની.

તા. ૮-૭-૩૨

ઉ. વ. ૩૬.

- સ૦ આ સ્ટેટમેન્ટ તમે મોકલ્યું છે ?
- જ૦ મને જે બતાવવામાં આવે છે, તે સ્ટેટમેન્ટ મેં મોકલ્યું છે.
- સ૦ એમાં દર્શાવેલાં વિચારો શા ઉપરથી દર્શાવ્યા છે ?
- જ૦ મારા પોતાના અભ્યાસ ઉપરથી.
- સ૦ કયી જાતના અભ્યાસ ઉપરથી !
- જ૦ જે જે દીક્ષાઓ અપાય છે તે અયોગ્ય રીતે અપાય છે અને તેથી સમાજને અને ધર્મને ઘણુંજ નુકશાન થાય છે.
- સ૦ અયોગ્ય એટલે કેવી ?
- જ૦ અયોગ્ય એટલે વેપધારીઓ કહી શકાય છે. ત્રણ પ્રકારના વૈરાગ્યથી દીક્ષાના ભાવ થાય છે. જ્ઞાનમૂલક, મોહગર્ભિત, અને દુઃખગર્ભિત. તેમાંથી જ્ઞાનમૂલક તે ગ્રાહ્ય અને બાકીના બે અગ્રાહ્ય છે.

(ખુલાસા માટે જીવો શાસ્ત્રીય પુરાવા)

- સ૦ બાળકને તેવો વૈરાગ્ય થાય કે નહિં ?
- જ૦ બાળકને જ્ઞાનમૂલક વૈરાગ્ય થાય એ માની શકાય નહિં, કારણ કે દીવાની કાયદાએ પણ સમજણને માટે ૧૮ વર્ષ યોગ્ય ગણ્યા છે, તો બાળકમાં તેવી સમજણ હોવાનું બની શકે નહિં. કોઈ મહાપુરુષ હોય અને તેમ બને કે બાલ્યવયમાં પણ જ્ઞાનમૂલક વૈરાગ્ય થાય.
- સ૦ જ્ઞાનમૂલક વૈરાગ્ય થયો છે એની ખાતરી શી ?
- જ૦ એને જ્ઞાનમૂલક વૈરાગ્ય થયો છે કે નહિં, એ એનું પોતાનું વર્તન અને એની લાયકાતજ બતાવી આપે છે.
- સ૦ દીક્ષા કેને અપાય ?
- જ૦ માત્રાપત્ની ખુશી હોય, સંઘની સંમતિ હોય, તેને દીક્ષા આપવામાં વાધો નથી. પણ જ્ઞાનમૂલક વૈરાગ્ય થયો હોય તેનેજ દીક્ષા અપાય.
- સ૦ હાલની દીક્ષાઓ એ પ્રમાણે અપાય છે કે નહિ ?
- જ૦ એ પ્રમાણે અપાતી નથી. શિષ્ય મોહને લઇને એ વસ્તુ જોવામાં આવતી નથી. આજેજ આવ્યો ને આજેજ મુક્યો એમ ચાલે છે.

૨૧૩

સ૦ એવો કોઈ દાખલો છે ?

જ૦ હાથ. પાટણમાં હમણાંજ અનેલો એક દાખલો આપને જણાવું છું. જાણી-માંથી આશરે ૧૨ વર્ષની ઉંમરનો એક છોકરો ૮-૧૦ દિવસ પહેલાં પાટણ આવેલો. શી રીતે આવેલો તે મને ખબર નથી. પોલીસે તે આવતની તપાસ કરેલી. ત્યારબાદ તેનો ભાઈ આવીને છોકરાને લઈ ગયો. આ આવત મેં પોલીસમાં તપાસ કરેલી તેથી જાણું છું. દીક્ષા આપવામાં આવી નથી.

(આ આવતમાં કાંઈ પણ પુરાવો રજૂ થયો નથી)

બીજો દાખલો એ છે કે—મહેસાણામાં ૧૨ વર્ષના છોકરાને દીક્ષા આપવાની છે, તેવો એક નનામો કાગળ મને મળેલો. જૈનેતર મંડળ તરફથી મળેલો. આ ઉપરથી મેં મહાસુખભાઈને મહેસાણે બોલાવેલા અને હું પણ મહેસાણે ગયેલો. ત્યાંના બાબરાવ વકીલ મારફત આ આવતની અમોએ તપાસ કરાવેલી. આ દીક્ષા આવતનો દસ્તાવેજ થયેલો. દસ્તાવેજમાં પૈસાની આવત નહોતી પણ પૈસા આપવામાં આવ્યા છે, એવું તપાસમાં સાંભળવામાં આવ્યું અને તેથી અમોએ સુબા સાહેબને અરજી કરેલી કે આ છોકરાનું હિત સરકારે સંભાળવું જોઈએ. આ ઉપરથી છોકરાને રાતોરાત લઈ ગયા અને કોઈપણ જાતની તપાસ કર્યા વગર બીજો દીવસે અમદાવાદમાં દીક્ષા આપી દીધી.

(ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨)

સ૦ એ દીક, પણ માબાપની સંમતિ હોય તો ?

જ૦ આવી રીતે દીક્ષાને લાયક ન હોય અને મા બાપની ખરીદેલી પરવાનગીથી દીક્ષા અપાય—તે અયોગ્ય કહેવાય.

વાલીની સંમતિ ખરીદવામાં આવી છે, તેવો એક પણ સાચો દાખલો નથી અને આ સાક્ષી કે કોઈ પણ સાક્ષી રજૂ કરી શક્યા નથી.

ભાવનગરના માણેકચંદ રાયચંદના છોકરા પ્રતાપને દીક્ષા આપવા માટે નસાડવામાં આવેલો. આથી છોકરાના પિતા તથા મામા પાટણ તપાસ કરવા માટે આવેલા. મને મળવાથી વધુ હકીકત મળશે એમ માની મને તેઓ મળેલા. હું આંખેગાંવકર સાહેબને મળેલો અને તપાસ કરવા માટે મદદની માંગણી કરેલી, પરંતુ તેઓએ તેમની પાસે તે કામ આવેલું નહિ હોવાથી, મદદ કરવા ના કહેલી. ત્યારબાદ તે આવતના શક ઉપરથી દર્શનસુરિ મહારાજ ઉપર

૨૧૪

છોકરાના બાપે ભાવનગરમાં ફરીયાદ કરેલી. હાલ તે ફરીયાદ દર્શનસૂરિ મહારાજ ભાવનગરની હદમાંથી ખીજી હદમાં સહીસલામત દાખલ થાય અને છોકરો પાછો સોંપાય-એ શરતે ખેંચી લેનાઈ છે અને છોકરો પાછો સોંપાયો છે.

જૈન સાધુને હલકા પાડવા સાક્ષી આ વાત કેવળ મનઃકલ્પિત રજુ કરે છે. વધુ ખુલાસો મહાસુખભાઈ સુનીલાલની જુબાનીના પાને ૧૯૪ માં કરેલો છે.

સ૦ અયોગ્ય દીક્ષા ક્યારથી થવા લાગી ?

જ૦ યતિ સંસ્થા કે જે હાલમાં ગોરજી તરીકે ઓળખાય છે, તે પ્રથમ અમારા સાધુઓ હતા, પરંતુ તેઓમાં શિથિલાચાર પેદા અને મારવાડ વિગેરે ઠેકાણેથી છોકરાઓ લાવી શિષ્યો વધારતા હતા. લગભગ ૩૦૦ વર્ષ પહેલાંની આ વાત છે. ત્યારબાદ સત્યવિજય પંન્યાસ થઈ ગયા, તેમણે કાંઈકે સુધારો કર્યો છે.

સ૦ કેટલા વખતથી આવી દીક્ષાઓ અપાય છે ?

જ૦ લગભગ ૧૫-૨૦ વર્ષથી.

સ૦ સંઘે કાંઈ ઉપાયો લીધા છે ?

જ૦ હા. તે બાબતમાં અમારા પાટણના સંઘે એક મહિના પહેલાં જાહેરાત કરી, સંઘની સંમતિ લઈ દીક્ષા આપવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

પાટણના સમસ્ત જૈન સંઘે ઠરાવ કર્યોજ નથી. વધુ ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩.

સ૦ ક્યારે ઠરાવ કર્યો ?

જ૦ બે વર્ષ પહેલાં ઠરાવ કર્યો.

સ૦ સાધુસંમેલને ઠરાવ કરેલો ?

જ૦ વડોદરામાં સાધુ સંમેલન સં. ૧૯૬૮ ની સાલમાં મળેલું. તેમાં દીક્ષા બાબતમાં ૨૦ મો અને ૨૩ મો બે ઠરાવ કરવામાં આવ્યા છે. અને તેના પ્રમુખ વિજયકમળસૂરિજીએ તે બાબતમાં વિવેચન કરેલું કે આવી ખટપટમાં કોઈ સાધુ ઉતરશે તો તે માટે આચાર્ય યોગ્ય કરશે. આ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે દીક્ષા આપવામાં કોઈ પણ જાતની અયોગ્યતા જણાવાથી આચાર્યશ્રીએ આવા શબ્દો કહેલા છે.

૨૧૫

સ૦ તમારા આચાર્યો કેટલા ?

જ૦ પ્રથમ એકજ આચાર્ય હતા અને તે શ્રી વિજયાનંદસૂરિશ્વરજી.

સ૦ હાલ કેટલા છે ?

જ૦ વિજયાનંદસૂરિ પછી વિજયકમળસૂરિ અને તે પછી હાલ ૧૫-૨૦ આચાર્યો છે.

સ૦ જીનેરમાં કાંઈ ઠરાવ થયો છે ?

જ૦ હા. જીનેરમાં કોન્ફરન્સે ઠરાવ કરેલો છે.

સ૦ તે ઠરાવ કેવો છે ?

જ૦ સાધુસંમેલનના ઠરાવને મળતોજ થયો છે.

સ૦ ઠરાવનો અમલ કેમ થતો નથી ?

જ૦ ઠરાવનો અનાદર થાય છે. પાટણના સંઘે ઠરાવ કર્યો, એ બાબતમાં અમારા ઉપર કેસ થયો અને તેમાં રૂ. ૫૦૦) નો મારો દંડ થયો છે અને એક દિવસની સજા થઈ છે.

સ૦ ઠરાવમાં એવું કાંઈ ડેફેમેશન જેવું છે નહિ છતાં કેસ શાથી થયો ?

જ૦ એક હેન્ડબીલ ઉપરથી અમારા ઉપર આરોપ મૂક્યો અને ફરીયાદ કરી. હેન્ડબીલ મારી પાસે નથી તેનો ભાવાર્થ કહું છું. સંઘે કરેલા ઠરાવ વિરૂદ્ધ ૧૫૩ સહીઓથી એક હેન્ડબીલ બહાર પડ્યું. આ ઠરાવ સંઘના શેઠ (સંઘપતિ) અને છ ન્યાતના શેઠોની સહીથી બહાર પડેલો. વધુ મતે ઠરાવ કરેલો, એટલે ખરી રીતે આ હેન્ડબીલથી સંઘપતિ તથા છ ન્યાતના શેઠોનું અપમાન હતું. ત્યારબાદ અમે ભેગા થયા. તેમને ઠરાવ સંબંધી જે કાંઈ કહેવું હોય તે કહેવા માટે બોલાવ્યા, પણ તેઓ આવ્યા નહિં અને વાટાઘાટ કરવાની ના પાડી.

સ૦ બચાવની જરૂર નથી, પણ કેસ શાથી થયો તે જાણવું છે ?

જ૦ ઠરાવ બહાર પાડી, ઠરાવને સંમતિ દર્શાવનારાઓએ ૮ દિવસમાં સહી કરી જવી, નહિંતર સંઘના વ્યવહારથી દુર કરવામાં આવશે-એમ લખેલું, તેથી ફરીયાદ થયેલી.

કેવળ ધર્મદ્રોષથી શાસનના રાગીઓને દંડવા બદલ અને જોડુકમી ચલાવવા બદલજ સજા અને દંડ થયેલો છે. વધુ ખુલાસા માટે જુઓ પાટણ કેસના જજમેન્ટનો અગત્યનો ભાગ પરિશિષ્ટ નં. ૨૪

સ૦ વર્ષમાં કેટલી દીક્ષા થતી હશે ?

જ૦ દર સાલ આશરે ૬૦-૭૦ દીક્ષા થતી હશે.

૨૧૬

સ૦ તેમાં અયોગ્ય કેટલી થતી હશે ?

જ૦ લગભગ ૭૫-૮૦ ટકા.

સ૦ તેનું શું કારણ ?

જ૦ બેકારીને લીધે દીક્ષા લે છે. લાલચથી દીક્ષા લે છે. બાળકની દીક્ષા લાલચથી થાય છે. જેમકે સારું ખાવાનું મળશે, મોટા મોટા વંદન કરશે વિગેરે.

સ૦ પણ પોતાની ખુશીથી થાય છે ને ?

જ૦ એવી દીક્ષાઓથી સમાજને અને ધર્મને ઘણુંજ નુકશાન થાય છે.

સ૦ આવી દીક્ષાઓ કોણ કરાવે છે ?

જ૦ તેવી દીક્ષાઓ યંગ મૅન્સ જૈન સોસાયટી નામનું એક મંડળ કરાવે છે.

સ૦ ઑલ ઇન્ડીયા છે તેજ કે ?

જ૦ ઑલ ઇન્ડીયા છે, પણ ગુજરાત સિવાય તેની મર્યાદા વિશાળ નથી. તેની પાસે મોટું ફંડ છે.

સ૦ ફંડ છે એ શાથી કહો છો ?

જ૦ મારા જાતિ અનુલવથી. મોહનલાલ મોતીચંદ નામના પાટણવાળા એક ભાઈ અમદાવાદ સાગરજી મહારાજને વાંદવા ગયેલા અને સાગરજીએ તેમને કહેલું કે દીક્ષા ફંડમાં રૂપીઆ આપો. એ વાત તેઓએ મને કહેલી તેથી જાણું છું. હાલ તે ભાઈ આવી રીતે દીક્ષાના ફંડો છે-એમ જાણી સોસાયટીમાંથી નીકળી ગયા છે.

આ વાત સદંતર ખોટી છે. અજણી જનતાને અવળે માર્ગે દોરવાનો આ પ્રયત્ન છે. બાકી દરેક જોને શાસ્ત્રોક્ત દીક્ષાની અભિવૃદ્ધિ ઇચ્છવીજ જોઈએ અને ધી યંગ મૅન્સ જૈન સોસાયટી તેજ મુજબ ઇચ્છે-તેમાં નવાઈ નથી. કૉન્ફરન્સ અને જૈન યુવક સંઘ કે તેને મળતાં બીજાં મંડળોનો શાસ્ત્રોક્ત દીક્ષાનો વિરોધ, દેવદ્રવ્ય-ભક્ષણ, વિધવા-પુનર્લેશ, સંઘસત્તાનો મદ ઇત્યાદિ સમાજમાં કેરકેર કલેશ સળગાવનારી તેઓની ધર્મવિરૂદ્ધ પ્રવૃત્તિને અંગે ધર્મપ્રેમી જૈન સમાજે અહિંચકાર કર્યો છે.

સ૦ દીક્ષા અપાવે છે તે મંડળની મૂખ્ય ઓશીસ ક્યાં છે ?

જ૦ તેની મૂખ્ય ઓશીસ અમદાવાદમાં છે.

સ૦ ખાસ કયા સાધુઓ દીક્ષા આપે છે ?

જ૦ સાગરાનંદસૂરિ, તથા વિજયદાનસૂરિશ્વરજીના પ્રશિષ્ય રામવિજયજી નાના બાળકોની દીક્ષામાં મૂખ્ય ભાગ લે છે.

૨૧૭

સ૦ તેમના વિરૂદ્ધ કોણ છે ?

જ૦ વલ્લભસૂરિ, ઇંદ્રસૂરિ, કૃપાચંદ્રસૂરિ, ન્યાયવિજય વિગેરે વિરૂદ્ધ છે. તેઓ શાસ્ત્રજ્ઞ છે અને કહે છે કે કાલે તેને કે કાલે તે રીતે દીક્ષા આપવી જોઈએ નહિ.

બાળ ઐટલે ૮ વર્ષથી પછીની ઉંમરવાળાને તેની ઇચ્છા હોય, વાલાની સંમતિ હોય અને શાસ્ત્રોક્ત રીતે યોગ્ય જણાય તો દીક્ષા આપી શકાય. મતિકલ્પનાથી ન આપે તો શાસ્ત્રના વિરાધક ઠરે. આ પ્રમાણે પ. પૂ. આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરિશ્વરજી, પ. પૂ. પં. શ્રી રામવિજયજી આદિ દરેક સુવિહિત આચાર્ય કે જૈન સાધુ કહે છે. સાક્ષીના કહેવા મુજબ વલ્લભસૂરિ, ઇંદ્રસૂરિ, કૃપાચંદ્રસૂરિ, જો આ જૈન સિદ્ધાંતિક માન્યતાથી વિરૂદ્ધ હોય તો સાક્ષીએ તેમની પાસે જાહેરાત કરાવવી જોઈએ, પણ તેવી જાહેરાત રજુ થઈ નથી.

ન્યાયવિજય-‘એ પતિત છે તેને અમુક ઉછૂંખણો સિવાય કોઈપણ સાચો જૈન સાધુ માનતોજ નથી અને તે મુજબની અગાઉ ધણી જાહેરાતો થઈ છે.’ ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૫.

સ૦ બીજા કાંઈ દાખલા છે ?

જ૦ હા. ઉનાવાના રહીશ અમૃતલાલ મૂળચંદને શંખેશ્વરમાં દીક્ષા આપેલી. તેના કાકા વાડીલાલ મારી પાસે પાટણ આવેલા. અમોએ યશવંતરાવ અને મધુસુદનભાઈ વડીલની સલાહ લીધેલી. તેમના કાકા મોટર લઈ શંખેશ્વર ગયેલા, પણ ત્યાંથી છોકરાને લઈ ગયેલા તેથી કાંઈ બની શક્યું નહિ.

(આ સંબંધી પરિશિષ્ટ નં. ૮ માં ખુલાસો થઈ ગયો છે.)

સ૦ બીજો ગામ જઈ દીક્ષા લે છે તે સંબંધમાં શું કહો છો ?

જ૦ જેની પાસે દીક્ષા લેવી હોય ત્યાં જઈ દીક્ષા લે છે તે ખોટું છે, પણ ખરી રીતે તો છુપી રીતે દીક્ષા લેવી હોય, ઐટલે બીજો ગામ જઈ ત્યાં દીક્ષા લે છે કે જેથી ગામવાળાઓને ખબર પડે નહિ, કારણ કે ખબર પડે તો તેમની દીક્ષા થતી અટકાવે-એ માટે બહારગામ જઈ દીક્ષા લે છે. પણ પોતાના ગુરૂ જ્યાં હોય ત્યાં જઈ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છાથી જતા નથી.

બાળ મણી ઉં. વ. ૩૫-૩૬. ધણી છે, છોકરાં નથી. મુખાઈમાં મારા જોડેનાજ માળામાં રહે છે. સંસારીપણામાં પોતે સાધ્વી રહ

૨૧૮

જેવું જીવન ગાળતી. જાતે સ્થાનકવાસી છે. બાઈના બાપ ગોંડળ માંદા હતા, તેથી ગોંડળ ગયેલ. ગોંડળથી ભોયણી રામવિજયજી મહારાજને વાંદવા ગયેલ. એનો ધણી રાજકોટ ગયો અને બાઈને રાજકોટ મોકલવા ગોંડળ તેના સસરાને પત્ર લખ્યો. ત્યાંથી જવાબ આવતાં તે તપાસ કરવા નીકળ્યો. તે અગાઉ બાઈને રૂપર ગામમાં દીક્ષા અપાયેલ, તેથી તે વાંદી ચાલ્યો ગયેલો. આ બાઈ દીક્ષા લેવા પ્રથમ અમદાવાદ ગયેલ, ત્યાં દીક્ષા નહિ આપતાં ચાણુરમા મોકલેલ અને ત્યાંથી પાટણ મોકલેલ. પાટણથી પાછી ચાણુરમા મોકલેલ અને છેવટે રૂપરમાં ૧૫-૨૦ માણસોની હાજરીમાં દીક્ષા આપેલી. તે પછી પાટણ આવેલ અને ૮-૧૦ દિવસ પહેલાં દીક્ષા છોડી દીધેલ છે, 'દીક્ષા શા કારણથી છોડી' તેનું સ્ટેટમેન્ટ તે વખતે બહાર પાડ્યું હતું, તે વાંચી સંભળાવ્યું અને રજુ કર્યું.

આ અને આવા બીજા કેટલાએ મોટી ઉંમરનાના દાખલાઓ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને ટેકા આપનારાઓએ ખોટી રીતે સંબંધ વગર ગોટાળો કરવા માટેજ સમિતિ સમક્ષ રજુ કર્યા છે અને સમિતિએ દીક્ષા નિબંધનો વિરોધ કરનારાઓને કાંઈ ખાસ ખુલાસા પૂછ્યા પણ નથી.

સ૦ ક્યારે દીક્ષા લીધેલી ?

જ૦ એક મહિના પહેલાં.

સ૦ આવું થાય તો ઉપાય કરવો જોઈએ ને ?

જ૦ આ બધું જોતાં શ્રીમંત સરકારની પહેલામાં પહેલી ફરજ છે કે આ કાયદો કરવોજ જોઈએ.

સ૦ સંઘ કાંઈ ન કરે ?

જ૦ નહિં કરી શકે. તે તો સરકાર કરશે તોજ થશે એમ મને લાગે છે.

સ૦ નિબંધમાં સુધારો વધારો કરવાની જરૂર છે ?

જ૦ હા. તે બાબત મેં મારા સ્ટેટમેન્ટમાં સુધારો સૂચવ્યો છે કે આ રાજ્યનો માણસ પરહદમાં દીક્ષા લે તો લેનાર, આપનાર અને અપાવનાર દરેકને શિક્ષાપાત્ર ગણવા જોઈએ. તથા પરણેલો હોય અને દીક્ષા લેવી હોય તો સ્ત્રીના ભરણપોષણ વિગેરેની પૂરતી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. કારણ કે તેને માથે તે બધી જાતની જવાબદારી રહેલી છે.

૨૧૯

સ૦ માળાપે દીક્ષા અપાવી હોય અને તેથી કાયદાનું ઉલ્લંઘન થતું હોય તો તેની ફરીયાદ કોણ કરે ?

જ૦ બાળલગ્નના કાયદામાં જેમ બીજા મંડળો, યુવકો ફરીયાદ કરે છે- તેમ આ બાબતમાં પણ સુધારાને ધ્વજતા યુવકો ફરીયાદ કરશે.

સ૦ એવી ફરીયાદો ખોટી રીતે ન થાય તેની ખાતરી શી ?

જ૦ ફરીયાદમાં પ્રથમ દર્શાનિક તપાસ થાય છે. આ બાબતની ફરીયાદ મેજિસ્ટ્રેટ આગળ કરવી. અમૂક જવાબદાર મંડળો અને હોદ્દાદારોએ કરવી જોઈએ અને એવી ફરીયાદો તેઓ જરૂર કરશે. વૃદ્ધ લગ્નો માટે પણ યુવક મંડળો વિરોધ કરે છે. તો સાચો સુધારક જરૂર આ માટે ફરીયાદ કરશેજ.

સાચા સુધારક ! તરીકે પોતાની જાતને ઓળખાવનાર માટે શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારનીજ કોર્ટે કેવો અભિપ્રાય આપ્યો છે, તે માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૬.

સ૦ સાધુને પોલીસ પકડે તો વાંધો નહિ ને ?

જ૦ સાધુ કેસમાં નિર્દોષ છુટી જાય અને ફરીયાદ કરનારે જો શુદ્ધ બુદ્ધિથી ફરીયાદ ન કરી હોય તો તે શિક્ષાને પાત્ર થાય. સમન્સ કાઢવો, પકડવા નહિ અને જો નાસભાગ કરે તો તે સાધુ નથી.

સ૦ સાધુઓને સંસાર સાથે શો સંબંધ ?

જ૦ સંસારની સાથે સંબંધ ખરો. જો સંબંધ ન હોય તો જંગલમાં જઈ આત્મકલ્યાણ કરે.

સ૦ પણ તે તો ઉપદેશ વિગેરે કરવા તમારા કલ્યાણ માટે રહે છે ને ?

જ૦ અમારા કલ્યાણ માટે નથી રહેતા. જો કે અમારા ઉપકારી છે એ નિર્વિવાદ છે. અમારા અંગ એ છે અને એના અંગ અમે છીએ. કેટલાક સાધુઓ જંગલમાં રહે છે અને હાલ પણ છે. શાંતિવિજયજી વિગેરે.

જેન શાસ્ત્રોમાં બે પ્રકારના વિહાર કલ્યાણના છે.
બીજા પ્રકારના સાધુઓ વસ્તિમાં રહે. ખૂલાસા માટે જુઓ શાસ્ત્રીય પૂરાવા

સ૦ મોટા ભાગે વિધવાઓજ સાધ્વીઓ કેમ થાય છે ?

જ૦ વિધવા થયા પછી ઘણું ખર્ચ ધાર્મિક જીવન તે ગાળે છે અને તેથી ઘણે ભાગે તેઓ દીક્ષા લે છે.

૨૨૦

અત્રે સાક્ષીએ બુદ્ધિસાગરરૂરિનું બનાવેલું લજ્જનપદ સંગ્રહ ભાગ ૩ માંથી, આવી અયોગ્ય દીક્ષાઓ થશે, એમ સમન્નવતું એક લજ્જન ગાઈ સંભળાવ્યું હતું.

સ૦ સાધ્વીઓને કોણ દીક્ષા આપે છે ?

જ૦ સાધ્વીઓને દીક્ષા સાધુઓ આપે છે, અને તેમને રહેવાનું જૂઠું હોય છે.

સ૦ અમૃતસરિતા તમે વાંચી છે ?

જ૦ હા. મેં વાંચી છે.

સ૦ એમાંની હકીકત સંબંધી શું કહો છો ?

જ૦ એમાંના ચિતાર મુજબ ઘણા ખરા દાખલા બને છે.

સ૦ દીક્ષા લીધા પછી દુઃખથી કંટાળી નાસી જાય છે ?

જ૦ દુઃખ પડે છે એથી નાસી જાય છે એમ નથી, એનાં કારણો ઘણાં છે.

સ૦ શું કારણો છો ?

જ૦ એ વસ્તુ હું આપને કહી શકતો નથી.

સ૦ જે કહેશે તે વાંધો નથી. અમારે જાણવું છે.

જ૦ પ્રલોભનો આપી દીક્ષા અપાય છે, ત્યાર પછી વડી દીક્ષા અપાય છે અને તે પછી ગુલામ જેવી દશામાં મૂકાય છે.

સ૦ એટલે ગુરૂ સેવા કરાવે છે ને ?

જ૦ સેવા હૃદયથી થતી નથી, ફરજ પાડવામાં આવે છે. જો કે બધામાં બને છે એમ નહિં, પણ કેટલેક કેકાણે મનોદશામાં મલિનતા દેખાય છે. તે બાબત નીચેના દાખલાથી સમજી શકાશે.

પાટણના એક ભાઈ શા. નગીનદાસ હીરાચંદના ભાણેજો દીક્ષા લીધેલી. તેમને તેમના ઉપર એક પત્ર લખેલો, તેમાં લખેલું કે કસાઈ વાડેથી ગાય છોડાવવા બરાબર થશે. ત્યારબાદ એ ભાઈ દીક્ષા છોડી પાટણ આવેલા છે. એ નોકરી કરતા હતા. શા માટે દીક્ષા છોડી તે સંબંધી હું વિશેષ કહી શકતો નથી. મતલબ સાધુપણું કહેવામાં આવે છે, તેવું હોતું નથી.

આ બાબતમાં શા નગીનદાસ હીરાચંદના ભાણેજ ગીરધરલાલે પોતેજ સમિતિ ઉપર ‘પોતે દીક્ષા શા માટે છોડી’ તેનો ખુલાસો મોકલ્યો છે, જે ઉપરથી જોઈ શકાશે કે આ સાક્ષી કેટલું જુઠું કહે છે ! ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૭.

૨૨૧

સ૦ શું તે ચોકખું કહો મોઘમ ન ચાલે ?

જ૦ મેં નજરોનજર નથી જોયું, તેમ કેટલુંક એવું પણ હોય કે જે સ્પષ્ટ

ન કહી શકાય. પણ બીજા દાખલા આપી શકું.

રા. ગોવિંદભાઈ—ભલે આપો.

આઈ મણી ઉચ્ચ જીવન-સાધ્વી જીવન ગાળતાં હતાં, છતાં એક મહિનામાં દીક્ષા છોડી પાછાં આવ્યાં.

અમદાવાદવાળા રતિલાલ ડાહ્યાભાઈ. તેઓએ દીક્ષા છોડી. તેમણે મારા એક મિત્રને કહેલું કે ગૃહસ્થ જીવનમાં જે રીતે રહી શકાય છે તે રીતે ત્યાં નથી રહેવાનું.

(નીચેના બે પ્રશ્નો રા. કડીઆની ચીઢિથી પ્રમુખ સાહેબે સાક્ષીને પૂછ્યા હતા.)

સ૦ બુદ્ધિસાગરજીના કેટલાક શિષ્યો નાસી ગયેલા કે નહિં ?

જ૦ બુદ્ધિસાગરજીના શિષ્યો નાસી ગયેલા કે નહિં તે મારી જાણમાં નથી.

સ૦ પાટણના ઠરાવ વખતે કેટલા હાજર હતા !

જ૦ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો, તે વખતે મારી આંખો જો મને છોત-રતી ન હોય તો ૧૨૦૦-૧૩૦૦ માણસો મીટીંગમાં હાજર હતા. તેમજ એ વખતે મુંબઈમાં રહેતા બન્ને પાર્ટીવાળા પાટણ આવ્યા હતા અને હાજર રહ્યા હતા.

સ૦ એ ઠરાવોની નકલ છે ?

જ૦ આંહી નથી મોકલી આપીશ.

અત્રે રા. કડીઆએ જણાવ્યું કે એવાઓના હાથમાં જો સત્તા આવે તો કેવી ફરીયાદ કરે તે માટે આ હકીકત રજુ કરું છું. એમ કહી રા. પ્રમુખ સાહેબને કાગળ આપ્યો હતો.

અત્રે સાક્ષીએ રા. ચીમનલાલ કડીઆના સ્ટેટમેન્ટ વખતે બચાવ કરવાની તક મળવા માંગણી કરી હતી.

રા. ગોવિંદભાઈ—તે વખતે હાજર રહેજો અને ખુલાસો આપજો.

રા. કડીઆ—મારે બે વાત પૂછવાની છે. સૂચના લખી મોકલીશ.

સ૦ બાળકને દીક્ષા આપવી કે નહિં ?

જ૦ આઠ વર્ષની ઉંમરનાને દીક્ષા ન આપવી. સગીરની લાયકાત વિશિષ્ટ પુરૂષોમાં હોય છે. તેવા સિવાયના કોઈને સંમતિ હોય તો પણ દીક્ષા ન આપવી. કારણ તેથી સમાજ ઉપર ઘણી માડી અસર થાય છે.

સ૦ દીક્ષા લેનારની કેટલા વખત સુધી તપાસ કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ?

૨૨૨

- જા૦ વધુમાં વધુ ૬ મહિના અને ઓછામાં ઓછો ૧ દિવસ.
 સ૦ પાટણ સંઘનો ઠરાવ કેટલા ટાઈમનો છે ?
 જા૦ સંઘનો ઠરાવ એક મહિનાનો છે.
 સ૦ તરત દીક્ષા આપવાનું પસંદ કરો છો ?
 જા૦ નહિ.
 સ૦ છાણીની દીક્ષા સંબંધી તમે જાણો છો ?
 જા૦ છાણીની દીક્ષા સંબંધી હું જાણું છું. પાસેના કોઈ ગામમાં વિજયલગ્નિધ-
 સુરિજીએ દીક્ષા આપેલી. ત્યાં એની મા બાઈ મોતી ગયેલ અને
 છોકરાને ઘેર લઈ ગયેલ. આથી મહારાજે શિક્ષા કરવા માટે તેમને
 નાત બહાર મૂકવા તજવીજ કરી, પરંતુ અમૂક વિરૂદ્ધ પડવાથી
 (નાથા પુનઃ વિગેરે) તેમ બની શક્યું નથી.
 સ૦ દીક્ષિતો પાછા આવે છે, તે ગુરૂના ખરાબ વર્તનથી કે શિષ્યના
 ખરાબ વર્તનથી.
 જા૦ ચોક્કસ કહી શકાય નહિ. કેટલાકમાં ગુરૂઓનું અને કેટલાકમાં શિષ્ય
 સમુદાયમાં એક બીજાને મેળ ન ખાય માટે.
 (નીચેના ત્રણ સવાલો રા. કડીઆની ચીઢિથી પ્રમુખ સાહેબે સાક્ષીને
 પૂછ્યા હતા.)
 સ૦ પુન્યવિજય પાટણમાં છે ?
 જા૦ હા.
 સ૦ તેઓ દીક્ષાની વિરૂદ્ધ છે ?
 જા૦ અયોગ્ય દીક્ષાની વિરૂદ્ધ છે.
 સ૦ તેઓએ સંઘની રજા વગર પાટણ બહાર જઈ દીક્ષા આપેલી ?
 જા૦ સંઘની રજા વગર પાટણ બહાર જઈ દીક્ષા આપેલી નથી—એવું સોએ
 સો ટકા કહું છું.

આ દીક્ષા પુણ્યવિજય નહિ પણ સુંદરવિજયજીના શિષ્ય ધર્મવિજયજીએ
 આપેલી છે. સાક્ષીને આ વાતની જાણ હોવા છતાંયે નામફરનો લાલ લીધો છે.

- સ૦ ફરીયાદ થાય અને દંડાવું પડે, તેથી આવા કાયદાની જરૂર માનો છો ?
 જા૦ સુધારકને તેના કાર્ય સામે ફરીયાદ થાય, દંડાય, એથી સુધારકો
 ડરતાજ નથી અને ડરે તો તે સાચો સુધારક કહી શકાય જ નહિ.
 પણ તેમ થતું નથી, એટલે સમાજના પતન વખતે સમાજનો ઉત્કર્ષ
 કેમ થાય તે માટે ઉપરની બધી બાબતોને ધ્યાનમાં લઈ શ્રીમંત
 સરકારે વચ્ચે આવવું જ જોઈએ અને જરૂર આ કાયદો કરવો જ જોઈએ.

૨૨૩

સ૦ કેાઈએ કહ્યું કે દાંડથી પાછા પડીએ.

જ૦ પડે તે ભલે પડે, પણ હું ન પડું. સુધારો કરવા જતાં સહન પણ કરવું પડે.

સ૦ મહેસાણામાં મળેલ સંમેલનમાં તમે ગયેલા ?

જ૦ હું ગયેલ નથી.

સ૦ શું ઠરાવ કરેલા તે જાણો છો ?

જ૦ એમણે દીક્ષા નિર્બંધ રદ કરવાનો ઠરાવ કરેલો.

સ૦ એ કેાના તરફથી હતું ?

જ૦ એ બધો પ્રચાર એકજ જગ્યાએથી થાય છે અને તે અમદાવાદમાંથી સોસાયટી તરફથી થાય છે.

સ૦ પ્રમુખ બહારના હતા ને ?

જ૦ પ્રમુખ અમદાવાદના શેઠ શિવાભાઈ સત્યવાદી હતા, પણ તેઓ નહીં આવવાથી રા. પોપટભાઈએ પ્રમુખસ્થાન સ્વીકાર્યું હતું.

અત્રે રા. કડીઆએ ખુલાસો કર્યો હતો કે—તખીયત ખરાબ હોવાથી તેઓ નહિં આવી શકેલા.

સ૦ સ્વાગતાધ્યક્ષ શ્રી ઉત્તમલાલ ત્રીમકલાલ હતા તે જાણો છો ?

જ૦ ના. હું તે જાણતો નથી.

પછી સાક્ષીએ નીચેના દાખલાઓ રજુ કર્યા હતા.

પ્રભુદ્ધ જૈન, રવીન્દ્રનાથ ટાગોરની વાતચીત જે પ્રભુદ્ધ જૈનમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ તે અંક રજુ કરી જણાવ્યું હતું કે ટાગોર પણ ઇચ્છે છે કે કાયદો થાય તો સારું.

મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીના દીક્ષા સંબંધીના અભિપ્રાયવાળું પ્રભુદ્ધ જૈન રજુ કર્યું.

‘જૈન પ્રકાશ.’ રાજકોટમાં મળેલ સ્થાનકવાસી સાધુસંમેલને કરેલા દીક્ષા સંબંધીના ઠરાવનું રજુ કર્યું. આ સ્થાનકવાસી સાધુસંમેલનમાં સાધુઓ અને શ્રાવકો બન્ને હાજર હતા.

વડોદરાના ઠરાવ પાછળથી રદ થયેલા નથી, એ બાબતમાં ઉત્તમવિજયજી મહારાજનો ઇન્ટરવ્યુ વાડીલાલ વૈદે લીધેલો, તે બાબત મુંબઈ જૈન યુવક સંઘ પત્રિકાનો અંક રજુ કર્યો.

પછી સાક્ષીએ કેટલાક છાપામાંથી હટીકત વાંચતા પ્રેક્ષકોમાંથી એક ભાઈએ વાંધો લેવાથી, રા. ગોવિંદભાઈએ જણાવ્યું હતું કે આ સગીર દીક્ષાનો પ્રશ્ન છે, એટલે એની સાથે તેનો સંબંધ નથી.

૨૨૪

પછી સાક્ષીએ ભક્તિસાગરનો એકરાર વાંચતાં રા. ગોવિંદભાઈએ તે સત્તાવાર ગેઝેટ નથી ગેમ જણાવ્યું હતું.

સ૦ નિબંધમાં સુધારાની જરૂર

જ૦ સં. દી. પ્ર. નિબંધને બદલે ‘સંન્યાસ દીક્ષા નિયામક નિબંધ’ અગર ‘અયોગ્ય સંસાર ત્યાગ પ્રતિબંધક નિબંધ’ એ નામ રાખવું જોઈએ. આ નિબંધ સામે મોટો વિરોધ થવાનું કારણ પણ ઉપરનું નામ જ છે. કારણ કે લોકોને એમ કહેવામાં આવતું કે દીક્ષાઓ બંધ કરવાનો કાયદો કરે છે, તેથી તે સામે વિરોધ થયેલો છે.

સગીરની બાળતમાં શાસ્ત્રકારોએ નિષેધ નથી કર્યો, પણ પ્રથમ વય બાળુ મૂકી મધ્યમ વયજ ધર્માચરણ કરવા માટે વધારે યોગ્ય જણાવી છે, તેનું વિધાન આચારાંગ સૂત્રમાં છે. આ ઉપરથી પહેલી અને પાછલી અવસ્થા અયોગ્ય છે એમ નથી કહ્યું. આ આચારાંગ સૂત્ર ૪૫ આગમો પૈકીનું એક આગમ છે.

ધર્મર્ષિદુ ગ્રંથમાં શ્રાવકોની ૧૧ પડિમાઓ વહન કર્યા બાદ ગૃહસ્થ ધર્મપાળી પછી સાધુ-અવસ્થા પ્રાપ્ત કરવી એમ લખેલું છે.

ગુરતત્વ વિનિશ્ચયમાં પણ ધર્મર્ષિદુ મુજબ લખેલું છે.

૨૨૫

મોહનલાલ હીમચંદ-પાદરાવાળાની જીખાની.

તા. ૧૨-૭-૩૨.

ઉંમર વર્ષ ૬૯, રહેવાસી પાદરા, ધંધો વકીલાત. (રીટાયર્ડ)

- સ૦ તમારી ક્રોમમાં મતભેદ છે, તે સંબંધી શું કહો છો ?
- જ૦ મતભેદ છે, તેનો ઉકેલ નીકળી શકે તેમ નથી. દીક્ષા આપવાના સંબંધમાં મતભેદ છે અને તે બાબતમાં અમારી ક્રોમમાં બે ભાગલા પડ્યા છે. મોટો ભાગ એમ માને છે કે બાળ દીક્ષા અને ચોરીની દીક્ષા આપવી જોઈએ નહિં.
- સ૦ ચોરીની દીક્ષા એટલે શું ?
- જ૦ માબાપની સંમતિ વગર અને નસાડી ભગાડીને આપવામાં આવે, તેને ચોરીની દીક્ષા કહેવાય.
- સ૦ બાળ દીક્ષા આપવાનું તો તમારા શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ને ?
- જ૦ હા કહ્યું છે. પણ આગળના આચાર્યો પોતાના જ્ઞાન બળથી અને જ્યોતિષ બળથી જોતા અને તે માણસ સારો પ્રભાવશાળી નીકળશે એમ લાગે તો જ તેને દીક્ષા આપતા. આવા દાખલા કવચિત્ જ છે. લગભગ ૧૦ વર્ષ પછી એક દાખલો નાંહ મળે. અત્યારે તેથી જુદી રીતે દીક્ષા અપાય છે.
- સ૦ આગળના આચાર્યો પાછલું જાણી શકતા ખરા કે ?
- જ૦ ના, પાછલું તો કેવળ જ્ઞાન થાય ત્યારે જ જાણી શકે.
- સ૦ હાલ કેવી રીતે દીક્ષા અપાય છે ?
- જ૦ દીક્ષા બે પ્રકારે અપાય છે, સંમતિ વગર પણ અપાય છે અને સંમતિથી પણ અપાય છે. સંમતિથી અપાય છે, તેના પણ બે પ્રકાર છે. એક તો પૈસા આપીને અને બીજું લાલચ બતાવીને.
- સ૦ દાખલા આપી શકશો ?
- જ૦ હા. મારી જાતમાહિતિના દાખલા રજુ કરું છું—એમ કહી નીચેના દાખલાઓ રજુ કર્યા હતા.

આમોદ તાલુકે ભરૂચની બાઈ શીવ ઉં. વ. ૪૦ આશરેની વિધવા પાદરામાં ત્રણેક વર્ષ ઉપર મુનિ રામવિજયજીની શિષ્યાઓ લક્ષ્મીશ્રી તથા જ્યાશ્રી ચોમાસુ હતા ત્યાં રહેતી. તેને જ્યતિલાલ નામે એક ૧૧ વર્ષનો છોકરો હતો. આ છોકરાને રામવિજયજી પાસે ભણવા

૨૯

૨૨૬

મોકલી આપવા તજવીજ કરાવી. ત્યારબાદ બાઈ આમોદ ગઈ. અમદાવાદથી વાડીલાલ ઉમેદચંદ તામના એક ગૃહસ્થ આમોદ ગયા અને આ છોકરાને તેની મા પાસેથી લઈ જવા તજવીજ કરી. બાઈનો ભાઈ અને છોકરાના મામા રતનચંદ ડાહ્યાભાઈને પક્ષમાં લઈ, છોકરાને લઈ જવા તજવીજ કરી. છોકરો ખૂબ રહ્યો અને તેમની સાથે ગયો નહિ, એટલે તે પાછા ગયા. ત્યાર પછી બાઈ છોકરા સાથે પાછી પાદરા આવી અને મને તે બાબત જણાવી અને મને કહ્યું કે મને આ બાબતમાં સમજ પડતી નથી તો શું કરવું તે મને કહો. મહારાજનું માણસ આવી મારી પાસેથી લખાણ લઈ ગયેલ છે. મેં તેને મારી સલાહ મુજબ વર્તવા જણાવ્યું અને તેના ભાઈને મારી રૂબરૂ બોલાવવા કહ્યું. પછી બાઈનો ભાઈ અને બાઈ બન્ને મારી પાસે આવ્યા. મેં તેમને કોસ કર્યો અને છેવટે બાઈના ભાઈની હકીકતમાં એમ નીકળ્યું કે મારે તેમની સાથે છોકરાને લઈ જવા બદલ વેપાર કરવા માટે રૂ. ૧૦૦૦ લેવાની વાતચીત થયેલી. છેવટે મેં બાઈ તથા તેના ભાઈનું સ્ટેટમેન્ટ લખાવી લીધેલું. બાઈની ગરીબ સ્થિતિની દયા આવતાં બાઈને પાલીતાણામાં જૈન વનિતા વિશ્રામમાં ભણવા માટે મૂકવા તથા છોકરાને ભણવા માટે ત્યાંના યશોવિજય જૈન ગુરૂકુળમાં મૂકવા તેમજ ખાવા-પીવા કપડાં વિગેરેનો બંદોબસ્ત કરી આપવાની તજવીજ કરવા મેં કહ્યું. ત્યારબાદ મારા પુત્ર મણિલાલને તેમની સાથે પાલીતાણા મોકલ્યા અને ત્યાં તેમને મારા કહેવા મુજબ ગોડવણ કરાવી આપી. એ છોકરો આજ સુધી ગુરૂકુળમાં ભણે છે. બાઈ જૈન વનિતા વિશ્રામમાં એ વર્ષ ભણી. તે પછી મને પત્ર લખ્યો કે મારે નવાળું કરવું છે તો મને છુટા કરવા બાબતનો પત્ર હરકોટ બેન સંચાલકને લખો. તે મુજબ મેં પત્ર લખ્યો અને બાઈ છુટી થઈ. તે પછી કોઈ સાધ્વી પાસે દીક્ષા લીધી. બાઈ શીવ તથા તેના ભાઈનું સહી સાથેનું સ્ટેટમેન્ટ વાંચી સંભળાવ્યું અને રજુ કર્યું.

સ૦ તમે આ ઉપરથી નોટીસ આપેલી કે નહિં ?

જ૦ નહિં. મેં નોટીસ આપેલી નહિં કારણકે મને તે સાથે કાંઈ સંબંધ ન હતો તેમજ તેવા દસ્તાવેજની કાયદાની દ્રષ્ટિએ ઉપયોગીતા નહિં. મેં તો ફક્ત મને દયા આવવાથી બાઈ તથા છોકરાને ઠેકાણે પાડ્યા, કારણકે મને છોકરાને જોઈને દયા આવતી. છોકરો નાનો એટલે બીજાનાં છોકરાઓ પાસે કાંઈ વસ્તુ દેખે તો તે લેવા લલચાતો

૨૨૭

અને માંગતો ત્યારે તેની મા તેને મારીને ઉપાશ્રયમાં ગોંધી મૂકતી કે તું લણુ, સામાયિક કર. આ બધું જોઈ મને દયા આવતી. ઘોતીઉં પહેરતાં પણ તેને આવડતું નહોતું.

સ૦ છોકરાની ઉંમર કેટલી હતી ?

જ૦ સ્ટેટમેન્ટમાં ૧૧ વર્ષ લખ્યા છે, પણ મને ૧૦ વર્ષની ઉંમર લાગતી હતી.

ખુદ રામવિજયજી, પૂર્વાશ્રમનું નામ ત્રીભુવનદાસ છોટાલાલ. મારે ત્યાં નોકરી કરતા હતા. ગુજરાતી છ ચોપડી લણેલા હતા. મારા દાયમ કારકુન તરિકે હતા. મહિને ત્રણ રૂપીઆ પગાર હું આપતો હતો. તે વખતે તેમની ૧૨-૧૩ વર્ષની ઉંમર હતી. પાદરાની જૈન પાઠશાળામાં ત્રીભુવનદાસ તથા મારો ભાણેજ મોતીલાલ બંને સાથે અભ્યાસ કરતા હતા. પાઠશાળાના માસ્તર ઉજ્જમશીભાઈ કરીને હતા. તેમની પાસે તેઓએ સારો અભ્યાસ કર્યો. ત્યારબાદ દાનવિજય અને પ્રેમવિજયનું ચોમાસું પાદરામાં થયું, તે વખતે આ બે છોકરાને તેમનો અભ્યાસ સારો જોઈ તેમની ઉપાડવાની ઇચ્છા થઈ.

સ૦ દીક્ષા નથી આપીને ?

જ૦ દીક્ષા તો શી રીતે આપે ? તે તો વાલીની રજા હોય અને છોકરો ખુશી હોય તો આપેને ?

સ૦ ઉપાડવાનું શા માટે કહ્યું છે ? બીજો કંઈ સારો શબ્દ વાપરે તો હીક ?

જ૦ સારા શબ્દોમાં કહીએ તો તેમને દીક્ષા આપવા માટે ત્યાંથી નસાડવાની ઇચ્છા થઈ. માસ્તરનો બંને છોકરાઓ ઉપર ખૂબ પ્રેમ હોઈ, તેમની રજા સિવાય તેઓ ખસી શકે નહિં. એટલે દાનવિજયે માસ્તરને જૈન શાળામાંથી ખસેડવાની યુક્તિ રચવા માંડી. એક દિવસે એક માણસે મારે ઘેર આવીને મને કહ્યું કે દાનવિજય કહેતા હતા કે બપોરના કન્યાઓ પાઠશાળામાંથી લણીને ગયા બાદ ૪ વાગે પાઠશાળાના માસ્તર અને એક મોટી ઉંમરની લણનારી બાઈ બંને એકલા હતા, તે જોતાં આ માસ્તરની વર્તણૂક સારી જણાતી નથી, માટે તેમને રજા આપો એમ કહેવરાવ્યું છે. આ ઉપરથી હું દાનવિજય પાસે ગયો અને હકીકત પૂછી. મને કહ્યું કે સાચી વાત છે અને આ વાત નાથાભાઈ એક જૈન છે તથા ભગવાન એક દરજ્જા છે, તે બે માણસો

૨૨૮

જાણે છે માટે તેમને પૂછી જૂઓ. આ ઉપરથી મેં તે શ્રાવકને બોલાવી પૂછ્યું કે આ વાત તેં શી રીતે જાણી? તેણે કહ્યું કે હું ઉપાશ્રયમાં ગયો હતો, એટલે મને ખબર છે. મેં તેને ધમકી આપીને પૂછ્યું કે તું કોઈ દિવસ ઉપાશ્રયમાં જતો નથી અને તે દિવસે કેમ ગયો? તેણે કહ્યું કે ચંદ્રવાને એક ટાંકો મારવાનો હતો તેથી ગયો હતો. ત્યારબાદ ભગવાન દરજીને મહારાજની સમક્ષ બોલાવી પૂછ્યું, ત્યારે તેણે કહ્યું કે ખરી વાત તો એ છે કે આ બાબતમાં હું કાંઈપણ જાણતો નથી, પણ દાનવિજયજીએ મને કહેલું કે આ માસ્તરને રત્ન અપાવવી છે, માટે તું ખોટી સાક્ષી પુરજો અને આવું કહેજો કે પાછળના બારણેથી એક બાઈ આવે છે. આ ઉપરથી બીજા માણસોની રૂબરૂમાં મેં મહારાજને ખૂબ ઠપકો આપ્યો કે આવી રીતે ખોટી રીતે જુદું બોલી એક સારા માણસને નોકરીમાંથી છુટો કરાવવો—એ શું આપને યોગ્ય છે? આ તમને શોભતું નથી! આથી તેઓ શરમાઈ ગયા. ત્યારબાદ ત્રણેક દિવસે હું મારા કામે બહારગામ ગયો. પાછળથી પોતાની ઉપર ખોટું આગ આવવાથી ગુસ્સામાં ને ગુસ્સામાં બીજાને આજ્ઞા સોંપી માસ્તર ચાલી ગયા અને દરખાસમાં દીક્ષા લીધી. હાલ તેમનું નામ ઉદયવિજયજી છે. ચોટીલાના તેઓ રહીશ હતા. હાલ દરખાસ છે. બાઈને પણ ક્રોધ થયો, એટલે તેણીએ કમળસુરિજી પાસે દીક્ષા લીધી. આ રીતે આ બે જણનું તો સુધર્યું. ત્યારપછી બન્ને છોકરાને સમજાવવા માંડ્યા. મારા ભાણેજ માટે તો મેં અંધ વચ્ચે તાકાદ આપી કે જો તેને દીક્ષા આપશો તો હું આપની ઉપર ફાજદારી કરીશ. તે વખતે જોઈશ નહિં કે આ સાધુ છે. આ ઉપરથી તેને છોડી દીધો. ત્રીભુવનદાસને સગી મા નહોતી. બાપની મા ૮૫ વર્ષના અને ફાઈ ૬૫ વર્ષના અને કાકી નાની વિધવા હતા અને તે બંધાના નિર્વાહનો આધાર માત્ર તેના ઉપરજ હતો. હું ત્રણ રૂપિયા પગાર આપતો તથા લખામણીના ત્રણેક રૂપિયા મળતા—એ ઉપર નિર્વાહ કરતા. આ ઉપરથી મેં તેમજ સંઘે મહારાજને કહેલું કે જો તેને દીક્ષા આપશો તો ડોસીઓ બન્ને મરી જશે, કારણકે તેમનો આધાર તેના ઉપર છે, તેમજ તેના ઉપર ઘણાજ પ્રેમ અને મોહ છે. મારે ઘેર કોઈક વખત જમવા શેકું અને મોહું થાય તો મારે ઘેર ડોસી લાકડી લઈને આવું અને કહે કે મારો સમુડો ક્યાં છે? તેને જૂઓ ત્યારે જાય. સમુડો ઉપનામ હતું. આ વાત મારી પાડોશમાં રહેતા નાનાભાઈ પેસ્તનજી મુનસફે જાણી અને તેથી તેમણે પણ મહારાજને કહેવડાવ્યું કે જો તેને દીક્ષા આપશો, તો

૨૨૯

જરૂર હું શિક્ષા કરીશ. અને આમ છતાંય એમનો પ્રયત્ન તો ચાલુજ રહ્યો. દરમ્યાન મોટા આચાર્ય વિજયકમળસૂરિ પાદરા આવ્યા. તે વખતે અમો સંઘના આગેવાનોએ તેમને વિનંતિ કરી કે દાનવિજય મહારાજ આ છોકરાને દીક્ષા આપવા ધારે છે અને જો દીક્ષા આપશે તો જરૂર ડોસીઓ મરી જશે. તો આપ તેમને દીક્ષા નહિં આપવા આજ્ઞા કરો. આ ઉપરથી આખ્યાન વચ્ચે સંઘ સમક્ષ આજ્ઞા કરી કે ત્રીભુવનદાસને અહીંના સંઘની તેમજ મારી ચીદિ આવે ત્યારેજ દીક્ષા આપજો. એ દિવસ પછી આચાર્ય કમળસૂરિજીએ વિહાર કર્યો ત્યારે અમો ભાગેળ સુધી ગયેલા. ત્યાં પણ અમને એમ લાગ્યું કે દાનવિજયજી જરૂર દીક્ષા આપશે. એટલે ફરી આજ્ઞા કરવા મહારાજશ્રીને કહ્યું. આ ઉપરથી એમણે ફરી પણ ઉપર પ્રમાણેજ કહ્યું. પછી થોડા દિવસ બાદ દાનવિજયજી વિહાર કરી ગયા. ત્રીભોવનદાસને સાથે લઈ ગયા. રસ્તામાં દાનવિજયજી જંબુસર રહ્યા. પ્રેમવિજયજી અને ખીજન એક સાધુ ત્રીભોવનને લઈને કાઢી ગયા અને ત્યાંના દેરાસરમાં દીક્ષા આપી. દીક્ષાના કપડાં વિગેરે વડોદરાના દ્વારકાદાસ કોદારીએ પહેંચાડ્યા હતા. એ હકીકત પાદરાના માણસે મને કહેલી. પછી થોડાજ વખતમાં બન્ને ડોસીઓ દાદી તથા ફેાઇ ઝુરીને મરી ગઇ. કાકી હયાત છે.

આ આખીયે હકીકત જુઠી અને દીક્ષા પ્રત્યેના દ્વેષથી ઉપજ્ઞવી કાઢેલી છે. ખરી હકીકત જાણવા માટે પં. શ્રી રામવિજયજીના સંસારી કાકા શા તારાચંદ દલીચંદનો ખુલાસો વાંચો. જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૮

- સ૦ રામવિજયજી તો ઘણા વિદ્વાન અને નામાંકિત છે ને ? આ તક ન મળી હોત તો ક્યાંથી થાત ?
- જ૦ નામાંકિત તો ખરાજ. જો કે પાદરાને જાહેરમાં આણ્યું, પણ દુઃખનો વિષય એ છે કે એમની શક્તિ જો સમાજોત્તરિ અને સુધારાના કાર્યમાં વાપરી હોત તો ઘણું સાફ કાર્ય કરી શકત એ નિર્વિવાદ છે.
- સ૦ દીક્ષા લેવાની એમની પોતાની ઇચ્છા હતી ને ?
- જ૦ એમની ઇચ્છા પાળળથી થઇ હતી. એનું કારણ પ્રેમવિજયજી તેમની પાસે તેને સુવાડતાં અને સ્વર્ગ મળશે, અપસરાઓ મળશે, સાફ સાફ ખાવાનું મળશે, સારા સારા વાણીઆઓ પગ દાખશે, એક વસ્તુની ઇચ્છા થતાં ચાર વસ્તુ હાજર થશે-એવી એવી લાલચો આપતા.

૨૩૦

અને કાયા મગજના બાળક તેથી તે ભોળવાયા પણ ખરા અને સાધુ થયા.

સ૦ નામના પહેલા અક્ષર ઉપરથી નામ પડાય છે અને એમનું નામ રામવિજયજી શાથી પાડ્યું ?

જ૦ જેમ છોકરાનું નામ રાશી અને જન્મદક્ષર ઉપરથી પાડે છે, તેમ દીક્ષા લે તે વખતની રાશી ઉપરથી નામ પાડે છે, એટલે નામ જુદું પણ પડે.

સ૦ દીક્ષા લેતી વખતે ઉંમર કેટલી હતી ?

જ૦ આશરે ૧૧-૧૨ વર્ષની ઉંમર હતી.

દીક્ષા લેતી વખતે પં. શ્રી રામવિજયજીની ઉંમર ૧૭ વર્ષની હતી. તેનો ખુલાસો પરિશિષ્ટ નં. ૨૮ માં થઈ ગયો છે.

સ૦ આ દીક્ષા સાધુ સંમેલન પછીથી થયેલી ને ?

જ૦ હા. સાધુ સંમેલન પછી રામવિજયજીની દીક્ષા થયેલી. થોડાકજ વખત પછી થયેલી. અને સાધુ સંમેલનનો ડરાવ તુટ્યો હોય તો પહેલ વહેલો આ દીક્ષાથી તુટ્યો.

પાદરા તાલુકાના ગાજ ગામના ચુનીલાલ ત્રીભોવન ઉંમર લગભગ ૨૦ વરસનાને આચાર્ય મોહનવિજય ફેસલાયી લઈ ગયા અને સુરત જીલ્લામાં દીક્ષા આપી. એક વરસ દીક્ષા પાળી અને પછી તે પાછો આવ્યો. હાલ તે ગાજમાં છે. તે મારો આશ્રીત હતો અને એણે મને આવીને કહેલું કે દીક્ષા લેતી વખતે પ્રલોભનો આપેલાં, પરંતુ તે પછી સાધુઓ કામ કરાવે, પગ દબાવરાવે, એટલે મને કશું નહિ-તેથી પાછો આવ્યો. પાંદરા વૈરાગ્ય નહિ એટલે ટકી પણ ન શકે. જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય જોને થયો હોય અને દીક્ષા લીધી હોય તેજ ટકી શકે અને પાછો ન આવે.

સ૦ દીક્ષા લીધી તે વખતે માખાપ હયાત હતા ને ? અને તેમની સંમતિ લીધેલી ને ?

જ૦ મા હયાત હતી. તેમની સંમતિ લીધેલી નહિ.

સ૦ પરણેલાં હતા કે નહિ ?

જ૦ હા. ઘેર આવ્યા પછી તો છોકરાં થયાં છે.

સ૦ સ્ત્રીની રજા લીધેલી કે નહિ ?

જ૦ ના. સ્ત્રીની પણ રજા લીધેલી નહોતી.

૨૩૧

સ૦ ત્યારે આ પ્રમાણે કામ કરવું પડે અને તેથી ત્રાસ થાય, તે માટેજ પાછો આવ્યો ને ?

જ૦ હા. તે પણ ખરું અને સ્વાભાવિક માતા તથા સ્ત્રી તરફનો સ્નેહ પણ સાંભરે એટલે પાછો આવ્યો.

દરાપરાના ભાઈ જીવચંદ, ઉં વ. ૧૮ નાને એક સાધુ લઈ ગયા. તે મારે ત્યાં ગુમાસ્તી કરતો હતો. મગજ અસ્થિર હતું. એક આની ચક્રમ હતું. માઆપ નહોતા, એન હતી. એનના કહ્યા વગર લઈ ગયા અને દીક્ષા આપી. ત્યારપછી તે પાછો આવ્યો. હાલ તે દરાપરામાં છે. આ વાતને છ વર્ષ થયાં. પાદરાની કોર્ટમાં લેણદારોના દાવાઓ તેના ઉપર ચાલે છે.

સ૦ કયા સાધુ લઈ ગયેલા ?

જ૦ મુનિનું નામ ભૂલી ગયો છું.

સ૦ શા માટે પાછો આવેલો ?

જ૦ પાછો આવીને મને કહેલું કે મહારાજે મને દીક્ષા આપતી વખતે કહેલું કે દેવું અપાવી દઈશ અને જ્ઞેનનો બંદોબસ્ત કરી આપીશ. પણ તેમાંનું કાંઈ કર્યું નહિ, એટલે પાછો આવ્યો.

સ૦ સાધુઓ પૈસા રાખે નહિ અને આપવાનું શી રીતે કહે ?

જ૦ અમારી જાંગ અમારા હાથે ઉઘાડવી પડે છે. દુઃખ થાય છે છતાં કહ્યા વગર ચાલતું નથી. જ્ઞાનખાતા અથવા પુસ્તકખાતાને નામે લાખોની રકમો ભેગી થાય છે અને શ્રાવકોને ઘેર રાખે છે.

સ૦ દાખલો કોઈ છે ?

જ૦ હા. જાણીમાં મોહનસૂરિ મહારાજે ડભોઈના એક છોકરાને દીક્ષા આપેલી. આ બાબતનો કેસ થયેલો અને વડોદરાથી સુબાનું વૉરંટ જાણી ગયેલું, તેજ દિવસે મારો પિત્રાઈ ત્યાં ગયેલ. તે વખતે મહારાજ બોલેલા કે બે સારા બારીસ્ટરો કરો, મારા પોણા લાખ રૂપીયા છે તે શું કરવાના છે ! કેસ બરાબર લડો. કેસ ચાલ્યો, છોકરો પાછો સોંપાયો. એની વ્યવસ્થા બીજા માણસના હાથથી થઈ. નામ હું કહેવા માંગતો નથી. રામવિજયજી બાબતમાં પણ કેટલીક હકીકત જાણીને છોડી દીધી છે.

સ૦ પૈસા કયાંથી આવે ?

જ૦ પંન્યાસની પદવી મળી હોય તે મુનિરાજે ચાતુર્માસ ઉતર્યા પછી ઉપધાન કરાવે છે. એટલે કે ૧૮-૩૬-૫૪ દિવસ સુધી ક્રિયા કરાવે

૨૩૨

છે. એક દિવસ જમે, એક દિવસ ઉપવાસ કરે અને ક્રિયા કરે. આમાં અમૂક નકરો લેવાય છે. નકરો એટલે કર નહિં છતાં કરરૂપે લેવાય છે. અમૂક વખતે ૧૧ રૂપીઓ અને અમૂક વખતે ૨૦ રૂપીયા લેવાય છે. હજારો માણસો ઉપધાન કરે છે અને તે પૈસા તેઓ આપે છે. બીજા શ્રાવકો તે ઉધરાવે છે અને તે પૈસા સાધુ પોતાના નામે શ્રાવકને ત્યાં ખાતામાં જમા કરાવે છે અને તેમના કહ્યા મુજબ તે નાણાંનો વ્યય થાય છે.

વડોદરામાં મોહનસૂરિજીએ ઉપધાન કરાવ્યા, તે વખતે મારા મિત્ર નંદલાલભાઈ હયાત હતા. તેમાં ૩૦૦૦ રૂપીયા ઉપજ્યા હતા—એમ મેં સાંભળેલું. મેં તે બાબત મારા મિત્ર નંદલાલભાઈને પૂછ્યું કે તે રૂપીયા ક્યાં ગયા? તેમણે કહ્યું કે તે મહારાજ જાણે, હું નથી જાણતો. કેટલીક વખતે ગરીબોને મદદ આપવાના નામે ફંડ થાય છે. તે પૈસા વાણીયાને ત્યાં રખાય છે અને જરૂર પડે ખર્ચાય છે.

શાંતિચંદ્ર ધ્રાંગધ્રાનો માણસ ઉંમર વર્ષ ૨૦ નાને મોહન-વિજયે વાલીની રજા સિવાય બીજો ગામ લઈ જઈને દીક્ષા આપી દીધી. ૧૨-૧૩ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. છ દિવસ સાધુ તરિકે રહ્યો. ત્યારબાદ તેના કુટુંબીઓ તથા તેના મામા ગયા અને તેને દીક્ષા છોડાવી લઈ આવ્યા. હાલ તે મુંબઈ પનાલાલ હાઇસ્કુલમાં મારી ભલામણથી નોકરી કરે છે.

સ૦ તમે પૂછેલું કે કેમ છોડ્યું ?

જ૦ મેં પૂછેલું ત્યારે કહેલું કે મારી ઈચ્છા વગર આપી હતી અને મારે પાછું આવવુંજ હતું. એવામાં મામા વિગેરે આવ્યા, એટલે તેમની જોડે આવતો રહ્યો.

કાન્તિલાલ વીજપુર જીલ્લાનો ઉ. વર્ષ ૧૩-૧૪ : આશરે ત્રણ વખત દીક્ષા લીધી અને ત્રણ વખત છોડી દીધી છે. વડોદરામાં છીપવાડમાં લોકાગચ્છના ખૂબચંદજી શ્રીપુજ પાસે લીધી, શાંતિવિજયજી પાસે લીધી તથા કઢોરમાં લીધી. ગઈ સાલ ઝંઘડીયામાં તેનો અનાચાર જોઈને ત્યાંના કારભારીએ વેપ છીનવી લઈ કાઢી મૂક્યો. તેનું નામ મનહરમુનિ છે.

સ૦ એકલવિહારી હતા ને ?

જ૦ મોટા મોટા શહેરોમાંજ તે સંબંધી પૂછાય છે. એવા બે ચાર એકલવિહારી ભેગા થાય છે અને ગામડામાં ફરે છે. ગામડાના લોકો

૨૩૩

સાધુને જોઈને ગાંડા બની જાય છે, એટલે પોલંપોલ નભે છે. ખરી રીતે આ બધું અમારામાં પોલ છે એટલે નભે છે.

વિમળવિજય-૧૮ વર્ષ દીક્ષા પાળી. વડલલવિજયના મુખ્ય શિષ્ય હતા. દીક્ષા છોડીને પાદરે આવ્યો અને મને કહ્યું કે હું બીજા સાધુઓ જોડે સુરતમાં હતો, ત્યાં ઉપાશ્રયમાં સ્વદેશી પ્રચાર માટેનું એક વ્યાખ્યાન કરવા માટે બહારગામથી પ્રચારકો આવેલા. તેમને ટાઈમ આપેલો છતાં શ્રાવકોએ તેમને ના પાડી અને કહ્યું કે જૈન ઉપાશ્રયમાં સ્વદેશીનું વ્યાખ્યાન નહિં થાય. આ ઉપરથી મને ગુસ્સો આવ્યો અને મેં દીક્ષા છોડી. હાલમાં તે મૌક્ષાકાર થીઓસોરીકલ સોસાયટીમાં ડૉ. ૧૦૦ ના પગારથી નોકરી કરે છે.

ઉં. વ. ૧૩. ૧૪ ના આશરાની છાણીની બાઈ હીરાને સાધ્વીએ ફેસલાવી. તે પરણેલી હતી. હાલ બે છોકરાં છે. સાધ્વીજી દર-પરે આવેલા. બાઈ મળરકે સાધુવેષના કપડાં વિગેરે લઈને મારે ઘેર આવી અને મને કહ્યું કે મારે દીક્ષા લેવી છે, તો મને સાધ્વીજીને મેળવી આપો. મેં કહ્યું કે તારા સાસરીઆની રજાથી આવી છું કે શી રીતે ? તેણીએ કહ્યું કે ના હું એકલી આવી છું. મેં તેને મદદ આપવા ના કહી અને પાછી જઈ રજા લઈને આવવા કહ્યું. એટલે એ બાઈ એકલી દરપરા ગઈ. આ બાઈતની તેના બાપને ખબર પડેલી, એટલે બાપ તરફથી દગપરામાં માણસ આવ્યું. આથી ત્યાંના શ્રાવકોએ ડર લાગવાથી બાઈને ત્યાંથી ચાલી જવા કહ્યું. બાઈ પાછી પાદરા મારે ત્યાં આવી અને મને હકીકત કહી. આખો દિવસ બાઈને મેં મારા ઘરમાં રાખી. બપોરે એના મામા, એના સસરા અને એનો બાપ પાદરે આવ્યા. મને મળ્યા અને કહ્યું કે બાઈને સોંપો. મેં બાઈને જવા પૂછ્યું. બાઈએ હા કહી, પરંતુ મને મારે કે સતાવે નહિં તેમ કરવા કહ્યું. એટલે મેં તેના બાપ તથા સસરાને કહ્યું. તેઓએ કહ્યું કે અમારે કાંઈ મારવી તેમજ સતાવવી નથી. ત્યાર પછી મેં લાડાની ગાડી કરી આખી વિદાય કર્યા. હાલ તેને બે છોકરાં છે. છાણીમાં રહે છે. મારાં ઘરના માણસો ત્યાં ગયા હતા અને તેને ત્યાંજ રહ્યા હતા.

બાઈ હીરાનો પોતાનો ખુલાસો તપાસ સમિતિ ઉપર ગયેલો છે.
જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૯.

સ૦ આ બધું શી રીતે બંધ થાય ?

જ૦ સાધુ મંડળમાં અને જૈન કેમમાં એકસંખી હોત તો આ બધું થાત

૨૩૪

નહિં. પણ બે પાર્ટી પડેલી છે અને તેઓ દોષના કારણે સામસામા બને તેટલા પ્રયત્નો કરે છે, એટલે હાલ ભેગું થાય તેમ લાગતુંજ નથી. અને આ પ્રવૃત્તિ બંધ કરવા માટે સરકારે વચ્ચે આવવાની જરૂર છેજ. અને કાયદો થાય તોજ રસ્તો સરળ થાય.

સ૦ તમારામાં કેટલા પંથ છે ?

જ૦ ત્રણ પંથ છે. સ્થાનકવાસી, મૂર્તિપૂજક અને દીગંબર. આ ભાંજગડ મૂર્તિપૂજકોમાંજ છે. સ્થાનકવાસીમાં નથી તેમ દીગંબરોમાં નથી.

સ૦ સં. દી. પ્ર. નિબંધનો ખરડો તમે વાંચ્યો છે ?

જ૦ હા. મેં આખોએ નિબંધ વાંચ્યો છે.

સ૦ ખરડો પસાર કરીએ તો આ બધી પ્રવૃત્તિ બંધ પડશે, એમ તમે માનો છો ?

જ૦ ભલે કદાચ પ્રવૃત્તિ બંધ ન થાય, પણ કાયદાનો અંકુશ હોય તો જરૂર વિચાર તો કરવોજ પડે.

સ૦ તેની ફરીયાદ કોણ કરશે ?

જ૦ શારદા એક્ટમાં જેમ ફરીઆદ કરે છે, તેમ કોઈ પણ મંડળ વિગેરે કરશે.

સ૦ તેમાં તો ખોટી ફરીઆદ ન થાય તેની ખત્રી માટે ડીપોઝીટ લેવાય છે !

જ૦ તે પ્રમાણે અહીં ન પાલવે. બાળલગ્નની જેમ નોંધ કરવામાં આવે છે, તેમ દીક્ષાઓની નોંધ કરવામાં આવે, તો તેની નોંધ ઉપરથી કેસ કમીટ થાય.

સ૦ બાળલગ્નમાં તો ઉંમરજ પુરવાર કરવાની, ને આમાં તો સંમતિ છે કે નહિં વિગેરે તપાસ કરવાની ને ?

જ૦ હા. પણ તે કેસ આવે તો જરૂર તપાસ થઈ શકે.

સ૦ કાયદો કરવામાં તમારો શું અભિપ્રાય છે ?

જ૦ કાયદો થાય તે વ્યાજબી ન કહેવાય. પણ પોતાને ખીજો માણસ દર્દ કરશે તો તે સહન નહિં થાય અને જ્યારે પોતાને જ દર્દ થતું હશે ત્યારે પોતેજ તેની દવા કરાવશે. એવીજ રીતે સડો છે તે કોઈ રીતે દૂર થાય તેમ લાગતું નથી, એટલે ઓપરેશન કરવુંજ જોઈએ અને તે માટે કાયદો થવો જોઈએ એમ હું માનું છું. અને એ માટે અમે પોતાની મેજેજ આ કાયદો માંગીએ છીએ.

સ્થાનકવાસીઓએ દીક્ષા બાબતમાં સાધુ તથા શ્રાવકોની એક કમીટી

૨૩૫

નીમી છે. એટલે કોઈ દીક્ષા લેનાર આવે, તેને પ્રથમ તે કમીટી તપાસે, કમીટીએ પસંદ કર્યા બાદ આચાર્ય તપાસે અને ત્યારપછી લાયકાત જોઈનેજ દીક્ષા આપે.

સ૦ આચાર્ય કોણ થાય ?

જ૦ અમારામાં ઘરઘરના આચાર્ય છે. એવો પણ આજ્ઞા માને યા ન માને, ગુણ હોય યા ન હોય, તો પણ પદવી આપે છે.

સ૦ પદવી કયારે અપાય ?

જ૦ અમૂક જ્ઞાન મેળવ્યું હોય, યોગવહન કર્યા હોય, અમૂક તપસ્યા કરી હોય, તોજ પદવી અપાય.

સ૦ કેટલી પદવીઓ હોય છે ?

જ૦ પ્રથમ ગણી, પંન્યાસ, ઉપાધ્યાય ને આચાર્ય. મોહનસૂરિને પંન્યાસ પદવી અપવાની હતી તે વખતે લાભવિજયે આચાર્યને કહ્યું કે મને પણ પંન્યાસ પદવી આપો. એટલે દેવવિજય અને મોહનવિજયે આચાર્યને કહ્યું કે જોડે તેમને પણ ભલે આપો. આ ઉપરથી તેમને પણ આપી. એટલે મહાદેવ ભેગી પોઠીયાની પણ પૂજા થઈ.

સ૦ વડોદરા સંમેલનના ઠરાવ સંબંધી જાણો છો ?

જ૦ હા. અવલથી આખર સુધી સંમેલનમાં હું હાજર હતો. પ્રમુખ સાહેબે શરૂઆત અને પાછળના ભાગણમાં ભાર મૂકી કહેલું છે કે દીક્ષાની પ્રવૃત્તિ ઘણી બગડી ગઈ છે.

સ૦ ૨૦ મો ઠરાવ વાંચો.

જ૦ ૨૦ મો ઠરાવ વાંચી સંભળાવ્યો.

સ૦ આ ઠરાવ કરવાનો પ્રસંગ આવ્યો એટલે તે પહેલાં બગાડ થયો હશે ને !

જ૦ શરૂઆત થયેલી, પ્રમુખે તેમના ભાણમાં તે સંબંધી જણાવેલ છે. આત્માનંદ પ્રકાશમાંથી વાંચી સંભળાવ્યું.

સ૦ જો ઠરાવ મુજબ વત્યાં હોત તો આ વખત ન આવતને !

જ૦ ના. તો આ વખત જરૂર આવતજ નહિ. ઠરાવોના અભિપ્રાયો સાથે છે, એમ કહી તે આત્માનંદ પ્રકાશ રજુ કર્યું.

સ૦ સાધુઓ ખાતા રખાવે છે એમ કહ્યું તે તમારી જાત માહિતિ છે ?

જ૦ નામ કોઈનું નહિં આપું. એવા ખાતાની થોડીક રકમ મારા હાથમાંથી પસાર થઈ છે અને વડોદરા જે'કમાં મૂકાઈ છે.

૨૩૬

સ૦ તમારા ૩૦૦-૪૦૦ સાધુઓ અને ૧૨૦૦ સાધ્વીઓ કહેવાય છે, તે ખરું છે !

જ૦ સાધ્વીઓની સંખ્યા કાંઈક ઓછી હશે. પણ સાધુઓ કરતા વધારે હશે. શ્રાવક કરતાં શ્રાવિકાઓ વધારેજ હોય છે, તેમ સાધુઓ કરતાં સાધ્વીઓ પણ વધારે હોય. મહાવીરસ્વામીના વખતમાં એક લાખ ને ઓગણસાઠ હજાર સાચા શ્રાવકો અને ત્રણ લાખ ઉપર સાચી શ્રાવિકાઓ હતી.

(રા. ભોગીલાલ હાલાભાઈની ચીઢિથી નીચેનો એક પ્રશ્ન પૂછાયો હતો.)

સ૦ સિદ્ધર્ષિગણોએ ૯ વખત દીક્ષા લીધી અને છોડી અને ૧૦ મી વખતે લઈને પાળી છે, તોપણ તેમની દીક્ષા અયોગ્ય કહી નથી એ વાત ખરી છે ?

જ૦ હાલના સારા સારા આચાર્યો જેઓ વિદ્વાન છે, તેઓમાંના કેટલાક પણ પાછા ઘેર ગયેલા છે અને ફરી દીક્ષા લીધેલી છે. એટલે પાછા પણ આવે છે અને ફરી દીક્ષા પણ લે છે. સારું કામ કરે એટલે યોગ્ય કહેવાય અને ખરાબ કરે તે અયોગ્ય.

સ૦ દીક્ષા આપવા માટે ઉંમર કયી નિયત કરવી ?

જ૦ તે સંબંધમાં શાસ્ત્રના આધારો આપું.

રા. ગોવિંદભાઈ-નહિં આપનો અભિપ્રાય આપો !

સાક્ષી-સાધારણ રીતે ભુદ્ધિવાન અને સમજ શક્તિવાળો હોવો જોઈએ. આપણે ત્યાં એક નોકર રાખવો હોય છે તો પણ તેની લાયકાત તપાસીએ છીએ, તેમ ખાત્રી પણ કરીએ છીએ. તો પછી દીક્ષા લેનાર તો સમજણવાળો હોવોજ જોઈએ. કારણકે તેને તો સદાચારી જીવન ગાળવું છે. એટલે તે જીવન જીવવા માટેની સમજણવાળો હોવો જોઈએ. સાધુઓ અમારા તરણ તારણ, તેના ચરણમાં અમારી માગહેન દીકરીઓ વંદન માટે જાય, તેથી ઘણી જવાબદારીનો સવાલ છે.

સ૦ કાયદાએ ૧૮ વર્ષ કર્યા છે, તો કેટલી ઉંમર રાખવી ?

જ૦ ૧૮ વર્ષની ઉંમર વધારે ઉત્તમ છે. કદાચ ઓછી કરીએ તો ૧-૨ વર્ષ, ૧૬થી ઓછી નહિજ.

સ૦ શાસ્ત્રમાં શું છે ?

જ૦ શાસ્ત્રમાં તો ઓછામાં ઓછી ૮ વર્ષની દરાવી છે, તેનું કારણ સાધુએ સ્વાધ્યાય કરી મોક્ષ મેળવવાનો છે. કૈવલ્યજ્ઞાન થાય ત્યારે જીવન

૨૩૭

મુકત થાય. ૯ વર્ષથી ઓછી ઉંમરનાને તે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાયજ નહિ. અને ૯ વર્ષનાનેજ થાય તે માટે ૮ વર્ષની ઉંમર યોગ્ય ગણી, કારણકે ૮ વર્ષે દીક્ષા લે તો એક વર્ષ દીક્ષા પાળે અને કેવળજ્ઞાન થાય. કોઈ એવા અસાધારણ વીર્યવાન હોય તેને થાય. હવે તો તેવું જ્ઞાન કોઈને થતું નથી.

(ખુલાસા માટે જીઓ શાસ્ત્રિય પુરાવા.)

- સ૦ માયાપત્ની સંમતિ અને યોગ્યતાના સંબંધમાં શું કહો છો ?
- જ૦ ધર્મખંડુ ગ્રંથમાં પાંચ બાબતો ભાર મૂકીને કહી છે. છઠ્ઠા સૈકામાં હરિભદ્રસૂરિ થઈ ગયા કે જેમણે ૧૪૪૪ ગ્રંથો બનાવ્યા છે, તેમણે તે બનાવ્યો છે. વિક્રમ સં. ૫૮૫ માં બનાવ્યો છે. તેની ટીકા બૃહતગચ્છી આચાર્ય મૂનિચંદ્રસૂરિએ કરી છે. પાંચ બાબતો-૧ લેનારની લાયકાત ૨ આપનારની લાયકાત ૩ વાલીની સંમતિ ૪ આશ્રિતોનો બંદોબસ્ત અને ૫ સગાવહાલાંની રજા, રજા ન મળે તો સમજાવીને કપટ પ્રપંચથી લેવી. આ રીતે પાંચ બાબતોની રજા હોય અને પાછળના-ઓના નિર્વાહનો બંદોબસ્ત બરાબર કર્યો હોય, તો પણ ગુરૂ તેની છ મહિના સુધી પરિક્ષા કરે. તેથી વધારે વખતની જરૂર લાગે તો વધારે વખત પાસે રાખે અને ઓછા વખતમાં તૈયાર થાય તો પણ દીક્ષા આપે.
- સ૦ દીક્ષા લેવામાં સંઘની સંમતિ લેવી પડે ને ?
- જ૦ હા. સંઘની સંમતિ લેવી જોઈએ.
- સ૦ સગીરની દીક્ષામાં પણ સંઘની સંમતિ લેવી પડે ને ?
- જ૦ હા. કોઈ પણ નાના અગર મોટાની દીક્ષામાં લેવી પડે. કારણકે કેટલીક બાબતોની પરિક્ષા જે ગૃહસ્થો કરી શકે, તે સાધુઓ કરી શકે નહિ. તેની અગાઉની ચાલચલગત સંબંધી વિગેરેની તપાસ ગૃહસ્થો કરે.
- સ૦ સ્ત્રી વિગેરે આશ્રિતોનો બંદોબસ્ત કરવો જોઈએ ને ?
- જ૦ ઐરી-મા વિગેરે આશ્રિત હોય તેમના નિર્વાહનો બંદોબસ્ત કર્યા પછીજ દીક્ષા લેવી જોઈએ. મહાવીર સ્વામી પછી પરવાનગી લીધા વગરનો એકજ દાખલો બન્યો છે.

આચરક્ષિત ભણી વિદ્વાન થઈને ૨૨ મે વર્ષે ઘેર આવ્યા, ત્યારે રાજા તેમજ પ્રજાએ તેમને ખૂબ માન અને આવકાર આપ્યો. પણ તેની માતા પાસે ગયો ત્યાં આવકાર ન મળ્યો અને પૂછ્યું કે બધું ભણ્યો પણ તું દ્રષ્ટિવાદ ભણ્યો છું ? ત્યારે તેણે ના કહી, એટલે કે બધું

૨૩૮

દ્રષ્ટિવાદ ભણીને આવો. આ ઉપરથી પાછો તે દ્રષ્ટિવાદ ભણવા માટે ગુરૂની શોધમાં નીકળ્યો. ગામની બહાર તોઝલીપુત્ર આચાર્ય મળ્યા, તેમને કહ્યું કે મને દ્રષ્ટિવાદ ભણાવશો! આચાર્યે કહ્યું કે દ્રષ્ટિવાદ તો અમારા જેવાં કપડાં પહેરે ત્યારે જ ભણાય. છોકરાએ કહ્યું કે ભલે ખુશીથી તેવી દીક્ષા આપો. આચાર્યે કહ્યું કે, તારાં માઆપની રજા લઇને આવ્યો છું? મારી માએ તો મને ભણવા મોકલ્યો છે, એટલે ગર્ભિત તો તેમની રજા છેજ, પરંતુ અહિંના રાજાનો મારા ઉપર પ્રેમ બહુ છે, એટલે કદાચ તે ઉપદ્રવ કરે તેમ બને. આ ઉપરથી તેમને બીજે સ્થળે જઈ દીક્ષા આપી. આ દીક્ષાને પરવાનગી વગરની કહેલી છે અને તે પહેલ વહેલી દીક્ષા થઈ.

(ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૯)

સ૦ આ દીક્ષા કેવી કહેવાય ?

જ૦ બાપની તેમજ સંઘની પરવાનગી વગરની હતી, એટલે ચોરીની કહેવાય. (નીચેનો એક પ્રશ્ન રા. કડીઆની સીક્રિટરી પૂછાયો હતો)

સ૦ આર્યરક્ષિતની ઉંમર ૨૨ વર્ષ છે એમ કહી શકો છો ?

જ૦ ગણધરસાર્ધશતકમાં ૨૨ વર્ષની ઉંમર સાખીત કરેલી છે. કોઈ એમ કહેતા હોય કે તે ઉંમર ખોટી છે તો હું તે સાખીત કરી આપવા તૈયાર છું.

સ૦ માઆપની પરવાનગી લેવી જોઈએ?

જ૦ કપટ-પ્રપંચ-છળ-જુઠ્ઠો પ્રયત્ન પરવાનગી લેવા માટે કરે, છતાં ન મળે તો છોડીને દીક્ષા લે. પરવાનગીને આટલું બધું મહત્ત્વ અપાયું છે, એજ બતાવી આપે છે કે પરવાનગી લેવીજ જોઈએ.

સ૦ સ્થાનકવાસીઓ શી રીતે કરે છે ?

જ૦ સ્થાનકવાસીઓનો પણ મત એવોજ છે અને હમણાંજ લીબડીમાં તેમના સાધુઓનું સંમેલન મળેલું તેમાં ઠરાવ્યું છે કે સાધુ તથા શ્રાવકો મળી તપાસ કરે અને તે માટે અમૂક સાધુ તથા શ્રાવકોની એક કમીટી નીમી છે. કમીટીએ તપાસ કર્યા બાદ આચાર્ય પાસે જાય, તે પરિક્ષા કરે અને યોગ્ય લાગે તો દીક્ષા આપે.

સ૦ ઉંમર ઠરાવેલી છે ?

જ૦ એવો ઠરાવ છે કે નાના ભાઈ બહેનને દીક્ષા આપવી નહિ, ઉંમર ઠરાવી નથી.

સ૦ દીગંબરો સંબંધી કાંઈ જાણો છો ?

જ૦ દીગંબરોના આખા હિંદુસ્તાનમાં દશ સાધુઓ નથી. તેમનામાં ચાર

૨૩૯

પ્રકાર છે. બ્રહ્મચારી, એલક, ભટ્ટારક, અને નિગ્રંથમુનિ. બ્રહ્મચારી એટલે સ્ત્રી છોડે, એલક એટલે ધરખાર છોડે, પણ પૈસા રાખે, ભટ્ટારક એટલે ગાદીપતી, નિગ્રંથમુનિ એટલે નગ્ન, માત્ર એક કમંડળ અને એક મોરપીંછી રાખે. હમણાં ત્રણ સાધુઓ આ બાળુ આવ્યા હતા. મારો પુત્ર મણિલાલ એક મહિનો તેમની સાથે રહેલો. તેમના મોટા આચાર્ય કુંદકુંદાચાર્ય થઈ ગયા, તેમના બનાવેલા સમયસાર નામના ગ્રંથમાં તેમની દીક્ષાઓ સંબંધનો આધાર છે.

સ૦ સુધારાવાળા કેટલા ?

જ૦ લગભગ પોણો ભાગ. હું પોતે જુના વિચારનો છું, પણ આવો બગાડો ન થવો જોઈએ.

સ૦ લોકમત કયી તરફ વધારે છે ?

જ૦ એ બાબતમાં બંને પાર્ટિને છોડી બીજાનો અભિપ્રાય લો તો વધારે ઠીક.

સ૦ આજના ભણેલા લોકો સ્કુલો બાંધવામાં, ગરીબોને મદદ કરવામાં |વગેરે બાબતમાં દેવદ્રવ્યનો ઉપયોગ કરવાનું કહે છે અને તેથીજ ઝઘડા થાય છે, એમ કહેવામાં આવે છે તે વાત ખરી છે ?

જ૦ એમ છેજ નહિં. દેવદ્રવ્યને કાંઈ ટચ કરતુંજ નથી. સામાન્ય રીતે એમ છે કે સાધુ ગામડામાં જાય, અને પોતાની કીર્તિ બતાવવા માટે, સામૈયું થયું હતું, પ્રભાવના થઈ હતી, વિગેરે લખાણો છાપામાં મોકલે છે, અને એ રીતે દીક્ષાના આર્ટીકલો પણ છાપામાં આવવા લાગ્યા, અને તે વાંચી વાંચી ભણેલાઓ ગુસ્સે થયા અને સામા પડ્યા.

સ૦ સાધુસંસ્થા ઉપર દ્રેષ છે એમ કહેવાય છે તે ખરું છે ?

જ૦ સાધુસંસ્થા ઉપર દ્રેષ નથી, માત્ર તેમાં જે બગાડો થયો છે તે સુધારો થવો જોઈએ.

સ૦ હું ખાટું થતું અટકાવવા માટે ૧૮ વર્ષ કહું છું, સિદ્ધાંતમાં છે તેની વિરૂદ્ધ વર્તન થાય તો અટકાવવું.

જ૦ આપણે કદી ૧૮ વર્ષ રાખીએ તો અડચણ શું છે ? સાધુનો કાંઈ નિર્વેશ જવાનો નથી. વધારે એલા થાય તો માનદશા થાય.

સ૦ સિદ્ધાંત વિરૂદ્ધ વર્તન થાય તો બંધ કરવું.

જ૦ સિદ્ધાંતમાં બંને દાખલા મળશે. બાળકની વ્યાખ્યા એ પ્રકારની છે. જોઈને હું લખી મોકલીશ. પંચાસક ગ્રંથમાં આવકે ૧૧ પડિમા વહેવી જોઈએ, ત્યારબાદ દીક્ષા લઈ શકે-એમ લખ્યું છે.

સ૦ ૮ ને બદલે ૧૬ કરીએ તો વાંધો નહિં ને ?

જ૦ ના. એટલાથી નહિં થઈ શકે. સરકારે ધર્મમાં હાથ ધાલવાનો હવે ક્યાં ડર રાખવો !

સ૦ શાસ્ત્રમાં ૧૬ જાતની પરિક્ષા છે, તેવો બાળક નજ મળેને ?

જ૦ હા. તે પરિક્ષાઓ કહી છે. વાંચી સંભળાવી.

૨૪૦

- સ૦ ગુરૂ એલાને પાસે રાખે, લાણાવે, લાયકાત જીએ અને ૧૮ મે વર્ષે દીક્ષા આપે તો ધર્મ વિરૂદ્ધ કહેવાય ?
- જ૦ નાજી. કશું ધર્મવિરૂદ્ધ ન થાય.
- સ૦ સાધારણ કાયદો છે કે છોકરો સરાન દત્તાં સુધી મિલકતનો વહીવટ કરી ન શકે. નાલાયક હોય તો દીક્ષા લઈને મિલકત ઉપરનો હક્ક ઉઠાવવા લાયક બને છે ?
- જ૦ ના. ન બની શકે. વ્યવહાર કરવા લાયક નથી, તો આખી મિલકત લૂંટાવવા લાયક હોયજ શી રીતે ? આ કાયદામાં તેની મિલકત સાચવવા માટે કલમ રાખવી જોઈએ, જેથી તે પાછો આવે તો તેને મળી શકે. લગભગ ૫૦ ટકા પાછા આવતા હશે.
- સ૦ પાછો આવશે એમ શી રીતે કહી શકાય ?
- જ૦ મોટો થાય ત્યારે ઇંદ્રિયો વિકાસ પામે, તે વખતે તે કેવો નિવડશે તે શી રીતે કહી શકાય ! અને માટે કાયદાની જરૂર છે.
- રા. કડીઆ-રામવિજયજી મહારાજની દીક્ષા વખતે ૧૭ વર્ષની ઉંમર હતી.
- રા. ગોવિંદભાઈ-ગમે તેમ પણ ૧૮ વર્ષની નીચે એટલે સગીર તો ખરાને ?
- સાક્ષી-ગમે તે ઉંમર હોય તેની સાથે અને વાંધા નથી. મેં તો આશરે કહી છે.

આ સાક્ષી કહે છે કે પં. શ્રી રામવિજયજી મહારાજ સંસારીપણામાં મારે ત્યાં નોકરી હતા. તેમની દીક્ષા અટકાવવા મેં પ્રયત્ન કરેલા અને તેજ માણસ ૧૭ વર્ષની ઉંમરને બદલે ૧૧-૧૨ ની કહે-એ ઉપરથી આ સાક્ષીના કહેવા ઉપર અને તેણે રજુ કરેલા ખીજા દાખલાઓ ઉપર કેટલો વિશ્વાસ રાખવો ! તે વાંચકો અને સમિતિના સભ્યો વિચારશે. આ સાક્ષીએ જે દાખલા રજુ કર્યા છે તેને સગીર દીક્ષા સાથે કાંઈ પણ સંબંધ નથી, તેમ તેમાંના ઘણા તો તેના આશ્રિત યા તેના કબજાના માણસોના છે, એટલે સત્યનો સ્કેટ થવો મુશ્કેલ છે. આ આખું પુસ્તક કાંઈપણ ટીકા ટીપ્પણ વગરજ ઇતિહાસરૂપેજ સમાજ આગળ અમોએ રજુ કરેલું હોવાથી, આ સાક્ષી સંબંધી વિશેષ કાંઈ લખતા નથી. પરંતુ વૃદ્ધ ઉંમરનો આ માણસ ઇરાદાપૂર્વક જુઠું અને શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ બોલતાં કાળના કરાળ પંજને ભૂલી ગયો છે !!! શાસનદેવ એને સદ્બુદ્ધિ અર્પે.

સ૦ કયી ઉંમરે સંમતિની જરૂર છે ?

જ૦ ગમે તે ઉંમરે સંમતિ લેવી જોઈએ. ૫૦ વર્ષની ઉંમરે પણ લેવી પડે. સંઘની તેમજ ઘરના માણસોની પણ સંમતિ લેવી જોઈએ. મહાવીર સ્વામીએ પણ માળાપની હયાતિમાં દીક્ષા ન લેવી એવા અભિગ્રહ કરેલ.

૨૪૨

મૂળચંદ આશારામ વૈરાટીની જીખાની.

તા. ૧૨-૭-૩૨.

૨. અમદાવાદ, શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન,

ધંધો જવેલરી માટ, ઉંમર વર્ષ. ૪૭.

સ૦ આપે મોહનભાઈએ કહ્યું તે સાંભળ્યું ને ! આપનો શું મત છે ?

જ૦ હા. બદી ચાલે છે.

સ૦ શું શું ચાલે છે ?

જ૦ લાયક ન હોય એવા માણસને દીક્ષા અપાય છે. ચોરી છુપીથી અપાય છે.

સ૦ આ ક્યારથી થયું ?

જ૦ સામાન્ય રીતે ૧૫ વર્ષ, છેલ્લાં ૫ વર્ષથી વધારે. આ લોકોની માન્યતા એવી છે કે એલાઓ વધારીએ તો સારું અને તે મુજબ તેઓ કરે છે.

સ૦ ૧૦૮ એલા કરે તો પદવીધર કહેવાય એમ કહે છે તે શું ?

જ૦ એવી વાતો હું સાંભળું છું. મને તેમાં કાંઈ વજુદ નથી લાગતું.

સ૦ એ લોકો શાથી એલાઓ વધારે છે ?

જ૦ એ માને છે કે પુણ્યનું કારણ બને. કરે કરાવે અને અનુમોદિ તો પણ પુન્યના ભાગીદાર બને.

સ૦ દીક્ષા આપે તોજ પુન્ય થાય એમ માને છે ?

જ૦ ના. બીજાં દરેક ધર્મ કાર્યોમાં પુન્ય થાય છે.

સ૦ અમદાવાદમાં પણ દીક્ષાઓ થતી હશે ?

જ૦ અમદાવાદમાં પણ બને છે. પરંતુ વડોદરા રાજ્યમાં વધારે દીક્ષાઓ થાય છે.

સ૦ વડોદરા રાજ્યમાં વધારે બને છે તેનું શું કારણ ?

જ૦ ભાવિ શ્રાવકો વધારે હોય અને તેથી કદાચ મદદ વધારે કરતા હોય, એટલે વધારે દીક્ષાઓ થાય.

સ૦ જાત માહિતિના દાખલા છે ?

જ૦ હું એક માસિક પત્રનો તંત્રી હતો. સુધોપા પત્રનો તંત્રી હતો. તે વખતે આવા કીસ્સાઓના હેવાલો મારી પાસે ઘણા આવતા. પરંતુ હું વેપારી લાઈનમાં હોઈ, તે બાબતમાં પુરતું ધ્યાન આપેલું નહિ. નીચેના દાખલામાં મારી જાત માહિતિ છે.

અમદાવાદમાં શાહપુરમાં એક સાધુ હતા. માંડળના આશરે ૧૮ વર્ષની ઉંમરના એક છોકરા નરસિંહ પ્રેમચંદને ચરમા અપાવવાને બહાને

૩૧

૨૪૨

લઈ આવેલા અને તેને દીક્ષા આપેલી. નરસિંહને દીક્ષા છોડવાની ઈચ્છા હતી. પ્રસંગ મળ્યો, સગાંબહાલાંને ખપ્પર મળવાથી તેઓ આવ્યા અને ધમાલ કરી તેને લઈ ગયા. ત્યાર બાદ તેનું સ્ટેટમેન્ટ બહાર પડ્યું. આ ઉપરથી હું શાહપુર તપાસ કરવા ગયો. સાધુઓ તો વાત કહે નહિ, એટલે ઉપાશ્રયમાં બેસનાર શ્રાવકને પૂછ્યું. તેણે મને વાત કરી. તેની વાત અને બહાર પડેલાં સ્ટેટમેન્ટની વાત મળતી આવી. મેં આ વિષે મારા પત્રમાં સખત નોંધ લીધી છે. કેટલાક કેસો પણ અમદાવાદમાં થયેલા, પરંતુ તે બાબતમાં મને જાતમાહિતિ નથી. વખત ન મળે એટલે જાતમાહિતિ મેળવી શક્યો નથી. પ્રગટ કરેલી નોંધ હાલ મારી પાસે નથી. પછી મોકલી આપીશ.

દીક્ષા વિરોધી ટોળીના હથીયાર અનેલા નરસિંહ પ્રેમચંદના પોતાના ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩૦

- સ૦ પૈસા અપાય છે તે સંબંધી જાણો છો ?
- જ૦ પૈસા સંબંધી વાત સાંભળી છે. મારા પત્રમાં તે પ્રસિદ્ધ કરી નથી.
- સ૦ કાયદા સંબંધી શું કહો છો ?
- જ૦ સંઘ જે આજ્ઞા કરે તે માનવા કબૂલ થાય તો વાંધો નથી. પણ તેમ ન અને તો રાજ્યે વચમાં આવવું જોઈએ. કેટલાક સાધુઓ છે કે જે સંઘની આજ્ઞાને કબૂલ કરતા નથી.
- સ૦ ઝઘડા શાંત થાય છે ?
- જ૦ એવો અજ્ઞાન વર્ગ છે કે જે ધર્મ ધર્મ કર્યા કરે છે, પણ બીજું કંઈ સમજતો નથી, એથી લાગલા પડી જાય છે અને ઝઘડા થાય છે. હાલ બહુ શાંતનિય પરિસ્થિતિ છે.
- સ૦ સંઘ વ્યવસ્થા કરી લે તો ખરડાની જરૂર નથીને ?
- જ૦ સંઘ વ્યવસ્થા કરતો હોય તો કાયદાની જરૂર નથી. પણ તેમ અને તેમ નથી, એટલે કાયદો જરૂરી છે અને જરૂર કાયદો થવો જોઈએ.
- સ૦ કાયદા મુજબ ૧૮ વર્ષથી નાની ઉંમરે દીક્ષા ન આપે તો વાંધો નથીને ?
- જ૦ હા. ૧૮ વર્ષથી નાની ઉંમરે દીક્ષા ન આપે તો વાંધો નથી. તે ઉંમર ખરાબર છે.
- સ૦ ધર્મ-શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ કહેવાય નહિને ?

૨૪૩

૪૦ ઉંમર સાથે કાંઈ ગાઠ સંબંધ નથી. યોગ્યતા જોવી જોઈએ. ૯ વર્ષે કેવળજ્ઞાન થાય છે. પૂર્વના સંસ્કાર હોય જોથી ૮ વર્ષે દીક્ષિત થયેલો હોય તો કેવળજ્ઞાન થાય.

મહાવીર સ્વામી પછી ૧૦૭ વર્ષે જંજુસ્વામી થયા, તેમને કેવળજ્ઞાન થયું છે. તે પછી કોઈને કેવળજ્ઞાન થયું નથી.

સ૦ એ મુજબ ૮ વર્ષે અપાય તો બરાબર છે ?

૪૦ ના. એ હકીકત મુજબ અત્યારના સંજોગોમાં યોગ્ય નથી. ૧૮ વર્ષ બરાબર છે.

કેવળજ્ઞાન સંબંધમાં શબ્દો લખાયા છે કે આ ભરતક્ષેત્રમાં કોઈને કેવળજ્ઞાન થવાનુંજ નથી. બીજાં જ્ઞાનો પણ બંધ થયાં છે, એવું અમારાં શાસ્ત્રમાં છે. એટલે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા આપે તે બરાબર છે. કારણ કે કોઈને આ કાળમાં કેવળજ્ઞાન થવાનુંજ નથી.

સ૦ તેથી સિદ્ધાંતમાં ફેરફાર થાયને ?

૪૦ ફેરફાર થવામાં હું વાંધો જોતો નથી. અને કેટલીએ વખત ફેરફારો થતા આવ્યા છે. દેશકાળ જોતાં આચાર્યોને લાગે તે મુજબ સંખ્યા-બંધ ફેરફારો થયેલા છે. સિદ્ધાંતોમાં ફેરફાર થયાના દાખલા હું રજૂ કરીશ. ખૂદ અમારા તીર્થંકર મહાવીરસ્વામીએ પણ ફેરફાર કર્યો છે. દીક્ષા લીધા પછી તેઓએ વિહાર કર્યો. વિહાર કરતાં કરતાં તેમના મામાના ગામમાં આવ્યા. ત્યાં તેમને ચોમાસાનો કાળ રોકાવા ખૂબ આગ્રહ કર્યો. પણ ચોમાસાને ઘણો વખત હતો એટલે બીજા ગામે વિહાર કરી પાછા ચોમાસા વખતે ત્યાં આવવા કહ્યું. ચોમાસાનો કાળ આવી પહોંચતાં ત્યાં આવ્યાં. વરસાદ ઓછો હતો. તેઓ ઝુંપડીમાં કાચોત્સર્ગ રહેલા. ઓછા વરસાદને લઈને ગાયોને ઘાસની તંગી હતી, તેથી ગાયો આશ્રમનું ઘાસ ખાવા લાગી. બીજા માણસોએ મોટા રૂપિને વાત કરી કે આવો કોણ માણસ આવ્યો છે કે જે પોતાની ઝુંપડીની પણ સાચવણુ રાખતો નથી ! અને પોતાનુંજ રક્ષણુ કરતો નથી ! મોટા રૂપિએ આવી ઠપકો દીધો. અને તેથી ચોમાસાનો કાળ ચાલુ હતો, ૧૫ દિવસ ગયેલા, તો પણ ત્યાંથી વિહાર કરી બીજે ગામ ગયેલા. એટલે અનુકૂળ લાગે તો ફેરફાર થાય. એથી કાંઈ શાસ્ત્રની દિવાલો તુટી પડતી નથી અને તેથી કાંઈ નુકશાન થતું નથી એવી મારી માન્યતા છે.

(ખુલાસા માટે જુઓ શાસ્ત્રિય પુરાવા.)

સ૦ સિદ્ધાંતમાં ફેરફાર થાય છે !

૨૪૪

- જા૦ હા. અમારા તીર્થંકરે ૨૪ છે. પહેલા તીર્થંકરના વખતમાં પાંચ મહાવ્રત હતા. બીજાથી ત્રેવીશમા તીર્થંકર સુધી ચાર મહાવ્રત હતા. એટલે તે વખતની સરળતા મુજબ ચોથું પાંચમું ભેગું કરી ચાર મહાવ્રત રાખેલાં. ત્યાર પછી ૨૪ મા તીર્થંકર મહાવીરસ્વામીને લાગ્યું કે પાંચમા આરાના લોકો સમજી નહિ શકે, એટલે એમણે પાશ્વું ચોથું અને પાંચમું વ્રત જુદું પાડ્યું.
- સ૦ યૌવન પ્રગટ થયા પછી છોકરો અભ્યયર્થ રાખી શકે છે કે નહિ, તે સારી રીતે તપાસ કરી, લણાવી ૧૮ વર્ષ દીક્ષા આપે તો શું વાંધો ?
- જા૦ પાસે રાખે , લણાવે, અભ્યયર્થ પાળી શકશે કે કેમ એ વિગેરેની તપાસ કરી, ૧૮ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા આપે તો તેમાં બાધ નથી.
- સ૦ મોહનલાલ કહી ગયા કે સાધુ પૈસા રાખે છે. તે સંબંધમાં તમે શું કહો છો ?
- જા૦ સાધુઓ પૈસા રાખે છે તેમ સાંભળ્યું છે.
- સ૦ પૈસાનો ઉપયોગ શું કરે છે ?
- જા૦ પોતાની મરજી મુજબ ઉપયોગ કરે છે. પુસ્તકો છપાવવામાં, છોકરા નસાડવા ભગાડવામાં.

અત્રે સાક્ષીએ પ્રભાવક ચરિત્ર નામની ચોપડી રજુ કરી હતી અને તેમાં પાને ૧૮૮ મે સિદ્ધર્ષિસ્રિનું ચરિત્ર છે તેમ જણાવ્યું હતું.

—:૦:—

૨૪૫

ચીમનલાલ જેઠાલાલ-ખંભાતવાળાની જીવ્યાની.

તા. ૧૨-૭-૩૨

વીસાશ્રીમાળી જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક. ઉંમર વરસ ૨૭,
રૂઢીશ ખંભાત, ધંધો ઈમારતી લાકડાની દુકાન.

સ૦ તમારો મત શું છે ?

જ૦ અયોગ્ય દીક્ષા અપાય છે તેથી હેલના થાય છે અને તેથી ઝઘડાઓ થાય છે. કેટલે કેસ પણ જાય છે.

સ૦ દાખલા કોઈ છે ?

જ૦ હા. ખંભાતમાં બે દાખલા બન્યા છે. અમારા પાડોશમાં જ બનેલા છે, તેથી જાણું છું.

રતિલાલ ગાંધી ઉ. આશરે વર્ષ ૧૭. ખંભાત હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતા હતા. તેને દીક્ષા આપવા માટે શ્રાવકો અમદાવાદ નસાડી ગયા. દીક્ષા અપાવી. છોકરાની મરજી નહિં હોય, તેમજ સંઘની સંમતિ લીધેલી નહિં. માયાપને પણ પૂછેલું નહોતું. રામવિજયજી મદારાજે દીક્ષા આપી. તેના માયાપ અમદાવાદ ગયા અને છોકરો સોંપવા વિનંતિ કરી. મદારાજે તેમને ધમકાવ્યા. આચાર્ય પાસે ગયા ત્યાં પણ વિનંતિ કરી છતાં છોકરો પાછો સોંપ્યો નાહ. કેટલાક વખત પછી વિહાર કરતાં સાધુઓ વાસદ આગ્યા, ત્યાં છોકરાંના સગાંવહાલાં ગયા. મારામારી થઈ અને છોકરાને ઉપાડી ગયા. બન્ને પક્ષે સામસામી મારામારી કરી. છોકરાને ગાંધીની દુકાન છે. કેસ કોર્ટમાં થયેલો. ખેડા, બેરસદ અને ખંભાતમાં છોકરાની જીવ્યાની થયેલી. પાંચ વર્ષ આ બનાવને થયાં. ઠરાવની નકલ મોકલી આપીશ.

આ સંબંધી ખુલાસા માટે જીઓ શેઠ કરતુરભાઈ અમરચંદની જીવ્યાની પાછળ પાને ૧૫૩.

૧૪-૧૫ વર્ષની ઉંમરના રતિલાલ જેસીંગભાઈ ખંભાતનાને આચાર્ય સાગરાનંદસૂરિએ રતલામ નસાડી દીધો. ખંભાતથી નસાડી ગયા. માયાપની તેમજ સંઘની સંમતિ વગર નસાડી ગયેલા. ધાર્મિક અભ્યાસ માટે લણવા જતો, ત્યાંથી નસાડેલો. તેના સગાંવહાલાં રતલામના અમલદારો સાથે લીંબડી ઠાકોર સાહેબને સારો સંબંધ હોવાથી, લીંબડી ગયા અને તેમની મદદથી રતલામ ગયા. ત્યાં જઈ

૨૪૬

છોકરો કબજે કર્યો. હાલ તે છોકરો ખંભાત છે. એ વર્ષ પહેલાં આ બનાવ બનેલો. અમારી નાત જાતમાં ફાંટા પડ્યા છે, તેનું કારણ પણ આજ છે.

આ હકીકત તદ્દન ખોટી છે. રતિલાલ જેસંગભાઈના પોતાના તથા તેના આપના ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩૧.

સ૦ શાથી ફાંટા પડ્યા?

જ૦ છોકરાને પાછો લાવનારાને નાત બહાર મૂકવા કહ્યું અને તેથી ફાંટા પડ્યા.

સ૦ એ પક્ષ દીક્ષામાં માને છે ?

જ૦ હા. એ પક્ષને દીક્ષાઓ વધારવી છે, પણ આવી દીક્ષાઓ અમારા હિસાબે ઘણીજ ભૂલ ભરેલી છે.

સ૦ ૧૮ વર્ષની અંદરનાને દીક્ષા અપાય તો શું વાધો ?

જ૦ ૧૮ વર્ષની ઉંમરનાને વૈરાગ્ય થાયજ શી રીતે? પાંચ મહાવ્રતો વિગેરે બીજી ક્રિયાઓ પણ તે શી રીતે પાળી શકે? ૧૮ વર્ષથી ઓછી ઉંમરનાની દીક્ષા, માત્ર આમાં સુખ છે વિગેરે લાલચો બતાવીનેજ આપવામાં આવે છે, એટલે ૧૮ વર્ષ બરાબર છે. તેની નીચેની ઉંમર યોગ્ય નથી.

(નીચેનો પ્રશ્ન રા. કડીઆની ચીઢિથી પૂછાયો હતો.)

સ૦ રતિલાલને દીક્ષા આપી તે વખતે રામવિજયજી મહારાજ અમદાવાદ હતા ?

જ૦ ના. તે વખતે રામવિજયજી સુરત હતા. તેમના બીજા સાધુઓએ દીક્ષા આપેલી.

રા. કડીઆએ કહ્યું કે છોકરાને પાછો લાવવાથી સંઘમાં ફાંટા પડ્યાજ નથી, પરંતુ વાસદમાં તોફાન કર્યું, સાધુઓ ઉપર આક્રમણ કર્યું, તેને અંગેજ મતભેદ છે અને માશી માંગવાની વાત છે. માશી માંગે તો આજે ભેગાં મળી જાય. એટલે તે ભાઈએ છોકરાને પાછો લાવવાથી ફાંટા પડવાનું જણાવ્યું-તે હકીકત ખોટી છે.

૨૪૭

પતિત જીનવિજયની જીખાની.

તા. ૧૩-૭-૩૨.

સ૦ તમારામાં દીક્ષા સંબંધી કાંઈ ઝઘડો ચાલે છે ?

જ૦ હા. ઝઘડો હાલ ચાલે છે તેના કારણ ઘણાં છે. જેમ અત્યારે સમાજમાં ચાલે છે, તેમ જૈનોમાં પણ નવા અને જીના વિચારની અથડામણી ચાલે છે. ખાસ કરીને સાધુઓ કેટલેક અંશે ધાર્મિક સત્તા બધી પોતાના હાથમાં રાખીને બેઠા છે. એક વર્ગ કહે છે કે અમે જે કરીએ તેમાં શ્રાવકોને બોલવાની સત્તા નથી. જ્યારે બીજો વર્ગ કહે છે કે સાધુઓની જે પ્રવૃત્તિથી સમાજમાં કલેશ-ઝઘડા થઈ વૈમનસ્ય વધે છે, તે ઉપર અંકુશ જોઈએ. આ કારણથી અથડામણ અને તેમાં આ દીક્ષા પ્રકરણથી વધારો થયો. હમણાં સગીર દીક્ષાની પ્રવૃત્તિ બહુ વધી છે. રજા સિવાય નસાડી-લગાડી મુંડી નાંખે અને પછી તેના કુટુંબીઓ તેને પાછો મેળવવા પ્રયત્ન કરે, એટલે ઝઘડા થાય અને કોર્ટ ચલે. નવા વિચારવાળા આ સ્થિતિ અટકાવવા કહે છે કે સગીરના માઆપ અને સંઘની સંમતિ દીક્ષા લેતી વખતે લેવી જોઈએ અને એ માટે કેટલાક સંઘોએ ઠરાવ પણ કર્યા છે. બહારથી ગામમાં છોકરા લઈ આવે અને પરિણામે તોફાન-મારામારી થાય, તેથી આવા ઠરાવ કરે છે. તેમાં જીના એટલે સાધુ પક્ષવાળા હોય તે વિરુદ્ધ પડે એટલે ઝઘડા વધે.

દીક્ષાના વિરોધીઓ સમાજને લડકાવવા માટેજ સગીર દીક્ષાઓ બહુ વધી છે-એવી ખોટી જીમરાણ કરે છે. છેલ્લા ૬૫ વર્ષમાં થયેલી સગીર દીક્ષાઓના આંકડા માટે પાછળ જુઓ પાનું. ૧૦૮.

સ૦ શાસ્ત્રમાં દીક્ષાના નિયમો છે ને ?

જ૦ હા. તેમાં સંમતિ જોઈએ, લાયકાત જોઈએ, ચારિત્ર સાફ હોવું જોઈએ, કરજ બોજો ન જોઈએ, વગેરે ૧૮-૨૦ પ્રકાર આપેલા છે. આત્મકલ્યાણ શું છે એ બરાબર સમજીને લે તે દીક્ષા કહેવાય. કપડાં પહેરાવ્યાં અને મુંડ્યો તેથીજ સાધુ ન કહેવાય.

સ૦ સંઘની સંમતી લેવીજ જોઈએ ?

જ૦ માઆપની સંમતિ હોય તો પણ સંઘની સંમતિ અવશ્ય લેવી જોઈએ. હાલ તો સંઘ જેવી વસ્તુજ રહી નથી. માંહોમાંહે ઇર્ષા

૨૪૮

વધી છે અને તેના કારણભૂત સાધુઓ છે, કારણ તેઓજ બન્ને પક્ષને લગવી મારે છે.

સ૦ વધારે પક્ષ કયી બાબુ છે ?

જ૦ તે કહી ન શકાય. કારણકે સ્થળના સંજોગો પ્રમાણે વધારે ઓછા હોય. સાધુઓને શિષ્ય વધારવાનો મોહ હોય છે કે ફલાણા પાસે ૫૦ અને મારી પાસે નહિ? તેથી જે આવ્યો તેને મુંડી નાંખે છે. જેમ કોઈ ગરીબ હોય અને બૈરી મેળવતાં મુશ્કેલી પડે છે, તેમ સાધુઓ એટલાં બધાં વલખાં મારે છે કે ન પૂછો વાત અને તેવાને સાધુજ ન માનવા જોઈએ.

સ૦ કાયદો થાય તો તેનો અમલ થશે ?

જ૦ બાળકજી જેવા લોકહિતના સારા કાયદાનું પણ ઉલ્લંઘન ક્યાં નથી થતું ! પણ તેથી શું ! જેમાં હિત હોય તે કરવુંજ જોઈએ.

સ૦ માફ કરજો, દીક્ષા માટે આપને અંગત પ્રશ્ન પૂછું ?

જ૦ શા માટે નહીં ! ખુશીથી કહીશ.

સ૦ આપે દીક્ષા લીધેલી ?

જ૦ લીધેલી નહિં આપેલી, માઆપને પૂછ્યા વિના મુંડી નાંખેલો. પ્રથમ મેં સ્થાનકવાસીમાં દીક્ષા લીધી. ૬-૭ વર્ષ રહ્યો, પણ જેમ જેમ સહવાસમાં આવ્યો, તેમ તેમ આસ્થા ઉઠતી ગઈ. બીજા બે બાળકોને પણ મુંડેલા. તેમના આચારવિચાર વિગેરેની પ્રવૃત્તિ જોતાં તે વર્ગ ઉપરથી મારી આસ્થા ઉઠી ગઈ. મેં દીક્ષા લીધી ત્યારે મને ભર-માવ્યો હતો કે હજારો પગે પડશે, વંદશે, મહેનત નહીં, ખાવાપીવાની ચિંતા નહિં વિગેરે કહી ફેસલાવી લઈ ગયા. સાધુ તપ કરે, બે ત્રણ મહિના ઉપવાસ કરે, તેથી મારા ઉપર પ્રભાવ પડેલો, પણ અનુભવે ખરી સ્થિતિ દેખાવા લાગી. આથી આ રસ્તો જન્મ સુધારવાનો નથી, પણ બગાડવાનો છે, તો જન્મ સુધરે તે તરફ જવું-તે ઠીક લાગ્યું. આથી તે તરફ જવા પ્રયત્ન શરૂ કર્યો. પછી બીજા સમુદાયના માણસો મળ્યા, તે તરફ મન ફર્યું. આથી પછી મૂર્તિપૂજકની દીક્ષા લીધી. આંહી પણ મને પ્રથમના જેવોજ અનુભવ થયો. મેં શાસ્ત્રો વાંચ્યા, અભ્યાસ કર્યો. પરંતુ સાધુઓના આચારવિચાર અને તેમના આદર્શ જીવનની મારા ઉપર છાપ ન પડી, કે જેનાથી હું મારા આત્માનો વિકાસ કરી શકું. કેટલીક વખત વાદવિવાદ થતો અને વિચારોમાં વિરોધ થતો. આથી મારા ઉપર અભાવ થયો અને એમ

૨૪૨

કહેવામાં આવતું કે તમે નાસ્તિક છો, તમને શ્રદ્ધા નથી. હું ચોક્કસ કહું છું કે મને સંયમની હીનતાના ઘણાજ ખરાબ ધુરા અનુભવ થયા છે. શાસ્ત્ર ભલે સગીરની દીક્ષા સંમત કહે, પણ આજના સાધુઓના આચારવિચારના મને થયેલા ખરાબ અનુભવ ઉપરથી હું કહું છું કે સગીરની દીક્ષા બંધ કરવીજ જોઈએ. જે કોઈ દીક્ષા આપે તો તેના જીવનને નષ્ટ કરવા ખરાબર છે, તેમજ તેના હિતને મહાન નુકશાન પહોંચે છે. અભ્યાસ કરવા માટે દીક્ષા લે છે એવું કાંઈ નથી. બાળક પોતે સમજી શકે કે આ રસ્તે જવાથી હું મારું આત્મહિત સાધી શકીશ કે નહિં, અને એ સમજીને માટે ખરી ઉંમર કાયદાએ ૧૮ ગણી છે, તે ખરાબર છે. આપણેજ આપણા છોકરાને બેઝિંગમાં મૂકવો હોય તો ત્યાંના માસ્તરોની ચાલચલગત બધું તપાસીએ છીએ વિગેરે ઘણી જાતની તપાસ કરીએ છીએ. એટલે સગીરને હાલના આચાર વિચાર વગરના સાધુઓને સોંપવા, તે પણ જોખમભરેલું છે. ભલે માબાપ કે સમાજની રજા હોય તો પણ નૈતિક હિતને માટે સગીરને દીક્ષા નજ આપવી જોઈએ અને એ માટે પણ આ કાયદો કરવોજ જોઈએ.

સ૦ ત્યારે કયી ઉંમરે દીક્ષા આપવી ?

જ૦ ભલે ૧૮ વર્ષનો હોય કે ૨૦ વર્ષનો હોય, કાયદો જે ઉંમરે સગીર ગણતો હોય, તે ઉંમરે દીક્ષા આપવી જોઈએ. કાયદાતના ધોરણ બધા છે. બધી પરિસ્થિતિ સારી હોય તો પણ નિયમ કરવો જોઈએ કે છોકરો સમજતો થાય ત્યારેજ દીક્ષા લઈ શકે. શાસ્ત્રમાં કહેલું છે, પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે આચાર વિચાર નથી. ધારો કે સાધુ હોય અને ચોરી કરતો હોય તે વખતે રાજ્ય શું કરે ? રાજ્યે તો તેને ગૂંહેગાર ગણવોજ જોઈએ.

શાસ્ત્રના નામે પણ નિર્બંધને ટેકો આપનારા કેટલું અયુક્ત કહે છે !
તે માટે જુઓ શાસ્ત્રીય પુરાવા.

સ૦ કેતી પાસે દીક્ષા અપાવવી તે પર્વદગી માબાપ પોતે કરી શકે ને ? રાજ્ય શી રીતે કરે ?

જ૦ માબાપ એવા પણ હોય છે કે છોકરા છોકરીઓને વેચ્યાને ત્યાં વેચે છે, ત્યાં રાજ્ય શું કરે છે ? એવાં કારણો મળતાં હોય તો જરૂર આવી પ્રવૃત્તિ તો બંધ કરવી જોઈએ. ૧૮ વર્ષનો બાળક

૩૨

૨૫૦

સમજી શકે છે, સ્વતંત્ર છે, એટલે તે ગમે તે કરે તે જોવાનું નહિં. માઆપ સમજી શકે કે આ ગુરૂ યોગ્ય છે, પણ છોકરો ન સમજતો હોય તો માઆપને તે હકક નથી.

સ૦ અયોગ્ય દીક્ષા અપાય છે તેની ફરીયાદી કોણ કરશે ?

જ૦ જે ગામમાં દીક્ષા થઈ હોય, તે ગામનો સંઘ તે દીક્ષા માટે જવાબદાર છે, એટલે તે ગામના સંઘનો કોઈ પણ વ્યક્તિ ફરીયાદ કરી શકે.

કદાચ કોઈ દેખી તેવી ફરીયાદ કરે તો શું કરવું ?

જ૦ જેમની આગળ ન્યાયજ છે, તે પુરાવા ઉપરથી ન્યાય આપશેજ.

મ૦ શારદા નિબંધમાં એવી ફરીયાદો માટે રૂ. ૧૦૦) જામીન લેવાય છે. તે મુજબ આમાં પણ રાખીએ તો શું ?

જ૦ તો આવું પણ રાખી શકાય, કાયદાની મને ખબર નથી. પહેલાં વિદ્યાપીઠમાં હું હતો. હાલ હું નકેતનમાં જૈન ધર્મના આચાર્ય તરિકે કામ કરું છું. પુરાતત્ત્વ મંદિરમાં હું હતો. શાસ્ત્રનો કાંઈકે અભ્યાસ કર્યો છે. બે વર્ષ ઉપર દેશની ચળવળમાં જેલમાં જઈ આવ્યો છું.

સ૦ જર્મન સ્કોલરો તો જૈન ધર્મની પ્રશંસા કરે છે ને ?

જ૦ જર્મન સ્કોલરો દરેક વિષયમાં રસ લે છે. જે વિષયમાં રસ પડે તેનો અભ્યાસ કરે છે. દીક્ષા સંબંધી શું કહે છે તે મારા જાણવામાં આવ્યું નથી. પ્રોફેસર વોલ્ટર સુથ્રીન મારા એક મિત્ર છે. તેઓ જૈન પેપરો દરેક વાંચે છે. હાલ ઈન્ડીઆની મુસાફરી કરે છે. અમદાવાદમાં તેઓ આવેલા અને મારા મહેમાન થયેલા. પ્રથમ દીગંબર-સ્વેતાંબરનો મારા મારીનો અઘડો આવતો હતો, ત્યારે તેમાં રસ લઈ વાતો કરતા કે જૈન ધર્મનો મૂળ સિદ્ધાંત એવો છે કે જે પ્રવૃત્તિથી રાગદ્વેષ અને વૈર વિરોધ ઓછા થતા હોય, તેવી દરેક પ્રવૃત્તિ કરવી તે છે. તે વખતે અમદાવાદમાં પણ જૈનેતા કેસ ચાલતા, હેન્ડબીલો નીકળતા, કે જે હેન્ડબીલો એવાં કે અપશબ્દોથી ભરેલા. તે વખતે મને પૂછેલું કે આ બધું શું થાય છે ! તેની મને કાંઈ સમજણ પડતી નથી. તે વખતે મેં કહેલું કે બધું અનુચિત થાય છે. સમાજની નિંદા વિગેરેના લખાણો પેપરમાં આવતાં હોય, તે ઉપર વિચારશીલ માણસો જરૂર વિચાર કરેજ.

૨૫૧

શ્રાવકોએ કયી પ્રવૃત્તિ કરવી અને કયી ન કરવી, તે માટે જુઓ શાસ્ત્રિય પુરાવા.

સ૦ આ ખરડો થવાથી લાભ શું ?

જ૦ આ ખરડો થવાથી ઘણાજ લાભ છે અને જે રાજ્ય ન કરે તો તેની કરજ ચૂકે છે.

સ૦ શાંતિ નિકેતનમાં શું કરે છે ?

જ૦ જૈન ચેર સ્ટાર્ટ કરી છે. મારા વિચાર પ્રમાણે આવા કાયદાની જરૂર છેજ. કેમકે પણ જાતના સંન્યાસી આવા બધાને માટે કાયદાની જરૂર છે.

સ૦ કાયદાથી, ઘણાં માણં પરિણામ આવે છે તે ન આવે ?

જ૦ એવા અનેક કેસો બન્યા છે, જે સારા માણસોને વાત પણ ન કરી શકાય. અમદાવાદમાં એવા પણ સારા સારા ગણાતા કુટુંબો છે કે જેઓએ સાધુ-સાધ્વીને પોતાના મકાનમાં પેસવા દેવાની પણ મનાઈ કરેલી છે. એટલે આ કાયદાની ખાસ જરૂર છે.

અમદાવાદ જે જૈનપુરી ગણાય છે-ત્યાં સાક્ષીએ સાધુ-સાધ્વીને ઘરમાં પેસવા ન દેવાની જે વાત કરી છે-તે તદ્દન ખોટી છે, પરંતુ લોકલજન મૂકીને પતિત થયેલાઓને ધમત્રેમી જૈન સમાજ ઘરમાં પણ પેસવા ન દે-એ સ્વભાવિક છે. આ સાક્ષી તેવો પતિત છે અને તેની પોતાની જાત માટે તેવો અનુભવ થયો હોય તો તે યોગ્યજ છે.

૨૫૨

સુખલાલની જુખાની.

તા. ૧૩-૭-૩૨.

રહીશ લીંબડી, હાલ અમદાવાદ. ઉં. વ. ૫૦. ૧૪ વર્ષનો હતો ત્યારથી ચક્ષુદોષ છે. ગુજરાતી સાત ભણેલો. પછી મેં શાસ્ત્રીય અભ્યાસ કર્યો.

સ૦ શી રીતે કર્યો ?

જ૦ કાનથી.

સ૦ દીક્ષા સંબંધી શાસ્ત્રમાં શું કહ્યું છે ?

જ૦ હું તે સંબંધી આપને કહું તે પહેલાં મેં એક જૈન ધર્મ ઉપર નિબંધ લખેલો છે અને તેનું નામ શિષ્યચોરીની મિમાંસા-એ મથાળા નીચે લખેલો છે. એક પણ વાક્ય નિરાધાર લખ્યું નથી. જરૂર હોય તો તે આપતના જુદી રીતે પણ પુરાવા આપું. બુક રજુ કરી. પર્યુપણપર્વ વ્યાખ્યાનમાળા.

સ૦ સામસામી પાટીએ શાથી છે ?

જ૦ બે પાટી પટેલી છે. એક પક્ષ સગીરની દીક્ષામાં માને છે અને તે સંબંધમાં તેમની દલીલ છે કે મહાવીરસ્વામીના સમયમાં ૮-૯ વર્ષના પણ દીક્ષા લેતા. તે આપતનો ઉલ્લેખ મૂળ આગમમાં છે, એટલે દલીલ છે.

બીજી બાજુ ૧૦૦૦-૧૫૦૦ વર્ષ પહેલાં ચેલાઓને નસાડતાં તેમજ વગર પરવાનગીએ દીક્ષા અપાતી હતી, તેવું પણ મને છે.

બીજા પક્ષની દલીલ એવી છે કે સગીર દીક્ષા ન અપાવી જોઈએ, તેમજ તેની લાયકાત વિગેરે જોવું જોઈએ. અને આ આપતમાં બંને બાજુનો વિચાર કરી આ નિબંધ મેં લખ્યો છે. તેમાં પ્રથમ જે દીક્ષા અપાતી હતી, તે કઈ ભૂમિકા અને કેવા સંજોગોમાં અપાતી-તેનો ઇતિહાસ રજુ કર્યો છે.

૯ વર્ષનો બાળક યોગ્ય છે, પણ જો એ સાધુ પોતે યોગ્ય ન હોય તો સોંપવો વ્યાજબી છે ? નહિજ. ઘણી વખત સાધુઓએ વેષ ધારણ કર્યો હોય છે, એટલે આચાર બરાબર પાળતા હોય કે ન હોય, તો પણ તેઓને ઘણીવાર માન્યાપ સોંપે છે. એ રીતે સોંપે તો તો વાંધો લેવોજ નોઈએ ને ? જોવાનું એકજ કે મૂળ તત્ત્વ નષ્ટ ન થાય, તેનો ખ્યાલ રાખવો જોઈએ. અને એ

૨૫૩

આખતમાં સંઘે તેમજ રાજ્યે અંતેએ પગલાં ભરવાં જોઈએ. દીક્ષાનાં સંબંધમાં હાલ જે પ્રવૃત્તિ ચાલે છે, તે યોગ્ય નથી. અયોગ્ય દીક્ષાની પ્રવૃત્તિ મૂળથીજ ચાલી આવે છે, પણ આજે વિશિષ્ટ બની છે. પૈસાની લાલચથી, બળાત્કારથી, પોતાના કલ્યાણથી વિગેરે પ્રકારે દીક્ષા અપાય છે.

પ્રથમ અયોગ્ય કામ કર્યું હોય, ત્યારે સંઘ અથવા આગેવાન ગૃહસ્થ ધર્મ કહેતા, ત્યારે સાધુ શરમાઈ જતા. અત્યારે એક વર્ગ એવો ઉભો થયો છે કે આ વસ્તુનું છડેચોક પ્રતિપાદન કરે છે અને કહે છે કે શાસ્ત્રવિહિત છે. અપવાદરૂપનો ઉપયોગ પ્રવૃત્તિમાં સ્થાપન કરે છે. આજના જમાનામાં એ ન ચાલે. એ લોકો કહે છે કે ધાર્મિક કાર્યોમાં રાજ્યની કબજગીરી ન જોઈએ, તે છતાંએ કેટલાક એવા ધાર્મિક કાર્યોમાં એજ લોકો રાજ્યની મદદ લે છે-એ ઠીક નથી.

સ૦ આ કાયદો કરીએ તો પરિણામ કેવું આવશે ?

જ૦ પારણામ કેવું આવશે તે હું ન કહી શકું. આપણે ધારીએ છે તેવું પરિણામ ન આવે. એક અથવા બીજી રીતે માધું પરિણામ પણ આવે. જુદા જુદા રાજ્યોમાં કાયદો થવાની ચર્ચા ચાલે છે, એટલે આ પ્રશ્ન વ્યાપક થશે. પરંતુ છેવટે તેનું પરિણામ એ આવશે કે દીક્ષાની મહત્તા જશે. ગ્વાલીયર રાજ્યમાં હમકલું થયું હતું. બીકાનેર, જોધપુર, ભાવનગર વિગેરે વિચાર કરી રહ્યા છે-ત્યાં કાયદો થશે. આ કાયદાથી દીક્ષાને અટકાવવાનો ધરાદો નથી, પણ તેને અંગેના દેખાતા દોષો દુર થઈ જાય, તો પણ એટલે અંશે સાઈ પરિણામ આવશે.

૧૮ વર્ષની ઉંમરના પણ લગભગ કમાવાની શક્તિ વગરના લાલચથી ફસાય તેવા દાખલાઓ પણ બનવાના. ૧૨-૧૪ વર્ષના છોકરાને માઆપ પાસેથી કાશી લઈ જવામાં આવેલા. ૧૮-૧૯ વર્ષે તેઓ કોલેજમાં ભણતા તેઓ છુટી ગયા, પણ બીજા ૨૦ વર્ષના થયા તો પણ ફસેલા છે. એવી રીતે નાની ઉંમરમાંથી પાકટ સમજવાળા બની જશે. કાચી ઉંમરે દીક્ષા ન આપવી જોઈએ. સંઘની સંમતિ, માઆપની સંમતિ તેમજ લાયકાત જોઈનેજ દીક્ષા અપાય. હું સમજું છું, છતાં પણ મને દીક્ષા ન આપે, કારણ કે હું લોકોપયોગી ન બનું. સ્થાનકવાસી અને દીર્ઘાંબરોમાં પણ સ્વેતાંબર મુજબજ નિયમો છે.

સ૦ એક ભાગજ ખટપટ કરે છે તેનું કારણ ?

૨૫૪

૪૦ અમૂક વ્યક્તિઓનો એમાં હાથ છે. મેં તો તેમના ગુરૂઓ અને શિષ્યોને પણ લણાવેલાં છે-એટલે જાણું. ગમે તે રીતે દીક્ષા આપી હોય, તો પણ તેમાં કલ્યાણ માને છે. ૧૦૦ માં ૯૯ જીવ અને એક રહે અને ચારિત્ર પાળે તો તેમાં પણ પુન્ય માને છે. ૯૯ જીવ તેની ફિકર નહિં.

દીક્ષા એ એવી વસ્તુ છે કે જેનાથી સમગ્રનું કલ્યાણ થાય. પ્રજા એવી અજ્ઞાન છે કે કલ્યાણમાં સમજતી નથી. ચિત્તશુદ્ધિ, જીવનશુદ્ધિમાં એ સમજતા નથી. સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ કરે છે. પ્રત્યાઘાતવૃત્તિ ઉત્પન્ન થઈ છે.

નસાડી લગાડીને દીક્ષા થઈ હોય અને કેસ કોર્ટ ચઢવાનો હોય, તો પણ લાંચ આપીને, પૈસા આપીને કેસ રોકાય, કારણ કે પૈસા મળ્યા, એટલે કેસ નં કરે.

સ૦ જાતભાહિતિના દાખલા આપી શકશો ?

૪૦ આપવા હોય તો આપી શકું, અંગત પૂછશો તો જરૂર આપીશ. કહેવામાં હરકત નથી. અહિંઆ નુકશાન થાય-એવો દાખલો ટાંકવો ઠીક નહિં. દાખલાઓ આંખે જોઈ શકું નહિ, ઘડાંએ સાંભળું, જેથી પ્રત્યક્ષથી ફેર પડવાનો. અહિંસાની રક્ષા માટે હિંસાની ફેજ ન જોઈએ.

૨૫૫

ગુલાબચંદ ૩૫ચંદ—ડભોધવાળાની જુખાની.

તા. ૧૧-૭-૩૨.

વીશાશ્રીમાળી જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક, ઉ. વ. ૫૨.

સ૦ તમારા છોકરાને દીક્ષા આપવામાં આવેલી?

જ૦ મારા છોકરા શાંતિલાલને ગઈ સાલ દીક્ષા આપવામાં આવેલી.

સ૦ કેને આપેલી?

જ૦ કીર્તિમુનિએ ઉંઝામાં દીક્ષા આપેલી.

સ૦ તેમાં તમારી સંમતિ હતી?

જ૦ ના. મારી જાણ સિવાય દીક્ષા આપી. મારી સંમતિ નહિ.

સ૦ છોકરાની ઉંમર કેટલી હતી?

જ૦ ૧૫-૧૬ વર્ષનો હતો. કુંવારો હતો.

રા. ગોવિંદલાભ—જે હકીકત બની હોય તે કહો.

સાક્ષી—ડભોધમાં ૧૯૮૬ માં કપુરવિજયજી ચોમાસુ રહેલા. તેમની પાસે છોકરાને જવા આવવાનો પરિચય હતો. તે પછી તે પાટણ ગયા, ત્યારે છોકરાએ પાટણ વાંઘવા જવા કહેલું. મેં એને કહેલું કે મારે જવું છે, એટલે હું સાથે લઈ જઈશ. છોકરો જાનોમાનો ઘરમાંથી રૂ. ૪) લઈ નાસી ગયો. સાંજે ઘેર ન આવ્યો ત્યારે મને માલુમ પડ્યું. પૂછપરછ કરતાં ગામના છોકરાઓથી ખબર પડી કે તે પાટણ જવાનું કહેતો હતો. દરમ્યાન અમદાવાદથી મારાં સગાંઓએ જણાવ્યું કે છોકરો અહિં આવ્યો છે. અમેએ લખ્યું કે એની ખુશી હોય તો રાખશો, નહિતર પાછો મોકલી આપશો. મારી જાહેને દીક્ષા લીધી છે. અમે રાજખુશીથી તેને દીક્ષા આપી છે. તે અમદાવાદમાં હતા. તેમને ચંપાશ્રી નામે એક ચેલી છે. એણે છોકરાને કહ્યું કે તારે દીક્ષા લેવી છે તો અપાવું. તારા બાપને કાગળ લખ કે અઠવાડીયામાં હું દીક્ષા લઈ લઈશ. ખબર મળતાંજ મેં મારા બનેલી ઉપર કાગળ લખ્યો કે છોકરાને કમજો રાખો ને હું આવું છું. ગાડીનો ટાઈમ નહોતો, એટલે બીજો દિવસ હું ગયો. બનેલી કહે કે ટીકીટ કરાવી ડભોધ મોકલ્યો છે. પણ બન્યું એમ કે સંકેત પ્રમાણે છોકરો પાછો ઉતરી શહેરમાં ગયો. ગુરૂએ શ્રાવકને ઉભો કરી ત્રણની ટ્રેનમાં ઉંઝા મોકલી આપ્યો. રાત્રે સાધુ સાથે વાત કરી અને સવારે સિદ્ધપુર રવાના કર્યો. ઉંઝામાં સંઘની રજા સિવાય દીક્ષા આપવી નહિ—એવો ઠરાવ છે, એટલે સાધુને ૩૨ લાગવાથી સિદ્ધપુર મોકલ્યો. ૧૦ ની

૨૫૬

દ્રેનિમાં સિદ્ધપુર ગયો. કીર્તિમુનિ વિહાર કરી સિદ્ધપુર ગયા. કપડાં લતાં કંદોરો ઉતારી શ્રાવકને સોંપ્યા ને હનનમત કરાવી મુંડી નાંખ્યો. છોકરા પાસે ડભોઈ કાગળ લખાવ્યો કે મેં દીક્ષા લીધી છે અને માઈ નામ શોભણુમુનિ પાડયું છે, મારી ખોળ કરશે નહીં. શ્રાવક મૂકવા ગયેલો તે વિદાય થતાં ઉઝેથી ટપાલમાં કાગળ નાંખ્યો. આ કાગળ દીક્ષા આપતાં પહેલાં પોસ્ટમાં નાંખ્યો. રસ્તામાં ઝાડ નીચે અડધી દીક્ષાની વિધિ કરી. મેત્રાણા ગામ નજીક છે ત્યાં થોડી વિધિ કરી.

સ૦ મેત્રાણા તો જનત્રાનું ધામ છે ને ?

જ૦ તે મને ખબર નથી.

પછી ત્યાંથી ચાલતાં ટુંડાવ ગયા. ત્યાં રહ્યા, તે દિવસે ત્યાં રહ્યા. કાગળ ડભોઈ ગયો અને હું અમદાવાદ હતો. બીજો દિવસે છોકરાને ઘર સાંભર્યું. મારા માઆપ ક્યાં! ઘર ક્યાં! વિગેરે સાંભરવાથી તેનું મન વિહ્વળ થયું. ત્યાંથી દીક્ષા છોડવાના રસ્તા ખોજે. મનમાં ધાસ્તી. પછી એક દિવસ લાગ ફાવ્યો, એટલે અપાસરામાં શ્રાવક સુતા હતા, તેનું પંચીયું લઈ તરપણી લઈ ચાલતા થયા. ગામ બહાર જઈ સાધુના કપડાં ઉતારી પોટલી બાંધી, ને પંચીયું પહેરી ચાલતો થયો. ત્યાં કેઈ ગામના જાણીતા મળ્યા. તેમણે આ સ્થિતિ જોઈ પૂછ્યું કે આ શું? ચાલો ગામમાં. છોકરો કહે કે મારે ગામમાં આવવું નથી. શ્રાવક તેને ઘેર લઈ ગયો. જેસાડ્યો, દાતણ પાણી કરાવ્યું, નાસ્તો કરાવ્યો, નવરાવ્યો અને શાંત કર્યો, તેમ છતાં છોકરો રડતા કરે. પછી એ લોકોએ ટીકીટના જે રૂપીયા આપ્યા ને માણસ મોકલી ઉઝે પહોંચાડ્યો. અમદાવાદ આવ્યો, ત્યાં ભાડું ખૂટ્યું. તેથી ગુરૂણીજી ફેઈ પાસે રાત્રે ગયો અને કહ્યું કે મારે તો દીક્ષા પાળવી નથી. અહીં રહેવું નથી. ધર્મશાળામાં સુવાડ્યો. સવારે શ્રાવકને ઘેર મોકલ્યો અને કંદોરો કપડા લીધા તથા આઠ આના લીધા. તેમાંથી વડોદરાની ટીકીટ થઈ અને વડોદરે ઉતર્યો. ગાયાગેટથી પાા ની ગાડીમાં વગર ટીકીટે બેસી ગયો અને રાત્રે ઘેર આવ્યો ને ખાધું. તેને બીક, એટલે માધુ કાળીના ઘરમાં બેસી ગયો. કાળીની સ્ત્રી કહેવા આવી કે તમારો છોકરો આવ્યો છે. પછી તેની મા જઈને લઈ આવી. આમ મારો છોકરો દીક્ષામાંથી છુટી ઘેર આવ્યો.

હવે મારા બનેલી કહે કે ડભોઈ મોકલ્યો છે. મેં ધાર્યું કે હું મીયાંગામ થઈને અમદાવાદ આવ્યો, એટલે રસ્તે મળ્યો નહિ હોય. મેં ડભોઈ મોટા છોકરાને કાગળ લખ્યો કે આંહીથી ડભોઈ મોકલ્યાનું

૨૫૭

કહે છે. હું પાટણ ક્રાન્તિવિજયજીને વાંદરા જઈ છું ત્યાં પત્ર લખજો. પત્ર આવ્યો કે શાંતિલાલ ડભોઈ આવ્યો નથી. એટલે મને લાગ્યું કે પગમાં ભુટ નથી-જત્રી નથી-પૈસા નથી એટલે શીકર થઈ. પાછો હું અમદાવાદ આવ્યો. અનેવીને મળ્યો, એ તો કહે કે મારો ભાણેજ ગાડીમાં બેસાડીને પાછો આવ્યો છે. હું ગુરૂણીજીને મળ્યો. તેમણે કહ્યું કે અમે જાણતા નથી. પાછો વડોદરે આવ્યો ને ઉતર્યો. તપાસ કરી. રંગવિમળજીને કાગળ લખ્યો. ચરમાવાળાની દુકાને અક્ષોસમાં બેઠેલો, ત્યાં મોટો છોકરો દીક્રા લીધાને કાગળ લખને આવ્યો. છાપ વાંચી. ઉંઝાની છાપ હતી. ત્યાંથી અમદાવાદ ગયો અને કીર્તિભુનિની તપાસ કરવાનો વિચાર કર્યો, કારણકે હરામખોરો ૫૦-૧૦૦ ગાઉ દીક્રા આપી આ રીતે કાગળ નાંખે છે. ખાનગી તપાસ કરતાં કીર્તિભુનિ ઉંઝે છે-એમ સાંભળી અમે ઉંઝે ગયા. ધરમચંદ આડતીયાને ત્યાં ઉતર્યા. તે પાટીદાર છે. ત્યાં વેપાર અર્થે આવ્યા છીએ-એમ છુપા રહ્યા. તપાસ કરી તો અહીં દીક્રા થઈ નથી. ઉંઝાના સંઘના ઠરાવને લઈ દીક્રા અપાતી નથી. અમે સંઘના આગેવાનોને મળ્યા અને વાત કરી. તેઓએ કહ્યું કે આંદો દીક્રા થઈ નથી. ત્યાં એક ટુંડાવનો શ્રાવક ધંધાસર આવેલો, તેણે કહ્યું કે સાધુઓ આવેલા અને છોકરાને ગઈ કાલે જ બે રૂપિયા આપી મોકલ્યો છે. તે કહેતો હતો કે અમદાવાદ જવાનો છું. તેથી અમદાવાદ તપાસ કરવા તાર કસે કે હું આવું છું. પછી ઉંઝામાં સાધુને મળ્યો અને કહ્યું કે એકદમ દીક્રા આપી-એ શું કર્યું? અધા છુટી પડવા લાગ્યા કે અમે જાણતા નથી, એટલે મને લાગ્યું કે માયાફોડ કરતી કામતી નથી, એટલે હું આવ્યો અમદાવાદ અને છોકરાને પાટણ તપાસ કરવા મોકલ્યો. રાતના ગુરૂણીજી પાસે ગયો. ગુરૂણીજીના ભાઈએ દીક્રા લીધેલી છે. તેમને ચેલો છે નહિ અને તે સવારમાં ગોધાતી જવાના હતા. વખત છે કદાચ તેમની જોડે રવાના કરી દે તો! એટલે હું રાતે ગયો. મેં કહ્યું કે તમે નસાડી દીક્રા અપાવી છે, છતાં સીધી વાત કરો. ૮-૧૦ જણ અમે હતાં. મેં કહ્યું કે મને છોકરો બતાવો નહિંતર છરો માઈ છું. જ્યારે મેં છરાની ધારતી બતાવી, ત્યારે કહ્યું કે છોકરો ડભોઈ ગયો છે. સવારમાં ડભોઈ અરજન્ટ રીપ્લાઈ તાર કર્યો. પોણા અગીયારે જવાબ મળ્યો કે છોકરો આવ્યો છે. ત્યાર પછી અમે ડભોઈ ગયા. આ બધી અમારી હકીકત છે. આ હકીકત લગભગ અપાડ શ્રાવણ માસમાં પેપરમાં બહાર પડી છે.

૨૫૮

- સ૦ ડભોઈમાં દીક્ષા પરવાનગી સિવાય ન આપવી એવો ઠરાવ છે ?
- જ૦ ડભોઈમાં વિજયદેવસૂર ગચ્છમાં ઠરાવ કર્યો છે કે સગીર ઉંમરના છોકરાને તેના માઆપની પરવાનગી સિવાય દીક્ષા આપવી નહિં.
- સ૦ તમને પૂછ્યા વગર દીક્ષા આપી તેનું સંઘે શું કર્યું ?
- જ૦ સંઘનો અંકુશ નથી. સંઘમાં ફાટપુટ છે.
- સ૦ નહિં માનવાનો ઠરાવ સંઘ કેમ નથી કરતો ?
- જ૦ આવા કેસોથી શ્રદ્ધા ઉડી જવા લાગી છે.
- સ૦ શાથી શ્રદ્ધા ઉડી ?
- જ૦ જ્યાં જુઓ ત્યાં બે તડ અને ઝઘડાઓ થાય તેથી.
- સ૦ ડભોઈનો બીજો ડાઈ કેસ બનેલો ?
- જ૦ હા. જાણીમાં બનેલો અને તેનો કેસ વડોદરામાં ચાલેલો.
- સ૦ ત્યારે શાંતિલાલને અહિં લાવશો ?
- જ૦ હા. લાવીશ, પણ બાળક છે એટલે ખાનગીમાં એકલા પૂછશો તો બધું કહી શકશે.
- સ૦ નહિં નહિં લાવજો, તમારી લાગણી દુઃખાઈ તેનું પાપ ડાને માથે ?
- જ૦ દીક્ષા આપનારા ઉપર. અમારી દીક્ષા તો બહુ મહત્વની કહેવાય તીર્થંકરોએ દીક્ષા લીધી અને ઇંદોએ આવી મહોત્સવ કરેલા. એને બદલે અત્યારે તો ઝાડ નીચે અપાય છે.

૧૪ દિવસ હું આથડ્યો. જેઠ વઢતો દહાડો; તેથી પુબ્કળ તાપ માથું ભમી જાય. ખૂબ ત્રાસ થયેલો.

અત્રે શ. કડીઆને પૂછવામાં આવતાં, તેઓએ જણાવ્યું એકલવિહારીની વાત છે, તે સાધુ મનાયજ નહિં.

આ સાક્ષીએ તેના પુત્ર શાંતિલાલની દીક્ષાને અંગે જે ઉપરની જુબાની આપી છે, તે શાંતિલાલની જુબાનીથીજ જૂદી અને કેટલીક બાબતમાં અતિશયોક્તિ ભરેલી માલુમ પડે છે. વળી શાંતિલાલ તેની જુબાનીમાં જણાવે છે કે-મારો પાછો આવવાનો વિચાર થતાં મેં વેપ મૂક્યો, સાધુને ખચર થતાં તેમણે મને બોલાવ્યો, શ્રાવકને ત્યાંજ માડ્યો અને દીકરી માટે બે રૂપીયા અપાવ્યા. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે શાંતિલાલે સ્વયંચાથી ઉંઝા જઈને દીક્ષા લીધી હતી અને પાછા ઘેર

૨૫૯

જતાં પણ તેને કોઈએ અટકાવ્યો નથી. જો કે જે સાધુ પાસે શાંતિલાલ દીક્ષા લીધાનું જણાવે છે, તે એકલવિહારી છે અને એકલવિહારીની શાસ્ત્રવિરૂદ્ધની કોઈપણ પ્રવૃત્તિ માટે ધર્મપ્રેમી જૈન સમાજને જવાબદાર ગણી શકાયજ નહિં. શાંતિલાલની દીક્ષા ત્યાગના પ્રયત્ને ધર્મદ્રોહી મુંબઈ જૈન યુવક સંઘ પત્રિકાના તા. ૩૦-૬-૩૧ ના અંકમાં એક લખાણ પ્રસિદ્ધ થયું હતું, જેમાં જણાવ્યું છે કે ‘માર્ગમાં ભટકત મંડળે છોકરાને હાથ કરી ઉઝા ભેગો કર્યો’ આ આક્ષેપ ઉપર આ આખીયે જીયાનીથી ઘણું અજવાળું પડે છે અને તે તદ્દન ખોટો સાબીત થાય છે.

શાંતિલાલની દીક્ષા સંબંધમાં વધુ સત્ય જાણવા માટે જીઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩૨.

-----:૦:-----

શાંતિલાલ ગુલાબચંદ-ડભોઈવાળાની જીવનની.

તા. ૧૩-૭-૩૨.

ઉ. વ. ૧૭-૧૮. જૈન શ્રેતાંગર મૂર્તિપૂજક.

- સ૦ અબ્યાસ શું કરો છો ?
- જ૦ અબ્યાસ બંધ કર્યો છે.
- સ૦ કેટલા વખતથી બંધ કર્યો છે ?
- જ૦ બે ત્રણ વરસથી.
- સ૦ દીક્ષા લેવાના ભાવ શાથી થયા ?
- જ૦ દહેરે ઉપાશ્રયે એકલો જતો હતો તેથી.
- સ૦ પછી દીક્ષા લીધી !
- જ૦ હા. પછી, દીક્ષા લીધી.
- સ૦ ગઈ કાલ તમે આવવાના હતા અને કેમ નહિં આવ્યા ! તે અહીં મીઠું મરચું નાંખ્યા વિના કહો.
- સ૦ ગઈ કાલે સવારમાં ડભોઈમાં અપાસરે સામાયક કરવા ગયો હતો. આરેક વાગે વડોદરાથી ડભોઈ ટ્રેઈન આવી. ટ્રેઈનમાં અમારી શાળાના મણિલાલ પંડિત આવ્યા અને મહારાજને કહ્યું કે આ છોકરો વડોદરા આવશે ને જીવનની આપશે તોજ કેસ છતાં. મહારાજે મને બોલાવ્યો અને વડોદરા જવા કહ્યું અને તારા બાપએ ખોટી જીવનની આપી છે, માટે તું સાચું કહેજે. મણિલાલ માસ્તરે વડોદરામાં સરકસ જોઈશું એમ કહ્યું. મને ખબર નહિં કે આ ધાંધલ ચાલે છે. મેં કહ્યું હીક જઈશ. પછી ૧૦ વાગે સ્ટેશન પર આવ્યા. સુનીલાલ કરતુરચંદના જીનમાં બેઠા. ટ્રેઈનના ટાઈમે અમે બહાર નીકળતા હતા, તે વખતે મારા પિતાશ્રી અને બીજા બે જણ આવી ચઢ્યા. અમે આંકડા બીડી ચાલતા હતા. મારા કાકાએ હાથ જાલી માસ્તરને કહ્યું કે ક્યાં લઈ જાય છે ! છોડી દે !-કહી હાથ છોડાવ્યા, તેથી ધાંધલ થયું, લોક ભરાઈ ગયું, ને ઝપંઝપા થઈ. પોલીસે અટકમાં લીધા અને બંધેડાની ફરીયાદ થઈ. પછી પોલીસે અમોને છુટા કર્યા અને આજે આંહી આવ્યો.
- સ૦ દીક્ષા લેવાનો વિચાર શાથી થયો ?
- જ૦ સાધુ આવે જાય અને હું મહારાજ પાસે જતો આવતો, તેથી વિચાર થયો.
- સ૦ સાધુએ કાંઈ કહેલું ખરું ?

૨૬૧

૪૦ પોતાનું હિત છે, એટલે સાધુ કહે કે દીક્ષા લે તો ભણવા જવું નહિ પડે, મોટા મોટા નમશે, બાપા પણ નમશે-એમ કહેલું, તેથી વિચાર થયો. ત્રીજા ચોમાસામાં કાશીવાળા કપુરવિજય પાટણ ચોમાસું હત. તેમને વંદન કરવા બાપને પૂછ્યા વગર પાટણ જતો હતો. રસ્તામાં અમદાવાદ ઉતર્યો. અમદાવાદ મારી દાદી પ્રથમ દીક્ષિત થયેલાં છે, તેમને મળ્યો. તેમને એક ચેલી છે. મેં કહ્યું કે હું પાટણ ગુરને વાંદવા જઉં છું. મને કહ્યું કે ત્યાં કોઈ છે નહિં અને તું ખોટું બોલી દીક્ષા લેવા પ્રયત્ન છે. મને આઠ દિવસ રોક્યો. મારા પિતાશ્રીને ખબર આપી. તેમનો કાગળ આવ્યો કે તેને રહેવું હોય ત્યાં સુધી રાખજો અને પછી મોકલી આપજો. પછી હું ડભોઈ જવા નીકળ્યો. મારી સાથે માણસ આવેલ, તેણે મને ટીકીટ કરાવી આપી. ટ્રેન ઉપડતાં પહેલાં તે માણસ આવ્યો ગયો, એટલે હું ટ્રેનમાંથી ઉતરી પાછો ગયો. કારણ કે મ્હારે ડભોઈ જવું ન હતું. ગરણીજએ મને દીક્ષા અપાવવા માટે ઉંઝા કાગળ લખી આવ્યો, તે લઈ ઉંઝા ગયો, મુનિશ્રીને મળ્યો અને રાતના બે વાગ્યા સુધી વાતચીત કરી. ઉંઝામાં સંઘની સંમતિ લઈને દીક્ષા આપવી-એવો ફરાવ છે, તેથી સિદ્ધપુર જવાનું નક્કી કર્યું. બીજે દિવસે સિદ્ધપુરમાં દીક્ષા આપી. મેત્રાણુ ગામે ઝાડ નીચે ઠંવણી મૂકી ફેરા ફેરવ્યા. બીજે દિવસે ટુંડાવ ગયા. ટુંડાવમાં ત્રણ દિવસ રહ્યા. દરમ્યાન ધરવાળા સાંભળ્યા. સાધુ એકલા ફરતા હતા અને વિદ્યાભ્યાસ થોડો હતો, એટલે ગમ્યું નહિં, એટલે નારી જવાનો વિચાર કર્યો. છેવટે લોટે જવાનું નામ દઈ ભાગાળે ગયો. ઉપાશ્રયમાંથી શ્રાવકના બે પંચીયાં લઈ લીધા. રસ્તામાં પહેર્યા અને પેલા કપડા મૂકી દીધા. રસ્તામાં શ્રાવક મળ્યો. તેની સાથે આવવા મેં ના પાડી. ગામમાં ખબર પડી અને વરતણીયા દોડ્યા. વરતણીયા મળ્યા અને મને કહ્યું કે આવો, નહિં તો ઉંચકીને લઈ જવાના! તેથી હું ગયો. શ્રાવકને ત્યાં બેઠા. મહારાજ ત્યાં આવ્યા અને મને કહ્યું કે તેં કહ્યું હોત તો વિદાય કરત. મેં કહ્યું મારી ભૂલ થઈ. પછી મને જવડાવ્યું અને ટીકીટ માટે બે રૂપીયા અપાવ્યા. માણસ ઉંઝા મોકલ્યો અને ઉંઝાથી હું અમદાવાદ આવ્યો. અમદાવાદ મણીલાલ ચોકશીને ત્યાં આવ્યો, નારતો કર્યો ને ત્યાંથી આઠ આના લીધા અને બીજા પૈસા મારી પાસે હતા, તે લઈને ઘેર આવ્યો. મારા બાપા મારી પાછળ ફરેલા.

૨૬૨

છોકરાના બાપે જણાવ્યું કે સાહેબ હજુ મારા છોકરાની પાઞ્જ દીક્ષા રૂપી ભખનાં એરોપ્લેનો ભમ્યા કરે છે ! કાલ દસ વાગે ન ગયો હોત, તો મારો છોકરો ઉપડી ગયો હોત!

સ૦ કેટલું ભણ્યો છું ?

જ૦ ગુજરાતી છ ચોપડી, ઇંગ્રેજી બીજી ચાલુ.

સ૦ સાધુ ધવાની ઇચ્છા કેવી રીતે થઈ ?

જ૦ સાધુ પાસે જવા આવવાથી-એસવાથી ઇચ્છા થઈ.

સ૦ ધર્મ સંબંધી કેટલો અભ્યાસ કર્યો છે !

જ૦ બે પ્રતિક્રમણ.

સ૦ અપાસરામાં સાધુ શું કહેતા હતા ?

જ૦ બે પક્ષ છે, એટલે કોઈ કેવું બોલે ને કોઈ કેવું બોલે.

સ૦ ક્યારે નાસી ગયેલો ?

જ૦ ૧૫ વર્ષની ઉંમરે નાસી ગયેલો.

(નીચેના બે પ્રશ્નો રા. કડીયાની આદિત્યી પૂછ્યા હતા.)

સ૦ તારું મન હજુ દીક્ષા લેવાનું છે !

જ૦ ના ના.

સ૦ દીક્ષા લેવા યાગ્યતમાં સુરત ભક્તિવિજયજીને કાગળ લખેલો ?

જ૦ લખેલો, પણ દીક્ષા લેવાનો વિચાર બંધ રાખ્યો છે.

૨૬૩

ઝવેરી સવાઈચંદ જગજીવનની જીખાની.

તા. ૧૬-૭-૩૨.

રહીશ વડોદરા. ઘડીયાળી પોળ, પેંપળા શેરી.

ઉં. વ. ૪૭, ધંધો ઝવેરાતનો, મુંબઈમાં.

સ૦ જાણીની દીક્ષા સંબંધી તમારી જાત માહિતિ હોય તે કહેા.

જ૦ દીક્ષા લેનારનું નામ ભીખાભાઈ શીવલાલ. જાણીના. ઉં. વ. આશરે ૧૫.

સ૦ દીક્ષા ક્યારે થઈ?

જ૦ પાંચ છ દિવસ થયાં. ઝવેરીમાં દીક્ષા થઈ.

સ૦ કોણે દીક્ષા આપી ?

જ૦ આનંદસાગરના શિષ્યોએ.

જાણીમાં કોઈ સાધુ નથી. જાણીથી ચંદુલાલ દલસુખ તેને લઈ ગયેલો. ચંદુલાલ આશરે ૨૦ વર્ષની ઉંમરનો હશે. તે ઝવેરી લઈ ગયો. જાણીમાં આવી ઘણી અયોગ્ય દીક્ષાઓ થાય છે. ભીખો રાત્રે આઠ વાગે ગુમ થયો. તેના માઆપ જાણી હતા, તેમને ખબર પડી, તેથી તેનો આપ વડોદરા આવ્યો. ગામમાં તપાસ કરી, પણ પત્તો લાગ્યો નહિં. આનંદસાગર પાસે પહેલાં એક વખત વગર રજાએ ગયેલો. ત્યાંથી પાછા આવેલા-તેને એ ત્રણ મહિના થયા. તે વખતે તેના આપે કહેલું કે મારી રજા વગર દીક્ષા આપવી નહિં. તેમ છતાં ઝવેરીમાં તેમના શિષ્યોએ દીક્ષા આપી. ૪૦ સાધુ ત્યાં છે. છોકરાના આપે ખૂબચંદ કૃત્યંદની પેઢીમાં કોલ કર્યો. તે અમારા ભાઈની પેઢી છે. કોલમાં કહ્યું કે મહારાજને ખબર આપો કે છોકરાને દીક્ષા આપે નહિં. આથી રાત્રે ૧૦ વાગે સોસાયટીના આગેવાનો જીવતલાલ પ્રતાપસિંહ તથા નગીનદાસ કર ત્યંદને કોલ કર્યા કે છોકરો ભાગીને આવેલો છે, માટે મહારાજને ચેતવણી આપો. ત્રીજો કોલ અમે ઘાટકોપરમાં આનંદસાગર છે, એમ સાંભળવાથી, શેઠ લખમશી ખેતશીને એજ ટાઈમે કર્યો કે છોકરાને દીક્ષા નહિં આપવા મહારાજને ખબર આપો. સવારમાં તે મહારાજને કહેવા ગયા, ત્યારે છોકરાનો આપ મહારાજ પાસે બેઠો હતો. છોકરો નવ વાગ્યાની ગાડીમાં નીકળી ઝવેરી આવ્યો હતો. છોકરો ઘાટકોપર આનંદસાગર મહારાજ પાસે આવેલો. આપ ૧૧ ની ગાડીમાં ગયો. અખણે

૨૬

એટલે ગોડીજના દેરાસર ઉતર્યો. આપનું નામ શીવલાલ હીરાચંદ. આપે ત્યાં પૂજાપરજ કરી. ઢાઢએ કહ્યું કે મહારાજ ઘાટકોપર છે, તેથી ત્યાં ટેલીફોન કર્યો અને ખચર આપના કહ્યું કે છોકરો ત્યાં છે કે નહિં. તે પછી તે ઘાટકોપર ગયો. છોકરો ત્યાં હતો નહિં, પણ ત્યાં જાણીવાળાને જ્ઞેયો, તેથી વહેમ પડ્યો અને પૂજ્યું, એટલે જાણીવાળો અધેરી જતો રહ્યો. અધેરીમાં ખચર પડી કે છોકરાનો આપ આવ્યો છે, એટલે છોકરાને ખચરના ૧ વાગે મુંડી નાંખ્યો. અહીં આપને નાહી ઘોષ ખાતાં પીતાં ત્રણ વાગ્યા. પછી તે અધેરી ગયો.

સ૦ અપાસરામાં મુંડી નાંખ્યો ?

જ૦ અપાસરો નથી. યંગલામાં સાધુઓ રહે છે.

સ૦ જાણીવાળો કાણ હતો.

જ૦ ચંદુલાલ દલસુખ, ગરબડ લાલચંદવાળા. આપ અધેરી આવ્યો, ત્યારે છોકરો કપડાં પહેરી ત્યાં બેઠેલો હતો. આપ ખૂબ રહ્યો-કકળ્યો. મા છોકરો જવાથી એકદમ માંદી પડી ગઈ. સાધુને મુંડતાં વાર નથી હોતી. સાધન તૈયાર હોય છે. આપ બે દિવસ ત્યાં રહ્યો. મુંબઈ કાગળ આવ્યો કે છોકરાની મા માંદી થઈ છે, એટલે પાછો આવ્યો. આપ મારે ઘેર આવ્યો હતો. છોકરો લીધા વગર આવ્યો-એટલે એમજ મનાય. ચાર દિવસ પછી છોકરાની માને લઈને આપ સાથે આવ્યો. છોકરાને લઈને આજે સવારમાં જાણી આવી ગયાં છે.

સ૦ કપડાં ઉતારી નાખ્યા !

જ૦ આવા સાધુઓ થાય, ત્યાં કપડાંની શી કિંમત છે ? દીક્ષા છોડાવીને માઆપ બંને લઈને આવ્યા છે. તે હાલ જાણીમાં છે.

રા. ગોવિંદભાઈ-કડીઆ, આ વાત ખરી છે !

રા. કડીઆ-એ ભાઈ વાત કરે, એ ઉપરથી હું શી રીતે કહું કે તે વાત ખરી છે !

રા. ગોવિંદભાઈ-એમને ખાતું કહેવાનું શું કારણ છે ?

રા. કડીઆ-એ એમના શબ્દો કહી આપે છે.

રા. ગોવિંદભાઈ-સત્ય શોધવા તમે તપાસ કરજો.

રા. કડીઆ-સંમતિથી દીક્ષા અપાઈ હોય અને ન પળે-તો પણ પાછો આવે, આ સંબંધી એના આપને પૂજવાથી ખરી હકીકત મળશે.

૨૬૫

સભામાંથી—આપ કરતાં માનો ખુલાસો લેવો જોઈએ. જીખાની આપે તેને જાણીમાં નાત બહાર મૂકે છે.

અત્રે રા. ગોવિંદભાઈએ નાથાભાઈને પૂછતાં જણાવ્યું કે છોકરો આવ્યો તે હું જાણું છું અને ગયો હતો તે પણ જાણું છું.

આ ઉપરથી સમિતિએ નાથાભાઈની જીખાની લીધી હતી.

બીખાભાઈ શીવલાલ જાણીવાળાની દીક્ષા તેમના આપની રૂબરૂમાં થયેલી છે, એટલે આ સાક્ષીનું કહેવું ખોટું હશે છે. બીખાભાઈના આપે વડોદરાથી કોલ કરેલો કે ‘ મહારાજ સાહેબને કહેજો કે મારા આવ્યા પછી દીક્ષા આપે ’ આટલીજ સત્ય હકીકત ઉપરથી આ સાક્ષી આપુએ તરકટ ઉભું કરે છે. બીખાલાલ, તેમના આપ શીવલાલ અને તેમની માતૃશ્રી બાઈ મણીના ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩૩.

નાથાભાઈ પુંજભાઈની જીખાની.

તા. ૧૬-૭-૩૨.

રહીશ જાણીના. ઉ. વ. ૬૬.

સ૦ શીવલાલ હીરાચંદને ઓળખો છો ?

જ૦ હા. શીવલાલ હીરાચંદને હું ઓળખું છું.

સ૦ તેના છોકરાને દીક્ષા આપેલી તે જાણો છો ?

જ૦ હા. છોકરો ૮ દીવસ પહેલાં દીક્ષા લેવા અંધેરી ગયો. માખાપે ખૂબ કકળાટ કર્યો. શીવલાલ અંધેરી ગયો. પછી છોકરાની મા જાણીમાં માંદી થઈ હતી, તેથી પાછો આવ્યો. સાધારણ માંદી થઈ હતી. પછી તે ખેડ જણા ગયા. તે આજે છોકરાને લઈ ને આવ્યા છે. માથું મુડેલું છે અને કપડાં સંસારી પહેરેલાં છે.

સાક્ષીએ આ દાખલાથી સંમતિ વગર સગીરને દીક્ષા અપાઈ છે, એમ દેખાડવા પ્રયત્ન કર્યો છે, પરંતુ તે ખોટું છે. ખુલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૩૩.

સ૦ જાણી તો દીક્ષાની ફેક્ટરી ગણાય છે ને ?

જ૦ હા. તે આ લોકોના મતને મળતું છે.

સ૦ ત્યારે તમે વિરૂદ્ધ બોલો તો તમને હેરાન કરે ને !

જ૦ ના. મને ત્રાસ ન થાય.

૨૬૬

સં૦ ખીજો કાંઈ દાખલો છે !

જ૦ હા. ચંદુ નામના છોકરાને આશરે ૧૫ વર્ષની ઉંમરનાને ઉમેટામાં દીક્ષા આપી. તેની માનું નામ મોતી, રાંડેલી છે. તેની સંમતિ વગર લખ્ખિધિવિજયે દીક્ષા આપી. એની મા ચોથે દહાડે ઉમેટા ગઈ અને છોકરાને પાછો સંઈ આવી. નાતના આગેવાનોએ શિક્ષા કરવા કહ્યું, પણ ડાહ્યા માણસોએ સમાધાન કર્યું અને નાત બહાર ન મૂક્યા. ખીજા દાખલા મારી જાણમાં નથી.

આ હકીકત ઘણી ઉપજાવી કાઢેલી છે. ખૂલાસા માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૦.

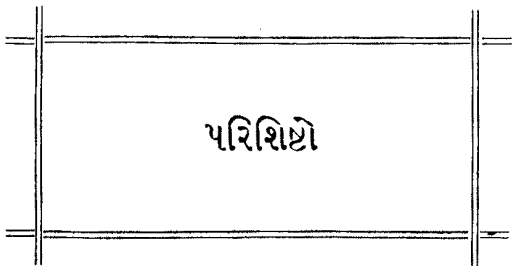
સં૦ કાયદો થવો જોઈએ કે નહિ ?

જ૦ કાયદો જરૂર થવોજ જોઈએ. બાળસંનના કાયદાથી જેમ તાકાતવાન નિવડે છે, તો આ કાયદાથી મોટી ઉંમરે દીક્ષા લે, જેથી કેટલો તાકાતવાન નિવડે ! શું દીક્ષા અપાવે તેને સ્વર્ગ મળવાનું છે ! અને દીક્ષા ન અપાવે તે નર્કમાં જવાના છે !

ત્યાગનો વિરોધ કરનાર વાસ્તવિક રીતે જૈન સિદ્ધાંતનો વિરોધી છે અને તે બહુલ સંસારમાં રખડે છે. તે માટે જુઓ શાસ્ત્રીય પુરાવા.

અત્રે રા. ગોવિંદભાઈએ રા. કડીઆને સૂચના કરી હતી કે જો આ બધું ખરું હોય તો સાચા જૈન તરીકે શુદ્ધ અંતઃકરણથી આ કાર્ય તમારે પોતાનેજ ઉપાડી લેવું જોઈએ અને આવું ન થાય તેવા દરેક ઉપાયો કરવા જોઈએ.

રા. કડીઆએ જણાવ્યું કે—“આ વાત સાચી યા ખોટી છે—તે હું કહી શકતો નથી, પરંતુ અપવાદ તો દરેકમાં હોય. તેમ કેઈ મુનિએ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ ૧૬ વર્ષથી ઓછી ઉંમરનાને વાલીની સંમતિ વગર દીક્ષા આપી હોય, તો તેના વાલી ફેજદારી પગલાં લે, તેમાં મારો વાંધો નથી. શાસ્ત્રાચાર્ય વિરુદ્ધની દીક્ષા થઈ હોય તો હું જરૂર સામો થઉં.”

૨૬૮

પરિશિષ્ટ નં. ૧

ખંભાત સ્ટેટમાં નીકળેલા કામ ચલાઉ દીક્ષા પ્રતિબંધ
બાબત હાઇકોર્ટમાં થયેલી ફેર તપાસ.

જનમેન્ટ.

ખંભાત સ્ટેટની જનુડીકચરની હાઇકોર્ટમાં કીમીનક્ષ રીવીઝન
નં. ૧

૧૯૩૨-૩૩.

બાઈ રલીયાત, ત્રદ્યીચંદ ગોપાળજીની વિધવા અને બીજા અરજદારો.

સામાવાળા—

ખંભાત દરબાર.

બાઈ અમૃત કે જે સગીર ધારવામાં આવે છે તથા બીજા સગીરોને
બે માસ સુધી જૈન ધર્મ પ્રમાણેની દીક્ષા અટકાવતો કી. પ્રો. કલમ ૧૪૪
મુજબ ફર્ટ કલાસ મેજિસ્ટ્રેટે પસાર કરેલા તા. ૨૦-૫-૩૨ ના હુકમ વિરુદ્ધ
તપાસ માટે તા. ૨૮-૫-૩૨ એ બાઈ રળીયાત તથા બીજા અરજદારો
તરફથી ફાઇલ થયેલી અરજ વાંચી.

અરજદારો તરફથી મી. નગીનદાસની તકરારો સાંભળી.

જવાબમાં સરકારી વકીલ મી. બાલકૃષ્ણ સોપારકરની તકરારો સાંભળી.

પોતાની દીકરી બાઈ અમૃત વ. ૧૬ મા. ૪ ની છે, તેવું બાઈ રળી-
યાતનું સોગનનામું વાંચ્યું અને નોંધ્યું.

હાઇકોર્ટનો હુકમ.

માબાપો અને જૈન આચાર્યો ખંભાત સ્વસ્થાનમાં સગીરોને દીક્ષા
આપવાના કૃત્યથી મુલેહનો ભંગ થવાનો સંભવ હોવાથી ફર્ટ કલાસ
મેજિસ્ટ્રેટે પોતાને મળેલી અસાધારણ સત્તાની રૂએ કી. પ્રો. કોડ કલમ
૧૪૪ મુજબ કાટેલા હુકમની ફેરતપાસ માટે આ અરજ છે.

૨૬૯

આવા અસાધારણ સંજોગો ઉભા થયા હતા કે નહિ, તે બાબતમાં લેજિસ્લેચરે મેજિસ્ટ્રેટના વિચાર ઉપર સર્વે આધાર ધરાવે છે અને આવેા મત બાંધવા માટે જો ન્યાયી અને કાયદાપૂર્વક કારણ રેકર્ડ પર હોય, ભલે તે પોલીસ રીપોર્ટ અગર બીજા પુરાવાના રૂપમાં હોય, તો હાઈકોર્ટને તેના ફેરતપાસના અધિકારમાં દરમ્યાન કરવાને કાંઈ કારણ નથી. પોતાના છોકરાઓને દીક્ષા આપવાની રજા આપવાના દીવાની હુકમ પર તથા જૈન સાધુઓના તેવા સગીરોને માઆપની રજાથી દીક્ષા આપવાના હક ઉપર આ હુકમ એક અત્યાચાર છે, એવી એક દલીલ અરજદારો તરફથી કરવામાં આવી છે. હું ધારું છું કે-આ બીક બીનપાયાદાર છે, કારણ કે-મેજિસ્ટ્રેટનો હુકમ જૈન કોમના ધાર્મિક અગર દીવાની હકોને મર્યાદિત કરતો નથી. સાધુપણું, એ ઘણાજ ઉચ્ચ આદર્શ છે અને દરેક ધર્મ તેના વિષે ઘણાજ મગર છે, પણ દરેક સુધરેલા રાજ્યોમાં અસાધારણ સંજોગો જિલા થાય છે, ત્યારે જાહેર સુલેહને માટે પોલીસ અગર મેજિસ્ટ્રેટ તરફથી તાત્કાલિક પ્રતિબંધક પગલાં લેવામાં આવે છે. જૈન કોમમાં બે પક્ષ છે-એ નિઃશંક છે. એક જુના વિચારના અને બીજો ધર્મમાં સુધારક. છેલ્લો વર્ગ જાહેર નીતિના આધારે દીક્ષા આપવામાં વાંધો લે છે. આ બેમાંથી કયો પક્ષ ખરો છે, તે આ કોર્ટને નક્કી કરવાનું નથી, પણ બન્ને પક્ષના વિરુદ્ધ સંબંધોને લઈને જાહેર સુલેહના માટે અસાધારણ સંજોગો જિલા થાય છે અને મેજિસ્ટ્રેટને જાહેર સુલેહ સાચવવા માટે બંને પક્ષની પ્રવૃત્તિ ઉપર અંકુશ મૂકવાની સત્તા છે.

બીજી દલીલ એવી છે કે-શાંતમૂર્તિ સાધુઓને કાયદેસર કામ કરતા અટકાવવા જોઈએ નહિ. પણ ક્રોમીનલ પ્રોસીજર કોડ કલમ ૧૦૭ મુજબ ગૂંહેગાર પક્ષ સામે કામ ચલાવવું જોઈએ. પણ વસ્તુસ્થિતિ વધવા દેવામાં આવે અને શરૂઆતથી યોગ્ય પગલાં ના લેવામાં આવે તો એક વખત એવા સંજોગો જિલા થાય કે-પોલીસને બળ વાપરવું પડે.

કલમ ૧૪૪ નો ઉદ્દેશ આવા અસાધારણ સંજોગોને દૂર કરવાનો છે અને માઆપો અને આચાર્યો ઉપર ફરમાવેલા થોડા વખતના મનાઈ હુકમનો અર્થ તેમની પ્રવૃત્તિનો રોધ નથી.

ત્રીજી દલીલ એ છે કે-ધાર્મિક ક્રિયા અથવા હકોના અંગે બાઈ અમૃત પરશનલ લોના તળે છે અને તે ૧૬ વરસથી માટી હોવાને લઈને કાયદાના આધારે એ ઉંમર લાયક છે. જો કે બીજા દીવાની કારણોમાં તો તેણી ઉંમર લાયક નથી. હું ધારું છું કે-આ કાયદાપૂર્વકનું વિવે-

૨૭૦

ચન વ્યાજબી છે અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર પણ ને સદર પક્ષ ઉપર મુજબ સાબીત કરી આપે તો સંમત છે. બાઇ રજીઆતે સોગનનામું રજુ કર્યું છે કે-તે છોકરી ૧૬ વરસ ઉપરની છે. મેજસ્ટ્રેટ સાહેબ આ બાબત ઉપર તપાસ કરી શકે છે અને ધાર્મિક બાબતમાં તેણી ઉંમર લાયક છે, એવું ને તેમને લાગે તો તે પોતાનો હુકમ કીમીનલ પ્રોસીજર કોડ ૧૪૪ (૪) મુજબ સુધારો કરી શકે છે.

છેલ્લી દલીલ એવી છે કે-સગીરને દીક્ષા આપવાનો જાહેર પ્રતિબંધ ધાર્મિક હકોમાં દખલગીરી રૂપ છે અને રજીઆતને પોતાની છોકરીને દીક્ષા આપતી અટકાવવા તેનું કોઈ સચું કચ્છમાંથી આવ્યું નથી અને કોઈ પણ બહારના કે સ્થાનિક જૈનો દીક્ષા આપવાને વાંધો લેવા આવ્યા નથી, એ બતાવે છે કે તેવા અસાધારણ સંજોગો નથી. આ સવાલ પણ ૧૪૪ (૪) મુજબ મેજસ્ટ્રેટ પ્યાનમાં લેવાનો છે અને હાઇકોર્ટ આ બાબતમાં તેમની વચ્ચે નહીં પડે અને કોઈ પણ સગીરને દીક્ષા આપતાં પહેલાં પોલીસ અગર મેજસ્ટ્રેટ જે સૂચના આપે, જેથી જાહેર સુલેહ જળવાઈ રહે-એવા પ્રકારનો સુધારો પોતાના હુકમમાં કરવો કે નહીં; તે તેમની મરજી ઉપર છે.

અરજદારના વિદ્વાન વકીલ બીજી એક ભૂલ બતાવે છે કે (ખંભાત સંસ્થાનમાં ખીરાજતા જૈન સાધુ અને સાધ્વીઓ માટે) ઓર્ડરની પેટા કલમ (૪) માં મૂકવામાં આવેલો પ્રતિબંધ નિરર્થક છે, કારણ કે-આવા પ્રકારનો હુકમ હરવખતની અથવા અમૂક જગ્યાની મુલાકાતની અટકાયત કરનારો છે. મેજસ્ટ્રેટનો ઉદ્દેશ એ છે કે-સાધુઓ અને સાધ્વીઓ જે દહેરો અને ઉપાશ્રયોમાં દીક્ષાની વિધિ થતી હોય તે કેકાણે વારંવાર જતા આવતા હોય, તેમને સગીરની દીક્ષા આપતા અટકાવવા, આ એક મુદ્દાનો વાંધો છે. જો મેજસ્ટ્રેટને એ શબ્દો ગોટાળાવાળા લાગે તો તે સુધારી શકે છે.

આ સૂચના સાથે ઉપરના મુદ્દાના નીકાલ માટે તથા જ્યાં જ્યાં જરૂર લાગે ત્યાં ૧૪૪ (૪) મુજબ તેમના હુકમમાં સુધારો વધારો કરવા માટે ફર્ટ ક્લાસ માજસ્ટ્રેટ તરફ મોકલી આપું છું.

ખંભાત.
તા. ૫ જુલાઈ ૧૯૩૨

N. D. Mehta,
Dewan
(High Court Cambay.)

૨૭૧

ન્યાયનિષ્ઠ વિક્રાન્ ક. ક. મેજસ્ટ્રેટ સાહેબ શ્રીયુત ચુનીલાલ
શામજીભાઈ ત્રિવેદીએ આપેલો ચૂકાદો.

—————(૦)—————

અરજદાર—શાહ હીરાલાલ મોતીલાલ,

સીટી ચીફ કોન્ટેબલ.

—વિરૂદ્ધ—

સામાવાળા—(૧) બાઈ રળીઆત, તે શા. લક્ષ્મીચંદ ગોપાળજીની વિધવા.

(૨) આચાર્ય લઙ્ઘિવિજયજી.

(૩) સાધ્વીજી ગુણશ્રીજી.

(૪) ખંભાત શહેરમાં જતા આવતા બીજા સઘળા જૈન સાધુઓ અને સાધ્વીઓ.

૧. સીટી ફેજદાર મી. હીરાલાલ મોતીલાલ શાહની આ અરજ છે, જેમાં જણાવ્યું છે કે—ઉપર જણાવેલા સામાવાળા એક બાઈ અમૃત, કે જે કચ્છ—મુઘાની રહેતાર તેની મા બાઈ રળીઆત સાથે અત્રે આવેલી છે. તેને દીક્ષા આપવાની છે. વળી એવું જણાવવામાં આવે છે કે—છોકરીનાં સગાંબહાલાંઓએ રાજ્યના સત્તાધીશો પર તાર મોકલાવેલા છે કે—છોકરી સગીર છે અને તેને દીક્ષા લેતી અટકાવવી જોઈએ.

૨. તે ઉપરથી પોલીસે ફેટલીક તપાસ ચલાવી અને જાહેર સુલેહનો ભંગ, હુલ્લડ અગર બખેરાનો તેમને સંભવ જણાયાથી અરજદારે આ અરજ કરી, કીમીનલ પ્રોસીજર કોડ કલમ ૧૪૪ અનુસાર કોર્ટપિણુ જૈન સાધુ અગર કોર્ટપિણુ સગીરને દીક્ષા આપવાની અટકાયત કરનાર હુકમની માગણી કરી.

૩. કોર્ટપિણુ કૃત્ય, કે જેનાથી જાહેર સુલેહનો ભંગ થવાનો સંભવ હોય, તેની તાત્કાલિક અટકાયત માટે તાત્કાલિક કામમાં આવે તેવો ઉપાય પૂરો પાડવાનો કીમીનલ પ્રોસીજર કોડની ૧૪૪ મી કલમનો ઉદ્દેશ છે. તેથી કરીને સામા પક્ષને સાંભળ્યા વિના પણ આવા પ્રકારનો હુકમ થઈ શકે એમ કાયદામાં છુટ રાખેલી છે. તેમ છતાં કોર્ટ રખલના થવા ન પામે—એ ઉદ્દેશથી પોલીસે માંગેલો હુકમ શા સાફ નહીં કરવો, તેના કારણે જણાવવા સાફ સામાવાળાઓને પણ લેખીત નોટીસથી બોલાવવામાં આવેલા હતા. સામાવાળા પૈકી કોર્ટપિણુ હાજર થયું નહિ અને પોલીસે માંગ્યા પ્રમાણે હુકમ કરવામાં આવ્યો. કેમકે—પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, પોલીસ સબઈન્સ્પેક્ટર

૨૭૨

તથા પોલીસ જમાદારની જુઓનીઓ પરથી કોર્ટને એમ જણાયું કે-ફીમી-નલ પ્રોસીજર કોડ ૧૪૪ મુજબ પગલાં લેવાને પૂરતા કારણ છે.

૪. તા. ૨૦-૬-૧૯૩૨ ના રોજ હુકમ પસાર થઈ જાહેર રીતે પ્રસિદ્ધ કર્યા બાદ, સામાવાળાઓએ ખંભાતની હાઇકોર્ટ ઓફ ન્યુટ્રીકયરમાં રીવીઝન અરજી કરી. પક્ષકારોને સાંભળ્યા બાદ ફેજલદારી કાયદાની કલમ ૧૪૪ (૪) અનુસાર જે જરૂર જણાય તો પ્રાથમિક હુકમની સુધારણા અર્થે અને હાઇ-કોર્ટના જજમેન્ટમાં જણાવેલા મુદ્દાઓના નિકાલ સારૂ વિદ્વાન જજે તા. ૫-૭-૩૨ ના રોજ કેસ અંતેની કોર્ટમાં પાછો મોકલ્યો. આ કોર્ટને તે હુકમ તા. ૬-૭-૩૨ ના રોજ મળ્યો.

૫. જજમેન્ટ મળ્યા પછી કચ્છના મગનલાલ ગુલાબચંદ તથા વર્ધ-માન રામજી, કે જેમણે છોકરીને દીક્ષા લેતી અટકાવવા સારૂ રાજ્યના સત્તાધીશો ઉપર તારો કર્યા હતા, તેમને આ કોર્ટે તારથી નોટીસ મોકલી અને નોટીસનો જવાબ તારથી મળ્યો કે-દરિઓ તોફાની હોવાથી તેઓ આવી શકશે નહિ.

૬. સગીરની કાયદેસર વાલી તેની મા રળીઆત છે. જે ગૃહસ્થોએ તારો મોકલ્યા છે, તેમને દીક્ષા સાથે કાંઈ લેવા દેવા નથી અને જાહેર સુલેહનો ભંગ થવાનો બીલકુલ સંભવ નથી, એવી સામાવાળાના વિદ્વાન એડવોકેટ મી. એન. વી. દેસાઈએ પ્રથમ દલીલ કરી. તેમણે વળી વિશેષ દલીલ કરી કે-કચ્છના જે માણસોએ તાર કર્યા હતા, તેમને રળીઆતે પ્રથમથી જ અત્રે આવવાને ખબર આપેલી છે, પણ તેઓએ આવવાની દરકાર કરેલી નથી અને તેઓનો ઈરાદો માત્ર વચમાં અડચણ ઉભી કરવાનો છે.

૭. હુકમ પસાર કરતાં પહેલાં શા સારૂ તે નહિ કરવો, તેનું કારણ જણાવવા સારૂ બાઈ રળીઆતને બોલાવવામાં આવેલ, પરંતુ તે આવી શક્યાં નહીં. અને તેઓ આવી નહીં શકવાથી આ કોર્ટ પાસે જોખમદાર પોલીસ અમલદારોની સોગનપૂર્વકની જુઓનીઓ સિવાય બીજા કાંઈ પૂરોવા નહોતો. હવે રળીઆત અને તેમની દીકરીની જુઓનીઓ પરથી જણાય છે કે-તેમણે લાંબા વખતથી કચ્છ છોડેલું છે અને પાલીતાણા જેવા પવિત્ર સ્થળોએ બત્રા કરતાં કરતાં અત્રે ખંભાત આવ્યા છે, કારણ કે-તેઓ તેમની દીકરીને એક સાધ્વીજી ગુણશ્રીજી, કે જે થોડા વર્ષો પૂર્વે કચ્છ-મુદ્રામાં ગયાં હતાં, તેમની પાસે દીક્ષા અપાવવા માંગે છે. સાધ્વીજી ગુણશ્રીજી હમણાં ખંભાત આવ્યાં છે અને ચાતુર્માસ પણ અત્રે રહેવાનાં હોવાથી રળીઆત પણ તેની દીકરી સાથે અત્રે આવ્યાં છે.

૨૭૩

૮. રળીઆત વિધવા છે. વર્ધમાન તેમના ભાઈ છે. મગનલાલ ગુલા-
બચ્દ તેમના કાકાજનો દીકરો છે. આ બે જણાને રળીઆત અગર અમૃતને
દીક્ષા લેતાં અટકાવવાને કાંઈ હક્ક નથી. અમૃતના હિત સાર તેઓને કાંઈ
પડી હોય એમ જણાતું નથી. રળીઆતનું નિમંત્રણ અગર આ કોર્ટની
નોટીસ મળ્યા છતાં પણ તેઓએ ખંભાત આવવાની ઉપેક્ષા કરી છે, એ
પરથી આ માન્યતા સત્ય હોવાનું સ્વાભાવિક રીતે અનુમાન થઈ શકે એમ
છે. એમ બરાબર જણાઈ આવે છે કે-દરીઓ તોફાની હોવાના કારણસર
અત્રે આવવાની અશકિત એ માત્ર બહાનું છે. પોતાના ધણીની હયાતિ બાદ
રળીઆતની સામાજિક સ્થિતિ અને તેનો વર્ધમાન અને મગનલાલ સાથેનો
સંબંધ ધ્યાનમાં લેતાં હું એમ માનું છું કે-રળીઆતનું જણાવવું ખોટું નથી
કે-આ બે શખ્સો રળીઆતને દીક્ષા લેવા દેવા માંગે છે, પરંતુ ઊકરી
અમૃતનો કન્યાવિક્રય કરી નાણાં મેળવવાનો તેમનો ધરાદો હોવાથી, તેને
તેમના હવાલામાં સોંપવાનું ઈચ્છે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે-આજ
ધ્યેયથી આ બે માણસોએ અમૃતને દીક્ષા લેતી અટકાવવા કચ્છથી તાર
કરેલા છે. આ બંને માણસો કોર્ટ સમક્ષ રૂબરૂ હાજર નહીં થવાથી રળી-
આતની આ હકીકતને ધણેજ ટેકો મળે છે.

૯. વર્ધમાન અને મગનલાલ આવ્યા નથી અને એટલું તો સ્પષ્ટ
છે કે-જ્યાંસુધી તોફાની દરીઓ શાંત થાય નહીં, ત્યાં સુધી તો તેઓ આવવા
માંગતાજ નથી. અને જો આમ હોય તો તેમના તરફથી જાહેર સુલેહનો
ભંગ થવાનો સંભવ હોઈ શકે નહીં. એ તદ્દન વ્યક્ત થાય છે કે-એક સગો
કે જેની કાંઈ જુદીજ દાનત છે અને જે પોતાના કેસના સમર્થન અર્થે
આવવાની દરકાર પણ રાખતો નથી, તેની ખાતર બાઈ અમૃતને દીક્ષા
લેતી નહીં અટકાવવાનાં કારણો પેકીનું આ એક છે.

૧૦. હાઈકોર્ટ રૂબરૂ બીજા મુદ્દો ચર્ચાઓ હતો અને જેનો વિદ્વાન
જજે પોતાના જજમેન્ટમાં ઉલ્લેખ કરેલો છે. એમ જણાવવામાં આવે છે
કે-ધાર્મિક ક્રિયાકાંડ સંબંધમાં બાઈ અમૃત અંગત કાયદાને પાત્ર થાય છે
અને જો તે ૧૬ વર્ષ ઉપરની છે, તો તે કાયદાની દ્રષ્ટિએ પુખ્ત ન હોય.
હું એમ માનું છું કે-કાયદાનો આ અર્થ-નિર્ણય ખરો છે અને જો લાગતા-
વળગતા પક્ષકાર આ ઉંમર યોગ્ય રીતે સાખીત કરી આપે, તો આ બાબતમાં
વિદ્વાન પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર પણ સંમત થાય છે. બાઈ રળીઆતે ઊકરી
૧૬ વર્ષની ઉપરની હોવાનું સોગનનામું કરેલું છે. આ પોઇન્ટ પર મેજસ્ટ્રેટ
તપાસ કરી શકે છે અને જો તેમને ખાતરી થાય કે-તે ધાર્મિક ક્રિયાકાંડ

૨૭૪

માટે પુત્ર ઉંમરની છે, તો ક્રીમીનલ પ્રોસીજર કોડ કલમ ૧૪૪ (૪) અનુસાર તે હુકમમાં સુધારો કરી શકે છે.

૧૧. હુકમ આવ્યા પછી રળીઆતના વિદ્વાન એડવોકેટ રળીઆત અને તેની દીકરીની સોગન પર જુઓની લીધી, અને તેઓ બન્ને જણાવે છે કે-છોકરીનો જન્મ સંવત ૧૯૭૨ ના મહા વદ ૫ ના રોજ થયો છે. એટલે કે-છોકરીને ૧૬ વર્ષ અને ૪ માસ થયા છે. બાઇની ઉલટ તપાસ કરવામાં આવેલી છે, પણ તેની આ જુઓની અસ્ખલિત રહી છે. છોકરીનો બાંધો અને શારીરિક દેખાવ રળીઆતની આ જુઓનીને જુડી પાડતા નથી. પોતાના છોકરાની ખરી ઉંમર જાણનાર કોઇ સારામાં સારી વ્યક્તિ હોય, તો તે પ્રથમ દૃષ્ટિએ માજ હોય. અને આથીજ કરીને આ સારામાં સારો શક્ય પૂરાવો પડેલો છે. અને મા તથા દીકરીની સોગન પૂર્વકની જુઓનીઓ વિરૂદ્ધ પોલીસ તરફથી જુઓનીઓ ખોટી દરાવનાર કોઇ પણ પૂરાવો રજુ થયો નથી. સાધારણ રીતે પોલીસ અમલદારોને અંગત માહિતિ ન હોય. બીજી રીતના વિરૂદ્ધ પૂરાવાના અભાવે રળીઆતની જુઓની છોકરી ૧૬ વર્ષ ઉપરની હોવાનું સાબીત કરે છે, તેથી કરીને સ્પષ્ટ થાય છે કે-પ્રથમનો હુકમ સગીરોને લાગુ પડતો હોવાથી, તેને દીક્ષા લેતી અટકાવી શકાય નહીં. તેથી મૂળ હુકમમાંથી રળીઆત અને અમૃત સંબંધનો વિભાગ કમી કરવામાં આવશે.

૧૨. વિદ્વાન એડવોકેટની બીજી દલીલ એ હતી કે-હુકમ આખા સ્વસ્થાનને લાગુ પડે છે, અને તે રીતે તે બીનવ્યાજબી છે. તેમની દલીલના આધારમાં વિદ્વાન એડવોકેટ ૧૬ બોમ્બે હો રીપોર્ટ પાનું ૬૮૪ અને ઇન્ડિઅન હો રીપોર્ટ ૧૪ બોમ્બે પાના ૧૬૫ બતાવ્યા છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે-કલમ ૧૪૪ (૪) માં વાપરેલા “અમુક સ્થાન” એ શબ્દ પુરતો નિશ્ચયાત્મક છે. આખું ખંભાત સ્વસ્થાન એ “અમુક સ્થાન” ન કહી શકાય. આવા હુકમમાં આખા સ્વસ્થાનનો સમાવેશ કરવામાં આવે તેવું દર્શાવનાર કોઇ આધાર હોય, તો તે જણાવવા વિદ્વાન પબ્લીક પ્રોસીક્યુટરને પૂછવામાં આવ્યું. તેમણે કહ્યું કે-તેમની પાસે એવો કોઈ પણ આધાર નથી, અને તે મુજબ મૂળ હુકમમાં વધારો કરવામાં આવશે. અને ખંભાત સ્વસ્થાનને બદલે ખંભાત શહેરમાં આવતા-જતા એમ વાંચવું.

૧૩. વિદ્વાન વકીલની બીજી દલીલ એ છે કે-હુકમ માત્ર અમુક વ્યક્તિને જ અને નહીં કે બીજા સઘળા સાધુ-સાધ્વીને લાગુ પાડી

૨૭૫

શકાય. તેમની દલીલના આધારમાં તેમને ખીજે આધાર દર્શાવ્યો નથી. ખીજા બાજુ કલમ ૧૪૪ (૪) થી કોર્ટને જાહેર પબ્લીકને સંબોધીને હુકમ કરવાની સત્તા મળેલી છે. ઈન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૧૨ માં પબ્લીક શબ્દની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે. એમાં એમ જણાવ્યું છે કે-પબ્લીક શબ્દમાં પબ્લીકનો કોઈપણ વર્ગ અથવા તો કોઈપણ કોમનો સમાવેશ થાય છે. જૈન સાધુઓ અને સાધ્વીઓ એ જૈન કોમનો એક વર્ગ કહી શકાય, અને તેમ હોવાથી તેમને સંબોધીને હુકમ થઈ શકે છે.

(૧૪) આ આખા પ્રોસીડીંગમાં એમ દલીલ કરવામાં આવે છે કે-૧૪૪ કલમ મુજબનો હુકમ જૈનોને પોતાના ધાર્મિક ક્રિયાકાંડોમાં દરમીયાનગીરી કરે છે, અને આવા હુકમને જૈન કોમના ધાર્મિક ક્રિયાકાંડો ઉપર તાજેતરમાં આક્રમણ કરવાને ખીજા કોઈ સ્ટેટ તરફથી આ હુકમ દાખલા તરીકે ગણવા સંભવ છે.

૧૫. આ કોર્ટ એક નહિ પણ ઘણી વખત જણાવ્યું છે કે-આ સ્ટેટનો જૈન કોમના ધાર્મિક ક્રિયાકાંડમાં આડે આવવાનો ખીલકુલ ઈરાદો નથી. જૈન કોમ કાયદા પ્રત્યે વફાદાર, શાંત અને સુલેહપ્રિય તરીકે ખ્યાતિવાળી છે. જૈન સાધુ અને સાધ્વીનો ધાર્મિક આશ્રમ એ ઘણી જ ઉચ્ચ કોટિનો આશ્રમ છે. જેમાં પ્રતિષ્ઠિત, વિદ્વાન અને સુસંસ્કારીત સદ્ગુહસ્થો અને બાનુઓ છે, કે જેઓએ ખાસ કરીને તેમની કોમના અને સામાન્ય રીતે જાહેર જનસમાજના ઉદ્ધારના પ્રચારકાર્ય માટે આ ક્ષાની દુનિયાના આકર્ષક પ્રલોભનોનો ત્યાગ કરેલો છે. અહિંસાનો ઉચ્ચ આદર્શ એ તેમનું ધ્યેય છે અને તેઓ દરેક ચૈતન્યમય પ્રાણીના પ્રત્યે રક્ષણપરાયણ હોય છે. આવા પ્રકારનો ધાર્મિક આશ્રમ એ કોઈપણ રાજ્યને ઉપયોગી મિત્રરૂપ છે, કારણ કે-તે રાજ્યને ખીજાઓના જનમાલની સલામતી સારૂ બોધપાઠો આપવામાં મદદકર્તા નિવડે છે.

૧૬. આ કોર્ટ દરેક ધર્મના ધાર્મિક ક્રિયાકાંડોના રક્ષણ માટે છે. પછી ભલે તે જૈન, હિંદુ, મુસલમાન या ખ્રીસ્તી હોય. જ્યારે જાહેર સુલેહની ભીતિ ઉપસ્થિત થાય, ત્યારે જ માત્ર રાજ્યને જાહેર શાંતિ અને વ્યવસ્થા જાળવવા સારૂ દરમીયાનગીરી કરવી પડે છે, કેમકે-તે રાજ્યની એક અગ્રગણ્ય ફરજ છે અને તે અદા કરવાની કોઈપણ રાજ્ય ઉપેક્ષા કરી શકે નહીં. આમ કરવામાં કોઈપણ ધર્મમાં દરમીયાનગીરી ન થાય, તે ધ્યાનમાં રાખવા સારૂ સઘળી સાવચેતી રાખવામાં આવે છે. અથવા જો દરમીયાનગીરી અનિવાર્ય હોય તો ઓછામાં ઓછી અને જાહેર શાંતિ

રૂઢ

જાગવવાને માત્ર જેટલી જરૂર હોય, તેટલી જ દરમીયાનગીરી કરવાને પુરતી કાળજી રાખવામાં આવે છે. વિદ્વાન, પગ્ગીક પ્રોસીક્યુટર અને પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, કે જેઓ પ્રોસીડીંગ નિહાળવા કોર્ટમાં હાજર થયા હતા, તેમની સમક્ષ જૈન સાધુઓના તરફથી હાજર થએલા વિદ્વાન એડ-વોકેટ સાથે સુધારેલા હુકમના શબ્દો સંબંધી કોર્ટે આ લક્ષ્યબિદ્ધ ધ્યાનમાં રાખીને ચર્ચા ચલાવી છે. મને જણાવતાં ધણી જ ખુશી ઉપજે છે કે- સઘળા પક્ષકારોએ ધણો જ વ્યાજબી અર્થ લઈ શોભાસ્પદ ઉત્સાહ બતાવ્યો છે, જેના પરિણામે સઘળા લાગતાવળગતાઓ તરફથી નવો હુકમ સંતોષકારક ગણાયો છે. ઉપર જણાવ્યા મુજબ આ કોર્ટનો મૂળ હેતુ જાહેર સુલેકનો ભંગ અટકાવવાનો હોવાથી, જૈનોને દસ દિવસ અગાઉ ખબર આપવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે. પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ કબૂલ કર્યું છે કે- જો કાંઈ સાવચેતીના પગલાંની જરૂર જણાય, તો તેના બંદોબસ્ત માટે દસ દિવસ તેમને પુરતા થશે. તેથી કરીને મૂળ હુકમમાં સુધારો કરવામાં આવે છે અને સુધારેલો હુકમ આ સાથે જોડવામાં આવેલો છે.

આજ તા. ૧૩ માહે જુલાઈ ૧૯૩૨ ના રોજ આપવામાં આવ્યું.

સહી (અંગ્રેજીમાં)

સી. એસ. ત્રીવેદી

ફ. ક. મેજસ્ટ્રેટ.

- (૧) આચાર્ય લખિધવીજયજી, જૈન ધર્મના આચાર્ય, જૈનશાળા, ખંભાત.
- (૨) સાધ્વીજી ગુણશ્રીજી, જૈનધર્મના સાધ્વી, માણેકચોક, કન્યાશાળાનો ઉપાધ્યક્ષ.
- (૩) ખંભાત શહેરમાં આવતાં અને મુલાકાત આપતા બીજા દરેક જૈન સાધુ અને સાધ્વીઓ.

કી. પ્રો. કે.ડ. ૧૪૪ કલમ હેઠળ

- (૧) નજીકના ભવિષ્યમાં તમે સગીરને દીક્ષા આપવાના છો-એવું મારા જાણવામાં આવવાથી તેમજ પોલીસ રીપોર્ટ અને મારી સમક્ષ બીજા જે સાક્ષી રજુ કરવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી એમ માલુમ પડે છે કે જ્યાં સુધી ઉપર જણાવેલી વ્યક્તિઓ અને સામાન્યતઃ ખંભાત શહેરમાં રહેતાં બીજા જૈન સાધુ અને સાધ્વીઓ ઉપર ૧૬ વર્ષની અંદરનાને સ્ટેટને રીતસર ખબર આપ્યા સિવાય દીક્ષા આપવામાં હવે પછી પ્રતિબંધ ન મૂકવામાં આવે તો જાહેર સલામતીનો ભંગ તેમજ ઝગડો અને હુલ્લડ થવાનો સંભવ રહે છે.

૨૭૭

- (૨) આથી હું નીચે જણાવેલી શરતો પુરી કર્યા વગર ૧૬ વર્ષની અંદરનાં દીક્ષા આપતા પહેલાં નેક નામદાર દીવાન સાહેબ તથા ખાન-સાહેબ પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ સાહેબને ૧૦ દિવસ પહેલાં લેખી ખબર આપવી, અને તેમાં સગીરને દીક્ષા આપનાર સાધુ-સાધ્વીના પુરા નામ તથા ઠેકાણા જણાવવા તેમજ દીક્ષા લેનાર વ્યક્તિના (તે પુરુષ હોય કે સ્ત્રી) ઉંમર, જન્મસ્થળ, તેમજ તેમના વાલીના નામ, અને જ્યાં સુધી નક્કી થઈ શકે ત્યાં સુધી તેનો અભ્યાસ લખી જણાવવો, કે જેથી પહેલેથી જાહેર સુલેહનો ભંગ, હુલ્લડ, અથવા ઝગડો ન થાય તે માટે સરકારને પગલાં લેતાં ફાવે.
- (૩) તા. ૨૦ જુન ૧૯૩૨ ના મુળ હુકમની તારીખથી આ હુકમ બે માસ અમલમાં રહેશે. સદર હુકમ કી. પ્રો. કોડની ૧૪૪ મી કલમ મુજબ સુધારવામાં આવ્યો છે.
- (૪) મારા હાથની સહી તથા કોર્ટની સીલસહ પહોંચાડવામાં આવ્યો છે.

તા. ૧૩ મી જુલાઈ ૧૯૩૨.

[તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના ટપાલ દ્વારા.]

~~~~~

૨૭૮

પરિશિષ્ટ નં. ૨

પત્તાલાલ (હાલ મુતી શ્રી પ્રેમવિજયજી) ની માતા બાઈ રતને મહેસાણા પ્રાંત નાયબ સુબા સમક્ષ આપેલી જુબાનીની નકલ મળી શકી નથી, પરંતુ તેનો ધ્વનિ એ હતો કે-મારા પુત્રને તેની દીક્ષા લેવાની ભાવના થવાથી મેં રજા આપી છે અને કાઠપિણુ તેમાં મુશ્કેલી ઉભી ન કરી શકે અને મહેસાણાનો શ્રી સંઘ દીક્ષા મહોત્સવ નિર્વિઘ્ને પાર પાડી શકે, તે માટે લખાણુ કરી આપ્યું હતું. મહારા બીજા મોટા પુત્ર શેષમલને પણ તેની ઈચ્છા થયે દીક્ષા અપાવવાના મારા ભાવ છે. પાટણ જૈન યુવક સંઘના મંત્રી કેશવલાલ મંગળચંદે જણાવેલી હકીકત ખોટી છે વિગેરે.

સુબા સાહેબનો હુકમ.

ક. સુ. પા. પા. સ. ર. નં. ૮/૮૭

—શેરો—

મહાલેથી લખાઈ આવેલી હકીકત ઉપરથી તથા પેટામાં થયેલા પંચ-કયાસ વ. સગીરની માના જવાબથી અહીંના હુકમની અમલ બજાવણી થતાં દરમ્યાન સગીરને પરહદમાં લઈ જઈ દીક્ષા અપાવી દીધાનું જણાય છે. એટલે અહીંના હુકમની અમલ બજાવણી કરવા જેવું રહ્યું નથી. વળી હવે પા. પા. નિયંધ નિયમ અન્વયે કંઈ તજવીજ કરવાની રહેતી નથી. આ સંબંધમાં ભક્તિવિજયજીની અરજી આવેલી સામેલ છે. તે સાથે આ કાગળો દફતરે રાખવા અને અરજદારને તેવો જવાબ પાટણ મહાલ મારફતે આપવો. તા. ૧૮ માહે જુલાઈ સને ૧૯૩૧.

(સહી) ઘે. કે. દે.

(સહી) વી. ગો. રાણે. એ. ના. સુબા

નકલ કરનાર

પા. પા. શાખા.

બારોટ શાંતિલાલ સિતારામ.

નકલ મળવા બાઈ રતનની અરજી આવ્યા તા. ૬

ઓગસ્ટ ૧૯૩૧

નકલ તૈયાર થયા તા. ૧૩-૮-૩૧

નકલ લેવા હાજર થયેથી આપી તા. ૧૩-૮-૩૧

સ્ટે. પ્રી. રૂ. ૦-૮-૦ આઠ આના તથા નકલના શબ્દો ૪૨૦ના સેંકડા પાંચના લખાણુ પ્રીના રૂ.

૦-૭-૬ કુલ રૂ. ૦-૧૫-૬ સાડા પંદર આના

૩૬-૩૬ ઉપર જમા કર્યા છે.

સહી.

એ. ના. સુબા.

ખરી નકલ

સહી.

એ. ના. સુબા.

પ્રા. મહેસાણા.

પા. પા. શાખા.

સીક્રો

૨૭૯

પાટણ જૈન યુવક સંઘનું જીવન.

—(૦)—

તા. ૧૪-૭-૩૧ ના 'મુખ્યાઈ સમાચાર' પત્રમાં મારા ભાઈ પન્નાલાલ હાલ મુનિ શ્રી પ્રેમવિજયજીની દીક્ષા સંબંધમાં એક લખાણ પાટણ જૈન યુવક સંઘનું પ્રગટ થયું છે, આ લખાણમાં મારા ભાઈ પન્નાલાલને મારી માતાજીએ રૂપિયા લઈ દીક્ષા અપાવી છે તથા હું મારા ભાઈની દીક્ષાથી વિરૂદ્ધ છું તેવું જણાવ્યું છે. આ સંબંધમાં મારે જણાવવાનું કે મારા ભાઈ પન્નાલાલને લગભગ એક વર્ષ પહેલાથી દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા થઈ હતી અને તેના આગ્રહથી અમોએ તેને અનુમતિ આપી સાથે રહીને દીક્ષા અપાવી છે. દીક્ષાના બદલામાં અમોએ એક પાઈ પણ લીધી નથી અને મારા ભાઈ પન્નાલાલની દીક્ષામાં મારી સંપૂર્ણ સંમતિ હતી અને છે. એટલે પાટણ જૈન યુવક સંઘના મંત્રીએ મારા અને મારી માતાજીના સંબંધમાં જાહેર કરેલા આક્ષેપો તદ્દન જીદ છે. વધુમાં હું અંતઃકરણપૂર્વક માનું છું કે-જૈન દીક્ષા એ પવિત્ર અને સદ્માર્ગે લઈ જનારી છે અને પૂર્ણ ભાવ થયે મારી પણ દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા છે.

સ. દ. શાહ શેષમલ પ્રતાપચંદ્રજી

સંઘવીપોળ, મહેસાણા તા. ૧૬-૭-૩૧

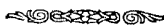
ઉપરનું લખાણ અને સહી અમારી રૂબરૂ થયાં છે.

મગનલાલ લીલાચંદ શાહ. એલ. સી. પી. એન્ડ એસ.

અંબાલાલ મોતીચંદ દાશી.

તા. ૧૬-૭-૩૧ (વીરશાસન, તા. ૧૭-૮-૩૨ ના અંકમાંથી ઉતારો)

તપાસ સમિતિ સમક્ષ રજુ કરનાર રા. મનસુખલાલ ડાહ્યાચંદ, ચાણસ્મા.

૨૮૦

પરિશિષ્ટ નં. ૩

નગરશેઠ તથા છ નાતના શેઠીઆઓના નામથી
સંઘના નામે ફેલાવેલું જીઠાણું

પાટણના સંઘે કરોજ ઠરાવ કર્યો નથી.

આથી અમો નીચે સહિ કરનારાઓ જાહેર કરીએ છીએ કે સંવત ૧૯૮૫ ના ભાદરવા વદ ૧૧ ને રવિવારના રોજ ભેગા થયેલ સંઘની બેઠક વખતે કોઈ પણ જાતનો ઠરાવ થયોજ નથી. અને નગરશેઠ તથા છ નાતના શેઠીઆઓની તથા બીજાઓના નામની સહી સાથેનું, ઠરાવ થયાનું જણાવનાર જે હેન્ડબીલ બહાર પડ્યું છે, તે તદ્દન જીઠાણું છે અને જનતાને ખોટું રસ્તું દેરવાનો આ એક પ્રયત્ન છે.

શેઠ મફતલાલ રતનચંદ
સંઘવી મોહનલાલ ચુનીલાલ
શા. ભાઈચંદ ઉત્તમચંદ
શા. ભોગીલાલ દેવચંદ
શા. પોપટલાલ બાદરચંદ
સંઘવી પ્રેમચંદ મોહનલાલ
શા. ચીમનલાલ કરમચંદ
શા. મોહનલાલ અમીચંદ
શા. અમરતલાલ હીરાચંદ
શા. જીવાચંદ વાડીલાલ
શા. ચીમનલાલ સરપચંદ
શા. પનાલાલ છોટાલાલ
શા. સારાભાઈ કેશવલાલ
શા. કેશવલાલ પોપટલાલ
શા. ભોગીલાલ કરતુરચંદ
શા. દેવચંદ નાગરદાસ

શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ
શા. ચુનીલાલ દોલાચંદ
શા. લખમીચંદ પ્રેમચંદ
શા. વાડીલાલ નાનચંદ
શા. લખમીચંદ ખેમચંદ
શા. બાલુભાઈ મોહનલાલ
શા. જેસંગલાલ સરપચંદ
શા. સોમચંદ મોહનલાલ
શા. મણીલાલ લહેરચંદ
શા. બાપુલાલ ખુબચંદ
શા. લહેરભાઈ ભોગીલાલ
શા. મોહનલાલ ત્રીભોવનદાસ
શા. ભોગીલાલ કરમચંદ
શા. જેસંગલાલ પ્રેમચંદ
શા. ભોગીલાલ હાલાભાઈ
શા. લહેરભાઈ હાલાભાઈ

વિગેરે વિગેરે ૧૫૩ સહીઓ પ્રસિદ્ધ થયેલી છે. તેમજ તે શિવાય બીજી પણ ઘણી સહીઓ થએલી છે.

૨૮૧

પરિશિષ્ટ નં. ૪

મુનિશ્રી કાંતિવિજયજીના એડવોકેટ મુંબાઈની નામદાર હાઈકોર્ટમાં કરેલી અરજી.

મુનિ કાંતિવિજયજી રે. હાલ અમદાવાદ, મૂળ તહોમતદાર.

વિરૂદ્ધ

બાઈ લીલાવતી, તે દોલાલાઈ નગીનદાસની દીકરી, રે. અમદાવાદ, નાગજી ભુદરની પોળ, સામાવાલી ફરીઆદી.

અમો મૂળ તહોમતદારના વકીલની નમ્રતાપૂર્વક અરજ એ છે કે :-

૧. અમારા અસીલ જૈન સાધુ છે અને સંસારનો સંબંધ છોડીને ત્રણ વરસ પહેલાં દીક્ષા લીધેલી છે. તેમના સાધુ થયા પહેલાં આ સામાવાલી તેમની ઓરત હતી.

૨. આ સામાવાલીએ તેમના સામે અમદાવાદના સીટી મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં ફી. પ્રો. કો. કલમ ૪૮૮ મુજબ ખોરાકની ફરીઆદી માંડેલી.

૩. તેમનો ખ્યાવ એવો હતો કે તે જૈન સાધુ થયેલા હોવાથી અને તેમને સંસાર ત્યાગ કરેલો હોવાથી તેઓ જાતે તેણીની ખોરાક માટે જવાબદાર નથી. તેમની દીક્ષા એટલે સંસારમાંથી મરણતુલ્ય ગણાય અને જો કે સામાવાલીની ખોરાક તથા રહેવાને માટે તેમની પ્રથમ અવસ્થાની મિલકત જવાબદાર છે, છતાં પણ તેને માટે તે જવાબદાર નથી.

૪. છતાં પણ વિદ્વાન માજિસ્ટ્રેટ આ સાથેના જજમેન્ટમાં જણાવ્યા મુજબ એવો ઠરાવ કરેલો છે કે જો કે તે સાધુ થયો છે અને તેમની પાસે મિલકત નથી, છતાં તેના ગુજરાન માટે તેમની પાસે પુરતું સાધન છે અને તેનું ભરણપોષણ કરવામાં તેમણે બેદરકારી કરી છે. તેથી સામાવાલીને માસીક રૂ. ૨૫) આપવાનો કોર્ટે તેમની પાસેથી ઠરાવ કરેલો છે.

૫. તે ઠરાવથી નારાજ થઈને આપને રીવીઝન અરજી કરી વિનંતિ કરું છું કે આપ નીચેની કોર્ટમાંથી રેકર્ડ મંગાવીને તે ઠરાવ રદ કરશો. તેનાં કારણો નીચે મુજબ છે.

૧. તેમની પાસે પુરતું સાધન છે, છતાં સામાવાલીનું ભરણપોષણ કરવામાં તેમણે બેદરકારી કરી છે, તેમ ઠરાવવામાં નીચેની કોર્ટની ભૂલ છે.

૨. તેમના રીવાજ મુજબ તેમના સાધુ થયા બાદ તેમનું સામાવાલી સાથેનું લગ્ન બંધ થઈ ગયું છે અને તેથી તેણીની ખોરાક માટે તે બીલકુલ જવાબદાર નથી, એવો નીચેની કોર્ટે ઠરાવ કરેલો જોઈતો હતો.

૨૮૨

૩. નીચેની કોર્ટે અરમીઝ બુદ્ધના કાયદા જણાવ્યા, પણ તેની હકીકત અને કાનુન જુદા હોવાથી તે આ કેસને લાગુ પડતા નથી.

૪. જૈન સાધુની કાયદેસર સ્થિતિને લક્ષમાં નહિ લેવામાં અને તેને જણાવવાની જરૂર નથી તેમ કહેવામાં નીચેની કોર્ટે ભૂલ કરેલી છે.

૫. તે જૈન સાધુ છે, છતાં તેની ખોરાકને માટે અંગત જવાબદાર છે. કારણ કે સશક્ત છે—તેમ ઠરાવવામાં તેમણે કાયદાની ભૂલ કરી છે.

૬. નીચેની કોર્ટનો ઠરાવ જૈન સંપ્રદાયના મૂળભૂત સિદ્ધાંતથી વિરૂદ્ધ છે. તેના ત્યાગ બાબતના સિદ્ધાંતો કાયદાથી પણ મંજૂર રહેલા છે.

૭. તેમના સાધુ થતા પહેલાં તેમની પાસે પૂરતી મિલકત હતી અને તે મિલકતમાંથી સામાવાલી પોતાની ખોરાકી મેળવી શકે તેમ છે, તે નીચેની કોર્ટે ઠરાવવું જોઈતું હતું.

૮. સામાવાલીએ પોતે જ તેની અરજીમાં જણાવ્યું છે કે તેમની પાસે ૨૦ થી ૨૫ હજારની મિલકત છે, તે હકીકત નીચેની કોર્ટ જોઈ શકી નથી.

૯. આ અરજી શુદ્ધ બુદ્ધિથી કરવામાં આવી નહોતી, પરંતુ તે તેમને હેરાન કરવાને માટે કરી હતી, કારણ કે તેમના સગાંવહાણાંની ઈચ્છા વિરૂદ્ધ તે સાધુ થયા હતા.

૧૦. જે મકાનમાં સામાવાલી રહે છે, તેમાંના તેમના ભાગમાંથીજ તેણીની ખોરાકી અને રહેઠાણ માટે તે મિલકત પુરતી છે.

૧૧. તે અરજી રદ કરવી જોઈતી હતી.

૧૨. નીચેની કોર્ટનો ઠરાવ કાયદા અને ન્યાયથી વિરૂદ્ધ છે. અને તે માટે આપનો અંતઃકરણથી આભાર માનીશ.

મુંબઈ.

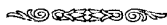
તા. ૨-૧૧-૩૧.

સહી. એચ. વી. દીવેટ્રીયા.

મૂળ તહેમતદાર એડવોકેટ.

૨૮૩

બાઈ લીલાવતીએ પૂ. શ્રી કાંતિવિજયજી ઉપર કરેલ કેસ સંબંધમાં
અમદાવાદના સીટી મેજસ્ટ્રેટ સાહેબે કરેલો નિર્ણય.

અમદાવાદના સીટી માજસ્ટ્રેટની કોર્ટમાં

મુનિ કાંતિવિજયજી-મૂળ સામાવાળા

વિરૂદ્ધ

બાઈ લીલાવતી-મૂળ અરજદાર.

નિર્ણય

હાઇકોર્ટે તેમના ૧૨ જાનેવારી ૧૯૩૨ના હુકમથી મુનિ કાંતિવિજયજી વિ. બાઈ લીલાવતીના કામનાં કાગળીઆં, મુનિ કાંતિવિજયજી જૈન સાધુ થવાથી અને વ્રત વિગેરે લેવાથી અગર બીજી રીતે ભરણપોષણ કરવાને અશક્ત થઈ ગયા છે કે કેમ, તે સવાલ ઉપર પૂરાવો લેવાના ફરમાન સાથે આ કોર્ટમાં પાછાં મોકલ્યાં છે.

૨. બાઈ લીલાવતી તરફથી ત્રણ અને મુનિ કાંતિવિજયજી તરફથી ચાર સાહેદોને તપાસવામાં આવ્યા છે. દયાવિજયજી નામના સાધુએ વીલ કરેલું છે, તેમ બતાવવાને માટેના સાહેદો પૈકી ચંદુલાલ મોહનલાલ નં. ૨ ને બોલાવવામાં આવ્યો છે, પણ આ સાહેદ કહે છે કે-હું કાંઈ જાણતો નથી. વાળી દીક્ષા લેતાં પહેલાં કેટલુંક દેવું કરેલું, તે બતાવવાને માટે કાંતિવિજયજીના દાદા સુનીલાલ લલ્લુભાઈ નામના આંક ૩ ના બીજા સાહેદને બોલાવવામાં આવેલ છે. મારા અભિપ્રાય મુજબ નામદાર હાઇકોર્ટે જે પ્રશ્ન પૂછ્યો છે, તે સાથે આ બે સાહેદોના પૂરાવાનો કાંઈ સંબંધ નથી. ઘણાજ મહત્વના સાહેદો નીચે મુજબ છે:—

૧. મી. એસ. પી. બદામી, અમદાવાદ સ્પૅસલકોઝ કોર્ટના રીટાયર્ડ જજ.

૨. મી. અમીચંદ ગોવિંદજી એડવોકેટ, અને

૩. મુનિ શ્રી રામવિજયજી.

તેમાં પ્રથમના બે જૈન છે અને હિંદુસ્તાનમાં જૈન મંદિરોના વહીવટ વિગેરે કરનારી મોટામાં મોટી આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી છે તેના તે પ્રતિનિધિ છે.

૩. સાહેદોના પુરાવા પરથી એમ જણાય છે કે-દીક્ષા લેતાં પહેલાં જૈન સાધુને પાંચ વ્રતો લેવાનાં છે અને તે દશવૈકાલિક સૂત્રના પ્રકરણ ૯ માં જણાવેલ છે. તેનું પ્રો. અબ્યંકરે કરેલું ભાષાંતર આંક ૬. ૨ ના

૨૮૪

પાના ૬ માં આપેલું છે, તે પ્રમાણે પહેલું વ્રત જીવતાં પ્રાણીઓને ઈજા કરતાં અટકવાનું અને પાંચમું મિલકતનો ત્યાગ. દરેક જાતની મિલકતનો ત્યાગ કરવા સાધુ પ્રતિજ્ઞા લે છે. પછી તે ચાહે તો નાની અગર મોટી, ચેતન કે જડ હોય, અને તે બીજા પાસે પણ તે મિલકત ન રખાવે, તેમજ તેવા કામમાં તેને ન અનુમોદે : ભાષાંતર આંક ૬. ૨ નું પાન ૭ : પ્રકરણ ૩, શ્લોક ૨૮ અને ૨૯ માં ગૃહસ્થોની સેવા અને કુટુંબના પ્રધાથી તેમનું ભરણપોષણ કરવું તે મહાન સાધુ માટે વર્જ્ય છે. વળી આ સાહેદોના પૂરાવા પરથી વિશેષમાં એમ પણ જણાય છે કે-સ્ત્રીનું ગુજરાન કરવાથી અગર તેનું ગુજરાન કરવાનું બીજાને કહેવાથી જૈન સાધુને પાંચમા વ્રતનો ભંગ થાય છે અને આડકતરી રીતે પહેલા વ્રતનો પણ ભંગ થાય છે. અને આ વ્રતના ભંગની શિક્ષા તરીકે આ જગતમાં તે પતિત ગણાય છે અને નરકે જાય છે. તે દશવૈકાલિક સૂત્રમાં શિક્ષાઓ સવિસ્તર જણાવવામાં આવી છે અને તે આંક ૬. ૨ ના ભાષાંતરના પાના ૫૭, ૫૮ માં છે. આંક ૭ મુનિ શ્રી રામવિજયજીની જીબાની, જે કમીશનથી લેવામાં આવી છે, તે બહુ રસયુક્ત છે અને પોતાના જવાબના ટેકામાં તે શાસ્ત્રોના આધાર ટાંકે છે. જૈનોની અંદર તે માનવંતા અને વિદ્વાન ધાર્મિક ગુરૂ ગણાય છે અને કેટલીક ધાર્મિક પદવીઓ ધરાવે છે. તેઓશ્રી ૭, ૮, ૧૬, ૧૭, અને ૨૫ મા પ્રશ્નોના જવાબમાં જૈન ધાર્મિક પુસ્તકોમાંથી પ્રકરણો અને શ્લોકો ટાંકીને સ્પષ્ટ રીતે બતાવે છે કે-જૈન સાધુ પોતે લીધેલાં વ્રતો અનુસાર, પોતાની સ્ત્રી અગર સગાં સંબંધીઓનું ભરણપોષણ કરી શકે તેવી કાંઈપણ મિલકત ધરાવી શકે નહીં અને પૈસા કમાઈ શકે નહીં. પ્રશ્ન ૧૧, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦ ના જવાબમાં જે જૈન સાધુ પોતે વ્રતભંગ કરે, તેને માટે શી શિક્ષા છે તે બતાવે છે. ‘જેમ જૈન સાધુઓને ધાર્મિક શિક્ષણ તથા કપડાં આપવામાં આવે છે અને તેની ગોઠવણ કરવામાં આવે છે, તેવીજ રીતે સાધુઓની પૂર્વાશ્રમની સ્ત્રીઓને માટે તેનું ભરણપોષણ કરવા શ્રાવકો સાથે ગોઠવણ કરી શકે’ તેમ બતાવવાના હેતુથી સામાજિકના વિદ્વાન વકીલ તરફથી આ સાહેદને ઘણા સવાલો પૂછવામાં આવેલા, પણ આ તમામ પ્રશ્નોના જવાબ અને ખાસ કરીને પ્રશ્ન ૮ અને ૧૦ ના જવાબ પરથી જણાય છે કે-જે સાધુ પોતાની સ્ત્રી અને કુટુંબી જોનાના ભરણપોષણ માટે ઉપદેશ કરે છે, તે પતિત થાય છે અને તેના વ્રતનો ભંગ થાય છે અને ઉત્તમ માર્ગમાંથી પતિત થાય છે. આ દુનિયામાં નિંદનીય બને છે અને પરલોકમાં નરકે જાય છે-એમ સખ્ત નુકશાનને પાત્ર બને છે. આ સાહેદોનો એવો અભિપ્રાય છે કે-પોતાના કુટુંબીઓ નિરાધાર થઈ જાય, તેવા

૨૮૫

હેતુથી સાધુ કોઈનો ત્યાગ કરતા નથી, પરંતુ તે પૌદ્ગલિક ઉન્નતિ કરતાં પોતાના આત્માની ઉન્નતિ સાધવાના ઉત્તમ આશયથીજ તે તેમનો ત્યાગ કરે છે. હું અહીં જણાવું છું કે-મુનિશ્રી રામાવજ્યજીએ તથા બીજા બે સાહેબોએ જે પુરાવો આપ્યો છે, તેના સામે કાંઈ દલીલ અગર પુરાવો તે પુરાવાને તોડવાને માટે આપવામાં આવ્યો નથી. પણ ફક્ત એટલુંજ કહેવામાં આવે છે કે-અરજદારે તેની સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી લગ્નનું વ્રત તોડી નાંખ્યું છે અને જૈન શાસ્ત્રોમાં જે વિચારો છે તે આદર્શ તરીકેના છે, પણ આચરણીય નથી અને હાલના સમાજમાં પ્રચલિત નથી. હવે વિદ્વાન વકીલની પહેલી તકરારને માટે અરજદારે સામાવાલીનું ભરણુપોષણ કરવાને કંઈ વ્રત લીધું હતું કે નહિ અને તેણે તે લીધું હોય તો તેના ભંગની શિક્ષા મુનિ ક્રાંતિવિજયજીએ દીક્ષા લીધી તેના જેવી છે કે કેમ, તે બાબત તેમણે કાંઈ બતાવ્યું નથી. વળી એમ પણ દલીલ કરવામાં આવે છે કે-જૈન સાધુ દુનિયામાં પ્રવેશ પણ કરી શકે અને ફરીથી પણ સાધુ થાય : જુઓ આંક ૫ અને ૬ નો પેરો ૩ નો, અને તે જનસમાજમાં હલકો પડે. તે શિક્ષા કાયદાની કોર્ટ તેની પાસેથી આશા ન રાખી શકે તેવી તે ગંભીર નથી. પણ મુનિશ્રી રામવિજયજીનો પુરાવો બતાવે છે કે-આ અભિપ્રાય સાચો નથી. વળી વિદ્વાન વકીલને એમ પણ બતાવવાની ઇચ્છા હતી કે-ધાર્મિક સિદ્ધાંતો અત્યારના કાળના નથી, અને તે આ સૈકામાં જંગલી ગણવામાં આવે છે અને તે મનુષ્યકૃત કાયદાથી ઉચ્ચ નથી. દાખલા તરીકે કોઈ માણસ અહિંસક અને અસહકારી થવાની પ્રતિજ્ઞા લે અને ઇશ્વરકૃત કાયદા માને અને સત્ય બોલે અને જો તે મનુષ્યના બનાવેલા કાયદા મુજબ ગૂંહો થાય તેવું કોઈ કૃત્ય કરે તો આવા વ્રતથી સરકાર તેને તે ગૂંહામાંથી શું મુકિત આપશે ? વકીલે જે આ દાખલો આપ્યો છે-તે બંધબેસતો નથી અને આ દાખલો તે વકીલે આપ્યો છે, તેમાં અને હાલના તપાસના અંગની બાબતમાં ઘણોજ ફેર છે. ઉપરનો પુરૂષ કેટલાક કાયદાની અવગણના કરવાનું વ્રત લે છે અને હાલના કેસમાં તો પુરૂષે પોતાના આત્માની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ માટેજ વ્રતો લીધાં છે. અરજદારના વિદ્વાન વકીલ કહે છે કે-જૈન ધર્મનું અનુસરણ માણસને વિચિત્રતામાં લાવી મૂકે છે અને તેના આશયના ટેકામાં તે બે દાખલા બતાવે છે. તે નીચે પ્રમાણે છે:-

૧. જ્યારે અપાસરામાં (જ્યાં સાધુઓ રહે છે તે સ્થાન) આગ લાગે, અને તે

૨. કોઈ સ્થળમાં દુષ્કાળ હોય.

જૈન ધર્મ પ્રમાણે સાધુ પાણી રેડી શકે નહીં, તેમજ આગ જુઝાવવાને માટે બીજાને તેમ કરવાને કહી શકે નહીં. અને બીજા કેસમાં તે કોઈ દુષ્કાળ પીડિતને મદદ કરી શકે નહિ, કારણ કે-તેમ કરવાથી જે વ્રત તેણે લીધું છે તેનો ભંગ થાય છે. વળી તે વિદ્વાન વકીલ એવી દલીલ કરે છે કે-કપડાં ઉત્પન્ન કરવાં તે હિંસા છે, છતાં જૈન સાધુ કપડાં પહેરે

૨૮૬

છે અને આ પ્રમાણે તે પોતાના વ્રતનો ભંગ કરે છે. એ ખરું છે કે- જૈનોના કેટલાક ધાર્મિક સિદ્ધાંતો આચરણમાં મૂકી શકાય તેવા નથી, પણ એ યાદ રાખવું જોઈએ કે-સાધુ આ વ્રતો જાણી જોઈને અને મરજીથી પોતાના આત્માની આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ માટે લે છે. અને આજના સમાજમાં તેનું આચરણ થઈ શકે કે નહીં, તે પણ તે આજાઓ તે પાળે, તેની સાધુ પાસેથી આશા રાખવામાં આવે છે.

૪. બંને બાજુ જે પુરાવો આપવામાં આવે છે તે જોતાં, તથા સાહેદોએ જે શાસ્ત્રના અંધખેસતા સિદ્ધાંતો જણાવ્યા છે તે જોતાં, મારું અનુમાન એવું થાય છે કે-જૈન સાધુ જે પ્રતિજ્ઞા કરે છે, તેનાથી એટલે ખાસ કરીને પહેલા અને પાંચમા વ્રતથી કોઈ પણ મિલકત રાખી શકવાને કે પોતાની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવાને માટે તે અશક્ત છે.

અમદાવાદ
તા. ૧૫-જુન-૧૯૩૨.

(સહી) ધોરજલાલ એચ. દેસાઈ.
સીટી માજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ.

(રજુ કરનાર-રા. ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆ)

—(૦)—

મુંબાઈ હાઈકોર્ટનો છેવટનો ચૂકાદો

High Court Appreciate Side, Bombay

In his Majesty's High Court of Judicature at Bombay order passed by the High Court in the case of Muni Kantivijayji Vs. Bai Lilavati, being Criminal Application for revision No. 323 of 1931.

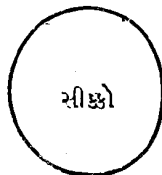
(Coram: Beaumont, C. J. and Nanavati, J)

Application allowed and the order of the lower Court set aside.

25th July 1932

Sd. D. L. MEHTA
Deputy Registrar.

True Copy
D. L. MEHTA
Deputy Registrar
The 10th day of August 1932.

૨૮૭

પરિશિષ્ટ નં. ૫

[દલપત (હાલ મુનિ શ્રી દક્ષવિજયજી)ના બાપ ચતુરદાસ તારાચંદે તપાસ-સમિતિ સમક્ષ એક લંબાણુ નિવેદન રજુ કર્યું હતું અને જીબાની આપી હતી. નિવેદનથી નકલ નહિ મળી શકવાથી ફક્ત જીબાની પ્રસિદ્ધ કરી છે. તે પણ દલપતની દીક્ષા સંબંધમાં ઘણુંજ અજવાળું પાડે છે.]

ચતુરભાઈ તારાચંદની જીબાની.

૧૫-૭-૩૨

રહીશ ચાણુરમા.

- સ૦ તમારા કેટલા છોકરાએ દીક્ષા લીધી છે ?
 જ૦ બે છોકરાએ લીધી છે.
 સ૦ ઉંમર કેટલી છે ?
 જ૦ મોટો ૧૯ વર્ષનો અને નાનો ૧૫ વર્ષનો છે.
 સ૦ ક્યારે દીક્ષા આપેલી ?
 જ૦ મોટાને ૧૯૮૭ ના માગશર વદ ૨ અને નાનાને ૧૯૮૮ ના કારતક વદ ૨.
 સ૦ દીક્ષા લીધી તે વખતે મોટાની ઉંમર કેટલી ?
 જ૦ ૧૮ વર્ષ પુરાં.
 સ૦ નાનાની ઉંમર કેટલી હતી ?
 જ૦ ૧૫ વર્ષ.
 સ૦ શું કહેવું છે ?
 જ૦ દલપત મોટો. તેને નસાડી ગયાની વાત ખોટી છે. તેની ઉંમર ૮ વર્ષની નથી. ૧૯૮૨ ના ચૈત્ર વદ ૨ ના રોજ નિશાળમાંથી તે ગુમ થયેલો. મેં એનું લગ્ન કરવાનું નક્કી કર્યું અને એને દીક્ષા લેવાની, તેથી તે ચાલ્યો ગયો. હું મોહને વશ થઈ તપાસ કરવા મહાસુખલાઈ પાસે મદદ માંગવા ગયો.
 સ૦ મહાસુખલાઈ પાસે કેમ ગયા ?
 જ૦ તે આ કામમાં આગળ પડતો ભાગ લે છે તેથી ગયો. તેમણે મને કહ્યું કે તમે સાધુના રાગી છો, માટે ફોજદારી કરી પછી મારી પાસે આવો. એટલે હું વડોદરા પોલીસ કમીશ્નર પાસે આવ્યો. મેં અરજી

૨૮૮

કરી એટલે તેમણે તાલુકા ફેજદારને તપાસ કરવા હુકમ આપ્યો.
મગનલાલ ફેજદાર સાથે પાલી મારવાડમાં તપાસ કરાવી.

સ૦ તપાસમાં કેટલું ખર્ચ થયું ?

જ૦ ૫૦૦ રૂ. ખર્ચ થયું.

સ૦ ક્યાં સુધી તપાસ કરી ?

જ૦ બે વર્ષ સુધી તપાસ કરી પણ પત્તો લાગ્યો નહિ, એટલે તપાસ છોડી દીધી અને ધંધે લાગ્યો. છોકરો ઉંમર લાયક થયા પછી ચીતોડથી ઉદેપુર જતાં કરાડા આવે છે, ત્યાં અમૃતવિજય મહારાજ પાસે લાવણ્યવિજયના શિષ્ય તરિકે તેમના નામની દીક્ષા લીધી. તેનું નામ દક્ષવિજય પાડ્યું. તે હકીકત મારા જાણવામાં આવી છતાં તેના કાગળ વગર મારે જવું નહિ-એમ મેં વિચાર રાખેલો. છેવટે ૧૯૮૭ ના શ્રાવણ માસમાં કાગળ આવ્યો, તે હું આપને બતાવું છું.

સ૦ એ અક્ષર એના પોતાના છે ?

જ૦ હા. બાદ હું નાના છોકરાને લઈ ત્યાં ગયો. નાના છોકરાનો બે વર્ષથી દીક્ષા લેવાનો લાવ હતો. કેસરીયાજીની જત્રા કરી અમે ઉદેપુર આવ્યા. નાના છોકરાની પણ ત્યાં રહેવાની ઇચ્છા થઈ, તેથી ત્યાં મૂકીને હું પાછો આવ્યો. પછી બીજો પત્ર આવ્યો કે નાનાની દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા થઈ છે, તો જો રજા આપો તો દીક્ષા લે. મેં વિચાર કર્યો કે આનું લગ્ન કરવાનું છે, પણ આ સંસાર અસાર છે તેથી મેં ત્યાં જઈ ધામધૂમથી દીક્ષા અપાવી.

સ૦ પહેલાં છોકરાની દીક્ષામાં તમારી સંમતિ કેમ ન લીધી ?

જ૦ ૧૮ વર્ષ પુરાં થયાં હતાં માટે. મારી ભાવના થઈ કે પાંચ વર્ષથી બહાર રહી મકકમ રહ્યો તો હવે શા માટે દીક્ષા ન આપવી ? અત્રે છોકરાની દીક્ષા વખતનો ફેરો બતાવ્યો.

સ૦ પોલીસમાં ફરીયાદ કરી તેમાં ૧૩ વર્ષ અને સાધુએ નસાડ્યાનું લખાવેલું ?

જ૦ હા. મેં લખાવેલું ખરું.

સ૦ તો મહાસુબલાઈએ બોલું શું કહ્યું ?

જ૦ સાધુ લઈ ગયા છે-એમ તપાસમાં ન નીકળ્યું. છોકરો એની મેળે ગયો હતો. અમારે ત્યાં સાધુએ ચોમાસું કરેલું એટલે જોળાવતો.

સ૦ મહાસુબલાઈએ ૮ વર્ષ કહ્યાં છે અને ૧૮ વર્ષ શી રીતે થયાં ?

જ૦ ૧૯૮૨ માં ગયો અને ૧૯૮૭ માં દીક્ષા લીધી.

સ૦ પાંચ વર્ષ ક્યાં રહ્યો ?

૨૮૯

જા૦ નેપાળ વિગેરે દેશાવરોમાં રહી અભ્યાસ કર્યો. અને નોકરી કરીને તેણે તેનું પ્રૌઠ કર્યું.

સ૦ દીક્ષા આપી તે તમે શા ઉપરથી કહો છો ?

જા૦ અમારા ગામની એક બાઈએ મને વાત કરેલી કે હું જાત્રાએ ગયેલી. ત્યાં કરાડામાં તમારા દલપતે દીક્ષા લીધી. તે ઉપરથી મેં જાણ્યું.

સ૦ કાગળમાં દીક્ષા ક્યારે લીધી તે લખ્યું છે ?

જા૦ ના. એ નથી લખ્યું.

સ૦ તેનું પાકીટ છે ?

જા૦ ના. પાકીટ નથી.

સ૦ બાઈનું નામ જાણો છો ?

જા૦ હા. મેના, હાલ હયાત છે.

સ૦ બાઈએ છોકરાને કંઈ કહેલું ?

જા૦ તે જાત્રા કરવા ગયેલ. એટલે તેને કહેવાની શી જરૂર ! મને તે વખત બહેમ થયેલો કે સાધુ પાસે ભણવા જતો હતો અને મને કહેલું કે દીક્ષા લેવાનો છું, એટલે મેં ફરોયાદ કરેલી.

અત્રે વાડીલાલ વૈદે જણાવ્યું કે કરાડા અમારું તીર્થ છે. ત્યાં આવકોની વસ્તી નથી.

સ૦ પાછો આવે તો રાખો ખરા ?

જા૦ પાછો આવે તો દરવાજા ઉઘાડા છે.

સ૦ કન્યા મળે ?

જા૦ પાછો આવે તો કન્યા ન મળે. કારણ કે બીજી વખત જતો રહે માટે, એટલે કોણ કન્યા આપે !

—(૦)—

૨૯૦

પરિશિષ્ટ નં. ૬

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક કમીટી બેગ,

સુ. વડોદરા.

લી. સાધ્વી શ્રી સુનંદાશ્રીના ધર્મલાલ વાંચશો. જત મને સંસાર પરથી વૈરાગ્ય થવાથી, મારા ગુરુશ્રીશ્રી ચાલુરમા હોવાથી, ત્યાં જર્મિવર-ઘોડો ચઢાવી મહોત્સવ કરી સંવત ૧૯૮૭ ના અસાડ સુદ ૧૩ ના રોજ મેં દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી. મારી સંસારી પુત્રી બેન નારંગી કે જેની ઉંમર તે વખતે ૧૧ વર્ષની હતી, તેની પણ ઘણા વખતથી દીક્ષા લેવાની અત્યંત લાવના હોવાથી મેં મારી રાજપુત્રીથી રજા આપી હતી અને મારી અને સેંકડો માણસોની રજામાં તેણે ચાલુરમામાં ખૂબ મહોત્સવ-પૂર્વક સંવત ૧૯૮૭ ના અસાડ સુદ ૮ ના રોજ દીક્ષા લીધી હતી. મારા સંસારી પતિએ તેમના મરણ સમયે પોતાની ઉપાજ્ઞન કરેલી લગલગ ત્રીસેક હજારની મિલકત મને સોંપી હતી. આ મિલકતનો હું અને મારી દીકરી બંને દીક્ષા લેવાના હોવાથી અને તેથી અમારે કાંઈ ઉપયોગની નહિ હોવાથી સમાજના કલ્યાણ અર્થે એક રજીસ્ટર ટ્રસ્ટીડ કરી ઉપયોગ કરવાનું દીક્ષા લીધા પહેલાં નક્કી કર્યું હતું અને અમદાવાદના પાંચ પ્રતિષ્ઠિત ગુરુશ્રીને ટ્રસ્ટી નીમ્યા હતા. તે મિલકત સાથે હવે મારે કે મારી દીકરીને કાંઈ પણ સંબંધ છે નહિ. આવા મહોત્સવ પૂર્વક થયેલી મારી પુત્રીની દીક્ષાને વીસનગરવાળા મહાસુખભાઈએ આપની સમક્ષ ઘણીજ ખોટી રીતે રજુ કરી અમારા ધર્મને અને દીક્ષાને હલકા પાડવા માટેનો પ્રયત્ન કર્યો છે, જે તેમનું કૃત્ય જૈન ગૃહસ્થને ખીલકુલ ન જાગે તેવું છે. માટે તેમણે તમારી સમક્ષ આવી રીતના ખીન જે દીક્ષાના બનાવો ખોટી રીતે રજુ કર્યા હોય, તે બધાએ મહેનત લઈ તપાસી સત્ય તારવવા આગ્રહપૂર્વક જણાવું છું. એજ તા. ૨-૮-૧૯૩૨.

સાધ્વી સુનંદાશ્રીના ધર્મલાલ.

(તે સંસારીપણામાં બાઈ સુરજ)

૨૯૧

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક કમીટી જોગ,

મુ. વડોદરા.

લી. સાધ્વી નિર્મળાશ્રીજીના ધર્મલાલ વાંચશો. જત ખચપણમાં મારી માતાના ધર્મચરણની છાપ મારા ઉપર પડેલી અને મને પણ ધાર્મિક અભ્યાસ કરવો, તપશ્ચર્યા કરવી, સાધ્વીઓના ઉપાશ્રયમાં રહેવું ખૂબ ગમતું અને તેથી દીક્ષા લેવાની ઘણી ઉત્કંઠા થયેલી. મારી માતા બાઈ સુરજ (હાલ સાધ્વીશ્રી સુનંદાશ્રીજી) ને મને દીક્ષા અપાવવા માટે હું ઘણું કહેતી, પરંતુ મારી માતાજીને પણ દીક્ષા લેવાની હોવાથી, આપણે બંને સાથે લઈશું-એમ કહેતા અને છેવટે સંવત ૧૯૮૭ ના અસાડ સુદી ૮ ના રોજ અમારા ગુરૂશ્રીજી મહારાજ ચાણુરમા હોવાથી અમો ત્યાં ગયા અને દીક્ષા આપવા વિનંતિ કરી. મારી ઈચ્છા, મારી માતાજીની રજા અને યોગ્યતા વિગેરે જોઈ મને તેમણે દીક્ષા આપી છે. ચાણુરમામાં મારી દીક્ષાનો મહોત્સવ ખૂબ ઠાઠથી મારી માતાજીએ સારા પૈસા વાપરીને કર્યો હતો અને આખા ગામના લોકોએ મારી દીક્ષાના પ્રસંગે હાજરી આપી હતી. આ વખતે મારી ઉંમર ૧૧ વર્ષની હતી. મારી માતાજીએ પણ આ પછી પાંચ દિવસે એટલે અસાડ સુદ ૧૩ ના રોજ ત્યાંજ દીક્ષા લીધી હતી. આ પ્રકારે થયેલી મારી શાસ્ત્રોક્ત દીક્ષાને મહાસુખભાઈ ચુનીલાલ શાસ્ત્રથી અજ્ઞાન પુરૂષ અયોગ્ય દીક્ષા તરીકે આપની સમક્ષ જણાવી ગયા છે, તે બીલકુલ બુદ્ધ અને નહિં માનવા લાયક છે. હું દીક્ષિત અવસ્થા ખૂબ આનંદમાં પાળું છું. અમારા ભણાવવા વિગેરે બાબતો માટે ધર્મ-શ્રદ્ધાળુ જૈનો સર્વ પ્રકારની સગવડો ભક્તિથી કરે છે. આ દીક્ષા પ્રતિબંધક ખરડાથી સગીરોનું હિત જળવાશે નહિં, પણ સગીરોનો સદાચારનો માર્ગ બંધ થવાની ઉશ્કેણે તેમને મોટું નુકશાન થશે. માટે અમો સગીરોની ખેટી દયાના નામે દીક્ષા પ્રતિબંધક ન કરવા તમો ગાયકવાડ સરકારને જરૂરથી જણાવશો. એજ તા. ૨-૮-૧૯૩૨

લી.

સાધ્વી નિર્મળાશ્રીજીના ધર્મલાલ

[તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના દપાલ દ્વારા]

૨૯૨

પરિશિષ્ટ નં. ૭

શેષમલજની દીક્ષા.

વીરમગામમાં પં. શ્રી ભક્તિવિજયજી મહારાજ પાસે દીક્ષા લેનાર મહેસાણાના રહીશ ભાઈ શેષમલજી ઉં. વ. ૧૮ નાનો દીક્ષા મહોત્સવ ઉજવવા માટે જુદા જુદા ગૃહસ્થો તરફથી ચાર ભારે પૂજ્યો ભણાવાઈ હતી. પૂજા ભણાવવા માટે અમદાવાદથી કેશવલાલ છગનલાલને યોજાવ્યા હતા. દીક્ષાભિલાષી ભાઈનાં ઘેરઘેર વાચણું, રાત્રિજગો તથા ભાવના વિગેરે થતાં શ્રી સંઘમાં સારો ઉત્સાહ જણાતો હતો. પો. વ. ૧૦ ના રોજ સવારે મોટા દહેરાસરથી મુમુક્ષુ ભાઈનો વરઘોડો ચઢ્યો હતો. વરઘોડો ગામમાં ફરી જનમાં ઉતર્યો હતો. ઉપકરની ઉછામણી થતાં રૂ. ૧૯૨) ઉપન્યાસ હતા. આ વખતે દેવદ્રવ્ય તથા જ્ઞાનદ્રવ્ય વિગેરેની પણ વૃદ્ધિ થઈ હતી. દીક્ષાની ક્રિયા પંન્યાસજી મહારાજે કરાવી હતી. આ વખતે દીક્ષિતના માતાજી રતનબાઈ હાજર હતાં. ક્રિયા સમાપ્ત થયા બાદ ભાઈ શેષમલજીનું સુખોદવિજયજી નામ રાખી પંન્યાસજી મહારાજના શિષ્ય તરિકે જાહેર થયા હતા. તે દિવસે નવદિક્ષિતને અમદાવાદવાળા ભગુભાઈની મીલમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. વદ ૧૧ ના રોજ શ્રી સંઘે દાઢથી સામૈયું કરી પ્રવેશ કરાવી ઉપાશ્રયે પધાર્યા હતા. દીક્ષિત ભાઈએ મહેસાણા પાઠશાળામાં સારો અભ્યાસ કરેલ છે. તે દિવસે શાહ સુખલાલ ભુરાભાઈએ નાંણુ મંડાવી સન્નેડે અલ્પચર્ચા ત્રત ઉચ્ચર્યું હતું. શ્રીફળની પ્રભાવના થઈ હતી.

(વીરશાસન તા. ૧૨-૨-૩૨ ના અંકમાંથી ઉતારો)

[રજુ કરનાર—રા. ચીમનલાલ કેશવલાલ કડીઆ]

૨૯૩

પરિશિષ્ટ નં. ૮

શ્રીમંત સરકાર સં. દી. પ્ર. નિબંધ કમીટી સભ્યો જોગ.

મુ. વડોદરા.

હું નીચે સહી કરનાર બાપ મણી અંબાલાલ કીલાચંદની દીકરી મૂળ રહેવાસી ઉનાવા-હાલ મહેસાણા, આ ખુલાસાથી આપને જણાવું છું કે- આપની રૂબરૂ વીસનગરવાળા મહાસુખભાઈ ચુતીલાલે જીવ્યાનીમાં મારા બે દીકરાઓ ભાઈ મોતીલાલ હાલ મુનિશ્રી મહેદયસાગરજી અને અમૃતલાલ એ હાલ મુનિશ્રી અભયસાગરજીની દીક્ષાઓને ધણીજ ખોટી રીતે રજી કરી, મને અને સાધુઓને ઉતારી પાડવાનો ઘણો ખરાબ પ્રયત્ન કર્યો છે. માટે આપ તેમના કહેવા ઉપર બીલકુલ ભરસો રાખશો નહિં અને સત્ય હકીકત નીચે મુજબ છે, જે વાંચી વિચારશોજી તો માલુમ પડશે કે મહાસુખભાઈએ ખરી વાતને આપનાથી છુપાવી દીક્ષા સંબંધમાં ખોટી વાતો રજી કરી છે.

હું મારા ધણી મૂળચંદ શેઠ અને મારા બે પુત્રો મોતીલાલ ને અમૃતલાલ તથા દીકરી સવિતાબેન મુંબાઈમાં રહેતા હતા. મારા ધણી દલાલીમાં સારું પેદા કરતા અને અમે સુખી હતા. મને અને મારા ધણીને ધર્મ ઉપર સારી શ્રદ્ધા હતી-એમ કહેવાય અને તેથી અમે બન્ને વ્રત, પચ્ચખખાણ, તપશ્ચર્યા, પૂજા વિગેરે નિયમિત કરતા અને સાધુનો યોગ હોય તો વ્યાખ્યાન સાંભળવા જઈએ. બાળકો તો જેવું જુએ તેવું શીખે, એટલે અમારા વિચારો ને આચારોની છાપ બાળકો ઉપર પણ પડી અને તેઓ બચપણથીજ દહેરે ઉપાશ્રયે આવવા હઠ લેતા અને મોટો દીકરો મોતીલાલ છએક વર્ષની ઉંમરથી રાત્રિભોજન કરતો નહિં, એકાસણું એવું તેનાથી બને તે વ્રત પણ કરે અને અમારી સાથે વ્યાખ્યાન સાંભળવા પણ આવે. તેનું મન પણ ધર્મનો અભ્યાસ કરવામાં તથા ધાર્મિક ક્રિયાઓ તરફ કુદરતી રીતેજ વધારે ખેંચાતું. અમે પતિપત્નિ બન્ને દીક્ષા લેવાના વિચાર કરતા. આ અસર પણ તેમના ઉપર પડતી અને મોટા પુત્ર મોતીલાલની આઠ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા લેવાની ઈચ્છા થઈ. રોજ અમને કહે દીક્ષા અપાવો, પણ અમે વિચાર કરીએ અને પછી તો તે ખૂબ હઠ કરે. અમે પણ તેની ઉત્તમ માર્ગે જવાની ઈચ્છા જોઈ સાધુના આચારને સમજાવતા અને તેને લાયકના વધુ નિયમો પળાવવા માંડ્યા. છેવટે તેને લાયક થયેલો બાણી દીક્ષા અપાવવાનો વિચાર ચોક્કસ કર્યો. અમે પરમપૂજ્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજથી ધર્મ પામેલા હોવાથી અને તે વખતે તેઓ જામનગર હોવાથી, અમે બધા

૨૯૪

મોતીલાલને દીક્ષા અપાવવા માટે ત્યાં ગયા. ત્યાંના શેઠ પોપટભાઈ જેઓ અમારા ઓળખીતા હતા, તેમને મળ્યા અને મોતીલાલને ઓચ્છવપૂર્વક દીક્ષા અપાવવા અમે આવ્યા છીએ તે જણાવ્યું. ચાર પાંચ દિવસ પછી મુદ્દત સારું હોવાથી, તે દિવસ નક્કી કર્યો. ત્યાંના જૈન યુવક સંઘવાળાને આ વાતની ખબર પડી કે તેઓ તો દીક્ષાના વિરોધી એટલે અમે છોકરાના ખરા માળાપજ નથી, છોકરો ઉપાડી લાવ્યા છીએ, વેચ્યો છે વિગેરે ગપો ઉરાડી. ત્યાં અમારી તપાસ માટે સંઘ ભેગો થયો, અમે બધાની જુબાનીઓ લીધી અને બધાની ખાત્રી થઈ છતાંએ તેઓએ દીક્ષાના દ્વેષથીજ, મહારાજે અમારા છોકરા મોતીલાલને દીક્ષા આપવી નહિ, એવો ઠરાવ કર્યો અને રાજ્યના અધિકારીને ખોટી અરજ કરી, મનાઈ હુકમ લાવ્યા. અમે તો પરદેશી, ધર્મશાળામાં ઉતરેલા, ત્યાં આવીને અમોને અનેક રીતે હેરાન કર્યો, ઝોરડી ખાત્રી કરાવી. આ બધાથી અમે બહુ દુઃખી થયા અને ત્યાંથી અમદાવાદ ગયા ને ત્યાં જઈ આચાર્ય શ્રી વિજયસિદ્ધિસૂરીશ્વરજીના હાથે મોતીલાલને સેંકડો માણસની રૂબરૂમાં દીક્ષા અપાવી. ત્યારપછી મારા ઘણી મુલયંદ શેઠે હાલ મુનિ ધર્મસાગરજીએ પણ દીક્ષા લીધી. ખીજે પુત્ર અમૃતલાલ દીક્ષાની ભાવનાવાળો થયા પછી યોગ્ય જણાયો ત્યારે શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી શંખેશ્વર હોવાથી, ત્યાં હું અને મારી બા બન્ને ગયા અને તેમની પાસે દીક્ષા અપાવી. આ દીક્ષા અપાતા પહેલાં અમે ટેલ પડાવી હતી અને વરઘોડો ચઢાવીને દીક્ષા અપાવવી હતી, પરંતુ માંડળના કેટલાક તોફાની છોકરાઓએ ધમાલ કરવાથી વરઘોડો અંધ રાખવો પડ્યો અને દુઃખી હૃદયે એમને એમ દીક્ષા આપવી પડી. તેમનું નામ મુનિશ્રી અભયસાગરજી છે. હાલ મારા બન્ને પુત્રો તેમના સંસારી પિતા મુનિશ્રી ધર્મસાગરજી પાસે ખૂબ આનંદથી દીક્ષા પાળે છે અને અભ્યાસ પણ સારો કરે છે, ને ડભોઈ ચાતુર્માસ છે. હું તેમને વંદન કરવા વડોદરા પંદર દિવસ ઉપર આવેલી, ત્યારેજ ગમ્મ હતી. આવી દીક્ષાએને મહાયુખભાઈ, છોકરાને લઈ ગયા કે ઉપાડી ગયા ને દીક્ષા આપા દીધી-એમ કહે છે, તે સદંતર ખોટું છે. મારી આજીવિકાની વ્યવસ્થા અમારી સ્થિતિ મુજબ મારા ઘણીએ દીક્ષા લીધા પહેલાં સારી રીતે કરેલી છે. મારી ઈચ્છા પણ ચારિત્ર લેવાનીજ છે, પરંતુ મારી દીકરી નાની હોવાથી શેઠાઈ છું. તે યોગ્ય થાય કે તુરતજ દીક્ષા લઈશ. એજ તા. ૨૯-૭-૩૨.

બાઈ મણીની સહી અબાલાલ કીલાચંદની દીકરી દ. પોતે.

[તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના દપાલ દ્વારા.]

૨૯૫

પરિશિષ્ટ નં. ૯

૧. ઇમ્પીરીઅલ ગેઝેટીઅરના પ્રથમ પુસ્તકના ૪૧૬ મા પાને આ વિષે જણાવવામાં આવ્યું છે કે :—

The numerical strength of the Jains is now 1½ million and it shows a tendency to decrease, but this is more nominal than real. As their seems to be agrowing disposition among them to discribe themselves as Hindus.

ભાવાર્થ :—હાલમાં જૈનો તેર લાખ છે અને તે તેમનો ઘટાડો બતાવે છે. પણ આ આંકડા સાચા નથી, નામના જ છે. કારણ કે તેમનો કેટલોક ભાગ પોતાની જાત અને હિંદુ વચ્ચેનો તફાવત નહિ સમજવાથી પોતાને હિંદુ લખાવે છે.

ઇમ્પીરીઅલ ગેઝેટીઅરના સંપાદકનું ઉપરોક્ત કથન તદ્દન વાસ્તવિક છે. તે આપણે પાછલા census Report ઉપરથી સ્પષ્ટ જોઈ શકીએ છીએ. જેમકે—

ઈ. સ. ૧૮૭૨ ના સેન્સસ રીપોર્ટમાં કચ્છ રાજ્યમાં જૈન વસ્તી ૬૫૮૭૩ માણસોની જણાવેલી છે. જ્યારે ઈ. સ. ૧૯૨૧ ના સેન્સસ રીપોર્ટમાં તે જ રાજ્યમાં જ્યાં આખાં ગામનાં ગામો અને પ્રદેશો માત્ર જૈનોથી વસેલા છે, ત્યાં ફક્ત ૮૨૮૯ જૈન વસ્તી બતાવેલી છે. માત્ર ૪૦ વર્ષમાં આટલો ઘટાડો તદ્દન અશક્ય છે. આટલા મોટા ઘટાડાનું કારણ census Report ની ભૂલનું જ કારણ છે.

ઉપરની નોંધ અને ખીજી પણ કેટલીક અમોઝે કરેલી ગણતરી ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે કે આજે જૈન વસ્તીના જે આંકડા રજુ કરવામાં આવ્યા છે તે તદ્દન ભૂલભરેલા અને અધૂરા છે. વાસ્તવિક રીતે જૈનોની સંખ્યા તેર લાખ કરતાં ઘણી જ વધારે છે. કદાચ વીસથી પચીસ લાખ જેટલી પણ જરૂર થાય. આ માટે જૈન વસ્તી ગણતરીની સ્વતંત્ર ગોઠવણ થવી ખાસ આવશ્યક છે.

૨૯૬

પરિશિષ્ટ નં. ૧૦

૧. કંચનભાઈ બહેન-શ્રીયુત ઉત્તમ કાપડીયાના સુપુત્રી અને સુરતના વતની હતા. તેમણે ૨૮ વર્ષની ઉંમરે પ. પૂ. શ્રી સાગરાનંદસુરિશ્વરજીના સુહસ્તે સુરતમાંજ ખૂબ મહોત્સવ પૂર્વક સં. ૧૯૮૮ ના વૈ. સુ. ૩ ના રોજ દીક્ષા અંગીકાર કરી છે. તેમનું નામ સાધ્વી કુસુમશ્રી અને તેમના ગુરુણીજી સાધ્વીજીશ્રી ચંપાશ્રીજી છે. આ બહેનના પતિએ પણ થોડાજ દિવસ પહેલાં પૂ. આચાર્યશ્રી કીમ ગામે હોવાથી, ત્યાં જઈ દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી. આ સંબંધી કંચન બહેનના બંધુ ઝવેરી ખીમચંદ ઉત્તમચંદે પણ સમિતિ સમક્ષ આવી જુગ્યાની આપી છે. જૂઓ પરિશિષ્ટ નં. ૨૧.
  ૨. તેમી બહેન-શ્રીયુત ચુનીભાઈ વખારીયાના સુપુત્રી અને સુરતના વતની હતા. તેમણે ૪૦-૪૧ વર્ષની ઉંમરે તેમની ત્રણ ચાર લાખની મિલકતનો મોહ ઉતારી, તે મિલકત પારમાર્થિક કામમાં વાપરી, પ. પૂ. શ્રી સાગરાનંદસુરિશ્વરજીના સુહસ્તે સુરતમાંજ ખૂબ મહોત્સવપૂર્વક દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી. તેમનું નામ સાધ્વી નિર્મળાશ્રીજી અને તેમના ગુરુણીજી સાધ્વીશ્રી તિલકશ્રીજી છે.
  ૩. કંચન બહેન-ઝવેરી હીરાભાઈ મંછુભાઈના સુપુત્રી અને સુરતના વતની હતા. તેમણે ૧૯ વર્ષની ઉંમરે શ્રીમંત પિતાની છાયામાંથી છૂટી પ. પૂ. શ્રી સાગરાનંદસુરિશ્વરજીના સુહસ્તે સુરતમાંજ ખૂબ મહોત્સવ પૂર્વક વૈ. સુ. ૬ ના રોજ દીક્ષા અંગીકાર કરી છે. તેમનું નામ સાધ્વી કમળશ્રીજી અને તેમના ગુરુણીજી સાધ્વીજી શ્રી હીરશ્રીજી છે. આ સંબંધમાં ઝવેરી હીરાભાઈ મંછુભાઈએ પોતે પણ સમિતિ સમક્ષ જુગ્યાની આપી છે. જૂઓ પરિશિષ્ટ નં. ૧૯.
  ૪. લીલાવતી બહેન-શ્રીયુત મૂળચંદભાઈ અદાલતવાળાના સુપુત્રી અને સુરતના વતની હતા. તેમણે ૧૫ વર્ષની કુમારીકાવસ્થામાંજ પ. પૂ. શ્રી સાગરાનંદસુરિશ્વરજીના સુહસ્તે સુરતમાંજ વૈ. સુ. ૬ ના રોજ ખૂબ મહોત્સવ પૂર્વક દીક્ષા અંગીકાર કરી છે. તેમનું નામ સાધ્વીશ્રી વિમળશ્રીજી અને તેમના ગુરુણીજી સાધ્વીશ્રી હીરશ્રીજી છે.
- ઉપરોક્ત ચારે દીક્ષા મહોત્સવોમાં તેમનાં સગાંવહાલાં સાથે સુરતની જૈન અને જૈનેતર પ્રજાએ ઉલટ ભર્યો ભાગ લીધો હતો.

(મુંબાઈ સમાચાર તા. ૧૨-૫-૭૨ નો ઉતારો)

:૦:

૨૬૭

પરિશિષ્ટ નં. ૧૧

સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધ નિબંધની તપાસ અર્થે
નીમાયેલી સમિતિના સભ્યો જોગ.

મુ. વડોદરા.

હું નીચે સહી કરનાર પરીખ રીખવચંદ હેમચંદ જણાવવાની રજા લઉં છું કે વીસનગરવાળા મહાસુખભાઈ ચુતીલાલે આપની સમક્ષ જીખાની આપતા સગીર દીક્ષાના અનર્થોની એક યાદી આપી છે, જે જાહેર વર્તમાનપત્રોમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે. તે ઉપરથી જણાય છે કે મારા ભાઈ તારાચંદ ઉંમર વરસ ૧૬ની અમદાવાદમાં થયેલી દીક્ષાને, અમોને અને દીક્ષા આપનાર સાધુને હલકા પાડવા માટે મહાસુખભાઈએ ઘણીજ ખોટી હકીકત સાથે જણાવ્યું છે, જે સંબંધમાં ખરી હકીકત નીચે મુજબ છે:—

મારા ભાઈ તારાચંદે સંવત ૧૯૮૭ના આસો સુદ ૧૧ના રોજ અમદાવાદમાં ખીરાજતા પરમપૂજ્ય આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરિશ્વરજી પાસે દીક્ષા લીધી હતી. મારો ભાઈ દીક્ષા લીધા અગાઉ ચાર છ મહિનાથી મહારાજ સાહેબ પાસે દરરોજ લણવા જતો હતો અને બચપણથી કુદરતી રીતેજ તેનામાં ધર્મના સંસ્કાર ઘણાજ સારા હતા. વળી તેનું મન ત્યાગમાર્ગ તરફ વિશેષ હતું, આ બધા અનુકુળ સંજોગો જોઈ અને તેની પણ ખૂબ ધૃષ્ટિ થવાથી, અમારી સંમતિથી આચાર્ય મહારાજ પાસે અમોએ દીક્ષા અપાવી હતી. મારા ભાઈને કેાઈ દીક્ષા અપાવવા અમદાવાદ ઉપાડી ગયું નહોતું કે અમારી કે તેની મરજી વિરૂદ્ધ આચાર્ય મહારાજે દીક્ષા આપી નથી. એજ તા. ૨૧-૭-૩૨.

લી. પરીખ રીખવચંદ હેમચંદ, સહી દા. પોતે

હાલ મુ. અમદાવાદ, ધાંચીની પોળ.

[તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના ટપાલ દ્વારા.]

૨૯૮

પરિશિષ્ટ નં. ૧૨

બાઈ ગજીએ (પૂ. શ્રી કુસુમવિજયજીના પિતા) પોતાના ધણી
ઉપર માંડેલી ફરીઆદનું અમદાવાદના ડી. જજ મી. જી.
ડેવીસે આપેલું વિદ્રતાપૂર્ણ જજમેન્ટ.

અમદાવાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ જજ સાહેબની કોર્ટમાં, પરચુરણ ૨૭૪૨
નંબર ૧૩૫ સતે ૧૯૩૦.

અરજદારણુ-બાઈ ગજી.

સામાવાળા-ભોગીલાલ ચુનીલાલ વિ.

ફટલીક રીતે તો આ દુઃખમય કેસ છે. સામાવાળા નં. ૧ ભોગીલાલ
ચુનીલાલ ધર્મપરાયણ છે અને તેઓ સામાવાળા નં. ૨ મહારાજ વિજય-
મેઘસૂરિજીના શિષ્ય અગર ચેલા છે. તેમની સ્ત્રી બાઈ ગજીએ આ અરજી
કરેલી છે. તે વિજયમેઘસૂરિજી જૈન સાધુ છે અને નં. ૨ના ધાર્મિક ગુરુ
છે. અરજદાર કહે છે કે-દીક્ષાની ક્રિયા ખાનગી રીતે અને તેણીની મરજી
વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલી હતી. જે જીવન માટે તેને અર્પણ કરવામાં આવેલ
છે, તેનું પરિણામ પણ તે બાળક સમજી શકે તેમ નથી. સગીરનો બાપ
સામાવાળાનો નં. ૧ કહે છે કે-તે છોકરો સુખી છે અને જે જીવન માટે
તેને અર્પણ કરવામાં આવ્યો છે, તેનું સ્વરૂપ તે બરાબર સમજી શકે તેમ
છે. તેની માએ પણ તેમાં સંમતિ આપેલી છે. અને સામાવાળા નં. ૧ને
દીક્ષા લઈ સંસાર ત્યાગ કરવાની ઇચ્છા છે, એટલું જ નહિ પરંતુ તેમના
દીકરાની દીક્ષા વખતે આ અરજદારણુની પણ દીક્ષા લેવાની જ ઇચ્છા
હતી, પરંતુ તેણીના આપના સમજાવવાના પરિણામે તે હવે બદલાઈ ગઈ
છે. સામાવાળા નં. ૧ કહે છે કે-સગીરના ગુરુ સામાવાળા નં. ૨ હવે તે
સગીરના કાયદેસર વાલી છે. પરંતુ જો કોર્ટનો જુદો જ અભિપ્રાય થાય
તો વાલી તરીકે બાપની નીમણુંક થવી જોઈએ.

અરજદારણુની અરજી આંક ૧ છે અને સામાવાળા નં. ૧નો લેખિત
જવાબ આંક ૧૪ છે. બંને તરફથી ધણી એડીટીટો થયેલી છે. આંક
૨૧થી ૩૮ અને આંક ૩૯ના લીસ્ટ સાથે રજુ થઈ છે. હું એકદમ
જણાવું છું કે-જૈન સાધુઓનો આશ્રમ ઉત્તમ પંક્તિનો છે. અર-
જદારણુ અગર તેના મદદગારો તરફથી તેની અંદર અનીતિ

૨૯૯

અગર અયોગ્ય વર્તનના આક્ષેપનું સૂચન સરખું પણ કરવામાં આવ્યું નથી. આ આશ્રમ, જ્ઞાન અને તેમાંના સહયોના તપ માટે પ્રસિદ્ધ છે, અને ખરેખર સગીર જેવા બાળકોમાંથીજ જૈન ધર્મના ગુરુ અને આગેવાન થએલા છે અને તેમના તરફ ઉચ્ચ માન અને આદરભાવની દ્રષ્ટિથી જોવામાં આવેલ છે. વળી મેં સગીરને જોયેલો છે અને તેનો આંક ૪૫નો જવાબ પણ લીધેલો છે. તે શુદ્ધિશાળી અને યોગ્ય ઉંમરે પહોંચેલો છે. તે દેખીતી રીતે તેના જીવનમાં સુખી છે. તે કહે છે કે-હું તે આશ્રમ બદલીને ખીજે જમ્મશ નહિ અને તેની મા પણ કબૂલ કરે છે કે-તે ત્યાં સુખી છે, પણ હવે તેનામાંથી ધાર્મિક વેગનો ઊભરો વહી ગયો છે અને તેથી સ્વાભાવિક રીતે અને તેણીના બાપની મદદથી તેનો એકનો એક દીકરો, જે તેનો કેવળ આધાર રૂપ છે, તે પોતાને પાછો મળે તે જોવાની તેની ઈચ્છા થાય. તેણીના સંતોષની ખાતર તે છાકરાના ગુરૂબંધુ તથા તેના ગુરૂથી ખસેડાવીને તેણીના વકીલના મકાનમાં તે મળી શકે તેવો મેં ઠરાવ કરેલો. તે બાપ કહે છે કે-તે છાકરો તેના જીવનમાં સુખી છે, પરંતુ તે છાકરો તેણીની સાથે જવાને ખુશી છે, એવું તે બાઈનું કહેવું હું માન્ય કરતો નથી. જો તે છાકરાએ તેવું કહ્યું હોત, તો જરૂર અરજદારણે તેના વકીલને તે કહ્યું હોત અને આ અગત્યની બાબત તેની આંક ૨૭ ની અરજીમાં પણ જણાવી હોત.

વળી તે ક્રિયા બાબત તેણીને ડગવામાં આવી હતી, અગર તો તે નાખુશ હતી, એવું તેણીનું કહેવું પણ હું સ્વીકારતો નથી. તેના ફોટોગ્રાફ લેવામાં આવ્યો હતો. આંક ૧૬ અને ૧૫ અને તેણીની પાસે એક બાઈ ચંપા છે. તે બાઈ ચંપાના મકાનમાં તે અમદાવાદમાં રહેતી હતી અને જે માણસો મુંબાઈથી આવેલા તેમની સાથેના જયંતિલાલની એ સગી હતી. જયંતિલાલ તેની બહેનનો દીકરો છે અને જયંતિલાલના બાપની બહેન બાઈ ચંપા છે. અમદાવાદમાં તે આવી ત્યાર-બાદ ત્રીજે દિવસે તા. ૨૮ જાન્યુઆરી સને ૧૯૩૦ના રોજ દીક્ષા આપવામાં આવી હતી. તે દીક્ષા વખતે ઘણા માણસો હાજર હતાં. વાડાની બહાર બપોરે ફોટો લેવામાં આવ્યો હતો. તેણીના પોતાના માથા ઉપર ક્રિયાનાં કપડાંવાલી ટોપલી હતી, તેણીની પોતાની કમુલાત મુજબ તે ક્રિયા કર્યા બાદ ચંપા સાથે બે દિવસ રહી હતી અને વળી જ્યારે તે પાટણ પાછી આવી, ત્યારે પાટણમાં તેના બાપને ઘેરથી તેણે ચંપાને ફક્ત કાન્તિલાલ કેવળ સુખી છે કે કેમ તેટલી જ તપાસ કરવા લખ્યું હતું.

વળી વધારામાં તે કબુલ કરે છે કે-જ્યારે તેણીએ મુંબાઈ છોડ્યું, તે વખતે તેના બે પાડોશીઓએ જે છોકરો સંસારત્યાગ કરી દીક્ષા લેવાનો હતો, તેને રૂપીઓ આપ્યો હતો. તેણીના પોતાના કહેવા મુજબ અને તેણીના લેખી જવાબ મુજબ મુંબાઈમાં ચળવળ હતી અને દાવો થવાની પણ તૈયારી હતી, તે વાત ખોટી છે.

તેણીનું હાલનું વલણ તેના આપની અસરને લીધે તથા તેનો ધણી સંસારત્યાગ કરી તેને વિધવા સ્થિતિમાં અને એકલી મૂકીને જવાનો હોવાથી, તેના દીકરાને પાછો મેળવવાની સ્વાભાવિક જિજ્ઞાસાથી થએલ છે. તેના ધણીએ તેના માટે સારી મિલકત મૂકી છે. તે ઉપરથી તેને નહિં જેવો જ દિલાસો મળે. આપ સંસાર છોડીને જય તે ઉપરથી તેની સ્ત્રીના ત્યાગ કરવાનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ હકીકતને પરિણામે વિરોધ જન્મે, પણ આ અરજ સાથે તેને ખાસ સંબંધ નથી. આપ જો કે વિદ્યાર્થી તૈયાર થએલો છે, છતાં હજી તેણે દીક્ષા ગ્રહણ કરી નથી, પણ કાયદા મુજબ સગીરની બાબતમાં તેની ઇચ્છાને તેની માતા કરતાં વધારે પ્રાધાન્ય આપવાનું છે. ગાર્ડિયન વૉર્ડ્ઝ એક્ટની કલમ ૧૮ મુજબ આપ વાલી તરીકે નાલાયક થયો છે, અગર તો તેણે તેના છોકરાનો ત્યાગ કર્યો છે અને તેથી જ તેની મા વાલી તરીકે નીમી શકાય તેમ છે. પણ જ્યાં સુધી આ હકીકત સાબીત ન થાય, ત્યાં સુધી આપની જ ઇચ્છા બળવાન છે. તેના લેખી જવાબમાં આપ જણાવે છે કે-સગીરના ધાર્મિક ગુરૂ સામાવાળા નં. ૨ તેના કાયદેસર વાલી છે અને જો કોર્ટને તે ચોખ્ખું ન લાગે તો તેના આપને વાલી તરીકે નીમવો જોઈએ. આપ છોકરાનો કાયદેસર વાલી છે અને કલમ ૧૮માં જણાવેલી શરત સિવાય કોર્ટ દરમ્યાનગીરી કરી શકે નહિ. આવી હકીકત છતાં પણ જો આપ વાલી ન હોય અને તેણે તેનું વાલીપણું છોડી દીધું છે તેમ કહેવાય અને તે કહે છે તેમ તે છોકરાના વાલી ગુરૂ છે, તે હકીકતથી પણ જો તે આપનું વાલીપણું ગયું છે તેમ કહેવાય, તો પણ જે જીવન માટે તે છોકરાને અર્પવામાં આવ્યો છે અને જ્યાં આગળ સુખ અને શાંતિ નિર્ભય છે, તે જીવનમાંથી પાછું લાવવાનું મને કાંઈ પણ કારણ જણાતું નથી. જો આપ મરી ગયો હોય તો પણ તેની તેના છોકરાની ધાર્મિક કેળવણી બાબતની ઇચ્છાને કોર્ટે માન આપવું જોઈએ. જુઓ ચાન્સરી ૧૦ પા. ૬૦ અગર એલીસ વી. લેસેલીસ. આ કેસમાં છોકરો ૧૪ વર્ષનો છે, તેથી ૧૪ વર્ષના છોક-

૩૦૧

રાની ઇચ્છાને લક્ષમાં લેવી જોઈએ. જુઓ ૨૪ ચાન્સરી ૩૧૭. અગર એલીસ વી. લેસેલીસ તેથી જો આપ દીક્ષા લે અને તેને દીવાની રાહે પરાયો ગણવામાં આવે તો પણ તેના દીકરાની ધાર્મિક વિદ્યા બાબત તેની ઇચ્છા લક્ષમાં લેવી જોઈએ. તેથી આપ તેના દીકરાના વાલીપણા માટે નાલાયક છે, તેવું જ્યાં સુધી બતાવવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી આપની સત્તામાં દરમ્યાનગીરી આ કોર્ટ કરી શકે નહિ. વળી છોકરાનું સાંસારિક હિત હોય તો પણ આ બાબત અરજદારણના વકીલને કબુલ કરવી પડેલી. તો પછી આવા પ્રકારનું અર્પણ તે છોકરાના હિત વિરુદ્ધ હોય તે કેવી રીતે કહી શકાય? એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે-ગાર્ડીઅનનો કાયદો ફક્ત આ લોકના છોકરાના સુખ બાબતનો છે, તે દલીલ કેવળ રદ કરવા જેવી છે.

આ છોકરાને બ્રહ્મચર્ય, તપ અને સ્વાધ્યાયને માટે તેનું જીવન અર્પવામાં આવ્યું છે. (અને જ્યાં સુધી તે એકલો નિર્ભયપણે ન રહી શકે ત્યાં સુધી) તેના ગુરના આશ્રય નીચે તેને રાખવામાં આવશે. તે છોકરાને આ જીવનમાં સુખ મળ્યું છે અને તેને ભવિષ્યમાં તેવું સુખ નહિ રહેવાનું કાંઈ કારણ નથી. (અને જો તેને તેવું સુખ ન મળે તો મંસારમાં પાછાં આવતાં તેને કોઈ અટકાવે તેમ નથી, તે વાત કબુલ કરવામાં આવે છે.)

અરજદારણના એકના એક દીકરાને પાછો મળે તેવી તેની માની ઇચ્છાની હું અત્યંત કદર કરું છું, છતાં પણ આ પ્રસંગે મને પાછો આપવાની કાયદા પ્રમાણે સત્તા નથી અને તેવી સત્તા કદાચને હોત, તો પણ તેણીની અરજ મંજૂર કરવી તે સગીરને હિતાવહ નથી. તેથી આ અરજ રદ કરવામાં આવે છે. આ કેસના સંબંધે જોતાં હું ખર્ચ બાબત કાંઈ પણ ઠરાવ કરતો નથી.

તા. ૩૦-૩-૧૯૩૧

સહી. જી. ડેવીસ.

—ડીસ્ટ્રીક્ટ જજ.

(રજુ કરનાર-રા. મનસુખલાલ ડાહ્યાચંદ, ચાણુસ્મા)

૩૦૨

પરિશિષ્ટ નં. ૧૩

શ્રીમંત સરકાર સં. પ્ર. નિ. કમીટીના સભ્યો જોગ,

અરજદાર મેતા સકરચંદ કેવળદાસ મેસાણાવાળાની અરજ એ છે જે, મારા છોકરા મેતા વૃજલાલ સકરચંદની દીક્ષા અયોગ્ય છે, એવું મહાસુખભાઈ (વીસનગરવાળા) આપની પાસે કહી ગયા છે, એવું મેં છાપામાં વાંચેલું છે. આ વાત તદ્દન ખોટી છે, કારણકે મારો છોકરો નાનપણથી ધર્મમાં સારો જીવ રાખતો હતો અને મહારાજ સાહેબને પણ એ દીક્ષા લે તો હુંશીયાર થશે એમ જણાયેલું, તેથી મેં મારી રાજપુશીથી એના આત્માનું કલ્યાણ થાય તેમાં અંતરાય મારે ન કરવો જોઈએ, એમ સમજીને મારી રાજપુશીથી ઓચ્છવ કરીને દીક્ષા અપાવી છે. એને અયોગ્ય કહે તે હડ-હડતું ખોટું છે.

સાહેબ આવા જુદા સાક્ષીઓ ઉપર કાંઈ ભરોસો રાખવો નહિં. વધારે કાંઈ પૂછવું હોય તો હું સાહેબ હાજર છું. એજ અરજ તા. ૧૫-૭-૩૨

લી. મેતા સકરચંદ કેવળદાસ
દા. પોતે.

સકરચંદ કેવળદાસની જીખાની

તા. ૧૫-૭-૩૨

રહીશ મેસાણા, ઉં. વ. ૩૪

- સ૦ તમારો છોકરો ક્યાં છે ?
જ૦ અમદાવાદમાં છે. ૧૫ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા લીધી.
સ૦ દીક્ષા ક્યારે લીધેલી ?
જ૦ ગયા પોષ મહિનામાં દીક્ષા લીધી.
સ૦ દીક્ષા ક્યાં લીધી ?
જ૦ અમદાવાદમાં દીક્ષા લીધી.
સ૦ તમારી સંમતિથી દીક્ષા આપેલી ?
જ૦ હા. મારી રાજપુશીથી દીક્ષા આપી છે. કોઈ કહેતું હોય કે રાજ પુશી નહોતી, તો તે ખોટું છે.
સ૦ શા માટે દીક્ષા આપેલી ?
જ૦ પોતાના આત્માનું કલ્યાણ કરવા માટે. તેની તેમજ મારી બંનેની ધૃષ્ટિથી દીક્ષા આપેલી.

૩૦૩

સ૦ કેટલા છોકરા છે ?

જ૦ ત્રણ છોકરા હતા. તેમાંથી આ મોટો છોકરો હતો.

સ૦ ક્યાં સુધી ભણેલો હતો ?

જ૦ ગુજરાતી પાંચ ચોપડી ભણેલો હતો.

સ૦ દીક્ષા લેવાનો વિચાર તેને શાથી થયો ?

જ૦ અમારું ઘરજ ધર્મી અને અમારા સંસ્કાર જૂઠ્ઠા એટલે એને દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા થયેલી.

સ૦ તરત દીક્ષા આપેલી ?

જ૦ અમદાવાદમાં વીસીમાં જન્મતો હતો. પહેલાં ઉપધાન કરેલાં, મહારાજ પાસે ભણવા જતો હતો. પરિચયને માટે બે મહિના રહેલો કે ફાવે છે કે કેમ તે જોવા માટે રહેલો. પછી તેની ઇચ્છા થવાથી મને ખોલાવેલો અને વરઘોડો ચઢાવીને મેં દીક્ષા અપાવી.

પહેલી દીક્ષા અમદાવાદમાં આપી અને વડી દીક્ષા યોગવદન કરાવીને મેસાણામાં આપી.

અને વાડીલાલ વૈદે જણાવ્યું કે—

પહેલી દીક્ષા અને વડી દીક્ષાની સઘળી હકીકત અમે પૂરી પાડીશું.

પરિશિષ્ટ નં. ૧૪

મે. દીક્ષા કમીટીના સાહેબો જોગ,

મુ. વડોદરા.

અમો નીચે સહી કરનારની અરજ છે જે અમારી દીકરી નામે બેન બુદ્ધિમતિની દીક્ષા સંવત ૧૯૮૮ ના વૈશાખ માસમાં અમોએ અમારી રાજપુત્રીથી સાધ્વીજી મહારાજ શ્રી હીરશ્રીજી પાસે અપાવી છે અને તે ત્યાં બહુ આનંદથી પાળે છે. મહાસુખભાઈએ જણાવ્યું છે કે તેના પિતા ગુજરી ગયા છે તે વાત તદ્દન ખોટી છે. અમો એના પિતા માતા બંને તથા દાદા તથા દાદીઓ તથા મોસાજ પક્ષ સાથે રહી દીક્ષા અપાવી છે. તે સંબંધી મહાસુખભાઈએ ખોટી હકીકત આપને કહી છે. એજ અરજ તા. ૧૭-૭-૩૨.

શા. નગીનદાસ બાપુલાલ દ. પોતે, બુદ્ધિમતિ બેનના દાદા

શા. ચંદુલાલ નગીનદાસ સહી દ. પોતે, બુદ્ધિમતિના પિતા

બેન નંદનબેન લલ્લુભાઈ સહી દ. પોતે, બુદ્ધિમતિની માતા

[તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના દપાલ દ્વારા]

૩૦૪

પરિશિષ્ટ નં. ૧૫

મહેરબાન સાહેબ દીક્ષા કમીટી,

મુ. વડોદરા.

મેં જાપામાં વાંચ્યું છે કે વીસનગરવાળા મહાસુખ ચુનીલાલ મારા છોકરા રમણીકલાલની દીક્ષાની બાબતમાં જુહું જુહું કહી ગયા છે, તે સાહેબ બહુ ખોટું કર્યું છે અને બધા જાપામાં વાંચનારા મને ચુંટી ખાય છે. માટે સાહેબ મારી હકીકત કહેવા આવ્યો છું, પણ એ જાપામાં જાપાવો. સાહેબ ન જાપાવો તો મારી આબરૂને સાહેબ બહુ ધક્કો લાગશે અને આવું જુહું જુહું સાહેબ આપે ન સાંભળવું નોંધએ. વધારે કાંઈ પૂછવું હોય તો હું સાહેબ હાજર છું અને આ ફોટો બતાવું છું, તેમાં હું મહારાજ સાહેબ સાથેજ ઉભો છું. એટલે સાહેબ દીક્ષા વખતે હું હાજર હતો, તે આપ માહરી નોંડે મેળવીને ખાત્રી કરો. દીક્ષા લેનાર માહરો એકનો એક છોકરો, તેના સિવાય બીજું કાંઈ મારે ફરજદ નથી. માહરા છોકરાનો જીવ મૂળથી ધર્મમાં હતો, જેથી મેં માહરી સંમતિથી દીક્ષા અપાવી છે અને લખિંસરિજી મહારાજ પાસે દીક્ષા અપાવી છે. તા. ૧૫-૭-૩૨.

લી. શા. ડાહ્યાભાઈ હેમચંદ દમણવાળા

મારું સરનામું.

શા. ડાહ્યાભાઈ હેમચંદ

ઠે. જૈન દેરાસર પાસે, દમણ.

—:૦:—

ડાહ્યાભાઈ હેમચંદની જીબાની

તા. ૧૫-૭-૩૨

રહીશ દમણ. ઉં. વ. ૫૦

સ૦ રમણીકલાલ તમારો છોકરો હતો ?

જ૦ હા.

સ૦ કેટલા વર્ષનો હતો ?

જ૦ ૧૩ વર્ષનો.

સ૦ તેને દીક્ષા ક્યારે લીધી ?

જ૦ ગયા માગશર સુદ બીજના દિવસે.

સ૦ ક્યાં લીધી ?

જ૦ કપડવંજમાં.

૩૦૫

જૃ૦ રહીશ દમણના અને ત્યાં કેમ દીક્ષા લીધી ?

સ૦ છોકરાની ભાવના પહેલેથીજ દીક્ષા લેવાની હતી. મહારાજ સાહેબ દમણ આવેલા ત્યારની તેની ભાવના હતી. તે પછી મુંબાઈ મહારાજ સાહેબ આવેલા ત્યારે પણ છોકરાએ મને કહેલું, પણ મેં કહેલું હમણાં નહિં. ત્યારપછી અમે પાલીતાણા જત્રા કરવા જતાં હતાં. જત્રા કરીને આવતાં રસ્તામાં કપડવણજ મહારાજ સાહેબને વાંદવા ગયા. ત્યાં તેની ભાવના થઈ અને મને કહ્યું કે દીક્ષા અપાવો. મેં કહ્યું કે પછી અપાવીશ. પણ તેની ભાવના મક્કમ જોઈ મેં રાજપુ-શીથી વરઘોડો ચઢાવીને ખૂબ ધામધૂમથી દીક્ષા અપાવી. પણ દોલગીરી તો એ થાય છે કે મહાસુખભાઈ કહે છે કે હું રડતો કક-ળતો હતો, તે વખતનો ફોટો હું રજુ કરું છું, તે આપ જુઓ કે હું રડતો કકળતો હતો ?

સ૦ કેટલા છોકરા હતા.

જૃ૦ એકજ છોકરો હતો.

સ૦ દીક્ષા ખુશીથી અપાવી ?

જૃ૦ હા. હું તો ધણો ખુશી હતો. કારણકે સંસાર તો અસાર છે, એટલે દીક્ષા ગ્રહણ કરી આત્મકલ્યાણ કરવું એજ સાચું સુખ છે.

સ૦ હડ કરેલી ?

જૃ૦ હડ ખીલકુલ નહીં કરેલી.

સ૦ કયા મહારાજ પાસે અપાવી ?

જૃ૦ લખિંધસૂરિ મહારાજ પાસે.

સ૦ દીક્ષા આખ્યા પહેલાં સાધુ પાસે લઈ ગયા હતા ?

જૃ૦ લખિંધસૂરિ મહારાજે મારા સમક્ષ છોકરાને પૂછેલું કે બધા આચાર વિચાર પાળવા પડશે. મને મોઢે બરાબર યાદ નથી. એમની સાથે ત્રણ ચાર ખીજા પણ બાળકો હતા. ૯-૧૦-૧૫-૧૮ વર્ષના હતા. તેઓએ પહેલાં દીક્ષા લીધેલી.

—(૦)—

૩૦૬

પરિશિષ્ટ નં. ૧૬

શ્રી.

ફે. નં. નંબર ૧૫. નિ. ૯.

સાક્ષીદારની જીવ્યાની.

કી. મુ. નંબર ૨૩/૮૫ સને ૧૯૨૮-૨૯

વડોદરા પ્રાંતના ફોજદારી ન્યાયાધીશી વર્ગ ૧ ની રૂબરૂ.

હું મારા ધર્મ પ્રમાણે સોગત ઉપર લખાવું છું કે-

મારું નામ જીનેંદ્રવિજય-જીવણલાલ.....છે

મારા બાપનું નામ નાથાલાલ.....છે

મારી ઉંમર આસરે ૧૩ વર્ષની.....છે

મારી જાત જૈન સાધુ.....છે

મારો કસબ સાધુનો.....છે

હું રહેવાસી હાલ ગામ નક્કી નથી.....છું

હું મૂળ ડભોઈનો વતની છું. મારા પાલક નગીનદાસ નાથાભાઈ હતા. તે મારા સગા ભાઈ થતા હતા. મારા બાપ મારા જન્મ થતાં પહેલાં ગુજરી ગયા છે. મારી મા ક્યારે ગુજરી ગયાં તે યાદ આવતું નથી, કારણ તે ગુજરી ગયાં ત્યારે હું નાનો હતો. ત્યારથી મારું પાલણુ-પોષણ મારા ભાઈ કરતા હતા. હું નિશાળે જતો હતો. ડભોઈમાં હું ગુજરાતી છ ચોપડી ભણ્યો. પછી અંગ્રેજી ભણવાની શરૂઆત કરી, તે ગયા જાનેવારી મહિનામાં અંગ્રેજી બીજી ચોપડી પસાર કરી. ચારેક મહિનાથી મેં નિશાળ છોડી દીધી હતી, કારણ કે મને દીક્ષાની ભાવના થઈ હતી. હું ધર્મનાં પુસ્તકો છ સાત મહિનાથી વાંચતો હતો. મેં ઘણી ચોપડીયો મારા ધર્મની વાંચી. એકપણ ચોપડીનું નામ હું કહી શકું નહિ. તે મને યાદ નથી. પાંચ છ મહિનાથી ઘણા જૈન મુનિઓ ડભોઈમાં આવ્યા હતા. તે ઉપદેશ કરતા હતા ને તે ઉપદેશ હું સાંભળતો હતો. તેમાં સંસાર અસારનો ઉપદેશ હતો. તે ઉપદેશ સાંભળીને મને સંસાર અસાર લાગ્યો અને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, જેથી હું દીક્ષા લેવાના પ્રયત્ન કરતો હતો. મેં મારા ભાઈને કહ્યું કે આ સંસારમાં મને કાંઈ રહસ્ય લાગતું નથી, માટે મને દીક્ષા લેવા દો. ભાઈએ કહ્યું કે હમણાં નહિ; હજી વખત જવા દો. બંને મહિનાનો વાયદો કરતા હતા.

૩૦૭

હું નિશાજે જતો હતો, પણ મારી ઉમ્મરના નિશાજમાં મારો કોઈ ભાઈ અંધ સોજતો નથી. દીક્ષા લેવાની વાત મેં મારા ભાઈ સિવાય માર કુટુંબના ભાભી, બહેન એમને વાત કરી હતી. તેમણે કહ્યું કે અમે શું કરીએ! મારી બહેન ડબોઈ છે અને ડબોઈમાં પરણી છે. ઉમ્મરે મોટી છે ભાઈ ભાભી મને ઘણો ત્રાસ આપતા હતા. મારી ધર્મની ભાવનાને બલેલ કરતા હતા. ખાવાપીવામાં ત્રાસ કરતા હતા. મને અશાંતિ હતી. મને કાંઈ પૂછતા નહોતા. હું જે મહેલે તે ખાઈ લેતો હતો. ભાભી તથા ભાઈ પોતે સાઈ ખાય ને મને સાઈ ન આપે. રસોઈ એકજ થતી હતી. તે સંરખી થતી હતી તેમાં ફેર નહિ, પણ અશાંતિ ખરી. સંભાળ ન રાખે, પણ એવું પરિણામ એવું થતું કે મને મનમાં અશાંતિ રહેતી હતી. જાણીમાં મુનિ મહારાજ છે એવી ગામમાં વાતો થતી હતી, તે મેં સાંભળી. તે મુનિ મહારાજ ડબોઈમાં એક વરસ પહેલાં આવેલા. ચાર મહિના ત્યાં રહ્યા હતા ને આઠ મહિનાથી જતા રહ્યા હતા. તે બધાંને ઉપદેશ આપતા હતા, પણ જેની પૂર્વ કર્મની સંસ્કૃતિ હોય તેને અસર થાય ને બીજાને ન થાય. તે વખતે તેમ ત્યાર પછી જાણીમાં આવી રીતે ઉપદેશ મળે છે, એવું કોઈએ પણ મને કહેલું નહિ. ગયા પોપ મહિનામાં હું ડબોઈ છોડી વડોદરે આવ્યો હતો. તે હાલના મુનિ આચાર્ય મોદનસરિજીને મળ્યો હતો. તેઓ તે વખતે વડોદરે હતા. બીજા પણ સાધુ હતા. તેમને મેં દીક્ષા આપવા વિનંતિ કરી, પણ દીક્ષા આપી નહિ ને કહ્યું કે તારા ભાઈની રજા લાવ. જેથી હું ડબોઈ ગયો હતો. પછી મેં ગયા પોપ મહિનામાં પાછો જઈને ભાઈના પગે પડી દીક્ષા લેવાની રજા આપવા માંગણી કરી, પણ ભાઈએ ના પાડી. પછી હું ડબોઈ રહ્યો. હમણાં ગઈ અગ્યારસે બપોરની ચાર વાગ્યાની ગાડીમાં ડબોઈ છોડ્યું ને મીયાંગામ ગયો. હું એકલો ગયો હતો, ટીકીટ કાઢી હતી. પૈસા હતા. એક રૂપીઆ મેં ભેગો કરીને રાખ્યો હતો. ભાઈ ભાભી પાસે માગ્યો નહોતો, પણ તજવીજ કરીને રાખ્યો હતો. પ્રથમ મીયાંગામની ટીકીટ કાઢી. મીયાંગામ આવ્યા પછી વડોદરાની ટીકીટ લીધી. તેજ દિવસે બપોરના ત્રણ વાગે વડોદરે ઉતર્યો ને મોટર ચાર આને કરીને જાણી ગયો. મોટરમાં ચારપાંચ માણસો હતા. તે બીજી નાતના હતા. જાણીમાં જઈને અપાસરામાં ગયો. જાણી બપોરના સાડા ત્રણ વાગે પહોંચ્યો. ત્યાં જઈને મુનિજીને મેં ઘણી આજીજી કરી, પણ તેમણે ના પાડી. ત્યાંના સંઘનો સમુદાય દેરાસરમાં હતા. જાણીના લોકો જૈન ધર્મના હતા, તેમને જઈને કહ્યું કે મહારાજ મને દીક્ષા આપવાની ના પાડે છે માટે તમે મહારાજને કહી દીક્ષા આપાવો. તેમણે મહારાજને કહ્યું કે દીક્ષા માગતા આવેલા છોકરાને દરેક વખતે પાછો

૩૦૮

કાઢવૈ—એ કંઈ તમારો આચાર નથી. તેથી મહારાજે તેજ દીવસે સાંજે ચાર વાગે મને વિધિ પ્રમાણે દીક્ષા આપી. તે વખતે ગામના લોકો હતા. ૨૦-૨૫ માણસો હતા. શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિ કરાવી. પ્રથમ વિધિ કરાવી પછી ક્ષૌર કરાવ્યું, પછી કપડાં બદલાવ્યાં. મારા જીનાં કપડાં છાણીના સંઘને સોંપ્યા છે. આભૂષણ હતાં તેમાં ચાંદીનો કંદોરો, સોનાની વીંટી, પતરં જડેલું સોનાનું કડું એટલાં હતાં. તે ત્યાંના સંઘને મારા પાલકને આપવા માટે સોંપ્યા છે. પછી હું અપાસરામાં ગઈ કાલે સાંજ સુધી મુનિને ત્યાંજ હતો. ત્યાં મારા ઉપર કોઈએ પણ જળ્પરદસ્તી કરી નથી. મેં મારી રાજપુત્રીથી કયું છે. ત્યાં ખાવા પીવાની સગવડ સારી છે. મારે ભીક્ષા માગવા સવારે જવું પડે અને થોડો થોડો આહાર બધે ઠેકાણેથી લઈએ કે જેથી કોઈને ત્રાસ થાય નહિ ને માંડે પોષણ થઈ રહે. સવારે ચહા-દુધ પણ બહારથી માગીને લાવવાનું, બપોરે રાંધેલું ખાવાનું માગીને લાવવાનું ને બપોરનું વધ્યું હોય તો રાખવાનું ને ઘટે તો માગી લાવવાનું, છતાં મનને શાંતિ રહે છે. ભાઈને ત્યાં બે વખતે તૈયાર પાણી મળે તેનાથી શાંતિ રહેતી નહોતી. હું અપાસરામાં રહેવા ખુશી છું. ભાઈ પાસે જવું નથી. કોઈ વખતે જવું નથી. વડોદરામાં ગયા મહા મહિનામાં, વૈશાક મહિનામાં તથા હાલમાં એમ આવ્યો હતો. તે પણ દીક્ષા લેવાની કેશીપ કરવા માટે. પહેલ વહેલો પોષ મહિનામાં આવ્યો, ત્યારે મહારાજે મારા ભાઈને તાર આવ્યો હતો, જેથી મારા ભાઈ ડભોઈથી આવીને મને લઈ ગયા હતા. મહારાજ તરફથી મને કંઈ કાગળો મળ્યા નથી. હું મહારાજને કોઈ કોઈ વખતે કાગળો લખતો હતો. તેના જવાબ મને મહારાજ તરફથી મળ્યા નથી. મારી ઉમ્મર તેર વર્ષની છે. હું ગઈ કાલે સાંજે છાણીથી વડોદરે આવ્યો છું. મારી સાથે બીજા સમુદાય હતો. મહારાજ પણ મારી સાથે હતા. મહારાજે મારી સાથે વાતચીત કરી નથી. મને પોલીસ લઈ આવ્યા હતા. રાતના બાપુભાઈ વૈદને ત્યાં વડોદરામાં રહ્યો હતો. ત્યાં પણ મહારાજ (મુનિ મોહનસુરિના શિષ્ય પન્થાસજી મહારાજ) હતા, તેઓનું નામ પ્રતાપવિજયજી છે અને તેઓ છાણીથી આવ્યા હતા. મને દીક્ષા આપી તે મુનિ મોહનસુરિજી. છાણીથી મારી સાથે આવ્યા નથી. બાપુભાઈ વૈદને ત્યાં હું તથા પ્રતાપવિજયજી હતા. પ્રતાપવિજયજી ખાવાપીવામાં પણ સાથે હતા, રહેવામાં પણ સાથે હતા અને આજે કોર્ટમાં પણ મારી સાથે આવ્યા છે. ઉપર લખાવ્યા મુજબ મારા જન્માવ્યા પ્રમાણે બરાબર છે. તા. ૧૯ જુલાઈ સને ૧૯૨૯

જિનેન્દ્રવિજય સહી દા. પોતે.

૩૫૩

રા. સા. પાટીલ

પ્રાં. ફા. ન્યા. વર્ગ ૧.

૩૦૯

ઉપરોક્ત જીખાનીને પોપટપંચી જેવી ગણીને નામદાર મેજસ્ટ્રેટ સાહેબે
છેવટનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપ્યો હતો.

“ ફક્ત છોકરાની અને તેના ભાઈની ઇતિર બાબતની જીખાનીઓજ
વિચારમાં લઈએ, તો સગીર છોકરા પોતે કંઈપણ સંમતિ આપે-એવી
સ્થિતિનો નહિ હોવાથી અને તેના કાયદેસર વાલીની રજામંદી સિવાય ક.
પદ ૩ (૧) (૬૦) અને (૨) માં જણાવેલી બન્ને બાબતો આ
છોકરાના સંબંધમાં થયેલાનું પ્રથમ દર્શનિય ચોક્કસ નીકળી આવતું હોવાથી—

(૪) સદર છોકરા જીવણલાલ નાથાભાઈને તેના કાયદેસર વાલી
ઠરાવ. નગીનદાસ નાથાભાઈના હવાલામાં સોંપવાનો હું ફો. કા. ચા. નિ.
ક. પદ ૩ થી પેટા કલમ (૧) ની ૨૬૨ (૨) ની પેટા કલમ
(૩) અન્વયે ઠરાવું છું. તા. ૨૦-૭-૨૯.

રા. સા. પાટીલ

વા. પ્રાં. ફો. ન્યા. વર્ગ ૧

ખૂદ્દી કોર્ટમાં વાંચી બતાવ્યો છે. તા. ૨૦-૭-૨૯

રા. સા. પાટીલ

વા. પ્રાં. ફો. ન્યા. વર્ગ ૧.

૩૧૦

પરિશિષ્ટ નં. ૧૭

નમુનો નિશાની (ક)

જન્મ મરણની હકીકતનું પત્રક મોજ સરીયદ તાલુકા પાટણ પ્રાંત કડીનું માહે કેશુઆરી સને ૧૯૧૦ બદલ.

તારીખ, માસ અને સન અગર તીથિ, મહિનો અને સવત	જન્મ થયેલા છોકરાના નામ, તેના આપદાદાના નામ સાથે, નામ ન હોય તો આપનું ફક્ત નામ લખવું.	લિંગ—જાત		શેરો
		જાત	છોકરા છોકરી	
૧૦	૧૧	૧૩	૧૪	૧૬
તા. ૫-૨-૧૧	વીરચંદ મગન	વાણી- યા મુ-કા.	૧	લાલજી લખાની સ. ક. પોતે
	નકલ કરનાર પુરુષોત્તમ ઉજ્જવલાલ ઉમેદવાર			ખરી નકલ મહી (અંગ્રેજીમાં) ૨૭-૧૧-૩૦

૩૧૧

ભાઈ અમૃતલાલની ઉંમરનું ડૉક્ટરી સર્ટીફિકેટ.

Words 37.

Copying fee	0-2-0	Copy applied on	27-11-30
Comparing fee	0-1-0	Copy ready on	28-11-30
Paper fee	0-0-6	Copy delivered on	1-12-30
	<u>0-3-6</u>		

No. 701 of 1930

Viramgam Dispensary

Viramgam 26-11-1930

Certified that I have examined Amritlal Virchand sent by the 1st class Magistrate Viramgam for ascertaining his age.

He is found to be over 17 & under 19 years of age.

Sd. K. V. Mankad.

Medical Officer,

Incharge-Dispensary.

Viramgam.

Copied by
P. B. PATEL.

Compared by
સહી (અંગ્રેજીમાં)

True Copy

સહી (અંગ્રેજીમાં)

Mag. 1st class

V'gam.

૩૧૨

Words 170.

copying fee	0-6-0	copy applied on	15-12-30
comparing fee	0-1-0	copy ready on	17-12-30
Paper fee	0-0-6	copy delivered on	17-12-30
	0-7-6		

Order.

The father of the boy by Anandvijay has not produced any proof uptill now regarding his age. On the other hand the Medical officer V'gam, to whom the boy was sent for medical examination has certified that he is of an age between 17 & 19 years of age. I have already ordered that the boy can at his own risk if he thinks that he is major go anywhere he likes. In these circumstances in the absence of any proof to the contrary regarding his age I can't pass any order for detaining the boy, much less for handing him over to the police, (Gaekwar Police) as desired by the S. J. P. Patan above.

2. I can order accused Muni Surendravijaya to appear before this court twice a week i. e. on Monday & Thursday every week. I direct accordingly. He should be informed along with his surity.

Sd. G. R. KOTHAMDI.

3-12-30

M. F. C. V'gam.

Copied by
P. B. PATEL.

Compared by
સહી (અગ્રેજીમાં)

True Copy
સહી (અગ્રેજીમાં)

17-12-30
for M. F. C. V'gam.

૩૧૩

યાદી

૨૧. એકસ્ત્રાડીશન ઓશીસર સાહેબ તરફ,
પાટણ મહાલ ફે. ન્યાયાધીશી તરફથી

આ ન્યા. ના. મુ. નં. $\frac{૭}{૩૦-૩૧}$ ના કામે

ફરીયાદી વીરચંદ મગન રે. સરીયદ તા. પાટણનાની ફે. નિ. ૫. ની. ક. ૩૪૯ પ્રમાણે ફરીયાદના કામના આરોપી જૈન સાધુ સુરેન્દ્રવિજયજી ગુરૂ ધર્મવિજયજી રે. પાટણ, એમના વિરુદ્ધ ફરીયાદી તરફથી થયેલા એકંદર પૂરાવા ઉપરથી આરોપીએ ગૂંઘો કર્યાનું પ્રથમ દર્શનિક પૂરવાર થતું નથી, માટે માગણું કરવા કારણ નથી. તે સંબંધમાં નિ. ૧ લગત ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે, તે ઉપરથી આપ સાહેબને એકંદર હકીકત જાણવામાં આવશે. તો હવે આ કામના કાગળો નિકાલ આવવા યોગ્ય તે હુકમ થવાની મે. થશે. તા. ૩૦ જાનેવારી સને ૧૯૩૧

(મહી) મણિભાઈ પુરસોતમદાસ પટેલ

મા. ફે. ન્યાયાધિશ.

પાટણની કોર્ટનો છેવટનો ઠરાવ.

સર. જા. નં. $\frac{૧૦૧૦}{૩૦-૩૧}$ અ

કામના કાગળો કાગળ પૂર્વક વાંચવામાં આવ્યા. ફરીયાદીની ફરીયાદ પોતાના છોકરા અમૃતલાલનું આરોપીએ મનુષ્યહરણ કે મનુષ્યનયન કર્યા બાબતની ફેજદારી નિર્બંધ ૫ ની કલમ ૩૪૭ ઇ. પી. કે. ક. ૩૬૩ મુજબની છે. અમૃતલાલની ઉંમર સંબંધે જન્મનો દાખલો નિ. ૯ તથા નિશાળનો દાખલો નિ. ૧૦ તથા ડૉક્ટર તરફથી તેની ઉંમર વિષે થયેલો અભિપ્રાય નિ. ૧૩ એ પ્રમાણે પૂરાવો કામમાં પેશ થયેલો છે, તે ઉપરથી ફરીયાદીના છોકરા અમૃતલાલની ઉંમર વર્ષ ૧૮ ઉપરાંત હોવાનું માનવાને મજબૂત કારણ મળે છે. ફરીયાદી પણ તેવો પૂરાવો કરી શકતો નથી કે અમૃતલાલની ઉંમર વર્ષ ૧૪ કરતાં ઓછી છે. ઉલટ ફરીયાદી પોતે પોતાની જૂયાનીમાં કમૂલ કરે છે કે તેણે અમૃતલાલને જૈન પાઠશાળામાં ભણવા સારૂ મૂકેલો હતો અને જૈન પાઠશાળામાં ૧૫ વર્ષ કરતાં ઓછી ઉંમરના છોકરાને દાખલ કરવામાં આવતા નથી, એવું ધોરણ છે. એ ઉપરથી પણ અમૃતલાલની ઉંમર ૧૪ વર્ષ ઉપરાંત હોવાનું માનવાને કારણ મળે છે અને ઉપર જણાવેલા નિ. ૮-૯-૧૦ ના દાખલા ઉપરથી તો ઉંમર લગભગ ૧૮ વર્ષની હોવાનું નીકળી આવે છે—તેથી મનુષ્ય હરણનો ગૂંઘો બનતો

૩૧૪

નથી, એવું ચોક્કસ રીતે જણાઇ આવે છે. અમૃતલાલ પોતાની મેળે સાધુ થયો છે, એવું નિ. રફની સાહેબની જૂઝાની ઉપરથી માનવાને કારણ મળે છે. કેમકે સદર સાહેબ કહે છે કે અમૃતલાલ દીક્ષા લેવાનું પોતેજ કહેતો હતો. દીક્ષા લેવા માટે અમૃતલાલને ફરેજ કે લાલચ આપવામાં આવેલી હતી-એવો પણ ફરીયાદી પક્ષ તરફથી કાંઈ પૂરાવો આવતો નથી, તેમજ અમૃતલાલને જેરવ્યાજખી રીતે કેદ કરવાના ધરાદારથી લઈ જવામાં આવેલો હતો, એવું પણ નીકળી આવતું નથી. કારણ ફરીયાદી પોતે પોતાની જૂઝાનીમાં કબૂલ કરે છે કે વીરમગામમાં અમૃતલાલ તેને મળ્યો હતો અને પોતે મેજસ્ટ્રેટને અમૃતલાલને સોંપવા કહેલું હતું, તેમજ અમૃતલાલને લઈ જવા પોતાને પણ કહેલું હતું, છતાં અમૃતલાલ પોતાના બાપ સાથે તે વખતે ગયો નથી, એટલે અમૃતલાલ પોતાની ખુશીથી જતો રહ્યો છે અને સાધુ થયો છે-એ વિષે શંકા લેવા પણ કાંઈ અવકાશ રહેતો નથી. એ પ્રમાણે કામમાં રજુ થયેલા નિર્વિવાદ પૂરાવા ઉપરથી અમૃતલાલનું મનુષ્ય હરણ કે મનુષ્યનયન થયું નથી-એવું માનવા બીલકુલ હરકત નથી. તેથી આરોપીએ મનુષ્ય હરણ કે મનુષ્યનયનનો ગૂંઠો કર્યો છે, તેવો કાંઈ પણ પ્રથમ દર્શનિય પૂરાવો કામમાં નહિ હોવાથી આ કામ પોલીસ ગૂંઠા નોંધવહીમાંથી કમી કરવાનું ફો. કા. ચ. રી. ના નિર્બંધ અન્વયે નિયમની કલમ ૧૮૯ ૨/૧૦ આધારે કરાવવામાં આવે છે. તા. ૫ માહે ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૩૧.

(સહી) એક્સ્ટ્રાડીશન ઓફીસર.

૨. પાટણ ફો. ન્યાયાધીસ.

ઉપર હુકમ કર્યા પ્રમાણે આ કામની આગળની તજવીજ .... આરોપીને છોડી મૂકવા ..... નં. $\frac{૬૫૦}{૧-૨-૩૧}$ થી હજુરમાં લખવામાં આવ્યું છે. માટે તે જાણ થાય. તા. ૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૧.

(સહી) એક્સ્ટ્રાડીશન ઓફીસર.

૩. શેરો.

ઉપર મુજબ રોજકામમાં દાખલો રાખી આ કામે રીતસર આગળની તજવીજ કરવી. તા. ૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૧.

(સહી) મ. પુ. પટેલ.

મા. ફો. ન્યાયાધીસ.

[તપાસ સમિતિ સમક્ષ રજુ કરનાર રા. ગીરધરલાલ પુરષોત્તમદાસ]

૩૧૫

પરિશિષ્ટ નં. ૧૮

ભાઈ ધીરજલાલની દીક્ષા

—:૦:—

જવાલમાં પં. શ્રી અમૃતવિજયજી ગણિવરના હસ્તે ભાવનગરનિવાસી ભાઈ પિતાંબરદાસ જીવાભાઈ તથા તેમના પુત્ર ભાઈ ધીરજલાલને મ. સુ. ૧૦ ના રોજ ધામધૂમથી દીક્ષા અપાઈ છે. તે નિમિત્તે અત્રે અઢાઈ મહોત્સવ, સાધર્મિકવાત્સલ્ય, શ્રીફળની પ્રભાવના વિગેરે શાસનશોભાનાં શુભ કાર્યો સારી રીતે થયેલ છે. દીક્ષાનો વરઘોડો ૪૦ મણુ ઘી બોલી રથ સહિત ઠાઠથી નીકળ્યો હતો, ધર્મધ્વજ ઝીલાવવા વિગેરેની ઉજામણીની ઉપજ રૂ. ૫૦૦) ઉપર થઈ હતી. સેંકડો રૂપીયાનું વરસીદાન દેવામાં આવ્યું હતું. દીક્ષાની ક્રિયા ગામ બહાર અંબાજીની વાડી પાસે ચાંડીના સમોવસર-ણમાં ચૌમુખજીની પ્રતિમાજી સમક્ષ કરાવાઈ હતી. તેઓને અનુક્રમે પંન્યા-પ્રજી મહારાજના શિષ્ય મુનિ શ્રી પુણ્યવિજયજી તથા મુનિ શ્રી પુણ્યવિજ-પજીના શિષ્ય મુનિ શ્રી ધૂરંધરવિજયજી તરીકે જાહેર કર્યા હતા.

(વીરશાસન તા. ૨૫-૩-૩૨ ના અંકમાંથી ઉતારો)

ઉપર મુજબ દીક્ષા મહોત્સવના સમાચાર જાહેર વર્તમાનપત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયા હતા અને ભાઈ ધીરજલાલના પિતા પિતાંબરદાસે પણ સાથેજ દીક્ષા લીધી હતી, એટલે ધીરજલાલના મામાને કોટમાંથી કાંઈ દાદ મળી શકે તેમ ન હોવાથી, તેમણે પણ ફરીયાદ પાઠી ખેંચી લીધી હતી. હાલ અંતે સુખરૂપ થયોચિત આરિત્ર પાળી સ્વપરનું કલ્યાણ કરી રહ્યા છે.

—(૦)—

૩૧૬

પરિશિષ્ટ નં. ૧૯

ઝવેરી હીરાભાઈ મંછુભાઈએ તપાસ સમિતિ સમક્ષ
આપેલી જુખાની.

તા. ૮-૭-૩૨

રહીશ સુરત.

સ૦ શું કહેવું છે ?

જ૦ રા. મહાસુખભાઈએ અયોગ્ય દીક્ષાના જે દાખલા રજુ કર્યા છે, તેમાં મારી દીકરી જાહેન કંચનજાહેનની દીક્ષાનો દાખલો ટાંક્યો છે. તે યાદી જાપામાં વાંચી ખરી હકીકત રજુ કરવા અત્રે આવેલ છું.

સ૦ ખુશીથી કહો.

જ૦ મહાસુખભાઈએ ૧૮ મા નંબરનો દાખલો આપ્યો છે તે તદ્દન ખોટો છે. મેં પોતે મારી રાજખુશીથી રૂ. ત્રણ હજાર ખરચ કરી ધામધૂમથી દીક્ષા અપાવી છે, એમ કહી સાક્ષીએ તેનો ફોટો રજુ કર્યો હતો. તેની ઉંમર ૧૭ વર્ષની કહી છે તે પણ ખોટું છે. ઉંમર ૧૯ વર્ષની છે. તેણે લગ્ન કરવાની ના પાડેલી અને દીક્ષા લેવાનો તીવ્ર ભાવ હતો, તેથી અમે ખુશીથી દીક્ષા આપી. તેની આમંત્રણ પત્રિકા પણ કાઢેલી-તે રજુ કરે છે. જૂઓ આમાં સંમતિ નથી-એમ કોણ કહી શકે તેમ છે ! મારી તથા તેની માની પણ સંમતિ હતી. બધા કુટુંબીઓની પણ સંમતિ હતી.

અત્રે સુરતવાળા શેઠ મગનલાલ રણછોડદાસે રા. હીરાભાઈની ઓળખાણ આપતાં જણાવ્યું હતું કે તેઓ ૧૫ લાખના આસામી છે.

તે સામે સામા પક્ષના એક જણે કહ્યું કે અહિં આસામીનો સવાલ નથી. અહિં તો દીક્ષાના કાયદાની વાત છે.

અત્રે ભાઈ કડીઆએ જણાવ્યું કે સગીર દીક્ષાના કારણોમાં એક કારણ-એકારીનું કહેવાય છે, તેનો એ ખૂલાસો છે.

સ૦ દીક્ષા આપવાથી અનર્થ થાય છે તે ખરું છે ?

જ૦ દીક્ષા આપવામાં અનીતિ શી ? ઉત્તમ માર્ગમાં તે વળી અનીતિ હોઈ શકે ખરી !

સ૦ જાળકોને નસાડીને દીક્ષા આપે છે ને ?

જ૦ કોણ કહે છે ? તેવું કદી ન બને !

સ૦ છોકરાને વેચાતા લઈને દીક્ષા આપે છે ને ? તેમજ કરજ ચૂકવીને અને કુટુંબનું સાધન કરાવી આપે છે ને ?

૩૧૭

- જા૦ વેચાતા કોણુ આપે ! એકે દાખલો છે ! કોઈનું કરજ ચૂકવાયું હોય અને ભરણપોષણનું સાધન કરી આપ્યું હોય, એવું મારી જાણમાં નથી.
- સ૦ લાયકાતની પરિક્ષા કરવી જોઈએને ?
- જા૦ જ્યાં ભૂખ-તરસ ટાઢ-તડકો વેડી ગામેગામે ફરવાનું જ હોય, ત્યાં લાયક-નાલાયકની પરિક્ષાજ ક્યાં રહે અને તેમાં લાલચ પણ શી રીતે અપાય ! માઆપ છોકરાને પાળે-ભણાવે, તેમ આ પણ આત્માની ઉન્નતિનો માર્ગ છે. તે માર્ગે વાળવાનો પણ આપને હક્ક છે. હાલના અમારા ઘણાખરા આચાર્યો નાની વયમાંજ સાધુ થયેલા છે.
- સ૦ મા સાવકી હોય અને તેના હિત માટે ઓરમાન છોકરાને દીક્ષા અપાવે તો ?
- જા૦ એવું બન્યાનું મેં સાંભળ્યું નથી. માઆપ ખુશીથીજ દીક્ષા આપે અને શક્તિ મુજબ ખર્ચ કરે, ધામધૂમ કરે.
- સ૦ દીક્ષા લેનાર પાછા આવે ખરા કે ?
- જા૦ વેપાર કરે તે દેવાળું પણ કાઢે ને ? તેમાં શું ! કદાચ કોઈ આવે તો તેથી શું ! તેથી દીક્ષા રોકવાનો કાયદો થાય !
- સ૦ પાછો આવે તો વારસો મળે ?
- જા૦ પાછો આવે તો ઘરમાં રાખતા નથી, એમ સાંભળ્યું છે.
- સ૦ કેમ રાખતા નથી !
- જા૦ સાધુથી પાછા ન અવાય.
- સ૦ નાના બાળકો પાછા ન આવે ?
- જા૦ નાના બાળકો પાછા આવ્યાનું જ જાણ્યું નથી. જેમ નાનો તેમ સાધુપણા માટે સારો. કારણ કે તેને સંસારનો વાવાયોજ નથી, એટલે તે ચારિત્ર સારી રીતે પાળી શકે, અભ્યાસ સારી રીતે કરી શકે.
- સ૦ પણ તીર્થકરો તો મોટી ઉંમરે થયેલાને ?
- જા૦ તે હશે, તેમની નકલ અમારાથી ન થાય. પણ આચાર્યો તો નાની ઉંમરે ખરાને !

૩૧૮

પરિશિષ્ટ નં. ૨૦

આ દાખલામાં સાક્ષીએ ચંદુલાલની ઉંમર ખોટી લખાવી છે તેમજ તેની માની સંમતિ વગર દીક્ષા અપાયાની હકીકત પણ ખોટી જણાવી છે, જે નીચેની હકીકતથી પૂરવાર થાય છે.

“ ભાઈ ચંદુલાલની દીક્ષા લેતી વખતે ૧૭-૧૮ વર્ષની ઉંમર હતી તેમજ તેમની માતૃશ્રીની સંમતિપૂર્વક ઉમેટામાં દીક્ષા આપવામાં આવી હતી. દીક્ષા અપાયા બાદ તેમની માતૃશ્રીએ ત્યાં આવી પતાસાની પ્રભાવના કરી હતી, તેમજ પોતાના હાથે વહોરાવ્યું પણ હતું. ત્યારબાદ લગભગ પંદર દિવસ પછી મહારાજશ્રી જાણી પધાર્યા. આ વખતે કેટલાક ધર્મ-વિશેષિઓની ઉશ્કેરણીથી આઠ તેના છોકરાને ઘેર લઈ ગઈ હતી. દીક્ષા લીધા પહેલાં ભાઈ ચંદુલાલ જાણી પાસેના કરોડીયા ગામમાં માસ્તરની નોકરી કરતા હતા.

પરિશિષ્ટ નં. ૨૧

રા. ખીમચંદ ઉત્તમચંદ સુરતવાળાએ સમિતિ સમક્ષ આપેલી જુખાની.

તા. ૧૧-૭-૩૨.

મહાસુખભાઈની અયોગ્ય દીક્ષાની યાદીમાં મારી જહેનતું નામ છે, તે ખોટું છે.

સ૦ જહેનતું નામ ?

જ૦ કંચનજહેન.

સ૦ તેમણે દીક્ષા લીધી છે ?

જ૦ હા. તેણે દીક્ષા લીધી છે.

સ૦ ક્યારે લીધી ?

જ૦ ૨૮ વર્ષની ઉંમરે.

સ૦ વિધવા છે કે સંધવા ?

જ૦ સંધવા છે.

સ૦ દીક્ષા ક્યારે લીધી ?

જ૦ ચાલુ સાલના વૈશાખ સુદ ૩. તેના પતિએ તો તે પહેલાંજ દીક્ષા લીધી હતી.

સ૦ કાંઈ છોકરાં છે ?

જ૦ ના. કાંઈ છોકરાં નથી.

સ૦ તમારી સંમતિ હતી ?

જ૦ હા. મારી તેમજ કુટુંબની સંમતિથી આપી છે.

રા. ગોવિંદભાઈ-ત્યારે તો સારું કહેવાય—

૩૧૯

પરિશિષ્ટ નં. ૨૨

પાટણ કેસમાં જૂઝાની આપતાં ઉપાધ્યાયજી શ્રી પ્રેમવિજયજી મહારાજે વડોદરાના સાધુ સંમેલન ખાખતમાં કરેલો ખૂલાસો.

વડોદરામાં આત્મારામજી મહારાજના સંઘાડાનું સંમેલન થયેલું, તે વખતે હું હાજર હતો. ૧૯૬૮ ની સાલમાં હાજર હતો. તે સંમેલનમાં મરજયાત તરીકે થોડા ઠરાવો થયેલા છે. થયેલા ઠરાવ ઉપર દરેક સાધુની સહી લીધેલી નથી. તેમાં ઠરાવ તરીકેની સહી નથી. જે છે તે હાજરી તરીકેની સહી છે.

મારા ગુરૂ આત્મારામજીએ વગર રજાએ ૧૬ વરસની ઉંમરના ઘણાને દીક્ષા આપેલી છે.

વડોદરાના સંમેલન વખતે હું હાજર હતો. તે વખતે ઠરાવ મરજયાત છે અને સાધુને થોડા દાગે તે માટે રજીષ્ટર કાગળ મોકલવાનું કરેલું. તે ઠરાવ ધર્મશાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ નહોતો. સગાં-બહાલાં આવીને સંમતિ આપતા હોય તો નોટીસ આપવાની જરૂર રાખેલી નથી. ઉપરનો ઠરાવ એક સંઘાડાના સાધુઓએ કરેલો હતો. તે ઠરાવ ખીજા સંઘાડાના સાધુઓને માન્ય નહિ. તે ઠરાવ આચરણ તરીકે માન્ય નથી. તમામ સાધુઓ માનીને ઠરાવ કરે તો આચરણ થઈ શકે. તે ઠરાવ વિષે પહેલો ઠરાવ એવો છે કે આચાર્ય કમલસુરિ જેમ કહે તે રીતે કરવાનો પહેલો ઠરાવ છે. એમની સંમતિ મુજબ દીક્ષા થયેલી છે. એમના પછીથી દાનસુરિજીના કહેવા મુજબ કામ થયેલું છે. એ ઠરાવ મુજબ રજીષ્ટર કાગળો મોકલેલાં છે અને ઘણો ભાગ માખાપની સંમતિથી થયેલો છે. બહાર નોટીસ પણ આપેલી. એ ઠરાવ સાધુઓને માટે જ છે. તેની અમલ યજ્ઞવલ્કી સાધુઓ જ કરે. સંમેલનના ઠરાવોને અનુસરીને નિ. વાળો ઠરાવ નથી. શ્રાવકની કે શ્રાવક સંઘની પરવાનગી લેવા વિષે વડોદરાના ઠરાવે ઠરાવેલું નહિ. કારણ તે શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ છે અને નિ. વાળો ઠરાવ કરવો-એ વડોદરાના ઠરાવ મુજબ કરવાની દરેક શ્રાવકની ફરજ છે, એમ કોઈ કહેતો હોય તો તે તદ્દન ધર્મવિરૂદ્ધ છે. દીક્ષા વિષે ઠરાવ કરવાનો શ્રાવકોને અધિકાર નથી.

૩૨૦

—ઉલટ તપાસ—

હું આત્મારામજીના સંઘાડાનો છું. વડોદરાના સંમેલને ગયેલો. સાધુના આચાર અને વર્તન માટે ઘણાં ઠરાવો થયેલાં છે. અહીંયા ૨૪ છાપેલાં છે, તેમાં સહી નથી તેથી ઠરાવો સાચા માનતો નથી. મહારાજ ગીતાર્થ હતા, તેથી એક પણ ઠરાવ વિરૂદ્ધ કરે એમ ન હતાં. મને નિ. ૨૦ નો ઠરાવ વાંચી બતાવેલો, તે મજબૂરનો અસલ હતો કે કેમ તે હું અસલ જોયા વિના કહી શકું નહિં. સંમેલને એટલી વાત થયેલી કે આપણી પાસે કોઈ પણ દીક્ષા માટે આવે તો યોગ્યતા તપાસવી. એના સંબંધીને ખબર આપીને તપાસ કરે, એ ઠરાવ શાસ્ત્રને અનુસરીને થયેલો છે. કારણ કમળસૂરિજી ગીતાર્થ હતા. આ ઠરાવ મરજીઆત છે. બધું છપાવેલું નથી, તેથી કહી શકું નહિં અને વડોદરામાં ઠરાવો કમળસૂરિજીની આજ્ઞાથી છપાવેલાં નથી. આચાર્યશ્રી વિજયકમળસૂરિશ્વરજીના કાગળો મારી પાસે છે, પણ જોયા વિના કહી શકું નહિં.

(ઉપરની ઉપાધ્યાયજી શ્રી પ્રેમવિજયજી મહારાજની અગત્યની જુગાની ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે કે વડોદરામાં ફક્ત શ્રી આત્મારામજી મહારાજના સમુદાયના સાધુઓનું સંમેલન મળેલું હતું. વળી એક માસ પહેલાં ખબર આપવાનો ઉપયોગ સાધુઓએ રાખ્યો છે અને આ ખબર આપવાના મરજીયાત ઠરાવનો અર્થ એવો તો નથીજ કે ખબર આપ્યા પછી દીક્ષા લેનારની ઉંમર ૧૬ વર્ષ કરતાં વધુ હોય અને તેના સંબંધીઓ મોહથી કે કદાવ્રહ્મથી સંમત ન થાય, તો દીક્ષા લેનારે લેવી નહિં અને સાધુએ આપવી નહિં. નિયંધને ટેકા આપનાર સાક્ષીઓએ અને બીજાઓએ આ ઠરાવને જે ખૂબ અગત્યતા આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે, તે આ ઉપરથી મિથ્યા ઠરે છે, વળી સંમેલનના ઠરાવની જે ચોપડી સમિતિ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવી છે, તેમાં સંમેલનના પ્રમુખ શ્રીમદ્ વિજયકમળસૂરિશ્વરજીનું ઠરાવના સમર્થનમાં વ્યાખ્યાન પ્રગટ કર્યું છે. આ વ્યાખ્યાન તદ્દન કલ્પિત છે. આથી સમજી શકાય છે કે સંમેલનના ઠરાવો પ્રસિદ્ધ કરવામાં કેટલાકોએ કેવી ચાલબાજી કરી છે. આ સંબંધમાં ખૂદ આચાર્યશ્રીએજ પોતાની સહીથ સુઆવક શેઠ મોહનલાલ લલ્લુભાઈ વિગેરે ઉપર લખેલા પત્રમાં ખૂલાસે કર્યો છે, જેથી તે પત્ર આખોયે અત્રે પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. આ પત્ર પાટણ કેસમાં કોર્ટમાં રજુ થયો હતો. આ અને આવી બીજી ઘણી ઘણી બાબતોમાં જે પૂ. સાધુઓની જુગાનીઓ સમિતિએ લીધી હોત તો ઘણું અજવાળું પડત.)

३२१

श्री

नि. ८० शु-मु-नं. १३२३
८६

नि. ७६ ना साहेदे २७७ करेव डा. डा. ता. ३-६-३१

बुहारी भा. शु. ६

पूज्यपाद जैनाचार्य श्रीमद् विजयकमलसूरीश्वरजी महाराज-
जीकी तरफसे तत्र श्री अमदावाद मध्ये देवगुरु भक्तिकारक सुश्रा-
वक शेठ मोहनलाल लल्लुभाई, शेठ गिरधरलाल पुरुषोत्तमदास,
शेठ प्रेमचंद हठीसंग, मोहनलाल पोपटलाल वकील, शेठ गिरधर-
लाल छोटालाल तथा शाह चीमनलाल कालीदास योग्य धर्मला-
भके साथ मालुम हो कि-पत्र तुमारा मिला. तुम जिन बातोंका
खूलासा मांगते हो उन बातोंसे जनसमूह भली प्रकारसे वाकिफ
है. फिर भी तुम्हारी जिज्ञासा हमारेसे खास खूलासा मिलानेकी
हुर है, तो उसका खूलासा नीचे मुजब समझना.

१—लालन और शिवजी जैसे धर्मविरुद्ध कार्य करने वालोंके पक्षमें
खडे होजा तेसे मुनि श्री वल्लभविजयजीको हमने हमारे
सबन्धसे दूर किया है. मध्यस्थ लोग ईस बातको भली
प्रकारसे जानते है. रागी-दृष्टि रागी चाहे वैसा लिखे या
बोले वो प्रमाण नहिं हो सकता.

२—श्री वल्लभविजयजीको पृथक् किये बाद अबतक हमने उसको
मिला भी नही है.

इसीसे तुम समझ सकते हो कि-वह हमारी आज्ञामे नही है.

३—गुजरानवाला (पंजाब) में सनातनीयोंके साथ शास्त्रार्थमें विजय
तो श्री वल्लभविजयजीके आनेसे प्रथम ही हो गया था जिस
बकत श्री वल्लभविजयजीने लाहोर भी नही छोडा था और
वहां (गुजरानवालेमें) फैसला हो गया था, इसलिये आदर्श-
जीवन और पेस्तरकी छपी हुई किताबोंमें मुनि वल्लभविजयजी
द्वारा विजय प्राप्त हुआ था, एसे लिखा गया है सो साफ
गलत है.

४१

४—आदर्शजीवनम “मुनि-सम्मेलनका जिकर लिखते हुए हमारा व्याख्यान लिखा है सो स्वेच्छानुसार और मनस्वी होनेसे प्रमाणसे बाधित स्वयं सिद्ध है. कारण कि खास मतलबके मुद्दे उठा दिये और काल्पनिक जाल उभोइमें बनाइ गइ स्वयं बनाकर नाम हिरालाल शर्मेका रक्खा गया. क्या एसी बातोंको परिचयी मनुष्य सत्य मान सकता है? कि अमृतसरके मंदिरके पूजारी हिरालालजीने वह कीताव बनाई? कदापि नहीं. वह कीताव तुमारे नामसे खबर दिये शिवाय पूर्व देशमें भेजी गइ, इस बातका जब हमको पत्ता लगा, तब उसकी अप्रमाणिकता जाहिर कर दी गई.

५—आदर्श जीवनमें पाटणकी आचार्य पदवीके विषयमें भी मनघडंत कल्पनाएं लिखी है, जैसेकी उसको आचार्य पदवी मिलती थी मगर ली नहीं और उदारता दिखलाई इत्यादि अनेक बातें जुड़ी लिखी गइ है. एसी एसी अनेक जुड़ी बातोंसे भरा हुआ आदर्शजीवन नामका पुस्तक किसीको सत्यमानने लायक नहीं है.

६—मुनिश्री बल्लभविजयजीने शिवजी और लालनके पक्षम होकर शासन विरुद्ध प्रणालिका अंगीकार कीया, इतनाही गुनाह मत समझो, मगर पंजाबमें स्वर्गस्थ गुरु महाराजाने दुंदकोंको मूर्तिपूजक जैन बनाकर अनेक प्रभु मूर्तिएं गुजरातसे भेजवाई गई और उसके साथ रेशमके चंदोए पुंठीएं भेजवाये गये थे. पूर्वाचार्य कथित वस्तुव केशरसे बरखिलाफ होकर उन वस्तुओका बहिष्कार करवाया इससे साफ जाहिर है कि शासनशैली प्रभुवचन ओर प्रातःस्मरणीय स्वर्गस्थ परम गुरुदेव उन सबको भूला कर श्रद्धाको भी तिलांजली दी गई. एसे आदमोसे एम जुदाइ कर लेवे उसीमें धर्म है यह मेरा दृढ निश्चय है, वो कभी भी फिर नहीं सकता. जब तक वह अपनी श्रद्धाको नहीं सुधारे, वहां तक मैं किसी तरहसे उसे अपने समुदायमें नहीं मिला सकता. धर्मसाधनमें विशेष उद्यम रखना. धर्मही जगतमें सार है. शास्त्रानुसार प्रवृत्ति रखना वोही धर्मका मर्म है. उसे पाकर जीवनको सफल करो. सबको धर्मलाभ

૩૨૩

કહના. લેખક વિજયલલિતસૂરિ, વિજયકમલસૂરીની તરફસે
ધર્મલાભ, યહ પત્ર હમને લિખવાયા હૈ દ. સુદ.

નકલ કરનાર

નથુશંકર કાળીદાસ. તા. ૬-૨-૩૨

ખરી નકલ

સહી (અંગ્રેજીમાં)

ન્યા. ના અમલદાર.

પરિશિષ્ટ નં. ૨૩

આચાર્ય શ્રી વિજયદેવસૂરિએ ૩૫ વર્ષની ઉંમર સુધીની આવિકાનેજ દીક્ષા ન આપવી, એ આજ્ઞાજ દેખાડી આપે છે કે-દીક્ષાનો કે આવિકાની દીક્ષાનો તેમણે પ્રતિબંધ કર્યોજ નથી, પરંતુ સમયોચિત અમુક ક્ષેત્રો માટે શિયળ ધર્મના રક્ષણની ખાતર યોગ્યેસો ઉપાય માત્ર છે. એથી આવી આજ્ઞાને દીક્ષા બંધ કરી છે, એમ કહી જણાવવી એ તદ્દન અજ્ઞાનતાજ છે. આજે તો સમય તેથી તદ્દન જૂદોજ છે. વીરતાથી ચારિત્ર પાલન કરનારા આત્માઓને કાયદાથી રોકવાના પ્રયત્નો થાય છે, એ કોઈપણ રીતિએ ઈષ્ટ નથી.

—(૦)—

૩૨૪

પરિશિષ્ટ નં. ૨૪

પાટણમાં ચાલેલો ચક્રચારભર્યો કેસ.

—(૦)—

વિદ્વાન્ માણસ્ટ્રેટ સાહેબના જજમેન્ટમાંના કેટલાક ભાગનો સારાંશ.

ફોજદારી કેસ નંબર ૧૩૨૩ સને ૧૯૨૯—૩૦.

આંક ૫૧૪.

વિદ્યમાન બરોડા સ્ટેટ તરફથી પાટણના ફર્સ્ટ ક્લાસ માણસ્ટ્રેટ સાહેબની કોર્ટમાં.

ફરીઆદી : શા. જેસીંગભાઈ પ્રેમચંદ.

તોહમતદારો : શા. પોપટલાલ હેમચંદ.

શા. કેશવલાલ મંગળચંદ.

શા. લલુચંદ ચીમનલાલ.

ગોરધન ત્રીકમ. વિગેરે.

આ કેસમાં ફરીઆદીના ટેકામાં આશરે ૧૬ સાહેદ તપાસવામાં આવ્યા છે અને તહોમતદાર પક્ષને પણ સાહેદોથી ટેકા મળે છે. આ બાબત દીક્ષાના ધાર્મિક સલાહ ઉપર છે, તેથી પ્રાચીન ગ્રંથોના આધાર ઉપરથી પોતપોતાના સિદ્ધાંતનું સમર્થન કરવાને દરેક પક્ષે ઘણી મહેનત ઉઠાવી છે.

આ બાબતમાં પ્રથમ પગલું મુંબાઈથી ઉપસ્થિત થયું. મુંબાઈમાં તે બાબતના નિયમો અને લલામણો આંક ૨૪૮ ના રૂપમાં પ્રસિદ્ધ કરી પાટણમાં તો. નં. ૧ તરફ મોકલવામાં આવી. દરેક કેસમાં થાય છે તેમ દરેક પક્ષકાર પોતે અર્ધસત્ય રજુ કરી બાકીનું અર્ધસત્ય સામાવાલા ઉપર સાબીત કરવા નાખે છે. ફરીઆદીના સાહેદ લેહેર ભોગીલાલ આંક ૧૪૭ દીક્ષાના દરાવ આંક ૧૪૮ સામે સંખ્યાબંધ તારનું પોટલું રજુ કરે છે. બચાવના સાહેદ આંક ૨૪૭ તે તમામ તારો પોતાના લાલમાં જણાવે છે અને તે એમ મનાવા માગે છે કે તે પ્રસંગ હાનિથી મિશ્રિત નહોતો. આ બંને પ્રકારનાં તારોથી તમામ પ્રસંગ ઉપર બહુ જ અજવાળું પડે છે. ફરીઆદ પક્ષથી રજુ થએલા તારોનો સંક્ષિપ્ત હેવાલ આંક ૩૧ માં છે. આ તમામ તારોની સમાલોચના કરવાથી અમારું એવું માનવું થાય છે કે-૧૭ તારો સાધુઓએ મોકલ્યા છે અને ૮ તારો સુરત, અમદાવાદ, મુંબઈ, પ્રાલીતાણા, જાણી વિગેરે રથળની ગંસ્થાઓએ મોકલ્યા છે. નં. ૧૪ના તારથી

૩૨૫

એમ જણાય છે કે-તે મીટીંગ કોઈ પણ પ્રસંગે તોડી નાંખવી. જો આપણે તહોમતદાર તરફના તારો જોઈએ, તો તે આંક ૨૪૯, ૨૫૨, ૨૫૪, ૨૫૯ અને ૨૬૩ છે અને તે જ સ્થળોના એટલે મુંબાઈ-વડોદરાના જૈનોએ મોકલ્યા છે, તેમ જ પાલણપુર, પાલેજ અને જામનગરના છે. બાકીના બીજા તારો થોડી અગર નહિં જેવી મહત્ત્વની ખાનગી વ્યક્તિઓના છે અને તેમની લાયકાત જનસમાજમાં બતાવવાનો પ્રયાસ પણ કરવામાં આવ્યો નથી. વળી દીક્ષાના વિરૂદ્ધ કોઈ પણ સાધુ પોતાનો તાર મોકલતો નથી, તે પણ જોવું જોઈએ. હિંદુસ્તાનમાં કોઈપણ સાધુ તરફથી તહોમતદાર પંક્તિને કોઈ પણ સહાય મળી શકતી નથી. મુંબાઈના ધારાધોરણ આંક ૨૪૮ છે અને તેના આરંભમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે-છાણીમાં સગીરની અયોગ્ય દીક્ષાથી જૈન ધર્મનો ઉપહાસ થયો છે, તેથી તે પ્રશ્નનું અચૂર વિવેચન થઈ અને તેનું નિરાકરણ થવું જોઈએ. છાણી કેસનું જજમેન્ટ આંક ૨૮૧ માં છે અને તેનાથી સગીરને તેના કાયદેસર પાલીને હવાલે કરવામાં આવ્યો હતો.

હાલની તપાસ માટે તો જૈન દીક્ષા માટે કયા પ્રતિબંધ અગર મર્યાદાઓ વાસ્તવિક હોઈ શકે, તે તપાસવાની જરૂર નથી, પરંતુ આંક ૨૭ના ઠરાવની મજબૂત અને નબળી બાબતો કઈ છે, તે તપાસવાની છે અને તેનું વ્યાખ્યાની પરિણામ શું આવે છે, તે જ જોવાનું છે. તે ઠરાવ નીચે પ્રમાણે છે:—

હાલના સંજોગોમાં જે કોઈને પાટણમાં દીક્ષા લેવી હોય, તેમણે એક મહિના અગાઉ જાહેર પેપરમાં જાહેર કરવું અને મજકુર શખ્સની યોગ્યતા વિગેરેની લાયકાત જોયા બાદ જૈન સંઘની પરવાનગી આપવામાં આવશે. આમાં જે કોઈ કસુર કરશે અગર તેમાં જે કોઈ ભાગ લેશે, તેમને જૈન સંઘના આરોપી તરીકે ગણવામાં આવશે. એક વર્ગ જૈન સંઘના મતને મળતો છે અને બીજો તેથી વિરૂદ્ધ છે. તહોમતદારો પ્રથમ વર્ગના છે અને ફરીઆદ-પક્ષ બીજા મતનો છે. પ્રથમની બે મીટીંગો શ્રાવણ વદ ૨ અને ભાદરવા વદ ૭ ના રોજ હતી.

આ બાબત ઘણી વાટાઘાટ થયેલી અને તે દીક્ષા બાબત હતી. અને આશા રાખવામાં આવી હતી તે પ્રમાણે આ બાબતમાં મતભેદ હતો અને આ નવી પ્રથા દાખલ કરવાની બહુમતિ જૂની પદ્ધતિ કરતાં ઘણી મોટી હતી. આ બાબતના સૌથી આગેવાન તો. ૧ પોપટલાલ હેમચંદ છે.

૩૨૬

આંક ૨૯ ના ઠરાવમાં સામાવાલાના પક્ષને ફરીઆદી ન અનુસરે ત્યાં સુધી તેને કામચલાઉ નાતબહાર કરવામાં આવેલ હતો અને તેને આનંદ અને દિલગીરીના પ્રસંગે આમંત્રણ પણ આપવાનું નહોતું. આ કહેવાતી પદ્ધતિની આખતમાં તપાસ કરવાનું અને તે આખતના ઐતિહાસિક મૂળમાં પ્રવેશ કરવાની અમોને જરૂર નથી. કેટલાક એવા શાસ્ત્રીય આધારો છે કે જેના બરાબર અર્થ કરવામાં આવે તો દીક્ષાના કામમાં કેટલીક મર્યાદાઓ તથા ખામીઓનો અર્થ તેમાંથી નીકળી શકે છે. શાસ્ત્રીય આધારોમાં આવી દીક્ષા વિધિમાં ૪૮ આખતો જણાવેલી છે. આવા સાદા પ્રશ્નમાં પણ બે પુખ્ત ઉંમરના અને સમજી શિષ્યોને દાખલ કરવા માટે લખ્વિસૂરિના અપમાનવાળો ઠરાવ કરી, ધાર્મિક જીલમાટ અને દયાળુ માટે ત્રાસ વર્તાવવામાં આવે, તે બહુ જ દિલગીર થવા જેવું છે. આંક ૬૬ માં ભોગીલાલ હાલાલાઈ તેમની ઉંમર ૩૮ અને ૪૨ ની જણાવે છે. આંક ૧૬૨ માં તો. નં. ૧ લખ્વિસૂરિના સામેનો ઠરાવ પ્રસિદ્ધ કર્યાનું કબૂલ કરે છે. લખ્વિસૂરિના સામેનો ઠરાવ જેતાં આંક ૨૭ માં જે ઠરાવ છે, તે તહોમતદારના પક્ષનું પ્રચારનું એક બળવાન સાધન છે. આ આખતનો ઠરાવ જે રીતે ધડવામાં આવ્યો છે, તે જીલમાટભર્યો અને અદ્ધરીયો છે. તેની મર્યાદા બહુ વિશાળ છે અને ધાર્મિક આખતમાં મતને તેમના સહધર્મિઓ ઉપર બળાકાર કરવા સમાન છે, તે ત્રાસરૂપ છે. કારણ કે-બહારનો કોઈ પણ અબણ્યો માણસ પણ પાટણમાં પ્રવેશ કરે, તો તેને પણ તેમના અંકુશ નીચે મૂકે છે. દીક્ષાની લાયકાત નક્કી કરવાને માટે તેની અંદર સ્થાપિત સિદ્ધાંતો નથી અને તેને થોડા ચળવળીઆના સ્વચ્છંદી મતનો ટેકો છે. તેમાં કોઈ ઉંમરની મર્યાદા નથી અને તેને ધડવામાં આવ્યો છે, તે જેતાં તે ઉશ્કેરણીવાળો અને અયોગ્ય છે. કોઈપણ વ્યક્તિ જૈન સાધુ તરીકે દાખલ થાય, તો તે તમામ રીતે દીવાની શહે જગતમાં મરણ પામેલો ગણાય. જ્યારે તે પોતાના સામાજિક અને ધંધાના હક્કોને છોડી દે છે, તો પછી આ કહેવાતો જૈન સંઘ તેવાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તે રીતે વધારે હેરાન કરે, તે એક ત્રાસ અને અબળબ રૂપ છે. તે પોતે કોઈ નાતનો નથી, પણ એક સત્યનોજ અનન્ય ભક્ત અને અનુયાયી છે. કોઈ પણ સાધુ તરફથી તે ઠરાવને ટેકો મળતો નથી. તહોમતદાર પક્ષ તરફથી જે તાર આંક ૨૪૯, ૨૬૩ રજી કરવામાં આવે છે, તેમાં કોઈ પણ સાધુનું નામ નથી. ખીજી બાજુથી જેતાં ૧૭ સાધુઓ આ ઠરાવનો વિરોધ કરે છે. તેમના તાર આંક ૧૪૮ છે. બચાવ તરફથી એવો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે કે-સં. ૧૯૬૮ સને ૧૯૧૨ માં સાધુઓના મંડળમાં જે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો, તેને અનુસરતો આ ઠરાવ છે અને તે ઠરાવ

૩૨૭

વડોદરામાં કરવામાં આવ્યો હતો. તો. ૧ ની શુદ્ધ નિષ્ઠા તપાસવાને માટે આશરે ચાર સાહેદો તપાસવામાં આવ્યા છે. તેમના આંક ૭૨, ૪૨૫, ૪૭૫ અને ૩૪૫ છે. આંક ૭૨ ક્રાંતિવિજયજી કહે છે કે ગુરૂએ શિષ્યની લાયકાત નક્કી કરવી જોઈએ. આ બાબતમાં એમ જણાવવું પડે છે કે-સાધુઓમાં પણ તડ પડેલા છે. રામવિજયજી, પ્રેમવિજયજી વિગેરે એક બાજુ છે અને ક્રાંતિવિજયજી તથા પુણ્યવિજયજી સામી બાજુમાં છે. ફરીઆદ પક્ષ પ્રથમનાને માન આપે છે અને તહોમતદારો સામા પક્ષના છે. (આંક ૬૬ ભોગીલાલ કહે છે કે પાટણમાં એક બાજુએ ૧૨ અને બીજી બાજુએ ૨૪ સાધુ છે.) કમળવિજયજીના પ્રમુખપણામાં વડોદરામાં મીટીંગ થઈ તે વખતે સાહેદ ક્રાંતિવિજયજીએ એવો ઠરાવ રજૂ કરેલો કે-દીક્ષા પહેલા શિષ્યની અજમાયસ કરવી જોઈએ અને તેના સગાંઓને રજીસ્ટર્ડ નોટીસ આપવી જોઈએ, અને તેમ કરવાની જે કસુર કરશે તેની સખત ખબર લેવામાં આવશે. આંક ૨૦ અને ૨૩ ના ઠરાવો જૈન સંઘને બંધનકારક છે. સાધુઓની મીટીંગમાં જે ઠરાવ કર્યો તે આંક ૨૭ ને અનુકુળ છે. નં. ૨૦ અને ૨૩ નો સાધુની મીટીંગનો ઠરાવ જૈન સંઘને બંધનકારક છે. આંક ૩૪૫ ના સાહેદ તંત્રી છે અને તેણે બરોડાની મીટીંગનો હેવાલ પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો. સાધુના ૧૦-૧૫ વિભાગ છે. આવા એક મંડળ પૈકી તરફથી વડોદરાની મીટીંગ બોલાવવામાં આવી હતી. આત્મારામજીના મંડળના અનુયાયીઓ એકલા મળ્યા હતા અને તેમાં ઠરાવ કરી સાધુઓના મત માટે રજુ થયા હતા. તે કામમાં બીજા કોઈ પણ જૈનનો અવાજ નહોતો. એક સંઘાડાના ઠરાવો બીજા સંઘાડાવાળા માન્ય કરે અગર ન કરે. આ ઠરાવોને અમલમાં મૂકાવવા સારું કોઈએ દરકાર પણ કરી નથી. તે મીટીંગમાં થએલા વિવેચનની તેણે ટુંકી નોંધ લીધી હતી. ગયા ૨૦ વર્ષમાં આવી સાધુની મીટીંગ ભરવાની જરૂર પણ ઉભી થઈ નથી. આંક ૪૨૫ ના સાહેદ પ્રેમવિજયજી કહે છે કે-જે કોઈ સાધુ અયોગ્ય વર્તન કરે, તે સખત ઠપકાને પાત્ર છે. ક્રાંતિવિજયજીએ વડોદરાની મીટીંગમાં જે ઠરાવો રજુ કર્યા હતા, તે વખતે હું હાજર હતો એમ આ સાહેદ કહે છે. તે ઠરાવો આચાર્યે હતા, પરંતુ તે ફરજિયાત નહોતા. સુસાધુઓની સેવા કરવી અને તેમને આચારિકત રહેવું તે જૈનોનો ધર્મ છે. તેમના પર સત્તા જૈનો ચલાવી શકે નહિ. ૧૬ વર્ષની અંદરના દીક્ષિત માટે માબાપ અગર વાલીની પરવાનગીની જરૂર છે. જૈન સંઘની પરવાનગી જોઈએ તે બાબત કોઈપણ શાસ્ત્રમાં ઉલ્લેખ નથી. સાધુની મીટીંગમાં જે સાધુઓએ ઠરાવ કર્યા છે, તે એકલા સાધુઓથીજ અમલમાં મૂકી શકાય નહિ. આંક ૪૭૫ નો સાહેદ પુણ્યવિજયજી કહે છે કે-જે સાધુ

૩૨૮

સત્યના માર્ગે ચાલે છે, તેમના પર જૈન સંઘનો અંકુશ નથી. કોઈ પણ જૈન સાધુઓ ઉપર અંકુશ મૂક્યાની મને માહિતિ નથી—એમ આ સાહેબ કહે છે. વડોદરાની મીટીંગના ઠરાવો ફરજિયાત છે. જૈન સાધુઓનું જીવન ચાલતી પ્રથા હાલના સંજોગો તથા જીવતા મંતવ્યને અનુસરીને છે. પાટણ જૈન સંઘનો ઠરાવ વડોદરાની મીટીંગના ઠરાવને અનુસરીને હતો. આ સાહેબે ૧૪ વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા લીધેલી. બાપ અને માની પરવાનગી બાદ કોઈ અન્યની પરવાનગીની જરૂર નથી. અને તેવી જૈન સંઘની પરવાનગી લેવી જોઈએ, એને માટે કોઈ સાધન નથી. જૈન સંઘ જે અનુમાન પર આવેલ છે, તે માટે કોઈ જૈન સાધુને પૂછવામાં પણ આવેલ નથી. કોઈ પણ જાતની ઉંમરની મર્યાદા વિનાનો આ ઠરાવ કોઈના ઉપર પણ લાગુ પડવા માટે બહુ વિશાળ છે. તહોમતદારો તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે—તેમનો ઠરાવ વડોદરાની મીટીંગને અનુસરતો છે, તે તેમની તકરાર તુટી પડે છે. તેમણે કોઈ સાધુની સંમતિ લેવાની દરકાર પણ કરી નથી.

છાપાઓમાં આ બદનક્ષીનો હેવાલ તો. ૧ ની સૂચનાથી જાપાવવામાં આવ્યો હતો. તે બદનક્ષીનો હેવાલ લોકોમાં સામાન્ય રીતે છુટા હાથે વહેંચવામાં આવેલો હતો અને તે શુદ્ધ બુદ્ધિથી કામ કરવામાં આવ્યું નહોતું. તહોમતદારો નાતનું એક તડ છે અને તેમને તેમ કરવાનો અધિકાર નહોતો. મારા અભિપ્રાય મુજબ તે બદનક્ષીનો હેવાલ યોગ્ય બુદ્ધિથી વહેંચવામાં આવ્યો નહોતો. અને દીક્ષાની બાબતમાં અમૂક માણસો ખોટા અનુમાન પર આવ્યા તેમ ધારીને, તે માણસો વિરૂદ્ધ બદનક્ષી ભરેલા હેવાલ જાપવા તે અક્ષમ્ય ગણાય. જે રીતે આ પ્રસિદ્ધિ કરવામાં આવી છે, તે બીન-જરૂરી અને મૂળ જે આશય હતો, તેના કરતાં ઘણી જ વધારે પડતી રીતે કરવામાં આવેલ છે. ફરીઆદીના કાયદેસર હક્કોનો જાણી જોઈને અનાદર કરવામાં આવેલ છે અને તેથી કાયદેસરનો દ્વેષ અને ઈર્ષ્યા પુરતી રીતે જણાઈ આવે છે. આવી રીતે પ્રસિદ્ધ કરવાથી ફરીઆદીની આબરૂને હાનિ થાય, કારણ કે—જેને માટે આ પ્રસિદ્ધિ કરવામાં આવ્યું છે, તે માણસોને આમાં કોઈ પણ હિત નથી, તેથી આવી રીતની પ્રસિદ્ધિ ફરીઆદીને વધારે નુકશાનકારક છે.

જૈન સાધુઓ તરફ પૂજ્યબુદ્ધિ એકદમ ઉત્પન્ન થાય છે અને યોગ્ય કારણ સિવાય નાતના આગેવાનોએ તેમાં વચમાં પડવાનું નથી. આ પ્રસંગે જે જરૂર ઉત્પન્ન થયેલી તે જોતાં આંક ૨૯ નો ઠરાવ જે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે, તે તેની સીમા ઓળંગેલો છે, તેથી તે માટે તહોમતદારો જવા-

૩૨૯

બદાર છે અને તેમને તકસીરવાર ઠરાવું છું. ધાર્મિક ઝનુનના સાધન તરીકે તહોમતદારોએ તેને વગર વિચાર્યે પ્રસિદ્ધ કરેલું અને મારા અભિપ્રાય મુજબ તહોમતદારો તેમ કરવામાં હૃદયી ઘણા જ આગળ ગયા છે. આ બાબતમાં ખાસ માણસો તો. ૧, ૨૬, ૨૧, ૧૯ છે.

તેથી મુદ્દા નં. ૧ નો ઠરાવ અને નિર્ણય તો. ૧, ૨૬, ૨૧ અને ૧૯ સામે કરે છે અને તેમને તકસીરવાર ઠરાવું છું.

આંક ૩૬૯ ના સાહેબને રામવિજયજી સામે દ્રેષ છે. પણ મારું કામ અત્યારે એટલું જ છે કે-જૈન સંઘ ફરીઆદીને નાત બહાર કરી શકે કે કેમ ? આ સાહેબ કહે છે કે રામવિજયજીની ઉશ્કેરણીથી તેનું હરણ કરવામાં આવ્યું હતું. પણ આંક ૩૭૨ ના કાગળથી તે જુદો પડી જાય છે, કારણ કે-તે કાગળની વાત વધારે સંભવિત જણાય છે. તે અભ્યાસ કરતો હતો, પણ ખાસ થવાની આશા નહોતી. ઉદ્ધત છોકરાઓ નાસી જવાનો લાગ જોયા કરે છે. કોર્ટની સમક્ષ તે ઘણી જ અતિશયોક્તિ કરીને કહે છે અને તે આંક ૩૭૧ માં ખરી જણાતી નથી. મુંબાઈમાં ભૈયાની ધમકી કોઈ પણ સ્થળે જણાવવામાં આવી નથી.

આ ત્રીજા મુદ્દાનો પૂરાવો છે અને તે ઉપરથી તો. ૧, ૨૬, ૧૯ ને તે ગૂંહાના તકસીરવાર ઠરાવું છું. તો. ૨૬ બાબત એમ કહેવામાં આવે છે કે-તે કેવળ સંઘનો અમલ કરનાર માણસ હતો, તેથી તેનો કાંઈ વાંક નથી. ફોજદારી કેસોમાં જે નોકર પોતાના શેઠના હુકમનો અમલ કરે છે, તે પોતે પણ તેના કામ માટે જવાબદાર છે. ધારો કે-સંઘ ઠરાવ કરે કે-અમૂક માણસોનાં ઘર બાળી મૂકવા અને તો. ૨૬ તેનો અમલ કરે, તો તે પણ ગૂંહેગાર ગણાય. સંઘે ફરીઆદી સાથેનો તમામ વ્યવહાર બંધ કર્યો તે તદ્દન ગેરકાયદેસર હતો. અને તે કાર્યવાહક નહોતો તેવી તકરારથી તેને કાંઈપણ સહાયતા મળતી નથી.

વળી બચાવ તરફથી એમ કહેવામાં આવે છે કે-બીજા સંઘોએ પણ આવા ઠરાવો કર્યા હતા. તો તે હકીકતથી પણ તહોમતદારના ઠરાવની કઠોરતા જરા પણ ઓછી થતી નથી. પ્રથમ તો કોઈ પણ સંઘે તેમના મતથી વિરોધી મત ધરાવનારાનો બહિષ્કાર કરવાનો ઠરાવ જ કર્યો નથી. કોઈ ચોર ચોરી કરે અને કહે કે અમૂક માણસોએ ચોરી કરી, માટે એ કરી-તેના જેવો આ બચાવ કહેવાય.

સાધારણ રીતે સાદા દીક્ષાના ઠરાવ અને અમૂક માણસના સામાજિક બહિષ્કારના ઠરાવમાં ઘણો તફાવત છે. પ્રથમના ઠરાવ બાબત પગલાં લઈ

૩૩૦

શકાય અગર ન પણ લઈ શકાય, પણ બીજામાં પગલાં લઈ શકાય, તેથી ફરીઆદી અને બીજા પાંચ સામે બહિષ્કાર કરવાના ઠરાવમાં તો. ૧, ૨૬, ૧૯ આરોપી હતા. બીજા તહોમતદારો સામે ગૂંહો પૂરવાર કરવાનો પૂરતો પૂરાવો નથી, તેથી તેમને શંકાનો લાલ આપું છું. પીનલ કોડની કલમ ૩૬૯ મુજબ તો. ૧, ૧૯, ૨૧ અને ૨૬ જવાબદાર છે, તેથી મુદ્દા નં. ૧૩ તો. નં. ૧, ૧૯, ૨૬ સામે નિર્ણય કરવામાં આવે છે. નં. ૧ ગુજરી ગયેલ છે. તેને મહાન્ ન્યાયાધીશ તરફથી શિક્ષા મળી છે. મારા રૂબરૂ જે પૂરાવો છે તે ઉપરથી ફરીઆદીની બદનક્ષી થઈ છે, અને તેને પરિણામે તેને નુકશાન થએલું છે, તેમ સંપૂર્ણ રીતે પૂરવાર થાય છે.

છેવટનો ઠરાવ.

તો. ૧, ૧૯, ૨૧ અને ૨૬ ને કલમ ૩૬૯ મુજબ ગૂંહાગાર ઠરાવું છું. ફરીઆદી મુદ્દાં ૧૫૩ માણસો સામે તહોમતદારોએ જે સામાજિક ત્રાસ ઉપજાવ્યો છે, તે જોતાં તહોમતદારનું કૃત્ય હું સખ્ત રીતે ધિક્કારું છું અને તેમને સખ્ત શિક્ષા થાય, તેવી ભલામણ કરું છું.

ઉપરના કારણોથી તો. ૧૯, ૨૧, ૨૬નો દરેકનો રૂ. ૫૦૦ દંડ કરું છું અને વિશેષમાં એવો ઠરાવ કરું છું કે-કોર્ટના ઉઠતા સુધી તેમને એક દિવસની આસન કેદની સજા કરવી.

જે દંડની રકમ વસુલ થાય તેમાંથી રૂ. ૧૦૦ ફરીઆદીને તેના કાંપેનસેશન તરીકે આપવા અને આ કેસના બાકીના તહોમતદારોને છોડી મૂકું છું. તેમના સામે કલમ ૩૬૯ મુજબનો કેસ બરાબર રીતે પૂરવાર થતો નથી. જે કોઈ પણ તહોમતદાર દંડ આપવામાં કસુર કરે, તો તે ભૂલ માટે તેમને ચાર માસની સખ્ત મજુરીની કેદ કરવામાં આવે છે. કેસ નંબર ૧૩૨૩, ૮૬ અને ૧૩૨૪, ૮૬ ના કામમાં કેદનો અમલ આમનસામન કરવાનો છે અને બંને કેસમાં દંડ જૂદો વસુલ કરવાનો છે.

કીમિનલ પ્રો. કોડની કલમ ૯૩ : ૨ : મુજબ શિક્ષા કરવામાં આવી છે.

તા. ૫-૫-૩૨.

(સહી) બી. એલ. વૈશમપાયન.

ફર્સ્ટક્લાસ માજિસ્ટ્રેટ.

૩૩૧

પરિશિષ્ટ નં. ૨૫

ન્યાયવિજ્ય જૈન સાધુ નથી.

તેને અંગેના ઠરાવો.

—મુંબાઈ-ચતુર્વિધ સંઘ—

મી. મોતીચંદ કાપડીયા અને ન્યાયતીર્થ શ્રીમાન ન્યાયવિજ્યજીએ હાલમાં જિનેશ્વરદેવેની પવિત્ર દીક્ષા સંબંધી લાગતાવળગતા અધિકારીઓ તેમજ જનસમુહને શાસ્ત્રને નામે આડે માર્ગે દોરનારા, સત્યથી વેગળા થણાજ વાંધાભર્યા વિચારો જણાવ્યા છે, પણ ચારસો સાધુઓથી પોતાને જૂદા જણાવનાર તેઓ જે શાસ્ત્રો નથી માનતા, એકલા ફરે છે તથા સુધારક સાધુ ગણાય છે, તે જોતાં તેઓ તેવા વિચારો જે જણાવે—તે તેમના પોતાના માની આ સભા તે તરફ અલુગમો બતાવે છે અને એક મુનિના વિચારો છે, એમ સમજીને કાઈ ઉંધે માર્ગે દોરવાય નહિ—એવી સર્વને ભલામણ કરે છે. તા. ૨૪-૧૧-૩૧.

[તા. ૩૦-૧૧-૩૧ ના મુંબઈ સમાચારમાંથી ઉતારો.]

—સુરત—

જૈન ધર્મશાસ્ત્રોમાં શ્રદ્ધાહિન, જૈન સાધુત્વના આચાર વિચાર રહિત ન્યાયવિજ્ય નામની સાધુ-વેપધારી વ્યક્તિને આ સભા આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરે છે કે તેઓએ પોતાના નામ સાથે 'જૈન સાધુ' શબ્દ યોગ્ય જૈનશાસન અને જૈન સાધુસંસ્થાને વગોવતાં અટકવું. તા. ૧૬-૧૨-૩૧.

[તા. ૨૫-૧૨-૩૧ ના મુંબઈ સમાચારમાંથી ઉતારો.]

—ખંભાત—

ન્યાયવિજ્ય નામની સાધુતાથી ભ્રષ્ટ થયેલી વ્યક્તિ હાલમાં જે જે જાતની ધર્મથી અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ કરી રહી છે, તેને આજની આ સભા તિરસ્કારી કાઢે છે. તા. ૨૧-૧૨-૩૧.

[વીરશાસન તા. ૨૫-૧૨-૩૧ ના અંકમાંથી ઉતારો.]

—ચાણુરમા—

અમારા જૈન ધર્મના શાસ્ત્રોક્ત મુજબની બાલવયથી એટલે માતાપિતા અગર વાલીની સંમતિ પૂર્વકની આઠ વર્ષની વયથી અને તે ઉપરાંત તમામ

૩૩૨

વયની દીક્ષાઓ પરમહિતકારી છે અને તે પવિત્ર બાલદીક્ષા સામે વડોદરા સરકારે જે પ્રતિબંધક નિબંધ ઘડ્યો છે, તે તદ્દન ગેરવ્યાજબી છે. આવા નિયમને કોઈપણ સાધુ અગર સાધ્વી, આવક અગર આવિકા અનુમોદન આપી શકે નહિ, છતાં ન્યાયવિજય જેવા નામધારી સાધુ આ નિબંધની તરફેણમાં પોતાના વિચારો જાહેર કરી રહેલ છે. સત્ય હકીકત તરીકે જનતા તથા વડોદરા સરકાર આવા નામધારી સાધુને પીછાની લે તેટલા માટે જણાવીએ છીએ કે ન્યાયવિજય જૈન સાધુના આચાર વિચારથી રહીત છે, તો તેને કોઈપણ સાચો જૈન સાધુ તરીકે સ્વીકારી શકે નહિ. એટલે તેવાઓના અભિપ્રાયની કાંઈપણ કિંમત નથી. તા. ૧૪-૧૨-૩૧.

[વીરશાસન તા. ૨૫-૧૨-૩૧ ના અંકમાંથી ઉતારો.]

—નાર—

આપણા ગામમાં કોઈ વખત નહિં પધારેલા અને તેથી અપરિચિત, પરંતુ તેમના પોતાનાજ મુખથી વાગ્જ્ઞાન રૂપી ઢાંકપીછોડો સરી જવાથી અસલ સ્વરૂપે પ્રકાશેલા, અધર્મના ઉપદેશક, અન્યાય લીલાના ઉપાસક તરીકે બહાર આવેલા, ભોળા જનોમાં સંસારવાસના પૂરજોસમાં પેસાડવાની તાલાવેલીમાં ચકચૂર બનેલા, જૈન મુનિના આચાર વિચાર અને ઉચ્ચારથી તદ્દન વિપરિત આચરણુ વડે નાર ગામમાં તિરસ્કાર પાત્ર બની જલ્દી ઉપાશ્રય છોડવાની શ્રી સંઘની આજ્ઞા પામેલા, અશ્રુપૂરિત નેત્રે દ્રંક તથા ખીસ્તરો સ્વભસ્તકે વહન કરવાથી નમી ગયેલ ગાત્રયશ્ચિવાળા, કેટલાક વખતથી બ્રહ્મ બિરુદધારી, જે ન્યાયવિજય નામની વ્યક્તિ તા. ૧૯-૨૧-૨૨ $\frac{૧૧}{૩૨}$ ના ગુરુ, શનિ, રવિના 'હિંદુસ્તાન પ્રજ્ઞમિત્ર' તથા ધર્મવિરુદ્ધ આચરણમાં આગેવાની લેતા 'જૈન' વિગેરે પત્રોમાં પરમ પવિત્ર ભાગવતી દીક્ષા પ્રણાલિકાના સામે જે અઘટિત અને ગલીય લખાણો પ્રસિદ્ધ કરી શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના ધર્મવિધાતક સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને ટેકા આપવાની જે નીચ વલણ બતાવે છે, તે સામે આ નાર જૈન યુવકોની સલા સખેદ દરેક વર્તમાન પત્રકારોને તે ન્યાયવિજયના નામ સાથે પતિત શબ્દ જોડી, તે ન્યાયવિજય નામની વ્યક્તિની સત્ય ઓળખાણ આપવા આગ્રહપૂર્વક ભલામણ કરે છે. તા. ૩-૧૨-૩૧.

[વીરશાસન તા. ૧૧-૧૨-૩૧ ના અંકમાંથી ઉતારો.]

—લીંચ—

કેટલાક સમયથી બ્રહ્મ થયેલ ન્યાયવિજય નામની વ્યક્તિએ 'હિંદુસ્તાન પ્રજ્ઞમિત્ર' પત્રમાં ધર્મવિરુદ્ધ પ્રચાર કરવામાં જે આગેવાની કરી છે અને

૩૩૩

દીક્ષા, જિનપૂજા સામે અયોગ્ય લખાણો પ્રસિદ્ધ કરી ગાયકવાડ સરકારના ધર્મવિદ્વાતક મં. દી. પ્ર. નિબંધને ટેકા આપવાની તથા જૈન સિદ્ધાંતોથી વિરૂદ્ધ જે વલણ દેખાડી છે, તે સામે આ સભા ખેદની લાગણી જાહેર કરે છે અને દરેક વર્તમાન પત્રકારોને તે ન્યાયવિજયના નામ આગળ પતિત શબ્દ ઉમેરી તેમની સત્ય ઓળખાણ આપવા આ સભા ભલામણ કરે છે. તા. ૨૪-૧૧-૩૧.

[સાંજ વર્તમાન તા. ૫-૧૨-૩૧ ના અંકમાંથી ઉતારો.]

—વઢવાણ શહેર—

જૈન મુનિના આચાર વિચારોથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરી, કેટલાક સમયથી ધર્મથી બ્રજ થયેલ ન્યાયવિજય નામની વ્યક્તિ ‘હિન્દુસ્તાન પ્રજામિત્ર’ નામના પત્રમાં તથા ધર્મવિરૂદ્ધ પ્રચારમાં આગેવાની લેનાર ‘જૈન’ વિગેરે પત્રોમાં લાગવતી દીક્ષા માર્ગ સામે જે અધટિત લખાણો પ્રસિદ્ધ કરી ગાય-કવાડ સરકારના ધર્મવિદ્વાતક સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધને ટેકા આપવાની જે વલણ દેખાડી રહી છે, તે સામે ધીરંગમેન્સ જૈન સોસાયટીની આ સભા ખેદની લાગણી જાહેર કરે છે, અને પવિત્ર જૈન સિદ્ધાંતો વિરૂદ્ધ પ્રચ્છણ કરી પતિત યથા ચૂકેલ આવા સાધુથી જૈન સમાજને ચેતતા રહેવાની આગ્રહપૂર્વક ભલામણ કરે છે. તા. ૨૬-૧૧-૩૧.

[વીરશાસન તા. ૧૧-૧૨-૩૧ ના અંકમાંથી ઉતારો.]

—વાવ—

જૈન મુનિના આચાર વિચારોથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરી, કેટલાક સમયથી બ્રજ થયેલ તથા વાહવાહના શબ્દો બોલાવાના મોહમાં મુંઝાઈ ગયેલ ન્યાયવિજય નામની એક વ્યક્તિ તા. ૧૯-૨૧-૨૨ $\frac{૧૧}{૩૧}$ ગુરૂ, શનિ, રવિ-વારના ‘હિન્દુસ્તાન પ્રજામિત્ર’ પત્રમાં તથા ધર્મવિરૂદ્ધ પ્રચારમાં આગેવાની લેનાર ‘જૈન’ વિગેરે પત્રોમાં લાગવતી દીક્ષા સામે જે અધટિત લખાણો પ્રસિદ્ધ કરી ગાયકવાડ સરકારના ધર્મવિદ્વાતક નિબંધને ટેકા આપવાની જે વલણ દેખાડી રહી છે, તે સામે અત્રેની સોસાયટી તેને ખેદની લાગણીથી જૂએ છે અને ન્યાયવિજયના નામ સાથે ‘પતિત’ શબ્દ ઉમેરી વર્તમાન પત્રકારોને વ્યક્તિની સત્ય ઓળખાણ આપવા આગ્રહપૂર્વક ભલામણ કરે છે.

[વીરશાસન તા. ૨૫-૧૨-૩૧ ના અંકમાંથી ઉતારો.]

આ સિવાય બીજાં ઘણાં સ્થળોએ ન્યાયવિજયને જૈન સાધુ નહિં માનવાના ઠરાવો થયેલા છે.

૩૩૪

પરિશિષ્ટ નં. ૨૬

શ્રામ ત સરકાર ગા. વિ. પાટણ સા. ફે. ન્યા. વ

ફરીયાદી-

શા ભોગીલાલ હાલાભાઈ, રે. પાટણ.

આરોપી-

શા પોપટલાલ હેમચંદ, વિ. ૨૬. રે. પાટણ.

-આરોપ-

આ કામમાં આરોપીઓ તરફે અરજ છે કે—

આ કામના અમારા તરફના સાહેદો મુનિ રામવિજયજી તથા મેઘ-
વિજયજી તથા પ્રેમવિજયજી એમના ઉપર સમન્સો બન્યા છતાં તેઓ
હાજર થતાં નથી. તેમના ઉપર વારંટ કાઢવા અમારા વકીલ રા. ઉપેન્દ્ર-
રાયે અગાઉ નામદાર કોર્ટને વિનંતિ કરી હતી, છતાં આજસુધી સાહેદોને
હાજર કરવા વારંટ કાઢવામાં આવ્યાં નથી. તેથી આ લેખી અરજ આપી
માગણી કરીએ છીએ. તા. ૧૪ ડીસેમ્બર સને ૧૯૩૧.

૧. કેશવલાલ મંગળચંદ શાહ સ. દા. પોતે.

૧. ઝવેરી બાલુભાઈ ચુનીલાલ સહી દા. પોતે.

૧. લહેરચંદ ચુનીલાલ કોટવાલ.

૧. શા પ્રેમચંદ દેવચંદ સહી દા. પોતે.

૧. શા શાંતિલાલ મૂલચંદ સહી દા. પોતે.

-શેરો-

સદરહુ અરજમાં લખેલી હકીકત તદ્દન જુદી છે અને જાણી જુદી
ખોટી હકીકત જાહેર કરી આરોપીઓએ ખોટો હુકમ મેળવવાનો પ્રયત્ન
કરેલો છે. જે કામમાં સમન્સ બજીને વારંટ કાઢવા માટે જણાવે છે, તે
કામમાં સદરહુ આરોપીઓએ સમન્સની માગણી કરેલી નથી, તેમજ તે
માટે લખ્યું ભરેલું નથી, અને બીજા કામમાં જે પૂરાવો થશે તેની નકલ
આ કામમાં લેવા વિષે લખેલું છે. અને એવી હકીકત પૂરાવા દરખાસ્તમાં
લખેલી છતાં હાલમાં તદ્દન ખોટી હકીકત જણાવીને વારંટ માગે છે, તે
આરોપીઓને મળી શકે નહિ. એ ઉપરથી આરોપીઓની દ્રેષ્યબુદ્ધિ સદરહુ
સાક્ષીદાર વિશ્વ જણાઈ આવે છે. જેથી આ અરજીની

૩૩૫

માંગણી નામંજુર કરવામાં આવે છે અને ખીજા સાહેદો નહિં હોય તો કામ તકરાર ઉપર કેમ ન રાખવું, તે જણાવવું. તા. ૧૫-૧૨-૩૧

(સહી) ભા. દી. વૈશમપાયન.

પાટણ ફો. ન્યા. વર્ગ ૧

વડોદરાની વરિષ્ઠ કોર્ટનો ચૂકાદો.

વરિષ્ઠ કોર્ટ વડોદરા, નવેમ્બર તા. ૨૬-૯-૧૯૩૧

ફોજદારી રીવીઝન પરચુરણ અરજી નં. ૧૯. ૧૯૩૧ પાટણ
સાધારણ ફોજદારી ન્યાયાધીશી કેસ નં. ૧૩૨૩. ૧૯૩૨

અરજદાર-શા. કેશવલાલ મંગળચંદ.

વિરુદ્ધ-સામાવાળાઓ,

૧ મુનિશ્રી રામવિજયજી

૨ મુનિશ્રી પ્રેમવિજયજી

૩ મુનિશ્રી વિજયભેઘસૂરિજી

૧. તહોમતદારના સાહેદોના માટે કલમ ૨૯૭ માટે અરજી કરતાં તેમની અરજીનાજ સામે તે થાય છે, તે એક વિચિત્ર ઘટના છે. જે પક્ષના સાહેદોને કોર્ટ સગવડ આપે, તેને જ્યાં સુધી કાંઈ આડકતરી રીતે મનમાં અયોગ્ય ભાવ અગર તેવો હેતુ ન હોય તે નારાજ થતો નથી. અમારા મન ઉપર એવું વલણ બંધાય છે કે આ સાહેદોના મત આ પક્ષને અનુકુળ નહિં હોય અગર તો તે સામા પક્ષના હશે અને તેથીજ આ સાહેદો જન સમાજની દ્રષ્ટિમાં હલકા પડે-એમ ખૂલ્લી કોર્ટમાં તેમની તપાસ થાય, તેથી કોર્ટમાં ઘસડવા અને તેમને હેરાન કરવા ઘણું કરીને તે પક્ષે તેમને બોલાવ્યા હશે. જે મી. વૈશમપાયનનો ઠરાવ રદ કરવામાં આવે, તો આ સાહેદો સામે તહોમતદાર વારંટ કઢાવવા તે કોર્ટને અરજ કરે.

આ અરજી પુરતું તો અમે તહોમતદારનું ચાલુ વલણ હોય તેમ માનીએ છીએ અને તેથીજ અમે રીવીઝનમાં વચમાં પડવા ઈચ્છતા નથી.

અમે આ અરજી રદ કરીએ છીએ. તા. ૨૬ નવેમ્બર ૧૯૩૧.

સહી. ગોપાલકૃષ્ણ દાંડેકર

ચીફ જસ્ટીસ, વરિષ્ઠ કોર્ટ.

સહી. ડી. કે. નાયક.

જજજ, વરિષ્ઠ કોર્ટ.

૩૩૬

પરિશિષ્ટ નં ૨૭

મુંબાઈ, તા. ૧૨-૬-૩૨.

દીક્ષા પ્રતિબંધક સમિતિના પ્રમુખ સાહેબ,

મહેરબાન ગોવિંદભાઈ હાથીભાઈ.

હું નીચે સહી કરનાર પાટણવાસી (હાલમાં મુંબાઈ) શા ગીરધરલાલ (ઉર્ફે ગીર્વાણસાગર)નું નિવેદન એ છે કે આપની સમિતિ આગળ કોઈક પાટણવાસી ભાઈ એમ જણાવી ગયા છે કે મેં એટલે ગીરધરલાલે (ગીર્વાણસાગરે) પત્ર લખ્યો હતો કે કસાઈખાનેથી ગાય છોડાવવા બરોબર મને અહિંથી છોડાવવો-એ વિગેરે હકીકત સચ્ચાઈથી સર્વથી વેગળી છે, કારણ કે મેં તેવો કાગળ કોઈના પણ ઉપર લખ્યો જ નથી, તેમ જ હું પહેલાં કે હમણાં દીક્ષાને, હાલના દીક્ષિતોને તેવા માનતો નથી. મારી દીક્ષા છૂટાવાનું કારણ મારા પરિણામની ચંચળતા જ હતી.

લી૦

ગીરધરલાલ તલકચંદ, સહી ૬: પોતે.

[તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના ટપાલ દ્વારા]

— (૦) —

પરિશિષ્ટ નં. ૨૮

શ્રી દીક્ષા તપાસ સમિતિના માનવંતા પ્રમુખ સાહેબ.

મુ. વડોદરા.

સાહેબ,

આપની સમક્ષ જૂયાની આપતાં અમારા ગામના રહીશ વકીલ મોહનલાલ હીમચંદે પંન્યાસજી શ્રી રામવિજયજી સંબંધી જે હકીકતો જણાવી છે, તે તદ્દન ખોટી છે. પંન્યાસજી શ્રી રામવિજયજી મારા સંસારીપણાના નિકટ સંબંધી છે, અર્થાત્ તેઓ મારા ભત્રીજાના દીકરા થાય છે. વકીલ મોહનલાલભાઈએ જે વાતો જણાવી છે, તેમાં કેટલીક તદ્દન જુડી છે અને કેટલીક અતિશયોક્તિવાળી છે. તે નીચેની સત્ય ખીનાથી આપને સ્પષ્ટ માલૂમ પડી આવશે.

૩૩૭

પં. શ્રી રામવિજયજી, જેમનું સંસારીપણામાં ત્રીભોવનદાસ નામ હતું, તેઓશ્રીનો જન્મ અમારા કુટુંબમાં સંવત ૧૯૫૨ના શાળુ વદ ૪ને દિને થયેલો છે. જન્મ પછી સાતેક વર્ષે તેમની માતા ગુજરી જવાથી, તેઓ પોતાના પિતાના પિતાની માતા, જેઓ ઘણાં ધર્મનિષ્ઠ હતાં, તેમના હાથ નીચે ઉછર્યા હતા, તેથી તેમને બચપણથીજ ધર્મના ઉત્તમ સંસ્કારો પડેલા હતા. તેમની દીક્ષા સંવત ૧૯૬૯ના પોષ સુદ ૧૩ના રોજ થઈ છે. તે પૂર્વે લગભગ આઠ વર્ષથી તેમને દીક્ષા લેવાના ભાવ થયેલા, અને તેમાં ખાસ પ્રેરણા તેમની માતૃશ્રીનીજ હતી. મોહનલાલભાઈ ૧૨-૧૩ વર્ષની વયે કાવીમાં દીક્ષા લીધાનું જણાવે છે, તે તદ્દન ખોટું છે. પણ લગભગ ૧૭ વર્ષની વયે પાદરાથી ગંધાર મુકામે જઈ દીક્ષા લીધી છે. પાદરામાં દીક્ષા નહિ લેવાનું કારણ એ હતું કે અમારું કુટુંબ બહુ વિશાળ હતું. તેમાંથી ડોશીની નજર તો ઘણા માણસો મરી ગયા હતા. તેથી નાના તરીકે એકના એક રહેલાં ત્રીભોવનદાસ ઉપર તેમને વધુ મોહ હતો, તેથી મોહને લીધે દીક્ષા લેવાની રજા તેઓ આપતાં નહોતાં, પરંતુ દીક્ષા લઈને પાછા મહારાજશ્રી પાદરામાં પધાર્યા ત્યારે ખુશી થયાં હતાં અને ત્યારપછી લગભગ દોઢ વર્ષે એટલે લગભગ તેવું વર્ષની વયે દેવગત થયાં હતાં. મારાં બેન કે જે તેઓશ્રીનાં દીકરી થતાં હતાં તે ત્યારપછી લગભગ પાંચ વર્ષે મૃત્યુ પામ્યાં છે. પણ એમાંથી કોઈએ મોહનભાઈના કહેવા પ્રમાણે કલેશ કર્યો નથી કે કલેશના કારણથી મરણ પામ્યાં નથી.

બીજી હકીકત મોહનલાલભાઈએ પરમગીતાર્થ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયદાનસૂરિશ્વરજી અને ઉપાધ્યાય શ્રી પ્રેમવિજયજી સંબંધી જણાવી છે, તે કેવળ તેઓશ્રીની નિંદા કરવા માટેજ કરી છે. ત્રીભોવનદાસને ભોળવવાનો અને ઉપાડી જવાનો આક્ષેપ કેટલો ખોટો છે, તે ઉપરની હકીકતથી જ આપશ્રીને જણાઈ આવશે. શ્રી વિજયદાનસૂરિજી પાદરા પધાર્યા તે પહેલાં ઘણા વર્ષથી ત્રીભોવનદાસને દીક્ષા લેવાની ભાવના હતી અને તેજ ભાવના પૂર્ણ ગુરૂદેવોના સમાગમથી વધારે વૃદ્ધિ પામી હતી. “તરકટ ભર્યું વિગેરે” જે વાતો મોહનલાલભાઈ કહે છે, તે તેમના કહેવાની દબ ઉપરથીજ તરકટી અને કેવળ મહાન પુરૂષોની નિંદા કરવાના ઇરાદાથી જ કહેલી જણાઈ આવે છે.

ત્રણ રૂપીઆના પગારની વાત કહે છે, તે પણ કેવળ આપ વડાઈ અર્થે કહેલી છે. હા, તેઓશ્રી થોડા માસ સુધી તેમને ત્યાં શીખવા માટે જતા અને તેમનું કામ કરતા, તેના બદલામાં કાંઈ આપ્યું હોય તો તેની મને યાદ નથી. બાકી તેમને પગાર મળતો અને તે ઉપરજ ડોસીઓનું

૩૩૮

ગુજરાન ચાલતું, એ વાત અમે હજી હયાત જતાં મોહનલાલ કહેવા હિંમત કરી શક્યા છે, તે ખરેખર તેમનું સાહસ કહેવાય અગર તો દીક્ષાના વિરોધ-ને એ રીતે વધારે પુષ્ટિ મળશે, એમ તેઓએ ધાર્યું હોય. બન્ને વૃદ્ધ ડોસી-ઓની તેઓના જીવતાં સુધી મહેં મારાથી બની શકે તે રીતે એવી ભક્તિ કરી છે અને તેનો કોઈ પણ બોલો ત્રીભોવનદાસ ઉપર હતોજ નહિં, કારણકે તે તો નાની ઉમ્મરના હતા.

અંતમાં મહારે એટલુંજ જણાવવાનું કે મારી ઉમ્મર અત્યારે ઘણી વૃદ્ધ છે, એટલે હું આપની સમક્ષ હાજર થઈ શકતો નથી, પરંતુ જ્યારે અમારાજ કુટુંબમાં ઉત્પન્ન થયેલા આવા એક ઉત્તમ નરરત્નને હલકા પાડવા માટે કેવળ ઈર્ષ્યા અગર દીક્ષાના વિરોધની ખાતરજ મોહનલાલલાલ આટલી વૃદ્ધ વયે પણ રાજ્યની સમક્ષ તદ્દન ખોટી વાતો કરે, ત્યારે હું જીવતો હોઉં ત્યાં સુધી મારી ફરજ થઈ પડે છે કે સત્ય ખીના મારે જણાવવી જોઈએ. હું આશા રાખું છું કે પં. શ્રી. રામવિજયજીના સંસારીપણાના જીવન સંબંધી કોઈ પણ હકીકત આપને જાણવાની જરૂર હોય તો હું જણાવી શકીશ. પણ તે માટે બહારની વ્યક્તિઓ જે કોઈ બોલી બીજી, તેના ઉપર તમારે આધાર રાખવો જોઈએ નહિં. કારણ કે આજે અમારામાં કેટલાકને દીક્ષા જેવી પવિત્ર વસ્તુનો એવો વિરોધ થયો છે કે સારામાં સારા ચારિત્રવાન મહા પુરૂષો ઉપર પણ ગલીચમાં ગલીચ આક્ષેપો કરતાં તેમને કોઈ પણ જાતનો સંકેત થતો નથી. પહેલાં પણ મહાસુખલાલએ છાપામાં કેટલીક હકીકતો લખી છે, એમ મારા જાણવામાં આવેલું. તેની મેં દરકાર નહિં કરેલી, પણ જ્યારે રાજ્યની પાસે એક ગૃહસ્થ ગણાતા માણસ આ રીતે ખોટું બોલવાની છૂટ લે છે ત્યારે મારાથી રહી શકાતું નથી. અને તેથી આપના ઉપર પત્ર દ્વારા લખી જણાવું છું.

લી૦

પાદરા. }
૧૩-૮-૩૨

શા. તારાચંદ દલીચંદ : સહી દા. પોતે

(તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના દપાલ દ્વારા.)

૩૩૯

પરિશિષ્ટ નં. ૨૯

મહેરબાન સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધની
સમિતિના અધ્યક્ષ સાહેબની હનુરમાં,

મુ. વડોદરા.

હું બાઈ હીરા, તે શા. ચમનલાલ મૂલચંદની વિધવા સ્ત્રી, જાતે વીસા પોરવાડ, ધંધો ધરકામ, ઉંમર વરસ ૩૯, રહેવાસી છાણીની, હું મારા જવાબમાં જણાવું છું કે મારું લગ્ન ૧૯૬૪ ની સાલમાં થયું છે, પણ મારા પિતાશ્રીના તથા મારા નાસરીયાના ધરવાળાઓની ધાર્મિક રહેણી-કરણીથી મારું મન દીક્ષા લેવાને માટે ઉત્સુક થવાથી, મારા સસરાને તથા મારા પિતાશ્રીને જણાવી હું પાદરા સાધ્વીજી મહારાજ હોવાથી ત્યાં ગઈ, ને ત્યાં વડીલ મોહનલાલ-લાઈને મળાને મેં કહ્યું કે મારે દીક્ષા લેવી છે, ને તેના સરસામાન કપડાં વિગેરે લઈને સં. ૧૯૬૮ ની સાલમાં મારી વર્ષ ૧૯ ની ઉંમર હતી, તે વખતે ગઈ હતી, ત્યારે મોહનલાલભાઈએ મને ના પાડી, એટલે હું દરાપરા ગઈ, એટલે મોહનલાઈને મારાં સસરાનું નામ આપેલું તેથી તેમણે મારા સસરાને કાગળ લખી જણાવ્યું, પણ તે જાણતા હોવાથી આવ્યા નહિં. પણ મારી માતૃશ્રીએ મારા મામાને પાછા લેવા સારૂ મોકલ્યા, ને મારા મામાએ મારી માની ખૂબ ખેંચ હોવાનું સમજાવી, મને પાછા તેડી લાવ્યા. ત્યારપછી મારા પરિણામ સદાને માટે કાયમ રહેવાથી, મેં મારા સગા બે ભાઈઓને ત્યાં મારા પિતાશ્રી પાસે ઉભા રહી દીક્ષા અપાવી છે. તેમજ મારા સગા કાકાના દીકરા બેને તથા મારા કાકાની છોકરીઓ બેને દીક્ષા અપાવી છે. મારે પણ તેવા પરિણામ છે, પણ હું વરસ ૧૯ થયા વિધવા થઈ છું, ને મારે એક છોકરો છે. તે મારા વિધવા થયા પછી બે માસે પ્રસવ થયેલો હોવાથી, તેના ઉપર મોહ રહેવાથી હું જઈ શકી નથી. પણ ધાર્મિક જ્ઞાન આપવા સારૂ મેં રૂપીયા ૭ હજારની રકમ અત્રેના સં-ધને સોંપી છે, ને તેના વ્યાજની ઉપજમાંથી ધાર્મિક શિક્ષણ અપાય છે, તે મારી ભાવનાને સ્ફુર્તિ મળવાનું એક સખળ કારણ છે. મારા આ જવાબ વિરૂદ્ધ કોઈએ આપને જણાવ્યું હોય, તે ખોટું છે. એજ તા. ૧૭-૭-૩૨.

બાઈ હીરાકોર, તે શા. ચીમનલાલ મૂલચંદની વિધવા.

સહી દ. પોતે.

(તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના ટપાલ દ્વારા.)

૩૪૦

પરિશિષ્ટ નં. ૨૯

આ પરિશિષ્ટ ભૂલથી છપાયું છે, કારણ કે ૨૯ સું પરિશિષ્ટ ૨૩૩ માં પાને છપાઈ ગયેલ છે, એટલે ૨૩૮ માં પાને છપાયેલ “ પરિશિષ્ટ નં. ૨૯ ” ને બદલે “ શાસ્ત્રિય પૂરાવા ”-એમ વાંચવું.

પરિશિષ્ટ નં. ૩૦

શ્રી સંન્યાસ દીક્ષા પ્રતિ. નિબંધ સમિતિ બેગ,

મુ. વડોદરા.

આપની સમક્ષ જૂઝાની આપતાં અમદાવાદવાળા મૂળચંદ આશારામ ઝવેરીએ મારે દીક્ષા ત્યાગ પછીનો એક કહેવાતો ખૂલાસો રજુ કર્યો છે. આ લખાણ મારા નામથી પ્રસિદ્ધ થયેલું હોવા છતાંય, તે સંબંધી હું કંઈજ જાણતો નથી. હાલના સંજોગોમાં વિશેષ જાણાવવું તે મારે માટે દુઃખરૂપ થઈ પડે તેમ હોવાથી ફક્ત હું એટલુંજ જાણાવું છું કે મજકુર ખૂલાસામાં જૈન મુનિ ને બીજાઓ સંબંધમાં જાણાવવામાં આવેલી આક્ષેપક બાબતો સદંતર ખોટી છે અને કારા કાગળોમાં મારી સહી લઈને તેનો ગેર-ઉપયોગ કરવામાં આવેલો છે. મારાથી દીક્ષાની ક્રિયાઓ ન થઈ શકવાથી મેં દીક્ષા છોડી છે. તે સિવાય બીજું કંઈજ કારણ નથી. એજ.

લી.

શા. નરસીંહલાલ પ્રેમચંદ

સહી દ: પોતે

(તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના દપાલ દ્વારા.)

૩૪૧

પરિશિષ્ટ નં. ૩૧

શ્રી

શ્રીમંત સરકાર ગાયકવાડ વિદ્યમાન શે. રા. રા. પેટલાદ શા. ફે. ન્યાયાધીશ વર્ગ ૧ સાહેબની કોર્ટમાં.

સોગનનામું

મારું નામ રતિલાલ છે. મારા આપનું નામ જ્ઞેશીંગભાઈ છે. જાતે વાણીઓ છું. મારી ઉંમર વર્ષ ૧૯ ની છે. ધંધો વેપાર કરું છું. રહેવાશી ખંભાત, હાલ પેટલાદમાં છું.

હું મારા ધર્મ પ્રમાણે આ સોગનનામું કરું છું કે હું ખંભાત મુકામેથી સંવત ૧૯૮૬ના આસો સુદ ૧૫ ના રોજ અપોરની ગાડીમાં યાત્રા કરવા સારું એકલો મારી રાજપુશીથી તથા સ્વસંતોષથી નીકળેલો હતો. મને કોઈએ નસાડયો અગર ભગાડયો નથી, તેમજ કોઈની શીખવણીથી હું ગયેલો નહોતો, તેમજ કોઈની સાથે પણ હું નીકળ્યો નથી અને મારો જન્મ તા. ૧૮-૮-૧૯૧૨ ના રોજ થયેલો હોઈ, હાલ હું કાયદા પ્રમાણે કાયક ઉંમરનો થયેલો છું.

ઉપરની હકીકત હું સોગન ઉપર જાહેર કરું છું. તારીખ ૧૨-૧૧-૩૦. ૧ શા રતીલાલ જ્ઞેશીંગભાઈ સહી દા. પોતે.

શા. અંબાલાલ ખીમચંદ શાખ. દા. પોતે.

સહી કરનારને હું જાતે ઓળખું છું.

પે. વા. મ. નં. ૧૦૬૮૦.

શા. રતીલાલ જ્ઞેશીંગભાઈ રે. ખંભાત, હાલ પેટલાદ હા. પોતે.

તા. ૧૨-૧૧-૩૦

પરભુલાલ નાનાલાલ સહી.

શેરો.

સદરહુ સોગનનામું આજરોજ અમારા રૂબરૂ પેટલાદ શા. ફે. ન્યા. વર્ગ ૧ માં અપોરે બે વાગે કરવામાં આવ્યું છે. સોગનનામું કરનાર જાતે

૩૪૨

હાજર છે અને સોગનનામમાં લખેલી હકીકત ખરી હોવા બાબત પ્રતિષ્ઠા ઉપર કબૂલ કરે છે. તા. ૧૨ નવેમ્બર ૧૯૩૦.

(અંગ્રેજીમાં સહી)

પેટલાદ શા. ફો. ન્યા. વર્ગ ૧

મહેરબાન ચીફ કોન્સ્ટેબલ સાહેબની હબ્બરમાં,

ખંભાત.

હું અરજદાર શા જેશીંગલાઈ ચુનીલાલ આપ સાહેબને અરજ કરું છું કે મેં જે આચાર્ય આનંદસાગર વિગેરે સામે ઇ. પી. કો. ક. ૩૬૫, ૧૦૯, ૧૧૪, પ્રમાણે ફરીઆદ કરી છે, તે શક ઉપરથી કરેલી. તે બાબત મારી પાસે કોઈ જાતનો પૂરાવો નથી અને તપાસ કરતાં મારો દીકરો પોતાની રાજપુત્રીથી યાત્રાએ ગયેલો હોવાનું જણાય છે. તેને અત્રેથી ખસેડવામાં તહોમતદારો પૈકી કોઈએ ખસેડવામાં કે સંતાડવામાં કોઈનો હાથ હોવાનું જણાતું નથી. જેથી આ ફરીઆદ હું આગળ ચલાવવા માંગતો નથી, તે સાહેબને વિદિત થાય. તા. ૧૧-૧૧-૩૦.

—(૦)—

(તા. ૧૨-૧૧-૩૦ ના રોજ જેશીંગલાઈએ મે. પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ આગળ મૌખિક જવાબ આપ્યો છે.)

૩૪૩

પરિશિષ્ટ નં. ૩૨

સં. દી. પ્ર. નિબંધ તપાસ કમીટીના સભાસદો જોગ,
મુ. વડોદરા.

ધર્મલાભ સાથે લખવાનું જે ગુલાબચંદ રૂપચંદ ડોહોઈવાળાના પુત્ર શાંતિ ઉં. વ. ૧૬ નાએ મારી પાસે ૧૯૮૬માં દીક્ષા લીધેલી અને તે તેનાથી નહિ પાળી શકવાથી, ચાર દિવસમાં જ તે ચાલી ગયેલ. તેના ઘેર પાછો જતાં અમોએ કે કોઈ પણ શ્રાવકે તેને અટકાવ્યો નહોતો, ઉલ્ટું ડોહોઈની ટીકીટ શ્રાવકોએ કરાવી આપી હતી, જે શાંતિએ તમો સમક્ષ જુઝાનીમાં જણાવ્યું છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અમોએ તેના આપના ઘેરથી નસાજો ભગાજો નથી, પરંતુ તેની પોતાની દીક્ષા લેવાની ઈચ્છા થયે અમારી પાસે આવેલ અને દીક્ષા આપવા કહેલ, જેથી મેં તેની યોગ્ય તપાસ કરી, તેની સંપૂર્ણ રાજીખુશીથી દીક્ષા આપી હતી.

આ સિવાય તેના આપે જે જે હકીકતો અમારા સંબંધમાં તમોને જુઝાનીમાં જણાવી છે, તે તદ્દન ખોટી અને લોકોને ઉશ્કેરવા માટેની છે.

અમો શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક સમાજમાંના કેટલાક કહેવાતા સુધારકો ત્યાગ ધર્મનો નાશ કરવા અનેક ન ઈચ્છવાયોગ્ય પ્રયત્નો કરે છે અને તેવી જ રીતે તમો સમક્ષ જુઝાનીઓમાં પણ અનેક જુઠી હકીકતો તેઓ કહી ગયા છે. તો અમો તમોને ખાસ સૂચના કરીએ છીએ કે દીક્ષા એ ધાર્મિક ક્રિયા હોવાથી જૈન સાધુઓ અને શ્રદ્ધાળુ જૈનો સિવાય બીજાનું કહેવું બીલકુલ ધ્યાનમાં લેવું ન જ જોઈએ. અને નિબંધને ટેકો આપનારાઓએ જે હકીકતો જણાવી છે, તેની આપે જાત તપાસ કરી સત્ય તારવવું જોઈએ. તા ૩૧-૮-૩૨

લી૦

કીર્તિમુનિના ધર્મલાભ.

(તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના ટપાલ દ્વારા.)

(૦)

વડોદરા રાજ્ય દીક્ષા પ્રતિબંધક તપાસ કમીટી જોગ,

મુ. વડોદરા.

ધર્મલાભપૂર્વક જણાવવાનું કે તમારી સમક્ષ ડોહોઈના શા ગુલાબચંદ રૂપચંદે તેમના દીકરા શાંતિલાલની દીક્ષાના સંબંધમાં જુઝાની આપતાં મુનિ કીર્તિમુનિએ તેને નસાજો ભગાજો વિગેરે જણાવ્યું છે, તે ખોટું છે. શાંતિલાલ પોતે જ દીક્ષા લેવા માટે ડોહોઈથી મારી પાસે સલાહ લેવા માટે આવ્યો હતો અને મેં તેને મુનિ કીર્તિમુનિ પાસે દીક્ષા લેવા કહ્યું હતું. તે સિવાયની તેના આપે જણાવેલી હકીકત સત્યથી વેગળી છે. માટે તેવા પ્રકારની વાતો ઉપર બીલકુલ ભરોસો રાખવો યોગ્ય નથી. તા. ૧૧-૯-૩૨.

લી૦ સાધ્વી ચંપાશ્રીના ધર્મલાભ.

(તપાસ સમિતિ ઉપર રવાના ટપાલ દ્વારા.)

૩૪૪

પરિશિષ્ટ નં. ૩૩

લીખાભાઈનો ખૂલાસો

— :: —

મે. દીક્ષા પ્રતિબંધક નિબંધ તપાસ કમીટીના પ્રમુખ સાહેબ જોગ,
મુ. વડોદરા.

હું નીચે સહી કરનાર શા. લીખાભાઈ શીવલાલની અરજ છે જે મારી ઉંમર સાડા પંદર વરસની છે. હું જાણીતો રહીશ છું. સાગરજી મહારાજના શિષ્યો અહિં રહ્યા, ને મને તેમના પરિચયથી દીક્ષા લેવાનો ભાવ થયો અને મારા બાપાને મને દીક્ષા અપાવા કહ્યું. પહેલાં તો એમને ના કહી, પણ પાછળથી એમ કહ્યું કે તારે દીક્ષા લેવી હોય તો તારા મામા ભુવનવિજયજી પાસે અપાવીએ. મેં કહ્યું કે મને સાગરજી મહારાજથી બોધ થયેલો છે, ને હું એમની પાસે ચોમાસી ચઉદશ પહેલાં દીક્ષા લેવાનો છું. અસાડ માસ સુધી એમણે મને સાગરજી મહારાજ પાસે દીક્ષા અપાવી નહિં, એટલે મને લાગ્યું કે મારી દીક્ષા ચાર માસ રોકાઈ જશે, તેથી મારે ઘેરથી રૂ. ૧૦) વાટવામાંથી લઇને હું મુંબાઈ દીક્ષા લેવા માટે ગયો અને મારા ભાઈ રમણલાલને કહેતો ગયો કે મારા બાપને ખબર આપજો. મુંબાઈ જઈ મેં મહારાજને કહ્યું કે મારે દીક્ષા લેવી છે, એમને મેં કહ્યું કે મારા બાપને મારા ભાઈ રમણલાલ સાથે ખબર કહેવરાવી છે, એટલે તે હમણાંજ આવશે. લગભગ બારેક વાગે મારા પિતાશ્રી આવ્યા, એટલે મેં એમને કહ્યું કે મને દીક્ષા અપાવો. એમણે મને કહ્યું કે ભુવનવિજયજી પાસે તને દીક્ષા અપાવું, અહીં માંડ મન માનવું નથી. પણ મેં કહ્યું કે મારે અહીંજ લેવી છે, એટલે એમણે મને હા કહી ને મહારાજ સાહેબને કહ્યું કે દીક્ષા આપો. ત્યારપછી માંડ શરીર કાંઈક નરમ થયું અને એ બે દિવસ રોકાઈ જાણી ગયા. ત્યાંથી ત્રણ ચાર દિવસ પછી મારા બાપા તથા મારી બા બંને પાછા આવ્યા. તે વખતે મને તાવ વધારે આવતો હતો, એટલે એમને મને સમજાવ્યો કે ભાઈ મુંબાઈનું પાણી ખરાબ છે, મુહૂર્ત જોયા વગર તેં દીક્ષા લીધી છે, વળી તારું શરીર સાંડ રહેતું નથી અને અમારો વિચાર તને ભુવનવિજયજી પાસે રાખવાનો છે, માટે જો તું પાછો આવે તો સાંડ અને ચોમાસા પછી તારે દીક્ષા લેવી હશે તો સાંડ મુહૂર્ત જોઈ અપાવીશ. એટલે મેં ગુરૂ મહારાજને કહ્યું. એમણે કહ્યું કે તને સુખ ઉપજે તેમ કર. તેથી હું ઘેર પાછો આવ્યો. એજ અરજ તા. ૧૭-૭-૩૨

શાહ લીખાભાઈ શીવલાલ સ. ૬ : પાતે.

—(૦)—

૩૪૫

ભીખાભાઈની માતાનો ખૂલાસો.

મે. દીક્ષા કમીટીના મેમ્બર સાહેબો જોગ,

મુ. વડોદરા.

હું નીચે સહી કરનાર બાઈ મણીની અરજ એ છે જે મારા દીકરા ભીખાભાઈને દીક્ષા લેવાનો ભાવ સાગરજી મહારાજના સાધુઓ અહીં આવેલા ત્યારે થયેલો અને એને એમને દીક્ષા અપાવવા કહ્યું. પહેલાં તો અમે બહુ ના કહી, પણ જ્યારે એનો બહુ ભાવ જોયો ત્યારે કહ્યું કે તારે દીક્ષા લેવી હોય તો તારા મારા ભુવનવિજયજી પાસે અપાવીએ. એને કહ્યું કે મારે તો સાગરજી મહારાજ પાસે જ લેવી છે. પછી અસાડ સુદી ૧ ને દિવસે સાંજે અહીંથી ગયો ને કહેવરાવતો ગયો કે હું દીક્ષા લેવા જઈ છું, ને મેં રૂ. ૧૦) લીધા છે. એટલે એના બાપા એની પાછળ ગયા. દીક્ષા અપાવીને ત્રણ ચાર દિવસે ઘેર આવ્યા ને મને વાત કરી કે ભીખાને દીક્ષા અપાવી છે, પણ એનું શરિર કંઈક નરમ છે. એટલે મને મુંબાઈનું પાણી લાગવાની દેશક લાગી અને મેં કહ્યું કે આપણે એકવાર ખબર કાઢવા જઈ આવીએ, કારણકે મારો જીવ બહુ અધર થયો છે. અમો મુંબાઈ ગયા, ત્યારે એમનું શરીર વધારે નરમ હતું. અમોએ એમને પાછા આવવાનું સમજાવ્યું અને મોટા મહારાજની રજા લઈને ઘેર લાવ્યા. ભીખાની દીક્ષામાં મારો કાંઈ વાંધો નથી. એજ અરજ તા. ૧૭-૭-૩૨

મણીબેન ખીમચંદ દા. પોતે

—(૦)—

ભીખાભાઈના પિતાશ્રીનો ખૂલાસો.

દીક્ષા કમીટીના મે. પ્રમુખ સાહેબ જોગ,

મુ. વડોદરા.

હું નીચે સહી કરનાર શા શીવલાલ હીરાચંદની સલામ સાથે અરજ છે જે મારા દીકરા નામે ભીખાભાઈની દીક્ષા મંજૂરી ગઈ કાલે તા. ૧૬-૭-૩૨ ના રોજ ભાઈ સવાઈલાલ તથા નાથાલાલે જે જૂનાની આપી છે, તે ખરી નથી. સાચી હકીકત નીચે મુજબ છે, તે આપ સાહેબ ધ્યાનમાં લેશોજી.

આશરે માસ ચારેક ઉપર આચાર્ય મહારાજ સાહેબ સાગરાનંદ-સુરિશ્વરજી અત્રે પધારેલા. તેમના શિષ્યો અત્રે માસ એ ત્રણ રોકાયેલા. તે

૪૪

૩૪૬

દરમ્યાન મારો દીકરો ભીખાલાલ મહારાજ પાસે જતો, લણતો, પ્રતિક્રમણ કરતો તથા વ્રત પચખખાણ કરતો, તેથી થોડા દિવસ પછી તેને દીક્ષા લેવાની ઇચ્છા થઈ અને અમને દીક્ષા અપાવવા માટે કહ્યું. મેં ના કહી. તેણે અમને લગોલગ બહુ કહ્યું અને અમે તેનો જીવ ધર્મમાં નેચો, એટલે અમે કહ્યું કે તારે દીક્ષા લેવી હોય તો તારા મામા ભુવનવિજયજી પાસે અપાવું, પણ એને સાગરજી મહારાજ પાસે દીક્ષા લેવાની જીદ હતી અને કહ્યું કે હું ચોમાસી ચઉદશ પહેલાં દીક્ષા લેવાનો છું—એ ચોક્કસ છે. ત્યાર પછી માસ બે પછી અસાડ સુદી ૧ ને દિવસે અહીંથી સાંજે નીકળી મુંબાઈ સાગરજી મહારાજ પાસે ગયો અને એના લાઘ રમણલાલ સાથે કહેવરાવ્યું કે મારા પિતાશ્રીને કહેજો કે હું મુંબાઈ સાગરજી મહારાજ પાસે દીક્ષા માટે જઈ છું અને મેં વાટવામાંથી રૂ. ૧૦ લીધા છે. એને આવી અમને વાત કરી તેથી મેં મુંબાઈ ટેલીફોન આપ્યો કે મહારાજ સાહેબને કહેજો કે મારા આવ્યા પછી દીક્ષા આપો. હું તરતજ મેલમાં મુંબાઈ ગયો ને સાગરજી મહારાજને પૂછ્યું કે ભીખો ક્યાં છે? મહારાજ સાહેબે કહ્યું કે ભીખો અહીં આવ્યો છે. એના દીક્ષા લેવાના ભાવ છે અને અંધેરીમાં જીતસાગર મહારાજ પાસે છે. તમો કહો તો દીક્ષા આપીએ. એટલે હું અંધેરી ગયો ને ભીખાને ભુવનવિજયજી પાસે દીક્ષા લેવા માટે સમજાવ્યો, પણ માન્યું નહિ, એટલે મેં મહારાજ સાહેબને કહ્યું કે ખુશીથી દીક્ષા આપો. ચોમાસી ચઉદશ નજીક આવવાથી મહારાજ સાહેબે મુદ્દત નેચા વગર દીક્ષા આપી. દીક્ષા લીધા પછી એનું શરીર કાંઈક બગડ્યું, પણ હું તો બે દિવસ રોકાઈ છાણી પાછો આવ્યો. ઘેર આવ્યા પછી ભીખાની બાને વાત કરી કે ભીખાનું શરીર કાંઈક નરમ છે, એટલે એમનો જીવ અંધર થયો ને કહ્યું કે કદાચ ભીખાને મુંબાઈનું પાણી લાગે તો; માટે આપણે મુંબાઈ એમને વાંદી આવીએ ને ખચર કાઢી આવીએ. તેથી અમે બંને મુંબાઈ ગયા. ત્યાં એમનું શરીર વધારે નરમ નેચું, તેથી અમને વહેમ પડ્યો અને એમને સમજાવ્યા કે જો તમો અમારી જોડે ઘેર આવો તો સાંઈ અને ચોમાસા પછી તમારી ઇચ્છા હશે તો તમને ફરીથી દીક્ષા અપાવીશું. એમનું મન પણ સહેજ ઠીલું થયું, એટલે અમે મહારાજ સાહેબને વાત કરી કે સાહેબ ભદ્રંકરસાગરને ઘેર આવવા દે. મહારાજ સાહેબે કહ્યું કે જેવી એમની મરજી, સુખ ઉપજે તેમ કરો. પછી અમે એમને લઇને ઘેર આવ્યા. આટલી હકીકત બની છે. એજ અરજ તા. ૧૭-૧૭-૩૨.

શા. શીવલાલ હીરાચંદ સહી દા. પોતે.

[પરિશિષ્ટ નં. ૩૩ ના ત્રણે ખૂલાસા તપાસ સમિતિ ઉપર ટપાલ દ્વારા રવાના થયેલ છે.]

—(૦)—

પરિશિષ્ટ નં. ૩૪

૧૧ મી સદીથી ૧૯ મી સદી સુધીમાં

જૈન શ્વે. મૂર્તિ. પૂ. સંપ્રદાયમાં

બાહ્યવચે ચારિત્ર અંગિકાર કરી

મહાન્ વિદ્વાન થયેલા

આચાર્ય મહારાજઓ.

	આચાર્યનું નામ	ગચ્છ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા લેતી વખતની ઉંમર	આચાર્ય પદ
૧	શ્રી હેમચંદ્રસૂરી	પૂર્ણતલગચ્છ	૧૧૪૫	૧૧૫૪	૯	૧૧૬૬
૨	„ જિનદત્તસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૧૩૨	૧૧૪૧	૯	૧૧૬૯
૩	„ જિનચંદ્રસૂરી	„	૧૧૯૭	૧૨૦૩	૬	૧૨૧૧
૪	„ દેવસૂરી	તપગચ્છ	૧૧૪૩	૧૧૫૨	૯	૧૧૭૪
૫	„ જિનપત્તિસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૨૧૦	૧૨૧૮	૮	૧૨૨૩
૬	„ મહેન્દ્રસિંહસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૨૨૮	૧૨૩૭	૯	૧૨૬૩
૭	„ જિનેશ્વરસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૨૪૫	૧૨૫૫	૧૦	૧૨૭૮
૮	„ જિનપ્રબોધસૂરી	„	૧૨૮૫	૧૨૯૬	૧૧	૧૩૩૧
૯	„ અજીતસિંહસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૨૮૩	૧૨૯૧	૮	૧૩૧૪
૧૦	„ દેવેન્દ્રસિંહસૂરી	„	૧૨૯૯	૧૩૦૬	૭	૧૩૨૩
૧૧	„ સોમપ્રભસૂરી	તપગચ્છ	૧૩૧૦	૧૩૨૧	૧૧	૧૩૩૦
૧૨	„ જિનચંદ્રસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૩૨૬	૧૩૩૨	૬	૧૩૪૦
૧૩	„ જિનકુશળસૂરી	„	૧૩૩૦	૧૩૪૭	૧૭	૧૩૭૭
૧૪	„ ધર્મપ્રભસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૩૩૧	૧૩૪૧	૧૦	૧૩૫૮
૧૫	„ સિંહતિલકસૂરી	„	૧૩૪૫	૧૩૫૨	૭	૧૩૬૧

૩૪૯

	આચાર્યનું નામ	ગચ્છ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા લેતી વખતની ઉંમર	આચાર્ય પદ
૧૬	શ્રી મહેન્દ્રપ્રભસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૩૬૩	૧૩૭૫	૧૨	૧૩૯૩
૧૭	„ જિનપદ્મસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૩૭૨	૧૩૮૦	૮	૧૩૮૯
૧૮	„ જયાનંદસૂરી	તપગચ્છ	૧૩૮૦	૧૩૯૨	૧૨	૧૪૨૦
૧૯	„ દેવસુંદરસૂરી	„	૧૩૯૬	૧૪૦૪	૮	૧૪૨૦
૨૦	„ મેરતુંગસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૪૦૩	૧૪૧૮	૧૫	૧૪૨૮
૨૧	„ જ્ઞાનસાગરસૂરી	તપગચ્છ	૧૪૦૫	૧૪૧૭	૧૨	૧૪૪૧
૨૨	„ કુલમંડનસૂરી	„	૧૪૦૯	૧૪૧૭	૮	૧૪૨૨
૨૩	„ સોમસુંદરસૂરી	„	૧૪૩૦	૧૪૪૭	૧૭	૧૪૫૭
૨૪	„ જયકીર્તિસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૪૩૩	૧૪૪૪	૧૧	૧૪૬૭
૨૫	„ મુનિસુંદરસૂરી	તપગચ્છ	૧૪૩૬	૧૪૪૩	૭	૧૪૭૮
૨૬	„ રત્નશેખરસૂરી	„	૧૪૫૭	૧૪૬૩	૬	૧૫૦૨
૨૭	„ લક્ષ્મિસાગરસૂરી	„	૧૪૬૪	૧૪૭૦	૬	૧૫૦૮
૨૮	„ જિનચંદ્રસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૪૮૭	૧૪૯૨	૫	૧૫૧૪
૨૯	„ જિનસમુદ્રસૂરી	„	૧૫૦૬	૧૫૨૧	૧૫	૧૫૩૦
૩૦	„ સિદ્ધાંતસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૫૦૬	૧૫૧૨	૬	૧૫૪૧

૩૫૦

	આચાર્યનું નામ	ગચ્છ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા લેતી વખતની ઉંમર	આચાર્ય પદ
૩૧	શ્રી ભવસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૫૧૦	૧૫૨૦	૧૦	૧૫૬૦
૩૨	„ જિનહંસસૂરિ	ખરતરગચ્છ	૧૫૨૪	૧૫૩૫	૧૧	૧૫૫૫
૩૩	„ પાશ્વચંદ્રસૂરી	નાગપુરીય (તપગચ્છ)	૧૫૩૭	૧૫૪૬	૯	૧૫૬૫
૩૪	„ આણંદવિમળસૂરી	તપગચ્છ	૧૫૪૭	૧૫૫૨	૫	૧૫૭૦
૩૫	„ ગુણનિધાનસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૫૪૮	૧૫૫૨	૪	૧૫૮૪
૩૬	„ જિનમાણિક્યસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૫૪૯	૧૫૬૦	૧૧	૧૫૮૨
૩૭	„ વિજયદાનસૂરી	તપગચ્છ	૧૫૫૩	૧૫૬૨	૯	૧૫૮૭
૩૮	„ સૌભાગ્યહર્ષસૂરી	લઘુપૌપાલિક ગચ્છ	૧૫૫૫	૧૫૬૩	૮	૧૫૮૩
૩૯	„ સમરચંદ્રસૂરી	પાશ્વચંદ્રસૂરી ગચ્છ	૧૫૬૦	૧૫૭૫	૧૫	૧૬૦૪
૪૦	„ સોમવિમળસૂરી	લઘુપૌપાલિક ગચ્છ	૧૫૭૦	૧૫૭૪	૪	૧૫૯૭
૪૧	„ હીરવિજયસૂરી	તપગચ્છ	૧૫૮૩	૧૫૯૬	૧૩	૧૬૧૦
૪૨	„ જિનચંદ્રસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૫૯૫	૧૬૦૪	૯	૧૬૧૨
૪૩	„ આણંદસોમસૂરી	લઘુપૌપાલિક ગચ્છ	૧૫૯૭	૧૬૦૧	૪	૧૬૨૫
૪૪	„ વિજયસેનસૂરી	તપગચ્છ	૧૬૦૪	૧૬૧૩	૯	—
૪૫	„ જિનસિંહસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૬૧૫	૧૬૨૩	૮	૧૬૪૯
૪૬	„ કલ્યાણસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૬૩૩	૧૬૪૨	૯	„

૩૫૧

	આચાર્યનું નામ	ગચ્છ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા લેતી વખતની ઉંમર	આચાર્ય પદ
૪૭	„ વિજયદેવસૂરી	તપગચ્છ	૧૬૩૪	૧૬૪૩	૯	—
૪૮	„ હેમસોમસૂરી	લઘુપૌપાલિક ગચ્છ	૧૬૨૩	૧૬૩૦	૭	૧૬૩૫
૪૯	„ વિજયતિલકસૂરી	આણંદસૂરી ગચ્છ	૧૬૩૫	૧૬૪૪	૯	૧૬૭૩
૫૦	„ વિજયાનંદસૂરી	„	૧૬૪૨	૧૬૫૧	૯	૧૬૭૬
૫૧	„ વિજયસિંહસૂરી	તપગચ્છ	૧૬૪૪	૧૬૫૪	૧૦	૧૬૮૨
૫૨	„ જિનરાજસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૬૪૭	૧૬૫૬	૯	૧૬૭૪
૫૩	„ જિનસાગરસૂરી	„	૧૬૫૨	૧૬૬૧	૯	૧૬૭૪
૫૪	„ વિજયપ્રભસૂરી	તપગચ્છ	૧૬૭૭	૧૬૮૬	૯	૧૭૧૦
૫૫	„ વિજયરાજસૂરી	આણંદસૂરી ગચ્છ	૧૬૭૯	૧૬૮૯	૧૦	૧૭૦૪
૫૬	„ જિનસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૬૫૨	૧૬૬૧	૯	૧૬૭૪
૫૭	„ અમરસાગરસૂરી	„	૧૬૯૪	૧૭૦૫	૧૧	૧૭૧૫
૫૮	„ જ્ઞાનવિમળસૂરી	તપગચ્છ વિમળશાખા	૧૬૯૪	૧૭૦૨	૮	૧૭૪૮
૫૯	„ જિનધર્મસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૬૯૮	૧૭—	—	૧૭૧૧
૬૦	„ વિજયમાનસૂરી	આણંદસૂરી ગચ્છ	૧૭૦૭	૧૭૧૯	૧૨	૧૭૩૬
૬૧	„ વિજયરત્નસૂરી	તપગચ્છ	૧૭૧૧	૧૭૧૭	૬	૧૭૩૨

૩૫૨

	આચાર્યનું નામ	ગચ્છ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા લેતી વખતની ઉંમર	આચાર્ય પદ
૬૨	શ્રી લક્ષ્મિસાગરસૂરી	તપગચ્છ (સાગરશાખા)	૧૭૨૮	૧૭૩૬	૮	૧૭૪૫
૬૩	„ તેમચંદ્રસૂરી	નાગપુરીય તપગચ્છ	૧૭૩૧	૧૭૪૦	૯	૧૭૫૦
૬૪	„ જિનચંદ્રસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૭૨૯	૧૭૩૮	૯	૧૭૪૬
૬૫	„ વિજયક્ષમાસૂરી	તપગચ્છ	૧૭૩૨	૧૭૩૯	૭	૧૭૭૩
૬૬	„ જિનસૌખ્યસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૭૩૯	૧૭૫૧	૧૨	૧૭૬૨
૬૭	„ કનકચંદ્રસૂરી	નાગપુરીય (તપગચ્છ)	૧૭૪૬	૧૭૫૭	૧૧	૧૭૯૬
૬૮	„ જિનવિજયસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૭૪૭	૧૭૫૩	૬	૧૭૮૫
૬૯	„ વિદ્યાસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૭૪૭	૧૭૫૬	૯	૧૭૬૨
૭૦	„ ઉદયસાગરસૂરી	„	૧૭૬૩	૧૭૭૭	૧૪	૧૭૯૭
૭૧	„ જિનભક્તિસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૭૭૦	૧૭૭૯	૯	૧૭૮૦
૭૨	„ જિનલાભસૂરી	„	૧૭૮૪	૧૭૯૬	૧૨	૧૮૦૪
૭૩	„ કીર્તિસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૭૯૬	૧૮૦૯	૧૩	૧૮૨૩
૭૪	„ ભાતૃચંદ્રસૂરી	નાગપુરીય (તપગચ્છ)	૧૮૦૩	૧૮૧૫	૧૨	૧૮૨૩
૭૫	„ વિવેકચંદ્રસૂરી	„	૧૮૦૯	૧૮૨૦	૧૧	૧૮૩૭
૭૬	„ જિનચંદ્રસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૮૦૯	૧૮૨૨	૧૩	૧૮૩૪

૩૫૩

	આચાર્યનું નામ	ગચ્છ	જન્મ સંવત	દીક્ષા સંવત	દીક્ષા લેતી વખતની ઉંમર	આચાર્ય વય
૭૭	શ્રી જિનયુક્તસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૮૦૩	૧૮૧૫	૧૨	૧૮૧૬
૭૮	„ જિનચંદ્રસૂરી	„	૧૮૦૩	૧૮૨૦	૧૭	૧૮૨૪
૭૯	„ જિનઉદયસૂરી	„	૧૮૩૨	૧૮૪૭	૧૫	૧૮૭૫
૮૦	„ મુક્તિસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૮૫૭	૧૮૬૭	૧૦	૧૮૬૨
૮૧	„ જિનસૌભાગ્યસૂરી	ખરતરગચ્છ	૧૮૬૨	૧૮૭૭	૧૫	૧૮૮૨
૮૨	„ જિનહેમસૂરી	„	૧૮૬૬	૧૮૮૩	૧૭	૧૮૮૭
૮૩	„ રત્નસાગરસૂરી	અંચળગચ્છ	૧૮૮૨	૧૯૦૫	૧૩	૧૯૧૪

(જેટલી યાદી.અમે મેળવી શક્યા છીએ તેટલી રજુ કરી છે. સંભવ છે કે બીજાં ઘણાં નામે રહી ગયાં હોય, વિદ્વાનો જણાવશે તો આભાર)

૩૫૪

પરિશિષ્ટ

છેલ્લાં દસ વર્ષમાં શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યના

અનુક્રમ નંબર.	મુનિ મહારાજનું નામ.	દીક્ષા સંવત.	દીક્ષિત થતી વખતની ઉંમર	દીક્ષા સ્થળ
૧	મુનિ શ્રી ભુવનવિજયજી	૧૯૭૮	૧૫	ઉમેટા
૨	„ વર્ધમાનવિજયજી	૧૯૮૪	૧૩	વતરા
૩	„ મહોદયસાગરજી	કા. વ. ૬ ૧૯૮૫	૯	અમદાવાદ
૪	„ વિક્રમવિજયજી	અ. સુ. ૧ ૧૯૮૬	૧૪	ચાણુરમા
૫	„ કુસુમવિજયજી	૧૯૮૬	૧૨	અમદાવાદ
૬	„ ચિદાનંદવિજયજી	પો. વ. ૮ ૧૯૮૬	૧૭	મુંબાઈ
૭	„ દક્ષવિજયજી	ચૈ. વ. ૫ ૧૯૮૭	૧૮	કરાડા
૮	„ યશોવિજયજી	૧૯૮૭	૧૫	કદંબગીરી તીર્થ
૯	„ પ્રેમવિજયજી	પૈ. સુ. ૩ ૧૯૮૭	૧૦	અમદાવાદ
૧૦	„ સુશીલવિજયજી	પ્ર. અ. વ. ૬ ૧૯૮૮	૧૫	ઉદેપુર
૧૧	„ અભયસાગરજી	કા. વ. ૨ ૧૯૮૮	૭	શંખેશ્વરજી
૧૨	„ વિભુધવિજયજી	૧૯૮૮	૧૫	અમદાવાદ
		પો. વ. ૫.		

૩૫૫

નં. ૩૫

સગીર ઉંમરે દીક્ષિત થયેલાની વિગતવાર યાદી.

ગુરુનું નામ.	પૂર્વોશ્રમનું આખું નામ.	જન્મ-ભૂમિ.	જન્મતારીખ
આ. શ્રી. વિજયલક્ષ્મિ-સૂરીશ્વરજી	હખીલદાસ ખીમચંદ	ઢાણી	૧૯૬૩
મુનિશ્રી રક્ષિતવિજયજી	વાડીલાલ હીરાલાલ	ડભોધ	૧૯૭૧ વૈ. સુ. ૩
મુનિશ્રી ધર્મસાગરજી	મોતીલાલ મૂલચંદ	ઉનાવા	૧૯૭૬ ફા. સુ. ૧૪
આ. શ્રી વિજયલક્ષ્મિ-સૂરીશ્વરજી	બાલુભાઈ છોટાલાલ	ઢાણી	૧૯૭૨
પં. શ્રી રામવિજયજી	કાન્તિલાલ ભોગીલાલ	પાટણ	૧૯૭૪ મ. સુ. ૧૨
મુનિશ્રી જંબુવિજયજી	ચીમનલાલ હીરાલાલ	ડભોધ	૧૯૬૯ ફા. વ. ૧૪
પં. શ્રી લાવણ્યવિજયજી	દલપત ચતુરદાસ	ચાણુરમા	૧૯૬૯
પ્ર. શ્રી ધર્મવિજયજી	શા. જીવણલાલ નાથા-લાલ	ડભોધ	૧૯૭૨
પં. શ્રી ભક્તિવિજયજી	પન્નાલાલ પ્રતાપચંદ	મહેસાણા	૧૯૭૭
મુનિશ્રી દક્ષવિજયજી	ગોદડભાઈ ચતુરદાસ	ચાણુરમા	૧૯૭૩
મુનિશ્રી ધર્મસાગરજી	અમૃતલાલ મૂલચંદ	ઉનાવા	૧૯૮૧
હિ. શ્રી મનોહરવિજયજી	વૃજલાલ સકરચંદ	મહેસાણા	૧૯૭૩ આ. સુ. ૧૫

શાસ્ત્રીય પૂરાવા

[આ પ્રકરણમાં પ્રસિદ્ધ કરેલ શાસ્ત્રીય પાઠોમાં અમારી અજ્ઞાનતાથી, સ્મૃતિ દોષથી કે પ્રેસ દોષથી કંઈ પણ ભૂલ રહી જવા પામી હોય તો તે માટે ક્ષમા યાચીએ છીએ અને શાસ્ત્રજ્ઞોને સુધારો સૂચવવા અમે વિનંતિ કરીએ છીએ.]

૩૫૭

પાને ૨૦૩ માં જણાવેલ શાસ્ત્રીય ખૂલાસો.

શ્રી પંચાશકલમાં ત્રણ પ્રકારની દીક્ષા કહેલી છે. સમ્યક્ત્વ આરોપણ, શ્રી દેશવિરતિ અને સર્વવિરતિ. તેમાં સમ્યક્ત્વ આરોપણની દીક્ષાની ક્રિયા પ્રસંગે નીચે મુજબ યુક્ત નાખવાની વાત જણાવેલી છે. દીક્ષા શબ્દ માત્રથી તે વાતને સર્વવિરતિ દીક્ષા સાથે જોડી દેવી યોગ્ય નથી.

परिशुद्धस्स ओ तह पुष्पपायजोगेणं दंसणं पच्छा ।

द्वितिसाहणमुववुहण हरिसाहपलोयणं चेव ॥ ૨૮ ॥

व्याख्या—परिशुद्धस्य दीक्षोचितविशुद्धप्राप्ततया निश्चितस्य सतो दीक्षणीयस्य । तु शब्दः पुनःशब्दार्थः । कथमित्याह—तथेति तथाविधः पूर्वोक्तन्यायतः समवसरणमध्यभावी यः पुष्पपातयोगः कुसुमपतनव्यारः स तथा तेन पुष्पपातयोगेन । किमित्याह—दर्शनं नयनावरणवसनापनयनेन । जनप्रतिमां प्रति तस्य दर्शनक्रियायां प्रयोजनं गुरुणा कार्यम् । पश्चादिति पुष्पपातेन तद्विशुद्धिनिश्चयानन्तरम् । अथवा दर्शनमिति सम्यग्दर्शनं तस्यारोपणीयमेतदारोपणमेव च दीक्षोच्यते ॥

(પંચાશક સૂત્ર પાનું ૪૬ પહેલી પુંઠી)

—(૦)—

પાને ૨૦૭ માં જણાવેલ શાસ્ત્રીય ખૂલાસો.

કેટલાકે આર્યરક્ષિતસૂરિજીની દીક્ષિત થતી વખતની ઉંમર ૧૧ વર્ષની હોવા છતાંયે, મોટી ઉંમરવાળાને પણ જે વાલીની કે સંબંધીની રજા વગર દીક્ષા આપે તો તે શિષ્યચોરી શાસ્ત્રકારોએ ગણી છે—એમ ઠરાવવા માટે તેમની ઉંમર ૨૨ વર્ષની જણાવે છે. આર્યરક્ષિતસૂરિજીની દીક્ષાને શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યે ‘પરિશિષ્ટ પર્વ’માં ૧૩ મા સર્ગમાં ૮૧ મા શ્લોકમાં પાને ૧૧૪ પહેલી પુંડીમાં પ્રથમ શિષ્ય નિષ્કેટીકા થઈ એમ જણાવી છે, એટલે આર્યરક્ષિતસૂરિજીની દીક્ષા પહેલાં ૧૬ વર્ષની અંદરની ઉંમરના કોઈને પણ વાલીની રજા વગર દીક્ષા અપાઈ નથી અને આ પ્રથમ જ બનાવ શ્રી વીર પ્રભુના શાસનમાં ૬ ઠા સૈકામાં અન્યો. પરંતુ જે આર્યરક્ષિતસૂરિની ઉંમર ૨૨ વર્ષની લઈએ, તો તો કોઈ પણ ઉંમરવાળાને વાલીની કે સંબંધીની રજા વગર તે અગાઉ દીક્ષા નથી અપાઈ—એમ ઠરે, પરંતુ તેમ છે નહિ. આર્યરક્ષિતસૂરિજીની દીક્ષા પહેલાં શ્રી ગૌતમસ્વામીએ ખેડુતને ખેતરમાં જઈને

૩૫૮

દીક્ષા આપી, તેમાં ક્રોધની સંમતિ લીધી નથી. તે માટે કલિકાલ સદૈન લગવાનું હેમચંદ્રસૂરિ મહારાજનું વિરચિત શ્રી ત્રિપદિ શલાકા પુરૂષ ચરિત્ર ઉપરથી અનુવાદિત શ્રી મહાવીર ચરિત્રમાં નીચે મુજબ જણાવેલ છે.

“પ્રભુએ ખેડુતને બોધ કરવાને માટે ગૌતમને મોકલ્યા. ગૌતમે તે ખેડુત પાસે આવીને કહ્યું કે ‘આ શું કરે છે?’ તે બોલ્યો—‘મારા લાગ્યની પ્રેરણાથી આ ખેતી કરું છું.’ ગૌતમે ફરીથી કહ્યું કે, ‘આવી ભૂદ્ર આર્થવિકાથી જીવતાં તને શું ચિરકાળ સુખ થવાનું છે? અરે ભદ્ર! કેવળ આ કષ્ટ તને આ લવમાંજ પ્રાપ્ત થયું છે તેમ નથી, પણ આ ખેતીમાં થતી પાસવાર જીવહિસાથી આવું કષ્ટ બીજા લવમાં પણ તને પ્રાપ્ત થશે. આ મહા આકરા કર્મના કષ્ટથી એક લાખમા અંશનું કષ્ટ પણ જે ધર્મકાર્યમાં કરાય, તો તત્કાળ સર્વ કષ્ટનો અંત આવે છે.’” આવાં ગૌતમસ્વામીનાં વચનો સાંભળી તે બોલ્યો કે—‘હે સ્વામી! તમે મને સારો બોધ આપ્યો. હવે હું સંસારથી ઉદ્દેગ પામ્યો છું, માટે મને દીક્ષા આપો.’ પછી ‘આ પ્રતિબોધ પામ્યો છે’ એવું જાણી ગૌતમે તરતજ તેને દીક્ષા આપી અને શ્રી વીરપ્રભુના ચરણ પાસે જવા માટે તેને લઈને ચાલ્યા.”

(શ્રી મહાવીર ચરિત્ર: પાનું ૧૯૯)

*

શ્રી સ્થુલીભદ્રજીને સંભૂતિવિનય આચાર્યે રસ્તામાં તેમની માતાની કે સંબંધીની અનુમતિ લીધા વગરજ દીક્ષા આપી છે. તે માટે શ્રી સ્થુલીભદ્ર ચરિત્રમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે.

કૃત્વોદ્ધર્વદેહિકં સ્માહ શ્રીયકં ભૂપતિસ્તતઃ । ગૃહાણેમાં પિતુર્મુદ્રાં, તદ્વદ્ભવ ચ મન્ત્રિરાટ્ ॥ ૯૬ ॥ સોચે વૃદ્ધોઽસ્તિ મદ્ભ્રાતા, સ્થુલભદ્ર ઇતિ શ્રુતઃ । કોશાગૃહે ગુણશ્રામાભિરામઃ સુભગાગ્રણીઃ ॥ ૯૭ ॥ તુદ્યો રાજા વિશેષેણ તમથાજૂહવત્તતઃ । યતો ભિષ્કનૃપામાત્યા, વૃદ્ધા ઇવ પશંસિતાઃ ॥ ૯૮ ॥ સોઽપિ દ્વાદશવર્ષાન્તે તદા નૃપ-નરેરિતઃ । નિર્યયૌ તદ્ગૃહાક્તિશ્ચિન્તિતા ચક્રિતચેતનઃ ॥ ૯૯ ॥ કમાન્નૃપાન્તિકં પ્રાપ્તઃ પ્રણનામ્ નરેશ્વરસ્મ્ । ભૂપઃ પ્રોચે ગૃહાણેમાં, મુદ્રાં મુદ્રિતશાત્રવામ્ ॥ ૧૦૦ ॥ સોઽવગ્મુદ્રામુપાદાસ્યે, વિચાર્યૈવ વિશામ્પતે ! । વિમૃદ્ય વિહિતં કાર્યં, વિક્રિયાં યાતિ યન્ન હિ ॥ ૧૧ ॥ રાજોચે ચિન્તયાશોક-વનાન્તોઽન્યત્ર મા ગમઃ । સોઽય તત્ર ગતો ધીમાનેવં ચિન્તે વ્યચિન્તયત્ ॥ ૧૨ ॥ યસ્યાઃ પિતુર્મૃત્તિર્જ્ઞે, યયા પરવશો નરઃ । લોકદ્વયં યતો યાતિ, મુદ્રાં તાં કઃ શ્રયેત્સુધીઃ ? ॥ ૧૩ ॥ યયૈકમુદ્રયા મર્ત્યૈર્મુદ્રાપશ્ચકમાપ્યતે । પાણૌ પાદે મુખે કળ્થે, ગેહે

૩૫૯

સા ધ્રિયતે કથમ્ ॥ ૪ ॥ इह लोके परं दुःखं, परलोके च दुःगतिः । यस्याः
 संपर्कतः पुंसां, सा मुद्रा मुद्रिता शुभा ॥ ५ ॥ नाशनं न शयनं न मज्जनं
 स्यात्कदापि समये नियोगिनाम् । किञ्च नान्यदपि शर्मसाधनं, त-
 द्धनेऽपि सति रङ्गका अमी ॥ ६ ॥ अधिकारात्रिभिर्मासेर्माठापस्या-
 त्रिभिर्दिनैः । शीघ्रं नरकवाञ्छा चेद्दिनमेकं पुरोहित ॥ ७ ॥ अश्वत-
 रीणां गर्भो, दुर्जनमत्री नियोगिनां लक्ष्मीः । स्थूलत्वं श्वयथूलत्वं,
 विना विकारेण नाप्यन्ते ॥ ८ ॥ मुद्राणां जिनमुद्रेयं, ग्राह्या यत्सङ्गतो
 जनः । इह लोके जगद्वन्द्यः, परलोके महासुखी ॥ ९ ॥ इत्यालोच्य
 स्वयं छित्वा, प्रावृत्तं रत्नकम्बलम् । कृत्वा रजोहृतिं भूपमभ्येत्या-
 दोऽवदद्वचः ॥ १० ॥ धर्मलाभोऽस्तु ते राजन्नालोचितमिदं मया ।
 विस्मितोऽवगन्तुः सुष्ठु निर्वहेः स्वीकृतं व्रतम् ॥ ११ ॥ दध्यौ
 राजा मिपादेष, ध्रुवं कोशागृहे गमी । अतः प्रासादशृङ्गस्थस्तं ग-
 च्छन्तं व्यलोकयत् ॥ १२ ॥ मृतकेभ्यो जनो यत्र, पूत्करोति
 पलायते । तस्मिन्मार्गेऽपि स ययौ, निर्विकारमना मुनिः ॥ १३ ॥
 तेनाथ भूभृता मन्त्रो, श्रीयको विदधे तदा । स्थूलमवસ્તु संभूत-
 सूरैः शिष्योऽभवत्पुनः ॥ १४ ॥

—શ્રી સ્થુલભદ્ર ચરિત્ર પાનું ૮.

*

મરણકાર્ય કર્યા પછી રાજાએ શ્રીયકને કહ્યું કે આ તારા પીતાની
 મુદ્રીકા ગ્રહણ કર અને તેની પેઠે તું મંત્રી થા. ત્યારે તેને કહ્યું કે મારે
 સ્થુલભદ્ર નામનો મોટો ભાઈ ગુણના સમૂહે કરીને મનોહર અને બુદ્ધિ
 શાળી કોશ્યાના ઘેર છે, તે સાંભળીને વિશેષ પ્રકારે સંતુષ્ટ થયેલા રાજાએ
 તેને કોશ્યાના ત્યાંથી બોલાવ્યો. જે કારણ માટે વૈદ્ય, રાજા અને પ્રધાનો
 વૃદ્ધ હોય તે પ્રશંસનીય છે. તે (સ્થુલભદ્ર) પણ રાજપુરુષોના કહેવાથી
 કંઈક ચિંતાને આશ્રયયુક્ત એવો આર વરસે (કોશ્યાના) ઘરમાંથી
 નીકળ્યો. અનુક્રમે રાજાની પાસે આવીને રાજાને નમસ્કાર કર્યો. રાજાએ પણ
 કહ્યું કે શત્રુના સમૂહને ત્યાં કરનારી આ મુદ્રાને ગ્રહણ કર. તેને કહ્યું હે
 રાજા ! વિચારીને કરેલું કાર્ય દુઃખદાયી થતું નથી, માટે હું વિચાર કરીને
 મુદ્રા ગ્રહણ કરીશ. ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે બીજે ન જતાં અશોક વનમાં જઈને
 વિચાર કર. બુદ્ધિશાળી એવો તે પણ ત્યાં જઈને બુદ્ધિશાળી એવો તેને
 પણ હૃદયમાં આ રીતે વિચાર કર્યો, પિતાને મરણ દેનારી અને પરવશ
 કરનારી અને ઉભય લોકનો નાશ કરનારી એવી તે મુદ્રાને બુદ્ધિશાળી એવો
 કોણ ગ્રહણ કરે ? જે એક મુદ્રાવંડ મનુષ્યો હાથ, પગ, મુખ, કંઠ અને
 ઘર એમ પાંચ સ્થાને મુદ્રા પામે છે (પરવશ અને છે) તે કેવી રીતે

૩૬૦

અહણુ કરાય. જેનાથી આ લોકમાં મહાદુઃખ થાય છે અને પરલોકમાં દુર્ગતિ મળે છે તે મુદ્રા ન હોય તેજ શ્રેયસ્કર છે. સેવકો ક્રોધપણુ વખતે યોગ્ય અવસરે ભોજન કરી શકતા નથી, શયન કરી શકતા નથી તેમ સ્નાન પણ કરી શકતા નથી, વળી તેનાથી બીજું ક્રોધપણુ સુખતું સાધન મળતું નથી, એટલે ધનની સામગ્રી છતાં પણ તે રંકે જેવા જ હોય છે. અધિકારથી ત્રણ માસે નર્ક અને મહાના અધિપતિપણથી ત્રણ દિવસમાં નર્ક જવાય છે અને જે જલદી નર્કની ઈચ્છા હોય તો એક દિવસ પુરોહિતપણું કરવાથી જઈ શકાય છે, વિકાર વિના ઘોડીને ગર્ભ, દુર્જનની મૈત્રી અને સેવકોને લક્ષ્મી, શરીરનું સ્થુળપણું-સોજો પામી શકાતા નથી. મુદ્રાઓને વિષે ગ્રાહ્ય તરીકે આ એક જિનમુદ્રાજ છે કે જેના સંગથી પ્રાણી આ લોકમાં જગદ્ગંધ અને છે અને પરલોકમાં મહાસુખી થાય છે. આ રીતે વિચાર કરીને પોતે ઓઢેલી રત્નકંબળને ઢાડીને રજોહરણુ બનાવીને રાજાની પાસે આવીને આ રીતે બોલ્યા, હે રાજા! તને ધર્મ લાભ હોઃ મેં આજ વિચાર કર્યો છે. ચમત્કાર પામેલા રાજાએ કંચુ કે બહુ સાઈં કર્યું, પણ સ્વીકાર કરેલા વ્રતનો સારી પેઠે નિર્વાહ કરજો. ત્યારપછી રાજા વિચાર કરે છે કે આ વ્રતના બહાનાથી ચોક્કસ કોશ્યાના ઘેર જશે અને તેથી પોતે મહેલ ઉપર ચઢીને જતા એવા સ્થુલભદ્રને જૂએ છે. તે મુનિ પણ જે જગાએ મુકદાં પડેલાં હોવાથી લોકો જુગુપ્સા કરી ત્યાંથી દુર ભાગી જાય છે તેજ માર્ગે જરાપણુ હૃદયમાં વિકૃત થયા વિના ચાલ્યા. હવે તે રાજાએ શ્રીયકને મંત્રી બનાવ્યો અને સ્થુલભદ્ર તો શ્રી સંભુતિવિજય નામના આચાર્યના શિષ્ય બન્યા.

*

શ્રી સીજ્જલવસૂરીને પણ તેમના ગુરૂ પ્રભવાસ્વામિએ તેમની ગર્ભિણી સ્ત્રી વિગેરે સંબંધીની અનુમતિ મેળવ્યા વગરજ દીક્ષા આપી છે. તે માટે દશવૈકાલિકમાં નીચે મુજબ જણાવેલ છે.

તાહે આયરિષ્હિં સાહુધમ્મો કહિંઝં । સંવુદ્ધો પવ્વહં સો
 ચઢહસપુવ્વી જાઝં । જયા સો પવ્વહં તયા ય તસ્સ ગુવ્વિણી
 મહિલા હોત્થા । તમ્મિ ય પવ્વહં લોગો ણિયહ્લહં તં તમસ્સતિ ।
 જહ્વા તરુણાણ મત્તા પવ્વહં અપુત્તાણ । અવિ અત્થિ તવ કિં વી પો-
 કેત્તિ પુચ્છહ । સા મળહ ઉવલલ્લિખમિ મળગં । તઝં સમણ્ણ દાર-
 ગો જાઝં । તાહે ણિવ્વત્તવારસાહસ્સ નિયહ્લગેહિં, જમ્હા પુચ્છજ્જંતીણ
 માયાણ સે મળિંઝં મળગંતિ, તમ્હા મળઝં સે ણામં કયં તિ ।

—શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્ર : પ્રથમ અધ્યયન : પાનું ૧૩.

૩૬૧

“ ત્યાર પછી આચાર્યે સાધુધર્મ કહ્યો અને તેથી પ્રતિબોધ પાત્રી દીક્ષા લીધી ને ચૌદ પૂર્વી થયા. જ્યારે તેમણે દીક્ષા લીધી, તે વખતે તેમની સ્ત્રી ગર્ભવંતી હતી. તેમણે દીક્ષા લીધી એટલે તેમના સખંધી લોકો આક્રંદ કરે છે કે પુત્ર વિનાની યુવાવસ્થાવાળી સ્ત્રીના પતિએ દીક્ષા લીધી અને તે સ્ત્રીને પૂછે છે કે તારા પેટે કંઈ છે? તે સ્ત્રી કહે મને કંઈક જણાય છે. પછી યોગ્ય અવસરે પુત્રનો જન્મ થયો. ત્યાર પછી બાર દિવસ થયા એટલે સ્વજનોએ પહેલા પુછતી વખતે માતાએ મનક (કંઈક) એમ કહેલું હતું, તેથી તેનું મનક એવું નામ પાડ્યું. ”

*

આચર્યક્ષિતને પાછા લાવવા માટે તેમના કુટુંબે તેમના મોટા ભાઈ કલ્પુરક્ષિતને મોકલ્યા છે અને તેઓ પણ ત્યાંજ દીક્ષા લઇને બેસી ગયા છે. પરંતુ મોટી ઉંમર હોવાથી તેમની દીક્ષાને શિષ્યચોરી કહી નથી. શ્રી કલ્પુરક્ષિતને રજા લીધા વિના દીક્ષા આપ્યાનો આધાર.

શોકપટ્કનિમગ્નોઽસ્તિ, વન્ધુવર્ગશ્ચ સામ્પ્રતમ્ ।

તદાગત્ય તમુદ્ધર્તુ, ભગવંસ્તવ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૧૧૬ ॥

इति तेनानुजेनोक्तो, गन्तुं तत्रार्यरक्षितः ।

श्री वज्रस्वामिनं नत्वा, पप्रच्छ स्वच्छमानसः ॥ ११७ ॥

अधीष्वेति ततस्तेन प्रत्युक्तः स पुनः पठन् ।

किं तेऽस्मि विस्मृतः फल्गुरक्षितेनेत्यजल्यत ॥ ११८ ॥

बान्धवाश्च परिव्रज्यामनोरथरथस्थिताः ।

न कुत्रापि प्रवर्तन्ते त्वया सारथिना विना ॥ ११९ ॥

तदेहि देहि प्रव्रज्यां जगत्पूज्यां स्वगोत्रिणाम् ।

श्रेयस्यपि सकर्णोऽपि किमद्यापि प्रमाद्यसि ॥ १૨૦ ॥

अथार्यरक्षितः स्नाह यदि सत्यमिदं वचः ।

ततસ્ત્વં तावदादत्स्व वत्स सत्त्वहितं વ્રતમ્ ॥ ૧૨૧ ॥

एव मुक्तस्ततस्तेन श्रद्धानिर्धौतमानसः ।

સોઽવદદેહિ કો હિ સ્યાત્પીયૂષસ્ય પરાઙ્મુખઃ ॥ ૧૨૨ ॥

अथार्यरक्षितः प्रीतस्तस्यामृतकिरा गिरा ।

स्वयं तमनुजग्राह दीक्षया शिक्षयापि च ॥ ૧૨૩ ॥

—શ્રી પરિશિષ્ટ પર્વ પાત્રું ૧૧૫

X

૩૬૨

ભાવાર્થ:—દેવગુરુક્ષિત ત્યાં ગયા અને કહે છે, ભાઈ આવો ! માતા પિતા તમારા વિના જૂરે છે. આર્યરક્ષિતે કહ્યું કે મારે તો અહિં મળ આવે છે, ભણાય છે, હું નહિ આવું. દેવગુરુક્ષિતે કહ્યું કે એમ નહિ ચાલે, માએ મને કહ્યું છે કે લીધા વિના આવીશ નહિ અને કહેવરાવ્યું છે કે તમે આવશો તો બધાએ તમે કહેશો તેમ કરીશું. આર્યરક્ષિતે કહ્યું કે એની ખાત્રી શી ? હું કહું તેમ તું કરે તો મને ખાત્રી થાય. દેવગુરુક્ષિતે કહ્યું કે આપ કહેા તેમ કરવાને કબૂલ છું. આર્યરક્ષિતે કહ્યું કે તું દીક્ષા લે તો ખાત્રી થાય. આથી તરત દેવગુરુક્ષિત પણ સાધુ થયા.

x

આ સિવાય ૧૬ વર્ષની ઉપરની ઉંમરના વાલી કે સંબંધીની અનુમતિ વગર દીક્ષિત થયાના સેંકડો દાખલા ટાંકી શકાય તેમ છે અને તેમની દીક્ષાઓ આર્યરક્ષિતસૂરીની પહેલાં થયેલી છે, છતાં તેને અંગે શિષ્યચોરી ગણવામાં આવી નથી. કારણકે પંચકલ્પભાષ્યમાં સ્પષ્ટ જણાવેલું છે કે:—

જો સો અપહુલ્પણ્ણો વિરઠ્ઠ વરિસુણ અહવ અણિવિટ્ઠો ।

તં દિક્ખિચ્ચન્તઽઅવિદિણં તેણો પરતો અતેણો તુ ॥

—પંચકલ્પભાષ્ય પાનું ૧૭

“સોળ વર્ષથી ઓછો અપ્રતિપૂર્ણ અથવા નહિ વિવાહિત, તેને માખાપના આખા સિવાય જો દીક્ષા આપે તો ચોર ગણી શકાય અને સોળ વર્ષની ઉપરાંત રજા સિવાય પણ જો આપે તો તે ચોર ગણાય નહિ.”

આ ઉપરથી સાબીત થાય છે કે આર્યરક્ષિતસૂરીની ઉંમર દીક્ષા પ્રસંગે ૧૬ વર્ષ અંદરની એટલે યુગપ્રધાન ગંડીકામાં જણાવ્યા મુજબની ૧૧ વર્ષની હતી.

—(૦)—

પાનું ૨૧૨ માંનો શાસ્ત્રીય ખૂલાસો.

શ્રામદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ અધ્યાત્મસાર શ્લોક ૭૫ માં જણાવે છે કે:—

“ગીતાર્થસ્યૈવ વૈરાગ્યં, જ્ઞાનગર્ભે તતઃ સ્થિતમ્ ।

ઉપચારાદગીતસ્યાપ્યમીઠં તસ્ય નિશ્ચયા ॥ ૭૫ ॥

૩૬૩

ભાવાર્થ:—“જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય પામવાને માટે ધણું ધણું જ્ઞાન જોઈએ છે. તે કારણથી જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય ગીતાર્થનેજ હોઈ શકે છે અને ગીતાર્થની નિશ્ચાથી અગીતાર્થને પણ ઉપચારથી જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય સીકાર્યો છે.”

આ ઉપરથી જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય થાય ત્યારેજ દીક્ષા લેવાય એમ નથી હરતું.

—(૦)—

પાનું ૨૧૯ માંનો શાસ્ત્રીય ખૂલાસો.

યતિધર્મના પ્રકાર જણાવતાં ધર્મસંગ્રહ પાનું ૧૪ : બીજી પુઠીમાં અને પાનું ૧૮૩ : પહેલી પુઠીમાં જણાવ્યું છે કે:—

સાપેક્ષો નિરપેક્ષશ્ચ, યતિધર્મો દ્વિધા મતઃ ।

સાપેક્ષસ્તત્ર શિક્ષાયૈ, ગુર્વન્તેવાસિતાઽન્વહમ્ ॥ ૮૭ ॥

(ધર્મસંગ્રહ પાનું ૧૪ : બીજી પુઠી)

પ્રમાદપરિહારાય, મહાસામર્થ્યસંભવે ।

કૃતાર્થાનાં નિરપેક્ષયતિધર્મોઽતિસુન્દરઃ ॥ ૧૫૪ ॥

(ધર્મસંગ્રહ પાનું ૧૮૩ : પહેલી પુઠી)

*

“યતિધર્મ” એ પ્રકારે : ૧ સાપેક્ષ ૨ નિર્પેક્ષ. તેમાં પહેલો જે સાપેક્ષ તે ગૃહણશિક્ષા અને આસેવના શિક્ષા ૩૫ બંને શિક્ષાને માટે ગુરકુળવાસમાં હંમેશાં રહેવું.

“મહા સામર્થ્ય” છતે પ્રથમના ત્રણ સંહનનવાળા, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવિર, ગણાવચ્છેદક, ૩૫ પાંચ પદને યોગ્ય શિષ્યોને તૈયાર કરે છતે પ્રમાદનો ત્યાગ કરવાને માટે અતિ સુંદર નિરપેક્ષ યતિ ધર્મ હોય છે.”

ઉપરના એ પ્રકારના યતિ ધર્મમાંથી “જિનકલ્પ”નો વ્યવહાર શ્રી જંબુસ્વામીજી મોક્ષે ગયા, તે વખતે બંધ થયો. તે શ્રી કલ્પસૂત્રમાં જણાવેલ છે.

“મળ ૧ પરમોદિ ૨ પુલાય ૩ આહાર ૪ સ્વવગ ૫ ઉવસમે ૬ કપ્પે ૭ । સંજમતિઅ ૮ કેવલ ૯ સિઝ્ઞણાય ૧૦ જંબૂમિ
વુચ્છિન્ના ॥ ૪ ॥”

—કલ્પસૂત્ર પાનું ૧૬૦

“જંબુસ્વામી મોક્ષે ગયા તે વખતે મનઃપર્યાવરણ, પરમાવધિજ્ઞાન, પુલા-

૩૬૪

કલ્પિય, આહારક શરીરકલ્પિય, ક્ષપકચેણી, ઉપશમચેણી, જિનકલ્પ, ત્રણ પ્રકારના સંયમ, કેવળજ્ઞાન, મોક્ષ જવું—આ દસ વસ્તુ બંધ થઈ. ”

આ ઉપરથી સાધુઓએ જંગલમાં જ રહેવું જોઈએ એમ કહેવું, તે અયોગ્ય છે. વળી સાધુએ કેવા મકાનમાં રહેવું, તે સંબંધી પંચવસ્તુકમાં જણાવ્યું છે કે:-

“મૃતુત્તરગુણશુદ્ધં થીપસુપંડગવિવજ્જિઅં વસહિં ।

સેવિજ્જ સન્વકાલં વિવજ્જણ હોંતિ દોસા ૩ ॥ ૭૦૬ ॥”

(પંચવસ્તુક પા. ૧૧૨ ગાથા ૭૦૬)

*

“મૂળ ગુણ અને ઉત્તર ગુણથી શુદ્ધ સ્ત્રી, પશુ, નપુંસકથી રહિત એવા મકાનમાં સર્વ કાળ રહે. એથી વિપરિત સ્ત્રી વિગેરેના સંબંધવાળી વસતીમાં રહેવાથી દોષો લાગે છે. ”

આ પ્રમાણેની ગાથાથી શરૂઆત કરી—૭૨૯ ગાથા પર્યંત શુદ્ધાશુદ્ધ વસતી એટલે મકાનનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તથા શુદ્ધાશુદ્ધમાં રહેવાથી થતી અસર વિષે પૂર્ણ વિવેચન છે.

આ ઉપરથી સાધુઓ તેમના આચાર મુજબ વસતીમાં રહે છે, એ નક્કી થાય છે.

જે મકાનમાં સાધુ રહે તેને ઉપાશ્રય કહેવામાં આવે છે, એટલે ઉપાશ્રયના માલિકને ત્યાંથી નીચે જણાવેલી વસ્તુઓ લેવી સાધુને કલ્પે નહિં.

“તથા ‘ સિજ્ઞાયર ’ ત્તિ શય્યાતરો-વસતિસ્વામી તસ્ય પિણ્ડઃ-
અશન ૧ પાન ૨ શ્વાદિમ ૩ સ્વાદિમ ૪ વસ્ત્ર ૫ પાત્ર ૬ કમ્બલ ૭
રજોહરણ ૮ સૂચી ૯ પિષ્પલક ૧૦ નચ્ચરદન ૧૧ કર્ણશોધનક ૧૨
લક્ષણો દ્વાદશપ્રકારઃ સર્વેષાં જિનાનાં તીર્થેષુ સર્વસાધૂનાં ન કલ્પતે ।”

(કલ્પસૂત્ર પાનું ૨ : પહેલી પુંડી)

“ઉપાશ્રયનો જે માલિક તેને ઘેરથી બાર પ્રકારનો પિંડ સર્વ તીર્થના સર્વ સાધુને લેવો કલ્પે નહિં, તેના નામ—આહાર શંધેલું અનાજ આદિ, પાણી, ખજૂર આદિ, એકથી પ્રમુખ, કપડાં, પાતરાં, કામળી, ઓધો, સોય, અસ્ત્રો, નેચણી, કાન શુદ્ધ કરવાની ચાટુડી. ”

આ બધા પાઠો ઉપરથી સાફ દેખાય છે કે—સ્થવીરકલ્પી સાધુઓ માટે જંગલમાં રહેવાનું વિધાન નથી. ઉપરાન્ત તેમ કરવું તે આચાર વિરુદ્ધ છે. કારણ કે— તે તો શ્રી જિનકલ્પી માટે જ છે અને તે તો શ્રી જંજૂસ્વામિ પછી વિચ્છેદ થયેલ છે.

૩૬૫

પાનું ૨૩૭ માંનો શાસ્ત્રીય ખલાસો.

શ્રી જિનેશ્વરદેવતા શાસનમાં આઠ વર્ષથી મોડીને સીતેર વર્ષની ઉંમર સુધીના એટલે કે અતિશય વૃદ્ધ ઉંમર ન થાય ત્યાં સુધીના આત્માઓ દીક્ષા માટે યોગ્ય છે. આ વાતને સાબીત કરનારા પૂ. આગમ ગ્રંથોના આધારો:-

૧. શ્રી પંચકરપભાષ્ય પાને ૯ માં લખ્યું છે કે:-

દસઆડ વિવાગ દસા દસ ભાગે આડયં વિભક્તિઉળં

દસભાગે હોતિ દસાતા હમો હોતિ

વાલા કિડ્ડા મન્દા વલા ય પન્ના ય હાયણી પવંચા ।

પન્માર મમ્મુહી સયણી દસમા ય ણાયદ્વા ॥ ૧ ॥

તેહિયં પદમદસાણ અદ્દમવરિસાદિ હોતિ દિક્ષા તુ ।

સેસાસુ હસુવિ દિક્ષા પન્મારાદીસુ સા ણ ભવે ॥ ૨ ॥

*

અર્થ:-આઉખાને ભોગવવાની દસ દશા છે:-અર્થાત્ આઉખાના દસ વિભાગ કરીને દસમે દસમે ભાગે દશા હોય ને દશાઓના આ પ્રમાણે: ખાલા, કિડ્ડા, મંદા, વલા, પ્રન્મા, આયણી, પ્રવંચા, પ્રાગ્ભારા, મુન્મુખી, સયણી, આ દસ ભણુવી. તેમાં પહેલી દશામાં આઠમા વર્ષાદિથી ઉપર દીક્ષા થાય. શેષ ૭ દશામાં દીક્ષા અપાય, પ્રાગ્ભારાદિ ત્રણમાં નહિ.

૨. શ્રી પંચવસ્તુક પત્ર ૧૦ માં લખ્યું છે કે:-

एषसि वयप्रमाणं अदृसमाउत्ति वीअरागोहि ।

भणियं जहन्नयं खलु, उक्कोसं अणवगल्लोति ॥ ૧ ॥

‘ષતેષાં’ પ્રવ્રજ્યાયોગ્યાનાં ‘વય:પ્રમાણં’ શરીરાવસ્થાપ્રમાણમ્ ‘અષ્ઠૌ સમા ઇતિ’ અષ્ટવર્ષાણિ ‘વીતરાગૈ:’ જિનૈ: ‘ભણિતં’ પ્રતિપાદિતં ‘જઘન્યકં ખલુ’ સર્વસ્તોકમેતદેવ દ્રવ્યલિંગપ્રતિપત્તેરીતિ ‘ઉત્કૃષ્ટં’ વય:પ્રમાણં ‘અનવગલ્લ ઇતિ’ અનત્યન્તવૃદ્ધ: ઇતિ ગાથાર્થ:-

*

અર્થ:-દીક્ષા માટે યોગ્ય આત્માઓની વયનું પ્રમાણ શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ ઓછામાં ઓછું આઠ વર્ષનું કહ્યું છે, એટલે આઠ વર્ષની વયે દીક્ષા લઈ શકાય છે. દ્રવ્યવેષના સ્વીકાર માટે પણ એજ વય છે અને ઉત્કૃષ્ટ વયનું પ્રમાણ અતિશય વૃદ્ધ ન થાય ત્યાં સુધીનું કહ્યું છે.

૪. શ્રાદ્ધવિધિ પાને ૧૮૧ માં લખ્યું છે કે:-

अवसरे प्रव्रज्यास्वीकारः कार्यः

अयमर्थः श्राद्धो हि बाल्ये दीक्षाग्रहणासंभवेन स्वं

वंञ्चितमिव नित्यं मन्यते यतः—

*

૩૬૬

અર્થ:—ખરેખર આવક આલ્ય અવસ્થામાં દીક્ષા ગ્રહણ નહિ લેવાથી પોતાની જાતને હાણેલ માને છે.

૬. અધ્યાત્મ કલ્પદ્રુમ પત્ર ૭૮ પંક્તિ ૩—

માતાપિતા સ્વ સુગુરુશ્ચ તત્ત્વાત્ પ્રબોધ્ય યો યોજતિ શુદ્ધ ધર્મે
ન તત્સમોઽરિ ક્ષિપતે ભવાબ્ધૌ યો ધર્મવિદ્વાદિકૃતેશ્ચ જીવમ્ ॥૭૪॥

અર્થ:—ખરી રીતે માતા તથા પિતા તથા સ્વજન તથા તત્ત્વમાર્ગીને ઉપદેશ કરનાર ગુરુ તે તેનેજ જણાવે કે જે પ્રાણી એટલે જીવને શુદ્ધ એવા ધર્મમાં જોડે છે અને જે પ્રાણીને ધર્માદિમાં વિદ્ધ કરનાર છે, તે સર્વેને શત્રુ સમાન ગણાવેલ છે.

પાનું ૨૪૩ માંનો શાસ્ત્રિય ખૂલાસો

અશિવે ૧ મોજનાપ્રાપ્તૌ ૨ રાજ ૩ રોગ ૪ પરાભવે ।

ચતુર્માસકમધ્યેઽપિ, વિહર્તુ કલ્પતેઽન્યતઃ ॥ ૧ ॥

અસતિ સ્થળિડલે ૫ જીવાકુલે ૬ ચ વસતૌ ૭ તથા ।

કુન્થુ ૮ પ્વગ્નૌ ૯ તથા સર્પે ૧૦, વિહર્તુ કલ્પતેઽન્યતઃ ॥ ૨ ॥

(કલ્પસુત્ર પાનું ૫)

*

“ ઉપદ્રવ હોય, આહાર ન મળતો હોય, રાજાનો કે રોગનો પરાભવ હોય, તો ચોમાસામાં પણ વિહાર કરવો કલ્પે. ભૂમિ શુદ્ધ ન હોય, જીવાકુલ હોય અને વસતીને વિષે કુંથવા, અગ્નિ કે સર્પનો ભય હોય, તો ચોમાસામાં વિહાર કરવો કલ્પે. ”

નત્થિ પરલોચમગ્નો-પમાણ મન્નં જિણાગમં મુત્તું, ।

આગમપુરસ્સરં ચિય-કરેઈ તો સન્નકિરિયાઓ ॥ ૬૯ ॥

(ધર્મરત્ન પ્રકરણ પાનું ૩૯૭)

ટીકા:—નાસ્તિ ન વિદ્યતે પરઃ પ્રધાનો લોકો મોક્ષસ્તસ્ય માર્ગે જ્ઞાનાદિત્રયરૂપં પ્રમાણં પ્રત્યયહેતુરન્યત્-જિના રાગાદિજેતાર સ્તૈઃ પ્રણિતઃ સિદ્ધાંતો જિનાગમસ્તં મુક્ત્વા તસ્યૈવાન્યથાત્વાસંભવા,-
દુક્તંચ—

રાગાદ્યા દ્વેષાદ્યા-મોહાદ્યા વાક્યમુચ્યતેહાનૃતં । યસ્ય તુ નૈતે દોષાસ્તસ્યાનૃતકારણં કિં સ્યાત્.

x

૩૬૭

અર્થ:—પરલોકના માર્ગમાં જિનાગમ સિવાય બીજું પ્રમાણ નથી, માટે આગમ પુરસ્સરજ સર્વ ક્રિયાઓ કરે. (૬૯)

ટીકાર્થ:—પર એટલે પ્રધાન લોક એટલે મોક્ષ, તેના માર્ગમાં: અર્થાત્ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર રૂપ મોક્ષમાર્ગમાં જિન એટલે રાગાદિકના છતનાર તેમણે કહેલા સિદ્ધાંતને છોડીને બીજું કંઈ પ્રમાણ એટલે ખાત્રી કરાવનાર પુરાવો નથી, કેમકે તેનેજ અન્યથાપણાનો અસંભવ છે. જે માટે કહેલું છે કે:—

રાગથી, દ્વેષથી કે મોહથી જુદું વાક્ય બોલાય છે. હવે જેને એ દોષો ન હોય, તેને જુદું બોલવાનું શું કારણ હોય!

આ હિપરથી સમજી શકાય છે કે પરલોકના માર્ગમાં જિનાગમ સિવાય માર્ગદર્શક બીજું કોઈ પણ છેજ નહિ. એટલે જેઓ સમય પ્રમાણે જિનાત્તામાં ફેરફાર કરવાનું કહે, તેનો પરલોક બગડે—એ નિશ્ચયજ છે. વળી યોમાસામાં યોગ્ય કારણ પ્રસંગે મુનિને વિહાર કરવો કલ્પે છે, એમ શાસ્ત્ર-કારોએ કહ્યું છે.

—(૦)—

પાનું ૨૫૧ માંનો શાસ્ત્રિય ખૂલાસો

મન્હજિનાણં આણં મિચ્છં પરિહરહ ધરહ સમ્મત્તં ।
 છવ્વિહ આવસ્સયંમિ ઉજ્જુત્તો હોઈ પદ્દિવસં ॥ ૧ ॥
 પવ્વેસુ પોસહવયં દાણં શીલં તવોઅ ભાવોઅ ।
 સજ્જાય નમુક્કારો પરોવયારોય જયણાય ॥ ૨ ॥
 જિણપૂઆ જિણથુણિણં ગુરુથુઅસાહમ્મિઆણવચ્છલં ।
 વવહારસ્સય સુદ્ધિ રહજત્તા તિથજત્તાય ॥ ૩ ॥
 ઉવસમ વિવેગ સંવર ભાષાસમિદ્દ છ જીવ કરુણાય ।
 ધમ્મિઅ જણસંસગ્ગો કરણદમો ચરણપરિણામો ॥ ૪ ॥
 સંઘોવરિ વહુમાણો પુત્થયલિહણં પમાવણા તિથ્થે ।
 સદ્દાણ કિચ્ચમેઅં નિચ્ચં સુગુરુવયેસેણં ॥ ૫ ॥

*

ભાવાર્થ:—“જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માનવી, મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવો અને સમક્ષિતને ધારણ કરવું. ૭ પ્રકારના આવશ્યકમાં પ્રતિદિવસ ઉદયમવંત હોય.

પર્વ દિવસોને વિષે પૌષ્ઠ વ્રત કરવું, સુપાત્રે દાન કરવું, શિયળ પાળવું, તપ કરવું અને ભાવનાઓ ભાવવી, સન્નિધિ તથા નમસ્કાર કરવો, પદોપકાર કરવો અને જ્યણા રાખવી.

૩૬૮

વળી પર્વ દિવસને વિષે જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા તથા જિનેશ્વરની સ્તુતિ, ગુરૂની સ્તુતિ અને સાધર્મિઓનું વાસત્ય, વ્યવહારની શુદ્ધિ, તે રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા સહિત કરવી.

ઉપશમ એટલે ક્ષમા, વિવેક અને સંવરભાવ રાખવો. ભાષાસમિતિ અને છકાય જીવની દયા, ધાર્મિક માણસનો સંસર્ગ, ઇન્દ્રિયોને દમવી અને આરિત્રનો પરિણામ.

શ્રા સંધની ઉપર બહુમાન રાખવું, પુસ્તક લખાવવું અને તીર્થને વિષે પ્રભાવના કરવી. શ્રાવક લોકોમાં આ કૃત્ય નિત્ય કરવા યોગ્ય છે, તે સુગુરૂનાં ઉપદેશથી જાણી લેવાં.”

*

દુઃકરૂં દુઃસ્વફલં-દુઃપ્રાણુબંધિ વિડંબનારૂં ।

સંસાર મસારં જાણિઝળ ન રહં તહિં કુણ્ઠ ॥ ૬૩ ॥

(ધર્મરત્ન પ્રકરણ પાનું ૩૩૮)

ટીકા:—ઇહ તત્ર સંસારે રતિં ન કરોતીતિ યોજ્યં-કિં કૃત્વા જ્ઞાત્વા સંસારં કિંવિશિષ્ટં દુઃસ્વરૂપં જન્મજરામરણરોગશોકાદિગ્રસ્તત્ત્વેન દુઃસ્વસ્વભાવં-તથા દુઃસ્વફલં જન્માંતરે નરકાદિદુઃસ્વભાવાત્-દુઃસ્વાનુ-બંધિતિ દુઃસ્વાનુબંધિનં પુનઃ પુનર્દુઃસ્વસંતાનસંધાનાત્-તથા વિડંબનાયા-મિવ જીવાનાં સુરનરનૈરયિકતિર્યક્સુભગદુર્ભગાદીનિ વિચિત્રાણિ રૂપાણિ યત્ર સ વિડંબનારૂપસ્તમેવંબિધં સંસારં ચતુર્ગતિરૂપં સુખસારાભાવાદસારં જ્ઞાત્વાવબુધ્ય ન રતિં ધૃતિં તસ્મિન્ કુરુતે વિદધાતિ-શ્રીદત્તચત્.

*

ભાવાર્થ:—સંસારને દુઃખરૂપ, દુઃખદ્રશ્ય, દુઃખાનુબંધિ, વિટંબનારૂપ અને અસાર જાણીને તેમાં રતિ નહિં કરે. (૬૩)

ટીકાર્થ:—ઈહાં સંસારમાં રતિ નહિં કરે, એ મૂખ્ય વાત છે. સંસાર કેવો છે તે કહે છે-તે દુઃખરૂપ અર્થાત્ જન્મ, જરા, મરણ, રોગ, શોક વગેરેથી ભરેલ હોવાથી દુઃખમય છે, તથા દુઃખદ્રશ્ય એટલે જન્માંતરમાં નરકાદિ દુઃખ આપનાર છે તથા વારંવાર દુઃખના સંતાન સંધાતાં હોવાથી દુઃખાનુબંધી છે તથા વિટંબના એટલે ભવાઈયા માફક એમાં જીવેલા સુરનર નરક, તિર્યચ, સુભગ, દુભગ વિગેરે વિચિત્ર રૂપો થાય છે. એ રીતે ચતુર્ગતિ રૂપ સંસારમાં સુખસાર ન હોવાથી અગ્રાજ છે તેમાં શ્રીદત્તના માફક રતિ નહિં કરે. તે ભાવ શ્રાવક જાણવો.

૩૬૯

સંસારવિરત્તમણો-ભોગુવભોગો ન તિત્તિહેઉત્તિ ।

નાઉં પરાણુરોહા-પવત્તણ કામભોણસુ ॥ ૭૧ ॥

(ધર્મરત્ન પ્રકરણ પાનું ૫૦૧)

સંસારોનેકદુઃસ્વાશ્રયોઽયં-યતઃ

ટીકા:—

દુઃખં સ્ત્રીકુક્ષિમધ્યે પ્રથમમિદ્ધભવેદ્ગર્ભવાસે નરાણાં—
બાલત્વેચાપિ દુઃખં મલલુલિતતત્તુસ્ત્રીપયઃ પાનમિશ્રં,
તારુણ્યેચાપિ દુઃખં ભવતિવિરહજં વૃદ્ધભાવોપ્યસારઃ—
સંસારેરેમનુષ્યા વદત્ત યદિસુખં સ્વલ્પમપ્યસ્તિ કિંચિદ્ (ઈતિ)

ભાવાર્થ:—સંસારથી વિરક્ત મન રાખી ભોગોપભોગથી તૃતિયા થતી નથી,
એમ જાણી કામભોગમાં પરતી અનુવૃત્તિથી પ્રવર્તે. (૭૫)

ટીકાર્થ:—આ સંસાર અનેક દુઃખોનો આશ્રય છે, જે માટે ઈહાં પહેલું
દુઃખ ગર્ભાવાસમાં સ્ત્રીની કુખમાં રહેલું હોય છે. પછી બાળપણમાં
મેલા શરિરવાળી માતાના ધાવણનું દુધ પીવા વિગેરેનું દુઃખ રહે છે.
બાદ યૌવનમાં વિરહજનિત દુઃખ રહે છે અને યુદ્ધાપણ તો અસારજ
છે. માટે હે મનુષ્યો! સંસારમાં જે કંઈ થોડું પણ સુખ હોય તો
કહી બતાવો. માટે તે સંસારથી વિરક્ત મન રાખે છે.

આ શિવાય શ્રાવકધર્મમાં લાગતા દોષોના વિવરણમાં માત્ર અપ્રશસ્ત
કપાયોનેજ કર્મના કારણરૂપ ગણવામાં આવ્યા છે અને તેથી સિદ્ધ થાય
છે કે-પ્રશસ્ત કપાય શ્રાવકને હોય. જૂઓ:—

જંબદ્ધમિદિષ્ઠિં ચઉહિં કપાયહિં અળ્પસથ્યેહિં ।

રાગેણ વ દોષેણ વ, તં નિન્દે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪ ॥

—શ્રી વંદિત્તાસૂત્ર

“ ઇન્દ્રિયો, ચાર અપ્રશસ્ત કપાય, રાગ અને દોષથી જે કર્મ બાંધ્યું
હોય, તેની તું (આત્મ સાક્ષીએ) નિન્દા અને (ગુરુ સાક્ષીએ) ગર્હા કરે છું.”

તેમજ કલિકાલસર્વગ લગવાનું હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ ધર્મ-
બંધન પ્રસંગે પ્રશસ્ત કપાયને કર્તવ્ય તરીકે ઉપદેશ્યા છે, જે માટે આ
પુસ્તકનું ૯૧ મું પાનું જૂઓ.

૩૭૦

પાને ૨૬૬ માંનો શાસ્ત્રીય ખૂલાસો.

“ઉવઢિયં પઢિવિરયં, સંજયં સુતવસ્સિયં
વુક્કમ્મ ધમ્માઓ મંસેહ, મહામોહં પકુવ્વહ ॥ ૧૮ ॥”

શ્રી સમવાયાંગ સૂત્ર.

જે આત્મા સંયમ લેવા ઉપસ્થિત થયો છે અથવા સઘળાં સંસારનાં બંધન છોડી સંયમી બન્યો છે, તે સંયત, સુતપસ્વી આત્માને બળાત્કારથી ધર્મમાર્ગથી બ્રષ્ટ કરે, તે મહા મોહનીય કર્મ અધિ.

એજ ગાથાની ટીકામાં ગાથાના ભાવને સ્પષ્ટ કરતાં શ્રી ટીકાકાર મહર્ષિ લખે છે કે:—

“ઉપસ્થિતં પ્રવ્રજ્યાયાં-પ્રવિવ્રજિષુમિત્યર્થઃ, ‘પ્રતિવિરતં’ સાવચયોગેભ્યો નિવૃત્તં પ્રવ્રજિતમેવેત્યર્થઃ ‘સંયતં’ સાધુ ‘સુત-પસ્વિનં’ તપાસિ કૃતવન્તં શોભનં વા તપઃ શ્રિતં-આશ્રિતં ક્વચિત્ ‘જે મિક્કલું જગજીવણં’તિ પાઠઃ તત્ર જગન્તિ-જંગમાનિ અહિંસકત્વેન જીવયતીતિ જગજીવનસ્તં વિવિધૈઃ પ્રકારૈરુપક્રમ્યા-ક્રમ્ય વ્યપક્રમ્ય વલાદિત્યર્થઃ, ધર્માત્-શ્રુતચારિત્રલક્ષણાન્નશયતિ યઃ સ મહોમોહં પ્રકરોતીતિ અષ્ટાદશં ॥ ૧૮ ॥”

“સંયમ લેવાની ઇચ્છાવાળા આત્માની અને જેટલા પાપબ્યાપારો, તેનાથી નિવૃત્તિ પામેલા સંયમી સુતપસ્વી આત્મા, જેણે ઉત્તમ પ્રકારના તપને જીવનમાં આશ્રિત કર્યો છે, જગત્ના જેટલા જીવો તેને જીવિતદાન આપનારા એને, વિવિધ પ્રકારના ઉપાયો કરીને, આડું-અવળું સમજાવીને, લયંકર નાતિનાં આક્રમણ કરી, બળાત્કારે શ્રુતચારિત્રરૂપી ધર્મ, એનાથી જે આત્મા એનો પાત કરે, એ આત્મા મહા મોહનીય કર્મથી પોતાના આત્માને લિપ્ત બનાવે છે.”

૩૭૧

આ પુસ્તકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ જૂનાનીઓ અને દીક્ષાના
પ્રશ્નને અંગેના જરૂરી શાસ્ત્ર પ્રમાણો.

— (૦) —

(મુજ્જ વાંચકો યોગ્ય જગ્યાએ તેનો ઉપયોગ કરી વિચારશે
એવી આશા છે.)

શાસ્ત્રનો મહિમા અને ઉપયોગ—

“તસ્માત્ સદૈવ ધર્માર્થી, શાસ્ત્રયત્નઃ પ્રશસ્યતે ।
લોકે મોહાન્ધકારેઽસ્મિન્, શાસ્ત્રાલોકઃ પ્રવર્તકઃ ॥”

“પાપામયૌષધં શાસ્ત્રં, શાસ્ત્રં પુણ્યનિબન્ધનમ્ ।
ચક્ષુઃ સર્વત્રગં શાસ્ત્રં, શાસ્ત્રં સર્વાર્થસાધનમ્ ॥”

“ન યસ્ય ભક્તિરેતસ્મિન્--સ્તસ્ય ધર્મક્રિયાઽપિ હિ ।
અન્ધપ્રેક્ષાક્રિયાતુલ્યા, કર્મદોષાદસત્ફલા ॥”

“યસ્ય ત્વનાદરઃ શાસ્ત્રે, તસ્ય શ્રદ્ધાદયો ગુણાઃ ।
ઉન્મત્તગુણતુલ્યત્વાત્, ન પ્રશંસાસ્પદં સતામ્ ॥”

‘ શાસ્ત્રમાં યત્ન કરનારો ધર્મનો અર્થો હમ્મેશાં પ્રશંસાને પાત્ર છેઃ
કારણ કે-મોહરૂપ અંધકારથી ભરેલા આ લોકમાં શાસ્ત્રરૂપ પ્રકાશજ
સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવનાર છે.

‘ શાસ્ત્ર એ પાપરૂપી રોગોનો નાશ કરવા માટે ઔષધ સમાન છે,
શાસ્ત્ર એ પુણ્યનું કારણ છે, શાસ્ત્ર એ સર્વત્ર ગતિ કરનારું ચક્ષુ છે અને
શાસ્ત્ર એ સર્વ અર્થોની સાધનાનું સાધન છે. ’

‘ જે આત્માને આવા પ્રકારના શાસ્ત્રને વિષે ભક્તિ નથી, તે આત્માની
ધર્મક્રિયા પણ અંધની જેવાની ક્રિયા માફક કર્મરૂપ દોષથી ફલ વિનાની
છે અથવા તો ખરાબ ફલને આપનારી છે. ’

‘ જે આત્માને શાસ્ત્ર ઉપર અનાદર હોય છે, તે આત્માના શ્રદ્ધા
આદિ ગુણો ઉન્મત્તના ગુણ તુલ્ય હોવાથી સાધુ-પુરોહિતો માટે પ્રશંસાનું
સ્થાન નથી. ’

૩૭૨

“નિમ્મલ નાળ પહોળા દંસણજુત્તો ચરિત્તગુણવંતો ।

તિથ્થયરાણય જુત્તો વુચ્ચઈ જયારિસો સંઘો ॥”

—સંબોધ પ્રકરણે શ્રીહરિભદ્રસૂરિઃ ।

‘ નિર્મળ જ્ઞાને કરીને પ્રધાન, દર્શને કરીને યુક્ત અને ચારિત્રવાન એવા પ્રકારનો જે સંઘ તે શ્રી તીર્થંકર દેવોનો પણ પૂજ્ય કહેવાય છે. ’

“‘એગો સાહૂણગાય સાહૂણી સાવઓ ય સટ્ટીવા ।

આણાજુત્તો સંઘો સેસો પુણ અટ્ઠિસંઘાઓ ॥”

—સંબોધ પ્રકરણે શ્રીહરિભદ્રસૂરિઃ ।

‘ એક સાધુ, એક સાધ્વી, એક શ્રાવક અને એક શ્રાવિકા પણ જે શ્રી જિનાસા યુક્ત હોય તો તે પૂ. શ્રી સંઘ છે અને આકીનો મોટો પણ સમુદાય હોય તો પણ તે હાડકાનો સમુદાય છે. ’

સંઘની વ્યાખ્યાઓ—

દેવાઈ દવ્વ ભરુક્કણ—તત્તર તહ ઉમમ્મ પરુક કરા ।

સાહુજણાણ પઓસ—કારિણં મા મળહ સંઘં ॥ ૧૨૦ ॥

અમ્માપિયં સારિચ્છો—સિવધરથંમ્મો ય હોઈ જિણસંઘો ।

જિણવર આણા ષણ્ણો—સપ્પુવ મયંકરો સંઘો ॥ ૧૨૨ ॥

આણા મંગં દહં મઘ્ઠ્ઠાણુ ઢવંતિ જે તુસિણા ।

અવિહિ અણુ મોયણાણ તેસિંપિય હોઈ વયલેવો ॥ ૧૨૮ ॥

ગમ્મપવેસોવિવરં મહકરોનરય વાસપાસોવિ ।

મા જિણઆણા લોવ—કરે વસણં નામ સંઘેવિ ॥ ૧૩૨ ॥

સંબોધપ્રકરણે શ્રી હરિભદ્રસૂરિઃ ।

દેવાદિ દ્રવ્યનું લક્ષણ કરવામાં તત્પર, ઉન્નમર્ગનો પક્ષ કરનારા અને સાધુજનોના પ્રદેષ કરનારાઓને સંઘ ન કહો (૧૨૦)

શ્રી જિનનો સંઘ માતાપિતા જેવો છે અને મોક્ષ રૂપ ધરના સ્થાન

૩૭૩

જેવો છે, પણ તે જો શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાથી બહાર હોય તો સાપના જેવો ભયંકર છે (૧૨૨)

આજ્ઞાભંગને જોઈને પણ જે મધ્યસ્થ બનીને મૌન રહે, તેઓનો પણ અવિધિની અનુમોદનાથી વ્રતલોપ થાય છે. (૧૨૮)

ગર્ભમાં પ્રવેશ કરવો એ સાડે, નરકવાસનો પાશ કટ્યાણુકારી, પણ શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાનો લોપ કરનાર સંઘમાં પણ વસવું-એ સાડે નથી. (૧૩૨)

સંસારની અસારતા—

“સ્વપ્ને યથાયં પુરુષઃ પ્રયાતિ, દદાતિ ગૃહાતિ કરોતિ વક્તિ ।

નિદ્રાક્ષયે તત્ત્વ ન કિંચિદસ્તિ સર્વતથેદં હિ વિચાર્યમાણમ્ ॥”

ઉપદેશમાઝા, ધર્મદાસગણિ.

“આ પુરુષ (જીવ) જેમ સ્વપ્નને વિષે પ્રયાણ કરે છે, આપે છે, ગ્રહણ કરે છે, કાંઈ કાર્ય કરે છે અથવા બોલે છે, પણ નિદ્રાનો ક્ષય થતાં જેમ તેમાંનું કાંઈ હોતું નથી, તેમ વિચાર કરતાં આ સઘળાં સંસારી પદાર્થ માત્ર તેવાજ છે.

ભોગા ન બુક્તા વયમેવ બુક્તા સ્તપો ન તપ્તં વયમેવ તપ્તા ।

કાલો ન યાતો વયમેવ યાતાસ્તૃષ્ણા ન જીર્ણા વયમેવ જીર્ણા ॥

ઉપદેશમાઝા, ધર્મદાસગણિ.

“અમે ભોગ ભોગવ્યા નહિ પણ અમે જાતે ભોગવાયા, અમે તપ કર્યું નહિ પણ અમે તપ થયા, કાળ ગયો નહિ પણ અમે ગયા, અર્થાત્ અમારી વય ગઈ, અતે તૃષ્ણા જીર્ણ થઈ નહિ પણ અમે જીર્ણ થયા, અર્થાત્ અમારી વય જીર્ણ થઈ.

જૈન સાધુનો ઉપદેશ—

પ્રરુપ્ય પ્રથમં પ્રયત્નતંઃ સર્વચિરંતિ તતંઃ સર્વથા તત્કરણ પરાંન્દ્રમુખ મુપલભ્ય જીવં દેશચિરંતિઃ પ્રરપણિયા દેયાવા, પ્રથમં મુનર્દેશચિરંતિ પ્રરુપણે ક્રિયમાણે તસ્યામેવ પ્રતિવંધં વિદલ્યાદયં જીવઃ સાધોશ્ચઃ સૂક્ષ્મ પ્રાણાતિપાત દાવનુમતિ સ્યાદિતિ ॥

ઉપમિતિ પાનું ૮૩.

૩૭૪

અર્થ—સૌથી પહેલાં પ્રયત્ન કરીને સર્વવિરતિનું સ્વરૂપ બતાવીને પછી સર્વવિરતિ ન કરી શકે એવા જીવને દેશવિરતિ બતાવવી અથવા આપવી, પણ સર્વવિરતિના પહેલાં જો દેશવિરતિનું સ્વરૂપ સમજાવે તો આ જીવ દેશવિરતિમાંજ બંધાઈ જાય ને સર્વવિરતિ તરફ દોરાય નહિ. તેથી સાધુએને પણ સૂક્ષ્મ પ્રાણીઓની હિંસામાં અનુભવ થઈ જાય, એટલે સાધુએ તેમની પાસે આવનારને પ્રથમ સર્વવિરતિનોજ ઉપદેશ આપવાનું શાસ્ત્રકારો ફરમાવે છે.

ચાર પુરૂષાર્થમાં ઉપાદેયતા કોની ?

“ ધમ્મત્થકામમોક્ષા, જમુત્તમિચ્છાઈ તુચ્છ મે અંતુ ।

સંસારકારણં જં, પયઈણ અત્થકામાઓ ॥ ૧૦ ॥ ”

‘ધર્માર્થકામમોક્ષા યદુક્તમિત્યાદિ પૂર્વપક્ષવાદિના તુચ્છમેતદપિ, અસારમિત્યર્થઃ, કત્ત ઇત્યાદિ—સંસારકારણં યત્—યસ્માત્ પ્રકૃત્યા-સ્વભાવેન અર્થકામૌ તાભ્યાં વન્ધાત્ ॥’

—શ્રી હરિભદ્રસૂરિ:

‘ધર્મ, અર્થ, કામ, અને મોક્ષ,—આ ચારે પુરૂષાર્થો પોતપોતાના કાલે સેવવા જોઈએ ’—એમ જે પૂર્વ પક્ષવાદીએ કહ્યું છે, તેતુચ્છ છે—જોરવ્યાજખી છે: કારણ કે—અર્થ અને કામ સ્વભાવથીજ સંસારના કારણ છે, માટે એ બે પુરૂષાર્થો સેવવા યોગ્ય નથી.’

“ અનન્તદુઃખઃ સંસારો, મોક્ષોઽનન્તસુખઃ પુનઃ ।

તયોસ્ત્યાગપરિપ્રાપ્તિ—હેતુ ધર્મં વિના નહિ ॥”

‘આ સંસાર અનંત દુઃખમય છે અને મોક્ષ અનન્ત સુખમય છે, અને એવા સંસારના ત્યાગનું અને મોક્ષની પ્રાપ્તિનું કારણ ધર્મ વિના કોઈ પણ નથી.’

આ ઉપરથી સ્વતઃ સિદ્ધ થાય છે કે—શ્રી જૈનશાસનમાં ચાર પુરૂષાર્થોમાં અર્થ અને કામ પુરૂષાર્થોને ત્યાગવા લાયક અને ધર્મ તથા મોક્ષ પુરૂષાર્થોને આરાધવા લાયક ગણ્યા છે.

સાધુદીક્ષા એટલે શું ?

“ પંચવયનં પંચજ્ઞા, પાવાઓ સુદ્ધચરણજોગેસુ ।

ઈઅં મુક્ત્યં પદવયનં, કારણકજ્જોવયારાઓ ॥”

૩૭૫

‘પાપથી દૂર થઈને શુદ્ધ ચારિત્રના યોગોમાં પ્રકર્ષ કરીને જનું, એનું નામ પ્રવ્રજ્યાઃ એટલે કે-શુદ્ધ ચારિત્રના યોગ રૂપ કારણની અંદર મોક્ષ રૂપ કાર્યનો ઉપચાર કરવાથી મોક્ષ પ્રત્યે જનું તેનું’ નામ પ્રવ્રજ્યા.’

પરમોપકારી ન્યાયાચાર્ય મહોપાધ્યાયજી શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ગણિવર ગુરૂત્ત્વ વિનિશ્ચયમાં ફરમાવે છે કે—

“ પત્તા અગંત જોવા, દેસવિરઈકંડણ વિ મુ જાં । ”

“ પત્ત ’ ત્તિ । દેશવિરતિકણ્ડકાનિ મુક્ત્વાઽપિ અનન્તજીવાઃ ‘ચરણ’ ચારિત્રં પ્રાપ્તાસ્તથાવિધર્મક્ષયોપશમતો દેશવિરતિં વિનાપિ, ચારિત્રપાપ્તેરુત્તરોત્તરક્ષયોપશમસ્ય, બલવત્ત્વાત્, તદુક્તં પશ્ચાશ્રુ એવ—

“ તાકમ્મસ્વઓવસમા, જો ઇયપગારમંતરેણાવિ ।

જાયઈ જહોઈઅગુણો, તસ્સ વિ ઇસા તહા જેયા ॥ ૧ ॥”

આવશ્યકેઽપ્યુક્તમ્—

“ માગેહિ અસંચિજ્જેહિ ફાસિઆ દેસવિરઈઓ ।” ત્તિ ।”

“દેશવિરતિના કણ્ડકોને મૂકીને પણ અનંતા જીવો ચારિત્રને પામેલા છે, એટલે કે-કર્મના તેવા પ્રકારના ક્ષયોપશમથી દેશવિરતિને અંગીકાર કર્યા વિના પણ અનંતા જીવો ચારિત્રને-દીક્ષાને પામ્યા છે, કારણ કે-ચારિત્રની પ્રાપ્તિમાં ઉત્તરોત્તર ક્ષયોપશમનીજ બલવત્તા ગણવામાં આવી છે: પણ નહિ કે-દેશવિરતિ આદિના પાલનની. ‘પ્રતિમાદિકના પાલન વિના દીક્ષા નજ લઈ શકાય’-આ વાતની સિદ્ધિ માટે બાલક આદિની દીક્ષાનો વિરોધ કરનારાઓ જે પંચાશકનો આધાર અંગીકાર કરે છે, તેજ પંચાશકમાં સુવિહિત-શિરોમણિ આચાર્યદેવ શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરીજી મહારાજન ફરમાવે છે કે—

“ જે કારણથી ભવનિર્વેદ આદિના યોગે વિશુદ્ધ આશયવાળા આત્માને દીક્ષાની પ્રાપ્તિ શાસ્ત્રોમાં વર્ણવાયેલી છે, તે કારણથી-‘જ્ઞાનાવરણીય’ આદિ કર્મોના ક્ષયોપશમના યોગે જે પ્રાણી બાલપણાદિકના કારણે પ્રતિમાઓનું પાલન કર્યા વિના પણ પ્રવ્રજ્યાને ઉચિત ગુણો જે કહ્યા છે તે તે ગુણો પામી જાય છે, તો તેની પણ પ્રતિમાવહન કરનારના જેવીજ દીક્ષા માટેના યોગ્યતા છે.” અર્થાત્-પ્રતિમાનું વહન કર્યા વિના જે આત્માને પ્રતિબંધક

૩૭૬

કર્મોત્તો ક્ષયોપશમ થઈ ગયો છે, તે આત્માને તેવીજ રીતિએ દીક્ષા યોગ્ય છે કે જેવી રીતિએ પ્રતિમાનું પાત્રન કરનારને યોગ્ય છે !

“શ્રી આવશ્યકસૂત્રમાં પણ કહ્યું છે કે—

“અસંખ્યાતમા ભાગના જીવોએ દેશવિરતિને સ્પર્શી છે, એટલે કે— દેશવિરતિને પામ્યા વિના સર્વાવિરતિ દીક્ષાનો સ્વીકાર કરનારા આત્માઓ અસંખ્ય ગુણો ને તે આત્માઓની અપેક્ષાએ દેશવિરતિને પામીને સર્વાવિરતિ દીક્ષાનો સ્વીકાર કરનારાઓ અસંખ્યાતમા ભાગે છે.”

આ પ્રમાણેનો સ્પષ્ટ ખુલાસો કર્યા છતાં પણ એ ઉપકારી મહર્ષિ વધુ સ્પષ્ટ ખુલાસો કરવા માટે ફરમાવે છે કે—

“પુરુષવિશેષાપેક્ષોઽયં ક્રમનિયમઃ ।”

‘પુરુષ વિશેષને ઉદ્દેશીનેજ આ ક્રમનો નિયમ છે, નહિ કે—સર્વને માટે.’

“વીયાહાણત્યં પુણ, ગુરુપરતંતાણ દિતિ જુગાણં ।

અભાસકરણં ચરણં, ”

“વીજાધાનાર્થે ’ મોક્ષવીજવિશેષસિદ્ધયર્થે પુનર્ગુરુપરતન્ત્રાણાં પૃચ્છાદિના કલિતયોગ્યતાનાં ‘અભ્યાસકરમ્’ અપેક્ષ્યમાનત્વાદ-અભ્યાસકરમપિ ‘ચરણં’ ચારિત્રં દદત્યાચાર્યાઃ ।’

‘ગુરુને પરતંત્ર રહેનારા અને પ્રશ્ન આદિથી જેઓની યોગ્યતા જણાઈ છે તેવા આત્માઓને, મોક્ષના બીજ વિશેષની સિદ્ધિ માટે આચાર્યો અભ્યાસને માટે પણ ચારિત્રને આપે છે.’

“વસ્તુતઃ સામાન્યવીજાધાનાર્થમપિ દીક્ષોપયુજ્યત એવ, એતસ્યા દ્રવ્યસમ્યક્ત્વાદિક્રમેણાસદ્ગ્રહપરિત્યાગ ધાર્મિક જનાનુરાગવિહિતાનુ-ષ્ઠાનાહિતક્ષયોપશમજ્ઞાનાવરણવિગમ વોધિવૃદ્ધ્યાદિગુણપ્રાપ્તિપૂર્વે પરમ-દીક્ષાપ્રાપ્તિહેતુલસ્ય તત્ર સમર્થિત્વાદિતિ દૃષ્ટવ્યમ્ ।”

“વસ્તુતઃ સામાન્ય બીજને સ્થાપન કરવા માટે દીક્ષા ઉપયોગીજ છે’ કારણ કે—એવી દીક્ષા, દ્રવ્ય સમ્યક્ત્વ આદિના ક્રમે કરીને અસદ્ગ્રહનો પરિત્યાગ, ધાર્મિક જનો ઉપર અનુરાગ, શાસ્ત્રવિહિત અનુષ્ઠાનોના સેવનથી ઉત્પન્ન થયેલ પ્રતિબંધક કર્મો ક્ષયોપશમ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મોના વિનાશ અને બોધિની વૃદ્ધિ આદિ ગુણોની પ્રાપ્તિપૂર્વક પરમ દીક્ષાની પ્રાપ્તિના હેતુ તરીકે તે તે સ્થળે કહેવામાં આવી છે. અર્થાત્—તે તે શાસ્ત્રોમાં સ્પષ્ટપણે

૩૭૭

સમર્થન કરવામાં આવ્યું છે કે-સામાન્ય બીજને સ્થાપન કરવા માટે અપાતી દીક્ષા, એ દ્રવ્ય સમ્યક્ત્વાદિના ક્રમે કરીને અસહ્ય્રહનો ત્યાગ આદિ જે ગુણો તે ગુણોની પ્રાપ્તિપૂર્વક પરમ દીક્ષાની પ્રાપ્તિનું કારણ છે.”

“ અદ્વાહિઅવાસાણાં, બાલાણ વિ ઇથ તેણ અહિગારો ।

મણિઓ એવં તિત્થે, અવ્વુચ્છિત્તિ કયા હોઈ ॥ ૧ ॥”

‘ તેન ’ વીજાધાનેન હેતુનાષ્ટાધિકવર્ષાણાં બાલાનામપિ ‘ અત્ર ’ દીક્ષાયામધિકારઃ ‘ મણિતઃ ’ મૂત્રે, સમર્થિનશ્ચ પશ્ચવસ્તુકાદૌ, ઉક્ત-ક્રમનિયમે તુ નૈતદુપપન્નેત । ‘ એવં ’ બાલાનામપિ દીક્ષાધિકારે તીર્થે-
ઽવ્યવચ્છિત્તિઃ કૃતા ભવતિ ॥”

“ તે ‘ બીજધાન ’ રૂપ હેતુથી આદ્યથી અધિક વર્ષની વયવાળા બાલકોનો પણ દીક્ષામાં અધિકાર છે, એટલે કે-આઠ વર્ષથી અધિક વર્ષની વયવાળા બાલકોને ‘ બીજધાન ’ રૂપ હેતુથી દીક્ષા આપવાનો સ્પષ્ટ અધિકાર છે.’ આ વાત સૂત્રમાં કહી છે અને ‘ પંચવસ્તુક ’ આદિમાં સમર્થિત કરી છે. એટલે જો ઉક્ત ક્રમનો, એટલે કે-પ્રતિમાપાલન આદિ કર્યા પછીજ દીક્ષા લઈ શકાય, એ ક્રમનો નિયમ માનવામાં આવે તો આ વાત ઘટી શકે નહિ, માટે એ ક્રમનો નિયમ નથી, પણ એ ક્રમ તો પુરૂષ-વિશેષ માટેજ છેઃ એથીજ બાલકોનો પણ દીક્ષામાં અધિકાર છે અને એ અધિકારના પ્રતાપે તીર્થની સ્થિતિ કાયમી થાય છે.”

દીક્ષાની વચનું વિધાન:--

‘ આઠ વરસથી જ દીક્ષાની યોગ્યતા આવે છે, પણ તે પૂર્વે નહિ ’ એવું વિધાન નિશ્ચિત કરવા માટે આઠની અંદરની ઉમ્મરવાળાને આપવામાં દોષ છે, એમ દર્શાવતાં સુરિપુરંદરશ્રી હરિભદ્રસુરિશ્વરજી મહારાજનું કહેવાય છેઃ—

“ તદહો પરિભવચિત્તં,

ળ ચરણભાવો વિ પાયમેણસિ । ”

‘તદયઃ પરિભવક્ષેત્રં’ इत्यष्टभ्यो वर्षेभ्य आरादसौ परिभवभाजनं भवति ‘चरणपरिणामो (भावो)ऽपि’ न चारित्रपरिणामोऽपि ‘प्रायो’ बाहुल्येन ‘एतेषां’ तदधोवर्तिनां बालानामिति ॥

‘ આઠની અંદરનો બાલક પરિભવનું ભાજન થાય છે અને આઠની અંદરના બાલકોને ચારિત્રના પરિણામ પણ અબુધા થતા નથી. ’

૩૭૮

અપવાદે આઠ વર્ષની અંદરની ઉંમરનાને પણ દીક્ષા આપી શકાય—

उवसंते व महाकुले नातिवग्गे व सन्निलिज्जतरे ।

अज्जाकारण जाते बाले पव्वज्जऽणुणाया ॥

—પંચકલ્પ ભાષ્ય પાનું ૯.

જેનું આખું કુળ દીક્ષા લેવા તૈયાર હોય, પણ આગકને લઈને અટકતું હોય અને સંબંધીને ત્યાં મૂકવા ઇચ્છા ન હોય અગર સંબંધી રાખે નહિ, તો આગક સહિત કુટુંબને દીક્ષા અપાય. આખું કુટુંબ મરી ગયું હોય અને સાચવનાર કોઈ ન હોય તો આગકને દીક્ષા અપાય. વિદ્યા વિગેરેથી બળાતકારે સંભોગ કરતાં ગર્ભ રહ્યો હોય, તે આગકને દીક્ષા અપાય. બાલદીક્ષા રહ્યામે કરવામાં આવતી હતીલે—

વિશેષના પ્રકારોનું દિગ્દર્શન કરાવતાં પરમ ઉપકારી આચાર્ય ભગવાન શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ લખે છે કે—

“ કે઼઼ મળંતિ બાલા,

કિલ ઇ઼ વયજુઆ વિજે મળિયા ।

સુહુગભાવા઼ ચ્ચિય,

ન હંતિ ચરણસ્સ જુગ્ગુત્તિ ॥૧॥ ”

“કેચન મળંતિ, તન્નાન્તરીયાસ્ત્રૈવેઘવૃદ્ધાદયો ‘બાલાઃ કિલ ઇતે’ કે ઇત્યાહ ‘વયોયુક્તા અપિ યે મળિતા’ અષ્ટવર્ષા અપિ યે ઉક્તાઃ, યત શ્રૈવમતઃ ‘ક્ષુલ્લકભાવાદેવં’ બાલત્વાદેવ કિમિત્યાહ-ન સમ્ભવન્તિ ‘ચરણસ્ય યોગ્યા’ ઇતિ ન ચારિત્રોચિતાઃ ।”

“કોઈક એટલે ‘ત્રૈવેઘવૃદ્ધ’ આદિ અન્ય શામનના અનુયાયિઓ કહે છે કે—‘વ્રતને યોગ્ય એવા આઠ વરસના આગકો તમે કહ્યા તે પણ ચારિત્ર માટે યોગ્ય નથી : કારણ કે-જેમ આઠની અંદરના ચારિત્ર માટે બાલ છે, તેમ આઠ વરસની ઉંમરના પણ ચારિત્ર માટે બાલ જ છે.”

વળી બીજા ‘ત્રૈવેઘવૃદ્ધો’ એમજ ઇચ્છે છે, એટલે અંગીકાર કરે છે કે—

“અન્ને ડ મુતમોમાણમેવ, પવ્વજ્જમણહમિચ્છંતિ ।

સંભાણિજ્જદોસા વયમ્મિં જં સુહુગાહંતિ ॥ ૨ ॥”

૩૭૯

‘અન્યે તુ’ ત્રૈવેદ્યવૃદ્ધાઃ ‘શુક્તભોગાનામેવ’ અતીતયૌવનાનાં ‘પ્ર-
વ્રજ્યામનવયાં’ અપાપાં ઇચ્છન્તિ પ્રતિપચન્તે, કિમિત્યત્રાહ-‘સમ્ભાવ-
નીયદોષાઃ’ સમ્ભાવ્યમાનવિષયાસેવનાપરાધા ‘વયસિ’ યૌવને ‘યદ્’
યસ્માત્ ‘ક્ષુલ્લકા મયન્તિ’, સમ્ભવો ચ દાષઃ પરિહર્ષવ્યો યતિભિઃ”

“ પાપરહિત દીક્ષા માટે તેઓજ યોગ્ય છે કે-જેઓએ ભોગને માટે યોગ્ય એવું યૌવન વ્યતિત કર્યું છે : એટલે કે-ભોગને માટે લાયક એવી યુવાવસ્થા જેઓએ ભોગો ભોગવીને પસાર કરી દીધી છે, તેઓજ પાપ-રહિત દીક્ષાને અંગીકાર કરવા માટે યોગ્ય છે, પણ આગકો કે યુવકો નહિ : કારણ કે-આગકો જ્યારે યૌવન વયને પામે ત્યારે તેઓમાં વિષયસેવનના અપરાધો થવા એ સંભવિત છે અને એવા સંભવિત દોષનેા યતિ-ઓએ પરિહાર કરવો એજ યોગ્ય છે.”

“વિષ્ણાય વિસયસંગા, સુહં ચ કિલ તે તઓણુપાલંતિ ।

કોઁઅનિઅત્તભાવા, પવ્વજ્જમસંકગિજ્ઞા ય ॥૩૧॥”

‘વિજ્ઞાતવિષયસઙ્ગાઃ-’ અનુભૂત વિષયસઙ્ગાઃ સન્તઃ ‘સુખં ચ કિલતે’ અતીતવયસઃ, ‘તતો’ વિજ્ઞાતવિષયસઙ્ગત્વાત્ કારણાત્ ‘અનુ-પાલયન્તિ’ ‘પ્રવ્રજ્યામ્’ ઇતિ યોગઃ કસ્માદ્દેતોરિત્યત્રાહ-‘કૌતુકનિવૃત્તભાવા’ ઇતિ કૃત્વા ‘નિમિત્તકારણહેતુષુ સર્વાંસાં પ્રાયો દર્શનમ્’ ઇતિ વચનાત્ વિષયાલમ્બનકૌતુકનિવૃત્તભાવત્વાદિત્યર્થઃ, ગુણાન્તરમાહ અશઙ્કનીયાશ્ચ’ ઇતિ અતિક્રાન્તવયસઃ સર્વપ્રયોજનેષ્વેવાશઙ્કનીયાશ્ચ ભવન્તિ ઇતિ ।”

“ વિષયના સંગેનેા અનુભવ કરી યૌવન વયને લાંબી ગયેલાઓ વિષયના સંગેને અનુભવી ચૂકેલા હોવાથી સુખપૂર્વક પ્રવ્રજ્યાને પાલી શકે છે, કારણ કે-તેઓ કૌતુકરહિત હોય છે : અન્યથા ‘નિમિત્ત કારણના હેતુઓમાં સઘળી વૃત્તિઓનું દર્શન થાય છે’-આ કથન મુજબ યુવાવસ્થામાં કારણેનેા સદ્ભાવ હોવાથી જરૂર વિષયના આલમ્બનભૂત કૌતુકો તરફ આત્માની વૃત્તિ ઢળ્યા વિના રહે નહિ. પણ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ જેઓ યૌવન વયને લાંબી ચૂક્યા છે અને વિષયસંગેનેા અનુભવ કરી ચૂકેલા છે, તેઓનેા

૩૮૦

કૌતુક ભાવ નિવૃત્તિ પામેલો હોવાથી તેઓ સુખપૂર્વક દીક્ષાનું પાલન કરી શકે છે અને તેવા આત્માઓ માટે એક બીજા ગુણ પણ એ છે કે—યૌવન વયને લાંબી ગયેલા તે આત્માઓ સર્વ પ્રયત્નોમાં અશંકનીય થાય છે.”

‘ ધર્મત્યકામમોક્ષા, પુરિસત્યા જં ચત્તારિ લોગમ્મિ ।

एए अ सेविअच्चा, निअ निअकालम્मि सच्चे वि ॥ ૪ ॥”

ધર્મ્માર્થકામમોક્ષાઃ પુરુષાર્થાઃ યદ્ યસ્માત્ ‘ચત્વારોલોકે’ તત્રા-
હિંસાદિલક્ષણો ધર્મઃ, હિરણ્યાદિરર્થઃ, ઇચ્છામદનલક્ષણઃ કામઃ,
અનાવાધો મોક્ષઃ, ‘એતે’ ચત્વારઃ પુરુષાર્થાઃ ‘સેવિતવ્યાઃ’ । ‘નિજ-
નિજકાલે આત્મીયાત્મીયકાલે ‘સર્વેઽપિ’ અન્યથા અક્ષોણકામનિવ-
ન્ધનકર્મ્મણસ્તત્પરિત્યાગે દોષોપપત્તેઃ ઇતિ ગાથાર્થઃ ।”

“લોકમાં ‘અહિંસાદિલક્ષણ ધર્મ, ૨-સુવર્ણાદિ અર્થ, ૩-ઇચ્છામદન-
લક્ષણ કામ અને ૪-આધારહિત મોક્ષ’ આ ચાર પુરુષાર્થો છે ’ એ ચારે
પુરુષાર્થોને પોતપોતાના કાલે સેવવા યોગ્ય છે, અન્યથા જે આત્માને કામનું
કારણભૂત કર્મ ક્ષીણ નથી થયું, તે આત્માને તેનો ત્યાગ કરવાથી દોષની
ઉત્પત્તિ થાય છે.”

“ તહઽભૂતલોગદોસા, કોઝગકામગ્ગહપત્થણાઈઆ ।

एएवि होंति विजडा, जोग्गाहिगयाण तो दिक्खा ॥ ૪ ॥”

“તથા અમુક્તભોગદોષા’ ઇતિ ન મુક્તા ભોગા યૈસ્તે અમુક્તભો-
ગાસ્તદોષાઃ ‘કૌતુકકામગ્રહપ્રાર્થનાદયઃ’, તત્ર કૌતુકં-સુરતવિષયૌ-
ત્સુક્યં, વજમગ્રહ-તદનાસેવનોદ્રેકાદ્વિભ્રમઃ, પ્રાર્થના-યોષિદભ્યર્થના
આદિશબ્દાદવલાગ્રહણાદિપરિગ્રહઃ, ‘એતેઽપિ ભવન્તિ વિજઢાઃ’ પરિ-
ત્યક્તા અતિક્રાન્તવયોભિઃ પ્રવ્રજ્યાં પ્રતિપદ્યમાનૈરિતિ ‘યોગ્યાધિકૃતા-
નામ્’ અતિક્રાન્તવયસામેવ ‘તત્’ તસ્માત્ ‘દીક્ષા’ પ્રવ્રજ્યા ઇતરે ત્વ-
યોગ્યા एवोक्त दोषोपपत्तेः ।”

“ જેઓએ ભોગો નથી ભોગવ્યા તેઓથી સહેજે સેવાઈ જતા કૌતુક
એટલે કામવિષયક ઔત્સુક્ય, કામગ્રહ એટલે કામોના અનાસેવનના ઉદ્રેકથી
વિભ્રમ, પ્રાર્થના એટલે સ્ત્રીઓને ભોગ માટે પ્રાર્થના અને છેવટે બલાકારથી
ગ્રહણુ’-આદિ દોષો પણ ભુક્તભોગીએ તજેલા હોય છે, અર્થાત્-એ અધા

૩૮૧

દોષોનુ સેવન ભોગવયને લાંઘી ગયેલા આત્માઓ માટે સંભવિત નથી. તે કારણથી દીક્ષા માટે તેઓ જ યોગ્ય છે કે-જેઓ ભોગવયને લાંઘી ગયા છે, પણ તે સિવાયનાઓ યોગ્ય નથી : કારણ કે-તેઓને ઉપર કહેલા દોષોની પ્રાપ્તિ થાય છે. ”

એ સઘળાંય વિરોધોનું સ્પષ્ટ સ્પષ્ટ સમાધાન કરતાં સુવિહિત શિ-
રોમણિ આચાર્ય ભગવાન શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ એકે એક પ્રકારના વિરોધની અવાસ્તવિકતા સાબીત કરીને ‘આલદીક્ષા’ એ સર્વથા યોગ્ય છે, એમ દર્શાવે છે.

શર્યાતમાં જ તે સરિપુરંદર ‘આળકને દીક્ષા માટે અયોગ્ય કહેનારાઓમાં અસદ્ગ્રહ છે’-એમ બતાવતાં ફરમાવે છે કે—

“ મળ્લજ્ઞસ્તુલુભાવો, કમ્મસ્વઓવસમભાવપ્રભવેનં ।

ચરણેન કિં વિરુદ્ધજ્ઞ ? જેનમજોગ્ગતિ સગ્ગાહો ॥ ૧ ॥”

‘મળ્લજ્ઞ’-અર્થે પ્રતિવચન-‘સ્તુલુભાવો’-બાલભાવ; ‘કમ્મક્ષયો-
પશમભાવપ્રભવેન’ કમ્મક્ષયોપશમભાવાત્ પ્રભવ-ઉત્પાદો यस્ય તેનેત્ય-
મ્મુતેન ‘ચરણેન’ સહાય તૃતિયેતિ સહ ‘કિં વિરુદ્ધયતે ? येनायोग्याः
સ્તુલુકા ‘इत्यसद्ग्राहः’ ન વિરુદ્ધયતે । ”

“કર્મના ક્ષયોપશમ ભાવથી ઉત્પન્ન થતા ચારિત્રની સાથે આલભા-
વનો વિરોધ શું છે, કે જેથી આલકો એ ચારિત્ર એટલે દીક્ષા માટે અયોગ્ય
છે, એવો અસદ્ગ્રાહ રાખવો ? અર્થાત્-કર્મના ક્ષયોપશમ ભાવથી ઉત્પન્ન
થતા ચારિત્રની સાથે આલભાવનો એક લેશ પણ વિરોધ નથી, માટે આલકો
એ દીક્ષા માટે યોગ્ય નથી, એમ કહેવું એ અસદ્ગ્રહ છે. ”

“ તત્કમ્મસ્વઓવસમો, ચિત્તનિબંધણસમુન્નમ્મવો મળિઓ ।

ન ઉ વયનિબંધણોચ્ચિય, તહ્મા એ આણમવિરોહો ॥ ૨ ॥

‘તત્કમ્મક્ષયોપશમઃ’ ચારિત્રમોહનીયકમ્મ ક્ષયોપશમઃ ચિત્રનિબ-
ન્ધનસમુદ્ભવો’ નાનાપ્રકારકારણાદુત્પાદો यस્ય સ તથાવિધો ‘મળિતઃ’
ઉક્તો અર્હદાદિભિઃ ‘ ન તુ વયોનિબન્ધન એવ ’ ન વિશિષ્ટશરીરાવ
સ્થાકારણ એવ, યસ્માદેવં ‘તસ્માદેતયોઃ’ વયશ્ચરણપરિણામયોઃ ‘અ-
વિરોધો’-અર્થાત્

“ચારિત્ર-દીક્ષાના પરિણામને રોકનાર જે ‘ચારિત્ર મોહનીય’ કર્મ, તેના ક્ષયોપશમની ઉત્પત્તિ શ્રી અરિહંત પરમાત્મા આદિ પરમર્ષિઓએ અનેક કારણોથી કહી છે, પણ એમ નથી કહ્યું કે-‘વય’ એટલે શરીરની અમૂક વિશિષ્ટ અવસ્થા થાય ત્યારે જ ચારિત્ર પરિણામને રોકનાર ચારિત્ર મોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમની ઉત્પત્તિ થાય : તેથી સ્પષ્ટ છે કે-ચારિત્રના પરિણામને અને વયને કશો જ વિરોધ નથી, એટલે કે-આલવયમાં પણ ચારિત્રના પરિણામને ઉત્પન્ન થવામાં કશો જ વાંધો નથી.”

“ગયજોવ્વણા વિ પુરિસા, વલુવ્વ સમાવરંતિ કમ્માણિ ।

દોમ્મહિનિવંધનાઈં, જોવ્વણવંતા વિ ણય કેહ ॥ ૩ ॥”

“‘ગાતયૌવના’ અતિક્રાન્તવયસોઽપિ ‘પુરુષ વાલા ઇવ’ યૌવનો-ન્મત્તા ઇવ ‘સમાચરન્તિ’-આસેવન્તે ‘કર્મ્માણિ’ ક્રિયારૂપાણિ, કિં વિશિષ્ટાણિ ? इत्याह-‘દુર્ગતિનિવન્ધનાણિ’ કુગતિકારણાણિ ‘યૌવન-વન્તોઽપિ’-યૌવનસમન્વિતા અપિ ‘ન ચ કેચન’ સમાચરન્તિ, તથા-વિધાણિ કર્મ્માણિ તતો વ્યભિચારિયૌવનમ્ ॥”

‘યૌવન વયને લાંબી ગયેલા પુરુષો પણ યૌવનથી ઉન્મત્ત થયેલા હોય તેની માફક કુગતિના કારણ રૂપ પાપકર્મોને આચરે છે અને યૌવન વયમાં રહેલા એવા પણ પુણ્યશાલિ આત્માઓ તેવાં પાપકર્મોને આચરતા નથી, આથી વ્યભિચારિ યૌવનમ્ એટલે યૌવન અવસ્થામાંજ પાપની આચરણાઓ થાય છે અથવા તો યૌવન એ પાપનું કારણ જ છે. એવો નિયમ નથી. ખીલું આમાં મહાપુરુષે મદોન્મત્ત થઈને પાપ આચરનારાઓને આલ કહ્યા છે, એથી પણ એજ સિદ્ધ થાય છે કે-આગકો તેજ કહેવાય છે કે જેઓ વિવેકહીન થઈને પાપકર્મોની આચરણાઓ કરે છે, એવા આત્માઓ ભલેને પછી વયથી વૃદ્ધ થયેલા હોય, તે છતાં પણ તેઓ આલ કહેવાય છે અને જે પુણ્યશાલિઓ યૌવન વયને પામ્યા છતાં પણ પાપની આચરણા નથી કરતા તેજ આત્માઓ સાચા જ્ઞાનવૃદ્ધ અને ગુણવૃદ્ધ છે.”

“જોવ્વણમવિવેગો, ચ્ચિઅ વિન્નેઓ ભાવઓ ઉ તયભાવો ।

જોવ્વણવિગમો સો ડગ, જિણેહિં ન કયા વિપહિસિદ્ધો ॥૪૧॥”

“‘યૌવનમવિવેક એવ વિજ્ઞેયઃ, ભાવતસ્તુ,’ પરમાર્થત એવ ‘તદ-ભાવ’ અવિવેકાભાવો ‘યૌવનવિગમઃ,’ સ પુનઃ અવિવેકાભાવો ‘જિને ન કદાચિત્ પ્રતિપિદ્ધઃ’ સદૈવ સમ્ભવાત્ ॥”

૩૮૩

“વાસ્તવિક રીતિએ અવિવેક એજ યૌવન તરીકે જાણવા યોગ્ય છે અને અવિવેકનો અભાવ એજ યૌવનનો નાશ છે. અર્થાત્-વયની સાથે યૌવનનો સંભવ નથી પણ અવિવેકની સાથેજ યૌવનનો યોગ છે, માટે જેનામાં અવિવેકનો અભાવ છે અને વિવેકનો સદ્ભાવ છે, તે વયથી માલ અગર યુવાન છતાં પણ ગુણથી વૃદ્ધજ છે : કારણ કે-અવિવેકનો અભાવ એ શ્રી જિનેશ્વરદેવોએ કોઈપણ અવસ્થામાં નિષેધ્યો નથી, કારણ કે-તે સધર્મીય અવસ્થામાં સંભવિત છે. આથી પણ સ્પષ્ટ છે કે-બાલવય કોઈ પણ રીતિએ દીક્ષા માટે અયોગ્ય નથી.”

“સંભાવણિજ્ઞદોષા વયમ્મિ સુહૃત્તિ જં પિ તં મણિઅં ।

તંપિ ન અણહં જમ્હા, સુમુત્તભોગાણ વિ સમં તં ॥ ૫ ॥”

“સમ્ભાવનીયદોષા વયસિ ક્ષુલ્લકા ઇતિ યદ્ મણિતં” પૂર્વે ‘તદપિ તદ્ગણિતમવિ’ નાનધં ‘ન શોભનં’ કુત ? ઇત્યાહ ‘યસ્માત્ સુમુક્તભોગનામપિ’ અતીતવયસાં ઋષિશ્રુઙ્ગપિતૃપ્રભૃતીનાં ‘સમં’ તુલ્યં ‘તત્’ સમ્ભાવનીયદોષત્વમ્ ।’

“વયથી બાલ આત્માઓ માટે દોષોની સંભાવના છે’-એમ જે પૂર્વે કહેવામાં આવ્યું છે તે બરાબર નથી, કારણ કે-તેઓના ‘ઋષિ-શ્રુંગ પિતૃ’ આદિ જેઓએ ભોગોને સારી રીતિએ ભોગવ્યા છે અને જેઓની ભોગવય પણ વીતી ગઈ છે, તેવા ઋષિઓ માટે પણ ‘સંભાવનીય દોષપણું’ તો સરખુંજ છે.”

“કમ્માણ રાયમૂઅં, વેઅંતં જાવ મોહણિજ્ઞં તુ ।

સંભાવણિજ્ઞદોસા, ચિઠ્ઠઈ તા ચરમદેહા વિ ॥ ૬ ॥”

“કર્મણાં રાજભૂતં’ અશુભતયા પ્રધાનમિત્યર્થઃ, ઓધત એવ મિથ્યાત્વાદેરાઅલ્ય ‘વેદાન્તં યાવન્મોહનીયં તુ તિષ્ઠતીતિયોગઃ તુર્વિશેષનાર્થઃ, કિં વિશિનષ્ટિ ? સ્વપ્રક્રિયામાશ્રિત્યૈવં, તન્નાન્તરં ત્વાશ્રિત્ય ભવાભિનન્દિની અવિદ્યા પરિગૃહ્યતે, સમ્ભાવનીયદોષાઃ તાવત્ ચરમ-દેહા અપિ-પશ્ચિમ શરીરા અપિ, તિષ્ઠન્તુ તાવદન્ય ઇતિ ॥”

“૧-જ્ઞાનાવરણીય, ૨-દર્શનાવરણીય, ૩-વેદનીય, ૪-મોહનીય, ૫-આયુષ્ય, ૬-નામ, ૭-ગોત્ર અને ૮-અંતરાય’-આ આકે કર્મોમાં રાખભૂત એટલે

૩૮૪

અશુભપણાથી પ્રધાન એવું જે મોહનીય કર્મ, તેનો મિથ્યાત્વથી આરંભીને વેદ એટલે વિષયાભિલાષાને પેદા કરનાર પુહગત્ત વિશેષ તેનો ક્ષય ન થાય ત્યાં સુધી ચરમશરીરી આત્માઓ એટલે તેજ જીવનમાં સંસારનો અંત કરી મુક્તિપદને પામનારા આત્માઓમાં પણ દોષોની સંભાવના થઈ શકે તેમ છે. શ્રી જૈનશાસન પ્રમાણે જેમ ‘મિથ્યાત્વથી આરંભીને વેદ સુધીનું મોહનીય કર્મ દોષોની સંભાવનાનું કારણ છે’-તેમ ઈતર શાસન પ્રમાણે-‘ન્યાં સુધી સંસારમાં આસક્તિ પમાડનારી અવિદ્યા છે, ત્યાં સુધી દોષોની સંભાવના છે.”

“ તસ્મા ન દિવિસ્વઅવ્વા, કેઇ અણિઅટ્ટિવાયરાદાશ ।

તે ન ય દિક્ષવાવિઅલા, પાયં જં વિસમમેઅંતિ ॥ ૭ ॥”

યસ્માદેવં તસ્માન્ન દીક્ષિતવ્યા-ન પ્રવ્રાજનીયાઃ કેચિદ્ અનિવૃત્તિવાદરેભ્ય આરાત્-ક્ષપકશ્રેણિપ્રક્રમે યાવદનિવૃત્તિવાદરા ન સંજાતાસ્તાવન્ન દીક્ષિતવ્યા ઇતિ સ્વપ્રક્રિયાનુસારેણ તન્ત્રાન્તરપરિભાષયા ત્વાનન્દશક્ત્યનુબોધેનાવાપ્તાણિમાદિભાવેભ્ય આરાદિતિ, તે ચ અનિવૃત્તિવાદરાઃ અવાપ્તાણિમાદિભાવા વા ન દીક્ષાવિકલાઃ-ન પ્રવ્રજ્યાશૂન્યાઃ પ્રાયઃ તત્રાન્યત્ર વા જન્મનિ દ્રવ્યદીક્ષામપ્યાશ્રિત્ય, મરુદેવીકલ્પાશ્ચર્યભાવવ્યવચ્છેદાર્થં પ્રાયોગ્રહણમ્, એતચ્ચ તન્ત્રાન્તરેઽપિસ્વપરિભાષયા ગીયત એવ ‘અત્યન્તમનવાપ્તકલ્યાણોઽપિ કલ્યાણં પ્રાપ્ત’ ઇતિ વ્યનાત્, યદ્-યસ્માદેવં વિષમમેતત્ તતઃ-તસ્માદ્ વિષમં સઙ્કટમેતત્, કિમુક્તં ભષતિ ? દીક્ષાવ્યતિરેકેણ વિશિષ્ટ ગુણા ન ભવન્તિ તદ્વ્યતિરેકેણ ચ ન દીક્ષેતીતરેતરાશ્રયનિરોધઃ ”

“ જે સંભવિત દોષની કલ્પના કરીને દીક્ષા આપવી એ અથોગ્ય ગણાય, તો તો શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનની પ્રક્રિયાને અનુસરીને ક્ષપકશ્રેણિમાં ન્યાં સુધી ‘અનિવૃત્તિવાદર’ નામના ગુણસ્થાનકે વિષયાભિલાષરૂપ વેદનો ક્ષય કરનારા ન થાય, ત્યાં સુધી કોઈને પણ દીક્ષા આપવી જોઈએ નહિ અને તન્ત્રાન્તરની પરિભાષા પ્રમાણે ન્યાંસુધી આનંદશક્તિના અનુભોધે કરીને અણિમાદિક ભાવોની જેઓને પ્રાપ્તિ ન થઈ હોય, તેવા કોઈને પણ દીક્ષા આપવી નહિ. હવે શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનની પ્રક્રિયા પ્રમાણે જોવા ‘અનિવૃત્તિવાદર’ અને તન્ત્રાન્તરની પરિભાષા પ્રમાણે ‘અણિમાદિક ભાવોને પામનારા ’ દીક્ષા વિના હોઈ શકતાજ નથી, કારણ કે-તે ભાવ પામવા

૩૮૫

પહેલાં તે ભાવને પામનાર આત્માએ પ્રાયઃ તેજ ભવમાં અગર તેા તે ભવની પૂર્વના ભવે દ્રવ્ય દીક્ષાને પણ પામવી જોઈએ. આ સ્થળે પ્રાયઃ શબ્દ એટલાજ માટે મૂકવામાં આવ્યો છે કે-‘શ્રી મહેદેવી માતા’ જેવો આશ્રયકારી અનાવ ‘દીક્ષા વિના નથી પમાતો. ‘અનિવૃત્તિઆદર ભાવ’ કે નથી પમાતા. ‘અણિમાદિ ભાવ.’ આ કથનની આડે ન આવે, કારણ કે- શ્રી મહેદેવી માતા તે ભવમાં કે પૂર્વભવમાં દ્રવ્ય દીક્ષાને પામ્યા વિનાજ સધળું પામી ગયાં છે, પણ એ અનાવ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં આશ્રયભૂત ગણવામાં આવે છે. જેવી રીતિએ શ્રી મહેદેવી માતાના અનાવ જેવા અનાવને શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં આશ્રયભૂત અનાવ ગણવામાં આવે છે, તેવીજ રીતિએ શાસનાન્તરમાં પણ પોતાની પરિભાષા દ્વારા ‘કચ્છાણુને નહિ પામેલો પણ મુશીબતે કચ્છાણુને પામ્યો, -આ પ્રમાણેના વચનથી સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. આથી સ્પષ્ટ છે કે-આથી તેા ભારે વિષમ એટલે કષ્ટકારી સ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય છે, એટલે કે-‘દીક્ષા વિના વિશિષ્ટ ગુણોની પ્રાપ્તિ ન થાય અને વિશિષ્ટ ગુણો વિના દીક્ષા અપાય નહિ.’-આ રીતેના ‘ઈતરેતરાશ્રય’ નામનો ભયંકર વિરોધ આવે છે.”

“ વિણાયવિસયસંગા, જમુત્તમિચ્છાઈ તંપિ ણણુતુલ્લં ।

અણાયવિસયસંગાવિ, તમ્મુણા કેઈ જં હંતિ ॥ ૮ ॥”

“ વિજ્ઞાતવિષયસજ્ઞા યદુક્તમિત્યાદિ પૂર્વપક્ષવાદિના તદપિ નચુ તુલ્યં મત્પક્ષેઽપિ, કથમિત્યાહ-અજ્ઞાતવિષયસજ્ઞા અપિ તદ્ગુણાઃ વિજ્ઞાતવિષયસજ્ઞગુણાઃ કેચન પ્રાણિનો યદ્-યસ્માદ્ ભવન્તિ ।”

“ વિષયસુખનો અનુભવ કરનારાજ સારી રીતિએ દીક્ષા પાળી શકે છે, ઈત્યાદિ જે જે પૂર્વ પક્ષવાદીએ કહ્યું છે, તે સધળું અમાના પક્ષમાં એટલે આલદીક્ષાના પક્ષમાં સમાન છે, કારણ કે-વિષયના સંગને નહિ અનુભવનારા એવા પણ કેટલાય આત્માઓ વિષયસંગની વિષમતાના જાણ હોય સારામાં સારી રીતિએ દીક્ષાનું પાલન કરી શકે છે અને લોકમાં અશ-કનીય અતી જગતપૂજ્ય પદે વિરાજે છે, તથા પોતાનું હિત સાધવા સાથે અનેકાનેક યોગ્ય આત્માઓને સન્માર્ગના પૂત્રરી અનાવે છે.”

“ અઘ્માસજણિઅપસરા, પાયં કામા પ તઁભવઁભાસો ।

અમુદ્ધપવિત્તિણિમિત્તા, તેસિં નો સુંદરતરા તે ॥ ૯ ॥”

“ અભ્યાસજનિતપ્રસરા:-આસેવનોદ્ભૂતવેગાઃ પ્રાયઃ કામાશ્ચ-વાહુલ્યેન કામા એવંવિધા વર્તન્તે, તદ્દવાભ્યાસઃ અશુભપ્રવૃત્તિનિમિત્ત-

૩૮૬

સ્તેષાં ન વિદ્યતે, અન્યભવાભ્યાસસ્તુ મનાઃ વિપ્રકૃષ્ટ ઇતિ, સુન્દરતરા-
સ્તે-શોભનતરાસ્તે અજ્ઞાત વિષયસજ્ઞાઃ ।”

“ઘણું કરીને કામો સેવવાથીજ વૃદ્ધિને પામનારા છે, માટે તેજ આત્માઓ અત્યંત સારા છે કે-જેઓ બાલવયથીજ યોગ્ય માતાપિતાના પ્રતાપે તથા પોતાના પરિપૂર્ણ પુણ્યોદયે દીક્ષાને પામીને સદ્ગુરુઓની સેવામાં રહી શક્યા છે, કારણ કે-કામોને વધારનાર જે અભ્યાસ તે આ ભવમાં તો તેઓને થયોજ નથી અને પરભવમાં થયેલો તે તો દૂર છે, એટલે કે-વગર નિમિત્તે યાદ આવે તેમ નથી અને દીક્ષામાં તો સદ્ગુરુઓની નિશ્રામાં રહી સાધુપણની ઉત્તમ આરાધનામાં અને તત્ત્વજ્ઞાનના અભ્યાસમાં રક્ત રહેવાનું હોય, પ્રાયઃ તેવાં નિમિત્તો મળવાં પણ નથી.”

“અસુહો અ મહાપાવો, સંસારો તત્પરિવ્રજ્યણિમિત્તં ।

બુદ્ધિમયા પુરિસેણં સુદ્ધો ધર્મ્મો અ કાયવ્વો ॥ ૧૧ ॥

“અશુભશ્ચ મહાપાપઃ સંસારસ્તત્પરિક્ષયનિમિત્તં-સંસાર પરિક્ષય-
નિમિત્તં બુદ્ધિમતા પુરુષેણ શુદ્ધો ધર્મસ્તુ કર્તવ્યઃ, શુદ્ધ એવ ચારિત્ર-
ધર્મ્મઃ સ્વપ્રક્રિયા, અપ્રવૃત્તિરૂપસ્તુ તન્ત્રાન્તરાનુસારેણ ।”

“આ સંસાર અશુભ છે અને મહા પાપરૂપ છે, માટે તેનો પરિક્ષય એટલે તેનાથી પોતાના આત્માની મુક્તિ કરવા માટે શુદ્ધિમાન પુરૂષે એક શુદ્ધ ધર્મ કરવો એજ યોગ્ય છે. એ કરવા યોગ્ય શુદ્ધધર્મ શ્રાવિનશાસનની પ્રક્રિયાદ્વારા ‘ચારિત્રધર્મ’ કહેવાય છે અને શાસનાન્તરને અનુસારે ‘અપ્રવૃત્તિરૂપ’ ધર્મ કહેવાય છે.”

“અન્નં ચ જીવિત્તં જં, વિચ્છુલયાદોવચંચલમસારં ।

વિઅજણસંવંધોઽવિ અ, સદા તઓ ધમ્મમારાહે ॥ ૧૨ ॥”

“અન્યથા જીવિતં યત્-યસ્માદ્ વિચ્છુલતાટોપચચ્ચલં સ્થિતિતંઃ
અસારં સ્વરૂપતઃ પ્રિયજનસમ્બન્ધોઽપિ ચ એવમ્મુત એવ, યતથૈવં સદા
તતો ધર્મમારાધયેત્-ધર્મ કુર્યાત્ ।”

“બીજા વાત એ કે-જે કારણથી આ જીવિત છે તે પણ જેવી રીતિએ બીજાનીરૂપ લેતાનો આટોપ ચંચલ છે, તેવી રીતિએ વિજળીના ચમકારા માદક સ્થિતિથી ચંચલ છે તથા સ્વસ્થી અસાર છેઃ અને પ્રિય જનેનો સંબંધ પણ તેવોજ છે, એટલે સ્થિતિથી અસ્થિર છે અને સ્વરૂપથી અસાર છે, તે કારણથી સદાને માટે એક ધર્મનીજ આરાધના કરવી જોઈએ.”

“ મોક્ષોઽવિ તપ્ફલં ચિત્ર, નેત્રો પરમત્થો તથાપિ ।

ધમ્મો ચિત્ર કાયવ્વો, જિજ્ઞાસો અપમત્તેણ । ૧૩ ।”

“ મોક્ષત્થ તત્ફલમેવ-ધર્મફલમેવ જ્ઞેયઃ પરમાર્થતઃ, યતશ્રવમતઃ તદર્થમપિ-મોક્ષાર્થમપિ ધર્મ એવ કર્તવ્યઃ જિજ્ઞાસુ, ચારિત્રધર્મઃ, અપમત્તેન ઇતિ । ”

“ મોક્ષને પણ પરમાર્થથી ધર્મના ફલરૂપને બાબતે જોઈએ, એટલે કે-મોક્ષ પણ ધર્મની આરાધનાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે મોક્ષની પ્રાપ્તિ માટે પણ અપ્રમત્ત થઈને શ્રી જિનેશ્વરદેવેએ કહેલો ચારિત્રધર્મ એજ કરવા યોગ્ય છે. ”

“તદ્અમુક્ત મોગદોષા, ઇચ્છાઈ જમુક્તમુક્તિમિત્તમિદં ।

ઇયરેસિં દુટ્ટયરા, સમ્માઈયા જઓ દોસા ॥૧૪॥”

“તથા અમુક્તમોગદોષા ઇત્યાદિ યદુક્તં પૂર્વપક્ષવાદિના ઉક્તિ-માત્રમિદં વચનમાત્રમિત્યર્થઃ, કિમિત્યત આહ-ઇતરેષાં તુમુક્તમોગાનાં દુષ્ટતરાઃ સ્મૃત્યાદયો યતો દોષાઃ ।”

“ તથા અમુક્ત ભોગી આત્માઓને કૌતુક આદિ દોષો થવાનો સંભવ છે -ઈત્યાદિ જે પૂર્વપક્ષવાદીએ કહ્યું છે તે માત્ર કહેવા માત્રજ છે, એટલે કે-એ કથનમાં કશુંજ વાસ્તવિકપણું નથી, કારણ કે-ઉલ્ટી ભુક્તભોગી આત્માઓને તો ભોગવેલી વસ્તુઓની સ્મૃતિ આદિ અતિશય દુષ્ટ દોષો થવાનો સંભવ છે. ”

“ઇયરેસિં બાલભાવપ્પમિદં, જિજ્ઞાસુભાવિઅમર્ણં ।

અણમિણ્ણાણ ચ પાયં, વિસણ્ણુ ન હંતિ તે દોસા ॥૧૫॥”

“ઇતરેષાં-અમુક્તમોગાનાં બાલભાવપ્રભૃતિ બાલ્યાદારમ્ય જિન-વચનભાવિતમતીનાં સતાં વૈરાગ્યસમ્ભવાત્ અનભિજ્ઞાના ચ વિષયસુખસ્વ પ્રાયો ન ભવન્તિ તે દોષાઃ-કૌતુકાદયઃ ઇતિ ।”

“ ઈતર એટલે જેઓએ ભોગો નથી ભોગવ્યા અને આત્મકાલથીજ શ્રી જિનેશ્વરદેવાનાં વચનોથી જેઓની મતિ ભાવિત થઈ છે, તેઓને વૈરાગ્યનો સંભવ હોવાથી અને જેઓ વિષયસુખના અનભિજ્ઞ છે, તેઓને તો કૌતુક એટલે વિષયસુખોને ભોગવવા માટેની ઉત્સુકતા આદિ દોષો પ્રાયઃ થતાજ નથી. ”

“તમ્હા ઉ સિદ્ધમેઅં, જહણ ઓ મળિયવયજુઆ જોગા ।”

“યસ્માદેવં તસ્માત્ સિદ્ધમેતત્-જઘન્યતો મળિતવયોયુક્તાઃ અ-
ષ્ટવર્ષા યોગ્યા વ્રજ્યાયાઃ ।”

“એ વાત સર્વ પ્રકારે સિદ્ધ છે કે-જઘન્યથી અમે જે ઉમ્મર કહી
આવ્યા તે એટલે આઠ વરસની ઉમ્મરવાળા શ્રી જિનેશ્વરદેવેએ દરમાવેલી
દીક્ષાને માટે યોગ્ય છે.”

આ ઉપરથી જોઇ શકાય છે કે-આઠદીક્ષાનો ચાર પ્રકારે વિરોધ
કરવામાં આવ્યો છે, એ ચારેનાં સ્પષ્ટ સમાધાનો અપાયાં છે.

વિરોધ

સમાધાન

- ૧ આળકો દીક્ષા માટે આળક ચારિત્ર કર્મના ક્ષયોપશમ ભાવથી
હોવાથીજ યોગ્ય નથી. ઉત્પન્ન થાય છે માટે ચારિત્રની સાથે
આલભાવનો વિરોધ હોઈ શકે નહિ,
કારણ કે-વયને અને ચારિત્ર મોહનીય
કર્મના ક્ષયને કાંઈ સંબંધ નથી.
- ૨ આળકો જે દીક્ષિત થાય તો દોષોની સંભાવનાનો સંબંધ યૌવન
યૌવનમાં તેઓ માટે અનેક પ્રકારના વય સાથે નહિ, પરંતુ અવિવેક સાથે
દોષો થવાની સંભાવના છે. છે. એટલે કોઈ પણ અવસ્થામાં
અવિવેકનો અભાવ એજ ગુણવૃદ્ધિપણું છે.
- ૩ અર્થ અને કામ પુરૂષાર્થને પણ અર્થ અને કામ પુરૂષાર્થ સંસારના
તેના તેના સમયે સેવવા જોઈએ. કારણ હોઈ અસંવ્ય છે અને ધર્મ
તથા મોક્ષ ઉપાદેય છે. શુદ્ધ ધર્મ
શ્રી જિનશાસનની પ્રક્રિયા દ્વારા ચારિત્ર
ધર્મ કહેવાય છે.

- ૪ ભુક્તભોગી આત્માઓજ દીક્ષા
માટે યોગ્ય છે.

ભુક્તભોગી કરતાં અભુક્તભોગી
આત્માઓ દીક્ષા માટે વધારે યોગ્ય
છે, કારણકે ભુક્તભોગીને તો ભોગવેલી
વસ્તુઓની સ્મૃતિ આદિ અતિશય
દુષ્ટ દોષો થવાનો સંભવ છે. અને
અભુક્ત ભોગીએ તો ભોગો નહિ
ભોગવેલા હોવાથી તેમજ આસ્યકાળ-
થીજ શ્રી જિનવચનોથી તેમની મતિ
ભાવિત થએલી હોઈને તેમને વૈરાગ્યનો
સંભવ હોવાથી તેઓને કૌતુક એટલે
વિષયસુખોને ભોગવવાની ઉત્સુકતા
આદિ દોષો પ્રાયઃ થતાજ નથી.

૩૮૯

બાલ દીક્ષાની મહત્તા—

“આવાલ ભાવઓ જે ગુરુપામુલાડ લદ્ધ સિક્કવ દુગા ।

નિચ્છય વ્યવહાર વિઝુ તે વટ્ટાવંતિ તિથ્થદિઢિ ॥૧૫૦॥”

“આવાલ ભાવોત્તિ યે આવાલ ભાવત્તઃ વાલ્ય મારમ્ય ગુરુ પા-
દમુલાત્ લબ્ધશિક્ષાદ્વિકા પ્રાપ્તગ્રહણાઽઽસેવના રૂપશિક્ષાદ્વાસ્તે નિશ્ચય
વ્યવહાર વિદઃ ગૃહીતનય દ્વય પરમાર્થાઃ સન્તસ્તિર્થ સ્થિતિં વર્તયન્તિ
નાન્યે જ્ઞાનાભ્યાસાધીનત્વાત્તત્પ્રવર્તનસ્ય ॥૧૫૦॥”

ગુરુતત્ત્વવિનિશ્ચયે વાચકવર શ્રી યશોવિજયજી ગણિઃ.

‘બાલકાળથી આરંભીને જેઓએ સદ્ગુરુની સેવામાં રહીને ‘ગ્રહણ
શિક્ષા’ અને ‘આસેવન શિક્ષા’ આ બે શિક્ષાઓ ગ્રહણ કરી છે.
તેઓ નિશ્ચય અને વ્યવહાર એ બન્નેય નયોના પરમાર્થને ગ્રહણ કરનારા
થઈને તીર્થની સ્થિતિને વર્તાવી શકે છે, પણ બીજા વર્તાવી શકતા નથી,
કારણ કે તીર્થનું પ્રવર્તન એ જ્ઞાનાભ્યાસને આધીન છે.’

કુટુમ્બત્યાગ કરવામાં પાપ નથીજ !

ભગવાન્ હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ
શંકા-સમાધાનરૂપે કરેલું તેનું સ્પષ્ટિકરણ.

*

અળે ગિહાસમં ચિય ચિંતિ પહાણંતિ મંદબુદ્ધિયા ।

જં ઉવજોવંતિ તયં નિયમા સઘ્વેઽવિ આસમિણો ॥૭૪॥

ઉવજીવણાકયં જઈ પાહણં તો તઓ પહાણયરા ।

હલકરિસગપુઢવાઈ જં ઉવજોવંતિ તે તેઽવિ ॥૭૫॥

સિઅ ણો તે ઉવગારં કરેસુ એતેસિં ધમ્મનિરયાણં ।

એવં મન્નંતિ તઓ કહ પાહણં હવઈ તેસિં ? ॥૭૬॥

તે ચેવ તેહિં અહિઆ કિરિયાએ મંનિણ કિં તથ્ય ? ।

ણાણાઈવિરહિઆ અહ ઇઅ તેસિં હોઈ પાહણં ॥૭૭॥

તાણિ ય જઈણ જમ્હા હંતિ વિમુદ્ધાણિ તેણ તેસિં તુ ।

તં જુત્તં આરંભો અ હોઈ જં પાવહેઉત્તિ ॥૭૮॥

અળે સયણવિરહિઆ ઇમીએ જોશગત્તિ એતથ મળંતિ ।

सो पालणीय गो किलःतच्चाए होइ पावं तु ॥७९॥
 सोगं अकंदण विलवणं च जं दुक्खिओ तआ कुणइ ।
 सेवइ जं च अकज्ज तेण विणा तस्स सो दोसो ॥८०॥
 इअ पाणवहाईआण पावहेउत्ति अह मयं तेऽवि ।
 णणु तस्स पालणे तह ण होति ते ? चिंतणीअमिणं ॥८१॥
 आरंभमतरेणं ण पालणं तस्स संभवइ जेणं ।
 तंमि अ पाणवहाई नियमेण हवति पयडमिणं ॥८२॥
 अण्णं च तस्स चाओ पाणवहाइ व गुरुत्तरा होज्जा ? ।
 जइ ताव तस्स चाओ को एत्थ विसेसहेउत्ति ॥८३॥
 अह तस्सेव उ पीडा किं णो अण्णेसि पालणे तस्स ? ।
 अह ते पराइ सोऽविहु सतत्तचिंताइ एमेव ॥८४॥
 सिअ तेण कयं कम्मं एसो नो पालगोत्ति किं ण भवे ? ।
 ता नूणमण्णपालगजोगं चिअ तं कयं तेण ॥८५॥
 बहुपीडाए अ कहां थेवसुहं पडियाणमिद्वति ? ।
 जलकट्ठाइगयाण य बहूण घाआ तदच्चाए ॥८६॥
 एवावहा उ अह त सिद्वत्ति न तत्थ होइ दोसो उ ।
 इअ सिद्विवायपक्खे तच्चाए णणु कहां दोसो ? ॥८७॥
 तो पाणवहाईआ गुरुतरया पावहेउणो नेआ ।
 स णस्स पालणंमि अ नियमा एइत्ति भणियमिणं ॥८८॥
 एवंपि पावहेऊ अप्पयरो णवर तस्स चाउत्ति ।
 सो कह ण होइ तस्सा धम्मत्थं उज्जयमइस्स ? ॥८९॥
 अब्भुवगमेण भणिअं णउ विहिचाओऽवि तस्स हेउत्ति ।
 सोगाइमिवि तेसिं मरणे व विमुद्धचित्तस्स ॥९०॥
 अण्णे भणंति धन्ना सयणाइजुआ उ होति जोगत्ति ।
 संतस्स परिच्चागा जम्हा ते चाइगो हुंति ॥९१॥
 जेषुण तप्परिहीणा जाया दिव्वाओ चेव भिक्खागा ।
 तह तुच्छभावओ चिअ कहण्णु ते होति गंभोरा ॥९२॥
 मज्जंति अ ते पायं अहिअयरं पाविऊण पज्जायं ।

३८१

लोगं।म अ उवघाओ भोगाभावा ण चाइ य ॥९३॥
 एयंपि न जुत्तिखमं विण्णेअं मुद्धविम्हयकरं तु ।
 अविवेगपरिच्चाया चाइ जं निच्छयनयस्स ॥९४॥
 संसारहेउभूओ पवत्तगो एस पावपक्खंमि ।
 एअंमि अपरिचित्ते किं कीरइ वज्झचाएणं ? ॥९५॥
 पालेइ साहुकिरिअं सो सम्मं तंमि चेव चत्तंमि ।
 तब्भावंमि अ विहलो इअरस्स कओऽवि चाओत्ति ॥९६॥
 दीसंति अ केइ इहं सइ तंमी वज्झचायजुत्ताऽवि ।
 तुच्छपवित्ती अफलं दुहावि जीवं करेमाणा ॥९७॥
 चइऊण घरावासं आरंभ परिग्गहेसु वट्ठंति ।
 जं सन्नाभेएणं एअं अविवेगसामत्थं ॥९८॥
 मंसनिवित्तिं काउं सेवइ दंतिकथंति धणिभेआ ।
 इअ चइऊणारंभं परववएसा कुणइ वालो ॥९९॥
 पयइए सावज्जं संतं जं सच्चहा विरुद्धं तु ।
 धणिभेअंमिवि महुरगसी अलिगा इव्व लगोम्मि ॥१००॥
 ता कीस अणुमओ सो उवएसाइंमि कूवनाएणं ? ।
 गिहिजोगो उ जइस्स उ साविक्खस्सा परट्ठाए ॥१०१॥
 अण्णाभावे जयणाए मग्गणासो हविज्ज मा तेणं ।
 पुव्वकयाययणाइसु ईसिं गुणसंभवे इहरा ॥१०२॥
 चेइअकुलगुणसंघे आयरिआणं च पवयणसुए अ ।
 सव्वेगुवि तेण कयं तवसंजमसुज्जमंतेण ॥१०३॥
 एत्थ यऽविवेगचागा पवत्तइ जेण ता तओ पवरो ।
 तस्सेव फलं एसो जो सम्मं वज्झञ्चाउत्ति ॥१०४॥
 ता थेवमिअं कज्जं सयणाइजुओ नवत्ति सइ तम्मि ।
 एत्तो चेव य दोसा ण हुंति सेसा धुवं तस्स ॥१०५॥

૩૯૨

સુતં પુણ વવહારે સાહીણે વા (ળતા) તવાઙમાવેણં ।

હૂ અવિસદ્ધત્થમ્પી અન્નોઽવિ તઓ દવ્વઙ ચાઈ ॥૧૦૬॥

કો વા કસ્સ ન સયણો ? કિં વા કેણં ન પાવિઆ ભોગા ? ।

સંતેસુવિ પઙ્કિવંધો દુટ્ઠોત્તિ તઓ ચણ્ણઅવ્વો ॥૧૦૭॥

વળ્ણા ય ઉભયજુત્તા ધમ્મપવિત્તીઈ હંતિ અન્નેસિં ।

જં કારણમિહ પાયં કેસિંચિ કયં પસંમેણં ॥૧૦૮॥

શ્રી પંચવસ્તુકે શ્રી હરિભદ્રસૂરિઃ ।

“કેટલાક મંદબુદ્ધિવાળા લોકો જે ગૃહસ્થપણું છે તેજ ઉત્તમ છે એમ કહે છે. એવું કહેવામાં તેઓ કારણ જણાવે છે કે સર્વે પણુ આશ્રમવાલા અર્થાત સાધુસન્યાસી સુદ્ધાં તે ગૃહસ્થપણુને આધારેજ પોતાનો નિર્વાહ કરે છે, આવા પક્ષના ઉત્તરમાં કહે છે કે જે આધારની મુખ્યતા હોય તો ખેડુત, હજી અને પૃથ્વી (માટી) જેવા પદાર્થોજ ઉત્તમ હોવા જોઈએ, કારણ કે-તે ગૃહસ્થો પણુ તેને આધારેજ પોતાનો જીવનનિર્વાહ ચલાવે છે. કદાચ બીજાઓ તરફથી કહેવામાં આવે કે તે ખેડુત વગેરે એમ નથી માનતા કે અમે આ ધર્મપ્રવીણ લોકોને ઉપકાર કરીએ ને એવો ઉપકાર કરવાનો વિચાર ન હોવાથી ખેડુત વગેરેને ઉત્તમ કહી શકાય નહિ. આ મુદ્દાના ઉત્તરમાં કહે છે કે તે ખેડુત વગેરે બીજા ગૃહસ્થો કરતાં ઉપકારની ક્રિયાએ કરીને વધારે છે તો ત્યાં ઉપકારની સુદ્ધિની શી જરૂર છે ? કદાચ કહેવામાં આવે કે તેઓ જ્ઞાનાદિએ રહિત હોવાથી ક્રિયાએ અધિક હોવા છતાં તે ઉત્તમ ગણાય નહિ. તો શાસ્ત્રકાર કહે છે કે ત્યારે તો આજ્ઞાદિકનુંજ પ્રધાનપણું માનવું એજ શ્રેયસ્કર છે અને જ્યારે જ્ઞાનાદિકનું મુખ્યપણું છે તો પછી સાધુઓને તો તે જ્ઞાનાદિક વાણાં શુદ્ધ હોય છે માટે ગૃહસ્થો કરતાં સાધુઓનુંજ ઉત્તમપણું યોગ્ય છે. ગૃહસ્થોમાં જેમ કસ્યાણુની સુદ્ધિપૂર્વક જ્ઞાનાદિક નથી તેમજ તેઓ જે છએ કાયાનો આરંભ કરે છે તે જરૂર પાપનું કારણ છે, માટે ગૃહસ્થાશ્રમને કાષ્ઠપણુ પ્રકારે ઉત્તમ કહી શકાયજ નહિ.

કેટલાક માનતા હતા કે જેઓને સ્ત્રી, પુત્ર, માતાપિતા અને ભાઈ વગેરે પરિવાર ન હોય તેઓએજ દીક્ષા લેવી યોગ્ય છે. કારણ કે તે માતાપિતા વગેરે કુટુંબ તે દીક્ષા લેનાર જરૂર પાળવા યોગ્ય છે અને ભરણ પોષણ કરતા યોગ્ય એવા તે કુટુંબનો ત્યાગ કરવાથી તે દીક્ષા લેનારને પાપ

૩૮૩

લાગે. વળી તે કુટુંબ દીક્ષિતના વિયોગે દુઃખી થઈ શોક કરે, આક્રંદન કરે, વિજ્ઞાપ કરે તેમજ તે પોષકના વિયોગે સ્ત્રી આદિ જે અપકૃત્ય કરે, તે યજ્ઞ પાપ તે દીક્ષિતને લાગે, માટે તે કુટુંબવાલાએ દીક્ષા લેવી સારી છે, તે એવી રીતે જ કે કુટુંબવાળાને જે હિંસાદિક કાર્યો કરવાં પડે, તે પણ પાપનું કારણ નથી, અર્થાત્ હિંસાદિક કાર્યો પાપનાં કારણ નથી, એમ માનવું જોઈશે. કદાચ કહેવામાં આવે કે તે હિંસાદિક કાર્યો પણ પાપનાં સાધનજ છે, તો પછી કુટુંબના પાલનમાં તે હિંસાદિક જે પાપનાં કારણ છે, તે કેમ ન હોય? આ વાત વિચારવા જેવી છે, કારણ કે આરંભાદિ કર્યા વિના કુટુંબનું પાલન થવું સંભવિત જ નથી, અને તે આરંભમાં હિંસાદિક તો જરૂર થાય છે, તે તે વાત પ્રકટ જ છે. શાસ્ત્રકાર મહારાજ વાદીને પૂછે છે કે કુટુંબનો ત્યાગ કરવો તેને પાપ માને છે અને હિંસાદિક કાર્યોને પણ પાપ માને છે, તો તે એમાં મોટું પાપ કયું? જો એમ કહેવામાં આવે કે હિંસાદિકના પાપો કરતાં પણ કુટુંબનો ત્યાગ કરવો-એ વધારે પાપ છે, તો એવું કહેવામાં કાંઈ વિશેષ કારણ છે? કદાચ એમ કહો કે જે કુટુંબનો દીક્ષિત ત્યાગ કરે છે તે કુટુંબને પીડા થાય છે, તો શાસ્ત્રકાર મહારાજ કહે છે કે શું કુટુંબને પાલન કરવામાં બીજા જીવોની હિંસાને પીડા નહિ થાય? કદાચ એમ કહેવામાં આવે કે તે હણતા જીવો કાંઈ દીક્ષિતના સંબંધી નથી, એટલે જુદા છે. તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે તે કુટુંબી લોક પણ પરમાર્થને જાણનારની બુદ્ધિએ તો જુદા જ છે; અર્થાત્ જુદા એવા બીજા જીવોને મારવામાં પણ પાપ નથી, તો પછી પરમાર્થથી જુદા એવા કુટુંબીજનને દીક્ષા લેનારો છોડે અને તેમાં તે કુટુંબીને પીડા થાય, તેમાં પાપ શી રીતે માનવું? કદાચ એમ કહેવામાં આવે કે-તે કુટુંબીઓએ એવું કર્મ કરેલ છે કે એ અમારો પાલક અને અમે એનાથી પદ્માનંદ થયા, એમ કેમ ન હોય? એના ઉત્તરમાં કહે છે કે-જ્યારે તે તેનો ત્યાગ કરે છે, ત્યારે જરૂર તે કુટુંબીજનનું કર્મ બીજાથી જ પાલન થવાનું છે એમ નક્કી સમજવું. કદાચ એમ કહેવામાં આવે કે કુટુંબના ઘણા મનુષ્યોને પીડા થાય જે એક દીક્ષા લેનારને સુખ થાય તે સારું ગણાય નહિ. એના સમાધાનમાં કહે છે કે જલકાષ્ટ વગેરે ઘણા જીવોની વિરાધના તે કુટુંબનો ત્યાગ નહિ કરવાથી થાય તેમ છે, તે કેમ વિચારાવું નથી? વાદી એમ કહે કે-પરમેશ્વરે જલ વગેરેને તો પીવા આદિ માટે બનાવ્યાં છે, માટે તે જલ વગેરેની વિરાધનામાં કાંઈ દોષ નથી. ત્યારે ઉત્તર દે છે કે-એમ સૃષ્ટિવાદ માનવામાં આવે તો તે કુટુંબનો ત્યાગ પણ ઈશ્વર જ કરાવે છે, એમ શા માટે ન માનવું? ખરી રીતે તો જીવહિંસાદિ કાર્યો મોટા પાપનાં કારણો જાણવા ને કુટુંબના પાલનમાં તો જરૂર જીવ-હિંસાદિક કરવાં પડે છે, તે માટે તે કુટુંબનો ત્યાગ કરવો જ ઉચિત છે. વાદી કહે છે કે-એમ માનીએ તો પણ તે કુટુંબનો ત્યાગ અદ્ય પાપનું

૩૯૪

કારણ તો છે જ ને તે ધર્મને માટે તૈયાર થએલને તે થોડું પણ પાપ કેમ ન લાગે ? શાસ્ત્રકાર ઉત્તર આપે છે કે અબ્યુપગમ સિદ્ધાંત એટલે કે જે કબુલ ન કરવી હોય, છતાં પરીક્ષા ખાતર જે કબુલ કરવામાં આવે તેની અપેક્ષાએ આ અથ્થ પાપનો સિદ્ધાંત જણાવ્યો છે, પણ તત્ત્વની અપેક્ષાએ તો વૈરાગ્યાદિ કારણથી તે કુટુંબનો ત્યાગ કરવો તે કુટુંબને શોકાદિક થાય તો પણ લેશ પણ પાપનું કારણ નથી. જેમ અન-શનાદિ આદરીને આહાર, ઉપધિ, કુટુંબ બધાને વોસરાવીને મરનાર એવા નિર્મલ ચિત્તવાલાને કુટુંબીલોક ક્લેશ કરે તોપણ કર્મબંધન નથી, તેમ અહીં પણ વિધિથી કુટુંબનો ત્યાગ થાય તેમાં લેશ પણ દોષ નથી.

જેવી રીતે કેટલાક કુટુંબવાળાને દીક્ષા ન આપવી જોઈએ એમ કહે છે, તેવી રીતે કેટલાક કહે છે કે-જે મનુષ્યો માતાપિતા આદિ કુટુંબવાદા હોય તેઓજ દીક્ષાને લાયક ગણાય. વળી શાસ્ત્રકાર પણ **‘સે હુ ચાહતિ વુચ્ચહ’** એ વાક્યદ્વારાએ વિદ્યમાન કુટુંબાદિનો ત્યાગ કરવો તેજ ઉચિત છે એમ જણાવે છે. વળી જેઓ કુટુંબાદિથી હીન તે તો કર્મથીજ ભિખારી થયા છે ને તેવા તુચ્છ સ્વભાવવાળા હોવાથી તેઓ ગંભીર કેમ બને ? તેમજ તેવા સાધુ પ્રાપ્તે ઉચ્ચ પદની પામીને મદ કરનારા થાય છે અને લોકોમાં પણ તેનો આદર થતો નથી, તેમ શાસ્ત્રદષ્ટિએ પણ તેને પહેલા ભોગ મળ્યા નહોતા, માટે તે ત્યાગી કહેવાય નહિ. અહીં શાસ્ત્રકાર મહારાજ કહે છે કે-વાદીનું આ કથન મૂર્ખોને ભલે આશ્ચર્ય કરાવનાર હોય પણ કુટુંબવાળું તો નથીજ, કારણકે નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ અવિવેકને ત્યાગ કરનાર તેજ ત્યાગી છે, કારણકે સંસારને વધારનાર અવિવેકી છે ને તે અવિવેક પાપનું પોપણ કરનાર છે. એવા અવિવેકને જ ન્યારે છોડી દીધો તો પછી બાકી ત્યાગ કરીને શું ? દીક્ષિત મનુષ્ય તે અવિવેક છોડે તોજ સારી રીતે સાધુક્રિયા પાળી શકે અને જે અવિવેક છોડવામાં ન આવ્યો હોય, તો ભોગાદિનો ત્યાગ કર્યો હોય, તે પણ નકામો જ છે. આ સંસારમાં કેટલાક અવિવેકવાળા છતાં બાકી ત્યાગવાળા તુચ્છ પ્રવૃત્તિવાળા દેખાય છે, પણ તેવા મનુષ્યો પોતાના બલે પ્રકારના જીવનને નિષ્ફલ જનાવે છે. જેઓ ગૃસ્થપણું છોડીને માવ નામનો ભેદ કરીને અનેક આરંભ અને પરિવ્રહમાં પ્રવર્તે છે તે અવિવેકનુંજ સામર્થ્ય છે. જેમ માંસનાં પચ્યાખાણ કરીને દંતિક એટલે દાંતને સાફ કરનાર છે, એમ કહીને શબ્દ માત્રના ભેદથી માંસનું સેવન કરે છે-તેમ મૂર્ખ મનુષ્યો ગુહનો આરંભ છોડીને ખીજ ત્રીજ ખ્હાનાથી તે આરંભ પરિવ્રધને સેવે છે, જે સર્વથા પ્રકૃતિથી સાવધ હોઈ તે સર્વથા વિરૂદ્ધ છે. જેમ લોકમાં મધુકર શીતલિકા વગેરે શબ્દો સારા છતાં તે દરદો હેરાનજ કરે છે, તેમ અહીં પણ શબ્દ માત્રના ભેદથી સાવધનું સેવન કરવું, તે બાલકનુંજ કાર્ય છે.

૩૯૫

વાદી શંકા કરે છે કે—ત્યારે આરંભાદિ કોઈ પ્રકારે સારા નથી તો તે આરંભવ્યસ્તવ આદિમાં કૂપ દ્રષ્ટિ કેમ હિત દેનારો કહ્યો છે ? આના ઉત્તરમાં કહે છે કે એ કવ્યસ્તવ ગૃહસ્થોને લાયક છે, અને સાપેક્ષ યતિને તો પરોપકારને માટેજ હોય છે. ત્યારે કોઈપણ બીજો તે કાર્ય કરનાર ન હોય, ને તે કાર્ય કર્યા વિના માર્ગનો નાશ થતો હોય, ત્યારે પહેલેથી કરેલાં ચૈત્યો આદિમાં કંઈક ગુણની સંભાવનાથી તે ચૈત્યાદિનાં કાર્ય કરવા જેવાં હોય છે. બાકી તો ચૈત્ય, કુલ, સંઘ, આચાર્ય, પ્રવચન અને શ્રુત એ બધાનું કાર્ય તેણે કયું સમજવું કે જેણે તપ સંયમમાં ઉદ્યમ કર્યો. અહીં પણ અવિવેકનો ત્યાગ કરીને જે માટે પ્રવૃત્તિ થાય છે તેથી તે શ્રેષ્ઠ છે. તે વિવેકનુંજ આ ફલ છે કે જે સારી રીતે બાલ્યનો ત્યાગ થાય છે. એટલે કે જે અવિવેકનો ત્યાગ કર્યો તો પછી તે કુટુંબવાળો છે કે નહિ, એ વિચાર તો હિસાબમાંજ નથી અને આજ કારણથી એટલે અવિવેકનો ત્યાગ કરવાથીજ બીજા પણ કોઈ ભતના દોષો તે અવિવેક ત્યાગ કરનારને નથી. ‘સે હુ ચાહતિ’ એ સૂત્ર તો વ્યવહારથી ભોગ સામગ્રી સ્વાધીન હોય તો તપ આદિ થવાને લીધે કહેલ છે. ભાવથી તો ત્યાં કહેલો હુ શબ્દ અપિ શબ્દના અર્થમાં છે ને તેથી તે સ્વાધીન ભોગવાળા સિવાયનો બીજો પણ ત્યાગી હોય છે એમ બાણનું અથવા જગત્માં કોણ કોનો સ્વજન નથી, કોને ભોગો નથી મળ્યા ? તે ભોગાદિ છતાં તેમાં દુષ્ટ એવો મમત્વ ભાવ થાય છે, તેથી તે છોડવો જોઈએ. જે કે ઉભય સંપન્ન લોકો બીજાઓને ‘ધર્મપ્રવૃત્તિનું’ કારણ પ્રાપ્ત અને છે, પણ તેટલા માત્રથી દીક્ષાના અર્થિ તે હોવાજ નોંધવો એવો નિયમ નથી. વધારે કહેવાથી સર્થ—એમ કહી બંને પ્રકરણનો ઉપસંહાર કર્યો. ”

શિષ્ય નિષ્કેટિકા ક્યારે ?

નિષ્કેટિકા દોષ ક્યાં સુધી ? એ સંબંધમાં શાસ્ત્રકારોએ લખ્યું છે કે—સોળ વર્ષની અંદરનો કોઈ હોય, એને માતાપિતાની આજ્ઞા વિના જે સાધુ દીક્ષા આપે, એને નિષ્કેટિકા નામનો ૧૮ મો દોષ લાગે. ૧૬ વર્ષની ઉપર શાસ્ત્ર દષ્ટિએ સ્વતંત્ર છે. આથી સ્પષ્ટ છે કે—સોળ વરસની પહેલાંનાને આજ્ઞા વિના દીક્ષા આપે, તેનેજ શાસ્ત્રદષ્ટિએ નિષ્કેટિકા લાગે. શાસ્ત્રોમાં આ રીતે સ્પષ્ટ અક્ષર છે. જૂઓ શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓ ફરમાવે છે કે—

“સેહણિષ્કેડિયં જો કરેતિ સો તતિયં વયં અંદિણ્ણા દાણવે-
રમણં અતિચરતિ ! તં કેરિસં કહં વા ણિષ્કેડંતો તતિયવ્વતં અતિ-
ચરતિ ? ”—“અપદુ ગાહા” અપદુપ્પન્નો—અટ્ટવરિસો, કિંવાઽધિકો

વા બિરદવરિસૂળં વા સોલસવરિસૂળં અવંજનજાતં × × × અમ્મા-
પિતિઅવિદિન્નં । તત્થ વા ગામે અન્નત્થ વા તુળ કપ્પતિ પંચાવેતું ।”

—શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધાર.

પ્રશ્ન—“ જે સાધુ શિષ્યનિષ્કેટિકાને કરે છે, તે સાધુ ‘અદત્તાદાન
વિરમણ’ એટલે ‘નહિ આપેલી વસ્તુને બ્રહ્મણ કરવાનો ત્યાગ’ નામના
ત્રીજા વ્રતને અતિચાર લગાડે છે : એટલે કે દૂષિત કરે છે. ’ તો કેવાને
અને કેવી રીતિએ લઈ જતા સાધુ ત્રીજા વ્રતને અતિચાર લગાડે છે ? ”

ઉત્તર—ઉપરના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતાં શાસ્ત્રકાર મહર્ષિ સ્પષ્ટ
અક્ષરોમાં ફરમાવે છે કે—

“ આઠ વરસના કે એથી અધિક અને સાલ વરસની અંદરના
ઘાઘી-મૂછ વગરના બાળકને એના માતાપિતાએ આપેલ ન હોય, તેને દીક્ષા
આપવી કલ્પે નહિ. ”

સોળ વર્ષની ઉંમરવાળાને યા તેથી વધુ વયવાળાને માત-
પિતાદિ વડીલ રજા ન આપે તો પણ દીક્ષા લેવાય.

“સન્વહા અપહિવજ્જમાણે ચડ્ડજા તે અદ્ઠાણગિલાણોસહત્થચા-
મનાણં ।”

“એસ ચાણ અચાણ તત્તભાવણાઓ ।

અચાણ એવ ચાણ મિચ્છાભાવણાઓ ॥”

—શ્રી પંચસૂત્રે શ્રી ચિરંતનાર્ચ:

“ સર્વથા પ્રકારે આજ્ઞા ન આપે તો ‘ અસ્થાને રહેલો જ્ઞાનનો
ઔપધ મેળવવા માટે ત્યાગ કરવો પડે—ઔપધ લેવા પરંદેશમાં જવું પડે ’—
એ દૃષ્ટિ તેમનો ત્યાગ કરવો. ”

“ આવો ત્યાગ તરવની ભાવનાથી અત્યાગરૂપ છે અને અત્યાગજ
મિથ્યા ભાવના હોવાથી ત્યાગરૂપ છે. ”

“ળગ વિહિચાઓઽગ્ર તસ્સ હેઉત્તિ ।

સોગાદ્મિવિ તેસિં, મરણે વ વિશુદ્ધચિત્તસ્સ ॥”

—શ્રી પંચવસ્તુકે શ્રી હરિભદ્રસૂરિ:

“ જેમ વિશુદ્ધ ચિત્તથી મરનાર આત્માને પાછળનાં સ્વજનોના શોકા-
દિક્ષથી પાપ નથી લાગતું, તેમ દીક્ષા માટે વિધિપૂર્વક સ્વજનોના ત્યાગ-
એ પાપનો હેતુ નથી. ”

૩૯૭

મહામહોપાધ્યાય શ્રીમાન્ માનવિજયજી ગણિવર ફરમાવે છે કે—

“ગ્લાનૌષધાદિદૃષ્ટાન્તાત્, ત્યાગો ગુરુનિવેદનમ્ ।”

“ગ્લાનસ્ય—તથાવિધવ્યાધિવાધાવશેન ગ્લાનિમાગતસ્ય ગુર્વાદે-
ર્લોકસ્ય ઔષધાદેદૃષ્ટાન્તાદૌષધસ્ય, આદિશબ્દાત્ સ્વનિર્વાહસ્ય ચ
ગ્રહસ્તસ્ય ગવેષણમપિ ઔષધાદીત્યુચ્યતે, તતો ગ્લાનૌષધાગ્રેવ દૃષ્ટાન્ત-
સ્તસ્માચ્યાગઃ કાર્યો ગુર્વાદેરિતિ

‘ગુરુ નિવેદનં’ સર્વાત્મના ગુરોઃ—પ્રવ્રાજકસ્યાત્મ સમર્પણં
કાર્યમિતિ ।”

“તેવા પ્રકારનો જે વ્યાધિ તેની પીડાના પ્રતાપે ગ્લાનિને પામેલા
માતાપિતાદિક લોકના ઔષધ આદિના દૃષ્ટાન્તથી માતાપિતાદિક વડીલોનો
ત્યાગ કરવો એ યોગ્ય છે. ઔષધ સાથે મૂકેલા ‘આદિ’ શબ્દથી પોતાના
નિર્વાહનો સ્વીકાર કરવો; એટલે કે—ખીમાર માતાપિતાદિના ઔષધને કારણે
અને પોતાના નિર્વાહના ગવેષણને કારણે માતાપિતાદિકનો ત્યાગ
કરવો જોઈએ.”

—: આ વસ્તુ સમજાવવા માટે :—

દ્રષ્ટાન્ત લખતાં એજ મહર્ષિ લખે છે કે:—“કોઈ એક કુલપુત્ર
પોતાનાં માતાપિતા આદિની સાથે કોઈ એક અપાર કાંતારમાં ગયો. એ
લયંકર અટવીમાં માતાપિતાદિકને નિયમથી મારી નાખનાર અને વૈદ્યના
ઔષધ આદિથી રહિત, એવો પુરૂષે કરીને અસાધ્ય એવો લયંકર રોગ
થયો. આવે સમયે એ કુલપુત્ર વિચારે કે—‘આ મારાં માતાપિતાદિ ગુરુ-
જન ઔષધાદિક વિના નિરોગી થઈ શકે તેમ નથી અને જો ઔષધાદિક
મળી જાય તો બચવાનો સંભવ છે તથા આ રોગ કાલસહ છે.’ આ
પ્રમાણે વિચાર કરીને તેવા પ્રકારનાં વચનો દ્વારા માતાપિતાદિને ત્યાં
સ્થાપન કરીને તેઓના ઔષધ આદિ માટે અને પોતાની વૃત્તિ માટે માતા-
પિતાનો ત્યાગ કરે, તો તેના આત્માનો ત્યાગ એજ અત્યાગ છે અને
અત્યાગ એજ પરમાર્થથી ત્યાગ છે : કારણ કે—ત્યાગ કરી ચાલ્યા જવાથી
ઔષધ આદિ મળી જાય તો માતાપિતાદિ બચી જવાનો સંભવ છે. આથી
ધીર પુરૂષો ફક્તેજ જોનારા હોય છે, માટે એવે પ્રસંગે એવા કારણે ત્યાગ
કરવો એજ સત્પુરૂષો માટે ઉચિત છે. એવીજ રીતિએ શુકલપાક્ષિક મહા-
પુરૂષ માતાપિતાદિ સહિત સંસારરૂપ કાંતારમાં પડ્યો થકો ધર્મસહિત
પોતાનું જીવન વીતાવે છે. એમાં માતાપિતાદિકને જેનું સમ્યક્ત્વ આદિ

૩૬૮

ઔષધ છે, એવો નિશ્ચયપૂર્વક વિનાશ કરનારો દર્શનમોહનીય આદિના ઉદ્વેગરૂપ કર્મરોગ થયો અને તે રોગ જેને સમ્યક્ત્વ બીજાદિકની પ્રાપ્તિ નથી થઈ તેવા પુરૂષથી સાધ્ય નથી, એ કારણે તે શુકલપાક્ષિક મહાપુરૂષ એમ વિચારે કે—‘આ કારમા કર્મરોગના પ્રતાપે માતાપિતાદિ સમ્યક્ત્વ ઔષધ વિના નિશ્ચયપૂર્વક મરી જશે અને જો ઔષધ મળશે તો બચવાનો સંભવ છે તથા વ્યવહારથી કાલસહ પણ છે’—આ પ્રમાણે વિચારીને યથા યોગ્ય ગૃહવાસના નિર્વાહની ચિંતા કરીને, તેઓને તેવીજ અવસ્થામાં સ્થાપીને, પોતાનું ઔચિત્ય કરવા પૂર્વક માતાપિતાદિકના સમ્યક્ત્વ આદિ ઔષધ નિમિત્તે માતાપિતાદિ ગુરૂજનોનો ત્યાગ કરે; તો તે ત્યાગ પોતાને અભીષ્ટ એવા સંયમની સિદ્ધિ માટે તત્ત્વભાવનાથી સારોજ છે અને એવી સ્થિતિમાં એવી ભાવનાપૂર્વક એવો ત્યાગ ન કરવો, એજ મિથ્યાભાવનાથી ત્યાગ છે, કારણ કે—આવા વિષયમાં પંડિતોને ફલ પ્રધાન છે, એ હેતુથી આસન્નભવ્ય એવા ધીર આત્માઓ ફલનેજ જોનારા હોય છે. તે પછી એટલે એ રીતિએ વિધિ મુજબ માતાપિતાદિ ગુરૂજનોનો પણ ત્યાગ કરીને, કલ્યાણના અર્થિ આત્માએ દીક્ષાદાતા ગુરૂને સર્વ પ્રકારે આત્મ-સમર્પણ કરવું.”

પરીક્ષા શી રીતે થાય ?

દીક્ષાના અભિલાષી બનેલા સ્વતંત્ર ઉમ્મરના આત્માઓ પૈકીના કેટલાક સુપરિચિત આત્માઓ પણ હોય છે. સુપરિચિત આત્માઓ માટે તો ખાસ કરીને પૃથ્વા-કહેવાનું પ્રાયઃ નથી હોતું, કારણ કે—તેની યોગ્યતા કે અયોગ્યતા નિશ્ચિત જોવીજ હોય છે. હવે જો આત્માઓ અપરિચિત હોય છે તે આત્માઓ માટે ખાસ વિધાન છે અને એ વિધાનનું વર્ણન કરતાં શ્રી ધર્મસંગ્રહમાં મહામહોપાધ્યાય શ્રી માનવિજયજી ગણિવર દરમાવે છે કે—

૧—“પ્રશ્નઃ સાધુક્રિયાશ્રયાનં, પરીક્ષા કણ્ઠતોઽર્પણમ્ ।

સામાયિકાદિસૂત્રસ્ય, ચૈત્યનુત્યાદિ તદ્વિધિઃ ॥૧૥”

“સદ્ધર્મ કથાક્ષિપ્તતયા પ્રવ્રજ્યાઽઽદાનાભિમુખ્યમાગતો ભવ્યજન્તુઃ પૃચ્છનીયો યથા—કો વત્સ ! ત્વં ? કિં નિમિત્તં વા પ્રવ્રજસિ ?, તતો યદ્યસૌ કુલપુત્રકસ્તગરાનગરાદિસુન્દરક્ષેત્રોત્પન્નઃ સર્વાશુભોદ્ભવ-ભવવ્યાધિધ્વનિમિત્તમેવાહં ભગવન્ ! પ્રવ્રજિતુમુદ્યત ઇત્યુત્તરં કુરુતે તદાઽસૌ પ્રશ્નશુદ્ધઃ, સ ચ દીક્ષ્યોઽન્યસ્તુ ભજનીય ઇતિ પ્રસન્નતો જ્ઞેયં, યતઃ પશ્ચવસ્તુકે—

“कुलपुत्तो तगराए, अमुह भवक्खयणिमित्तमेवेह ।

पव्वामि अहं भंते !, इह गिज्झो भयण सेसेसु ॥१॥”-त्ति

प्रव्रज्या दुरनुचरा कापुरुषाणां, आरम्भनिवृत्तानां पुनरिह पर-
भवे च परमकल्याणलाभः, तथा तथैव जिनानामाज्ञा सम्यगाराधिता
मोक्षफला तथैव विराधिता संसार-फल-दुःखदायिनी, तथा (यथा)
कुष्ठादिव्याधिमान् क्रियांचिकित्सां प्रतिपद्याऽपथ्यमासेवमानोऽप्रपन्ना-
दधिकं शीघ्रं च विनाशमाप्नोति एवमेव भावक्रियां संयमरूपां कर्म-
व्याधि-क्षयनिमित्तं प्रपद्य पश्चादसंयमापथ्यसेवी अधिकं कर्म समु-
पार्जयतीति, एवं तस्य साध्वाचारः कथनीय इति ।

“ एवं कथितेऽपि साध्वाचारे निपुणमत्तौ परीक्षणीयः यतः-

“असत्याः सत्यसङ्काशाः, सत्याश्चासत्यसन्निभाः ।

दृश्यन्ते विविधा भावा-स्तस्माद्युक्तं परीक्षणम् ॥१॥

अतथ्यान्याप तथ्यानि, दर्शयन्त्यति कौशलाः ।

चित्रे निम्नोन्नतानीव, चित्रकर्मविदोजनाः ॥२॥”

“परीक्षा च सम्यक्त्वज्ञानचारित्रपरिणति विषया तैस्तैरूपायै-
विधेया । परीक्षाकालश्च प्रायतः षण्मासाः, तथाविधपात्रापेक्षया
तु अल्पो बहुश्च स्यात्, यतः-

“अब्भुवगयंपि संतं, पुणो परिक्खेज्ज पवयणविहीए ।

छम्मासं जा सज्ज व, पत्तं अद्दाए अप्पवहुं ॥१॥” इति,

“तथा सामायिकमूत्रं अकृतोपधानस्यापि कण्ठतो न तु प्रथम-
मेव पट्टिहालिखितेन वितरणीयम्, अन्यदपि सूत्रमीर्यापथिक्यादि
पात्रं ज्ञात्वा अध्यापयितव्यं, तथा चैत्यनुतिदैववन्दनं, आदिशब्दाद्वा-
सक्षेपरजाहरण-समर्पण-कायोत्सर्गकरणादिसकलानुष्ठानग्रहः, तच्चा-
नुष्ठानं सामाचारीतो ज्ञेयं,

अत्र च पूर्वं समुपस्थितस्य शिष्यस्यानुग्रहबुद्ध्या गुरुणाऽभ्यु-
पगमः कार्यः, ततः शुभशकुनादीनां निश्चयनं कार्यं, निमित्तशुद्धेः

પ્રધાનવિધિત્વાત્, તતોઽપિ ક્ષેત્રકાલદિશાં શુદ્ધિરાક્ષયનીયા, તત્ર ક્ષે-
ત્રશુદ્ધિરિક્ષુવનરૂપા, + + + + + કાલશુદ્ધિશ્ચ વિશિષ્ટતિથિ-
નક્ષત્રાદિયોગરૂપા ગણિવિદ્યાનામપ્રકરર્ણકનિરૂપિતા + + + + +
દિક્શુદ્ધિશ્ચ પ્રશસ્તદિગાદિરૂપા + + + + + ક્ષેત્રાદિશુદ્ધ્ય
ચ સામાયિકાદ્યારોપણે પ્રાગસન્નપિ જાયતે તત્પરિણામઃ, સંશ્ચ સ્થિરી-
ભવતિ, અન્યથા તુ આજ્ઞાભદ્ગાદયો દોષા એવ, યતઃ પશ્ચવસ્તુ
પ્રકરણે—

“એસા જિણાળમાળા, ચેત્તાઈઆ ચ કંમુળા ઇતિ ।

ઉદયાઈકારણં જં, તમ્હા એસુ જઈઅવં ॥૧॥” ઇતિ ।

તતઃ પ્રવિત્રજિષ્ઠર્જિનાનાં પૂજાં સાધૂનામપિ વસ્ત્રાદિના કરોતિ,
તતો ગુરુરનુષ્ઠાનાવર્ધિં કરોતિ, યતસ્તત્રૈવોક્તમ્—

“તસ્વો અ જહાવિહવં, પૂઅં સ કરેજ્જ વીઅરામાણં ।

સાહૂળ ય ઉવ ઝતા, એઅં ચ વિહિં ગુરુ કુળઈ ॥૧॥” ઇતિ ।

“ પ્રવ્રજ્યાના સ્વીકારની સન્મુખ થઇને આવેલા ભવ્ય યુવને પ્રથમ
પ્રશ્ન કરવો જોઈએ કે—

‘ હે વત્સ ! તું કોણ છે અને શા નિમિત્તે પ્રવ્રજ્યા-દીક્ષા અંગીકાર
કરે છે ? ’

આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જો એ એવો ઉત્તર આપે કે—

‘ હે ભગવન્ ! હું ‘ તગરા ’ નગર આદિ સુંદર ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન
થયેલો કુલપુત્રક છું અને સર્વ અશુભનો ઉદ્ભવ છે જેમાં એવા ભવરૂપ
વ્યાધિના ક્ષયને માટેજ હું પ્રવ્રજ્યા-દીક્ષા લેવાને ઉદ્યત થયેલો છું. ’

—તો એ દીક્ષાનો અભિલાષી પ્રશ્નશુદ્ધ ગણાય અને તે દીક્ષા આપવા
માટે યોગ્ય છે અને એવો ઉત્તર નહિ આપનાર અન્ય માટે ભજના, એટલે
કે-યોગ્ય લાગે તો આપવી અને અયોગ્ય લાગે તો ન આપવી. આ વાત
પણ પ્રસંગથી જાણવી યોગ્ય છે; કારણ કે-‘પંચવસ્તુક’ નામના
પ્રકરણમાં કહ્યું છે કે—

‘ તગરા ’ નગરીમાં હું ‘ કુલપુત્રક ’ તરીકે ઉત્પન્ન થયેલો છું અને
અશુભ એવો જે સંસાર તેના ક્ષય નિમિત્તેજ હે ભગવન્ ! હું દીક્ષા
અંગીકાર કરું છું ’-આ પ્રમાણે પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જે કહે તે ગ્રહણ કરવા

૪૦૧

યોગ્ય છે અને એથી જે ઉલટા હોય, એટલે કે-અકુલપુત્રક હોય અથવા તો અન્ય કોઈ નિમિત્તે દીક્ષા અંગીકાર કરતા આવ્યા હોય, એવા આત્માઓ માટેની ભજના, એટલે યોગ્ય જણાય તો અપાય અને અયોગ્ય જણાય તો ન અપાય, એ વાત વિશિષ્ટ સુત્રાનુસારે જાણવી. એવાઓને માટે ખાસ સુત્રદ્વારા ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે-‘જેઓ શ્રી જિનેશ્વરદેવના વચનના વિરોધી વિગેરે હોય તેવાઓને પ્રયત્નપૂર્વક ત્યાગ કરવો, એટલે કે-એવાઓ ન આવી જાય એની પૂરેપૂરી કાળજી રાખવી.’

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ પ્રશ્ન કર્યા પછી ગુરૂએ દીક્ષાના અર્થિને સાધુને આચાર કહેતાં કહેવું કે—

‘પ્રવ્રજ્યા કાયર પુરૂષો માટે દુઃખે કરીને પાળી શકાય એવી છે, આરંભથી નિવૃત્તિને પામેલા આત્માઓને આ ભવમાં અને પરભવમાં પરમકલ્યાણનો લાભ થાય છે; તથા જેમ સારી રીતિએ આરાધેલી શ્રી જિનેશ્વરદેવની આરાધના મોક્ષફલને આપનારી છે, તેમજ તે જો વિરાધવામાં આવે તો સંસારફલ રૂપ દુઃખને દેનારી છે; તથા જે રીતિએ ‘કુષ્ઠ’ આદિ વ્યાધિથી પ્રસ્ત બનેલો માણસ જેમ ચિકિત્સા શરૂ કર્યા પછી અપથ્યનું આસેવન કરે તો તે ચિકિત્સા શરૂ નહિ કરનાર કરતાં ઘણોજ વહેલો વિનાશ પામી જાય છે, એજ પ્રમાણે કર્મરૂપ વ્યાધિના ક્ષય નિમિત્તે સંયમરૂપ ભાવક્રિયાને અંગીકાર કરીને જે પાછળથી અસંયમરૂપ અપથ્યનું સેવન કરે છે, તે અધિક કર્મનું સમુપાર્જન કરે છે.’

આ પ્રમાણે સાધુઓના આચાર કલ્પા પછી તેની સારી રીતિએ પરીક્ષા કરવી, કારણ કે—

‘અસત્યો સત્ય જેવાં અને સત્યો અસત્ય જેવાં એમ વિવિધ ભાવો દેખાય છે. તે કારણથી પરીક્ષા કરવી એ યોગ્ય છે. જેમ ચિત્રકર્મને જાણનારા લોકો ચિત્રમાં નીચું ઉંચું બતાવે છે, તેમ અતિ કુશલતાને ધરનારા આત્માઓ ખોટી વસ્તુઓને પણ સાચી તરીકે દર્શાવે છે.’

આથી સમ્યક્ત્વ જ્ઞાન અને ચારિત્રની પરિણતિને વિષય કરનારી પરીક્ષા તે તે ઉપાયોથી કરવી એ યોગ્ય છે. પરીક્ષાનો કાલ પ્રાયઃ કરીને છ મહિનાનો છે, પણ તેવા પ્રકારના પાત્રની અપેક્ષાએ પરીક્ષાનો કાલ ઓછો પણ કરાય અને અધિક પણ કરાય, કારણ કે-‘શ્રી પંચ વસ્તુ’ નામના પ્રકરણમાં કહ્યું છે કે:—

‘પ્રશ્ન અને કથાદ્વારા દીક્ષાના અર્થિનો સ્વીકાર કર્યા પછી પણ પ્રવચનની વિધિ મુજબ એટલે પોતાની ચર્ચા બતાવવા આદિ દ્વારા તેની

૪૦૨

ફરી પરીક્ષા કરવી : એ પરીક્ષાનો કાલ છ માસ સુધીનો છે અને એ કાલ પાત્રને પામીને, એટલે કે-દીક્ષાનો અર્થ સુંદર પરિણામવાળો દેખાય તો અતિશય ઓછો કાળ પણ કરી શકાય અને એથી ઉલ્ટો દેખાય તો અતિ ઘણો કાળ પણ કાઢવો પડે. ’

વિધિ મુજબ પરીક્ષા કર્યા પછી તેની યોગ્યતા જાણીને, તેણે ઉપધાન ન કર્યા હોય તો પણ કંઈથી તેને સામાયિકસૂત્ર અર્પણ કરવું, પણ પ્રથમથીજ પદ્ધતિ ઉપર લખીને નહિ આપવું. પાત્ર જાણીને બીજું પણ ધર્માપચિકા સૂત્ર તેને લખાવવું યોગ્ય છે.

આ પછી ‘ઐત્યનુતિ’ એટલે દેવવંદન અને ‘આદિ’ શબ્દથી વાસક્ષેપ, રત્નોદરણસમર્પણ અને કાયોત્સર્ગકરણ આદિ સકલ અનુષ્ઠાન કરવું જોઈએ. અને તે અનુષ્ઠાન સમાચારીથી જાણી લેવું. ”

આ રીતિએ પ્રશ્ન આદિ વિધિનું જ્ઞાન કર્યા પછી અન્ય પણ આવશ્યક વિધિ દર્શાવવા માટે પરમોપકારી મહામહોપાધ્યાય શ્રી માન-વિજયજી ગણિવર ફરમાવે છે કે—

આ દીક્ષાના વિષયમાં એવું વિધાન છે કે—પ્રથમ પોતાની પાસે સારી રીતે ઉપસ્થિત થયેલ શિષ્યનો અનુગ્રહ બુદ્ધિથી ગુરુએ સ્વીકાર કરવો, એટલે કે—‘તું દીક્ષા માટે યોગ્ય છે અને અમે તને દીક્ષા આપશું’ એમ કહેવું; તે પછી શુભ શકુન આદિનો નિશ્ચય કરવો, કારણ કે—‘નિમિત્ત-શુદ્ધિ’ એ પ્રધાન વિધિ છે; તે પછી પણ ક્ષેત્ર, કાલ અને દિશાની શુદ્ધિ કરવી; તેમાં ક્ષેત્રશુદ્ધિ ઈન્દ્રિયન આદિરૂપ છે, કાલશુદ્ધિ ‘ગણિવિદ્યા’ નામના પ્રકીર્ણકમાં નિરૂપણ કરાયેલા વિરિષ્ટ તિથિનક્ષત્રાદિના યોગરૂપ છે અને દિશુદ્ધિ પ્રશસ્ત દિશાદિરૂપ છે. ક્ષેત્ર આદિની શુદ્ધિથી સામાયિકાદિના પરિણામ થાય છે અને હોય તો તે સ્થિર થાય છે, માટે અવશ્ય ક્ષેત્રાદિકની શુદ્ધિ જોવી, અન્યથા આજ્ઞાસંગ આદિ દોષોજ લાગે છે. આ વિષયમાં પંચવસ્તુ પ્રકરણમાં ફરમાવ્યું છે કે—

“શ્રી જિનેશ્વરદેવોની એ આજ્ઞા છે કે—કહેલ લક્ષણોવાળા ક્ષેત્ર આદિમાંજ દીક્ષા દેવી એ યોગ્ય છે; કારણ કે—ક્ષેત્ર આદિ કર્મના ઉદય આદિનું કારણ થાય છે. એજ કારણે ઉપકારીઓએ ‘દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ, અને ભાવને પામીને કર્મનો ઉદય, ક્ષય અને ક્ષયોપશમ કહેલો છે.’ તે કારણથી શુદ્ધ ક્ષેત્ર આદિ માટે યત્ન કરવો એ યોગ્ય છે. ”

તે પછી પ્રવ્રજ્યા દીક્ષા લેવાને ઈચ્છનાર પુણ્યાત્મા શ્રી જિનેશ્વરદેવોની અને વસ્ત્રાદિકથી સાધુઓની પૂજાને કરે છે; તે પછી ગુરુ અનુષ્ઠાનવિધિ કરે છે; કારણ કે—શ્રી પંચવસ્તુ પ્રકરણમાં ફરમાવ્યું છે કે—

૪૦૩

‘ તે વાર પછી પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરવાની અભિલાષાવાળો પુણ્યાત્મા પોતાના વિભવને અનુરૂપ માલ્યાદિથી શ્રી જિનેશ્વરદેવોની અને વસ્ત્રાદિથી સાધુઓની ઉપયોગવાળો થયો થકો પૂજન કરે અને આગળ જે કહેવાશે તે વિધિને ગ્રહ કરે છે. ’

દીક્ષા લેનાર-દેનારના ગુણોનું પ્રમાણ

ઉત્સર્ગ પક્ષે દીક્ષા લેનાર સોલ ગુણોથી યુક્ત હોય તો યોગ્ય છે અને દેનાર પંદર ગુણોથી સહિત હોય તો યોગ્ય છે, પણ આ વસ્તુ સર્વ માટે હોવી એ કોઈ પણ કાળે શક્ય નથી, એટલે એ સોલ ગુણો અને પંદર ગુણોના વિધાનની સાથેજ, અનંત ઉપકારી પરમર્ષિઓએ જેમ અન્ય ઔત્સર્ગિક વિધાનો સાથે સર્વ ગુણોને નહિ પામેલા આત્માઓ માટે સ્વપરના શ્રેય ખાતર અવશ્ય આદરણીય આપવાદિક વિધાનો કર્યા છે, તેમ આ વિષયમાં પણ એવું વિધાન કરેલું છે; એ વિધાનને અનુસરીને એ ઔત્સર્ગિક પક્ષનું, એટલે દીક્ષા માટે યોગ્ય આત્માના સોલ ગુણોનું અને દીક્ષાત્વતા ગુરના પંદર ગુણોનું વર્ણન કર્યા પછી, મહામહોપાધ્યાય શ્રી માનવિજયજી ગણિવર દ્વરમાવે છે કે—

“ પાદાર્ઘગુણહીનૌ ચ, યાગ્યૌ તૌ મધ્યમાવરૌ ।”

“ પાદેન-ચતુર્થભાગેન અર્દ્ધેન-પ્રતીતરુપેણ પ્રસ્તુત-ગુણાનાં હીનૌ ન્યૂનૌ તૌ પ્રવ્રાજ્યપ્રવ્રાજકૌ મધ્યમાવરૌમધ્યમજઘન્યૌ ક્રમેણ સ્યાતા-મિતિ । પશ્ચવસ્તુકે ત્વેવમ્—

“ કાલપરિહાણિદોસા, એત્તો એકાઙ્ગુણવિહીનોવિ ।

જે બહુગુણસંપન્ના, તે જોગ્ગા હુંતિ ણાયદ્વા ॥ ૧ ॥”

“ ઇતિ દ્વિતીયપદે પ્રવ્રજ્યાર્હત્વમુક્તમ્, અત એવ દેશવિરતાના-મિવ યથાભદ્રકાનામપિ કતિપયગુણવતાં સંયમનિર્વાહયોગ્યતાં પરિજ્ઞાય પ્રવ્રજ્યાદાનં કુર્વતે ગીતાર્થાઃ, તચ્ચ તત્તદ્ગુણવતામુત્તરોત્તરગુણહેતુતયા પરિણમતિ અવ્યુત્પન્નદશાયાં ચ સદનુષ્ઠાનરાગમાત્રેણ ધર્મમાત્રહેતુતયા પર્યવસ્યતિ, x x x x x

“ તપોવિશેષમાશ્રિત્ય પચ્ચાશકે પ્રોક્તમ્—

“ એવં પઢિવત્તીએ ઇત્તો, મગ્ગાણુસારિ ભાવાઓ ।

ચરણં વિહિઅં બહવે, પત્તા જીવા મહાભાગા ॥ ૧ ॥”

૪૦૪

“જેમ સોલ ગુણોવાળા અને પંદર ગુણોવાળા ઉત્કૃષ્ટથી યોગ્ય છે, તેમ ચોથા ભાગના ગુણોથી હીન હોય તે મધ્યમ યોગ્ય ગણાય છે, અને અડધા ગુણોથી હીન હોય તે નિઘન્ય યોગ્ય ગણાય છે. ‘શ્રી પંચવસ્તુક’ નામના પ્રકરણ ગ્રંથમાં એ પ્રમાણે ફરમાવ્યું છે કે—

“કાલપરિહાણી દોષથી ઉપર કહી આવેલા સોલ અને પંદર ગુણોવાળા આત્માઓ કરતાં એક આદિ ગુણોથી વિહીન હોવા છતાં પણ જે આત્માઓ બહુ ગુણોથી સંપન્ન હોય, તે પ્રવ્રત્ત્યા માટે યોગ્ય ગણાય છે.”

આ પ્રમાણે બીજા પદે દીક્ષાનું યોગ્યપણું પરમોપકારી પરમર્ષિઓએ ફરમાવ્યું છે; એજ કારણથી જેમ દેશવિરતિને ધરનારા સુશ્રાવકોને ગીતાર્થ મુનિપુંગવો દીક્ષા આપે છે, તેજ રીતિએ કંટલાક ગુણોવાળા યથાભદ્રક આત્માઓને પણ તેઓમાં સંયમનો નિર્વાહ કરવાની યોગ્યતાને બાણીને ગીતાર્થો દીક્ષાનું દાન કરે છે; તે તે ગુણોવાળા આત્માઓને તે દીક્ષાનું દાન ઉત્તરેતર ગુણોના હેતુ તરીકે પરિણામ પામે છે અને અવ્યુત્પન્ન દશામાં સુંદર અનુષ્ઠાનના રાગ માત્રથી ધર્મમાત્રના હેતુપણાએ કરીને પર્યાપ્ત થાય છે.

x

x

x

“તપ વિશેષને આશ્રીને શ્રી પંચાશકલ્પમાં કહ્યું છે કે—

“ભોક્ષભાગને અનુકૂલ અધ્યવસાયથી એ પ્રકારે આચરવામાં આવેલા તપના યોગે ઘણા મહાનુભાવ આત્માઓ આપ્તે એટલે રાગ, દ્વેષ અને મોહથી રહિત એવા શ્રી અરિહંત પરમાત્માએ ઉપદેશેલા ચારિત્રને પામ્યા છે.”

દીક્ષાદાતા ગુરૂ માટે પણ એજ શ્રી ધર્મસંગ્રહમાં ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે—

“કાલપરિહાણિ દોસા, રૂત્તો રૂકાદગુણ વિહીણેણં ।

અન્નેણવિ પવ્વજ્જા, દાયવા સોલવંતેણં ॥ ૧ ॥”

“કાલપરિહાણિના દોષથી પ્રથમ કહી આવેલા ગુણગણથી સહિત એવા ગુરૂથી એક આદિ ગુણુ કરીને વિહીન અને શીલસંપન્ન એવા અન્ય ગુરૂએ પણ દીક્ષા આપવી નેહએ.”

વળી—વિશેષ પ્રકારે કાલોચિત ગુરૂનું વર્ણન કરતાં પણ એજ શ્રી ધર્મસંગ્રહમાં ફરમાવવામાં આવ્યું છે કે—

“ગીઅત્થો—રૂઢજોગી, ચારિત્તી તહય ગાહના કુસલો ।

અણુવત્તગો વિસાઈ, વીઓ પવાવણાયરિઓ ॥ ૨ ॥”

૪૦૫

“સૂત્ર અને અર્થને ગ્રહણ કરનાર, સાધુપણના વ્યાપારને કરનાર, શીશવાન, ક્રિયાકલાપની શિયા આપવામાં નિપુણ, સ્વભાવની અનુકૂલતા મુજબ સંભાળ લેનાર અને ભાવ એટલે આંતર આપત્તિઓમાં અવિષાદી હોય, એ દીક્ષાના આપનાર ગુરુ છે.”

માતાપીતાના સંતાપનો દોષ દીક્ષિતને લાગે ?

“ અન્મુવગમેણ મ્મણિયં, ન ડ વિહિચાગો વિ તસ્સહેઉત્તિ ।

સોગર્હમ્મ વિ તેસિં મરણેવ્વ વિસુદ્ધ ચિત્તસ્સ ॥”

પંચવસ્તુક ગાથા ૯૦

‘ દીક્ષા લેનારનો ભાવ શુદ્ધ હોવાથી તે દીક્ષા લેનાર માતાપિતાને છોડે ને તેથી તેઓને ચિત્તસંતાપ થાય, તો પણ દીક્ષા લેનારને દોષ નથી.’

શ્રાવક સૂત્ર ન વાંચે તે વિષે.

પૂજ્યશ્રી આત્મારામજી મહારાજ ‘સમ્યક્ત્વશસ્ત્રોદ્ધાર’ નામના પોતાના ગ્રંથના ૨૬૬ મા પૃષ્ઠથી આરંભીને લખે છે કે—

૧—શ્રી ભગવતી સૂત્રે, શતક બીજે, ઉદ્દેશે પાંચમે, તુંગીયાનગરીના શ્રાવકોને અધિકારે કહ્યું છે, યતઃ—

અદ્વદ્વા ગાફિયદ્વા પુચ્છિયદ્વા અભિગયદ્વા વિણિચ્છિયદ્વા.

અર્થ—અર્થ લાખ્યા છે જેને, અર્થ ગ્રહ્યા છે જેણે, સંશય થકા અર્થ પૂછ્યા છે જેણે, પ્રશ્ન કરીને નિર્ણય અર્થ જાણ્યા છે જેણે, એટલા માટે નિશ્ચિત અર્થ છે જેને, આ પ્રમાણે કહ્યું છે, પરંતુ “લઢ્ઢસુત્તા ગહિયસુત્તા” એમ કહ્યું નથી.

૨—બીજું શ્રી વ્યવહાર સૂત્રના દશમા ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે, યતઃ

તિવાસપરિયાગસ્સ નિગંથસ્સ કપ્પત્તિ આયાર (પ) કપ્પે નામં અણ્ણયણે ઉદ્ધિસિત્તેવા ચડવાસપરિયાગસ્સ નિગંથસ્સ કપ્પત્તિ સુય-ગહેનામં અંગે ઉદ્ધિસિત્તે પચવાસપરિયાગસ્સ સમણસ્સ કપ્પત્તિ દસા-કપ્પવ્યવહારા નામણ્ણયણે ઉદ્ધિસિત્તે અઢ્ઢવાસ પરિયાગસ્સ સમણસ્સ કપ્પત્તિ ઠાણસમવાણ નામં અંગે ઉદ્ધિસિત્તે દસવાસ પરિયાગસ્સ કપ્પત્તિ વિવાહે નામં અંગે ઉદ્ધિસિત્તે ઈકારસવાસપરિયાગસ્સ કપ્પત્તિ સુહિયા વિમાણ પવિભત્તિ, મહિલિહયાવિમાણપવિભત્તિ, અંગચૂલિયા, વગ્ગચૂલીયા, વિવાહચૂલિયા નામં ઉદ્ધિસિત્તે વારસ-વાસ પરિયાગસ્સ

४०६

कप्पत्ति अरुणोववाए, वरुणोववाए, गरुलोववाए, घरणोववाए वेसम-
णोववाए, वेलंधरोववाए अज्ञयणे उद्धिसित्तए, तेरस वास परियाए
कप्पत्ति उट्ठाणुसुए. समुट्ठाणुसुए, देविंदोववाए, नागपरिया वलिया
नामं अज्ञयणे, उद्धिसित्तए चउदसवास कप्पत्ति सुव(मि)णभावणानामं
अज्ञयणं उद्धिसित्तए, पन्नरस वास० कप्पत्ति चारणभावणा नामं अज्ञ-
यणे उद्धिसित्तए सोलसवास कप्पत्ति वेयणिसयं (तेय नित्सग्ग) नामं
अज्ञयणे उद्धिसित्तए सत्तरस्सवास० कप्पत्ति आसीविसि० नामं अज्ञ-
यणे उद्धिसित्तए अट्ठारसवास० कप्पत्ति दिट्ठिविसिभावणा नामं अज्ञ-
वणे उद्धिसित्तए एगुणविसइ वास परियागस्स० कप्पत्ति दिट्ठिवाए
नाम अंगे उद्धिसित्तए, विसवास परियाए समणेनिग्गंथे सव्वसुआण
वाइ भवति.

अर्थ—त्रय वरसना पर्यायवाणा साधुने आचारप्रकल्प ओटले
'आचारांग सूत्र' लणुवुं कल्पे, चार वरसना दीक्षावाणाने श्री सूयगांग
सूत्र लणुवुं कल्पे, पांच वरसना पर्यायवाणाने दशा, कल्प तथा व्यवहार
अध्ययन लणुवुं कल्पे, आठ वरसना पर्यायवाणाने षाण्णांग-समवायांग
लणुवुं कल्पे, दश वरसना पर्यायवाणा श्री लगवति सूत्र लणु, अगियार
वरसना पर्यायवाणा जुड़िया विमान प्रविक्रि, भड्डिना विमान प्रविक्रि,
अंगयूलाया, वंगयूलाया, अने विवाहयूलाया लणु, चार वरसना पर्यायवाणा
अश्लेषपात, वश्लेषपात, गुश्लेषपात, धरल्लेषपात, वैश्रमल्लेषपात, अने
वैलंधरल्लेषपात लणु, तेर वरसना पर्यायवाणा उपस्थान (उत्थान) श्रुत,
समुद्रालुश्रुत, द्वेद्वेषपात अने नागपरियावणि(णि)या अध्ययन लणु,
चौद वरसना पर्यायवाणा सुमिणिल्लावना अध्ययन लणु; पंदर वरसना
पर्यायवाणा चारलु लावना अध्ययन लणु; सोण वरसना पर्यायवाणा
तेअनिसग्ग शतक अध्ययन लणु; सत्तर वरसना पर्यायवाणा आसीविष
अध्ययन लणु; अट्ठार वरसना पर्यायवाणा द्रष्टिविष लावना अध्ययन
लणु; ओगण्णीश वरसना पर्यायवाणा दृष्टिवाद नामे अध्ययन (अंग)
लणु; अने वीस वरसना पर्यायवाणा सर्वसूत्रना वादी (अनुपाती) होय.

“ ३—श्री प्रश्न व्याकरणसूत्रना गीज्ज संवर द्वारमां कलुं छे के:—

तं सच्चं भगवंत तिथ्यगर सुभासियं दसविहं चउदसपुव्वीहीं
पाहुडथवेइयं महारिसिणयसमयप्पदिन्नं, देविंद नरिंदे भासियथं

૪૦૭

ભાવાર્થ એ છે કે—ભગવંત વીતરંગે સાધુ સત્ય વચન જાણે અને જાણે તે માટે સિદ્ધાંત તેઓને દીધું અને દેવેન્દ્ર તથા નરેન્દ્રને સિદ્ધાંતનો અર્થ સાંભળીને સત્ય વચન જાણે માટે અર્થ દીધો.

આ પાઠમાં પણ પ્રત્યક્ષ રીતે સાધુને સૂત્ર જાણવું અને શ્રાવકને અર્થ સાંભળવો એમ ભગવંતે કહ્યું છે.

“ ૪—શ્રી દશવૈકલિક સૂત્રના પડજીવનીકાય નામે ચોથા અધ્યયન દુધી શ્રાવક જાણે, આગળ જાણે નહિ એવું શ્રી આવશ્યક સૂત્રમાં કહ્યું છે. તે ઉપરાંત આચારાંગાદિ સૂત્રો જાણવાની ભગવંતે આજ્ઞા દીધી નથી. છતાં જે શ્રાવકો જાણે છે તે ભગવંતની આજ્ઞાનો ભંગ કરે છે અને આજ્ઞાભંગ કરનાર યાવત્ અનંત મંસારી થાય, એમ સૂત્રોમાં ઘણી જગ્યાએ કહ્યું છે.

“ ૫—નિશીથ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે—

સે ભિક્ષુ અણિઉચ્ચિયંવા ગાહચ્ચિયંવા વાણ્ઠ વાયંતં વાસાઙ્ગઙ્ઠ
તસ્સણં ચાઉમાસિયં,

અર્થ—જે કોઈ સાધુ અન્ય તિથીને વાંચના આપે તથા ગૃહસ્થને વાંચના આપે અથવા વાંચના આપતાં સહાય દે, તો તેને ચાર માસનું પ્રાયશ્ચિત આવે.

“ જે શ્રાવકો સૂત્ર જાણતા હોત તો શ્રી ઠાણાંગસૂત્રને વિષે ત્રીજે ઠેકાણે સાધુના તથા શ્રાવકના ત્રણ ત્રણ મનોરથ કહ્યા છે તેમાં સાધુ શ્રુત જાણવાનો મનોરથ કરે એમ કહ્યું છે અને શ્રાવકના મનોરથમાં શ્રુત જાણવાનો મનોરથ લખ્યો નથી. વિચારો કે—શ્રાવક સૂત્ર જાણતા હોત તો મનોરથ કેમ ન કરે ? તે સૂત્ર પાઠ નીચે પ્રમાણે છે.

તિહિં ઠાણેહિં સમણે નિગંથે મહાણિજ્જહે મહાપજ્જવસાણે ભવઙ્ઠ
કયાણં અહં અપ્પંવા વહુંવા સુઅં અહિજ્જિસ્સામિ ? કયાણં અહં એક-
લ્લવિહારં પડિમં ઉવસંપજ્જિત્તાણં વિહરિસ્સામિ ? કયાણં અહં અપચ્છિ-
ભારણાંતિયં સંલેહણા ઝૂસણા, ઝૂસિણ, ભત્તપાણપડિયાઙ્ઠ ચિણ, પાઉ-
વગમં કાલમણવકંહવેમાણે વિહરિસ્સામિ ? એવં સમણસા સવયસી
સકાયસા પડિજાગરમાણે નિગંથે મહાણિજ્જરે પજ્જવસાણે ભવઙ્ઠ.

અર્થ—ત્રણ સ્થાનકે શ્રમણ નિર્ગંથ મોટી કર્મક્ષપણા અને અત્યંત પર્યાવસાન કરે. (તે ત્રણ સ્થાનક કહે છે.) કેવારે હું અત્ય કં થોડું અને બહુ કં ઘણું શ્રુત કં સિદ્ધાન્ત જાણીશ ૧—કેવારે હું એકલ વિહાર

૪૦૮

પ્રતિમા અંગિકાર કરીને વિચરીશ. ૨. અને કેવારે હું છેલ્લી મરણ સંબંધી સંલેપણા, જે તપ તેની સેવાએ કરી રૂક્ષ થઈને ભાતપાણીના પચ્ચખાણ કરીને પાદોપગમ અણસણ કરીને, મૃત્યુ અણધર્યોતો કેવારે હું વિચરીશ ? ૩ એવી રીતે સાધુ મન, વચન, કાયા, ત્રિકરણે કરી પ્રતિ જાગરણ કરતો થકો મહા-નિર્જરાને પર્યાવસાન કરે.

શ્રાવકના ત્રણ મનોરથનો પાઠ—

તિહિં ઠાળેહિં સમણોવાસણ મહાણિજ્જરે મહાપજ્જવસાણે ભવહ.
તંજહા. કયાણં અહં અપ્પં વા મ્મહં વહુંવા પરિમ્મહં ચડ્ડસ્સામિ ?
કયાણં અહં મુંઢે ભવિતા આગારાઉ અણગારિયં પવ્વડ્ડસ્સામિ ! કયાણં
અહં અપચ્છિમ મારણાંતિયં સંલેહણા જ્ઞસિય મત્તપાણ પડિયાઈલ્લિવણ
પાઉવગમં કાલમણવકંઠલ્લેમાણે વિહરિસ્સામિ ? એવં સમણસા સવ-
યસા સકાયસા પડિજ્જાગરમાણે સમણોવાસણ મહાણિજ્જરે મહાપજ્જ-
વસાણે ભવહ.

અર્થ—ત્રણ સ્થાનકે શ્રાવક મહા નિર્જરા-મહાપર્યાવસાન કરે. કેવારે હું ધનધાન્યાદિક નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ થોડો ધણો છાંડીશ. ૧, કેવારે હું મુંઢ થઈને આગાર જે ગૃહવાસ તેને છાંડી અણગાર વાસ અંગિકાર કરીશ. ૨ ત્રીજો સંલેપણાનો મનોરથ પૂર્વવત જાણવો—

આ ઉપરથી પણ શ્રાવક સૂત્ર લણે નહિ, વાંચે નહિ, એમ સિદ્ધ થાય છે. ઇત્યાદિ ઘણાં દ્રષ્ટાંતો છે, જેથી પ્રત્યક્ષ રીતે સિદ્ધ થાય છે કે—મુનિને સિદ્ધાન્તો લણાવવા. શ્રાવકને તો આવશ્યક, શ્રી દશવૈકલિકનાં ચાર અધ્યયન અને બીજા પ્રકરણાદિ અનેક ગ્રંથો લણવા. પરંતુ શ્રાવકને સિદ્ધાન્ત લણવાની ભગવંતે આજ્ઞા આપી નથી.

વધુમાં શ્રી પંચવસ્તુકમાં શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ પણ ફરમાવે છે કે—

“ઉવહાણં પુણ આયંબિલાઈ જં જસ્સ વન્નિઅં સુત્તે ।

તં તેણે વ ઉદ્દેઅં રહરા આણાઈઆ દોસા ॥”

—પંચવસ્તુક ગાથા: ૫૮૯.

‘જે અધ્યયનનો જે આયંબિલાદિક તપ આગમમાં કહેલો હોય, તે તપપૂર્વક સૂત્ર આપવું (લણાવવું) અન્યથા નહિ. અન્યથા આપે તો આજ્ઞા ભંગાદિક દોષ લાગે.’

૪૦૯

સાધુવેપની મહત્તા—

“ ધર્મં રક્ષ્વદ્ વેસો, સંકદ્ વેસેણ દિશ્વિત્વઓમિ અર્હે ।

ઉમગેણ પઢંતં, રક્ષ્વદ્ રાયો જળવડ્વ ॥ ૨૨ ॥”

—શ્રી ઉપદેશમાલાયાં શ્રી ધર્મદાસગણિ:

‘ વેપ ધર્મનું રક્ષણ કરે છે, વેપે કરીને હું દીક્ષિત છું એમ ધારીને શકાય છે અને રાત્ર જનપદને રાખે તેમ ઉન્માર્ગે પડતાને વેપ રાખે છે. ’

સાધુ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચ કરે ?

“ ગિહિણો વેઆવદિયં, જા ય આજીવવત્તિયા ।

તત્તાનિવ્વુડલોઈત્તં, આઓરસ્સરણાણિય ॥ ૬ ॥”

—શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્ર.

(અર્થ) ગિહિણો ત્તિ (ગિહિણો કે૦) ગૃહિણઃ એટલે ગૃહસ્થનું (વેઆવદિયં કે૦) વૈયાવચ્ચમ્ એટલે વૈયાવચ્ચ કરવું, અશનાદિક દેવાં, તથા ગૃહસ્થનાં કામકાજ કરવાં. તે ઓગણત્રીશમું અનાચરિત.”

‘ ગૃહસ્થનું વૈયાવચ્ચ કરવું એટલે ગૃહસ્થને આહારાદિક આપવું તથા ગૃહસ્થોના કામકાજ કરવાં તે ૨૯ મું અનાચરણુ એટલે નહિ આચરવા યોગ્ય કહેવાય. ’

એકલા વિહારનો દોષ—

અવરુપ્પરસંવાહ, સુખ્ખં તુચ્છ સરીરપીડાય ।

સારણ વારણ ચોયળ, ગરુજળઆયત્તયા ય ગણે ॥ ૧૫૫ ॥

—શ્રી ઉપદેશમાલા.

અર્થ:—“ ગચ્છમાં વસવાથી પરસ્પર સંબાધ તે મળવાપણું થાય અને સ્વેચ્છાએ પ્રવર્તવા રૂપ સુખ અથવા ઇન્દ્રિયજન્ય જે સુખ તે તુચ્છ-સ્વલ્પ થાય—તેનું આજીવણું થાય, પરિસલાદિક વડે શરીરને પીડા થાય, કાઈ પણ કાર્ય ન કર્યું હોય તો તેનું સારણ-સંભારી દેવું થાય. કાઈ પણ કાર્યમાં પ્રમાદ કરતાં વારણ-વારવું થાય, સારા કાર્યમાં ચોયણુ—મધુર કે કર્કશ વચન વડે પણ પ્રેરણા થાય અને ગુરુજનની આધીનતા થાય. એટલા ગુણો થાય, માટે અવશ્ય ગચ્છમાંજ વસવું—એકલા ન રહેવું.”

इकस्स कओ धम्मो सच्छंदगईमइपयारस्स ।

किं वा करेउ इको, परिहरउ कह मकज्जं वा ॥ १५६ ॥

—શ્રી ઉપદેશમાલા.

૪૧૦

અર્થ:—“સ્વચ્છંદે જે ગતિ, તેમાં છે મતિનો પ્રચાર જેનો અર્થાત્ સ્વચ્છંદે વર્તવાની છે બુદ્ધિ જેની એવા એકલા મુનિને ધર્મજ કયાંથી હોય ? અપિતુ ન હોય. વળી એકલો તપક્રિયા વિગેરે શું કરે ? અથવા એકલો અકાર્યને પણ કેમ પરિહરવા શક્તિમાન થાય ? અર્થાત્ ન થાય. માટે શુરૂકળવાસમાંજ રહેવું.”

કત્તો સુત્તથ્યાગમ, પઢિપુચ્છણા ચોયણા ચ ઇક્કસ્સ ।

વિણઓ વૈયાવચ્ચં, આરાહણયા ય મરણંતે ॥ ૧૫૭ ॥

—શ્રી ઉપદેશમાલા.

અર્થ:—“એકલા મુનિને સૂત્રાર્થની પ્રાપ્તિ પણ કયાંથી થાય ? પ્રતિપૂચ્છા-સંદિગ્ધનું પૂછવું તે કોની પાસે કરે ? ચોયણા-પ્રમાદમાં પડેલાને શિક્ષાદાન કોણ આપે ? એકલો વિનય કોનો કરે ? વૈયાવચ્ચકોનો કરે ? અને મરણાન્તે નમસ્કાર સ્મરણ, અણુસણાદિ આરાધના પણ તેને કોણ કરાવે ? અર્થાત્ એટલાં લાભ એને કયાંથી પ્રાપ્ત થાય ? ન થાય.”

પિલ્હિજ્જેસણ મિક્કો, પઢ્ઢપમયાજણાઝ નિચ્ચ લયં ।

કાઝં મણોવિ અકજ્જં, ન તરહ કાઝુણ વહુમહ્સે ॥ ૧૫૮ ॥

—શ્રી ઉપદેશમાલા.

અર્થ:—“એકલો મુનિ એપણા જે આહારની શુદ્ધિ તેનું પણ ઉલ્લંઘન કરે છે, અર્થાત્ કદાચિત્ અશુદ્ધ આહાર પણ ગ્રહણ કરે છે. વળી પ્રકીર્ણ-એકાકી એવો જે પ્રમદાજન-સ્ત્રીજન તેનાથી તેને નિરંતર ભય રહ્યા કરે છે અને બહુ મુનિના મધ્યમાં તો અકાર્ય કરવાનું મન પણ કરવાને શક્તિવાન થવાતું નથી, તો અકાર્ય કરે તો શેનોજ ? માટે સ્થવિરકલ્પી મુનિઓને એકાકી વિહાર યુક્ત નથી.”

પગદિવસેણ વહુઆ, સુહાય અસુહાય જીવપરિણામા ।

ઇકો અસુહપરિણઓ, ચહ્હજ્જ આલંવણં લહ્ધુ ॥ ૧૬૦ ॥

—શ્રી ઉપદેશમાલા.

અર્થ:—“એક દિવસમાં પણ જીવના પરિણામ શુભ અને અશુભ એવા બહુ પ્રકારના થાય છે, તેથી એકલો મુનિ અશુભ પરિણામવાળો થયો સંતો કાંઈક આલંબન-કારણને પામીને ચારિત્રને તજ દે છે અથવા અનેક પ્રકારના દોષ લગાડે છે.”

૪૧૧

પરિશિષ્ટ નં. ૩૬.

શ્રી પોરબંદર રાજ્યની કોર્ટમાં શાહ ધરમશી ઉત્તમચંદ રે. પોરબંદરનાએ તેમની સ્ત્રી માર્ઘ અમૃતે દીક્ષા લેવાથી તેણીને કબજે લેવા તથા લક્ષ્મીના હક્ક પૂરા કરવા માટે કરીયાદ કરી હતી, જે બાબતમાં લંબાણ તપાસ કરી વિદ્વાન મેજસ્ટ્રેટ સાહેબે જૈન શાસ્ત્રો મુજબ રજા સિવાય દીક્ષા લઈ શકાય છે-એવો ચૂકાદો આપ્યો હતો.

પોરબંદર કેસનો ચૂકાદો.

Copy applied on 14-11-31

Copy prepared on 28-11-31

Copy delivered on 2-12-31

ત્રંબકલાલ રાઘવજી

ફેર Sirstedar

In the Nyayadhish Court: Porbandar.

Regular Suit No. 130

29-30

Shah Dharamshi Uttamchand } Plain-
inhabitant of Prabhas Patan, now at Porbandar } tiff.

Virsus.

1 Amrat Bhura inhabitant of now }
Porbandar } Defen-
2 Bai Mangal Sriji Jain Swetambari Sadhu } dants.
inhabitant of now Porbandar }

Suit for restitution of congugal rights.

Judgement.

Plaintiff Dharamshi Uttamchand states that the defendant no. 1 bai Amrit Bhura is his lawfully married wife for the last 25 years and that she has now made false pretence of becoming a Sadhu and has left his house and that the defendant no. 2 Jain Swatambari Sadhu bai Mangal Sriji helps her. He thus sues the defendant no. 1 for resti-

tution of his congugal rights and prays for an injunction against the defendant no. 2 by her written statement denies having obstructed the defendant no. 1 and states that the defendant no. 1 has taken Diksha of her own free will. Defendant no. 1 states that the suit is not a bonafide suit and cannot be entertained; that she has taken Diksha and renounced the world and thus owing to her civil death, the relationship of husband and wife is dissolved and that having taken the five Mahavratas, she cannot touch even, the youngest male infant; that her renunciation is complete and not an out-word show as alleged by the plaintiff; that the defendant no. 2 has put no obstruction but that she has taken the Diksha of her own free will and as she cannot live alone. The defendant no. 2 and she live together. She thus prays for the dismissal of the suit. The points for determination are:—

(1) Has the defendant no. 1 taken Diksha? If so is it bonafide for the good of her soul or is it a mere pretext?

(2) If the Diksha is proved can the plaintiff have the restitution of his congugal rights.

(3) Does the plaintiff Prove his allegation against defendant no. 2.

(4) To what relief is the plaintiff entitled.

Finding

(1) Yes. It is genuine and not a pretext.

(2) No. (3) No. (4) The suit is dismissed.

Reasons—The plaintiff now an old man of 50 and the defendant no. 1 now 42 years old were married about 25 years ago. They have no issue and the defendant as late as 1921 wanted to take Diksha. Her brother is a Sadhu having taken his Diksha

17 years ago, when the present defendant wanted to take Diksha 10 years ago and the plaintiff was unwilling to allow her, various advertisements were published to state that she has gone away, and after that, that she has stolen property. After this there was an understanding that the plaintiff would allow her to take Diksha 5 or 6 months after. Nothing was done and the defendant has at last taken all the religious vows and taken Diksha in Magsar Sudi 11th of St. 1986 and has got complete renunciation so far as the present life time is concerned for the plaintiff. It is stated that as no permission was obtained from the husband and as the essentials of the ceremony were not performed. The Diksha is a pretext and the defendant should return to the Sansar and allow him the restitution of his conjugal rights and further states that even if the Diksha is proved according to Hindu law the tie of husband and wife is indissoluble and he can claim his rights as a husband. The second point is absolutely useless because if Diksha is proved, no Hindu law can force a woman against her religion and will to submit to the man's will and allow him

x x x x x x x

The Hindu law to high class caste enjoins marriage for the purposes of an issue to perform certain rights of the parents and to prolong the race and not for mere satisfaction of sexual desires. In the present case the plaintiff and the defendant had 25 years married life and they have no issue and the plaintiff cannot insist merely for his desires to have the restitution such a come is impossible and no civil court can enforce this by sending the

wife to jail. The Porbandar law was changed and the old law was restored to meet the contingencies of ignorant and law caste, women, who taking advantage of the law left their husbands for other worldly motives and no jail can be inflicted on a person whose religion makes her civil death and who has renounced the marriage tie. Adoption of religious order is $\times \times \times \times \times$ to civil death so as to complete severance of connection with the relations. Thus the Hindu law does not in any way go against the Diksha and the arguments that even if Diksha is proved the Hindu law allows the right of the husband is untenable.

Thus the real question in the case is whether the Diksha is proved. The defendant no. 1 gives a complete detail of the ceremonies that were performed at the Baleg Jain temple and she has taken all the Mahavratas and cannot touch even a male Baby. Her vows are life-long and she can do nothing or touch nothing that savours of Sansar. Pandit Lalchand states that the worldly life is at an end on taking these vows. She is leading the life of an ascetic to the Jain order. The plaintiffs' case is that no permission of the plaintiff was given that no Varghoda was made that there was no Guru and that the Diksha was not taken in a forest. With regard to the permission the plaintiff was never willing and is not willing to grant his permission and the sutras on the points state that when a person is inclined to renounce the world if the relations do not consent the permission is unnecessary. This is clear from the sacred books of the east and from the original of Sughdhang and

Acharay Sutra's and the examples of various holy men and women who have taken the orders. To argue that even after the Diksha persons return to civil life and that therefore the present defendant should be forced to do so, is to class her with those who could not stand their vows and became patit and such an argument cannot prevail.

With regard to Varghoda I do not think that can be called an essential. Even in Hindu marriages the absence of Varghoda does not make the marriage illegal and much less can the absence of Varghoda would make renunciation void. Then with regard to their being no Guru to Diksha according Pakhisutra can be taken in the presence of Dev and mind. In the present case it was taken in the temple and the defendant took vows calling to witness the Dev and the Atma and such a Diksha can never be recalled unless the person taking it becomes a Patit. With regard to taking it in forest I do not think such a plea can prevail as the narration of shloka includes a temple. Thus all the objections taken by the plaintiff as regard the factim Diksha are useless, the Diksha is proved to have been taken by defendant no. 1 bonafide and for the good of her soul and not as a mere pretext and therefore no restitution of conugal rights can be allowed. Even the plaintiff in his rejoinder states that if Diksha is proved he bows down to it but only with respect to others and not to the defendant. I do not see any difference between others and the defendant and fact of being once the wife of the plaintiff does not disentitle her to the same reverence as given to others. This dis-

૪૧૬

poses of issues no. 1 and 2. With regard to the third issue the defendant no. 1 is proved to have taken Diksha of her own free will. That the defendant no. 2 therefore cannot be said to obstruct her in going to her husband of the Sansar. The plaintiff relies greatly of the evidence of Laxmi'as, but Laxmidas makes it clear that when the plaintiff spoke to him about the matter he at once helped him and as soon as the real truth came to him that the matter of theft and the pretence of Diksha were merely twined by the plaintiff. He at once refused his help. Witness Laxmidas tells the whole truth and so the plaintiffs allegation is wrong. Thus no relief can be given as against the defendant no. 2.

The result is that the plaintiff suit stands dismissed. The defendants being ascetics and having renounced the world and not having asked for costs I do not think it necessary to allow the costs and the plaintiff has only to bear his own costs of the suit.

Sd. MAGANLAL P. MEHTA

13-1-31

13-1-31

V. J. MODY.

Compared by
(ઇગ્રેજમાં સહી)

True Copy
(ઇગ્રેજમાં સહી)

સીક્કો

આ ચૂકાદા ઉપર મજકુર ધરમચદે લાંગી હાઇકોર્ટને અપીલ કરી, તેમાં પણ હાઇકોર્ટે નીચલી કોર્ટનો તેજ ચૂકાદો કાયમ રાખ્યો હતો. આથી હાઇકોર્ટના ચૂકાદા ઉપર તપાસ કરવા માટે હજુરને અરજ કરી હતી, જે કાઢી નાંખી હતી.

—(૦)—

વિશ્વ કલ્યાણની ભાવના

શિવમસ્તુ સર્વ જગતઃ
 પરહિતનિરતા જવન્તુ નૃતગણાઃ
 દોષા પ્રયાન્તુ નાશં
 સર્વત્ર સુખી જવતુ લોકઃ ॥

“ સર્વ જગતનું કલ્યાણ શ્રાવ્યો,
 સર્વ પ્રાણીઓ પરહિતમાં રક્ત બનો,
 દુનિયાના તમામ દોષો નાશ પામો,
 સર્વત્ર લોક સુખી હો. ”

Serving JinShasan

079315

gyanmandir@kobatirth.org

